VESALIUS
ANATOMIA
CHIRURGIA
1569

ANDREAE VESSALII BRVXELLENSIS, PHILIPPI HISPANIARVM REGIS, MEDICI,

CHIRVRGIA MAGNA

in septem libros digesta:

In qua nihil desiderari potest, quod ad perfectam, atque integram de curandis humani corporis malis, methodum pertineat.

Ab Excellen. Philosopho, ac Medico Regio, PROSPERO BORGARVTIO, recognita, emendata, ac in lucem edita.

Formæ etiam instrumentorum, quibus Chirurgi vtuntur, his in libris apprimè descriptæ sunt.

Cum amplissimis Indicibus tùm capitum: tùm rerum omnium memorabilium.

CVM PRIVILEGIO.

VIN CENT

Hic liber ad Dom: Garofalo usu suorumq. Amicorum

VENETIIS, Ex officina Valgrisiana.
M D LXIX.

NOBILISSIMO AC EMINENTISSIMO IACOBOANTONIO CORTVSIO PATRITIO PATAVINO, ET IN ARTE MEDICA ERVDITISSIMO,

PROSPERVS BORGARVTIVS Philosophus & medicus Regius S. P. D.

MAgna ſemper fuit medicinæ dignitas, magnaque apud omnes gentes auctoritas. Cum enim ſcientiarum omnium nobiliſsima antiquiſsimaq; ſemper ſit habita, ita culta eſt & à regibus, & à ſacerdotibus, & à philoſophis, & ab ijs denique, qui ingenij acumine cæteris longè prȩſtiterunt (nobiliſsime, ac doctiſsime Cortuſi) vt minimè mirabile ſit, ſi ad altiſsimum quoddam faſtigium, ſummumq; gradum euecta fecit, vt qui eam caſtè, pureque colerent, eximijs præmijs, ſingularibusq; honoribus cohoneſtarentur. Itaque cum ſit tota diuiſa in partes tres, vt vna medicamentis, altera victus ratione, tertia manu curare exi-

ſtimetur: inuenti ex omni æternitate ſunt viri ingenio, doctriniſq; præſtantes, qui vel omnes partes, vel certè earum aliquam ſummo ſtudio, ſummaq; diligentia expolirent, ac Græci quidem, à quibus hæc ars ſaluberrima, vt etiam ceteræ ſcientiæ, tanquam de fonte quodam manauit, ita omnia, quæ ad perfectam eius & cognitionem, & tractationem pertinent, ſunt perſequuti, vt poſteris longius progrediendi ſpem ademiſſe videantur. At quoniam ad philoſophandum lata omnibus & prompte aperta via eſt, idcirco præter eos non Arabes defuerunt quam plurimi auctores, apud quos fuſiſsimè quidem ars ipſa exculta eſt. Sic idem apud Latinos tum antiquos, tum noſtræ tempeſtatis de re eadem complete tractatum fuit, atque quotidie omnes elaboramus, vt ea poſteris perfecta relinquatur. Quapropter effectum eſt, vt poſt Hippocratem, Galenum, Auicennam, Celſum, ac alios propemodum infinitos, Andreas Veſſalius Bruxellenſis Medicus olim Regius, ac Cæſareus, etiam multa expoſuerit, quæ partim extant, partimq; ob illius mortem immaturam ſepulta quodammodo forent, niſi aliquorum induſtria publicarentur, & eorum præſertim, apud quos maxima in ipſum ſemper fuit obſeruantia. In quorum numero cum ego præcipue adſim, cumq; intelligerem apertiſsimum illud eſſe grati animi ſignum, ſi quis quem diligit, eius immortalitati

ſtudeat

ſtudeat, & quantum decoris atque ornamenti eſſem Clariſsimi Veſſalij nomini allaturus, quem ſemper velut humanum numen obſeruaui, animaduerterem; ob id ſemper à Dijs immortalibus contendi, vt aliqua mihi ſe alicunde occaſio offerret, qua tandem poſſem incredibilem illam tanto viro beneuolentiam detegere, qua ego illum ſtudioſiſsimè proſequebar. Cum igitur, ſuperioribus diebus, accuratiſsimo bibliopolæ Vincentio Valgriſio eiuſdem Veſſalij Chyrurgicam praxim, in ſeptem libros digeſtam, in qua vniuerſa chyrurgia fuſiſsimè comprehenditur, typis dare, eſſet propoſitum: mecumq; egerit, vt quoad fieri poſſet, idipſum opus emendarem, & ſi qua in parte indigeret, expolirem, in ordinem digererem, & omnibus numeris abſolutum redderem, meoq; nomine in lucem ederem: ob eximiam, inquam, meam in Veſſalium, animi propenſionem, omnia quàm libentiſsimè, ac ſedulò equidem à me acta fuere. Nec aliud iam mihi deeſſe videbatur, præterquàm quòd eligerem virum tanto Authore dignum, cui ipſius doctiſsimæ lucubrationes nuncuparentur. Cumq; plurimi ob oculos mihi verſati fuerint, tu vnus, præ cæteris omnibus (nobiliſsime, ac elegantiſsime Cortuſi) eligendus occurriſti. Quippe in quo ſunt omnia, & ſingularia, eximia probitas, fides, innocentia, integritas, conſtantia, humanitas, ingenium acerri-

mum,

mum, omnium disciplinarum, præcipueq; artis medicæ cumulus, summa prudentia, plurimus rerum vsus, incredibilis quidam reipublicæ amor, admirabilis rebus in omnibus sapientia, maxima denique virtutum omnium ornamenta. Cui plurimum ex beneficijs abs te susceptis Vessalius dum viueret debebat, & ego in dies magis obligor, vniuersaq; medicorum schola gratias quotidie maximas merito refert: maioresq; tota Patauina respublica agit. Vnde nemini mirum si à tot tantisq; illustribus ac excellentissimis celebratus sis auctoribus, vt Matthiolo nostro, rei medicæ, atque herbariæ hac tempestate facile principi, Ramberto Dodoneo, medico celeberrimo, Mongio, Costeo, Clusio, Gesnerio, doctissimo Anguillario, Maranta, & alijs quamplurimis. Neq; admirari quisquam debebit, si etiam toto (vt aiunt) applausu ab integro Consilio antiquissimæ Paduæ Salutis defensor fueris iudicatus, ac electus. Sed ne tot tuas laudes, ac Vessalij aliquo pacto obscurare videar, consulto multa, quæ mihi dicenda forent relinquo, atque septem hosce libros tibi do, dico, & addico, quibus aliqua ex parte beneficiorum abs te quotidie susceptorum par referre, pari omnibus ostendam atque declarem, auctoriq; patronum maximum deligam. Vale Patauij V. nonas Octobris. 1568.

Est Ad Vsum D. ris Physici
Dom. ci Garofalo Mel-
phitani die x.a Fe-
bruarij MDCL
XVI

Garofalo

QVID QVOQVE LIBRO contineatur.

INDEX CAPITVM TOTIVS OPERIS CHIRVRGIAE MAGNAE.

CAPITA LIBRI PRIMI.

LIBRI SECVNDI CAPITA.

LIBRI QVARTI CAPITA.

LIBRI QVINTI CAPITA.

LIBRI SEXTI CAPITA.

LIBRI SEPTIMI CAPITA.

INDEX LOCVPLETISSIMVS EORVM QVAE TOTO HOC OPERE CHIRVRGIAE MAGNAE notatu digniora habentur.

Cuius prior litera nempè, a, paginam anteriorem, posterior, hoc est, b, eius paginæ posteriorem faciem indicat.

B

H

I

Iris

Membri

Mulie-

Oleum

Q

V

Vnguen-

FINIS.

ANDREAE VESSALII BRVXELLENSIS,

PHILIPPI HISPANIARVM REGIS MEDICI,

CHIRVRGIAE MAGNAE,

hoc est de curandis humani corporis malis.

LIBRI SEPTEM.

QVORVM PRIMVS EST DE OSSIB. LVXATIS REPONENDIS.

Methodus vniuersæ chirurgiæ, eiusq; definitio, & partium medicinæ distributio.

H*AVD immeritò Galenus ad iustum de partibus artis medicinalis, opus conscribens, apposite illum dubitasse sibi videri affirmat, quæ nam, & quæ essent medicæ artis partes, alijs aliter eas scribentibus. Vt qui*lam in φαρμακευτικὴν, διαιτητικὴν, καὶ χει-ουργικὴν *artem secarent. Non nulli, curatricem, anitatis conseruatricem, tum & præseruatiuam, uas Græci* θεραπευτικὴν, ὑγιεινὴν, προφυ-λακτικὴν, *vocare consueuerunt, præcipuas esse nedicinæ partes astruebant, adijcientibus alijs, re-umptiuam, euectiuam, & gerocomicam, senum*

Medicæ artis partes, quæ sint.

nempè educatricem. Quidam & pædotrophicam, hoc est infantium, prout & alij decoratiuam eam à comptiua separantes. His partibus alij quidã Physiologicam, & Pathologicam, hoc est naturalem, & morborum, seu affectuum cognitricem, tum & signorum, & causarum alias duas adijcientes, integras medicinæ partes esse voluerunt. Verum cum ij omnes, & si nõ omnino ineptè, artem in sua quasi membra dispartiantur, pleraq; tamen vel omitterent, vel confusè, & inaccuratè tractarent, eorum non esse sequendas, vt ab his positæ sunt partitiones rectè Galenus astruxit. Primas itaq;, atq; præcipuas partes eas esse voluit Galenus, quæ à fine artis petuntur, & per quas finem artis consequimur. Nam vel præsentem sanitatem seruare studemus, vel morbum depellere, si primum, id ea parte perficimus, quæ salubrium esse dicitur: si alterum, curatrice parte obimus. Non enim morbus aufferri, nisi curationis via potest. Sed cum ad hanc complendam materijs quibusdam ceu instrumentis idoneis opus sit, nempè victu, medicamentis tum intro assumptis, tum foris admotis, denique etiã manuũ sæpe ministerio; hinc tres aliæ partes à materia medendi desumptæ deriuantur, quas vocant diætam, pharmaciam, chirurgiam. Effectus autem chirurgiæ (vt ab ipsa iam nostra euadat enarratio) quæ Celso autore, pars est medicinæ vetustissima, inter cæteras artis medendi parteis euidentissimus est, & maxime necessarius, ne dum vtilis. Siquidem in morbis cum multum (inquit ille) fortuna conferat; remediaq; cùm sæpe salutaria, sæpè vana sint,

Morborum curatio quo pacto assequatur.

iure

ure dubitari potest, secunda valetudo, medici ne
ndustria, an corporis beneficio contigerit. In his
quoque affectibus, in quibus medicamentis extrin-
secus admotis maximè vtimur, quamuis profectus
euidentior est, tamen sanitatem, & per hæc frustra
quæri, & sine his reddi sæpè manifestum est. Sicut
n oculis, vel phlegmone, vel lippitudine arida, aut
ea humorum defluxione, quam epiphoram appel-
ant, laborantibus quotidie deprehendimus, qui à
medicis, collyrijs, aut alterius generis medicamen-
tis, diu vexati: sine his aliquando sanescunt. At in
hac parte, quæ manu curat, euidens est omnẽ profe
ctum, vt aliquid ab alijs adiuuetur, hinc tamen po-
tissimum manare. Quot enim morbos, eosdemq́; gra
uissimos, in rusticis, & vrbanis, qui delicatiores
sunt & medicinam auersantur, quotidie videmus:
sine illa victus ratione tam exacta, nullisq; adhi-
bitis medicamentis, naturæ duntaxat beneficio,
euinci, & profligari? At si cui vel crus, vel bra-
chium fractũ sit, vel luxatus humerus, aut quispiã
articulus, nunquam sine manus opera, & chirurgi
ndustria ad sanitatem perducetur. Itaque cum tan
ta sit eius artis dignitas, vsus, necessitas, mirum
nequaquam fuerit, si ea ab antiquissimis medicinæ
sectatoribus tam exculta videatur. Vetustatem por
rò illius declarant primi illius autores Podalyrius,
& Machaon Aesculapij medicinæ parentis legiti-
ma proles, quos bello Troiano Agamemnonem du-
cem secutos, non mediocrem commilitonibus suis
medendo opem tulisse, non quidẽ medicamentorum
præsidio, sed vulneribus tantummodo, ferro, &

medicamentis in id accommodis intentos curando fuisse Homerus Iliad.2.scribit. Ex quo apparet hanc medicinæ partem solam ab his esse tentatam, eamq; esse vetustissimam. Vtilitates porrò ex ingentium abscessuum, vulnerum, vlcerum, luxationum, fracturarumq; curationibus abundè per se patent. Quas quidem considerans semel Galenus lib.1.de rat.vict.acut.com.sext.non mirum est tandem, si chirurgiam hanc hoc modo definiuit: vt scilicet esset curationis ductus quidam, qui per consuetas, tum sectiones, tum adustiones, & alia, quæ manu fiunt perficitur. Introductorij autor, quisquis ille fuerit, ad hunc modū eam definiuit, vt sit alieni per incisionē, concinnationemq; cum via quadam, & ratione ablatio: ad hæc vulnerum, atque vlcerum curatio, quæ in corpore humano administratur. Si quis verò accuratius, & pressius eius rationem exprimere velit, esse dicet therapeutices methodi tertiam partem, quæ manuum artificio vrendo, incidendo, artus luxatos, ossaq; suis sedibus mota reponendo, aliaque huiusmodi præstando morbis medeatur. Cauliacensis Guido cap.sing.ita definiuit, vt sit scientia, quæ rationem, & qualitatē operandi doceat, præsertim agglutinando, incidendo, & alias id genus operationes, quæ manu fiunt exercendo, homines quoad licet per hoc sanitati restituens. Scientiæ nomen hoc loco cōmunius accipere oportet, & prout ad eam chirurgiæ partem, quæ meditando, præcepta, & methodum tradendo, non manu operando confertur. Constat enim chirurgiam, artem non scientiam proprie esse, vt cuius

Chirurgiæ definitio.

finis

nis ſit effectio, non ſola veritatis contemplatio: atq; ob id eam meritò Ariſtoteles lib. de art. mech. & artem eſſe voluit, & inter mechanicas, & manuarias repoſuiſſe eſt viſus. Cætera in definitione poſita differentiæ locum tenent. Hæc verò temere (vt quidam arbitrantur) pars illa adiecta in definitione eſt (homines quoad licet ſanitati reſtituens) & ſi enim chirurgo ſit propoſita perpetuo pro ſcopo ſanitas, non eam tamen ſemper aſſequi arte poteſt, cum ſint plerique morborum, qui ſub artem cadunt inſanabiles, vel quod ſuapte natura tales ſint, vt elephantiaſis, vel quod ſuſcepta curatio, maius incommodum, longeq; grauiorem morbum quam ſit is qui curandus ſuſcipitur gignit. Vt cum uitiliginem antiquã, lichenas, hæmorrhoidas, & ſinuoſa vlcera, fiſtulasq́; veteres, cancrosve curare aggredimur: aut demum cum refractarium, nec dicto audientem, minimeq́; medico obtemperantẽ ægrum habemus. Hæc efficiunt quominus vindicari in ſanitatem omnes arte poſſint. Modo partes chirurgiæ aggredientes, duas eas eſſe confirmabimus in genere. Altera ſcilicet factiua, vel πρακτική, *ſeu potius* ποιητική, *quæ id quidem exequitur, quod ab alia eſt præceptum. Altera verò, quæ docet quæ artis ſint, præceptaq́; tradit, quibus munitus artifex rectè operari poſſit, & hanc Græci* θεωρητικὴν; *nos verò theoricam, ideſt contemplatricem rectè nuncupamus. Quæ autem effectiua modo nuncupatur, quoniam id præſtat quod ab altera eſt præceptum, propterea ab ipſa ars tota pendet, ac perficitur. Hæc enim ipſa munia ſua exercet omnia, aut*

in membris mollioribus, aut in particulis duriori- bus. Mollia autem intelliguntur, quæ ex sanguine ortum habent, & carnea dicuntur: dura quæ ex se- mine. In his particulis chirurgia secando, excinden do, euellendo, reponendo, vrendo, vim suam exer- cet. Cuius sanè & aliæ quædam partes sunt specia- les magis, prout ea circa quæ speciatim ars ipsa versatur. Sunt autem hæc tumores præter naturã, vulnera, vlcera, fracturæ, luxationes. Itaque vt quinque sunt, quæ tractat ars, sic quinque erunt in vniuersum chirurgiæ partes: ea, quæ luxata repo- nere nouit, quæ vulnera, quæ vlcera, quæ fractu- ras, quæ tumores curare docet. Finis autẽ, in quem actiones suas omnes, & apparatus chirurgia diri- git, est eorum morborum, qui manu curari possunt, ablatio, sanitatisq; in ægro corpore restitutio: quẽ sanè finem non semper ob eas, quas paulo antea adduximus causas consequi artifex potest, cum vi rium suarũ non sit morbos omnes curare. Primum itaque quod in ægris medicum inspicere oportet, est, quænam corporis pars sit affecta, & nunquid ea per se afficiatur, vel alteri cõsentiat. Quamobrẽ semper, non in chirurgia solum, sed in omni medici na, incipere oportet à læsæ actionis instrumento; quo inuento, ipsam deinceps dispositionem quærere opus est: vt ex vtrisq; simul, totius curatiui gene- ris indicatio sumatur, vt apud Gal. liquet 3. de lo- cis aff. Verum quænam pars afficiatur, priusquam eius natura seu essentia sit cognita, actio seu vsus eius, & cõpositio cum qua, & societas, quam cum alijs habet, comprehenditur, ratione quadam, ac

via

via ritè inuestigabit nemo. Hæc autem per artem secandi corpora accurate cognoscere oportet, præsertim qualis nam sit cuiuslibet partis essentia, ac compositio: vt exinde earum cuiuslibet cum actiones, tum vsus manifestentur, non siquidẽ solis anatomicorum libris fidem omnino adhibendo, qui magna ex parte infinitis erroribus pleni comprehenduntur, vt optime, ac facile satis videre liquet per Galeni nostri magnas anatomicas lucubrationes, tot libris digestas, quas mendosas tum in humani corporis administratione, tum etiam simiarum videre licet, sed propterea proprijs oculis diligenter inspiciendo. Cognita nanque hoc modo cuiusuis partis substantia, ac compositione, actionem cuiusque earum, quinetiam earundem vtilitates, nullo negotio inuenies, ab ipsa partium natura doctus: cùm videlicet exactè, vt diximus, partium essentiam, ac totam earũ constructionem noueris. Hanc nanq; corporum dissectionem seipsum Galenum docuisse pro comperto habemus ex pri. de locis aff. cum alia multa, tum cuiuslibet partis essentiæ proprietatem. Hanc igitur anatomen proprijs oculis, ac sæpius rectè inspicere ab his, qui eam callent, conetur chirurgus optimus, vt quæ dicturi sumus, promptè intelligere valeat. Nam ijs, qui eam ignorant, fortè quæ dicemus, & si ratione dicta sint, veluti insomnia quædam videbuntur. Hos verò his, qui corporum dissectionem haud ignorant, sed proprijs oculis mecum, vel ab alijs administratam probè, ac sæpius inspexerunt, has lucubrationes scribere paramus. Hi nanque, partium essentia, ac compositione co-

gnita, earum cuiuslibet, cum actionem, tum vsum haud ignorabunt. Cum singulæ nostri corporis partes aut peculiarem habeant actionem, aut aliquem præstent vsum, pro comperto etiam habeant actiones partium duplices esse pro duplici earum natura, alteras simplicium, & similarium, reliquas compositarum, seu instrumentaliũ. Quæ siquidem partium actio motus est earundem factiuus. Insuper non præteribit quemlibet partium vsum, ac gratia conseruationis, & tutelæ fuisse, vel vt causam sine qua non potest actio perfici, aut vt melius eadem perficiatur. Ex quibus antedictis liquidò constat, ad ea, quæ sensum effugiunt cognoscenda, necessariam esse anatomen, idest corporum incisionem, & actionum vtilitatumq; notitiam. Alioqui neq; substantia, neque magnitudo, neque forma, neq; numerus, neque ordo, neque processus, neq; origo, neque vicinitas, neq; connexio earum partium cognosci: imo nec earum functiones, nec vtilitates, proinde nec ab his coniectura artificiosa sumi posset. Quoniam autem coniectura aliquãdo cogimur morbum perquirere, nec perpetuo sensus oculorũ affectum in corpore demonstrat, de artificiosa etiã coniectura hoc loco pauca mihi videntur esse non incommodè tradenda, tum ad antedictorum, tum ad eorum, quæ deinceps declarabuntur, faciliorem intelligentiam: ad internorum enim morborum cognitionem maximè necessaria est. Coniecturæ igitur aliæ artificiosæ sunt, aliæ arte carent, quales existunt quæ in autorum testimonijs, ac experientijs nulla probabili ratione confirmatis positæ sunt: quibus ferè

Auicennæ,

*Auicennæ, aliorumq́; Arabum sectatores, pro ar-
ificiosis coniecturis, atque adeo pro certis demon-
rationibus vtuntur. Artificiosæ autem, aut ex ve
isimilibus fiunt, aut ex rerum notis, ac signis: quæ
uia sensibus apparent,* φαινόμενα *Græci appel-
ant. De verisimilibus autem, quoniam non medi-
orum, sed oratorum sunt propria, disceptare, hoc
oco superuacuum foret. Ex rerum igitur notis, ac
ignis artificiosas coniecturas medicus sumit ex
unctionibus nempè, qualitatibus tẽperaturas par-
ium sequẽtibus, & ex his quæ ex corpore reÿciun
ur, alijsq́; quamplurimis, quæ procedente sermone
xplicabuntur. Functiones sunt, animalis, vitalis,
aturalis. Animalis autem sensus, motus volunta-
ius, & actio princeps. Sensus alius exterior, quem
& principium vocant: alius internus, qui & com-
nunis appellatur. Exterior autem, visus, auditus,
doratus, gustus, & tactus. Internus verò, somnus,
vigilia, insomnium. Motus voluntarius, tum corpo
is vniuersi, tum eius partium: vt thoracis respira-
io, crurum progressio, manuum comprehensio.
Princeps actio, intellectus, iudicium, & memoria.
Vitalis functio, cordis, & arteriarũ pulsus, iracun-
lia, timor & cætera. Naturalis actio, veneris con
upiscentia, cibi potusq́; appetentia, concoctio, nu-
ritio. &c. Qualitates quæ partium temperaturas
equuntur, quia sensus mouent, sensibiles vocant:
visum enim color, figura, situs, numerus, & magni
udo mouet. Color quidem, vt cutis rubor, & nigri-
ia. Figura autem, vt capitis rotunditas, & longi-
udo. Situs, vt oculorum prominentia. Numerus,*

Functiones, quæ.

vt

vt digitus superans, aut deficiens. Quantitas, vt oculorum magnitudo & paruitas. Olfactu odor percipitur, ut anhelitus suauitas, & graueolentia. Gustatu sapor, ut linguæ amaror. Tactu principes qualitates, calor, frigus, humiditas, & siccitas. Quæq; has consequuntur, ut duritia, mollitia, asperitas, læuitas. Dolor quoque, & pruritus, titillatio, & uoluptas, sub tactus genere continentur. Auditu soni & uoces percipiuntur. In notarum quoque, ac signorum genere continentur, quæ è corpore expelluntur, cuiusmodi sunt propriæ partiū unde reijciuntur substantiæ, quæ aliæ in alijs existunt, ut renum, uerbigratia, carnosa, uesicæ membranosa. Itaque si cum urina caruncula excernatur, renes: si membranula uesicam ulceratam esse conijciendum est. Reiectæ quoq; substantiæ magnitudo, coniecturam artificiosam efficit: ex crassis enim intestinis maior, ex tenuibus minor per dysenteriā tunica reijci solet. Porrò autem momenti eiusdem sunt, quæ in spacijs continētur tam suis quàm alienis: ex uesica enim, & renibus urina, ex intestinis stercus tanquam proprijs locis, calculus uerò & arenulæ ex renibus & uesica, lumbrici ex intestinis tanquam alienis sedibus expelluntur. Eiusmodi igitur notæ artificiosas coniecturas pariunt, quemadmodum principia demonstrationes. Sed hæc inter se differunt, quod ex principijs statim ex certa indubitataque scientia nascitur, ex notis uerò non protinus fit artificiosa coniectura. Ferè enim fit ut unius notæ multæ sint causæ non necessariæ, proindeq; earum nulla necessariò concludatur, sed adhuc

huc dubium sit, quæ nam ex ipsis signum nobis conspicuum pepererit. Non enim si quis ægrè spiret, protinus conijciendum est ipsum pleuritide laborare: siquidem aliæ permultæ causæ sunt, quæ spirandi difficultatem inuehere possunt: cuiusmodi est peripneumonia pituita pulmonibus infarcta, & id genus multa. Itaque propositam nobis notam sensui manifestam, in suas omnes causas deinceps resolue re oportet, tantisper dum ad postremas deuentum fuerit: deinde singulas cõsiderare, quæ nam scilicet earum propositæ notæ causa existat. Quod cum adhuc euidens non sit, rursus consideranda sunt omnia, præsentia, & præterita, tam interna quam externa. Intus siquidem quædam fuerunt, quædam præsentia sunt, quæ vna cum proposita nota affectum indicare possunt: scilicet prodeuntia ab eadẽ causa: verbi gratia, pulsus inæqualitas febrem ex putredine significat: cum pulsus inæqualitate esse possunt caloris acrimonia, & alia signa eundẽ affectum significantia, tanquã effectus suam causam, aut contra causa suum effectum indicet. Certum enim est natura calidos & siccos procliuiores in biliosos morbos esse. Eiusmodi enim temperaturæ, efficientis causæ rationem obtinent, quemadmodum & ætates, quarum quæque suos morbos habet. Alijs enim pueri, alijs iuuenes, alijs senes morbis obnoxij sunt. Atque hæc quidem interna sunt. Eandem externa vim possident, quæ scilicet in assumendis, faciendis, & foris incidentibus continentur. In assumendis quidem, qualia sunt cibus, & potus, medicamentum intro assumptum, & aer attractus. In faciendis,

ciendis, frictiones, ambulationes; in summa, omnia, quæ circa corpus fiunt. Somnus quoque, vigilia, & venus, cum quibus sunt & animi motus, in hoc genere continentur. In his quæ foris incidunt, sunt circunductus aer, vnguenta, medicamenta foris adhibita, lauacra, & id genus alia: hæc enim omnia, vt nemo nescit, corpus nostrum afficiunt, alia alias. Calidus enim cibus, & potus calefacit, frigidus refrigerat. Eadem vi prædita sunt medicamenta intro assumpta, & inspiratus aer. Frictiones autem, & corporis exercitationes calfaciunt, ocium verò & quies refrigerant. Somnus humectat, & vigiliæ exiccant. Circunductus aer non aliter atq; inspiratus calfacit, refrigerat, humectat, & siccat: hic quidem internas, ille externas corporis partes. Aestas calfacit, & exiccat, hiems refrigerat, & humectat, autumnus inæqualiter corpus afficit, & ver sanguinis molem auget: temperatissimũ enim omnium est. Ex his constat alios in alijs temporibus morbos generari, vt in tertio Aphoris. libro abundè docet Hippocrates. Qui igitur cuncta, quæ diximus, exactè nouerit, non nihil vtilitatis ex his, quæ dicemus, exportabit. Vt autem & hi mentem exerceant in affectorum locorum notitia, tres exercitationis modos, Erasistrati autoritate Gal. secun. de locis affectis proposuit in procœmio, sic dicens. Scopus est, iubente Erasistrato, exercere mentem cum in alijs artis operibus, tum verò in ea, quam nunc proposuimus, affectorum locorum notitia. Circa quam tres sunt exercitationis modi. Vnus circa singulas corporis partes, quas locos nominant. Alter circa

causas

causas & dispositiones. Tertius est de accidentium differentia. His etenim probè percognitis, ac ritè inter se distinctis, facilè propositæ rei veritas perci pi potest, singulorũ per eam facta contemplatione. Reliquum denique erit de affectæ partis cognitione breuiter hoc loco aliqua interserere, postquam ea primò venit inuestiganda. Cum verò ex non nullis notis ipsa deprehendi possit, vt testatur Gal. pri. de locis aff. à læsa tamen actione prius eius dignotio auspicanda est: ex qua sola, cum nulla alia pateret via, idemmet Gal. confessus est inuenisse partẽ affectam, tertio de loc. aff. Est nanque cuiusque partis affectæ accidens propriũ, propriæ actionis eiusdem noxa, siue similarium, siue instrumentaliũ partium actio fuerit, singularum etenim animalis corporis actionum, vnã esse propriã particulam, per quam fiunt, omnibus medicis in confesso est. Igitur sedes affectæ (teste eodem Gal. secundo præcitato libro) dignoscuntur, & ab accidentibus, & ab actione læsa, & excrementorum qualitate, & à tumoribus præter naturam, & doloribus, & à coloris vitio, quod sequitur, vel in vniuerso corpore, vel in vna aliquapiam parte, vel duabus, idque maxime in oculis, & lingua, quibus addere poteris, si vis eam quoque affectionẽ, quæ propriè per consensum affi- cere dicitur, veluti superius apertè iam diximus. Ab accidẽtibus, inquam, innotescit partis affectio, quibusdam proprijs: nam ore ventriculi affecto fa- stidium infestat, propter hepatis imbecillitatem. Non ab re igitur ex actione læsa diximus inuesti- gari debere ipsam partem, vel sedem dicas affe-

ctam,

ctam, quomodolibet ipsa afficiatur. Nam velut naturalis actio, necessario comitatur corporis statum naturaliter se habentem: sic contrà, si à natura recesserit, actio statim præter naturam se habet, quæ aut non fit, aut male fit, diminutè videlicet, aut deprauatè. Excrementorum etiam qualitates partem affectam designãt, quorum quædam ad exquisitam perducunt sedis affectæ notitiam, quædam verò artificiosam coniecturam producunt, atque aliquando tandem affectarum sedium partes, vt diximus, ipsarum videlicet essentia, vel soluta, uel dissecta excernuntur, interdum ea, quæ in ipsis cõtinentur, non nunquam aliquid, quod morbosas dispositiones sequitur. idque uel solas, uel semper, uel magna ex parte inquit Galenus lib. tertio de locis aff. Declarant uerò partis affectæ essentiæ proprietatem, si ea excernantur, quæ sunt de propria eiusdem partis substantia, seu essentia. Vt si tussiendo aliquando aliquod expuatur bronchion, ulcus maximum in pulmone eße existimamus ab erosione, uel putredine ortum cum pars eße non possit arteriæ asperæ, quæ inter fauces, & pulmonem existit, utpotè tam grandi ulceratione haud quaquam potente in ea fieri, quin prius mors animal præoccupet. At si magnitudinem quoque excrementorum interdum perspexerimus, haud obscurè, locũ etiam affectum indicabunt. Nam frustum uasis tussiendo reiectum, si magnum fuerit, pulmonem affectũ esse demonstrat. Positus similiter ubi se habent excrementa, affectum interdum locũ ostendit: si enim membranosæ tunicæ frustulum excernatur, ulcus

Partem affectã quæ indicent.

alicubi

licubi eſſe oſtendit : atq; in qua ſit particula ex
oſitu diſcere licebit. Si uomendo etenim reiectum
uerit, ventriculi, aut gulæ, ſi tuſſiendo aſperæ ar-
eriæ, ſeu gutturis, ſi ſcreando, faucium, ſi per ſe-
em, inteſtinorum alicuius, ſi per mulieris puden-
a, uteri affectum portendit. Conducit nanque &
æc non nihil ad affectorum locorum inuentionem:
onſtat inſuper, quod ſinguli dolores pro poſitus ua
ietate, affectam ſedem oſtendere norunt. Quippe
pparentibus per uomitum ulceris notis, animad-
ertendum erit, utrum anteriores partes circa hy-
ochondria, aut poſteriores circa dorſum dolor in-
eſtet. Qui enim in anterioribus percipitur, uen-
riculum, qui uerò in poſterioribus, gulam affectam
ccupare cenſendum eſt. Atqui ex diuerſa doloris
pecie, licebit quoque affectam ſedem comprehen-
ere. Pulſatorium ſiquidem dolorem arterias in-
rre dicimus, cum ipſæ uidelicet per ſphacelodes,
emicranias primogenia affectione laborant. Pun-
torius uerò dolor mēbranas eſſe affectas indicat:
r hæc de doloribus hoc loco nobis dicta ſufficiant:
uandoquidem (teſte Gal. ſec. de loc. aff.) nemo ſin
ulorum dolorum ſpecies conſcribere poteſt, niſi
ſemet paſſus fuerit, ſitque medicus, qui interpre
ndi alijs facultatem habeat, & qui prudenter
r ſine mollicie comprehendere poſſit ſuos affe-
us, dum laborat. Modo ad affectus cognitionem
ertrāſire tempus idoneum fuerit, ac qua ratione,
r quibus indicijs is dignoſci debeat, declarare:
um non ſolum an aliqua afficiatur pars à medico
nſiderandum ſit, uerum etiam quis affectus ur-

geat,

geat, atq; diſtinguere, quæ nã notæ affectibus propriæ ſint, & quæ nam partibus affectis, cum tria inueniamus tantum in uniuerſum rerum præter naturam genera: Quandoquidem omnium accidentium cauſa eſt, ea corporis diſpoſitio, quæ affectus ſiue morbus nuncupatur, iure meritò ex accidentibus ipſis morbi cognitio declaratur. Nec quicquam hoc loco contrarij ſumus definitioni Galeni lib. 1. de ſanit. tuen. prim. de diff. mor. et pri. de ſym. diff. in morbo, cum inquit eum eſſe conſtitutionem præter naturã, à qua primò actio uitiatur, & per ſe. Quod enim Græci διάθεσιν, affectum nos meritò, ſeu diſpoſitionem appellamus, non adſtricta illa preſſaq; ſignificatione, quam Ariſtoteles uſurpauit, diſpoſitionem ad habitum diſiungẽs, ſed ampla, & fuſa uerbi poteſtate, quæ omnem corporis conſtitutionem complectatur, ſiue ea facilè, ſiue difficulter amoueri posſit, ſiue in qualitate & temperamento, ſiue in ſubſtantia, ſiue in ſtructura, figura, numero, magnitudine, & poſitu ſita ſit, atq; conſiſtat. Quamobrem ſpeculationem quandam inuenire oportet, qua diſpoſitiones dignoſcamus uniuerſas: præſertim eas, quæ circa partes intimas conditæ fuerint. Ex excrementis igitur id percipimus, ut ſi ulcus ſit, ex ramentis, ex ſabuloſa quoq; urina lapidem deprehendimus. Ex proprietate doloris, ex loci natura, ut lingua nigricans febrem ardentem portendit. Ex accidentium quoque proprietate affectuum indicia ſumimus. Ab ipſorum quoque locorum affectorum natura, ut ſi lapis in renibus, & in ueſica etiam naſcatur, atq; etiam in colo,

colo, & cœco (ut sæpius nos in corporum dissectionibus experti sumus) & lumbrici in intestinis gignantur. Ex præcedentibus etiam quandoque indicationes oriuntur, ut uictus ratio, consuetudo, ætas, anni tempus, regio, aeris constitutio, ac reliqua consideranda sunt, totius corporis dispositione non neglecta. Quibus rite perceptis ad ipsius affectus, ac affectorum locorum causæ cognitionem deueniendum erit. cum nihil sine causa fieri uniuersæ, & Philosophorum & medicorum contendăt scholæ, sitq; hoc axioma medicum, uel præcipuum, ut quo non concesso, nullius aut læsæ, aut amissæ actionis, nulla aut sanitatis, aut morbi ratio cōstare usquam posset, concidereq; uniuersam artē esset necesse. Causam itaque id esse medici uolunt, quod suapte natura, ei quod fit, aliquam suæ generationis partem inducere potest. Quo enim tangente afficimur, & separato cessat affectus, id causam esse medici uoluerunt. Erit igitur causa, quæ in corpore quicquam facit, affectumq; quempiam, qui actionibus efficiat, creat. Quod enim primo actionem lædit morbus est, id uerò quod præcedit, morbi causa. Quicunque igitur affectus præter naturam morbos præcedunt, causæ (ut diximus) rationem obtinent, ac morbificæ causæ denominantur. Integram autem causarum morbosarum doctrinam suscipiemus, si attente ea, quæ Galenus lib. de constitutione artis medicæ, lib. de diff. symp. lib. 2. methodi medendi, ac sexcentis alijs in locis testatum reliquit: atq; ab ipso perfectiorem, ac uberiorem doctrinam seligere de causarū integra tractatione

Nil sine caussa fit.

licebit, quam anatomicorum librorũ aliquam ueritatem. Redeamus igitur ad id, quod præponere ulterius sancitum erat, ac post causas ad signorum indagationem accedamus. Signum ergo medici hoc modo definiunt, ut sit rei quæ contingere debet dignotio, uel eße id, quo cognito aliud quod nobis erat ignotum deprehendatur: uelu- ti & notationem, rei minus patentis per notas, seu signa perceptionem. Quæcunque igitur sensibus nostris sese obtrudentia, aliud quippiam patefaciunt quod minus adhuc pateat, signa rectè dicentur, ut pulsus, urina, alui excrementa, sudor, sputum faciei ægrotantis habitus, sermo, uox, decubitus, somnus, uigilia, dolor, sedes, seu positus affectæ partis, facultatum corporis, rectè uel perperam obitæ functiones. Differt autem ab indicio signum si Galeno lib. pri. prog. com. 42. uel ca. 14. nouæ uersionis credendum fuerit, quòd signum ex obseruatione, indicium ex demõstratione sumatur. Omne autem indicium, signum rectè haberi potest, non tamen signum omne, indicium dici. Signum uerò omne, uel id quod præsens est declarat, uel quod futurum denunciat, uel quod præteritum est in memoriam reuocat. Genera præterea signorum tria esse medici in confesso habent, demonstratiua, prognostica, & rememoratiua: idq; præcipua ratione, quod præsentium rerum fit demonstratio, futurarum præsagium, præteritarũ memoria. Itaq; ad ea, quæ præsentia sunt, & sensibus nostris sese applicant, declaranda, demonstratiuis signis planè est opus. quomodo enim quod non est demonstrari potest?

Morbi signa vnde sumantur. & quæ ea sint.

potest? Ea uerò quæ futura sunt, quod nō dum sint, prædici quidem, & præsagiri, demonstrari autem minimè possunt: uti quæ præterierunt, in memoriam reuocari satis habent. Hæ itaque signorum recensentur differentiæ, à quibus rursus aliæ adhuc exoriuntur, quum quædam sint salubria, quædam morbosa, alia neutra. Quæ salubria nuncupantur sanitatem præsentem indicant, & futuram prænunciant, & præteritam ad memoriā referunt. Sic & morbosa, sic & de neutris quoq; confirmandum est. Hæc autem signa omnia veteres medicorum scholæ prognostica appellare consueuerunt, quamuis inepte nostra quidem sententia, & incongrue satis, vt ex antedictis satis apparet. Maximas igitur suscipiemus vtilitates ex signorum diligenti obseruatione, cum sanitatem, & morbos omnes, corporisque, ac partium eius temperaturam signis proprijs dignoscamus, si verò (vt diximus) & præsentia indicare, futura prædicere, & præterita in memoriam reuocare probè sciuerimus, magno erimus ægrotantibus vsui futuri, illiq; nos admirabuntur, & sese fidei nostræ facilius cōmittent, nobisq; fidē habebunt, vt Hipp. lib. præs. primo affirmauit. Qui præterea signorum naturā exactè tenuerit, is profectò de singulis morbis quid euenturum sit certò pronunciare, atque prædicere poterit: nec solum diem, in quo vel salubre decretorium adfuturum sit, sed & horam quoque. Sanitatis autem signa dicuntur naturales corporis habitus, & proba functionum in vniuersum editio. aduersæ verò futuræ valetudinis, cum aliter se corpus habeat, atq; per

naturam consueuerit, nec functionibus obeundis æque, atque antea valeat. vnde est illud Hipp. spontaneos labores morbos pronunciare. Si itaq; lentè quis sanorum munia obeat, quæ antea alacriter obire solebat, si item moueri pigeat, animus torpeat, spiritus grauior sit, si circa caput grauitas, & intentæ venæ, cum pulsatili dolore moueantur, si frequentes oscitationes, si genua quasi delassata sentiantur, totumve corpus lassitudinem sentiat; omnia hæc futuros proculdubio morbos significãt: si etiam plenior, quis, & speciosior, & coloratior se ipso factus esse videatur, suspecta habere bona sua debet: si quis etiam præter morem macruit, decoremq; ac viuidum colorem amisit, futurum morbum pro certo habeat. Alia præterea sunt aduersæ valetudinis futuræ signa, quæ breuitati studentes consulto prætermittemus, & ad præsentis morbi signa deueniemus. Quæ igitur iam ægrotant corpora, sensibilibus operationum læsionibus distinguuntur, & vbi facultatum corporis actiones offensæ sunt, neque illas obire secundum naturam partes corporis possunt, morbum iam adesse significatur.

Aegrotãtiũ signa mala.

Mala autem in ægrotantibus signa hæc erunt, cum æger supinus iaceat, porrectis manibus & cruribus, cum vigilia nocturna præmitur, cum somnus, neque interdiu, nec noctu accedit, cum horrenda facies, in qua nares acutæ, oculi caui, tempora collapsa, frigidæ, ac contractæ aures, & imis partibus leuiter versæ cutis circa frontem dura, intenta, & arida, totius faciei color aut niger, aut pallidus, aut liuens, aut plumbeus, aut ventris vehemens resolutio,

lutio, aut inedia grauis præcesserit; item cum lumen ægri refugiunt, cum præter voluntatem lacrimant, oculi peruertuntur, alter eorum minor efficitur, & quæ in ipsis alba sunt rubent, per somnum palpebræ non committuntur, inter has ex albo oculorum quippiam apparent, palpebra, vel labrum, nasusve distorquetur, aut pallore, & liuore afficitur, labra quoque resoluta, suspensa, frigida, candicantia apparent: cum seipsum æger continere non valens ad pedes subinde delabitur, pedes nudat, nec calor ijs subest, externis partibus friget, internis ardet, hians dormit, dentibus stridet, manibus festucas carpit, insanit, familiares non agnoscit, frequenter, & cum dolore aut angustia spiritum ducit, cibum auersatur: cũ in sputis, vrinis, aut alui excrementis nullũ coctionis signum adsit, sed cruda perstent: cum plus iusto, & nimis celeriter macrescere incipiat, post sudorem inhorrescat, à vomitu singultus obrepat, timor in somnis apparet, pulsus deficiat, syncopa præhendatur crebra æger: morbum ægerrime ferat. Isthæc si per acutos morbos appareant, aut morbi malignitatem, aut certè etiam sæpenumero ægri mortem denunciant. In morbis porrò signa petuntur ex membrorum positu, & loco, ex dolorum proprietate, ex exeuntium natura, nempe vrinis, alui egestionibus, sputis, tum etiam & functionum recta, prauave obitione, vt ex pulsuum, & respirationis mutata ratione, & alijs huiusmodi. At verò vt hæc morbi signa habenda sunt, sic quoque quæ mox dicemus bona in ægrotan-

tibus signa censeri debent. Spectanda in primis ægri facies, quæ si sanorum speciem, maximè verò sui ipsius similitudinem repræsentet, eam optimam censet Hipp. signumq; salutare habendum. Decubitus item in latus dextrum, aut sinistrum, cruribus paulum reductis, pro bono habendum, uti si facilè cõuertitur, si noctu dormit, si interdiu uigilat, si facilè spirat, si nulla corporis parte dolet, si non conflictatur, præcordia plana, æqualia, mollia, tractabilia, non tensa, dura, in sublime elata, apparuerint, sed digitis cedētia. Corpus itē molle, æquale, mentis constantia, et alia id genus similia signa bona in ægrotantibus dicuntur. Inuentis deniq; affecta parte, ipso affectu, & causa, ex eorumq; notitia selectis omnibus signis, uel prognostico, reliquum erit, si curari morbus ualeat, ad eius curationis modum accedere. Etenim curationem definiunt medici, morbi ademptionem. fit autem affectus cuiusq; per contraria ademptio, unde sequitur ut morbo ipsi, primò, ac per se debeatur. Cum itaq; curare sit morbos propriè præsentes tollere, ergo communissimam quoq; curandi rationem in mediū afferre licebit, quæ ex æquo morbis omnibus congruat, quæ nam sit. Equidem cum morbis omnibus commune aliquid sit, quo secum ipsi conueniant, necessum est & commune aliquid eos habere, quo auferri ipsi possint. Id autem est autoribus Hipp. lib. 1. de flati. & Galeno in arte medic. cap. 89. per contraria oblatio. Constat igitur curationē omnem in genere, contrariò perfici, ac persolui. Nempè cum ea contrariorum natura sit (autoribus Plat.

Curationis definitio.

in

in Alcibia.2.& Arift. cap.de contra.) ut una effe nequeant, feseq; mutuo expellant, efficitur profectò, ut non nisi contrario pelli, curariq; morbi possint. Nam si immoderatum est omne præter naturam, moderatum uerò secundum naturam: necesse omnino est, ut immoderatum ab immoderato contrario ad mediocritatem redigatur. Ea causa sanè est, cur calido affectui frigidũ quod est, medeatur: frigido affectui, calidum: humido siccũ, sicco humidum remedio sit: & ita in coniugatis intemperaturis. Calidæ nanque & siccæ intemperaturæ, refrigerantibus simul, & humectantibus: calidæ, & humidæ, refrigerantibus, & exiccantibus: frigidæ & siccæ calfacientibus, & humectantibus: frigidæ, & humidæ, calfacientibus, atque siccantibus opitulatur. Cũ uerò contrario curationem perfici dicimus, de eo intelligi uolumus, quod facultate, atque potentia tale, non secundum imaginationem extiterit, hoc eſt, quod re ipsa uerè tale exiſtit, quale esse dicitur, ut cum aquam refrigerare, euphorbiũ calfacere, oleum humectare, siccare gigarta dicuntur. Nec uerò nunquam, non uerum erit, contrario curationem perfici, & si simili quandoque absolui uideatur: ut cum febrim calida interdum data potione curamus. Ea enim non qua ratione calida exhibetur, actuq; talis est, febrim curat, sed qua refrigerandi poteſtatem habet. Quod enim morbum pellit, illi est contrarium omnino, non itaque calor calorem curat, sed frigus calorem, & si ex accidenti id facere quandoque possint dici, ut cum calidis, uel sudorẽ in febre eli-

        cimus

cimus, uel urinam mouemus. Ea enim non per se, & primò, sed secūdariò, & ex accidenti (quatenus morbificam causam adimunt) febrem curare dicū tur. Omnis præterea medendi methodus per indicationē fieri dicitur, et indicatione quippiā inuenire, sit ab ipsa rei natura ordiri, atque ab ipsa quod sequens sit, citra experientiam inuenire. Si enim per experientiam inueneris, obseruator, & Empiricus es nuncupandus. Vnum igitur est in omnibus curationibus initium, tum & uia, quæ ab eo principio usque ad finem ducit, in omnibus particularibus morbis similis est. Vnde si in singulis morbis priuata quædam methodus sanandi appareat, commune tamen in omnibus genus unum est: auspicari etenim perpetuò oportet ab indicatione, quæ ab affectu, cui mederi paramus, suscipitur. Est nanq; indicatio, sequentis seu agēdi insinuatio quædam; quam subsequitur artifex diligentissimus examinādo, ac discernendo, an causa, quæ affectum excitauit, iam desierit, an ipsum quoq; nunc, tum augeat, tum faciat. Hunc præterea reliqui multi scopi ad curationem necessarij sequuntur: siquidem & corporum temperies, & anni tempora, ac constitutiones, & ætates, & consuetudines, et partium naturæ, ac potestates, & industriæ, & habitus, & animi mores, & sexus discrimina, rectè curanti, causæque unde morbi nascuntur, consideranda prorsus ueniunt: suntque hæc omnia cum morbo condicantia. Remediorum siquidem initium inueniendorum, ab ipsa prorsus natura morbi proficiscitur: & curatio omnis, ubi causa adest, ab

ipsa

pſa ſanè auſpicanda eſt. Sumuntur deinde curationis indicationes ab actionibus, nunquid uidelicet cunctis animalis partibus vtlis ſit, aut paucis quibuſdam, aut vni ſibi: quamuis hæc in ijs intemperiei generibus deſeruit, quæ ex humoribus ſunt orta, quoniã audacter euacuare licebit, ſi pars ſibi ſoli inſeruiat, prout affectus ſuadebit, virtuti tamen eius attendendo. At cùm non par ſit actionum dignitas, ad portionem actionum dignitatis, etiam cuiuſque partis proſpiciendum eſt robori. Sequitur deinceps, & maximi momenti indicatio à figura deſumpta partis affectæ, à qua quidem modus euacuandi excrementa ſuggeritur: nam venter vomitu, deiectioneq́; inanitur: & inteſtina deiectione tantum, ſicut iocinoris caua. Renes autem, & hæpatis gibba, veſica, ſi multo vitioſo ſucco ſint referta, per vrinarios meatus. At cerebrũ per palatum nares, & aures, pectus, & pulmo per fauces, & aſperam arteriam. Alias præterea reperies indicationes in curationibus, vt à ſitu, à ſenſibus, & eiuſmodi, quæ cum difficultatem pariant practicanti nullam breuibus tranſgrediuntur. Antequam verò ad integra curationis inſtrumenta deueniat exquiſitus chirurgus, ipſas in vniuerſum curationis formulas, in morbis tum ſimilariũ partium, tum organicarum ritè perquirere debet. Figura etenim vitiari conſueuit, quando à naturali mediocritate receſſerit: vt ſi quæ ſecundum naturã cauitas parti ineſſe debeat, meatusve, aut orificium aſperitas, vel lenitas, ea à naturæ habitu, atque forma euariarint. Quo in genere vaciæ, vari, planci, valgi, & quæ

& quæ luxata dicuntur, reponi iure debent; quorũ omnium curatio est ad naturalem formam, atque habitum reductio: blæsæ nanque, uaræ, & obliquæ partes, si mollis, & tenellus adhuc puer fuerit, formatione commoda, atque alligatione in contrarium deformatæ partis acta, reduci consueuerunt, sed si vitia hæc inueterauerint, duroque corpori euenerint, immedicabilia esse putandum est; quandoquidem quæ indurata sunt, emendari minimè possunt: quod & medicam manum, & medicamentorũ vim respuant. Contingunt vitia in magnitudine, actu partis excessu, & defectu: vt cum in maiorem molem partes attolluntur, vel in minorem, quàm par sit, deuoluuntur. Quæ naturalem magnitudinem partes excesserunt, quiete, commoda alligatione, atque compressu, adstringentibus, discutientibus, & desiccantibus medicamentis, item inedia curari solent. Partes verò, quæ à naturali magnitudine deficiunt, & naturali motu, ac frictione moderata, & pleniore, eoq; succulentiore cibo, & quibuscũq; alijs, plus sanguinis attrahere in partem natura aptis, emendari solent: attamen partes, quæ ex sanguine oriuntur, si deficiant, corrigi quidem, & resarciri non multo negocio possunt: quod & materia regenerationi partium deficientiũ apta, copiosaq; subsit, & opifex natura, ex sequaci materia reficere quod deficit ipsa possit. Morbi præterea in numero, duas quoque differentias habent, excessum nempè, & defectũ. Quæ numero excedunt, his ablatio causa salubris est, sed inspicere oportet in quibus id fieri possit, quoniam in omnibus ex æquo fieri id mi-

nime

*nime poteſt: quandoquidem pupillæ ſuffuſionẽ obie-
ctam, aut vnguem in oculo, adimere nõ poſſumus:
quod cum accidit, ea, quæ numero excedũt tranſpo
nere alio tentandum. Quod nos efficimus dum acu
ſuffuſionem tranſponimus, ſi nullis ipſa remedijs
cedat: vti & in veſica calculum, ſi vrinam ob ſui
magnitudinẽ ceruici veſicæ impactus ſupprimat,
alio auertimus, corporis concuſſu, & agitatu. Quæ
verò à decenti numero deficiũt partes, curationem
non admittunt, quod id naturæ, non artis ſit opifi-
cium; imo in eo ipſo vitio manca naturæ quoq; po-
teſtas eſt. Quæ autem malo ſitu poſita, transferri
poſſunt, conuertere ea in oppoſitum ſitum omnino
oportet: quæ non ceu immedicabilia relinquere con
uenit. Tum verò curari mali partiũ ſitus queunt,
cum ij à tumoribus, qui curationem admittunt, ori-
ginem trahunt: à phlegmone enim interdum detur
pari à naturali poſitu partes contingit: at ea cura-
ta in naturalem mox poſitum, partes reuertuntur.
Obſtructio verò, cum & ad partes ipſa inſtrumen-
tarias pertineat, & à varijs cauſis oriri poſſit, va-
rias quoque habebit & curandi rationes, ſed vna
tamen obſtructionibus omnibus cõmunis curatiua
intentio habetur, apertio: quæ & ipſa varijs fieri
modis deprehenditur. Vbi enim ſub cute hærent
obſtructiones, per ſectionem, vel ignem, uel adurẽ-
tia medicamenta curari poſſunt. Quæ à viſcidis,
& craſſis oritur humoribus, detergentibus, & inci
dentibus molienda curatio eſt: vbi ab humorum co
pia, euacuatio remedio eſt. ſi ab ſtercore duro,
quod inteſtinum interſepſit, mollientibus primum,*

Abſtructio quomodo curanda.

humidis,

humidis, pinguibusq́; clysteribus, mox acribus eua cuationem moliri oportet. si à lapide, vel transposi tionem, si vrinæ meatum impediat, vel incisionem, & extractionem desiderat. si à tumoribus, eorundē tumorum ablatione curatur. si verò ab extranea quapiam humiditate, vt sanie, grumo, aut putrefa-cto humore, sanatio in omnimoda eius, quod impa-ctum est euacuatione consistit; cuius euacuatio fit aut tussi, & excreatu, aut vomitu, aut secessu, si in intestinis ventriculoq́; aut vrinæ emissione, si gib-ba hæpatis, renes, vesicaq́; obstruantur: vomitu verò educuntur quæ ventriculum infestant. Quæ præter naturam exasperatæ partes sunt, lenitate naturali inducta sanare expedit: ossa quidem læui-gando, arteriam autem, & linguam leniendo, humi dis morsu carentibus, & quæ lentorem habeant: si lenitate nimia partes laborant, asperitas est reuo-canda partibus naturalis, medicaminibus quidem, quæ sufficienter abstergeant, & parum adstringāt. Abscessuum porrò omnium communis curatio est, ablatio per euacuationem. Hæc autem fit, si aut su-perfluitas retrocedens, frigidis, adstringentibusq́; admotis euacuetur: aut si per ipsammet patientem particulam educatur: retrocedit autē quod influit, vel impulsum, vel attractū, vel transmissum, vno inquam horum aliquo, vel omnibus simul repelli debet, quod in partem præter naturam influit. Per partem porrò, quod molestat euacuabitur, vel sup-putato, sensibiliterq́; educto humore, vel discusso, & in inuisibilem halitum conuerso. Modo ad eius morbi, qui communis tum similaribus, tum instru-

mentarijs

nentarijs partibus habetur, quem & ipsum vnitatis solutionem vocant, communes curationes aggrediamur. Omnis itaque continui solutio, vnionem in vniuersum desiderat, atque ea in instrumentarijs partibus perfici nequit, in similaribus verò non omnibus potest, sed quibusdam, nempè carnosis, quæ adglutinatione, siue coalitu sanantur. Cur verò instrumentariæ partes, vt brachium, crus, manus, pes, si amputata sint, vniri non possint, in promptu certè causa est. Cum enim vnionē, & coalitum partium efficere solius naturæ munus sit, ea autē abscissam instrumentariam partem à reliquo corpore separatam, non amplius regat, aut moderetur: fieri sanè nō potest, vt ipsam alteri parti adglutinet. Carnosæ autē partes dissectæ adglutinatione curantur, quæ vt fiat, vbi vulnus maius fuerit diductarum partium commissione, atque adductione, adhæsuq; est opus. Hanc firmant, stabiliuntq; deligatura conueniens, quæ separatas partes coniungat, & sutura, item & fibulæ idipsum quoque perficiunt. Dissidentes porrò vulnere partes, ad pristinam vnitatem restituere, naturæ est opus, quæ ex sanguine, tum copia, tum qualitate moderato, carnem in parte dissecta regenerans, vnit quæ dissita erant, diductasq; partes adglutinat. Diductas partes sutura cogimus, commissas eadem sutura, & ligatura seruamus, atque aliena ne incidant inter vulneris labra, manus opera, & detersione congrua procuramus, atque effluxa, & partis affectæ substantiam mediocriter siccantibus conseruabimus. In osse continuitatis solutio, quæ fit, fracturam dici omnes volunt,

Cur mēbra quædā, amputata vniri amplius nequeant.

sunt, vera quidem adglutinatione, quæ similium partium deperditis restitutione efficitur, curari minimè potest: non enim simile fracto ossi regenerari omnino potest (quod ex semine fit) verum connexione potest, callo quidem fracti oßis dißidentes partes circumligante, ac vinciente. Cum enim adglutinari fracti ossis partes ob siccitatē nō queant, modum excogitauit natura, quo connecti tamen inuicem poßint, glutinis cuiusdam adminiculo dißidentes partes ferruminans. Glutinum id, callosa quædam est substantia, ex oßis nutrimento vi naturæ genita, quæ sese partibus fractis applicans, illas coniungit, ac copulat: & si veram agglutinationem non efficiat, quod ea in carne solum perfici potest. Callo itaque fracturæ curantur, cui generando proprio oßis nutrimento est opus. Neruorum, & tendonis punctim facta vulnera, ob sentiendi præstantiam, & cum cerebro cōmunionem, conuulsionem accrescere parata sunt: egentq; ad curationē apertione, & exiccatione, materia quapiam tenui, quæ in altum & ad vulneratum vsque nerum penetrare poßit. Cæsim verò vulnerati nerui curatio siccantibus medicamentis perfici debet. Arterias, venasq; dissectas suere non conuenit: curari autem debent, linamentis super impositis, & medicamentis ijs, quæ emplastica vocantur: interdum etiam ijs quæ crustam faciunt: auersione etiā vtendum, vt regeratur alio sanguis, vasiq; aperto & digitos admouere (si in aperto vas sit) & deligare, atque adstringere expedit. Interdum etiam arteriam si transuersim vulnerata sit, præcidere ex vsu est.

Contusæ

Contusæ autem partes calfacientibus, & modicè iccantibus sunt attrectandæ, sed præsertim relaxantibus. Atque hæc de curatione morborum pro hirurgi munere dixisse sufficiat. Nũc verò de inrumentis curationis, ac de chirurgi munijs hac ethodo absoluere tractatum curabimus, & ad ea uæ exercitijs coniuncta videntur accedemus. a igitur instrumenta dicuntur, nempè congrua vitus ratio, quam diætam nuncupant, Pharmacia, & quæ manuum ministerio operamur, quorũ quiem rationẽ haud facile percipiemus, & ad practium (vt vocant) actum adducere tutò poterimus, isi optimè prius intellectis chirurgi (vt diximus) unijs. Præcipua itaq; eius munia, in quibus vnierfa artis ratio sita esse videtur, tria sunt: aut nim cõtinuũ soluit, & separat, aut diuisum coniunit, in probamq; vnionem reducit, aut superfluum mputat. Continuum porrò diuidit chirurgus, incidendo, excindendo, venam secando, scarificando. iuisum coniungit, vulnera agglutinando, luxaa reponendo, fracturas curando. Superfluum resecat, tumores præter naturam auferendo, idque anuum ministerio, vt dum ganglia, carcinomaa, scirrhos, nodos, strumas, et id genus alia, uarijs odis extirpat, aut dum serosum humorem ex hyropicis exhaurit, sextum ue digitum, aut pteryion, suffusionem ue ex oculo aufert. Hæc quidem vniuersum chyrurgi munia, hæ operationes nt, quas summa fide exequi debet: idq; porrò et, si isthæc omnia tutò, & citra dolorem, celerir, ac promptè, si etiam sine impostura, ac fraude perfecerit:

Chirurgi munia.

perfecerit: quæ medici rectè curantis munia pro confesso professio apud omnes autores existit. Inexpugnabiles præterea, atque insanabiles morbos (quales occulti cancri, elephantiasis, uetusta, callosa, sinuosa, fraudolentaq; vlcera) ne aggredi quidem tentet, ne mali chyrurgi nomen subeat. At quoniam quæ modo diximus officia, cum sine instrumentis opportunis perfici nequeant, quæ ea sint, quorũ ope munitus artifex, quæ suæ artis propria sunt obire possit, mox dicemus. Sunt autem hæc in genere duplicia, medicinalia, inquam, & manuaria. Prioris generis sunt proba uictus ratio, quæ vulneribus curandis, abscessibus, vlceribus, fracturis, ac luxationibus debetur: tum sanguinis missio, atque purgatio, & quæ affectis locis topica adhibentur auxilia, unguenta, emplastra, fotus, pulueres, cataplasmata, & id genus similia. At in uictu instituendo, pharmaco propinando, et sanguine mittendo, cùm & maioris periculi ea sint, si non rectè administrentur, & magnam sæpè chyrurgis infamiam, ægrisq́; detrimentum pariant, in his tribus periti medici consilio uti debet: ex cuius præscripto tanti momenti præsidia in ægri salutẽ, summa cum fiducia adhibere queat. Alioqui, si uel doctus desit medicus, uel præsens aliqua necessitas urgeat, poterit tum sanè chyrurgus, & secare uenam, & si opus fuerit pharmacum etiam præscribere: dummodo eruditione, & iudicio, atq; experientia valeat. Vnguenta porrò quibus munitus esse debet, eaq́; perpetuo in pixide chirurgica habere, sunt hæc, videlicet basilicum, apostolorum,

Vnguenta, quæ deferre debeat chirurgus.

aureum,

aureum, album, & dialthæa. Basilicum ad maturandum, & pus mouendum: apostolorum ad detergendum: dialthæa ad dolorē sedandum; aureum ad implendum: album ad glutinandum. Emplastra, pulueres, fotus, et similia in progressu declarabuntur: atque hæc quidem medicinalia instrumenta chirurgo necessaria erunt. Manuaria deinde instrumenta ferramenta ego potissimum intelligi volo, ad chirurgicos vsus idonea, maximeque necessaria. quorum aliqua ad incidendum, et excindendum, alia ad extrahendum, ad explorandū non nulla, ad suendū quædā propria sunt, alia ad urendum. Ad incidendum, atque secandum ualēt, forfices, nouacula, seu culter rasorius, scalpellū chirurgicum: vulgò phlebotomum, seu lancettā uocant. Ad extrahendum idonea sunt forcipes, vulgò tenaculæ nuncupatæ, volsellæ, seu vulsellæ, hamus recuruus, vncus, & ferramentū id, quod Græcis diocleum graphiscum uocari, ad extrahendas sagittas Celsus scribit. Ad explorandum specillo idoneè vtimur: ad suendum autem acus, & cannulæ propriæ habentur: uti ad vtendum varij generis cauteria, quæ actualia officinæ vocare in vsu habent, et pro vario vsus modo varias & ipsa sortiuntur, & figuras, & nomenclaturas, vt sint alia in coni acuti modum fastigiata, & punctualia vocant, myrtea alia, oliuaria, dactylica, cultellaria, sic dicta à similitudine rerū, quas ferramenta huiusmodi effingunt. Myrtea nanque myrti folia, oliuaria, oleæ, dactylica phœnicia imitantur, vti cultellaria, cultri formam referunt. Hæc quidem fer-

ramenta chirurgis communia necessaria sunt: sed post ea habentur etiam alia propria, quædā certis corporis partibus dicata, uti capiti modioli, quos vulgus chirurgorū trepans uocāt, malleus, scalpri, serra tum capiti, tū reliquis ossibus, uel excindēdis, uel euellēdis, uel radendis cōueniunt, vti falx sedi, seu ano propria est, speculū oris, ori, matricis speculum matrici. Innumera sunt alia telis extrahendis, globulis tormētarijs, & alijs infixis idonea, de quibus suo loco vberius pertractabimus. Modo ad ea quæ rectè nequaq̄ in chirurgia fiūt accedamus, quæ quidem hæc ab Hippocr. breuiter tradūtur. Pus in vlcere, aut tuberculo existens non cognoscere: & fracturas, ac luxationes nō cognoscere: & specillo admoto ad caput non cognoscere an os fractum sit: et fistulā in vesicam immissam demittere nō posse: & lapidē in vesica existentem non cognoscere: & suppuratum existentem ex cōclusione nō dignoscere: & secando, aut vrendo, aut à profunditate, aut à longitudine aberrare, aut vrere, & secare quæ non oportet, & hæc quidem non rectè. Et hæc generaliter in methodo hac nobis dicta sufficiāt: postquā in sermone satis patent quæ in perito chirurgo, ac rationali potissimū desiderentur, exacta videlicet cognitio totius chirurgiæ, quæ sint ei subiectæ materiæ, quis eius finis, & quis ordo seruari debeat. Quod sit chirurgi munus, quomodo manuales suas operationes exequi debeat; quibus medijs deuenire possit in singularum operationum cognitionē, quas exercere debet in humanis corporibus; conditiones requisitas, vt probè fiant huiusmodi operationes.

De chirurgi delectu, natura, & moribus. Cap. I.

PRUDENTEM, & exercitatũ esse debere medicum testatum reliquit Galenus lib.de constit.artis med.tertio de facul.nat.& lib.oct.methodi med.naturaq; ac ingenio perspicaci, vt quiduis promptè assequatur, institutione in disciplinis optima: adhæc optimis præceptoribus addictum, laboris patientissimum, veritatis in primis amantem, atque studiosum, artis suæ callentissimum, multo vsu, atque exercitatione probatum. Quod quidem omne ad chirurgum, qui præstantissimus futurus sit, transferendum pro indubitato haberi debet. At præter hæc priuatim quædam chirurgo, vt manuario artifici conueniunt, quæ in medicum non cadunt: nempè esse debet chirurgus ætate adolescens, aut certè adolescentiæ propior, hoc est intra consistendi ætatem, & virilem, ea nanque ætas, & sensibus, et robore viget ad ea rectè obeunda, quæ artis propria sunt, atq; vt quod ars indicat præstare commodè possint, sensuum imbecillitate non impediente, manu insuper strenua, & valida, & ad opus quod molitur stabili, siue secandum sit membrum, siue vrendum, siue etiam excidendum, esse oportet: acie oculorum acri, & clara, animo intrepidus, et immisericors sit, vt sanari velit eum, quem accipit non vt clamore, & eiulatu, aut mollitie ægrotantis motus, vel magis quam res desiderat, properet, vel minus quam necesse est secet, aut

vrat, aut excindat: sed perinde omnia faciat, ac si clamores eius, qui afficitur non audiret, nullusve inde in eius animo oriatur affectus. Quoniam verò chirurgum doctrina valere diximus, in eo potißimum elucet eruditio: si & theoriam artis, & praxim quoque exactè tenuerit, hoc est si res naturales, non naturales, atque præter naturam nouerit. Quæ luxationum, quæ fracturarum, vulnerum, vlcerumq; causæ, quæ symptomata, quæ item conuenientia præsidia. Praxi demum valebit, si se plurimum, ac diu in artis operibus exercuerit probè, celeriter, concinnè, & expeditè operando. Sit autem in primis, quod ad mores pertinet, pius erga Deum, misericors erga proximum, in rebus tutis, & quas agi omnino oporteat audax, & animo intrepidus, in rebus dubijs, & periculosis cautus, ac minimè præceps, comis & humanus, placidusq; erga laborantes, facilis, & mansuetus erga suæ factionis homines, sociorum amator: prudens, ac tardus, summeq;, in præsagiendo circunspectus, castus, ac temperans: pecuniæ minimè cupidus, nec acerbus exactor. Volenti præterea ex arte curare, primum (vt diximus) diligenter inspiciendũ est quænam corporis pars sit affecta, nunquid per se afficiatur, an per cõsensum. Ergo incipere debet à læsæ actionis instrumẽto, quo cognito dispositio quædam cognoscitur, vt ex vtrisque simul curandi ratio sumatur. At quænam pars (vt toties eadem repetamus) afficiatur, minimè comprehendimus, si natura eius, actio, vsus, societas, quam cum alijs habet ignorentur. Id autẽ præstat Anatomia, quæ confert

non

non solum ad cognoscendos affectus, sed curandos, & præsagia. Quamobrem nec mores, nec eius natura, nec reliqua, quæ diximus, pro recta curandi ratione optimo in chirurgo conuenire existimamus neglecta corporum humanorum sectione, nec nos exactam chirurgiæ methodum referre iudicaremus relicta silentio hac portione. Quo enim pacto diligens manuarius artifex ossa luxata reponere posset, ignorata penitus oßium propria, ac peculiari sede? de quibus primo hoc libro absolutè pertractabimus. Quomodo etiam fracturas, vulnera, tumores, & reliqua id genus exactè iudicaret, humani corporis partibus antea non intellectis. Vnde operæprecium esse duximus antequã vel de luxationibus tractatio, & exercitium aggrederemur tenuißimam, ac breuißimam septem antea libris digestam, Epitomen humani corporis fabricæ hoc loco reponere. Idque non modo in mentem nostram deuenit, sed quampluribus ab hinc annis, antequam eadem chartarum complicatio cum absolutißimis figuris delineata in vulgus omnium prodiret: opera nequaquam nostra (qui Epitomen, hac tantum de causa coegimus, vt cum chirurgia hac nostra iungi posset ex magna septem librorum mole) decerptam sed amicorum quorundam nostrorum. Quod eo lubentius hoc loco declaro, ne bis, ac toties eandem repetam historiam, neve rem adeo huic loco coniunctam, ac maxime necessariam, nullo commotus vel quæstu lectoris, vel qualibet leuißima occasione disiungam, ac segregem.

De ofsibus, & Cartilaginibus, seu ijs quæ corpus suffulciunt partibus. Cap. 2.

Corporis partes vel similares, vel disfimilares: & quæ illæ sint.

OMNES humani corporis partes sunt aut similares, sensuve simplices, vt os, cartilago, ligamentum, fibræ, membrana, caro, adeps: aut dissimilares, instrumentariæve, quemadmodum vena, arteria, neruus, musculus, digitus, & reliqua totius corporis organa, quæ eo magis instrumētaria fiūt, quo ex pluribus similaribus, ac deinde instrumentarijs etiam partibus (ut manus & caput) componuntur. Ossa durissimæ aridissimæq; totius corporis partes existunt, cartilagines verò ossibus molliores sunt; secundum ossa tamen durissimæ totius corporis partes censentur atque his simul, & illis vniuersum corpus substinetur, omniaq; ipsis adnascuntur, adstabiliunturq;. Caluaria cerebri ac sensus organorum sedes, multis constat ossibus: in fronte siquidem sæpius vnum tantum, idq; præcipue in mulieribus, conspicitur: in occipitio similiter unū, in vertice duo, ad vtranq; aurem vel tempus unū, cui cauitas insculpitur, organo auditus reponendo adaptata: & duo complectens ossicula, quorum vnum incudi aut molari denti, alterum verò malleolo non ineptè assimilaueris. Hoc quoq; os, præterquàm quòd ipsi cartilago auris corpus erectū seruans continuatur, tres exigit processus: ac vnus vberis papillam refert: alius stylum, aut acum, aut galli calcar: tertius antorsum ductus, superiorisq;

Caluaria, quæ habeat ossa.

risq; maxillæ ossi in externa oculi sede locato ser-
rata compage commissus, in altero latere portionē
constituit eius sedis caluariæ, quam iugale os voca
mus. Quinetiam temporis os posteriori inferioriq;
ipsius parte simul cum occipitis ossis basi eam cal-
uariæ regionem efformat, quam præruptæ rupi nō
duritia modo, verum & imagine conferimus. In
capitis basi os insigne habetur, cuneo à dissectionū
professoribus comparatum, & forma impensè va-
rium, processusq; educens vespertilionum alis si-
millimos. Ad hæc, aliud os in narium summo repo-
nitur, cribri aut potius spongiæ forma peruium, &
cum septem enumeratis ossibus amplitudinē cere-
bro excipiendo paratam constituens, nariumque
septum efformans. In superiori maxilla, præter
dentes duodecim oßa recensentur, vnum vtrinque
in exteriori sedis oculi regione, et duo vtrinq; etiā
in interiori, & vnum vtrobiq; in inferiori, quod
maxillæ ossium longe maximum visitur, superiorū
alterius lateris dētium alueolos sibi insculptos ob-
tinens. Ad palati finem, qua narium foramina in
fauces pertinent, vtrobiq; etiā vnum eius maxillæ
os consistit. & prominens deniq; nasi pars duobus
extruitur ossibus, priuato nomine (vt & cætera
maxillæ superioris oßa) destitutis, & nasi cartila-
gines producentibus, quibus cartilagineæ narium
alæ stabiliuntur. Hactenus cōmemoratorum os-
sium pleraque inuicem suturis committuntur, ex
quibus transuersim in sincipite ducta coronalis di-
citur: transuersim vero in occipitio prorepens, à
similitudine nomen obtinuit. quæ autem ab huius

Ossa superioris maxillæ quot, & quæ.

vertice ad coronalis medium per capitis lõgitudinem incedit, sagittalis vocatur. at quæ ab hac æquè distant, & super aures feruntur, non suturarũ speciem, sed veluti duarum inuicem incumbentiũ squammarum imaginem exprimunt, inde etiam squammosæ conglutinationes appellatæ. Reliqui etiam dictorum. ossium connexus nullibi adeo exquisite, ac tres modo dicti, formã suturæ referunt: imo locis aliquot simplicis lineæ speciem commonstrantes, harmoniæ potius quàm suturæ nomẽ merentur. Inferior maxilla simplici constat osse, nisi forte admodum puerilis in summo mento ex binis ossibus ita coalescat, quemadmodum plurima puerulorum ossa multis ossibus compingũtur, quæ alias illis, qui ad summum deuenere incrementũ simplicia occurrunt. Articulatur vero inferior maxilla vtrinque ossi, quod ad aurem cõsistit, peculiari cartilagine hic præter illam interueniente, quæ ossium capita sinusque vbi inuicem componuntur, crustæ modo obtinuit, & articulum prõpte versatilem, et ab iniurijs in continuo ossium affrictu liberũ reddit.

Maxilla inferior quot constet ossibus.

Quot dẽtes vt plurimũ sortiatur vtraq; maxilla, in homine. & quõ ijdem vocentur.

Vtraq; maxilla plurimũ sedecim dentes nanciscitur quatuor nimirũ incisorios, duos caninos et decẽ molares, qui vt forma anteaquã eruantur apparente differũt, sic etiã impari radicũ numero suis præsepiolis infiguntur. In faucibus linguæ radici os præponitur imaginẽ verius quã os exprimens, & pluribus contextũ officulis, ex quibus humiliora suis extremis asperæ arteriæ capitis (quod laryngem libentius quã guttur nũcupamus) cartilagini cõmittitur, quæ scutũ refert, primaq; laryngis cartilago numeratur,

ratur, ac tangẽtibus tota occurrit. Secũda enim magna ex parte posteriorẽ laryngis sedẽ constituit, & anulo quẽ Thraces dextro pollici sagittantes imponunt similis, nomine destituitur, hinc quodãmodo id inueniens. Tertia, quæ duabus proprijs extruitur partibus, vasorum quibus aquam manus lauaturis effundimus orificio respondet, in laryngis medio rimam efformans tibiarũ linguis, seu fistularum quas ori indimus rimis similem, lingulamq; ob id nuncupatã. His cartilaginibus operculum simul cartilagineum & pingue, ligamentiq; natura participans insternitur, reliquis interim asperæ arteriæ cartilaginibus, quæ ipsius caudicem & ramos in pulmonem digestos constituunt vel imaginem exprimentibus. Dorsum medullæ dorsali iter potissimum parans, ac corporis veluti carina in collum, ceruicemve, thoracem, lumbos, sacrum os, & coccix, seu cuculus os diuiditur triginta quatuor ossibus (quas vertebras vocamus) efformatum. Ac ceruix septenas continet, multis, & in omnibus non pari numero processibus ornatas, ad quarum primam (quæ sola inter reliquas vertebras spina destituitur, & transuersos processus egregie protuberantes possidet) caput antorsum retrorsumq; recta ducimus. Secundæ vero vertebræ (cui processus instar canini dentis prominens accidit) beneficio caput circumuertimus. Reliquarum autem opera in latus, sed tantum secundario, caput fertur. Thorax duodecim obtinet vertebras, costarum articulationes admittentes, ac harum fere infima suis ascendentibus & descendentibus processibus, quibus verte-

Thorax quot sortiatur vertebras.

bræ

bræ præter ipsarum corporum connexum inuicem articulantur, à proximis vertebris suscipitur, vti prima ceruicis & supra & infra ipsi contermina ossa suscipit; reliquis interim dorsi vertebris illi duodecimæ superioribus supra quidem susceptis, infra autem suscipientibus: & qui inferius consistunt, infra susceptis, supra suscipientibus. Subsunt vero illi duodecimæ, quinque lumborum vertebræ, dein sacrum os, plurimus sex proprijs compactus oßibus, inuicem valide nexis. Coccyx vero os infima sede in cartilaginem desinens, crebro quatuor exiguis constituitur oßiculis, nulli neruo iter præbentibus, neque vllo donatis foramine, quo dorsalis medulla reponatur. Pectoris os anteriorem thoracis (qui congruam cordi & ipsi subseruientium organorum sedem parat) regionem sibi vendicans, rarißime septenis, verum paucioribus extruitur oßibus, septem costarum articulationem vtrinque excipientibus. Quippe ex duodecim costis vtrobiq; positis, & in cartilaginem degenerantibus, septem elatiores suis cartilaginibus pectoris oßi coarctantur, hinc verarum & legitimarum nomen sortitæ. Quæ autem pectoris os non contingunt, & tanto magis ab illo anterioriq; abdominis regione deficiunt, quanto humiliorem sedem obtinent, spuriæ vocitantur, inferior pectoris ossis sedes in cartilaginem cessat, obtuso ensis mucroni (perinde ac totum pectoris os ensi assimilatur) respondens. Superiori autem ossis sedi vbi latissimum & robustissimum est, iugulumq; consistit, vtrobiq; vna articulatur clauicula, humeri articulum à thoracis latere remouens.

Os pectoris rarò septẽ ossib. extruitur.

remouens. Scapula etenim trianguli imaginē quo-
dammodo exprimens, poſteriorem thoracis ſedem
altera ex parte occupat, in ceruicem deſinens, cui
acetabulum inſculpitur, brachij oſſis capiti exci-
piendo conueniens: dein ex ipſius dorſo proceſſum
educit, qui ſuper humeri articulum pertingens,
ſummus humerus appellatur: ac clauiculæ pecu-
liaris cartilaginis interuentu (vt & in clauiculæ
ad pectoris os nexu fit) articulatus, humeri articu-
lum à thorace auxilio clauiculæ diducit: humeri
etiam articulum ſuperius perinde muniens, ac inte
rior ſcapulæ proceſſus anchoræ, & coruino roſtro
comparatus. Brachij itaque os, ſeu humerus, ſca-
pulæ articulatur, & huius inferiori ſedi varijs ſi-
nibus & tuberibus exornatæ, rurſus duo inibi oſſa
iunguntur, radius nimirū & vlna, quæ totius mem
bri nomine etiam cubitus appellatur, pariq́ue mo-
do in homine ac in quadrupedibus ad brachij os fle-
ctitur, & extenditur, ac in ſuperiori ipſius ſede,
qua poſteriorem cubiti articuli regionem cōſtituit,
proceſſum obtinet, quem gibberum plerique nomi-
nant. Atque ita etiam inferior vlnæ pars alium ge-
rit, quia à ſtyli forma nomen nanciſcitur. Cæterum
ſoli propemodnm radio brachiale articulatur, ac
veluti propria cartilagine ab vlna dirimitur, octo
oßibus inter ſe forma & magnitudine omnino diffe
rentibus extructum: cuius rurſus inferiori ſedi qua
tuor poſt brachialis oſſa vna cum primo pollicis
oſſe coarticulantur. Is nanq; vt & reliqui quatuor
digiti, tribus oßibus ſeriatim, ac veluti in acie poſi
tis conſtituitur. Omniaq́; digitorum oſſa ſunt quin-
decim.

decim. quibus in secundo pollicis internodio duo parua accedũt oßicula, sesami semini collata: qualia etiam in primis quatuor digitorum internodijs (sed multo minora impensiusq; cartilaginea) interiori sede habentur: vnum in pollicis tertio internodio, vnumq; ad exterius latus connexus oßis post brachialis paruum digitum sustinentis ad brachiale secantibus obseruatur. In reliquis vero digitorũ internodijs rarius vnum, nisi in valde senibus visitur. Vtrique sacri oßis lateri grãde os coarctatur: quod vbi amplum est, iliaq; respicit, ilium os dicitur: vbi vero profundiori acetabulo femoris caput admittit, coxendicis: vbi autem cum alterius lateris osse pubem constituit, insigniterq; perforatũ cernitur, pubis os appellatur: quamuis vniuersum os subinde coxendicis nomine cõprehendamus. Femoris os supra rotundo capite ceruici prolixe, & introrsum obliquatè adnato, coxendicis ossi inarticulatur, infra vero duobus capitibus grandioris in tibia oßis sinus subit, sinu quodam in eorum capitum medio existente, quo tuber dicti tibiæ oßis recipitur, peculiaribus etiam cartilaginibus in hoc articulo quadrupedum & auium genu simillimo interuenientibus. Iuxta femoris ceruicis externã sedem grandis apparet processus, quem natem & magnum rotatorem appellamus. intus quoq; aliũ obtinet proceßum, sed multo minorem exteriori, quem hac occasione minorem seu interiorem rotatorem vocamus. In tibia, quemadmodum & in cubito, duo spectantur ossa, quorum internũ craßitie exterius longe vincit, totiusq; membri nomine

compre-

comprehẽditur, exteriori interim osse, quod femori non articulatur, fibula appellato. Ante tibiæ cum femore articulum os rotundum, & mola patella vel dictum, scuti instar prælocatur. Cæterum imæ tibiæ & fibulæ partes externis ipsorũ lateribus prominentes ac excarnes, malleoliq́; appellatæ, talum eadem sede in homine ac in quadrupedibus repositum, & eundem in illo ac in his vsum subeuntem apprehendunt: cui calcis os subijcitur, tibiæ rectitudinem in posteriora longe excedens. Anterior vero tali sedes in rotundum caput desinens, oßis nauicularis sinum subit, cui tria tarsi ossa coarticulantur. Quartum enim exteriusq́; tarsi os cubi & tesseræ imaginem exprimens, calci iungitur. Porro quatuor tarsi oßibus quinque pedis ossa coarticulantur, & his quinque pedis digiti sustinentur, è quibus pollex duobus tantum oßibus efformatur, reliquis interim tria internodia sibi vendicãtibus. Quinetiam in pede (quem homo quadrupedibus multo breuiorem obtinet) totidem ac in manu extima occurrunt oßicula, quæ sesami semini comparamus: quãquam primo pollicis internodio hic duo longe grandiora quàm in manu subijciantur, horumq́; interius illud sit, quod occultæ philosophiæ sectatores corruptioni neutiquam obnoxium esse affirmant, & tantisper in terra asseruandum nugaciter contẽdunt, dum id resurrectionis tempore seminis modo hominem producat. Ad hæc in pede non minus quàm in manu vngues visuntur, quos non inopportunæ substãtiæ gratia huc reponimus: quemadmodum inter partes aliquid suffulcientes

referimus

referimus palpebrarum cartilagines, cilia quo minus flaccidè concidant erigentes.

De ofsium ac cartilaginum ligamentis, & musculis arbitrarij motus instrumentis. Caput. 3.

LIGAMENTVM *non minus quàm musculorum eneruationes, & organa quibus animalis spiritus à cerebro deducitur, nerui nomine vulgo donatum, corpus est similare, ex osse vt cartilagine principium ducens, sensus propemodum omnis expers, durum, sed tamen cartilagine mollius, album, & in colligando, cõtinendo, obtegendo, ac musculis constituendis uarios in hominũ fabrica usus præstans. Musculus enim motus ex nostro arbitratu pendentis instrumentum censetur, multis membraneis ligamentiq; naturam possidentibus, & carne intertextis fibris formatum, ac ut in se contrahatur, mouendamq; partem agat, neruorum à cerebro animalem uim adferentium opem non secus quàm sensuum organa requirens: similiterq; ut reliquæ quas enutriri oportuit partes, uenis ac arterijs irrigatum. Cæterum tendo musculi quædam est eneruatio, ac uelut illius fibrarũ citra carnis interuentum coalitus. Quippe tendo à musculo tunc solum producitur, quando ille adeo longam sedem ab exortu (quem ab osse, aut cartilagine, aut membrana quapiam sumit) ad insertionem (quem in mouendam partem molitur) obtinet ut ipsius*

ipsius fibræ carnis primariæ musculorũ partis im-
nexu uniuerso ductu non indigeant. Adeo ut longio
res musculi in tẽdinem modo teretem, modo latum,
& ueluti membraneum, modo breuiorem, modo lon
giorem desinant; breues autem musculi uniuerso
progressu carnei permaneant, in nullam notatu di-
gnam eneruationem degenerantes. Porro frontis
autem membrana ipsi substrata, & carneis fibris
adaucta mouet. cutis nãque natiuum corporis te-
gumentum exterius tenuem admodum obnatã exi-
git cuticulam, ueluti ipsius ueræ cutis efflorescen-
tiam. Interius uero per uniuersum corpus membra
na quædam cuti subducitur, quam quod alicubi
(quemadmodum hic in fronte) carneis fibris adau-
geatur, carneã uocari uisum fuit. atque inter hãc
membranam & cutem adeps plurimus homini as-
seruatur. Superior palpebra etiam dictæ nuper mẽ
branæ beneficio mouetur; ea enim parte qua hæc
ad internam oculi sedis regionem carnea efficitur,
palpebram attollit: qua uero ad externam oculi
sedem carneis fibris ad nostri imaginem ductis enu
tritur, palpebræ motus deorsum autor euadit. Ocu
lum septem agunt musculi, primus in latus intror-
sum, secundus extrorsum, tertius sursum, quartus
deorsum ducunt, quintus & sextus nonnihil oculũ
circum uertunt, primi & secundi musculorum fun
ctionem parumper adiuuantes. Atque his ex for-
ma, quæ oblonga & quasi teres uisitur, inuicẽ cor-
respondent, & à dura membrana neruum uisorium
inuestiente pronati, in anteriorem duræ oculi tuni-
cæ sedem iuxta iridis latera orbiculatim membra-
neis

*neis tendinibus inseruntur. Septimus uero his occu-
litur, & solus neruum uisorium in orbem ita am-
biens, ut sex dicti simul eundem una cum septimo
musculo induebant, in posteriorem duræ oculi tuni-
cæ sedem carneus implantatur & iisdem fere moti
bus cum sex illis musculis præest. Alterā nasi alam
sursum extrorsumq; ducit musculus, ab interiori
malæ latere pronatus, unaque parte in alam, alte-
ra in superius labrum, qua id alæ subijcitur, inser-
tus. Introrsum uero alam contrahit membraneus
musculus, in narium amplitudine sub tunica illas
succingente latitans. Buccas & labra agunt mu-
sculi utrinque quatuor. ac primus à carnea consti-
tuitur membrana, carneis fibris in anteriori potissi-
mum colli sede & facie ad malas usque enutrita,
musculosaq; facta. Secundus à malis pronatus, su-
periori labro implantatur. Tertius ab inferiori ma
xilla in humilius labrum pertinet. Quartus admo-
dum uarius in ea buccarum parte consistit, quam
inflamus: atque his accedit musculi illius portio,
quem nasi alam extrorsum agere nouimus, qui una
cum dictis mirificos illos uariosq; buccarum & la-
brorum motus effingit. Maxillam inferiorem mo-
uentium utrinque etiam quatuor habentur. primus
temporalis est, à uerticis osse, & frontis quoque, &
cuneum referente, & temporis ossibus amplo la-
taq; principio enatus, ac maxillæ inferioris acuto
processui insertus. secundus à mādendo mansorius
dictus, ab ea capitis parte quæ iugale os nuncupa-
tur, procedit, externæ maxillæ sedi insertus. Ter-
tius à capitis processibus alarum imaginem expri-
mentibus,*

[...]entibus, in internam maxillæ ſedem implãtatur, [...]na cũ dictis maxillam attollens, & in latera pror [...]ſumq; ac retrorſum agens. Quartus cum ſuo con- [...]uge maxillam deorſum trahit, & à ſtylum imitan [...] capitis proceſsu initium ducens duobusq; ventri [...]us priuatim donatus, ad ſummum mentum maxil [...]e inſeritur. Os referens deorſum recta trahũt duo [...]uſculi inuicem proximi, atque à pectoris oſſis ſum [...]o pronati. Surſum vero id ducunt alij duo, à ma [...]illa inferiori principium ducentes: in latera au- [...]em id os ſurſum allicitur vno vtrinque muſculo, [...]ui à capitis proceſſu ſtylum referente naſcitur. [...]eorſum quoque ad latera vtrobique vnus mouet [...]uſculus, ab elatiori ſcapulæ coſta principium obti [...]ens. Octo præſentes muſculi in anteriorẽ oſſis ima- [...]inem exprimẽtis ſedem implantantur. Linguæ ra- [...]ici à dicti iam oſſis medio carnea moles implanta- [...]ur quæ duorum muſculorũ vice numerari poſſet, [...]trorſumq; & deorſum recta linguam trahit. Ab [...]ius oſſis lateribus vtrobique vnus etiam linguæ ra [...]ici inſeritur, introrſum, ſed tamen magis ad latus [...]nguam agens. Quintus & ſextus linguæ muſculi [...] vtroque latere ſinguli à capitis proceſſibus ſtylũ [...]ferentibus enati, linguæ radici implantantur, eã [...]rſum, prout hic aut ille contrahitur, ad latus du- [...]entes. Septimus & octauus vtrinque ſinguli à la- [...]ribus maxillæ inferioris iuxta molarium dẽtium [...]dicem enati, linguæ partem ante ſectionẽ in hian [...] ore conſpicuam deorſum in latera mouentes. No [...]us ab interna maxillæ inferioris ſede iuxta ſum- [...]um mẽtum prodiens, craſſus cernitur, & aliquot

donatus inscriptionibus, linguæq; humiliori sedi insertus, eam extrorsum agit. quanquam præter hos musculos linguæ corpus ante sectionem apparens, talibus implicetur fibris, vt magna Naturæ industria in omnem motus differentiam promptissime fe ratur. Primam laryngis cartilaginem secundæ cõmittunt quatuor musculi, laryngis rimulam arctantes: & quatuor tertiam cartilaginem secundæ nectunt, rimulam aperientes: & duo tertiam primæ colligant, rimulam claudentes: alij duo in tertiæ cartilaginis basi consistentes rimulam stringunt. Atque hi duodecim musculi, laryngis proprij vocatur. Communium vero duo ab osse simili primæ cartilagini inseruntur, eamq; antorsum attollentes rimulam laryngis referant: & duo à pectoris ossi pronati, in eandem quoque cartilaginem pertinent. Dein duo à posteriori sede stomachi inuicem proximi principium ducentes, eius quoque cartilaginis lateribus toti cranei (vt omnes ferè laryngis) inseruntur, vna cum duobus postremo dictis laringem arctantes. Alij duo ab osse referente enati & laryngis operculi radicẽ inserti, id sursum antorsum uellunt. In caput mouentium classem illi quoque reijciuntur, qui primam ceruicis vertebram priuatim mouent. Sunt autem vniuersi septem paria quod scilicet vtrobique totidem enumerentur musculi. Ac primum par ex quinque superiorum thoracis vertebrarum spinis pronatum, sensimq; extrorsum oblique ascendentes, occipitis ossi implantatur. secundum par, quod non duobus, sed pluribus efformari videtur musculis, admodumq; vari

Laringis musculi quot & qui

cernitu

ernitur, præcipua ipſius portione ex tranſuerſis
uatuor ſuperiorum thoracis, & quinque humilio-
um ceruicis vertebrarum proceſſibus enatum, in-
rorſumq; nonnihil oblique conſciendens, occipitis
ſi implantatur. Tertium à ſpina ſecundæ ceruicis
ertebræ enatum, & extrorſum parumper obli-
ue repens, occipitis etiam oßi inſeritur. Quartum
ar ſimiliter occipitis oſſi inſertum, à prima verte-
ra inibi prodit, qua aliæ vertebræ in ſpinam deſi-
unt. Quintum ab occipitis oſſis medio tranſuer-
m quodammodo ad laterales primæ vertebræ pro
eßus fertur. Sextum à ſpina ſecundæ vertebræ in
oſdē proceßus pertinet, ſimiliter ac quinque nūc
numerata in poſteriori ceruicis ſede conſiſtens, ac
ariter vt tertium, quartum, & quintum, muſculis
onſtās prorſus carneis & teretibus & gracilibus.
eptimum par inſignius eſt, atque à pectoris oſſis
mmo, clauiculiſq; qua illi articulantur, vtrinque
nus pronaſcitur muſculus, qui ſurſum oblique du
us in mămillarē capitis proceſſum inſertionē ten-
it. Cæterum primis quatuor paribus ſimul tenſis
aput recta retrorſum ducitur: ſi vero trium pri-
orum parium muſculi ex altero latere tantū ege-
int, ad capitis circumuerſionem auxiliabuntur, &
illo motu quintum & ſextum par, primam cer
icis vertebram vna cum capite in gyrum ducent.
eptimi vero paris muſculis ſuū munus ſimul obeū
bus, caput recta antorſum flectitur: cum autem
ternatim laborant, circumuerſionis autores effi-
untur. Ac primum par à quintæ thoracis verte-
ræ corporis lateribus incipiens, ad primam vſque

ceruicis vertebram pertingit, stomacho subie-
ctum, superioremque dorsi partem flectens. Se-
cundum à prima thoracis costa vtrinque pronatū
& internæ transuersorum ceruicis vertebrarū pro-
cessuum sedi insertum, ceruicem in latus, sed anto-
sum magis, ducit. Tertium ex transuersis sex supe-
riorum thoracis vertebrarū processibus originem
obtinens, externæ sedi transuersorum vertebrarum
ceruicis processuum implantatur, ceruicemq́; re-
trorsum inclinantem ad latus agit. Quartum pa-
à septimæ thoracis vertebræ spina ad secundā vsq;
ceruicis vertebram pertinet omnibus intermedijs
vertebris vti & primum par, insertum, ac ex eis-
dem principium capiens, superioremq́; dorsi par-
tem extendens. Quintum par vtrinque etiam ha-
bet musculum, ab ilium oßè in transuersos lumbor-
vertebrarum processus, & infimā thoracis costam
insertum, inferiorisque dorsi partis flexus opifice.
Sextum ab infima oßis sacri sede in dorso incipiēs
ad ceruicem vsque fertur, in transuersos processu-
lumborum, sed manifestius adhuc thoracis verte-
brarum insertum. Huius paris ambobus musculi
contractis, dorsum extenditur: altero autem tan-
tum laborante (vt & in alijs partibus) hoc quoqu-
par obliqui seu in latera motus autor euadit. Septi-
mum sub sexto occultatū à posteriori sacri oßis se-
de principium ducēs, ad vndecimæ vsque thoracis
vertebræ spinam conscendit, omnibus intermedijs
spinis assertum, ac spinas inuicem colligendo, dor-
sum hic extendens: uti & in sua sede octauum par
quod ab undecim thoracis uertebra ad septimam
usqu

[ce]ruicis porrectum, ita prorſus intermedijs ſpinis [c]ommittitur, ut ſeptimum illis quibus adnaſcitur [sp]inis. Scapulam ad pectus mouet muſculus à tho[ra]cis ſecunda, tertia, quarta, & quinta, coſtis antea [q]uam cartilaginem illæ finiant enatus, & triangu[li] modo in internum ſcapulæ proceſſum inſertus. [Se]cundus ſcapulam mouentium ab occipitio prona[tu]s, & dein ſecundum ceruicis longitudinẽ ad octa[ua]e uſque thoracis uertebræ ſpinam à uertebrarum [sp]inæ apicibus principium ſumens, in ſcapulæ ſpinã [su]mmum humerum & clauiculæ portionem inſeri[tu]r, tota ſui parte, quæ in ceruice conſiſtit, ſcapulã [su]rſum uellens: ea uere quæ ſub ceruice in poſterio[re] thoracis ſede habetur, monachorum quæ cucullis [re]ſpondet, ſcapulam deorſum trahens. Tertius à [tra]nſuerſis ſuperiorum ceruicis uertebrarum pro[ce]ßibus enatus, ac elatiori ſcapulæ baſis angulo in[ſe]rtus, illam quoque attollit. Quartus ex quintæ, [se]xtæ & ſeptimæ ceruicis, ac trium primarum tho[ra]cis uertebrarum ſpinis præcipue enaſcitur, ſca[pu]læq; baſi inſertus, eam ad dorſum nonnihil ſur[ſu]m cõtrahit. Primus brachij motuum autor à me[di]a clauiculæ ſede pectoris oßi proxima, & pecto[ris] oßi pronatus, ac quodammodo in angulum arcta[tu]s, brachium pectori adducit. Secundus ab altera [cla]uiculæ parte, & ſummo humero, & ſcapulæ ſpi[næ] principium ſumens, ſuoq; uertice brachij oßi [tra]nſuerſim inſertus, id ſurſum uarie attollit, hunc [hu]meri articulum pulchre regens, & Δ figuræ nõ [d]iſsimilis. Tertius ab humiliori ſcapulæ coſta pro[de]ns, brachium recta ad dorſum allicit. Quartus à

 ſexta

sextæ thoracis uertebræ spina ad humiliorem usque sacri oßis sedem ex intermediarum spinarum apicibus originem ducens, & ueluti in trianguli uerticem, coactus in brachium inibi inseritur, ubi tres cõmemorari insertionem longe sub oßis capite scapulæ articulato moliuntur. atque hic musculus brachium uarie deorsum trahit, uti ipsius principium perquam amplum est: neque ex puncto ita ducitur, ut musculi simplicem prorsus motum obituri. Quintus uniuersum scapulæ cauũ costas respiciens occupat. Sextus gibbam scapulæ sedem vniuersam sibi vendicat, sub ipsius spina consistentem. Septimus sinũ implet inter scapulæ spinam & elatiorem ipsius costam conspicuum. Hi tres amplis implantationibus in ligamenta humeri articulum ambientia inseruntur, brachij circumactus opifices, quamuis septimus & ad brachij eleuationem aliquid auxiliari videatur. Thoracem mouentium primus à clauicula enatus, in primam thoracis costam inseritur, illam sursum ducens, hacq; occasione ad thoracis dilatationem iuuans. Secundus à basi scapulæ pronatus, tanquam digitis quibusdam octo superioribus costis longe anteaquam in cartilaginem degenerent, inseritur, easq; extrorsum mouens, thoracem dilatat. Tertius ex apicibus spinarum trium inferiorum ceruicis & primæ thoracis vertebrarum latum membraneumq; principium ducens, ternis veluti digitis, tribus quatuor superiorum costarum interuallis sub scapulæ basi inseritur, easque costas sursum oblique ducens, thoracem ampliat. Quartus ab iliũ osse incipiens sursumq; ad ceruicẽ

Thoracem mouentes musculi qui.

ductus

uctus, duodecim costis quæ primũ à vertebris di-
cedunt, inseritur, thoracem arctans. Quintus ex
pinarum apicibus duarum infimarum thoracis, &
liquot lumborum vertebrarum mẽbraneus ena-
citur, & transuersim ductus, ac nonæ, decimæ, &
ndecimæ costis vbi ad interiora reflectuntur in-
ertus, thoracem dilatat. Sextus in thoracis am-
litudine repositus, verarum costarum cartilagi-
ibus pectorisq; ossis lateri exporrigitur, thoracis
onstrictioni præfectus. In duodecim costarum in-
eruallis interiores ac exteriores musculi reponun
ur, qui exteriores in costarum ossium interuallis
onsistunt, à superiori costa antorsum oblique suas
ibras in humiliorem mittunt: in interiores vero
b inferiori costa sursum oblique, in anteriora ad
superiorem costam fibras porrigunt. In sex vero
artilaginum quæ legitimis costis ascribuntur inter
allis, exteriorum musculorum fibræ ab humiliori
artilagine in superiorem oblique antorsum repũt:
nteriores autem fibræ à superiori cartilagine ad
nferiorem antorsum pertinent, ac proinde in sex
egitimarum costarum interuallis quaterni nume-
antur musculi. in spuriarum autem costarum in-
eruallis bini tantum, vniuersiq; vnius lateris in-
ercostales musculi quatuor sunt & triginta, ad
num omnes arctando thoraci præferti. Atq; nu-
neratis hactenus in vno latere thoracis quadragin
a musculis, alii totidem in altero latere cõgruunt.
r his octuaginta vnus accedit, utrique lateri com
unis, ipsum videlicet septum transuersum infimæ
ectoris ossis & spuriarũ costarum cartilaginibus

vertebris lumborum superioribus insertum, ac in medio nerueum, in circuitu vero ad insertionē carneum, vt sanguificationi generationiq; subseruientia organa à cordis, & partium ipsi subministrantium sede dirimens, thoracemque proprio munere dilatans. His accedunt octo abdominis musculi, vtrinque nimirum quatuor. Primus seu extimus oblique deorsum in priora fibras porrigit cum suo coniuge toti abdomini inuolucrum efformans. Secundus oblique sursum in anteriora fibras mittit et cum suo pari inuolucrum quoq; abdomini constituit. Tertius recta fibras sursum ducens, à pubis osse ad pectus conscendit. Quartus transuersim fibras digerit, ac cū suo pari etiam, vt & obliqui, inuolucrum abdomini extruit, ad thoracis constrictionem non minusquam cæteri abdominis musculi suppetias ferens. Cubitum duo flectunt, quorum anterior vnum caput à scapulæ ceruicis elatiori sede, alterum ab interno scapulæ processu mutuatur, & illis efformatus capitibus in radium inseritur. Posterior à brachij osse enatus in anteriorem cubiti articuli sedem, potissimum vero in vlnā inseritur. Extendunt autem cubitum tres, ac vnus ab humiliori scapulæ costa nascitur, secūdus à brachij ossis ceruicis posteriori sede, hi in descensu inuicem connascuntur, & ipsis tertius admiscetur, à media ferè longitudine ossis brachij enatus, & simul cum illis in posteriorem ulnæ processum insertus. In interna cubiti sede gracilis reponitur musculus, qui ab interno ossis brachij tubere pronatus, in latum degenerat tendinē internæ summæ manus

cuti

iti magna ex parte ſubnatum : cuius beneficio ex itis minus verſatilis, & ad tangẽdum aptior red- creditur. Radius in pronũ duobus muſculis du- tur. vno quidem ab interna cubiti articuli ſede nato, & in radium oblique implãtato : altero au- m iuxta brachiale ab vna in radium tranſuerſim icto. In ſupinum vero radius alijs duobus fer- ir, vno quidem longo, & à brachij oſſe ad infe- orem radij partẽ, cui brachiale articulatur, per- nente : altero ab externa cubiti articuli regione l mediam radij longitudinẽ oblique exporrecto, idemque inſerto. Brachiale quatuor præcipuis gitur muſculis, ac duo primi ab interno tubere achij osſis pronaſcuntur, & vnus poſt brachialis ſi indicem ſuſtinenti, alter vero brachialis mini- o osſi implantatur. tertius à brachij oſſe enatus, fido tendine in poſt brachialis oſſa indicẽ & me- ium ſuſtinẽtia inſeritur. quartus ab externo bra- ij osſis tubere pronatus, ac vlnæ exporrectus, in oſt brachialis os paruum ſuſtinens digitum inſer- onem molitur. Duo primi ſimul brachiale flectũt: rtius uero & quartus ſimul contracti, id exten- int. Verum primo ſimul cum tertio tenſo, bra- iale in internum latus agitur: ſecundo autem & arto vna laborantibus, id in externum latus in- inatur. Digitos manus mouentium primus ab terna anterioriq; cubiti articuli ſede enatus, an- brachialis radicem in quatuor diſcinditur tendi- s, ſecundis quatuor digitorum internodis inſer- s, illaq; flectentes. Secundus ab eadem ſede cũ imo, ſed magis decliue, originem ducens primo

ſubſter-

*ſubſternitur, in quatuor etiam diremptus tendines
qui primi tendinibus ſubiecti, ante ſecundi digitor
internodij radicem eos tẽdines perforant, tãdemq
in tertia quatuor digitorum oſſa inſertionẽ molien
tes, ea flectunt. Tertius à radio iuxta cubiti artic
lũ enatus, tertio pollicis articulo inſeritur, ipſiusq
flexus autor euadit. Tertium muſculum, in ſeri
alij tredecim numero ſubſequuntur, in extrem
manu repoſiti, quorũ bini primo ſingulorũ quinq
digitorum oſſi inſeruntur, eius flexionis opifices, &
tres ſecundo pollicis internodio potiſſimum inſert
id quoque flectunt. Decimus ſeptimus itaque digi
tos mouentium ab externo brachij oſſis tubere en
tus, & indici, medio ac anulari præcipue implan
tatus, eos digitos extendit. Decimusoctauus ab ea
dem qua nuper dictus ſede prodiens, parui digit
extenſionis primarius autor eſt, & varie cum dec
miſeptimi tendine tribus anularis digiti oſſibus in-
ſerto commixtus, etiam abductioni verſus exte-
riora nonnihil inibi ſubſeruit. Decimusnonus, cum
illo qui vigeſimusprimus erit, cõmune principium
ab vlna, non procul à brachialis ſede nanciſcitur:
& in duos fere diſſectus tendines, vnum exterior
indicis, alterum medij lateri digerit, illorumq; di-
gitorum in externum latus abductionis autor cen-
ſetur. Vigeſimus à brachiali pronatus, & extern
poſtbrachialis oſſis paruum ſuſtinentis lateri ex-
porrectus, primoq; eius digiti oſſi inſertus, illum
extrorſum in latus abducit. Vigeſimusprimus ex-
terno lateri exterioris pollicis regionis ad tertium
vſque articulum implantatur, pollicis verſus indi-
cem*

em extenſionis autor. Vigeſimusſecundus ab vlna aulo ſuperius quàm nuper dictus prodit: & mox ipartito ſciſſus, vna portione in tendinem ceſſat, rachialis oſſi pollicem ſuſtinenti inſertum, & du-um, quo manus radij motum in pronum ſequitur, diuuantem. Altera autem pars in duas rurſus diri ntur, quæ ſingulæ vnum efficiunt tendinem: & æc quidem ſuum tendinem primi pollicis oſsis ex-erioris ſed interno lateri inſerit, illius vero par-s tendo illi oſsi tantum obnaſcitur, in ſecundum r tertium pollicis os inſertus. Horum tendinum eneficio pollex introrſum verſus extenditur. Vige imus tertius ad internum primi pollicis oſsis latus edem obtinens, pollicem ab indice inſigniter abdu it. Vigeſimus quartus ab oſſe poſtbrachialis indi-em ſuffulciente enatus, & primo pollicis oſsi præ ipue inſertus, pollicem indici proxime adducit. uperſunt adhuc quatuor graciles muſculi, qua-uor tendinibus ſecundi digitos mouentium muſculi vola attenſi, & in internum latus primi quatuor igitorum oſsis inſecti, eorumq; digitorum ad polli em in latus adductionis miniſtri. Reponuntur itaq; interna cubiti ſede muſculus, latum manus effi-iens tendinem, primus & ſecundus brachialis mo uum autores, primus ſecundus & tertius digitos nouentium, & duo radium in pronum ducentes. n externa autem ſede cōſiſtunt decimus ſeptimus, lecimus octauus, decimus nonus, vigeſimus pri-aus, vigeſimus ſecundus, digitos mouentium, & ertius & quartus brachialis motibus præfecto-um, & duo radium in ſupinum agentes, ſuntq; omnes

omnes numero nouem. Verum decem consurgent, si à vigesimo secundo digitos mouentium illam portionem distinxeris, quæ brachialis ossi pollicem sustinenti tendinem offert. In extrema manu obseruantur decem musculi, primos articulos digitorum flectentes, & tres secundi pollicis internodij flexus autores, & dein digitos agentium vigesimus, vigesimus tertius, vigesimus quartus, & quatuor musculi quorum beneficio quatuor digiti pollici adducuntur. Singuli virorum testes cum suis seminalibus vasis tunica obducuntur à peritonæo pronata, & aliquot rectis carneisq; fibris enutrita, infimæq; semen deferentis vasis sedi inserta. His fibris testi vnus constituitur musculus, cuius ope testis obscure sursum vellitur. Sic & membranæ vterum firmantes, vtrinque carneis donantur fibris, hacq; ratione vterus vtrobique vnum possidet musculum, cuius auxilio leuiter sursum versus ilia contrahitur. Vesicæ ceruici vnus orbiculatim obnascitur musculus, intempestiuam vrinæ excretionem prohibens. Item alius quoque musculus, recti intestini finem circulatim ambit, immaturæ egestioni præfectus, & duo alij musculi post egestionem rectum intestinum alacriter sursum attollunt. Penis radici vtrinque à pubis osse gracilis inseritur musculus, nimis quam segniter ad ipsius tentiginem iuuans. Quinetiam ab anteriori sede musculi rectum intestinum orbiculatim amplectentis, duo enascuntur musculi, inuicem sibi proximi, & vrinæ meatui, qua is sub pubis ossibus sursum reflectitur, implantari, meatūque in seminis eiaculatione quo

minus ille ad flexũ occludatur, dilatantes. Primus femur mouentium ab ilium ofsis extima fede, & coccygis ofsis pofteriori regione enatus, pofteriori magni femoris proceffus, fedi, & eius quoque radi i ampla infertione innafcitur. Secundus fub primo magna ex parte reconditus, magisq; ab anteriori ilium ofsis fede pronatus, etiam magno femoris proceffui inferitur. Tertius fecundo longe minor, ipfoq; penitus occultatus, ab ilium offe iuxta pofteriorem coxendicis acetabuli fedem enafcitur, magno etiam femoris proceffui infertus, & vt duo priores, femur extendens, extrorfumq; in latus agens. Quartus à tribus humilioribus ofsis facri ofsibus pronatus, etiam magno proceffui inferitur, femur extendens, & extrorfum non parum circunducens. Quintus omnium corporis mufculorum maximus, & pluribus partibus à coxendicis offe ac pubis principium ducens, pofterioriq; femoris fedi ad humiliora ipfius vfque capita infertus, extenfionis & rectæ ftationis autor habetur, femur etiã extrorfum agens, idq; ipfius potiffimum portione à pubis offis humiliori fede pronata. Sextus à duabus infimis thoracis & aliquot fuperioribus lumborum vertebris initium capiens, minori femoris proceffui inferitur, femoris flexus vna cum feptimo autor: qui à tota interiori offis ilium fede enatus, minori quoque proceffui elatius fexto implãtatur. Octauus à pubis offe pronatus, fub minori proceffu femori longa infertione implantatur, id quidem flectens, verum etiam impenfe introrfum mouens. Nonus anteriorẽ pubis offis foraminis fedem occupans.

pans. maioriq; femoris processui insertus, introrsum femur circumuertit. Decimus posteriorem interioremve dicti iam foraminis sedem sibi vendicans, & secundum coxendicis ossis posteriora tutissime reflexus, ac veluti alijs musculis hic pronascentibus adauctus, maioriq; femoris processui implantatus, femur extrorsum circum vertit. Tibiã agentium primus ab ilium ossis spinæ antica sede enatus, & admodum oblique secundum femoris internam sedem ductus, anteriori tibiæ sedi inseritur, totiusq; corporis gracilimus, & simul longissimus musculus efficitur. Secundus à pubis ossium commissura enatus, in eandem cum primo sedem inseritur. Tertius à coxendicis ossis appendice principium obtinens, in eam quoque sedem tibiæ implantatur. Quartus ab eadem sede coxendicis ossis pronatus, & portionem sui à femoris osse in descensu assumens, tibiæ cum fibula articulo, sed potissimum fibulæ inseritur. Quintus ab eadem etiam regione principiũ adeptus, in anteriorem tibiæ sedem cum tribus primis, verum minus decliuis, implantatur. Sextus ab ilium ossis spina pronatus, membranæ modo musculis os femoris amplexantibus obducitur, & potissimum ad exterius latus genu articuli inseritur. Septimus à radice magni femoris processus enatus, & externum femoris latus occupans, cum octauo & nono tendinem efformat, cui patella innascitur. Octauus enim à ceruice femoris & radice maioris ipsius processus originem ducens, quasi totum femoris os proxime ambit. Nonus è coxendicis ossis tubere supra ipsius cum femore articulum,

Musculi tibiam mouẽtes.

qua illi fibula superius coarticulatur pronatus, ten dinem in radicem pedis ossis pollicis sustinentis inserit. Septimus à fibula principium ducens, externum tibiæ latus occupat, ac tendinem sub pedis inferiora reflexum, pedis ossi pollicem suffulcienti inserit. Octauus septimo occulitur, atque à fibula etiam enatus, tendinem inserit radici ossis pedis paruum digitum sustinentis. Nonus pars est eius quem quatuor pedis digitos extendere mox dicturus sum: inseritur vero ad medium fere longitudinis ossis pedis, ante paruum digitum positi. Primis quinque musculis pes extenditur, seu fortiter terræ admouetur, quamuis tertius musculus id inualide præstet: & si quid ad pedis motum facit, eum in obliquum versus interiora agit: sexto autem, septimo, octauo & nono pes flectitur, horumq; musculorum beneficio pes laterales motus, pro vt singuli agunt musculi, expetitur. Pedis digitos mouentium primus in planta totus collocatur, & infima parte membranam impense crassam, & lato in manu tendini non absimilem pertinaciter obnatam possidet: & à calcis osse pronatus. Secundis quatuor digitorum internodijs singulos tendines offert, eorum flexus autores. Secundus & tertius posteriorem tibiæ sedem perreptant, & secundus tibiæ oßi magis quam fibulæ exporrectus, ab illoque pronatus, tendinem in plantam mittit, qui in quatuor dissectus tendines, singulos quatuor digitorum tertijs oßibus inserit, primi musculi tendines, perinde ac in manu fit, perforantes, eaque ossa flectentes. Tertius à fibulæ ad tibiã nexu enatus,

& etiã

r etiam fibulæ multum exporrectus, tendinem in plantam profert: à quo exigua portio tendinibus commiſcetur, indicis & medij tertium internodium flectentibus: reliquus autem totus in ſecundū pollicis os inſeritur, illius flexionis autor. Decem musculi his ſuccedunt, qui inſigniter mutuo implexi, pedij oſſibus adnati, prima digitorum oſſa flectunt, duobus muſculis ad ſingulos digitos pertinentibus. Decimus quartus igitur, cuius pars nonus pedem mouentium cenſebatur, à tibiæ interiori ſede pronatus, in quatuor dirimitur tendines, qui quatuor digitis inſerti, eorum extenſionis autores cenſentur. Decimus quintus ab anteriori tibiæ ſede fibiam procedens, pollici inſeritur, ipſius extenſionis opifex. Decimus ſextus in ſuperiori pedis ſede reponitur, carneaq; eſt moles in quatuor diuiſa tendines, quorum vnus pollicis ſuperioris ſedis externo lateri implantatur, ſecundus indicis, tertius medij, quartus anularis: atque hi tendines eorum digitorum in externum latus abductionis opifices ſunt. Decimus ſeptimus externum pedis latus occupans, & parui digiti primo oßi inſertus, illum à cæteris remouet. Decimus octauus interno pedis lateri exporrectus, pollicem à cæteris digitis abducit. Dein in pedis planta carnea conſiſtit ſubſtantia, in quatuor graciles diſſecta portiones tendinibus adhærentes, quorum miniſterio tertia quatuor digitorum oſſa flectuntur. Hæ portiones interno quatuor digitorum lateri ad primum articulum inſertæ, eorum ad pollicem adductionis autores habentur, ac proinde ſi iſtas quatuor portiones qua-

tuor musculorum vice enumeraueris, in tibiæ posteriori sede obseruabis primũ, secundum, tertium, quartum pedem mouentium, secundum & tertium digitos mouentium, & sub illis quintum pedem mouentium. In anteriori vero sextum, septimum, octauum, nonum pedis motuum autores, & decimum quartum, decimum quintum digitos mouentium: in pede autem habueris primũ digitos agentem, & decem prima digitorum ossa flectentes, & decimum sextum, decimumseptimum, decimum octauum digitos quoque mouentium, nisi decimum sextum in plures diuidere propositum esset. Porro in musculorum enarratione passim ligamentorum non memini, quod magna ex parte articuli inuicem respondeant. Omnibus enim articulis orbiculatim ligamentum ab vno osse in aliud, aut in cartilaginem, vel à cartilagine in os, aut cartilaginem insertum priuatim obducitur, paucisq; articulis ligamenta accessere peculiaria. Vt in capitis articulo teres quoddam à dente secundæ ceruicis vertebræ in occipitis os ducitur, & secundum dentis posteriorem sedem in prima vertebra vnum transuersim fertur. Vertebrarum corpora ligamentis admodum cartilagineis committuntur, ascendentes vero & descendentes eorundem processus validis quoque, sed tantum ambientibus colligantur: dein in spinarum interuallis membraneum consistit ligamentum, sicut in cubito & tibia, vbi ossa hic inuicem dehiscunt: insuper in pubis ossium foraminibus huius generis occurrit ligamentũ, seu membrana potius. In humeri articulo tria peculiaria visuntur,

De ligamentis.

isuntur, quorum primum teres est, & ab interno scapulæ processu enatum, in externum humeri caput fertur, alia duo ab elatiori ceruicis scapulæ sede enata, in idem caput pertinent, & vnum quoq; sic ab interno scapulæ processu in summum humerum ducitur. In brachialis ossium inter se & cum postbrachialis ossibus cõnexu, vt & in pede, passim cartilaginea ligamenta interueniunt. A sacro osse duo teretia in coxendicis os pertinent. Ex femoris superiori capite teres ligamentum in coxendicis acetabulum inseritur. In genu articuli medio cartilagineum consistit ligamentum, & dein in posteriori ipsius sede, & vtrinque ad latera vnum peculiare secantibus obuium esto. Ex ligamentorum vero transuersim tendinibus obductorum, tendinesq; ne sua sede destinent, continentium numero, in interna brachialis sede vnum consistit, & secundum vniuersam internam cuiusque digiti sedem vnum continuum habetur, iuxta brachialis radicem in externa radij & vlnæ sede sex occurrunt. In anteriori tibiæ sede iuxta talum vnum quoque obseruatur, & tria inter calcem internumq; malleolum: dein vnum inter calcem & externum malleolum. Sic & in interna inferiorive pedis digitorum sede, huius quoque generis ligamenta spectantur.

De organis nutritioni quæ ex cibo potuque fit famulantibus. Cap. 3.

Deus curat immortalitatē nostrā.

QVANDOQVIDEM homo propter semen genitale sanguinemque menstruum, generationis nostræ primordia, & eorum quibus constamus materiam immortalis fieri nequiuit, immensus rerum opifex, vt is quam diutissime viuat, & species ipsius nunquam deficiens semper immortalis perseueret, solicite machinatur. Vt enim ad debitum incrementum homo attingeret, ac illa quæ insitus calor perpetuo depascitur, quam fieri posset proxime restituerentur, organa nutritioni multifariam famulantia obtinuimus. Cibus nanque dentibus, quo post modum leuiori opera conficiatur, effractus, perinde ac potus ab ore in ventriculum, tanquam in promptuarium, per viam ducuntur, quæ duabus proprijs tunicis tendi, atque in se concidere aptis formata, ex faucibus sub aspera arteria, ac dein secundum thoracis vertebras per septum trāsuersum in superius, sinistrumve ventriculi orificium pertinet, & stomachus aut gula uocatur. Ventriculus uero inter iecur & lienem sub septo repositus, & insigniter capax, & secundum transuersum oblongus, in sinistraq; corporis sede quā in dextra amplior, & duabus demum tunicis distendi contrahiq; idoneis, & tertio quodam inuolucro quod peritonæum educit intectis, efformatus: & cōpluribus uenis, arterijs ac neruis implexus, quod ab ore illi delatum est concoquit, ac uelut in lacteum cremorem

morem insita ui emutat, quem per suũ inferius orifi ium ex elatiori sede dextri ipsius lateris exortũ, n intestina propellit. quæ corpora sunt teretia uno, continuoq; ac innumeris orbibus girisq; tortuoso ductu à uentriculo ad podicem pertinentia, & simi ter ac uentriculus duabus proprijs tunicis extructa: quibus tertia à peritonæo accedit, non minus uam duæ propriæ, laxari contrahiq; apta, non tamen undique pariter ampla. Intestinorum siquidẽ ventriculo procedens origo secundum uentriculi posteriora ad dorsum usque reflexa & duodenũ no is appellata, ac dein huic succedens intestinorum pars, quam ieiunum dicimus, & ea quæ ilium seu voluulus nuncupatur, suisq; orbibus ilia & sedem ndique vmbilico subiectam & conterminam imolet, pari quodam modo constat amplitudine, quæ uum arcta sit, vt dictis nuper intestinorum partibus gracilium nomen inderetur, in causa fuit. Porrò intestinorum pars in quam ilei terminus cessat, mpense crassa & ampla visitur, ipsiq; appendicu um continuatur, instar lumbrici inuolutum angulumq;, & vno ore donatum, ideoq; cæcum à dissectionis proceribus appellatum. Ipsa vero crassa intestinorum pars à dextri renis sede ad iecoris cauũ scendens, hinc secundum ventriculi fundum ad lie nis sedem, & illinc secundũ sinistri renis sedem devoluitur & gyro quodam in sinistra pubis sede reflexa, totoq; illo ductu colum cõstituens, super ossis sacri initium recta deorsum ad anum fertur, recti ac principis intestini nomen inibi obtinens. In hæc itaque intestina quicquid ventriculus confecit, de-

Cæcum intestinũ, quare sic appellatum.

 pellitur,

pellitur, per varios illorum gyros deuoluendũ: venæ autem quæ innumera serie à iecoris cauo vna cũ arterijs à magna arteria depromptis, inter duas membranas intestina dorso colligantes, multaq; pinguedine ac glandulis abundantes, & mesenterium vocatas, in intestina pertingunt, ex ipsi, (sed potissimum gracilibus) intestinis, quicquid sanguini efficiendo idoneum est, simul cum aqueo renumq; concoctionis ventriculi recremento exugunt, id iecori sanguificationis officinæ deferentes. Ipsum autem crassius & ineptum suctioni recrementum sensim in crassa colligitur intestina, illic tantisper asseruandum, donec hominem molestans, recluso rectum intestinum orbiculatim ambiente musculo, semel vniuersimq; hominis arbitratu egeratur. Iecur in multas diremptum fibras lobosve, ipsi subministrantiũ organorum elatissimam sedem occupat, ac ventriculo magna ex parte incumbens, septoq; transuerso proxime subditum, & magis dextram, quàm sinistram corporis sedem implens, supra gibbum, infra cauum visitur, accumbentium illi partium formæ ad amussim congruens, & multarum venarum implexu, quibus propria iecoris substantia concreto nuper sanguini similis circunfunditur, efformatum, tenuiq; inuolucro ab ipsius ligamentis quibus pæritoneo firmatur procedente obtectũ, neruulosq; duos & arteriam item vnam admittens, & naturalis seu altricis, aut, vt Plato dicebat, venereorũ ciborum & potuum concupiscibilis animæ fomes. Cæterum venarum per iecur diffusarũ vna series in gibbo ipsius consistit, ad cauam pertinens venã,

altera

*ltera in iecoris cauo reponitur, portæ venæ caudi
em constituens: quæ primum vesiculæ bilem fla-
am recipienti surculos duos promit, dein ventricu
posteriori sedi iuxta inferius ipsius orificium: in-
le ventriculi fundi dextræ parti ramus offertur, à
uo ramuli in ventriculum & superiorem omenti
membranam sparguntur, quod membraneũ est cor
us sacculi modo extructum, & vasis tuto deducẽ
is præcipue adaptatum: quanquam quum venis
rterijsq; & pinguedine illis effusa scateat, intesti-
orum quoque calori fouendo auxilietur. Instar cir
uli enim à dorsi medio sub ventriculi posteriori
ede incipiens, per iecoris cauum ad fundum ven-
riculi (a cuius tertio inuolucro inibi pronascitur)
d lienis cauum, & hinc ad dorsi medium suo velu
i initio defertur. Hinc verò sacculi instar deor-
um protensum, anteriori intestinorum sedi obuolui
ur, innatatve, colum intestinũ quo ventriculo ex-
porrigitur, mesenterij vice dorsum cõmittens. Cæ-
erum portæ caudex postquam omento suffultus, di
tas nuper deprompsit propagines, in duos parti-
ur truncos, ac dextrum qui grandior est, per me-
enteriũ varie digestũ, intestinis offert, prius duode
no intestino, et ieiuni initio ramũ exhibens, glãdulo
so corpore huic intestinorũ sedi exporrecto sufful-
tũ. Sinister trũcus inferiori mẽbrana omenti intex
us, ventriculi posteriori sedi qua dextrã dorsi par-
tem respicit, paruam offert propaginem, dein etiã
menti inferiori membranæ, in ex glãdulis hic va-
orum tutæ distributioni præfectis & colore car-
eis: dein secundum posteriora ventriculi ramus*

Caudicis portæ partitio.

ab illo ascendit, ventriculi dorsi medium spectanti sedi surculos primum exporrigens, & coronæ ritu superius ventriculi orificiũ amplectens, à quo præter surculos deorsum sursumq; depromptos, vnus secundum ventriculi posteriora ad inferius ventriculi orificium prorepit. Ipse autem sinister portæ caudicis truncus sinistrorsum semper tendens, insignem hic quoque promit venam, omento & colo intestino implicitam: ille vero in varias sectus propagines, & sobolẽ adhuc humiliori omenti membranæ spargens, lienis cauo inseritur, ab ipsius propaginibus, anteaquam lienem subeant, ventriculi sinistro lateri ramulos offerens: inter quos insignis occurrit, qui fundum ventriculi in sinistra sede perreptans, ventriculo & superiori membranæ omenti soboles deriuat. Venæ portæ autem soboles per iecoris substantiam distributæ, quicquid ab intestinis, & nonnihil à ventriculo quoq; iecori detulerunt, in se continent: ac iecur eius cremori optimum concoquens, in sanguinem id emutat, sui etiam concoctionis duplex recremẽtum, vti in vini omniq́ue concoctione alia fieri cernimus, obtinens: vnum quidem crassius quod ueluti sanguinis fæx & lutum censetur, atraq; bilis vulgo ferè dicitur & per portæ venam in lienem ablegatur, qui ad sinistrum ventriculi latus ad inferiora posterioraq; repositus, linguæ crassioris imaginẽ exprimit, accubentium organorum formæ iecoris ritu congruens & multis venis ac item arterijs intextus, quibus propria lienis caro lutoso sanguini similis, & tenui tunica, quam omentum porrigit, intecta obnascitur

itur. Lien itaque craſſius iecoris recrementum l ſe allicere, atq; in ipſius nutrimentum conuer-re, & ſi quid ſibi adaptare nequit, in ventriculũ eructare credimus. Tenuius autem iecoris re-rementum, quod veluti flos vini habetur, bilis aua eſt, quam meatus inter portæ et cauæ propa-ines per iecoris ſubſtantiam digeſti in ſe alliciunt, ſenſim collecti in vnum meatum ceſſant: qui ex ecoris cauo eductus, in bilis veſiculam pertinet, auæ iecoris ſedi inſtar oblongioris piri media ip-ius amplitudine innatam & corpore conſtantem iſtendi laxariq; apto. In hac veſicula bilem aſ-eruari diſſectionis profeſſoribus perſuaſam eſt, do-ec ipſa meatus peculiaris beneficio illam in duo-lenum inteſtinum protrudat: ſimul cũ ſiccis ven-riculi recrementis egerẽdam, ac inteſtina ſua mor laci facultate ad propellendum irritaturam, atque à pituita illis inſidenti liberaturam. Cæterum ſan-guis dictis nuper excrementis repurgatus, ex an-guſtiſsimis venæ portæ ramis in arctisſimas cauæ venæ propagines contendit, tenui aureoq; recremẽ to, quod ex inteſtinis in iecur aſsumptum fuit, ve-hiculi loco vtens. Id namq; hactenus ſanguinem concomitans, & ſimul cum ſanguine in cauam ve-nam conſcendens, ſuis in his angiportis inſignem vſum præſtat. Quum vero huc vſque ſanguini promptæ digeſtionis nomine aſtitit, & ſanguis tan-tam ipſius copiam inſuper non requirit, conſonum fuit, vt id à ſanguine alioquin onus ipſi futurũ ex-purgaretur: cui numeri renes appoſitisſime famu lantur, vtrinque ſinguli ad venæ cauæ latera & iecori

iecori proxime allocati, ac maximam ſeroſi illiu
humoris portionẽ ſtrenue ad ſe allicientes, illamq
a ſanguine excolantes. Quod quo opportunius mo
liantur, inſignis uena & item arteria reni trãſuer
ſim exporriguntur, ac ren in ſinum membraneum
& ampliter cauum, in multasq; diſſectum propa
gines, ſeorſum ſanguinem excipit, et ſubſtantiæ re
nis illi ſinui obnatæ, & duplici tunica obtectæ ben
ficio vrinam expurgat, illam in alium deducens ſi
num, quem vrinarius meatus venæ modo conſtru

Veſicæ tunica.

ctus excipit, hanc in veſicam delaturus. Veſic
etenim rotundæ lagenæ quodam modo ritu vrinar
ſenſim admittentis, ad poſteriorem pubis oßis ſed
poſita, peculiari conſtat tunica ſimplici & nerue
tripliciq; fibrarum genere intertexta, & contrah
ac diſtendi prompta, cui à peritonæo abdominis v
membrana, quæ hactenus dictorum organorum e
inuolucrum & firmamentum, alia obducitur. I
poſteriorem veſicæ ſedẽ haud procul ab ipſius cer
uice, à ſingulis renibus ſinguli meatus admodũ in
duſtriè inſeruntur, ipſaq; tantiſper vrinã colligit
donec illa aut copia aut qualitate hominem mole
ſtans, recluſo orbiculatim veſicæ ceruicem ambiẽ
te muſculo, vniuerſim excernatur. Sanguis ha
induſtria repurgatus per cauæ venæ ramos, ce
riuulos quoſdam vniuerſo corpori digeritur, vt ſi
gulæ partes ſibi familiare ex ſanguine emulgeant
idq; emutantes, & ſibi apponentes, in propriũ nu-
trimentum conuertant: ac demum huius cõcoctio-
nis quoq; recremẽta à ſe proprijs functionibus abi-
gant. Porrò cauæ ſeries eiuſmodi plurimum obſe

uatur.

atur. vbi ea in posteriori iecoris sede consistit, ex nteriori ipsius regione ramos promit, in iecoris ibbum numerosa serie digestos: sursum aũt ascen ens, ac septum transuersum cum cordis inuolucro erforans, duas propagines septo largitur. Ad dex ram cordis aurẽ caua ampliori orificio in dextrũ ordis ventriculum dehiscit, quàm cauæ orbicula- is amplitudo vspiam visitur. A posteriori eius nplantationis (nisi mauis dicere exortus) sede, ena prodit, cordis basim coronæ modo cingens, & eorsum per cordis superficiem ramulos digerens. aua à corde sursum conscendens, ac cordis inuolu rum ibi prætergressa, venam paris expertem, & cto frequẽtius inferiora costarũ interualla vtrin- ue enutrientem, à dextro latere promit. In iu- ulo autem tota bipartito scinditur ab ipsius ante- iori sede pectoris ossi & intersepientibus thoracẽ ẽbranis venas offerẽs, abdominis superiora per- eptãtes. A radice vero alterius trunci factæ mo- o in iugulo bipartitionis insignis promitur vena, iper primam costam in axillam procurrens, sed rius in thoracis cauitate ramum promens, in tria iperiora sui lateris costarum interualla absumen- lum, & alium per transuersos ceruicis vertebra- um processus in caluariam usq; porrigendum, & lium in posteriora thoracis iuxta ceruicis radicẽ barsum. Præsens vena thoracem egressa, interdũ ic humerariam promit venam, & ramũ musculis nteriori thoracis sedi instratis: aliũ posteriori sedi horacis, & cauo scapulæ: & lateri thoracis aliũ ligerit, in axillam festinans. Trunci autem in iu-

gulo

gulo factæ bipartitionis reliquum in duos impares ramos discinditur, & horum interior graciliorque internam iugularem constituens venam, duabus propaginibus duram cerebri membranam adeuntibus, caluariam subit. Exterior vero ab externo latere propaginem, ex qua humeralis vena constituitur, deducens, sursum conscendit, superficiarie efformans singularem varie ad fauces vsq; excurrentem, & in linguã, laringem, palatum, faciem tempora & uerticem distributam, tribusq; veni caluariam ingredientem. Humeralis uero priusquam sub clauicula & summo humero in brachiũ fertur, ramum posteriori ceruicis sedi & aliũ scapulæ gibbo, & alium summi humeri superiori sed exporrigit, et secundum exterius latus musculi c bitum flectentium anterioris sub cute prorepens surculosq; graciles cuti depromens, supra cubi articulum dissecta, aliquando vnum ramũ penit latentem, & mox absumptum ad cubiti articulu defert. aliũ sub cute oblique ad cubitiflexus me dium cum axillaris venæ ramo coiturum, commu nemq; venam constituturum. tertium sub cute se cundum radium in posteriora cubiti, ac tandem a brachialis radicem iuxta vlnæ extremum mitti qui axillaris propagini inibi commixtus, parui e anularis digitorum exteriora scandit. Axillaris axilla latitans, & cuti anteriorem brachij sede versus interiora inuestienti ramum offerens, su culum præbet capitibus musculorum cubitũ ext dentium, & alium illorum mediæ propemodũ lo gitudini, dein aliũ propaginem cũ quarto brach

peten

tente neruo secundũ brachij posteriora ad cubitũ
q; exteriora ablegat. Mox in duas secta venas,
ĩã prorsus toto ductu in profundo submersam, ac
teria semper comitatã, per cubiti articuli flexus
edium deducit, quæ ante cubiti longitudinis me-
um in duas secta propagines, vnã secundũ radiũ,
teram secũdum vlnã versus brachiale porrigit,
hic rursus in surculos dirempta, in internam di-
torum sedem ita digeritur, vt singulis digitis duæ
ferantur soboles, & surculus quidam inter polli-
s primum internodium & postbrachialis os indi
m sustinens, ad manus externã sedem pertingat.
ltera autem vena sub cute semper exporrecta,
xta cubiti articulum in duos partitur ramos: quo
m alter oblique versus cubiti articuli flexum con
ndens, cum humeralis ramo commiscetur simul
m illo communem efformãs venam, quæ duabus
lis medijs venis constituta, ac oblique deorsum re
ens, radiumq; tandem ascendens, in externa cubi
sede in duas discinditur soboles, quarum altera
edij digiti potissimum externam sedem petit, alte
verò pollici & indici offertur, surculum in inter
am manus sedem spargens, ramulis montem Vene
sacrum implicantibus commiscendum. At al-
r axillaris iuxta cubiti articulum factæ diui-
onis ramus, varias propagines in cubiti inter-
am sedem depromit: quibus crebro vena acce-
it, ab altero venam communem constituen-
um ramo, quem axillaris porrigebat, enata. Hæ
ropagines admodum varie modo coeuntes, mo-
o rursus inuicem diremptæ, ac internam cubiti se-

dis

dis cutem implicantes, tandem in internam manus cutem prorepunt. Cæterũ insignior eius rami propago vlnæ exporrecta, & in cubiti exteriora etiã surculos promens, iuxta brachialis radicem humerariæ ramo commiscetur, ad paruum digitum & anularem contendenti. Cauæ venæ pars sub iecore deorsum repens à sinistro latere ramum offert pingui renis sinistri tunicæ & locis reni conterminis. Dein singulis renibus magna depromitur vena. A elatiori sede venæ dextrum renem petentis, quæ frequenter altius venæ sinistro reni propria initium sumit, propago pinguem dextri renis tunicam accedit. Ab illius vero quæ ad sinistrum proficiscitur renem, humiliori sede sinistra seminalis vena exoritur, dextra interim à cauæ caudice demissius multi principiũ ducente. Porrò vbi caua vertebris lumborum innititur, geniculatim illis propagines dat in musculos proximos & ad abdominis vsque latera absumendas. Atque harum illæ sunt præcipuæ quæ à caua inibi pronascuntur, qua supra ossis sacri ad lumborũ vertebras nexum in duos pares discinditur truncos, quorũ sinister perinde ac dexter surculos quosdam ossis sacri foraminibus offert: & in duos partitur ramos, quorum interior propagines mittit in musculos exhauriendam, qui ossis ilium & sacri posteriorem sedem occupant & aliam deriuat in vesicam, & penem & mulieribus in vterũ multiplici sobole pertinentem. Quod reliquum eius rami est, ab externo ramo portiunculam assumens per pubis oßis foramen in femur ducitur, cuti & musculis internam femoris sedem occupantibus

cu-

los exhibens, & ante genu articulum cessans, ...q; termino cum alterius crus petentis venæ ra..., vt mox dicam, coiens. Exterior nanque ramus ...istri cauæ trunci per inguina femur aditurus pe...onæo propaginem offert, in inferiorem abdomi... sedem ad vmbilicum vsque absumendam in fe...ur vero procidens, pubis cuti & pudendi mulie...is coliculis sobolem porrigit. Verum insignem ...nam per femoris & genu, & tibiæ interiora, sub ...te ad pedis vsque digitorum summum diffundit, ...progressu sparsim cuti ramusculos depromentẽ. ...liam quoque sub cute ad coxendicis articuli an...riora deriuat. ipse autem penitus inter musculos ...bmersus, propaginem communicat musculis & ...ti in externa femoris sede locatis, et aliam offert ...usculis internam anterioremq́; femoris sedẽ sibi ...ndicantibus. Atque cum hac propagine extre...um venæ eius coit, quæ per pubis ossis foramen ...scenderat. Hinc grandis vena secundum femoris ...steriora retorquetur, propagines eius sedis mu...ulis communicans, à quibus ramuli in cutem per...ent, tum sursum, tum deorsum ad suram vsque ...currentes. Inter inferiora vero femoris capita ...andis hæc vena in duos scissa truncos minorem ...terioremq́; versus fibulam deriuat, à quo præ...r soboles anteriorem genu sedem petentes ramus ...scinditur, sub cute externam tibiæ sedem versus ...steriora obtegente, ad digitorum vsque superio... varie dissectus. Quod vero reliquum est, altius ...ter musculos externa fibulæ sedi attensos occul...tum, vltra tibiæ longitudinis medium properat.

Interior

Interior autem truncus insigniter amplus, ramum dispensat secundum internam tibiæ sedem versus posteriora sub cute ad pedis vsq; digitos dispersum. Deinde alium depromit, per suram nonnihil reconditum, ad calcem vsque pertingentem. Quod vero huius trunci præcipuum est, musculos posteriorem tibiæ sedem occupantes subit, & ab anteriori ipsius regione ramum per ligamentũ membraneum demittit, fibulam tibiæ alligans: atque is sub anterioribus tibiam integentibus musculis absconditus ad pedis vsque superiora pertingit. Ipsa autem v na secundum posteriora descendens, & hinc ind cuti & conterminis musculis ramulos offerens, ta dem inter calcem & tibiam pedis inferiora subit inibi in musculos & digitos in eum modum distrib tã, vt duæ soboles singulis offerantur.

De corde, ac organis ipsius functioni submini strantibus. Cap. 4.

Cor sedes irascibilis animæ.

ORGANORVM, *quæ insito nobis c lori recreando, & spiritibus rest tuendis enutriendisq; fabricantu cor irascibilis animæ sedes faci præcipua censetur, instar nucis p neæ anterius ac posterius compressæ effigiatum, sua basi sub pectoris ossis medio collocatum, suo mucrone in sinistrum latus impense antorsum ve gens, substantiaq; constans carnea, sed quam m sculorum est substantia duriori & triplici fibraru genere intertexta, ac venis arterijsq; proprijs d*

nat

...ta. Dein cor duos ſinus ſeu ventriculos poſſidet, ...orum alter in dextro conſiſtens latere, amplior, ... rariori tenuioriq; cordis ſubſtantia obductus ...rnitur, & cauæ venæ orificium ad hũc pertinet, ...i tres membranæ introrſum ductæ præficiuntur. ...uinetiam vas arteriæ conſtans corpore, ſed ve...rum munere fungens ac proinde arterialis vena ...ppellatum, ab illo ventriculo egreditur, in ipſius ...ificio tres quoque exigens membranulas extror...m ſpectantes. Alter autem ventriculus in ſiniſtro ...poſitus latere, & craſſa præcipuaq; cordis ſub...antia circundatus, etiam duobus donatur orifi...is, quorum humilius vaſis cuiuſdam eſt, arteriæ, ...uod ad aerem attinet, vſum præſtantis, at venæ ...rpore efformati: & proinde venalis arteria ap...llati, & in ipſius orificio duas membranas intror...m conniuentes exigentis. Elatius vero orificium ...teriæ magnæ dedicatur principio, cui etiam tres ...embranas natura elargitur extrorſum reſpicien...s. Atque hi ſinus ſepto interſtinguuntur impenſe ...aſſo, & comprimi diſtendiq; apto, & intus foueis ...urimis (vt & cordis ventriculi) abundanti corpo... extructo. Totum vero cor membraneo quodam ...uolucro tegitur, ipſi nulla ex parte connatum, & ...rde multo ampliori aqueoq; humore intus rora... . Hoc exterius inferiori ſua ſede ſepto tranſuerſo ...on mediocri amplitudine connaſcitur, in lateribus ...utem duabus continetur membranis cauitatem ...oracis interſepientibus & inuolucrum hoc, vt ...r in ſua ſede ſeruaretur, ſuffulcientibus. Pulmo ...utem reliquam thoracis cauitatem quam cor &

Cor, quot poſſideat vẽtriculos.

*dictæ nuper membranæ & stomachus deorsum de-
scendens nõ occuparunt, implet, vndiq; sese accum
bentium partium formæ iecoris modo adaptans; ac
proinde bubulo, aut alioquin bisulco pedi admodum
similis, & primum dextra parte & sinistra confor
matus: quæ rursus singulæ in duas fibras lobosæ
diremptæ, multis vasorum implexibus extruuntur
Asperæ nanque arteriæ à faucibus (vbi etiàm ton-
sillæ & alia duo glandularum genera consistunt,
in thoracem deductæ, & vt voci famularetur par-
tim cartilagineæ: vt vero cõcidere distendiq; apt
efficeretur, ac respirationi subseruiret, partim mem
braneæ, rami pulmonem passim implent: & arte
rialis vena à dextro cordis ventriculo familiarem
sanguinem pulmoni præparante, procedens, eumq
sanguinem pulmoni offerens, innumera serie in pu
monem distribuitur, similiter ac venalis arteria fr
quenti serie pulmonem implicans. Atque his vas
fungosa, mollis, spumea & admodum sequax pro
priaq; pulmonis substantia circunfunditur, qua*

Pulmonis substantia.

*tenuis admodum & pulmonis dilatationem con
pressionemq; haud probibens tunicula proxime a
bit, tunicæ costas succingenti semper attigua
Cæterum quia pulmo thoracis motum è nostro pe
dentem arbitratu, vacui beneficio sequens dilat
tur, vacui etiam ratione extrinsecus nos ambie
aer per nares secundum gargareonem: & qui
vehementius aerem ducimus, is per os etiã vel
in follem attrahitur, ipsius portiuncula per calu
riæ foramina cerebrum petens, & reliqua portio
per fauces in asperam arteriam subintrans, & pr
mo*

[...]onis cauitatem ex ipsius dilatatione factam ad
[...]ussim implens. hunc aerem pulmonis substantia
[...]ita vi alterat, cordisq; vsibus aptans, optimam
[...] portionem à venalis arteriæ ramis vndiq; aspe
[...] propaginibus attensis assumi permittit, vt eius
[...]teriæ interuentu aer in sinistrum cordis sinum
[...]feratur spiritus vitalis idonea futurus materia.
[...]r enim hunc aerem attrahens, & in sinistrum ip
[...]s ventriculũ magnã sanguinis copiam à dextro
[...]iciens, ex halituoso eius sanguinis vapore, &
[...] aere, propria virtute ipsius substantiæ, insita
[...]ritum conficit, quem sanguine impetu ruente,
[...]ncomitatum fotumq; per magnam arteriam vni
[...]rso corpori distribuit, & natiuum cuiusq; par-
[...] calorem ita temperat, quemadmodum respira-
[...] cor insiti caloris fomitem recuperat: itaq; idem
[...]us fit respirationis & pulsus, quo arteria magna
[...]rdis rhythmo dilatatur & constringitur. Ad spi-
[...]um igitur conficiendum cor aere vtitur, ipsoq;
[...]us feruidus calor temperatur. Verum quicquid
[...] hac spiritus confectione fuliginosum spirituiq;
[...]iciendo ineptum est, per venalem arteriam in
[...]lmonem reduci, atque hinc cum aere qui in pul-
[...]one reliquus erat, compresso thorace excerni,
[...]ectionis professoribus est concessum. Adeo sane
[...] cor indefessa ipsius dilatatione sanguinem in
[...]xtrum ipsius ventriculum à caua attrahat, vt is
[...]rtim in sinistrum ventriculum duratur, partim
[...]ro in aptum pulmonis nutrimentum ab ipso ami
[...] præparetur, & contracto corde per arterialem
[...]nam pulmoni offeratur. Cor vero dilatatum in

Cor, quare vtitur aere

sinistrum ventriculum ex pulmone aerem assumit,
constrictum vero spiritum vitalem vna cum san-
guine impetu ruente in magnā arteriam propellit.
Quo minus autem rapida cordis attractio venæ c
uæ & venali arteriæ noxam inferret, natura cor-
dis aures creauit, velut promptuaria cordi apposi
tas. Quatuor autem cordis vasorum orificijs mem
branas arbitramur præfectas, ne irritus cordis la
bor fiat. Membranæ enim cauæ & venalis arteri
orificijs præfectæ, impediunt quo minus in cord
contractione sanguis in cauam, & spiritus vital
in venalem arteriam refluant. illæ vero quæ in a
terialis venæ & magnæ arteriæ orificijs habentu
obstant quo minus in cordis dilatatione sanguis p
moni oblatus, & spiritus vitalis iam emissus, in c
denuo regurgitent. Porro magna arteria simulat
è corde pronascitur, duas educit propagines cor
basim cingentes, deorsum ramulos per cordis su
stantiam spargentes. ipse autē arteriæ caudex pa
lo supra cor in duos sectus truncos, grandiorem s
strorsum ad spinam detorquet, à quo vtrinque ra
ad octo humiliores costas exporriguntur. Quum
ro is sub septo deorsum fertur, huic quoque prop
gines offert, mox ab vna radice omento, ventric
lo, iecori, bilis vesiculæ, colo intestino, & dem
lieni soboles offerens, venæ portæ ramis concor
tatas. Dein aliam radicem truncus hic in mesen
rium dispensat, & vtrinque renibus vnam deri
nonnihil inferius, ab ipsius anteriori sede semin
producens arterias, & dein adhuc demissius me
terio alium ramum exhibens, & in progressu v

Aures cordis, quare à natura procreatæ.

te

bris lumborum ipsisq; accumbentibus musculis
rculos depromens. Ad sacri ossis initium, & si
teria prius cauæ in sinistro latere subijciatur,
m quo tutior prorepat conscendit, & eodem cum
ua modo hic bipartito scinditur, parem cum illa
l extremum vsq; pedis distributionem in profun-
faciens. quippe nullus huius arteriæ magnæ trun
ramus cutem subit. Verum id priuatim huius
unci propagini per pubis ossis foramen proceden-
accidit, quod illi arteria committitur, quæ ab vno
mbilico secundum vesicæ latus descendens, fœtui
opria censetur. Arteriæ magnæ caudicis truncus
periora petens, statim à sinistro ipsius latere ra-
ũ promit, oblique ad elatissimã thoracis sui late-
s costam protensam, à quo primũ propago superio
bus costis offertur, & dein alia transuersis pro-
ssibus vertebrarum ceruicis, quæ postmodum in
ram cerebri membranam exhauritur. dein alia
nistro pectoris ossis lateri exhibetur, quæ in alto
mper condita, ad vmbilicum vsq; pertingit, vbi
ero ramus ille thoracis cauitatem superauit, sur-
lum posteriorẽ ceruicis sedem occupantibus mu-
ulis transmittit, & similiter vt axillaris vena ad
igitorum vsque extrema digeritur, si axillaris ra
os cutem subeuntes exceperis, ac in alto latitan-
es solum hic intellexeris. Cæterum insignior portio
icti nuper magnæ arteriæ trunci ad iugulũ ascen-
ens, in duos impares ramos partitur. sinister, qui
r gracilior est, sinistri lateris soporalem consti-
uit arteriam: dexter vero, ab ipsius dextro latere
d primã costam propaginem deriuat eodẽ prorsus

Magnæ arteriæ rami

modo abſumendam, quo ramus ille qui obliquę pri-
mam ſiniſtri lateris coſtam adire dicebatur. Verum
dextri rami, reliquum, huius lateris ſoporalem ef-
format arteriam, quæ ſimiliter atque ſiniſtra ſe-
cundum aſperæ arteriæ latus fauces petens ramum
porrigit in faciem penitius & in temporum cuten
ad verticem vſque abſorbendum. ipſa autem lary
gi & linguæ & triplici hic repoſito glandularun
generi ſoboles offerens, caluariam adit, & in dua
diuiſa propagines, minorem in primum dextrum v
duræ membranæ ſinum exhauriendam mittit. gra
dior abſque venæ coniugio per proprium forame
in caluariam mergitur, atq; hic mox in duræ mem
branæ latus ſoboles ab ipſa deriuantur, & alia pe
peculiare foramem ad narium amplitudinem ver
ſus naſi extremum contendit: ipſa autem propag
caluariæ baſi inſtrata & in nullum tamen plexun
reticularem digeſta, antorſum fertur, & ramun
cum ſecundo pari neruorum cerebri ad oculun
depromens, ſurſum aſcendit, duram cerebri mem
branam perforans, & partim in tenuem membra
nam hic abſumpta, partim vero in dextrum cere
bri ventriculum repens, plexus eius in hoc ven
triculo repoſiti, ac extimo fœtus inuolucro com-
parati portionem efformat, vitalemq́; ſpi-
ritum cerebro offert, vt ex illo ce-
rebri beneficio animalis ſpi-
ritus, vti nunc dicam,
præparetur.

De cerebro, & organis cerebri officiorum nomine extructis. Cap. 5.

CEREBRVM *animalis ac principis facultatum ſedes in caluaria reponitur, formam cauitatis quam occupat concinne referens, ac ſuperiori ſede ſecũdum capitis longitudinem, anterius poſteriusq; in dextrã partẽ & ſiniſtrã emptum, in ipſius autẽ baſis medio continuum. bi dorſalis medullæ ab oſſium medulla plurimum fferentis producit initium. cui rurſus cerebellum uitur, decuplo ferè minus cerebro, ac poſteriori il s parti omnino ſubiectum, neque magis retror- m quàm cerebrum ipſum vergens. Atque hæc uerſa cerebri dura amplectitur membrana calriam proxime ſuccingens, & per ſuturas calua- e fibras porrigens, quæ in peculiare inuolucrum luariæ degenerant. Hæc membrana tantum à te i cerebri membrana diſtat, vt vaſorum ipſius mo m nõ præpediat, proceſſum mittens inter dextrã rebri partem & ſiniſtram, & item alium inter dem cerebelli elatiorem & cerebrum qua cere- llo innititur. Huic membranæ quatuor præci- i inſunt ſinus, venarum arteriarumq; vſum ſi- ul ſubeuntes, & variam vaſorum ſeriem in te- em cerebri membranã digerentes. Cerebri enim ſtantiæ, quæ cõtinua, alba, & nullis venis inter- cta eſt, tenuis quædã membrana viciniſſime obdu ur, quæ paſſim in cerebri reuolutiones inteſtino- n anfractibus ſimillimas ſe implicans, vaſa cere*

Cerebrum, vbi reponatur.

bri continet. Cerebrum vero tribus insignibus & impense amplis donatur cauitatibus seu ventriculis, quorum vnus secundum cerebri longitudinem in dextra cerebri parte consistit, qui ex posteriori sede deorsum per cerebri substantiam reflexus, ad medium vsque basis cerebri perfertur. Secundus huic prorsus respondens, in sinistra cerebri parte collocatur, & ambo qua internis lateribus se inuicem spectant, superiori sede tenui quadam cerebri substantia mutuo distinguuntur, quam septum nuncupamus, & quæ superius continuatur cerebri portioni, quæ quod cæterarum cerebri partium in superficie positarũ subdurior & magis candicans sit, callosum corpus appellatur. Humilior autem sept[i] sedes vnitur cõtinuaq; est cerebri parti quæ insta[r] fornicis testudinisve extructa, vtrinque ex poste[-] riori duorum primorum cerebri ventriculorum se[-] de, ampla basi pronascitur, et sensim antorsum pr[o-] cedens, veluti in acutum trianguli verticem coar[-] ctatur, humiliori sua sede qua modo recensendæ c[a-] uitati incumbit, instar fornicis cauata. Humilior[i] enim dictorum ventriculorum sedes inuicem sep[to] non intersting uuntur, verum in communem sinu[m] conueniunt, sub corpore instar fornicis formato r[e-] positum, & vno insigni meatu recta deorsum p[er] cerebri substantiam pertinentem in infundibulu[m] seu peluim à tenui mẽbrana instar infundibuli ex[-] tructam: qua cerebri pituita per illum meatũ d[e-] scendens, glandi quadratæ & ossi cuneum imitan[ti] superstratæ instillatur, illinc ad palatum & nariu[m] amplitudinem per insignia, non autem spongiæ m[o-]

pertusa, foramina defluens. Ista communis de-
xtri & sinistri ventriculorum cauitas tertius cere
bri est ventriculus, posteriori sua sede in meatum
desinens, qui per cerebri corpora testibus & nati-
bus non absimilia, in quartum ventriculum conten
dit, qui communis est cerebello & dorsalis medul-
læ initio, anteriori sede cerebelli processu ornatus,
quem ex anfractuum imagine vermi in lignis nato
comparamus. Verum in hoc ventriculo, quemad-
modum in tribus ventriculis prioribus, nullum pe-
culiare corpus secantibus occurrit. In dextrum
namque ventriculum (similiter ac in sinistrum) per
ipsius inferiorem posterioremq́; sedem soporalis ar
teriæ insignior ramus conscendit, plexum efforma
ns, quem extimo fœtus inuolucro comparamus. Is
enim ab illo arteriæ ramo & eius vasis portione cõ
stituitur, quod glandulæ nucis pineæ instar effigiatæ
& cerebri testibus incumbenti suffultum, ab extre
mo quarti duræ membranæ sinus secundũ cerebelli
longitudinem exporrecti, per tertium cerebri ven
triculum ducitur, & ab eo sinu tanquam à torcula
ri, venæ arteriæq́; materiam suscipit. deinceps in
duas portiones dissectum, vna in dextrum ventri-
culum, altera in sinistrum pertinet, ac cum arteria-
rum ramis eo peruenientibus, dictum nuper plexũ
in vtroque ventriculo constituit. Ex hoc vitali spi
ritu in illo plexu cerebri munijs adaptato, ac ex aẽ
re quem inspirantes in cerebri ventriculos allici-
mus, cerebri substantiæ insita vis spiritum animalẽ
conficit, quo cerebrum ad principis animæ functio
nes partim vtitur: partim verò per neruos ab ipso
pronatos,

pronatos, ad organa spiritu animali indigentia (quæ potissimum sensus ac motus voluntarij sunt instrumenta) transmittit, non mediocrem ipsius portion[em] à tertio ventriculo sub testibus cerebri in ventricu[lum] cerebello & dorsali medullæ cōmunem diffundens, quæ postmodum neruis omnibus à dorsali medulla ortum ducentibus digeritur. A cerebri enim basis medio vtrinque vnus nascitur processus longus & teres, & secundum cerebri basim antorsum ductus, altero sinui octaui capitis ossis incumbens olfactus organo proprius: verum quoniam ex cal[ua]uariæ amplitudine non procidit, nerui nomine à D[i]sectionum professoribus non donatus. Primū enim septem quæ cerebro ascribuntur parium paulo po[]sterius quam dicti modo processus neruorum subst[an]tiæ respondentes, initium à cerebri basi ducit, viso[]rios constituens neruos, qui in oculi tunicam ret[i] imagini similem degenerant. Oculus nanque in ce[n]tro habet crystallinum humorem, cuius anterio[ri] sedi tunica tenuissimæ ceparum pelliculæ correspo[n]dens obnascitur. Posterior autem eius humoris re[]gio à vitreo humore continetur, cuius posteriorem ambit sedem inuolucrum cerebri substantiæ respo[n]dens, in quod visorij nerui substantia dissoluitur. T[e]nuis autem cerebri membrana neruum visoriu[m] inuestiens, in tunicā dilatescit vuæ foliculo per qu[am] similem: quippe ipsa vniuersum oculū amplectens anteriori sedi foramine in eo peruia cernitur, quo[d] pupillam dicimus. Dura autem cerebri membrana neruo etiam visorio circundata, in duram ocu[li] tunicam finitur, toti oculo obductam, & in anterio[]ri sede

Oculus, quē habeat humorem in centro.

ſede oculi cornu modo pellucidam, quæ iride ſeu
iori oculi circulo circunſcribitur, ad quem alba
hærensve oculi tunica anteriori oculi ſedi obna-
deſinit. Porrò inter corneā hanc & anteriorem
yſtallini humoris ſedem aqueus habetur humor,
i à vitreo tunica quadam tenui & ciliorum ima
nem exprimenti, & orbiculatim cryſtallino hu-
ri adnata, atque ab vuea principium obtinente
inguitur. Secundum neruorū par mouendis ocu
um muſculis ſeruit. Tertium duabus radicibus
icem diſtantibus vtrinque enaſcens, minorem di
rit quadam portiūcula ad frontis cutem, & qua-
n ad ſuperiorem maxillam ſuperiusq; labrum,
quadam in narium amplitudinem, & quadam
muſculos maxillam inferiorem attollentes. Ma-
em verò radicem tertium hoc par linguæ expor
it, hæcq; illius beneficio guſtus inſtrumentū effi-
ur. Verum ab hac etiam radice ramus capreoli
do intortus dictis nuper offertur muſculis, & a-
ſuperioribus dentibus, aliusq; inferiori maxillæ
dentibus illi infixis, & inferiori tandem labro.
artum par in palati ceſſat tunicam. Quintum
plici quoque radice, vt et tertium par, prodiens,
norem muſculis maxillam inferiorem attollenti-
s diſpenſat, craſſiorem verò auditus organo of-
t, quāuis & ab hac binas diſpergit ſoboles per
erſa foramina in cōmemoratos modo muſculos
m pertinentes. Sextū par præter ramuſculos
ipſo quibuſdam in ceruice muſculis & laryngi
deſcenſu oblatos, ſeptimi paris portione adauge
, atque iuxta pectoris oſſis ſummū ſoboles quaſ-
dam

Secundi & tertii paris neruorum in oculis vſus.

dam illinc prodeuntibus muſculis præbent, ramun
coſtarum radicibus deducit, in organa ſanguifica
tioni ſubminiſtrantia pulchrè digerendũ. Ita ha
ctenus vterque ſexti paris neruus pariter diſtribu
tur. Dexter vero priuatim ſui portionem ad ar
teriam dextro brachio exporrectam retorquet,
quo neruus conſurgit ſecundum aſperæ arteriæ de
xtrum latus ad laringem proficiſcens, ob idq; ner
uus recurrens nuncupatus. Quod autem reliquum
ab hoc dextro neruo deſcẽdit pulmonis dextræ pa
ti & cordis inuolucro ramuſculos offert, ac ſtoma
cho tandem commiſſum, ſeptumq; permeans, ve
triculi ſuperioris orificij ſiniſtram ſedem mult
propaginibus donat. Siniſter autem neruus ad a
teriæ magnæ truncum dorſo explicatum, portion
ſuas reuerſiuum ſiniſtri lateris neruum conſtitu
tes retorquet. Ab huius lateris neruo peculiarit
cordi gracilis propago digeritur: quod autem ei
adhuc reſtat, dextram ſuperioris orificij vẽtric
ſedem intertexit, ſecundum ventriculi ſuperio
ramulum ad iecur vſque mittens. Septimum p
præterquam quod ſextum impẽſe auget, præcip
in laryngis & linguæ muſculos abſumitur. Ne
à dorſali medulla in vertebris concluſa principi
ducentes triginta complectuntur paribus: quor
ſeptem ceruicis dedicãtur vertebris, duodecim t
racis, quinq; lumborũ, ſex ſacro oßi, nullo inter
neruo à coccyge oſſe proſiliente. Quæ à ceru
labuntur vertebris, in muſculos ipſis adnatos p
ximosq; digeruntur: & à quarto, quinto, et ſe
parium ſurculis vtrinque vnus efficitur neruus,

» tranſuerſo proprius : dein à quinto , ſexto, ſe-
ımo,& dein ab octauo ac nono, ſeu primo ſecun-
q; thoracis paribus, varius neruorum conſurgit
ıctus, à quo in brachium ſex nerui pullulant, præ
varias ſoboles ſcapulæ cauo et gibbo diſperſas.
c primus brachium petens neruus ab ipſius pro-
ginibus, quas brachium attollenti offert muſcu-
ſobolem impenſe gracilem in cutem brachij ex-
rnæ ſedi obductam digerit. Secundus per axillã
achium ingrediens, ramulosque priori cubitum
ctentium muſculo præbens, inſignem ipſius por-
nem tertio brachium accedenti neruo imparti-
r. ipſe vero in cubitũ feſtinans, & ramulum pri
o radium in ſupinum ducenti muſculo exhibens,
tem ſubit : ac in varias diſſectus propagines, ſu
rioris interiorisque cubiti ſedis cutem ad extre-
um vſque manum implicat. Tertius per axillam
uoq; deſcendens, & anterioris brachij ſedis cuti
mulos depromens, ac ſecundi nerui portione ad-
ctus, propaginemq; communicans, poſteriori cu-
tum flectentium muſculo per anteriorem ſedem
terioris tuberculi oſſis brachij in cubitum prope-
t, muſculis hinc principium ducentibus ſurculos
na cum quinto neruo ſpargens, & ſecundum ra-
ium exporrectus, atque in manus volam ductus,
uas ſoboles pollicis internæ ſedi, & totidem ind ci
uoq;,& vnam anulari offerens. Quartus brachij
eruus cæteris multo craſſior per axillam ingre-
iẽs, & ramos muſculis cubitũ extendentibus diſ-
minans, ſecundum brachij poſteriora ad exter-
um oſſis brachij tuberculum contendit, in cutem

prius

prius duas diffundens soboles. Neruus ad hãc ex-
ternam articuli cubiti sedem positus, ramũ in cu-
tẽ externæ cubiti sedis ad brachiale vsq; spargẽs,
& mox in duos veluti truncos diuisus, musculisque
ab externo brachij ossis tubere pronatis soboles
dans, vnum trũcum vlnæ exporrigit, à quo ramu-
li in musculos ab externa ipsius sede pronatos dig
runtur: ipse autem truncus iuxta brachialis radi-
cem cessat. Superior vero truncus radio exporri-
gitur, & præter surculos graciles, quos accumben-
tibus præbet musculis, brachiale petit, & duos ra-
mulos externæ pollicis sedi, ac duos item indicis, e
vnum medij digiti interno lateri impartitur. Qui
tus neruus arteriæ brachij proximus in axilla la
titat, & nullas soboles in brachio à se deducens, i
cubitum per posteriorem interioris tuberculi oss
brachij sedem pertingit, ac musculis hinc pronasc
tibus vna cum tertio neruo ramos communican
secundum vlnam ad brachiale excurrit, in med
ductu ramum diffundẽs, qui duobus surculis in ex
ternam parui digiti sedem, & duobus item in anu
laris, & vno in medij exterioris sedis externũ l
tus absumitur. Quicquid vero quinti nerui inte
nam brachialis sedẽ adit, interiori parui digiti s
di, & anularis & medij ramulos offert. Sexti
neruus insigniter gracilis, secundũ internam br
chij sedem sub cute deducitur, & in progressu r
mulos quosdam in cutem diffundens ad cubitũ pe
tingit, in cuius cutem secundũ vlnam ad brachia
vsq; frequentibus surculis disseminatur. A ner
è thoracis vertebris prosilientibus, præter ram

i retrorsum ad spinas vertebrarum, & dehinc musculos ab illis principium ducentes porrigun, singula costarum interualla singulos ramos si- vendicant, ad pectoris & abdominis vsq; mediū biculatim pertinētes, & musculis thoraci instra- , abdominisq; musculis, & demum cuti surculos pergentes. Ad hæc ab intercostalibus neruis rticulæ digeruntur, quæ sexti paris neruorum rebri propagines costarum radicibus exporre- us adaugent. Ceterū distributio neruorū elum- rum vertebris progredientium thoracis neruis gna ex parte respondet: illi nanque retrorsum mos disseminant, & secundum ilia ad abdominis dium circulatim ascendunt, ramulos contermi- musculis & cuti elargientes. Verum à primo rum pari ad testes cum seminalibus arterijs pro gines quam minime pertingūt: à quatuor autem millimis paribus nerui in femur procidētes prin pium sumunt, quanquā omnium maximus à qua- or primis sacri ossis neruorum paribus pronasca- r. Primum sacri ossis neruorum par, similiter ac oracis & lumborum paria, è vertebris labitur. uinq; autem humiliora sacri ossis paria non à la- ribus prosiliūt, verum vna radice antorsum, al- ra retrorsum egrediuntur, & posterioribus radi- bus in musculos sacro ossi et ilium ossibus adnatos cuti sparguntur. Anterior uero primi paris ra- us vna cum anterioribus trium succedētium pa- um radicibus dictum nuper neruum constituit. umiliorum autem pariū radices in vesicā, anum penem, aut mulieribus in vteri ceruicem & pu

*dendi coliculos deperduntur. Porrò quatuor ner-
uorum in femur progredientium primus secundum
sextum femur mouentem musculum deducitur, ac
in externam femoris cutem ramum dissemninans, in
musculos absumitur exterius femoris latus occupa
tes. Secundus simul cum grādiori femoris & ge-
nu & tibiæ sedem ad summum vsque pedis digito-
rumq; extrema sub cute simul cū vena, quam ha
prorepere dictum est, descendens: hucque ac illu
ramulos digerens. Quod vero secundi nerui est re
liquum, in musculos cessat anteriorem femoris sed
contegentes. Tertius neruus pubis ossis forame
perreptans, & musculis id occupantibus ramulo
offerens, sobolem deriuat in internam femoris cu
tem aliquousq; sparsam: reliquum autem eius ne
ui in musculos discinditur, in interna femoris sec
inibi locatos. Quartus omnium corporis neruor
qui ex pluribus neruis construuntur, facile craßi
simus, vbi coxendicis os à sacro dehiscit, in post
riora femoris ducitur, ramum in cutem femor
posteriorem spargens, qui paulò sub media femo
longitudine cessat. Humiliori etenim sedi ali
offertur ramus, à quarto propagatus neruo. qui
tiam musculis à coxendicis ossis infima posteriori
sede pronatis, soboles exhibet, vti & musculis
inferioribus femoris capitibus pronatis. De
in poplitis regione in duos dissectus truncos, gra
liorem exterioremq; ad fibulā defert, à quo ram
ad externam tibiæ cutem ad paruum vsq; digitu
cepit, & alius in anteriorem tibiæ cutem disperg
tur: eius vero trunci reliquum fibulæ exporrig*

ti

vbi feptimi & octaui pedem mouentium mu-
orum pendet origo. Cæterum grandior inte-
q; truncus ramum in internam tibiæ cutem, &
ræ pariter cutem ad calcem vfq; porrigit: ipfe
o in mufculis furã conftituẽtibus occultatus, ra
per ligamentũ membraneũ mittit quo fibula ti-
alligatur. hic ramus mufculis anteriorem tibiæ
em obtinẽtibus recõditus, tandẽ in pedis fuperio
cõtendit, inibi digitis oblatus. Præcipua eius grã
ris trunci portio fecundum tibiæ pofteriora deor
properans, & nonnullas foboles huc illuc mu-
li exhibens, inter calcem interioremq; maleolũ
lis humiliora adit, & exiguas admodum foboles
fculis inibi repofitis offerens inferiori fingulorũ
itorum fedi duas propagines cõmunicat. Atque
hunc fanè modum immenfus rerum opifex non
viuendum modo, fed etiam ad commode viuen-
m corpus noftrum corruptioni obnoxium condi-
dit. quæ autem ad fpeciei fucceffionem fabre
fecerit, quique hæc nutritionis organis
procul à fenfibus & rationis fe-
de fubiunxerit, nunc obi-
ter, & quantum hæc
humanæ fa-
bricæ
partium enumera-
tio admittit, fub
ijciam.

De organis speciei propagandæ famulantibus. Caput 6.

Primarius nostri ort[9].

INITIO ad speciei cõseruatione[m] humanæ fabricæ autor duos homi[nes] ita extruxit, vt vir quidẽ infa[n]tis primarium porrigeret princi[pium], mulier vero id apte concip[e]ret, infantulumq; ex hoc pronatum principio ta[n]tisper non secus quam aliquod sui corporis memb[rum] enutriret, quousque is validior redditus, in aẽre[m] nos ambientem produci posset. Atque his mun[era] idonea peculiariaq; instrumenta vir ac mulier o[b]tinuit, quibus tanta ad generationem delectatio[nis] vis & illecebra inditur, vt animalia hac inuitat[a] siue iuuenilia, siue stulta & rationis expertia si[nt] haud aliter speciei propagandæ incumbant, qua[m] si essent sapientissima. Vir quidem duos adipiscit[ur] testes, cute quæ hic scrotum dicitur, carneaq; me[m]brana obductos, & alba ac continua peculiariq[ue] prorsus substantia extructos: quam valida cõti[nens] membrana, orbiculatim substantiæ huic proxi[me] adnata, ac eorum quæ testi applantantur insert[io]nem connexumq; excipiens, singulisq; testibus [pe]culiare inuolucrum constituens. cui alterũ quo[que] proprium accedit à peritonæo inibi pronatum, [quod] id vasis seminalibus viã offert. Illinc nanque m[em]brana pronascitur, ea vasa cum teste continens, testi nusquam, neque etiam seminalibus vasis (q[uæ] qua ex magna peritonæi amplitudine excidũt) p[er]tinaciter connexa. Ad humiliorem enim testis

d

n hæc tunica ipſius carnea parte tantum adna-
tur, quam teſtis muſculum cenſemus. Vaſa autem
minalia ſunt, vna vtrinque vena, vnaq; arteria.
na dextrum teſtem petens à cauæ caudicis an-
iori ſede ſub venarum in renes pertinentiũ exor
pronaſcitur : quæ verò ſiniſtro teſti offertur, ab
miliori ſede venæ ſiniſtrum renem adeuntis ob
principium ſumere creditur, vt non purum ſan
inem dextræ venæ modo teſti perferat, ſed ſeor-
a, qui ipſius ſalſa & acri qualitate in ſeminis eie
one pruritum conciliet. Ambæ arteriæ à grandi
eria paulo inferius quam dextra ſeminalis ve-
initium ducunt, & dextra cauæ caudicem con-
ndens ad dextram fertur venam, ſimul cum hac
tem accedēs : & cum vena anteaquam teſtem
ingat varie perplexa, corpuſq; efformans mul-
narices exprimēs, ſuaq; baſi elatiori teſtis ſedi
ertum, & ramulos intimo teſtis inuolucro offe-
ns. multifariamq; per teſtis ſubſtantiam dige-
um, quæ ſanguinem hunc benignum, & ſpiritum
genita ipſi facultate in ſemen haud ſecus emu-
t, quam iecoris ſubſtantia cremorem ab inteſtinis
delatum, in ſanguinem alterat. Cōfectum ſemen
valido vaſe inſtar vermis teſtis poſteriori ſedi
nato, varieque capreoli ritu implexo excipitur.
c vas ſurſum ad magnam peritonæi cauitatem
via conſcendens, qua ſeminalis vena & arteria
ſcendere, nerui cuiuſdam modo teres efficitur: et
orſum ad pubis os reflexum, poſteriorem veſicæ
dem accedit, ad quam vas à ſiniſtro teſte ſemen
ferens etiam properat, quod dextro vaſi vnitũ,

simul cũ illo in vesicæ ceruicis radicem inter glan-
dulosum corpus ceruici hic obnatũ inseritur, cõmu-
nisq; semini ac urinæ meatus cõsurgit, qui deorsum
modice ductus, denuo sursum ad pubis ossium cõmi-
suram foris reflectitur, corporibus penem efforman-
tibus subnatus. Prodit enim vtrinque à pubis ossi-
vnum nerueum teresq; corpus, quod intus impensi-
fungosum ac crasso sanguine plenum cernitur:
vtrunque simul connatum vnitumq; penem consti-
tuit, eius substantiæ beneficio, quũ is semen in vte-
rum missurus est, erigi augeriq; aptum: & alia-
quum nullus suæ proceritatis vsus est, flaccidum
& gracilem, qui etiam ad commodũ veneris vsum
suo apice glandis modo tumet, ac cute qua regi &
retegi queat decoratur. Mulier vterum sibi veni-
cat, semini excipiendo fœtuiq; continendo dedica-
tum: qui inter vesicam & rectum intestinũ repo-
tus, vesicæque instar fundo ac ceruice vtrisq; te-
di ac in se concidere aptis formatus, membranis l-
xis & carneis aliquot fibris (quorum auxilio vte-
rus voluntarie nonnihil agitur) intertextis, ita su-
lateribus ad peritonæum alligatur, vt mesenteriu-
intestina continet. Fundi forma non prorsus rotu-
da existit, verum anterius posteriusq; depressa:
perius obtusa, & duos (vtrinque videlicet vnum
retusos ostendens angulos, qui vitulorum fronti c-
nua producturæ assimilantur. Fundo simplex ad-
sinus, fundi formæ ad amussim respondens, & in o-
ficium desinens, glandis penis modo in vteri cerui-
cis amplitudinem prominens, & naturali tantu-
vi, non autem mulieris arbitratu sese constringe-

Naturæ mira solertia in pene, & vtero cõstituendo.

& r-

reſerans. Fundus ſimplici propriaq; conſtat tu-
ı, non prægnantibus inſigniter craſſa, vt vtero
ētibus in miram amplitudinem extendi valeat.
ic alia obducitur, à peritonæo initium ſumens.
uix vteri teres eſt, & in vtero non gerentibus
us non diſtenſa haud multo minus ipſo fundo am
, & veſicæ ceruicis inſertionem excipiens, co-
eisq; carnibus & colliculis alisve ad ſuum ori
ū ornata. Quin etiam vtero vtrinque vnus ac-
nbit teſtis, ad quem vaſa eodem prorſus modo
ue in viris pertingunt. Verum hic id priuatim
idit, quod media tantum ſeminalis venæ arte-
q; pars teſti offeratur, altera vteri fundum im-
cante. Vas ſemen tenue & impenſe aquoſum
ucumq; à muliebri teſte deferens, in obtuſum ſui
eris vteri inſeritur angulum. Venæ & item ar-
iæ frequentiſſima ſerie, præter antea dictas, vte
n implicantes, ab illis prodeunt vaſorum diſtri-
tionibus, quæ poſt ſacri oſſis ad infimam lumborū
rtebrā nexum perficitur. Atque hæc vaſa enu
endo fœtui, & ipſius inſito calori recreando ſub-
uiunt. Fœtus autem in vtero amplexus tribus
olucris integitur, vno quidem vulgo ſecundæ vo
to, quod inſtar latioris tantum cinguli ipſum am
, inſigniterq; craſſum & lienis modo nigricans
, quod vtero connatum, vaſa in vterum pertinen
excipit: quo illa in ipſo poſtmodum collecta, dua
s venis & totidem arterijs in vmbilicum inſerā-
, & vna tandem vena iecori, duæ autem arte-
grandis arteriæ propaginibus per pubis oſſium
amina deſcenſuris offerantur. Secundum inuolu

Fœtus in vtero, quot inuolucris integatur.

crum membrana est, fœtum vniuersum amplectẽs, farciminisq; imagini assimilatum, inter ipsum & tertium inuolucrum fœtus urinam colligens, quæ pe culiari meatu ex uesicæ elatiori sede in hanc ampl tudinem perfertur, quo minus urina fœtus cuti cir cunfusa, ipsius acrimonia obsit. Tertium inuolu crum tenuissima est membrana, hinc etiam agnin dissectionis proceribus appellata, fœtuiq; proxim obducta, ac demum fœtus sudorem inter se et fœtu cutem sub flauo quasi luto oblitam asseruãs. Fœtu uerò in lucem editus, lac familiare ipsius alimenti è mamillis à nemine edoctus sugit, quæ in pector sedem uendicantes, & papilla ornatæ, glandulos corpore insita ui sanguinem per uenas ipsi adducti in lac conuertente extruuntur.

Externarum humani corporis sedium partiumve citra dissectionem occurrentium appellationes. Cap. 7.

HIC non prolixior nominum exter nas hominis sedes locave indican tium enumeratio instituitur, qua commode imaginum virilis mulie brisq; corporis superficiem exper mentum marginibus adhiberi potest. Quanqua succinctam eorum descriptionem, ac velut præse tium figurarum indicem duntaxat proponere nil obstet, quum eadem ferè nomina externis corpor sedibus ac ossibus, partibusq; externæ sedi subd tis, accommodentur, quorum præcipua, ab ijsq; q recti

ius diſſecandi rationem aggreßi fuerunt inſti-
, iam prius in orationis cõtextu, quantum pro-
ta nobis Epitome requirit, recenſuimus. Solet
ue vniuerſa corporis ſuperficies ab illius nomi
inſtitutoribus primum in magnas ſedes diui-
c dein illarum partes rurſus varijs nomencla-
is donari. Atque ita Aegyptij medici corpus
aput, Thoracem, Manus, & crura diuidebant:
racem perinde ac Ariſtoteles, nominãtes, vni-
ſum corporis truncum, à iugulo aut collo claui-
isve ad inguina, & pubem, aut magis ad femo-
vſq; ſuperiora pertinentem: non autem tan-
, vt Galenus, nõnulliq; Anatomicorum prima-
corporis ſedem coſtis ſeptam. Alij facultatum
bus vniuerſum diſpenſantium, animarumq; ſe-
us mentem adhibentes, quadrifariã quidem ſi-
iter ac Aegyptij corporis ſuperficiẽ diſcernunt,
um ſecus quam illi corporis truncũ in duas ſe-
primum diſtinguentes, manus & crura vnius
tis loco prima hac diuiſione enumerãt, illa quæ
tus proprie vocatos conſtituunt, extremorũ no-
e complectentes. Ac in corporis trunco duas
cipuas locant ſedes, ſecundum duas cauitates
antibus inibi obuias: quarum inferior ab ela-
i, interuentu ſepti tranſuerſi ſeiuncta, iecur na-
alis altricisve animæ ſedem ſanguificationisq;
cinam, ac inſuper huic ſubminiſtrantia organa
plectitur, partibus quoque generationi famulã
s parata. Superior cauitas cordi iraſcibilis ani
fomiti vitalisq; ſpiritus fonti illiq; ſubſeruien
s organis aſcribitur. Cæterum tertia corporis

Aegyptij, quo corpus diuidebãt.

cauitas capiti tribuitur, cerebroq́; potiſsimū prin-
cipis animæ ſedi, animaliſq́; ſpiritus promptuario
ſacratur. Corpore in hunc modum obiter diuiſo,
ſingularū partium ſuperficies ita rurſus diſtinguū
tur, vt capitis totius pars anterior ſupercilijs ſuper
poſita ac crinibus nuda, lineaſq́; quaſdam propo-
Frons.
nens, Frons nominetur. Hac ſuperior & verſus
Sinciput.
capitis medium vergens, Sinciput. Vtrinq; ad ſin-
cipitis latus, ſupraq́; Aurem, cui Auditorius mea
Tempus.
tus ineſt, conſiſtens, Tempus. Media capitis ſedes
Vertex.
ſinciput verſus poſteriora ſuperans, Vertex, qui
veluti centrum eſt circuli crinium originem cir-
cunſcribentis. Poſt verticem vſq; ad muſculorū
qui vtrinq; in ceruicis ſummo prominentes, in me-
dio foueam oſtendunt, ac pleriq; Tendines dicun-
Occiput.
tur, elatiſsimam ſedem Occiput ſpectatur. Prior
autem capitis pars à fronte ad mentum vſq; pro-
Facies.
tenſa, Facies. Inferior enim frontis pars, Super-
cilijs veluti eminentibus, piliſq́; conſitis terminis
eorundemq́ue medio circunſcribitur. His ſubſunt
Oculi.
Oculi, inferius & ſuperius palpebris intecti: qua-
rum ſedes vbi inuicem conniuent & erectis, ordi-
nataq́;, vt in nauibus remos ſpectamus, ſerie poſi-
Cilia.
tis pilis, quos Cilia nuncupamus, ornatur, quodam-
modo quæ cartilagineæ ſunt, Tarſi habentur. Com-
miſſionis huius termini, Anguli ſunt: quorū maior
naſum, minor tempus ſpectat. In diſiuncturarum
palpebrarum medio præter Carunculam in maior
angulo conſpicuam, Album candidumve oculorum
apparet: in cuius medio duo ſe offerūt circuli, quo
rum amplior. Iris & Corona eſt, minor Pupilla

Naſu

sus oculis interiacet, cuius foramina Nares vo-
tur : quarum externa latera nasi Pinnulis seu
s, interna vero, Intersepto nasi constituuntur.
es ad nasi latera mali in modum prominulæ ac
entes, Malæ & quibusdã Genæ vocantur. Se-
inter nasum & malas mediæ nonnullis Cõcaua
ntur, quo nomine alij totam oculorum sedem à
ebris ad malas metitam vocarũt. Faciei pars
m inflamus Bucca est. tota vero ipsius pars à
rcilijs ad elatiorem vsq; dentium seriem per-
s, Superior maxilla nominatur, reliqua autem
in viris Barba decoratur, Inferior. Cuius an-
ius extremum, Mentum nonnunquam fouea or-
ũ educit, sub Labri inferioris rubore consistens.
tioris Labri sedes naso subdita, Mustax cense-
. Quod Labris circunscribitur & continetur,
quo hiante Lingua, Palatum, Gargareon, Den-
, Gingiuæ, internaque Faucium sedes occurrit.
uod caput ad clauiculas vsque aut thoracẽ exci
, Collum & Ceruix est, & si posterius nomẽ ma-
posteriori parti accommodetur, vti & anterio-
n qua aspera arteria, & potissimum ipsius caput
gentibus occurrit, Guttur dictam legimus. Hu-
rus veteribus vocabatur brachij ossis cum sca-
la articulus, vnde & partẽ maxime ad colli ra-
cem thoracisq; latera eminentem, Summũ hu-
rum dixerunt. Quod ab illo prorsum versus Iu-
lum foueamve in colli radice obuiũ vergit, Cla-
cula est. Quod autem ab ipso ad extremam di-
torum aciem protenditur, Manus : cuius prima
rs (sub qua cauitas Axilla aut Ala appellata, et
musculis

Faciei partes.

In ore, quæ cõtineãtur.

musculis quos Tendines permulti illic vocãt septa, consistit) ad proximum vsque articulum Cubitine flexum producta, Brachium, & Latinorum quibusdam Humerus dicitur. Posterior flexus illius sedes Gibberus est. Pars ab hoc ad conterminum articulum ducta, Cubitus, & Latinorum quibusdã Brachium & vlna. Ad cubiti extremum summa manus incipit, cuius pars à cubito ad quatuor digitorum radices porrecta, in duas sedes partitur: ac cubito propinquior Brachiale est, alia Postbrachiale, quæ à cõstructionis specie cum pectore etiã Pectus, à quibusdam Palma nuncupatur. Huius interior sedes caua ac uarijs monticulis septa, multisq; lineis interstincta, Volã efficit. Reliqua summæ manus pars, Digiti sunt, singuli ternis partibus tanq in acie locatis efformati, & exterius Vnguibus ornati. Horũ maior alijsq; actione appositus Pollex est, illi proximus Index, dein Medius seu Impudicus, cui proximus est Medicus & Anularis. Extimam vero sedem occupat Paruus, Auricularis ve Thoracem hic nominamus corporis trunci partem Costis septam, maximamq; sedem Laterum efformantem: cuius anterior sedes Pectus est, quam Mamillæ, atq; in illarum medio Papillæ cum obfusco ipsas ambiente circulo occupant. Reliqua anterior trunci sedes Abdomen constituit, cuius regi pectoris ossis cartilagini & costarum cartilaginibus illa humilioribus proxima, perinde Subcartilaginea nuncupatur, ac viscera cartilaginibus illi complexa. Sic quibus septum transuersum præcordia appellatur, sedes in quam id cartilaginibus inseritur,

Digitorum noia & positus.

rritur, Præcordiorum nomen obtinuit. quanquã sus alij ita etiã thoracis anteriorem sedem nun-ent. Quod sub infimis costis & ilium ossis spina æ mulieribus multo magis quã viris educitur) bus destituitur, tangentibusq; cedit. Inania sunt ilia. in quorum veluti medio Vmbilicus cerni-, sub quo mox Sumen, cuius infima sedes trunci mino proxima, Aqualiculus nuncupatur. Termi autẽ vbi hic Pudenda & naturalia consistunt, bes est, & Pecten, ad cuius latera in femorum u Inguina recensemus. Maris pudendi pars ci- sectionem conspicua, Penis & Coles vocatur: us summitas magis quã reliqua longitudo cras-cens, Glandem efformat, in cuius medio meatus inæ seminiq; communis conspicitur. Huius inuo-rum Præputiũ est, licet alijs tota penis summi- ita nuncupetur. In inuolucro reliquaq; ad um cute protuberantem suturæ modo lineam vo mus Suturam, & totam hãc exporrectam extu-rantemq; ad vsque penis partem Taurum, vti sedem inter testium inuolucrum (quod ex cute ratum Scrotum dicitur) & anum conspicuam, terfeminium nuncupamus. Muliebris pudendi ri, quæ vteri ceruicis est orificium, Sinus voca-r, quem Alæ & Coles vtrinque prominentes, & ticularis in ipsius summo apparens caro ornant. ecti intestini orificium per sedem prodiens, à figu Anulus & ab officio Strictor appellatur. Poste-r trunci corporis pars, Dorsum aut Tergum fere ncupatur, cuius latera in elatiori posterioriq; oracis sede Scapulis constituuntur. Inter ipsas ve ro me-

Pudẽda viri qũo vocata.

Muliebris pudendi situs ac nomen.

ro medium & dorsi sedes hinc ad infimas vsque c
stas, aut vbi id maxime in flexu protuberat, perti
nens, thoraci ascribitur, ac post septum transuer
sum consistit. Sedes vero hanc ad nates vsque se
quens, Lumbos complectitur. Sunt autem nates ca
neæ & globosæ sedes, ilium ossium occupantes dor
sum, in quarum medio sacri ossis & coccygis poste
riores processus velut excarnes ad anum vsque oc
currunt. Vbi articulus femoris percipitur, ma
gnusq; Rotator extuberat, Coxendix est, aut coxa
quod nomen alij femori ascribunt, ab inguinibus a
Genu pertinenti: cuius posterior sedes & flex
Poples nuncupatur Genu ad proximum vsque ar
ticulum pedisue initium Tibia subsequitur, quæ n
nullis Crus nominatur, & si plures id nomen sim
tibiæ femoriq; velint esse cōmune. Anterior tib
sedes ossea tangentibus occurrit: posterior aute
vbi ipsius Venter seu Sura cernitur, carnea. Tub
ra ad tibiæ imum vtrinque velut ossea tangentib
obuia, Malleoli neutiquam vero, Talus illis exc
ptus reconditusq; nominantur. Postica pedis pa
extra tibiæ rectitudinem retrorsum prominen
Calx appellatur. Reliquæ vero pedis superficiar
sedes prorsus ossium nomenclaturam assumunt, p
tissimum autem Tarsi, Pedij seu Pectoris, quod c
giti hic etiā vnguibus ornati sequuntur. Quanq
vbi de integro pede sermo instituitur, infima se
qua calcamus plerunque planta, & vestigium, i
siusq; internum Latus Concauum, superior ve
Tarsus nuncupetur.

Natiū substantia.

Tibiæ anterioris à posteriori discrimen.

[D]e luxatis ofsibus in vniuerfum. Cap. 8.

QVVM Luxationes circa offium legitimas fedes contingant, confequens eft, vt de ijs generatim poft fcheleti delineationem verba ftatim faciamus. Mouentur etenim fuis fedibus [.]i violenta vel extenfione, vel impulfione. [Ex]tenfio fit ab influxi humoris in articulum, aut [ali]qua alia materia quæ offa coniuncta diducit: [sin]e tumore, fi exigua fluxio fit, velut in coxendi[cu]m doloribus: cum tumore verò, fi magna. Tunc [e]nim offa non folum dehifcunt, sed & fuo loco pe[nit]us expelluntur in hanc vel illam partem, quo fci[lic]et humor magis propulerit. Vtrunque affectum [lu]xata offa latinè vocamus, græcè autem priorem [πα]ραρθρήματα, pofteriorem ἐξαρθρήματα di[cu]nt. Non nunquã autem à forinfecus incidenti[bu]s vehementius expelluntur, vt in lucta, cafu, fal[tu], & id genus alijs, in quibus fæpe etiam nerui, ac [vi]ncula rumpuntur, atque interdum offium fuperci[lia] franguntur: vnde fuo loco offa omnino excidũt. [N]on nunquam autem articulos humiditas reddit [lu]bricos: non nunquam verò acetabula, hoc eft [co]tylæ, parum profundæ funt, vnde fine magna vi [ex]cidere poffunt. Curantur autem offa ob humo[ru]m influxum diducta vacuatione: vacuatur au[te]m, fi exiguum fit quod incidit, digerentibus medi[ca]mentis: fi verò ingens fit fluxio, primum fangui[ni]s miffione, vel purgatione, vel vtroque: deinde [hu]moris qui in parte relinquitur, digeftione, ac di- fcuffione.

scussione. Cum verò suis sedibus exciderunt ossa extendi aduersa vincula, ac nerui debent, postea verò reponi, vt vberius suo loco demonstrabimus, in oppositam qua exciderunt partem repellendo. In scrotum descendunt quandoq; intestina, quandoq; verò omentum, de quibus alibi disputatio sufficiens præponetur, ne candidum lectorem hoc loco pluribus offendamus. Erit igitur ex iam prædictis luxatio ossis è propria sede, siue acetabulo, in alienam, atque insolitam sedem prolapsus, quo motu voluntarius impeditur. Quam quidem exactam definitionē omnes chirurgiæ optimi professores am plectuntur, ac retinent, quamuis aliqua facile quæstionis causa ex ipsa oriri in mente hominum aliquando posset. Si etenim luxatio ossis è propria sede, seu acetabulo in alienā esse dicatur, id fortassi inconueniens suscitaret, vt totum scilicet corpus vnica particula luxata luxaret. Sagax siquidem & vigilans satis natura strictā adeo fabricam corporis humani composuit, vt vel vacuum nullum reperias locum, vel partem à parte disiunctam, seme tamq; . Idq; liquido maximè constat tum ex nobiliorum membrorū propagatis vinculis, tum etiam ex partium robore, quæ ab ipsis reguntur, ac nutriuntur. Cor siquidem affectum cerebrum si sentiat, ipsum quoque quamprimum afficitur, atque cum ipso hæpar perturbatur, ac læditur. Ex quibus palàm res est, vt definitio luxationis spuria quodam modo videri, iudicariq́ue possit: cum consequens quoque sit, vt osse vel minimo luxato atq; in alienam sedem recepto, vel sedem illam vacuam inue ner-

rit, vel membrum, quod in eadem antea ſede à
tura locatū fuerat, luxationis naufragium paſ-
n ſit, & per conſequentiam aliam membri ali-
us ſedem occupauerit, & ſic ſemota qualibet in
rpore particula, infinitas quodammodo dimoueri
ceſſe eſt. Quod autem ita abſurdum erit, vt va-
um nullum detur à natura. Nec eſt quod aliquis
c loco vice argumenti reſpondeat, ergo in luxa-
nibus non contingit oſſa ex ſede propria moueri;
andoquidē ſi mouentur conſentaneum eſſe opor-
vt ab vno ad alium locum fiat commotio, atque
d contingat, vbique neceſſum erit vt vicina ali-
a pars eodem quoque tempore expellatur à na-
rali ſtatu. Contingit imo in omnibus luxationi-
s partem vicinam aliquo pacto ab altera compri
, ſed non penitus à ſede diuelli: quamobrem affi-
ur quoq; vicina pars, ac afficitur corpus totum,
a tamen ratione. Veruntamen quælibet particu
luxata non omnino ſedem occupat alterius, ſed
ia ad vicinas compellitur propterea largo ſuſce-
o vocabulo eam optimam eſſe diximus luxatio-
s definitionem. Differunt præterea (vt ex prædi-
is conſtat) à luxatione luxatio, ea tantum cum
aulo Aegineta ratione vt maior minorq́ue dica-
r; quando enim in luxatione cōplicata appareat
flammatio, aut fractura, vel vlcus, vulnus, aut
uid ſimile, propterea proprie à luxatione non diſ-
ret niſi tantum per magis, ac minus. Quod re
ra conſideraſſe ſubtilius debuiſſent quamplurimi
irurgiæ rec entiores, ac excellentiores profeſſo-
s, tum Gabriel ille acutiſſimus Fallopius Muti-

Quo pacto differat à luxatione luxatio.

*nensis, tum plerique eius sectatores, ac Auicenna
aliorumq; Arabū interpretes quotidiani. Si enim
pressius considerassent legitimas luxationum diffe-
rentias sectatores isti, eorum etiam errorem procu
dubio cognouissent: quoniam re vera differentian
non constituunt inflammatio in luxationibus, & ca
tera, quæ iam diximus, sed potius quasdam præte
naturā dispositiones complicatas. Huiusmodi enin
symptomata cum seorsum, ac per se subsistere pos
sint, nullius vnquam alterius differentiam consti
tuent. Id autem, eos tam doctos decepisse liquid
cōstat, quod summi luxationum generis, rationem
ac notionem non exactè cognouerunt, nec fortas
dialecticis instrumentis hoc loco vsi fuerunt. Mod
ad luxationum eas differentias accedamus, qua
situs partis luxatæ constituere solet, de quibus nun
quam verba Fallopius fecit, tanquam eas minim
existimasset, vel nullo pacto cognouisset. Acut
siquidem is existit, laboribus haud parcus, inue
tionibus diligentissimus, ac naturæ actionum op
mus indagator. & tamen sensui tacitè abnegat
hos quatuor, in hac materia motus, in partem sci
cet anteriorem, posteriorem, exteriorem, & int
riorem moueri quamplurimas corporis particula
quibus etiam contingunt luxationum quatuor di
rentiæ, & cum ipsis quandoq; in superiorem,
inferiorem eueniunt luxationes; ita vt quot e
huic, vel illi membro apparentes motus, totid
fieri ex situ differentias contingat, quædam scili
in omnes sex modos, quædam verò in certos pro
uentur.* Mouentur *huiusmodi partes, ac luxant*

sæpè caput, maxilla inferior, vertebræ, clauicu-
brachium vtrunque, manus, digiti, coxendices,
nua, pedes, & intestina. Ex quibus quædam in
eriorem partem luxantur, vt maxilla inferior:
dam in posteriorem, & priorem, vt vertebræ:
uæ in priorem, posteriorem, & ad inferiora, vt
nerus, siue brachij caput, quod ad homoplatæ
um demittitur: quædam in interiorem, exterio-
, & posteriorem, vt genua: & quædam in inte-
rem, exteriorem, anteriorem, & posteriorem,
manus, cubitus, & femur. In omnes deinde par-
capitis processus luxantur, & clauicula aut
quã aut rarò mouetur à propria sede ab omni-
partibus, quemadmodum vix in sanitate moue
am contingat. Modo ad luxationum quoq; cau-
vniuersales accedentes, suspensum eum parti-
arem sermonem detinebimus, qui cuique parti
rationem ampliorem ostendet, & cum ipso inte-
m curationem in medium adferet. Luxationum
tur causæ duabus rationibus reperiuntur; cum
ternæ tantum sint, atque internæ. Quæ autem
ernæ dicuntur ab intrinseco aliquo mucoso hu-
re pituitosoq; originem trahunt, qui quidem in
iculis aceruatur, ligamenta humidiora reddens,
madefaciens, laxansq;, ac partem prædictam
bilitans (vt sic dixerim) propter fluxum vehe-
ntem, ac copiosum, non omnino sua sede os ip-
n protrudit, quemadmodum peruersè quidam ar
rati alias fuerunt, nam tunc fractura succede-
articulationis, sed magna ex parte, atque ita,
actiones, & motus præsertim, lædantur, doloróq;

 sequatur.

*sequatur. Huiusmodi autem causa vbique quodam-
modo reperiri poterit, at magis in partibus fluxi-
bus prædicti humoris pituitosi obnoxijs, atque illæ
quidem ægritudines aliquando sunt, quas vulgus ca
tarros vocare in vsu habet, nulla facta vel distin-
ctione causarum, ac symptomatum affectorum lo-
corum. Causæ verò, quas externas vocamus, faci-
le inueniri possunt, habent enim præcedentem satis
cognitam indicationem, vel casus enim aliquis præ
cessit, vel percussio, & violenta, atque incongrua
membri alicuius extensio, aut distorsio, seu per-
uersio. Percussio autem, ac casus, simili quo prædi-
ximus modo, membra omnia, quæ luxationibus di-
ximus esse subiecta, distorquere, extendere, ac per-
uertere quoque possunt. Atque hæ in vniuersum lu
xatarum partium erunt causæ, de quibus abunde
iam satis hoc loco locuti sumus. Ad signorum igi-
tur nostra sese conuertatur cantilena, vniuersalem
inquisitionem, quæ quidem quam vtilis curationi
bus sit futura, ex sequentibus abunde constabit
Signa itaque luxationum duplicem quoque diui
sionem à pristinis chirurgiæ professoribus sortit
fuerunt, quodammodo causarũ ordinem subseque
tia: quædam siquidem omnium communia nuncu
pantur; quædam membri cuiusq; propria. Propri
autem quælibet particula secum manifesta defert
ac propterea de ipsis nõ agemus hoc tempore, cu
de vniuersalibus huc vsque nostra dicatur tracta
tio, non autem de particularibus. Quæ verò sign
communia duntaxat referuntur, triplicem haben
indicationem, vel enim à substantialiter inhærenti*

signa suscipimus, hoc est, ab ijs, quæ secundum ...tiæ rationem insunt: vt à mala partis compo... ne; vel ab ijs, quæ ex necessitate cõsequuntur: ...b actione læsa. In substantialiter autem inhæ... ibus, tumor oritur præter naturam, in ea par... qua os, non prærumpit (vt sine ratione, ac or... satis confuso voluit eo loco Ioan. Tagautius ...institut. chirur.) sed potius luxatum est, & ...tas, siue sinus insolita ea, à qua expellitur ma... to apparet. In quibus verò ex necessitate con... untur signa luxationum, dolor ex ipsa luxatio... ontrahitur, sicuti ijs, qui ab actione læsa appa... ibus signis, quibus scilicet motus consequitur ...ilis, & persæpe nullus. Et hæc erunt in vniuer... luxatarum particularum signa, quæ hoc loco ...actanda visa fuerunt. Sequitur post causas, ...gna, vt de iudicijs iam agamus, quæ quidem ... multa numero sunt, atque demonstrantur, sic ...m magnum præferunt in curatione auxilium, ...um plurium iste numerus excedat ne æquiuo... nterdum absque distinctione permittamus, opus ...um esse duximus dum omnia segregatim addu... excogitabimus, suscepto tandem ab Hippocra... elso, ac reliquis optimo auxilio, atq; distinctio... deducta ab ijs luxatis ossibus, quorũ causas prin... o recitauimus, ab humore nempè pituitoso con... tas. Duobus igitur aphorismis coxendicum lu... iones lib. 6. aphor. 59. & 60. declarasse his ver... Hipp. est visus, videlicet. Quibuscunq; à longe ...endicum dolore molestatis cauitate sua excidit ... vertit interpres) coxa, & rursus recidit: ijs

mucores superueniunt. Cuius aphorismi eiusmod commentum tradidit postea Galenus. Sæpe in arti culis humor pituitosus aceruatur, quem mucorei appellat: à quo madefacta articulationis ligamen ta laxiora redduntur: atque ideo facile à cauita articulus excidit, & rursus facile recidit: quæ nū ait accidere ijs, qui ita morbo laborāt coxendicum Quando autem coxam ait excidere, articulum co xæ debemus intelligere: quomodo etiam in libro d articulis dicebat: Humeri autem articulum vi modo noui lubricare, ac si dixisset, articulum secu dum humerum. Deinde subsequitur Hipp. Quibu cunque à coxendicum dolore molestatis diutur excidit coxa, ijs crus tabescit, & claudicant, si n vtantur. Quibus subdit Gal. Hunc aphorismum debemus à superiore seiungere, sed ipsum coniu gentes, ita vnum accipere sermonem. Vult en dicere, quòd à coxendicum morbo molestatis, q bus propter mucoris multitudinem articulus exc dit, & rursum recidit, necessarium est proce temporis os contabescere, nisi prius vtendo hum rem mucosum exiccemus: quod in libro de artic lis consulit fieri in brachio iugiter excidente, na & nunc eadem est sermonis vis, cum ipse suadé aduri coxam, vt in libro de articulis docebat: vt id quod mucosum, absumatur, & vt laxitas cu ad quam articulus lubricabat, magis ex adustic contracta arctet, & prohibeat migrare. Quod ob multitudinem mucoris extra suum locum diu xa steterit (est quidem iam hoc cruris claudicat necessario per atropheam contabescet, ut eti

s solet accidere priuatis motibus, qui illis sunt
undum naturam. Hæc Hippocrates, hæc etiam
lenus in iudicijs luxationum prædictarum nos
uerunt, quæ vice prognostici hoc loco nobis suffi
nt. Modo ad Cornelij Celsi verba consideranda
edamus, neq; idipsum facientes vt quæ Tagau-
olim commilitoni nostro in schola Montispessu-
a inseruierunt, eadem & nobis inseruire videan
, sed potius vt virum tantum in re chirurgica
iusmodi Celsus videtur, subsequamur. Is autem
.8. cap. de ossibus luxatis, posteaquã modos duos
xationum demonstrauit, quædam quoque eodem
co inseruisse est visus, quæ profectò prognostici
itionem facile obtinent, sicuti etiam quædam mo-
eodem cap. 13. eiusdem libri complicuit, quæ fa
re ad exactam iudicationem ipsemet cõfessus est.
uæ igitur verba primo nobis recensenda veniunt
sunt, cum inquit. Multum autem eo confert, &
rporis & neruorum habitus. Nam si corpus te-
e, si humidum est, si nerui infirmi, expeditius os
ponitur. Sed & primo facilius excidit, & postea
inus fideliter continetur. Quæ contraria his sunt,
elius continent. Sed id quod expulsum est, diffi-
lter admittunt. Deinde inquit capite iam citato
e capite luxato. Hi processus interdum in poste-
iorem partem excidunt, quo fit vt neruus sub occi
itio extendatur, mentum pectori adglutinetur,
eque bibere is, neque loqui possit, interdum sine vo
ntate semen emittat. Quibus celerrimè mors su-
eruenit. Ponendum autem hoc esse credidi, non
uo curatio eius rei vlla sit, sed vt res indicijs co-

 gnosce-

gnosceretur, & non putarent sibi medium defuisse, si qui sic aliquem perdidissent. Hæc Celsus, sed Galenum modo audiamus lib. 4. de loc. aff. cap. 3. sic dicentem ex Lacuna. Porrò vbi afficiuntur priores vertebræ spinæ, licet rarò euenire, tamen interdum angina potest, idq; in pueris magis, quam in adultis. Præterea subdit. Per angulosas tamen luxationes spinæ, subiectas omnes partes lædi necesse est. Paulatim verò facta luxatione, atq; in orbem magis nihil notatu dignũ patiũtur particulæ, quæ commotæ vertebræ subijciuntur. Sed in obliquum luxatio, lædit omnino eas partes, ad quas nerui ex luxatis vertebris procedentes, perueniunt: idq; magis in ceruice, in thorace minus, sed multo minus in lumbis accidere solet. Atque hæc ex Galeni autoritate hoc loco dicta sufficiant. Quibuscunque igitur luxatis partibus vulnus, aut dolor, vel inflammatio ingens accesserit, periculum haud leue ostendunt, atque propterea curatu difficiles hæ quoque sunt luxationes. Vbi præterea diutius pars luxata remansit, atq; vetustate iam callo obduruerit, tum iudicium maximã præferet difficultatem, tum tempus ægroto oblongũ maxime constituere debet chirurgus ne interim breuissima aliqua spe deceptus chirurgus prauum nomen haberet. Atque propterea statim, si liceat, reponi pars luxata debebit. Præcauendum quoque perpetuo est, vt exacte quo possis articulum quam firmius reponas, quandoquidem id semper accidat vt excidere omnes articuli non possunt, sic non omnes reponuntur. Euidens verò indicium partis luxatæ in suam natura

Articulus sedulò reponendus.

lei

sedem reductæ id esse scias, cum veluti strepi-
aliquis auditus est, dum natiuum acetabulum le
mè occupabat. Atque hæc de luxatis ossibus in
uersum hoc loco nobis dicta sufficiant: ea enim,
ordine de curandi ratione generaliter in omni-
luxationibus dici debuissent, facilius ac vti-
in vnaquaque particulari declarabuntur.

De ratione curandi maxillam luxatam. Cap. 9.

MAXILLAS duas reperiri in homi-
nis formatione iam diximus, quarũ
superior cum non in homine solum,
sed & in omnibus animalibus, præ-
terquam in crocodilo immobilis exi
, propterea luxationibus obnoxia nunquã esse
est: inferior verò haud difficulter mouetur, &
consequens luxatione periclitatur. Quo autem
cto id ipsum contingat, ex prædictis iam sciri po-
, quemadmodum qua causa, ac quibus signis id
rspici possit, nec propterea aliud quicquam hoc
o dicendum erit, nisi eiusmodi curationem exa-
am absoluere. Quanquam communis quædã me-
odus, ac curandi indicatio omnium sit luxationũ,
propria, ac naturalis subinde sedes parti luxatæ
stituatur. Dum igitur maxilla è loco semota fue-
, ac in anteriorem partem luxũ eiusmodi videa-
us, hoc nobis incommodum adfert, vt dentes inui
em superiores cum inferioribus filo, & æqualita-
minime respondere sint apti, osque ipsum coactè

Crocodilus non mouet superiorem maxillam.

apertũ quousque permanet, dum propria sedes semotis vinculis restituatur: loquela itidem non percipi potest. Vnde non iniuria cum Galeno vna dicamus istud facile euenire dementibus tantum posse. In curatione prædictæ partis luxatæ hoc primũ animaduertendum erit, quod capita extrema, cum superiori maxilla connexa, firmissima admodum sint, ex quibus neruosi tẽdones, validis annexi mu sculis exoriuntur, ac propterea nunquam luxar cõtingit, nisi quam maxime os apertum violente fuerit, siue oscitando, aut aliquid magnum ore excipiendo. Attamen vtcunque id contingat, statim si liceat reponenda est pars illa luxata, ne interim dolor immensus artificium aliquo modo impediat vel inflammatio, aut quid simile. Reponere auten hac ratione maxillam debemus: primo vt sedea æger in sella admodum muliebri, hoc est satis hum li, & infima, quæ ab vtroque brachio ligna adapt ta sint, quibus scilicet ægrotans eius brachia cõmo de sustinere valeat. Fascijs præterea & brachia collum, ac vniuersum corpus constringantur, vt m tus penitus remoueatur, idq; consilio fiat, ne dun maxillam artifex diligens repònere studeat, ob m litiem prædicti ægrotantis, luxatio iterum contin gat, vt facile in iunioribus, adolescentulis, pueri ac effæminatis hominibus, ac mulieribus euenir posset. Quapropter obligatis, constrictisq; omn bus membris, ex aduersa parte luxationis tam d maxillæ capita, quæ & processus vocamus, amba bus manibus circa aures constringas, ac perbel versus aliam, quam dixi partem luxatam reduca

Maxilla luxata, quomodo reponenda.

dentium ordo restitutus cõmode videatur. Clau-
interim quamprimum os patientis (ut hoc utar
mone) partemq; repositam roborare, atque fir-
re debes : idq; optime satis fieri continget si ro
eo perlinatur, ac præterea pannus aliqs lineus,
ıcilis, uetus, ac lenis rhodino delibutus, particu-
applicetur ; vt satis argutè nos docuit Leonar-
s Fuchsius lib. vij. de meden. morb. cap. ij. quo lo
dum agit de luxatis ossibus in vniuersum, inte-
um tum historiam, tum verborum seriem ex Ta-
utio suscepit, furtumq; manifestum abscondere
bitratur dum idem per eadem verba descripsit;
d quoniã exactè vterque rem pertractauit, pro-
erea culpa vterque vacat. Debemus igitur &
axillam luxatam, & reliquas corporis articula-
nes, leniter & sine aliquo dolore, quatenus fieri
eat loco proprio penitus reducere, & cum diuer
luxatis particulis alia, atque alia extendendi ra
habenda est, idcirco exemplum particularium
æposuisse sat erit. Applicato itaque rosaceo, pan
s (vt diximus) lineis, ac reliquis iam dictis reme
js loco adhibitis, stupæ, ac panni multiplices, ouo-
m candido perfusi superaccommodentur, ac fa-
ıs versus caput tendentibus obligetur locus affe
us. Deligatio autem fieri debet nullo pacto vt
uidam voluerunt, strictissimis nempè, ac vehemẽ
ssimis structuris, quoniam inflammationis pericu-
non vacant: quãtum autem negocium phlegmon
dductum facessat, iudicent illi, apud quos hæc ra-
o in vsu habetur. Facta igitur prædicta tali colli-
atione, caueat æger ne ex eodemmet latere dor-
miat,

Ossib. luxatis, quæ applicãda.

miat, neque loquatur, vel alio modo os ipsum, vel maxillam mouere studeat, idq́; quandiu ligamenta non resoluãtur, hoc est post septimum, octauum aut decimũ diem, si nullum symptoma (vt ille inquit) prauum accesserit. Cibus præterea, ac vniuersa victus ratio tenuis admodum sit, & in sorbitionis formam omnia reducantur; venaq́;, nisi aliud impediat, cephalica ex aduerso secanda est, & venter purgãte aliquo medicamento subducatur, alicuius tamen periti medici habito præscripto. Quod si cõtingat vt ab vtraque parte fuerit in maxilla luxatio (quod rarò tamen euenit) statim, si liceat in propriam sedem reducenda est, ne interim febris ægrum aggrediatur, ac praua itidem symptomata, dolor capitis ac eiusmodi, quoniam si hæc accidentia suscitarent, ægrotans procul dubio post decimũ diem non viueret. Atque hæc dicta iam satis sint de maxillæ luxationis integra curatione.

De spinæ luxatæ curatione. Cap. 10.

DORSVM medullæ dorsali iter potissimum parare, ex præcedentibus abundè constat, ac corporis veluti carinam in collum ceruicemve, thoracem, lumbos, os sacrum, & coccygem, seu cuculũ os diuidi, trigintaquatuor oßibus (quas vertebras vocamus latine, ac σπονδύλια græce) efformatum. Multiplices usus habet pars isthæc, ac motus diuersos, vnde meritò etiam varias luxationis species, diuersas intentiones curationis,

...tis, atque diligentiorem requirit contemplatio-
...em. Quamobrem non iniuria omnes in confef-
...abent uertebrarum luxationem mortem momẽ
...eam aliquando adferre; idque non folum ob par
...in ipfarum cauitate contentæ nobilitatem, fed
...ũ propter artificis ineptiam, indiftinctè dum ope-
...ur. Luxantur fpinæ uertebræ & in priorem dun
...at partem, in pofteriorem fupra feptum trãfuer
...a, & infra, ac nonnunquam etiam ex toto dilabũ
... Porrò uertebræ, fiue articulus capitis adeò
...gni eft momenti, animalibus, ut omnium folus,
...i dico luxationem magnam, fed ne deflexionem
...dem uel temporis momento ferre queat. Repen
...fiquidem refpiratione ac uoce, motuq; fimul &
...fu totum priuatur animal ipfa nimirum neruo-
...m radice affecta. Cum uerò ex toto loco mutan-
...r, nulla etiam reftitutionis fpes relinquitur, præci
...emq; mortem inferunt, atque facile id percipe-
...poffumus, tum per continuum excrementorum
...uoluntarium defcenfum, tum etiam per externa-
...m partium deprauatum & motum, & fenfum,
...mpè brachiorum, manuum, pedum, & aliarum
...tremitatum, & tandem intra triduum homo mo
...ur. Vnde eft illud à Celfo lib. viij. cap. de fpina lu
...ta optimè adnotatum, nempè. Id enim non poteft
...ri, nifi ex medulla, quæ per medium, & duabus
...embranulis, quæ per duos à lateribus proceffus fe
...ntur, & neruis qui continent, ruptis. Excidũt au
...m & in pofteriorem partem, & in priorem, &
...pra feptum tranfuerfum, & infra. Si in utrãque
...rtem exciderint, à pofteriore parte uel tumor,
vel

uel sinus oritur. Si super septum id incidit, manu[s] resoluuntur, uomitus aut distentio neruorum insequitur, spiritus difficulter mouetur, dolor urget, & aures obtusæ sunt. Si sub septo, femora resoluuntur, urina supprimitur, interdum etiam sine uoluptate prorumpit. Ex eiusmodi casibus, ut tardiu[s] quam ex capitis, sic tamen intra triduũ homo moritur. Hæc Celsus. Quapropter animaduertend[um] perpetuo erit, nunquid supra septum antedictum l[u]xatio contracta fuerit, uel infra, & si supra null[a] eget uel doctrina, uel praxi, cum repentè mors ips[a] curationem absoluat. Quæ autem uertebræ curationem admittunt, ex Hippocratis doctrina homi[nem] pronum super latam tabulam collocandũ ess[e] requirunt, idq́; præcipuè dum in exteriorem part[em] uertebra prolapsa fuerit, ac gibbum hominẽ quo[dam]modo fecerit; extendendumq́; hominem ess[e] ipsemet nos monuit prædictus senex, tum calce ali[quem] quem super ipsum debere consistere, & diligente[r] intus luxatam siue prolapsam, quam diximus pa[r]tem, impellere. Quo statim cõtracto, modo iam pr[æ]citato in maxillæ luxatæ curatione, firmanda, ac r[o]boranda est sedes, oleo rosaceo, pannis lineis, ac t[o]tus prædictus ordo hoc quoque loco obseruãdus e[st]. His tandem ritè apparatis, membrũ in figura ei m[a]ximè naturali, atque à dolore alienissima, ad quie[tem] reponendum est. nec propterea opus esse existim[o] vt cuidam Bruno, visum est, tabulæ supra longu[m] dorsum applicatione, quandoquidem vel nihil pr[o]dest, vel occultè ac parum, manifestumq́; pericu[lum] imminere demonstrat tum ratio, tum præcipua ex

Vertebræ luxatæ si curationẽ admittant, quomodo curandæ.

perienti[a]

rientia. Quod quidem hoc loco tantum dixisse
ficiat, sicuti etiam nullo pacto plumbeam lami-
m apponendam esse opinor, quam idemmet Bru-
s maxime excellere est arbitratus. Imo, vt lami
plumbi partem refrigerare idonea est, sic cōtra
isi recentissima admodum luxatio reposita fue-
) calidis modicè rebus suffulciendus locus erit,
odo calefacta aqua, modo althex, ac maluæ deco
, in quibusvis aliqua caliditatis existit. Vnde me
o id duplici duntaxat ratione agendum iudico, do
rem scilicet, vt demulceamus, & quod in luxata
de contractum fuerit digeramus. Dolor autem
vertebris luxatis necessario cōtingere debet, ob
ruorum varias compages, tendinum quorundam
usculorum, ac medullæ spinalis nobilitatē. Quod
dolor meritò interuenerit, & humorum etiam à
icinis partibus conceptorum fluxus iudicandus
it. Dum itaque partem hanc, modo quo diximus
ueris, ac præcipuè legitimo tempore, mox empla
rum ex Tagautio adhibere fas est, ex farina vide
cet volatili, puluere rubro communiter appella-
, & albo oui in vnum corpus redactis. Quod qui-
em sexcentis in locis ad prædictum vsum Vigonius
oānes comprobauit in eius Chirurgicis præceptis,
r ante ipsum Razes ille Arabes celeberrimus.
Quamobrem si vertebrarum aliqua portio luxata
ierit nisi recentem medicus inueniat, calidis po-
ius moderatis rebus, vt diximus muniendus est lo-
us, nec vllo pacto adhibendum est plumbi folium
d frigiditatem aliquam contrahendam. At si ta-
nen ea vti conueniat in recenti admodū luxatione
intelligere

intelligere debemus, autore principe Auicenna: calfaciẽtes enim, atq; humectãtes partes relaxare facile possumus, ac potius dissolutas reddere: vnde imbecilliores fiunt, & ad fluxum suscipiendũ proniores. Præterea & inflammationi opportunæ efficiuntur, & luxati sinus humiditate superflua oplentur, ex quo subsequi necesse est, vt articulus in natiuo suo acetabulo diu persistere non possit, sed lubricus, ac subterfugiens delabatur. Prohibet quoque Auicennas calidos impense pannos membro recenter luxato admoueri, ne fluxionem etiam euocent, & inflammationem eo loci excitẽt. Quin potius eos cerato refrigeratorio, aut vino aliquo austero imbutos adhiberi iubet, quo forsan adductus Brunus exemplo plumbeam laminam plurimum comprobauit.

De humeri luxati curatione. Caput II.

Humerus magisq̃ alia membra luxationem incurrit.

HVMERVS omnium maximè articulorum luxationi obnoxius existit, modoq; in alã excidit, modo in partem priorem, ac exteriorem, in posteriorem partem labitur nũquam ob omoplatæ, seu scapulæ situm quod prohibere natura voluit. Luxatio autem in alam frequenter in iis euenit, qui non multa carne præditi sunt, in superiorem verò ferè nũquam promouetur, ut quod ab vtroq; scapularum processu, & eo scilicet, qui anchoræ similis est impediatur. Si in alam prætere

demissu

*missus fuerit, & victus cubitus recedit ab eius-
di latere, concauitatemq; tunc euidentem satis
scapularũ capite percipimus: rursum iuxta eius
n partis aurem cum humero porrigi non potest,
giusq; (vt Celsus abundè refert) altero id bra-
um est. Igitur distinguere quamprimum nos
imur, an scilicet humeri luxatio in homine iam
turo, aut in puerili admodum ætate sit, in qua re
ximas curatio hæc partes habere comprehen-
ur. Si enim vastius, ac maturum corpus com-
tum habeamus, tunc nerui robustiores erũt, sed
uerile adhuc est corpus, vel molle, certè et im-
illibus neruis intentũ est, & varias idcirco cu-
di suscipimus indicationes, varianturq; etiam
rumenta. Satius enim in puerili, vel molle hu-
ro luxato esse dicimus, eum in sedili collocare,
ex duobus ministris alteri imperare, vt lati sca-
larũ ossis caput leniter reducatur, alteri vt bra-
ium extendat: ipsum posteriore parte residen-
n humerum sub ala eius cogere, simulq; & la-
n os, et altera manu brachium eius ad latus im-
llere. At si corpus vastum fuerit, non ita faci-
erit rectificatio tum ob neruorum robur, tum
rtium singularum fortitudinẽ, sed spatula quæ-
lignea necessaria est, si Celso credimus, & quæ
ssitudinem digitorum duorum habeat, & longi-
line ab ala ad os perueniat. In qua summa (vt
m autor nos docet) capitulum est rotundum, et
iter cauum, vt recipere particulam aliquam ex
pite humeri possit. Bina in ea foramina tribus
is sunt inter se spatio distantibus, in quæ ea lora
mollia*

*mollia conijciuntur. Eaq; spathula fascia inuolu-
ta, quo minus tactu lædat, ad alam à brachio diri-
gitur, sic vt caput eius summæ alæ subijciatur.
Deinceps loris suis ad brachium deligatur, vno lo-
co paulum infra humeri caput, altero paulũ supra
cubitum, tertio supra manum. Cui rei protinus
interualla tunc aptata sunt foraminũ. Sic brachiũ
deligatũ super scalæ gallinariæ gradũ traijcitur,
ita altè, vt consistere homo ipse non possit, simulq;
in alteram partem corpus demittitur, in alteram
brachiũ intenditur. Eoq; fit vt ligni capite capu
humeri impulsum, in suam sedem, modo cũ sono
modo sine hoc cõpellatur. Quidã præterea ex re
centioribus chirurgiæ sectatoribus, vel Celsi auct
ritati non omnino se confidere ostendunt, vel potiu
spathulæ negocium subterfugiunt, atq; aliã ratio
nem hoc loco reperiunt: brachium nempè luxat
sursum leuari iubent, idq; non æger experitur soli
sed ex astantium quidam. Eleuatoq; interim h
mero manus pugillum audacter supponunt, artic
lumq; fortiter eleuant, donec legitima ei sedes r
stituta sit. Debet autẽ tunc astans ille prædict
luxati brachij manum extollere, eamque penit
extendere, ac tandiu declinare, sursumq; ac deo
sum leuiter agitare, vt locum conuenientem af
cta iam sedes requirat: atque hoc modo luxatu
humerum reponere profitentur. Quod quidẽ n
in luxatis diutinis particulis locum habere cre
derim, sed potius in recentioribus: quandoquid
sancitum iam sit vt aqua calefacta suffumige
membrum, quod diu prolapsum sine auxilio rem*

atque interim herbas quasdam aquæ decoquen
imponendas iubemus, quæ mollificandi vim
ideant, cuiusmodi maluæ folia, violarum, radi-
que meliloti, althææ, et huiusmodi esse dicimus.
qui deinde hominem robustum comperiunt, qui
tudine multum ægrotum superet, & sub hume-
am luxato præstituunt scapulam imponere, ac
lenter onus sustollere præcipiunt, & per pedes
rum attrahere iubent, postea leniter deponere
ec reintegrata pars optime videatur. Multas
s esse adhuc rationes scire facile est vno Hip-
rate lecto, sed non alia magis vsu comprobata
quam ea, quam Celsus descripsit iam præcitato
. Sed si in priorem partẽ luxatio humeri con-
gat, supinus homo collocandus erit, habenaq;,
fascia media ala circundanda existit, capitaq;
s post caput hominis ministro tradenda, brachiũ
eri: præcipiendumq; vt ille fasciam, hic bra-
um extendat. Deinde caput quidem hominis
ellere sinistra debemus, dextra verò cubitum
n humero attollere, atq; os in suam sedem com-
lere, faciliusque id in hoc casu, quam in priore
n dicto reuertitur. Reposito optime humero la-
alæ subijcienda est. Si in interiore parte os fuit,
ei imponatur, si in priore parte, vt tamẽ com-
dius deligetur. Tum fascia sub ala primũ de-
uta, caput eius comprehendere debet, deinde
fectus ad alteram alam, ab eaque ad scapulas,
rsusq; ad eiusdem humeri caput tendere. Dum
tem lana alæ subijcitur, emplastrum quoq;, quod
luerem melinum, oui album, ac olibanum reci-

pit applicare oportet, nec ante diem septimum, si accidens nullum prauum accesserit, brachiū resol uere debemus, aut aliis adhibitis medicamētis cu rare, sed ita tenere. Quæ quidem ratio, ne totie eadem repetamus, vniuersaliter luxatis membri commodè inseruire poterit, sicut etiam quamplu rima, quæ ante diximus cōmunia esse possunt. Cæ terum luxato, ita vt dictū est, humero in suam sed reducto, firmatoq́;, & ad quietem conuenienti fi gura reposito, ipsum à dolore, & inflāmatione vi dicandum erit. Quod si consequi studuerimus, hu morum in partem laborantem influxū modis om bus prohibebimus. Si enim fluxione tentetur, c dolorem statim persentiscet, & phlegmonem exp rietur. Quæ duo quidem incommoda, ne dum humero luxato, sed in luxatis omnibus membri maximopere vitanda sunt. Atque hæc tuto eu tabimus si quæ in maxillæ curatione, tum de vict instituendo ab initio tenui, tum de venæ section tum etiam de pharmaco propinando præposuim observabuntur.

De cubiti luxati curatione. Caput 12.

BRACHII os, *seu humerum scap læ articulari iam dictum est, & ius inferiori sedi sinibus varijs, tuberibus exornatæ, duo rursus in bi ossa iunguntur, radius nimiru & vlna, quæ totius membri nomine etiam cubit appellat*

pellatur. Quare ordine quodam non decepto cubiti luxati curatione post restitutum iam hu-rum verba facere modo fas erit. In cubito au-n coire tria ossa, humeri, & radij, & cubiti ip-s, ex omnibus autorum monimentis in confesso a habetur. Partis eiusmodi luxationes variæ nperiuntur, tum in partem interiorem, tum ex-iorem, anteriorem, ac posteriorem; atq; propte-eius luxatio grauis admodum reputatur, nec ile reduci aliquando potest. Si in interiorem, eriorem ve cubitus porrectus est, sed paulum in n partem à qua os recessit recuruatū, quicquid idit, reponendi ratio vna est: sed si in anterio-n extensum brachium reperies, neque ex se re-uari posse: si verò in posteriorē, curuum bra-um existit, neq; extēditur, breuiusq́; altero fit. go si in anteriorem partē cubitus prolapsus est, tendi per duas manus, interdum etiam fascijs ius est; deinde rotundum aliquid à lacerti parte endum est, & super id repente cubitus ad hu-rum impellendus est. Alio etiam vtimur aliquā ordine in luxati cubiti repositione, videlicet vt nister vnus spathulam firmissimam obseruet, ac chium alter detineat, extendatq́;, ac positis in-im manibus circa cubitum, cum pollice vtriusq; nus luxata pars reponitur. At in alijs casibus nmodissimum est eadem ratione brachiū exten-e, quæ luxato cubito superposita est, et tum os-reponere. Obseruet æger per quāplurimos dies chium collo suspensum, nec quicquam moueat l manum extremā, uel digitos perstringat, donec

Cubiti luxationes variæ, & curatu difficiles.

ſanitati reſtitutus iudicetur : atque interim perue-niente , poſt ſanitatem contractam, ardore aliquo, aut grauedine partis, circa dearticulationẽ hume- ctatio procuranda eſt , ſiue in balneis arte confe- ctis, ſiue potius adipe hircino, vel butyro temper[...] to calefacto . Cæterũ diligentia magna in brach[...] cubito luxato perpetuò adhibenda eſt, ſi antequam voceris dolore pars illa infeſtetur , aut phlegmon[e] depreſſa ſit, non prius eam in locũ ſuum à quo ex- cidit reſtituere tentabis, quàm dolor finitus fuerit ac phlegmone conquieuerit. Idq́; maxime cauen- dum eſt non in cubiti luxati tantũ reſtitutione, ve- rum enimuero in quacunq; corporis luxata pa[r]- te ne interim conuulſio, vel neruorum diſtẽtio, a[ut] aliud prauum id genus ſymptoma ſuſcitetur. Qu[od] conceptis verbis Celſus ex Hippocratis ſentent[ia] declaraſſe eſt viſus , ſic inquiens. Quicquid aute[m] loco ſuo motum eſt, ante inflammationem repon[en-] dum eſt . Si illa iam occupauit, tum conquieſca[t,] laceſſendum non eſt : vbi finita eſt, tentandum[...] in his membris, quæ id patiuntur . Multum aut[em] eo confert, & corporis & neruorũ habitus. N[am] ſi corpus tenue , ſi humidum eſt , ſi nerui infirm[i,] expeditius os reponitur. Sed & primo facilius e[x-] cidit , & poſtea minus fideliter continetur . Q[uæ] contraria his ſunt, melius cõtinent : ſed id quod e[x-] pulſum eſt, difficulter admittunt . Oportet aut[em] ipſam inflammationem leuare , ſuper ſuccida la[na] ex aceto impoſita . Hæc Celſus . Quamuis loc[um] hunc viciniorem corruptum eſſe affirmet Tag[al-] tius, & poſt ipſum Fuchſius quoque, atque ita[...]

Si luxatum cubitum phlegmon opprimat, vel dolor, quid agendum.

Celſi locus reſtitutus.

endum esse existiment. Oportet autem inflam ionem ipsam atque dolorem leuare succida la- x hydrolæo, idest, aqua & oleo moderate cali- cetiq; momento superimposita. Cauẽdum in- er est ne longo temporis curriculo à luxati cu- visitatione vlcus aliquod intercludatur, neve r luxandum vulnus quoq; contractum fuerit: ue magis in cubito animaduertendum esse opi- ,genu ac superioribus articulis, quàm in aliꝗs lu tis membris. Idcirco nisi multa diligentia, ac am prudentia repositæ hæ partes fuerint, ingens riculum suscitatur, ac mortem quandoq; hoc mo luxati articuli cum vulnere immaturam adfe- nt. Facile enim inflammantur & nerui adiacen , & musculi ex distensione, atq; dolores, conuul nes, acutæ febres propterea suboriuntur: quod verbis Galenus breuiter animaduertit, lib. 3. th. med. nempè. Similiter vbi luxatio cũ vl- re in aliquo maiorum articulorum incidit, vlcus namus, luxationem autem insanatã relinquimus. am si hanc quoque sanare conemur, cõuulsiones ud dubie sequentur. Quod 17. lib. de vsu part. nfirmasse idẽ autor est visus, dum inquit. Nam i affectus insunt cruribus incurabiles (vt luxa- nes, quæ cum vlcere incidunt, aut peruersiones xendicum) insanabilem in futurum tempus si- ificant ambulationis noxam. Nec idcirco male elsus etiam in cubiti luxati curatione admonuit, c scribens. Celerius tantũ & sæpius id resoluen- ũ est, multoq; magis aqua calida fouendũ, diutius x oleo & nitro ac sale perfricandum. In cubito

enim celerius, quam in vllo alio articulo, siue extra remansit, siue intus reuertit, callus circundatur, isq́; si per quietẽ increuit, flexus illius postea prohibet. Quare dum tot autoritatibus periculum maximum comprobamus, eodemmet argumento diligentiam esse adhibẽdam, ac celeritatẽ in cubiti repositione consulimus, vt prædicta omnia commode, ac tutò probibeantur.

De manus luxatę curatione. Caput 13.

Manus, quo modo Ar. s. vocatæ.

VELVT *organum quoddam ante organa manum esse stabiliuit Aristoteles, cuius dignitatis exemplo vigilãtes nos esse oportet in manuum cõtinua præseruatione, vt dum ipsa exacte munus suum corpori nostro præstant, organum organorum apud nos integrũ habeamus. Idcirco præter ceteras, quæ ipsis succedunt læsiones, ac diuersas ægritudines, ea hoc loco perscrutanda nobis accedit, quæ singulis horis, ac momẽtis, paruaq́; occasione accidere potest, nempè eiusmodi luxatio. Ex earum etenim partium manũ esse constat numero, quæ in omnes quatuor partes prolabũtur, cuiusmodi cubitus, & femur existunt, hoc est in interiorem, exteriorem, anteriorem, & posteriorem, & quandoque etiam in superiorem, ac inferiorẽ, quod omnes chirurgiæ professores tacuisse visi sunt, vel penitus ignorantes, vel cũ præcedentibus alijs quatuor confundentes. Alιud tamen*

significan

*nificare vtricuiq; conſtat anterior motus, aliud
ſterior, aliud interior, aliud exterior, atque aliud
am ſuperior, aliudque inferior, quanquam cura-
nis abſolutam methodum in hac parte hoc mi-
ne impedire valeat, cum eadem omnino exiſtat,
c reponi difficillime manus luxata poterit vtcun
e luxatio contingat, dummodo cum fractura non
enerit. Tunc etenim ex diuerſorum affectuum
mplicatione, maior difficultas ſuſcitatur, nec pe
culo vſq; adeo pars ipſa vacat. Tempore autem
ratio fracturæ præcedere ſemper debet, luxatio
demum loco ſecundo relicta. Quod ſi aliquãdo
ri nequaquam poſſit, atque luxatio commode
æcedat, diligentiſſime id præſtandum eſſe iu-
co, dum acutus, & vigilans chirurgus id tu-
diſtinguere valeat. Veruntamen ad luxationem
deũtes, ſi manus in poſteriorem partẽ ceciderit,
digitorum ſtupido motu id facile cõprehendere
terimus, quoniam porrigi minime poſſunt: ſi in
riorem non inclinantur: ſi in alios ſubſequen-
s latus, manus in contrarium, hoc eſt, aut
llicem, aut minimum digitum conuertitur.
æterum quod tuto reponi poſſe demonſtrauit ſe-
ex Hippocrates libro de fractorum, luxatorumve
ſium curatione, manus vna eſt, præter digitos, &
ãtas etiã; atq; reliquas oẽs corporis partes, quæ
udẽ luxationi obnoxiæ ſunt difficultatem aliquã,
m & periculum adferre idem autor cõfirmauit.
er ſe tamen reponi cum non poſſint, aliquo iccirco
gent auxilio, atque aliqua diligentia, præcipuè ſi
lor (ut milies diximus) vel inflammatio ſuperue*

nerit. Tunc siquidem sancitum iam abundè fuit vt donec ambo persoluantur, nos quoque supersedeamus. Vbi verò hæc symptomata minimè contingãt, aut aliud quid simile nullo negotio obstet ad loci coarctationem deueniendum quamprimum esse opinor. Duram primum habeamus tabulam ligneam aliquam, vel quoduis aliud durum, (vt Albuchasi, ac Celso placuit) atque cõmodum, vbi manus luxata permaneat, ac renitentem ex vna tũc parte manum intendamus, ex altera verò brachium, sic vt prona sit: si in posteriorem partem, supinam accõmodemus, sed si in priorem, ac interiorem, exterioremve, superiorem, ac inferiorem, in latus conuenienter reponemus. Diducantur deinde, nullo violento motu, sed benigne potius, ac pedetentim nerui, qui præsunt: & vbi satis fuerint tandem adducti, si in alterutrum latus procidit manus, brachiũ in contrarium repellendum est. Reposita tandem manu, semotoq; omni accidentium periculo, eleganter distensa conseruetur aut ligneis tabulis, vel corio, aut aliqua dura conuenientiq; materia, ac postea fascijs circundetur vsque ad quartũ, vel quintum diem, circa quod spatium temporis commode satis perspici poterit, & si necesse fuerit aliquo ex iam dictis medicamentis muniri, atque roborari. Verum si manus luxatio inueterauerit, & ob temporis spatium, callosa inibi durities contracta fuerit, ea decocto maluæ, & althææ perfundenda est, vnguento deinceps (quod vulgus dialthææ in officinis vbique vocat) collinenda: quo facto, emplastrũ quod Diachilon magnum nominatur, superapponẽdũ est,

Manus luxata, quomodo reponenda.

...st, vel eius loco, lana succida viscillagine qua-
...n emolliente delibuta. Ad hoc etiã efficax ha-
...r cortex radici althææ, & cum axungia suba-
..., vt quodammodo malagmatis lentor contraha
... & loco tandem sub his sufficienter emollito, lu
...am manũ in pristinam eius sedem reuocemus.

De Palmæ ac digitorum luxatione curatio. Cap. 14.

OSSA etiam in manus palma suis sedibus aliquando promouentur, quãquã Cauliacensis Guido chirurgus, deposita sermonis barbarie, non inutilis, & post ipsum sectator eius Tagautius, ac quamplurimi de hac parte nostræ ætatis scriptores, verbum nullum fecerint, nec rem alicuius etiam momenti prospexerint. Luxatio igitur palmæ modo in anteriorem partem, modo in posteriorem hominibus contingit, nec magno admodum negocio in suam sedem optimè reducitur. Quo autem pacto in parte luxatio pernoscatur, duobus uerbis nos Celsus eleganter admonuit ex Hipp. doctrina, sic inquiens. Signum id solum est, quod omniũ commune est, tumor ab ea parte, in quam os venit: sinus ab ea, à qua recessit. Sed sine intentione digitorum, tantummodo bene pressum os in suã sedem reuertitur. Concluditur ergo luxationem deprehendi posse mala partis laborantis compositione: in ea quippe tumor præter naturã ea parte qua os prorũpit, & sinus insolitus ea qua recessit, manifesta apparent.

Palma manus, qua parte luxata sit, quõ dignosci possit.

parent. Quibus communibus signis euidenter etiã digitorum, qui in manu sunt, luxatio deprehendi po terit, tum si in anteriorem, cum etiam posteriorem partem ceciderint, in quibus tantummodo modis la bi ea ossa ab omnibus firmissime iam constat, ac cõ- cluditur. Cum igitur eadem omnino signa, idemque luxationis ordo præter naturã obseruetur, reliquũ est etiam, vt parum curationis scopus à præcedenti bus differat. Sed in ipsis manus digitis extendendi non æque vi opus esse omnes volunt autores, cum & articuli breuiores, & nerui minus validi sint, cum finem eorum iam proximum esse à nobis abun de declaratum sit. Quamuis autem digitorum con- nexus vel articulatio triplex in omnibus, præte pollicem, reperiatur, atque tripliciter luxus conti gere possit, vna tamen eadem curatio cuique exi- stit. Si enim manum tantũmodo extendi super me sam iubeamus, haud difficulter luxationis acciden resoluetur, dummodo palma iam nostra diligente compellamus: hoc etenim modo qui digiti in ante riorem, vel posteriorem partem exciderunt, atqu qui in latus elapsi sint, restitui possunt. Cæterũ eti in digitis idipsum animaduertendum erit, quod pa lo ante de manus restitutione dicta fuerũt, tum eti vt per aliquot dies collo suspensum brachium deti neatur, manusq; optimè fascijs obligetur, ut vel fi gus intẽsum digitos nullo modo obstupidos reddat neve humores ob motum aliquem vberius concur rant: quod facilè euenire experientia comprobatu etiam in partibus conualescentibus.

D

De Femoris luxati curatione. Cap. 15.

Femoris positio.

FEMORIS os supra rotundo capite
ceruici prolixæ, & introrsum obli-
quatæ (vt abunde iam dictum est)
adnato, coxēdicis ossi inarticulatur,
infrà verò duobus capitibus gran-
ris in tibia ossis sinus subit, sinu quodam in eorũ
itum medio existente, quo tuber dicti tibiæ oßis
ipitur, peculiaribus etiã cartilaginibus in hoc
culo quadrupedum, & auium genu simillimo
ruenientibus. Iuxta femoris ceruicis externam
em grandis apparet processus, quem natem &
gnum rotatorem appellamus. intus quoque aliũ
inet processum, sed multo minorem exteriori,
m interiorem rotatorem vocamus. Hanc autẽ
femoris integram ossium structuram apud om-
in confesso est, maximumque omnium corporis
um optimè vnicuique constat. neque istud iniu-
quidẽ à natura tale confectũ esse res ipsa aper-
eclarat, cum tale onus sustinere cogeretur. Pri-
m nanque hoc firmatum est cauitate, primumq;
nem corporis molem superiacentẽ vehit: curuũ
dem priore, & externa parte, resimum verò
tibus his contrarijs. Quibus enim femur fuerit
ura rectius, quam conuenit, blæsi fiunt omnino
genu. Quapropter cum pars hæc tanti corpori
nano momenti persistat, eam ab omnibus extrin
s, & intrinsecis omni diligenti methodo vindi-
e licebit. Cum verò de præcedentibus dixerim,
his subsequentibus quoq; quæ in cruribus sunt,
videri

videri possum dixisse. siquidem etiam in hoc casu quædam similitudo est femori, & humero, & tibiæ, & cubito, & pedi, & manui. Luxatio itaque femoris in omnes quatuor partes quam maxime sæpe deprehenditur, sæpissime in partē interiorem, deinceps in exteriorem, raro admodum in priorem, aut posteriorem, nunquā autem in superiorem, ac inferiorem. Quanquā diuersi autores, diuersas publice de prædictis luxationibus opiniones deposuerunt.

De femoris luxatione, opiniones variæ.

Quidam etenim tres tantummodo in partes femur moueri, vel luxari posse cōtendunt, in partem nempè interiorem, exteriorem, ac posteriorem, in priorem verò nunquā, vt ex Albucasis doctrina videre manifeste licet. Brunus præterea, Theodoricus, Lanfrancus, & Auicennæ sectatores antiqui, quatuor magis luxationes in femore posse contingere diligentissimè confessi fuerunt, sed dum subtiliter in re hac inuicem contendere excogitarent, æquiuocè posuerunt pro contrarijs contraria, vt ex eorum argumentis abunde videre possumus. Quorum autem diuersas opiniones, dum in medium Cauliacensis Guido deposuisset, nullam ex se sententiā quoq; ostendere recordatus fuit, tanquā cum omnibus si fieri liceret vel concordaret, vel vnicuique tacite dissentiret dum statim signa perquirere desiderat. Si igitur femur in interiorem partem prolapsum est, autore Auicenna, crus longius altero, & vastius existit: extra enim pes vltimus spectat: sed si in exteriorem, tunc breuius, ac rarum fieri contingit, intusq; inclinatur, planta pedis loco calcis terram vix contingit, meliusq; id crus superius corpus,

, quam in interiore luxu fert, minusq; baculi xilio eget. Si verò in anteriorem crus extensum paret, neq; complicari potest, parque alteri cruad calcem prospicitur; quamuis inferior pedis nta minus in anteriorem partem inclinetur, doq; in hoc casu præcipuus est, & maxime vrina primitur. Sed si in posteriorem (quicquid sibi di t Cauliacus ex prædictorum sententia) extendi us minime potest, ac breuius extat, neque calx rram contingere potest si quiescit, aut homo ereus constat. Hæc sunt igitur femoris in vniuersum xationum signa, hæque differentiæ, ac species, arum exacta curatio magno quidem periculo nō cat, ne vel difficulter reponatur, vel repositum rsus excidat. Vnde est illud Celsi libro iam toties æcitato, cap.de digitis pedum ex Hippocratis ntentia, videlicet. Hæc facienda sunt in his casius, vbi sine vulnere ossa exciderunt. Hic quoque r ingens periculum est: & eo grauius, quo maius embrum est, quouè validioribus neruis ac muscu s continetur. Ideoq; humeris, femoribusq; metus ortis est, ac si reposita ossa sunt, spes nulla est. on repositis tamen, nō nullum periculum est, eoq; aior in vtroque timor est, quo propius vulnus arculo est. Hippocrates nihil tuto reponi posse, præer digitos & plantas, & manus dixit, atque in his uoque diligenter esse agendum, ne præcipitarent. Quidam brachia quoque & crura reposuerunt. & e cancri, distentionesq; neruorum orirentur, sub uibus in eiusmodi casibus mors fieret matura, san uinē ex brachio miserunt. Verum ne digitus quidem

dem in quo minimum vt malum, sic etiam periculum est, reponi debet ante inflammationem, aut postea cum iam vetus res est. Si reposito quoque osse nerui distenduntur, rursus id protinus expellendum est. Omne autem membrum, quod cum vulnere loco motum, neq; repositum est, sic iacere conuenit, vt maximè cubantem iuuat, tantum ne moueatur, ne ve dependeat. In omniq; tali morbo magnum ex longa fame præsidium est. Quamobrem generali habito hoc consilio maxima quidem solertia femur luxatum reponere exacte tentemus, vnum ex tot ab autoribus adhibitis modum vtique commodum seligentes. Guido ille Cauliacensis, quem omnes huiusce æui secuti sunt autores, scopum primum, ac communissimum ex Albucasis sententia selegit, quo optime luxatum femur in propriam sedem reducere profitetur, atque iubet vt æger à ministro aliquo fortissime per spatulas detineatur, vel circa humeros ligulis obligetur, circuncingens eodē met tempore circa columnam aliquam, vt eademq; ligamina à supernis iam dictis locis ad inferna, nempè inter vtrunque femur, detracta sint, & tandem ad genua vsque decursus, manu altera circa inguina, ac altera ad genua pro viribus luxatum femur attrahi iubet, atque vno vicissim tempore ita extendendum, vt à terra subleuetur æger, & tandiu femur agitetur hinc, inde, donec sedi propriæ tandem restitutum fuerit. Celsus præterea, à quo omnia Tagautius, ac quamplurimi desumpserunt, ex Hippocratis sententia hoc pacto luxatum femur reducendū esse egregie stabiliuit, videlicet. Tentandum

*... est, & si tenerius membrum est, satis est ha-
...um alteram ab inguine, alteram à genu inten-
...i validius, melius adducent, qui easdẽ habenas
...valida bacula deligarint: tumq; eorum fustium
...s partes oppositæ mire obiecerint, superioresq́;
... vtraque manu traxerint. Etiamnum valen-
...intenditur membrum super scamnum, cui ab
...que parte axes sunt, ad quos habenæ illæ deli-
...tur, qui vt in torcularibus conuersi, rumpere
...que, si quis perseuerauerit, non solum extende-
...eruos & musculos possunt. Collocandus autem
...o super id scamnum est, aut pronus, aut supi-
... aut in latus: sic vt semper ea pars superior sit,
...uam os prolapsum est: ea etiam inferior, à qua
...essit. Neruis extentis in priorem os venit, ro-
...dum aliquid super inguem ponendum, subitoq́;
...er id genu adducendũ est eodem modo, eademq́;
...ausa, qua idem in brachio fit, protinusq́; si com
...ari femur potest, intus est. Rogerius deinde, ac
...qui eius sectatores, si qui sunt, aliam rationem
...ur reponendi descripserunt, quæ cum parum
...erat à præcedentibus, in eius libris integrã con
...o relinquere iudicauimus. Reposito itaque ex
...cunque doctrina femore iam luxato, quampri-
...m cauenda inflãmatio ex toto corpore erit, idq́;
...mode diutius fieri posse, feliciter quidem experti
...mus, si loco succidæ lanæ ex hydrelæo moderatè
...ido, balsamum nostro artificio confectum super-
...atur, atque femoris, ac superiorũ, inferiorumq́;
...inarum partium sedes prædicto oleo calido inun
...nus. Sua siquidem facultate præditum est, vt*

ne dum

ne dum repente phlegmonem ipsam prohibeat, se
doloris etiam exacerbationem, ac fastidium, cuit
præparationem, descriptionem, vsum, ac reliqua
quæ in exacto hoc medicamine desiderari maxim
possunt, libro huius chirurgiæ tertio deponemu
Si verò inflammatio aliqua, aut conuulsio, vel qu
piam ex supradictis, reposito femore acciderit,
rursus cum eodemmet pharmaco expellendum es
Lectulo interim æger ad quadragesimum salte
diem potius decumbat, quàm ad trigesimi spatiu
vt ex quibusdam in hac curatione constat, atque,
fieri commode id possit, singulis septem diebus d
getur locus affectus, vel oleo nostro iterum inun
tur, vel Guidonis sparadrapum, aut oxicroceum
ligenter confectum superponatur, habito tam
periti alicuius medici consilio, tum in re hac adh
benda, tum etiam in victu ordinando, pharma
exhibendo, vena aperienda, & huiusmodi, quæ f
cile quandoq; post femoris luxationem conuen
compertum abunde est. Atq; sub finem quidem
rationis, si è sententia res cesserit, luxatum locu
perfusione aquæ decoctionis rosarum, absinthij,
musci albi quercini roborare nitemur.

De Genu luxati curatione. Cap. 16.

*Q*VAECVNQVE *ad luxationes pa*
tium corporis humani vniuersali
signa, prognostica, causæ & aliæ
dicationes cõuenire visa sunt, an
fuerũt breuiter pertractata, & p
terea quæ fracto particulariter vnicuiq; mem

ci

circa curandi methodum absolutissimã requiri debuerunt vsque ad præsentem luxatam particulam, diligenter negocio satisfecimus. Vnde antequam ad cæteras partes luxatas ordine accedamus, circa ipsum aliqua etiam admonuisse inutile opus esse minime iudicamus: quamuis difficultatem nullam, vel saltem modicam genu reposito generare vnquam possit. Velociter tamen luxari genu sancitum est, ita vt sine causa manifesta pars hæc deambulando tantum loco ciderit aliquando. Ipsum quoque in exteriorem, interiorem, & posteriorẽ partem excidere manifestum est, in anteriorem verò prolabi plerique ob rotulæ oppositionem minime posse voluerunt, & nos quoque aliquando tum in libris nostris anatomicis, tum etiam in consilijs quibusdam eandem penitus opinionem tutati libenter fuimus, Galenum maxime admirantes, qui tertio libro de vsu partium circa finem ad hunc vsum patellam, siue rotulam esse voluit, vt partes anteriores articulationis omnes coërceret, prohibens quidem & ipsum femur prolabi ad anteriora, atque ne nos cadamus haud modicam præbens vtilitatẽ. Quatuor enim cum sint regiones circa articulum genu, anterior, posterior, dextra, & sinistra, anteriori quidem, ceu magis fallaci, cæterisq; magis laboraturæ appositam fuisse patellam cum eodem met autore quandoq; arbitrati sumus: externæ, quæ periculis magis obnoxia est, quam interna, ligamentũ vnum rotundum, validumq;, simul cum fine lati cuiusdã musculi applicuit: interne natura sagax aliud indidit ligamentum. At posteriori, plus nimirum laboraturæ,

Regiones circa genu articulum.

raturæ,

raturæ, quam paſſuræ, neque os neque inſigne lig-
mentum apposuit, præter lata illa & tenuia, qui-
bus omnis articulus copulatur. Cum tamen quam
plurimos Hiſpanos viderim, qui dum in militia eſ-
ſent pro Ceſare noſtro Inuictiſſimo Carolo Auſtria-
co Quinto, ſemperq; Imperatore Auguſto, aduer-
ſus Sulimani Caſtra apud Tranſiluanos, tormento-
rum bombardarumve cæde circa genu vulnera-
eſſent, patellamq;, vi atque impetu magno ſede-
propriam permutaſſe, & inter femoris maiores m-
ſculos radices quodammodo tales egiſſe, vt vanu-
eſſet ad priſtinum locum eam reſtitui: nec præter-
eorum quiſquam, poſt vulneris ſanationem, v-
tantillum in anteriorem partẽ plus ſolito genu d-
flecteret, nec tibiam plus iuſto illac verſus agit-
ret, ſed tantiſper vix claudicaret, deprehendi ha-
patellam non propterea eſſe à naturæ artificio co-
ditam, vt modo cum Galeno præſenſimus, ſed
hunc tantummodo vſum. vt oſſium copulam, ſi-
articulationem ab extrinſecis læſionibus facile c-
ſeruaret: & cum oſſium ſuperficies, propter eoru-
coarctationem, ac muſculorum tendines ab vtra-
parte maximo ſenſu præditos, eo loco terminan-
videremus, naturæ etiam maximam tum vigila-
tiam in conſeruanda illa parte animaduertim-
Neque enim (vt vera fatear) omnino ad eiuſm-
vſum patellam ſtatutam eſſè credere liquet, ne-
pè vt motum in anteriorem partem violentum,
nu, aut tibiæ prohibeat, cum ex ſexcentis rem p-
ſpicimus nullam ob ſemotam, noxam exper-
Imo cum partes illas coniunctas optime cont-
pla-

Patella genu, ad quẽ vſum condita.

platus deinde magno vtique commodo fuissem, admirabile naturæ opus ad anteriorem fluxum prohibendum, non ex patellæ huic sedi appositionem inuenisse confiteor, sed ob copulationis firmissimam tutelam, cum vincula tantum id munus satis obire possent. Verum cum hic conueniens non sit nisi de luxato genu disputandi locus, dubitationes istas silentio libenter prætermittemus: exemplis enim ab animalibus quibuscunque desumptis, quæ patella quamuis careant, genu tamen nec tibia in partem anteriorem flecti potest, rem hanc procul dubio absoluemus; neque cubitus in hominibus aliquo modo flectitur in posteriorem partem, nec tamen patella à natura fuit propterea condonatus, sed talis tantum ossium compago, vt ab eadem tantum inutilis motus iste impediatur. A quacunque igitur parte, nempè aut posteriore, aut exteriore, aut interiore genu luxatio contingat, haudquaquam difficulter reponi, aptariq; sua sede potest: imo talis in ipso commoditas existit, vt per se æger aliquando euadat à nemine suscepto auxilio, sicut Meges apud Celsum videtur, qui quidem eum, cui in priorem partem excidisset, à se curatum esse memoriæ prodidit. Curatio eadem omnino cum cubiti curatione existit, nec vlla ratione prorsus differt, ac propterea, ne bis eadem prædicemus, lectorem ad præcedentia consulto demandare statuimus.

De tali luxati curatione. Cap. 17.

CAETERVM *imæ tibiæ, & fibul[æ] partes externis ipsorum lateribu[s] prominẽtes ac excarnes, malleoliq[ue] appellatæ, talum eadem sede in ho[mine] ac in quadrupedibus reposi[tum], & eundem in illo ac in his vsum subeunte[m] apprehendunt: cui calcis os subijcitur, tibiæ rect[i]tudinem in posteriora longe excedens. Hæc ver[o] pars tibiæ, quam talum modo nuncupauimus, n[on] dupliciter tantummodo, vt ille autor Brunus fal[so] arbitratus est, luxationi obnoxia est, sed quadru[pliciter], in partẽ scilicet anteriorem, posteriore[m], interiorem, & exteriorem. Si in partem anteri[o]rem luxatio contingat, à posteriore latus neruus [...] rus, & insanus est, minusq; is opus est: si in post[e]riorem calx penè conditur; si in interiorem, pa[rs] ima pedis in exteriorem partem conuertitur: si [ve]rò in exteriorem contrarium interioris signum e[x]tat. Facilis quoque erit partis huius repositio, [...] vt per manus simpliciter opus tutò perficiatu[r], prius in diuersa pede, & crure diductis, & pos[t] fascia super talum data, inde obliqua ad superio[rem] pedis porrecta, post hæc sub planta demissa, sic [...] ad superiorem partem reuersa, X, literæ similitu[di]nem referat, alligata verò plantæ circunducitu[r in] orbem. Quippe in hoc quoq; luxato membro, d[iu]tius in lectulo perseuerandum est, ne is talus, [qui] totum corpus sustinere aptus est, parum confirm[a]tis neruis ferẽdo oneri cedat, rursusq; prorump[at].*

Bruni error.

Calc-

Calceamentis quoque humilioribus primo tempore vtendum, ne iunctura talum ipsum lædat, & hæc nobis dixisse de luxati tali curatione sint satis.

De plantæ, ac pedum digitorum curatione. Cap. 18.

TALVS ab imis tibiæ, suræq; processibus cōprehenditur, vt iam abunde declaratum est: at planta post tarson inchoatur, post quam deinceps pedis digiti siti sunt, qui ex ternis internodijs omnes constant, pollice excepto, qui ex duplici tantum conflatur. Duæ huiusmodi partes vt confusæ aliquantisper, sic quoque nullo præseruato ordine à Galeno lib.de ossibus cap.vlti. indistincte, atque coniuncte per idem caput declaratæ fuerunt, vt cuilibet candido lectori videre commode licet; quamuis sua ipsius iactantia sparsim hinc inde delata, se ordinis cuiusdam in re me-dica inuentorem, ac tutorem mirabilem præbeat, [...]no oblito Platone, à quo ordinem illum quam ma-[...]ifeste suscepisse est visus, sed silentio his rebus [...]letentis, ad prædictarum partium curationem fe-[...]inare potissimum procuremus. Quapropter plan-[...]æ ossa, modis iisdem, quibus in manu prodeunt, [...]tque iisdem conduntur. In digitis verò pedum, [...]ihil vltra agendum esse arbitror, quam quod in [...]is qui sunt in manu positum est, & si aliqua sal-[...]em quælibet harum partium in re à præcedenti-[...]us differre possint, in fascia pro planta, & in quo-

Plantæ pedis ortus.

dam canaliculo pro digitis referendum erit. Quippe fascia in orbem magnum digitum complectatur, ab eoque per plantam procedat circa talos, inde obliqua reuertatur ad plantam, sic vt non longe à minimo digito similitudo literæ X, fiat, post hæc ad superiorem partem pedis intendat, & ad eandem rationem circumeat. Tum digitis luxatis potest conditus articulus medius aut summus canaliculo aliquo contineri, cum in reliquis nihil eiusmodi curatio, à manus digitorum curatione differa. manifestum sit. Guido Cauliacensis, cuius opera vbique hodie comperiuntur, tam exacta, admirabiliq; diligentia plantæ luxatæ, luxatorumq; digitorum curationem aggressus est, vt infeliciter digitos prætermiserit, nec verbum pro ipsis tanden apposuit. Et hæc dicta sufficiant de plantæ, ac pedum digitorum absolutissima methodo curatiua.

Libri primi de luxatorum ossium curatione,
Finis.

Figu

Figura ofsium corporis humani ex parte anterna.

Figura oſsium corporis humani ex parte poſteriori.

Fig

Figura ofsium corporis humani ex vno latere.

Figura

Figura oſsium corporis humani ex altero latere.

ANDREAE VESSALII BRVXELLENSIS, HISPANIARVM REGIS PHILIPPI ETC. MEDICI, CHIRVRGIAE MAGNAE, LIBER SECVNDVS.

DE FRACTVRIS.

Quid sit Fractura, quæ eius differentiæ in vniuersum, deq; earum causis, signis, ac iudicijs. Cap. I.

CVM fractura ossium quoque aduersa quædam valetudo manifestè appareat, ac magis extrinsecus per gradus quosdam esse dicatur, quàm luxatio, quæ articulationibus tãtum oßium occurrit, ipsamet fractura in quacunque ossis sede contin[...]t, iccirco de ipsa hoc loco, vno relicto Hippocra[...] ordine, qui quidem luxationibus fracturas ante [...]suit, pertractare consentaneum visum fuit, ab [...]smodi definitione initio nostro suscepto. Est autẽ [...]ctura, Galeno lib. vi. meth. med. attestãte, omnis [...]itionis, siue continuitatis. quæ in osse fit, solutio, [...]ecisq; proprio nomine κάταγμα *dicitur. Vel est [...] diuisio, vt Paulus voluit, aut ruptura, aut præ cisio,*

Fractura quid.

cisio, discissiove à violentia quadam extrinsecus irruente accidens. Vel erit continui solutio, autore Guidone Cauliacensi tract. v. cap. 1. in osse, non à qualibet re facta, sed ab ea tantum, quæ cõtundit, vt vera sit prima solutionis differentia ossis, quod quædam est incisa, quædam contusa. Quippe morbi portio quædam est, cum per continui solutionem ita naturæ mysteria disiunguntur, ac perturbantur, vt læsio statim appareat, quam pro varia partiũ, ve membrorum affectorũ positione, denominationem etiam variare necesse est. In carnosa enim part vlcus, sicuti etiam vulnus, in osse fractura, in ner uo conuulsio, in vasis & musculis ruptio, ex viole to ictu, grauive casu, vel alio quopiam valente m tu excitata, in ligamento ἀπόσπασμα dicitur. Dif ferentiæ verò fracturarũ primariæ duæ tantũ con stituuntur, nempè simplices quædã, aliquæ autem quæ componũtur: & simplices præterea aliæ sun quæ ossis fracti partes iam pœnitus diuiserũt, qua idcirco cauledon, raphanidon, atque etiã sicyedo factas Græcè dicunt, videlicet ad caulium, raphe ni, & fractorum cucumerum speciem, ac similitu nem, si Galeno credendum est, vel autori græc qui libros quatuordecim de medendi methodo in cem prodidit, sub falso, ac velato quodam Gale nomine, vt eiusdemmet autoris verbis rem patef ctã reddere liquet, libro septimo hoc pacto relat

Galeni nomen fictum

Medendi methodum, Eugeniane charissime, qua olim in Hieronis gratiam scribendam susceperan posteaquam illum functum vita intellexi, ipsi qu que persequi destitimus. Tu nanque mihi consci

Galeni verba.

*es, neque hoc me opus, neque aliud vllum, popula-
ris auræ studio fuisse aggressum : sed quo vel ami-
cis gratificarer, vel meipsum simul vtilissima ratio
ne ad rem propositam exercitarem simul ad senij
obliuionem (vt Plato inquit) commentarios mihi
reponerem. Quippe multitudinis laus commodum
ad vsus non nullos instrumentum viuentibus ali-
quando est: mortuis certè nihil prodest, sicuti neque
viuentium quibusdam. Nam qui viuere in tran-
quillo optarunt, & fructum ex Philosophia cepe-
runt, suntq; ijs, quæ corpori curando sufficiunt, con
tenti, eis vtique impedimento non paruo est apud
vulgum fama, vt quæ ipsos à rebus pulcherrimis
plus iusto transuersos auferat. Ego verò (haud scio
qua ratione) ab ipsa vsque adolescentia mirificè,
siue inspiratus, siue furore percitus, & vulgi fa-
nam contempsi, & veritatis, scientiæq; studio fla
graui : nullam esse hominibus neque honestiorem,
nec diuiniorem possessionẽ ratus: ob idq; nulli meo-
um librorum meum nomen præscripsi. Hæc ille
utor Galenus loco præcitato verba de se locutus
uit. sed ad institutum nostrum redeuntes, nempè
implices fracturarum continuando, vna cum cæte
s recentioribus chirurgis patere dicemus fractu-
as quasdam per transuersum esse factas, quasdam
erò per longitudinem. In quibus quidam non om-
ino separari à se partes sic ossis fracti cõtingit, sed
eluti per rectitudinem finduntur. Vnde est illud à
anfranco ex Galeno, ac alijs Græcis collectum, &
Vigonio Io. vsurpatum, quod videlicet quædam
simplicibus fracturis transuersim fiant, quædam*

Galeni instantia.

per

per latitudinem, quædam per longitudinem, vel per rimam. Quas præter hos iam dictos enumerans Leon. Fuch. Tagautij diligentissimus sectator, inquit, à græcis ϰιδαιυδδν nuncupari, quasi asseris modo deductas fuisse dixerit. Quæ quidem per longitudinem magis fiunt, oblongæq; ossis fissuræ nuncupantur, atque propterea fissuræ tantum, largo significatu, dicuntur, cum omnino separatio (v diximus) non euenit. Aliàs adhuc Guido Caulia censis, ac ferè omnes adhuc simplices tum à Græcis, tum ab Auicenna, Lanfranco, & alijs desumptas differentias recenset, quas Tagautius doctissimus hoc modo ex barbaro illo, ineptoq; idiomate in latinum elegantem his verbis reposuit. Præte has aliæ quædam adhuc simplices numerantur fr cturæ differentiæ, quarum aliæ Græcis dicũtur fiei εἰς ὄνυχα, id est ad instar vnguis, aliæ alphitidon id est ad farinæ vel pollinis similitudinem. Ali κατὰ apothrausin, id est iuxta refractionẽ, seu (v alij interpretantur) abruptionem. Fractura, qu εἰς ὄνυχα, id est in vnguis formam fit, fissura e ossis, quæ cum aliqua in parte recta sit, in extren tamen lunata euadit. Atque hæc etiã calamidon id est arundinatim ab aliquibus nuncupatur. Alp tidon ad similitudinem farinæ, vel pollinis dicta, c cum os in tenues multas partes cõfringitur, quæ ipsa caryedon, id est nucatim à quibusdam uocatu Apothrausis, quæ & apocope dicitur, id est absci sio, seu præcisio, est cũ pars ossis per summitatis pturã, seu superficiei abruptionem detrahitur, i

Fracturarũ aliæ diff. simplices.

vt pars ea quæ detracta est, & recessit, superemineat, vt ferè fit cum squammula ab osse resoluitur. Cæterum hæ fracturarum differentiæ curiosè nimis (vt Galenus inquit) atque ambitiosè, à medicis Hippocrate iunioribus, ijs proprijs nominibus interpretatæ sunt. Non contenti enim fuerunt oratione, os quod varie seu multifariam sit fractum explicasse. Itaque summatim hæ sunt, quæ diximus, simplices fracturæ differentiæ: nempè quæ ad caulium fractorum speciem referuntur, ad raphani similitudinem, ad cucumerum fracturam, per trasuersum scilicet, per longitudinem asseris quasi modo, in vnguis formam, ad farinæ, vel pollinis similitudinem & κατὰ ἀπόθραυσιν, *hoc est iuxta abruptionem, quæ fit cùm pars (inquam) ossis per superficiei abruptionem detrahitur, ac recedit. Præter has, simplices fracturarum differentiæ plures ab autoribus tum Græcis, tum Barbaris, ac Latinis nō recensentur, nec plures à natura proponuntur, ac stabiliuntur, & idcirco alias perquirere superuacaneum esse existimo. Modo ad compositarum fracturarum differentias si quæ sint, pertractationem transeuntes, eadem penitus, quæ de luxationibus enarrauimus, in medium hoc quoque loco adferemus, videlicet fracturarum verum, ac præcipuam differentiam esse nusquā, quicquid Vigonius lib.6. ca. proprio sibi ascribat. Quā quidem ex Galeni, ac omnium medicorum autoritate, quod seorsum, & per se consistere potest, nunquam alterius erit differentia, vt ijsdem verbis ex eodem autore lib.3. meth. med.cap.10. videre licet,*

Composi- tæ fracturæ diff.

licet, hoc est. Vbi luxatio cum vlcere in aliquo maiorum articulorum incidit, vlcus sanamus, luxationem autem insanatam relinquimus. Nam si hãc quoque sanare conemur, conuulsiones haud dubiè sequentur. Primus igitur medẽdi in hisce est scopus ille, qui veluti à causis sumitur eius quod est futurum: alter, qui ceu rationem obtinet eius sine quo non; tertius denique is, de quo nuper diximus, qui ad id quod vrget dirigitur. Porrò quod consistere seorsum, & per se potest, id nullius vnquam differẽtia fuerit alterius: sed quod alteri accidat, nec seorsum per se consistit. Quamobrem vlcus, gangrene, phlegmone, & putredo, quum seorsim, & per se consistere possint, affectus quidam præte naturam potius dicenda sunt, quam vlceris differe tiæ. Quapropter si dolor, vulnus, inflammatio, & id genus alia per se, ac seorsum consistere possint veræ etiam fracturarum differentiæ, & ab ipsa ri natura desumptæ, nec re vera sunt, nec rectè di possunt, quod nequaquam satis Vigonius Ioann præcitato loco cognouisse est visus, cum cõposita fracturam hoc pacto definiat, vt sit illa, quã mo vulnus, modo vlcus, modo dolor, modo contusio, e eiusmodi associantur. Persæpe equidem eueni memini, vt fractura cum calli nimia siccitate, duritie appareat, vel cum callo nimium excresc te, vel cum contusione, vel pruritu, vel gangren phlegmone, dolore, vulnere, & id genus simili contingat; nulla tamen prædictarum cõposita di rentia legitimè nuncupari quidem poterit, si Ga no credendũ sit, cum seorsum, ac per se merito c

*sistere hæc omnia dicantur. Verum enimuero quo-
niam ab ijs omnibus supra commemoratis agendo-
rum sumuntur indicationes, vt ipsemet Vigo. recẽ
suit, atq; eius qui sunt sectatores, donemus eas cum
Fuchsio differentias appellari. Distinguãtur itaq;
(vt iam demonstratum abunde est) in simplices, ac
compositas differentias, tres tantum legitime fra-
cturarum simplices species inuenio, inter quas pri
num tenet locum* θλάσις *ab Hipp. & Galeno, no-
stri contusionem vocant. quam speciẽ (mihi par-
cant) ignorat Paulus, & Vidius toto cœlo aber-
rat; quia ponunt inter compositas, & Hippocra-
es ante Galenum rectè explicauit. atq; isti mini-
me aduertunt. Sciendum enim est, quod quoties
aliquid contunditur, necessarium est vt loco cedat
corpori contundenti: potest autem contusum ge-
uno modo cedere loco, vel quod recedat ex illo lo
o, aut quod cedat loco in sua substantia contracta.
i, verbigratia, esset quid spongiosum, quod nõ di-
nouetur ex suo loco. quando ergo contunduntur
artes, cedunt loco in secunda significatione; quia
lud, quod est in superficie illiditur in interna sub-
antia, & constringitur & coarctatur. cedit loco
se ipsum; & id semper dicit Hipp. talis est con-
sio, quæ fit in partibus corporis humani, quum
æ partes contrahuntur, vel soluuntur, actu non
luuntur; sed sua mollicie non patente ad sensum
ntrahuntur, deinde resiliunt. si particulæ laten-
s patiantur solutionem continui, tunc dicitur so-
tio illa contusio: ista fit in partibus mollioribus,
durioribus corporis. & ad istam contusionem*

Pauli, & Vidij error.

hæc requiritur conditio, vt cum substantia cesserit loco ablata causa contundente perueniat ad locum suum. Hæc accidit in osse, & in mollibus partibus. Non nouerunt autẽ Paulus, nec recentiores : nam os capitis nostri, quamuis sit durum, tamen in interioribus partibus, & meditullio, non est adeo durum, & hæc contusio magis apparet in puerulis, in reliquis non patet omnino sensui, & ideo est perniciosa, quia cum non sit patens visui, decipit medicos. Hæc ergo est prima species fracturæ, scilicet contusio in osse, quæ est solutio continui iuxta minimas particulas solutas per compressionem substantiæ osseæ, quæ ad sensum minime patet. Secunda species est, quando percutitur os, & ob duritiẽ non cedit loco, tunc frangitur, & contrahit rimam, quæ ista rima ab Hippocrate nũcupari solet, quam quidem semper cum contusione coniunctam esse demonstrat, vt nunquam detur rima sine contusione: quæ res fecit, vt Vidius diceret : si contusio reperitur semper cum fissura, & rima, ergo est species composita solutæ vnitatis. & soluit ex Paulo non recte. Si est parua contusio nõ curatur, et nullius est momenti, & ideo non est cõposita. quasi id, quod componitur ex magno, & paruo non sit compositum. Ego dico, quod, quamuis sit magna contusio in rima, differt tamen contusio à rima; & prima causa est, quia nos cognoscimus contusionem absq; rima, ergo est distincta à rima, & datur contusio ex Hippoc. sine rima. Secunda, in parte, in qua est rima, non est contusio, idq; ab eodem Hipp. sexcentis locis habemus. Tertia, non vnum & idem est:

Vidij error

ti

tusio est species non apparens ad sensum, rima apparet ad sensum, & ita decipitur Vidius dicens, quod fractura, quæ rima dicitur, rima, & contusio à Galeno vocatur: quod quidem longe à veritate alienum esse maxime patet. Ista enim rima aliquando angusta est, aliquando latior, quandoq; capillaris. Tertia species fracturæ simplex sedes vocatur ab Hippoc. & est sectio, quando os secatur à gladio, vbi sedes remaneat, qui gladius sit tantum acuminatus, non grauis. Habemus ergo tres fracturarũ ossis simplices species, vnã ex toto sensui apparentem, & est sedes; aliam nunquam apparentem, & est contusio: tertiam aliquo modo apparẽtem, aliquando latentem, & est rima. Ex his simplicibus, quædam solent adesse in alijs partibus, quã in parte vulnerata, vt potest esse, vt vna pars percutiatur, & alia frangatur, & hoc de rima dici potest, de contusione vidisse nunquam memini: ac impossibile est de sede. Compositæ præterea fracturæ [illegible]æ dicuntur species, quæ vna cum dissoluta continuitate ossis habent aliud genus morbi, vt quum os remouetur à propria sede, nõ remanet in suo loco; vel quando soluitur continuum, & aufertur aliqua [illegible]is quantitas. Istæ sunt duæ species compositæ fracturæ, & primũ de loco mutato: solet aliquãdo percuti os in contusione, vel rima, vel vulneratio[illegible]. aliquando accidit vt diducatur os, vel quum [illegible]truditur intro, vel quũ excluditur extra, in ex[illegible]ctione ferri, vel instrumenti ferientis. Cum os [illegible]primitur, et comprimit membranam, ista species [illegible]catur à Græcis engisoma, quasi inhærentia: vo-

Compositæ fracturarũ species.

catur etiam ecpiesma, quasi compressio, quia comprimit, & grauat membranam: & hic accidunt puncturæ membranarum, & frequenter id euenire solet. Secunda est, vt quis lancea, alterius capu percutit, si voluerit extrahere lanceam, ita com pactum est ferrum cum osse, vt extrahat os in pa tes superiores, et ista vocatur camarosis, cōcame ratio; quia os facit veluti cameram, & hæc rar est. Tertia species compositæ fracturæ est, cur amputatur substantia ossis cum fractura, vel ri ma, vel contusione: & hæc species vocatur ecc pe, idest excisio. Modo ad fracturarum differen tias quasdam redeuntes, à locis humani corpor eas assignare commodum erit, & primum, quæ capite fiunt fracturæ, quæve in brachijs, manibu tibijs, pedibus, & eiusmodi: deinde quæ in calu ria, in maxillis, in naribus, in clauiculis, in spi dorsi, in scapulis, costis, humero, cubito, radio, f more, patella, ac in digitis tum pedum, tum etia manuum, quas quidem Albucasis, atque eius vi uersi sectatores pro differentijs retinuerunt. Mo cognoscere oportet an os fractum sit, antequa peruenire ordine poßimus ad species prædictas, differentias pernoscendas. Os autem fractum h ratione cognoscere liquet, vt ex Hipp. lib. de C cis prædiction. docemur, nempè vt videremus strepitum ederet fractura, qui sonus percipia ab ægrotante, si hoc est, indicium est ossis fra Cæterum nouimus naturam ossis ex præcedētib quot modis frangitur, quot differentijs distent f cturæ, nam aliquot ita curantur, vt aperiēdæ si

Fracturarū à loco diff.

Signa fracturæ.

ali

aliquæ curari sine apertione possunt. Ergo ordine succedit signorum fracturæ ratio, atque propterea videre debemus præcognoscenda, & quæ sunt illa quæ sub ministrant signa, quibus indigemus. Nos debemus cognoscere noxam ossis, necessarium est ergo vt primum cognoscamus qualis, & quāta sit noxa: ista autem duplex esse potest, aut magna, aut parua. Præterea aut est denudatio tantū ossis, & tunc proprio denudatum vestimento refrigeratur, & non bene nutritur, & saniem gignit, & intemperiem patitur: aut est fractura, et tunc opus est scire an os nudum fractum sit, vel non: & si fractum, vel per rimam, vel per contusionem, vel sedem vel depressionem, & an per composita ex bis, vel duo, vel tria simul. Sed quæ nobis submistrant signa sunt oculus, specillum, interrogatio ægri, vulnus, pars affecta, & eiusmodi. Primus igitur erit oculus, quo cognoscemus tales affectiones ossis, & denudationes, & fracturas: secundū erit specillum, quo aliquādo vtimur, vt partes affectas portentemus, accidit quandoq; vt neq; specillo, neq; oculo assequi possimus, et tūc accipimus argumentum ab illis, quæ continentur in vulnere, vt si reperimus ferrum, aut pilos concretos, vt in capitis fracturis plurimum euenire patet: quanto obseruamus loca affecta, et consideramus an affectio in parte sit debili, vel robusta, an sit in sutura (vt in capite) vel circa suturas: quinto cum hæc etiam nobis non satisfaciant, interrogamus ægrotantem, quid senserit in hac vel illa parte, & sic habemus certa signa. Aliquando verò neq; hæc,

nec illa signa satisfacere possunt; vnde obseruandum est de natura lædentis, ex qua, habemus quantitatis affectus signa: & an ex industria oblæserit, vel casu, si industria erit læsio grauior, si ira, & ebrietate, leuior. Præterea an ex alto loco, quoniam maius erit, quam ex æquali. Opus est etiam vt consideremus ictum, & vulneratione͂, quomodo vulneratus est, an per proiectionem instrume͂ti, vt per lapidem proiectum, vel instrumento feriente contento in manu, quia multum refert: præterea an pungendo, vel cædendo factus sit ictus: deinde vel recta, vel obliqua: nam quæ fiunt recta, & obliqua multum faciunt ad cognitionem fracturæ, & affectus. Sed non satis est hoc, oportet considerare corpus, supra quod cecidit, an duru͂, an molle, & cuius figuræ: si autem corpus cadit supra eum, opus est vt diligentissime obseruemus, an illud corpus quod ex alto ceciderit sit graue, sit durum, sit obtusum nec ne: atque hæc omnia pro causis simul ac signis inuestiganda erunt. Tela etiam sunt obseruanda, nam considerandum est an rotundum, an orbiculatum, planum, an obtusum & vltimo an graue & durum: si erit longum, tenue, acutum, leue, aut non franget os, vel si fregerit, sedem faciet, vel rimam, non contusionem. Vltimo sunt symptomata superuenientia, quorum aliquot immediate veniunt, aliquot addito temporis spatio. Atque hæc nobis pro causæ, ac signorum obseruatione in ossium fracturis vniuersim dixisse sufficiant. Pro causarum loco, quæ contundunt, vel ossa diuidu͂t satis iam sunt, cum externæ omnes sint

Quæ consideranda in fracturis.

penitus

penitus, internæ verò nullæ. atque pro signis reliqua omnia, quorum tactus etiam administratio succedit. Tactu enim ossis partes disiunctæ, separatæ, ac variæ reperiuntur, mẽbri figura inæqualis percipitur: dum membrum dimouetur, & manu varie tractatur, ossa colliduntur, & veluti crepitus quidam ex ea collisione auditur. Locus verò affectus, contactus dolet, corpus membro fracto haudquaquam inniti potest: causæ quæ frangunt, aut contundunt præcesserunt. Cum os fractum cognouerimus, aut oculis, aut signis, oportet iudicium proferre, atque propterea quæ maius periculum partes affectæ, afferre possint, ab eis, quæ minus patiũtur distinguere exactè debemus, vt exactũ proinde prognosticum proferamus. Ossa verò minimè periculosa media frangũtur in humeris, brachijs, femoribus, cruribus, ac digitis. quo autem propior fractura capiti vel superiori, vel inferiori ipsius ossis est, eo peior iudicatur. Vnde aliqui volunt, vt semper profeamus mortem in fractura ossis: aliqui verò magis audaces nunquam pronunciant: sed ambo errant, quoniam, si non adest aliquod symptoma superueniens, & possumus omnia exactè agere pronunciemus magis periculum, sed per se non esse letale, ita periculum, vt æger, astantes, ac medicus sint oculis apertis: si sint accidentia, verbi gratia, si febris superuenit, periculosissimum est, ex Hippocratis sententia. Præterea si caput præter modum calidum, & destillationibus aptum: tertio si habeamus hominem patientem erysipelas sua natura in[...]ite ex sententia Hipp. pronunciemus audacter

Iudicia.

maximum adesse periculum. Fractura itidem, quæ in artuum vicinia est, curatu difficilis iudicari debet, vel eo potissimum nomine, quòd commodè ligari non poßit; atque hæc vt plurimum motum relinquit difficilem. Ea autem quæ cum dolore, vel inflammatione, aut carnis contusione incidat mala est, vnde fortassis iam relatum iudicium desumpserunt, qui semper mortem pronunciandam esse confirmant: cũ ex Hipp. ratione id faciant audacter, nempè quod solus Deus tractare posset fracturas sine dolore. Simplex verò fractura si in transuersum vertat maximè tolerabilis extat; peior autem vbi fragmenta, atque vbi obliqua, & pessima vbi eadem acuta, quandoquidem carnem vulnerare co[...]guntur, interdum quoque musculum, ac neruum. Vbi itidem cum fractura vulnus carnis etiam repe[...]riatur, periculum etiam denunciandum est, atque præcipue si id musculis humeri, aut femoris euen[...]rit: quandoquidem & inflammationes multo grauiores, & cancros promptiores habent, vt Celsu[s] lib. viij. nos docuit, pro cancri nomine gangrænam & sphacelum intelligens. Addamus, cum Tagau[...]tio lib. iiij. circa initium, quod in eiusmodi fractur[...] neque ferulis, neque canalibus, vti commode pos[...]sumus, nec primis etiam fascijs, quas Hippocra[...] ὑποδεσμίδας, *id est subligamina nuncupauit, fra[...]cturam contegendam esse existimant, tum recenti[...]res chirurgi, tam etiam qui Hippoc. seculo fractu[...]ras curabant. In cranij oßis fractura malum por[...]tendũt membrana immobilis, nigra, vel liuida, de[...]mentia, acris vomitus, neruorum vel resolutio, v[...]*

distentio

distentio, caro liuida, maxillarũ liuor, ac ceruicis. Cuius iudicij partem maiorem signa quæ præcesserunt in cranij fractura subministrant: symptomata enim superuenientia in vulnere immediate, & cum temporis spatio, partis prædictæ signa fuerũt: Medicus enim obseruare debet quæ immediate succedunt, si optimus iudex haberi velit, & ista sunt sopor, caligo ante oculos superueniens, vertigo, casus in terram ex ictu. Labia itaque vulneris depressa si videantur, & non tumida in secunda visitatione magnum periculum imminere demonstrant. si accidat vt os in principio denigratum appareat, letum declarat. quemadmodum si vigiliæ superuenerint, & corpus sit cachochymum letalia iudicia sunt. Recentiores nostri signa prognostici assumũt ab oculis, & pulsibus quæ ego minimè curo, sed si sopor, vel vertigo superuenerit, mortem timere debemus. Si verò membrana mobilis sit, ac sui coloris, caro increscens rubicunda, facilis motus ceruicis, & maxillæ, spem certam denunciare poterimus. Cætera, quæ ad somnum, cibi desiderium, febrem, puris colorem, & id genus alia attinent, eadem quæ in cæteris vulneribus in futurum declarãtur, vel salutaria, vel mortifera sunt. Ossa verò, quæ supra genua fracturam senserunt, vt deplorata non continges, quoniam eo loco nunquam ferruminantur, quemadmodum si fracta arma reperiamus, quorum curatio locum in medicina non obtinet, quia neruorum distentio sequitur, quæ caput scapulis annectat. Si femur fractum sit in periculum venit, spesq; salutis in angusto est. In omni fra

ctura

ctura cum vulnere timendum est, vt inquit Damascenus, sed tamen hortari debemus ægrum ne expauescat, & hæc de præsagijs hoc loco dicta sufficiant. Quædam adhuc præsagia Tagautius præcitato libro inseruit, quæ magis commoda in curatione cuiuslibet particulæ nobis visa sunt, quam hoc loco cum cæteris coniungere. Nonnulla tamen meritò desumpsimus, ne dum feliciter aliorum labores nobis ipsis contribueremus, quæ magis conueniẽtia forent silentio ineptè traderemus: quemadmodum Fuchsium peritißimum medicum fecisse constat: Qui omnia de verbo (vt aiunt) ad verbum ab eodem Tagautio furtim suscepit, quæ de fracturis tum differentijs, tum causis, tum signis, tum curatione idem excellens chirurgus institutarius egregiè ac breuiter pertractauit, & interim iudiciorum examen inconsulto prætermisit, atque hoc modo à causis ad signa, à signis tandem ad curationem peruenit, nullam fortasse vtilitatem animaduertens ex prognosticorum lectione. quam multi fecerunt seniores, ac recentiores medici in omni affectorum locorum exacta inquisitione, ac præcipue Hippocrates, atque cæteri eiusmodi sectatores, quorum monumenta saltem hoc loco nequaquam legisse Fuchsius est visus, nec leges eorum strictius obseruasse.

Fuchsij error.

De Caluariæ fractæ curatione. Cap. 2.

FRACTURA igitur, solutio continuitatis est in osse: quæ quatenus ad primum scopum attinet, non sanescit: quatenus vero ad secundum quodammodo curari potest. Primus autem scopus, autore Galeno, est agglutinatio, quæ fieri ob siccitatem non potest: Secundus verò con-[n]exio, quæ callo fracturam circumligante perfici-[t]ur. Non enim simile fracto ossi regenerari omnino [p]otest (quod ex semine fit) verum connexione, [c]allo quidem fracti ossis dissidentes partes vincien-[t]e. Cum enim adglutinari fracti ossis partes ob sicci-[t]atem non queant, modum excogitauit natura, [q]uo connecti tamen inuicē possint, glutinis cuiusdā [a]dminiculo dissidentes partes ferruminans. Gluti-[n]um id, callosa quædam est substantia, ex ossis nu-[t]rimento vi naturæ genita, quæ sese partibus fra-[ct]is applicans, illas coniungit, ac copulat: & si ve-[ra]m agglutinationem non efficiat, quod ea in carne [so]lum perfici poßit. Miscentur enim mollia cum [m]ollibus (quod in vera glutinatione est necessariū) [no]n dura cum duris. Itaque humor insitus vtriusq; [pa]rtis solutæ carnis miscetur, non aliter atque cera [m]ollis cum altera molli: deinde mixtus glutinatur, [&] concrescit in speciem carnis, quod nihil aliud [est], quam συμφύεσθαι, hoc est coalescere, concre-[sce]req; : quod in carne perfici quidem potest, in [oss]e, ob duritiem, & siccitatem non potest. Callo [ita]que curantur fracturæ, cui generando proprio

oßis

ossis nutrimento est opus. Origo verò calli quatenus ex materia & à natura fit, alijs est communis: quatenus verò formam habet ossi similem, ex eius nutrimēto gignitur, vt idemmet Galenus ex Hippocratis doctrina testatum reliquit. At molle, puerileq; os coalescere potest, quamuis eiusmodi affectus sine alterius societate, rarò contingere soleat. Fractis enim ossibus, musculi vna cum alijs vicinis partibus vt plurimum afficiuntur: quocirca duplicem curationem suscipiemus: vnam quidem ossium fractorum, alteram circunstantium partium: de qua differemus cum de vulneribus, ac carnosarum partium affectibus alijs agemus. Vbi igitur caluaria pertusa est, protinus (vt inquit Celsus) requirendum est, nisi oculis exactam fracturam conspexerimus, num bilem is homo vomuerit, num oculi eius obcæcati sint, num obmutuerit, num per nares auresve sanguis ei effluxerit, num conciderit, num sine sensu quasi dormiens iacuerit, quæ quidem non nisi osse fracto eueniunt ex omnium sententia. Atq; examinantes præsentia, eaq; coniungentesq; cum signis, cæterisq; indicationibus iam enarratis, iudicium statim vel bonum, vel malum, vel mediocre denunciare commode poterimus. Postea qua plaga erit, vt certiorem adhuc notam exploremus, demitti specillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum, ne cum in quosdam sinus naturales inciderit opinionem fracti ossis frustra concipiat. Nos autem in cranei fractura inter ea, quæ maxime desideramus cognoscere, est os an denudatum sit: quod possumus quidem cognoscere quamplurimis modis

& ex illis, quæ contineri dicemus in vulneribus, & sunt præcipue capilli: nam si capilli sunt resecti, statuamus perpetuo os esse denudatum, quia videmus capillos in plaga. Quidam in hac re inquiunt causam esse, quoniam cum capilli sunt duri non possunt secari, & ideo oportet vt pericraneum mollius sectum sit: quia valet sectum est pericraneum, ergo detectum est os: scissa vestis, ergo denudatus est homo: non valet cõsequentia, quoties fiunt ictus, quos scarsos vocant; quoties manriuerso (vt Hispani inquiunt) secamus capillos & non pericraneum? non intelligunt rem istam vsque ad medullam: tota vis consistit in hoc, vt capilli sint intra plagam: hac enim ratione ingrediuntur, instrumentũ siquidem secans non est ita acutum, vt secet capillos, sed vna ducit secum, & ingreditur cutim, quia est substantia viscida cedens. Si reperimus capillum resectum vulneri impactum, inditiũ erit, quod gladius vna cum capillo venit ad os, quo duro existente, non potest capillus vltra incedere, quare necesse est, vt incidatur. Qui autem voluerit diligenter assequi, an fractum sit os capitis, & qua ratione; opus est vt diligentißimè qualitates huius oßis naturales cognoscat: inter quas primum sibi locum vendicarunt mollities, atque durities, raritas, & densitas, biformis substantia, & intima pars rarior, craßities, & robur: tenuitas, & imbecillitas, est substantia oßis tenuis & crassa. Per imbecillitatem verò intelligimus, vel inhærentẽ oßi naturalem, vel alia ratione. naturalis est laxitas substantiæ, imbecillitas contracta in primordio oßis;

Quorundã error.

nam

nam quædã sunt partes, quæ in suo ortu contrahunt
imbecillitatem, ita vt imbecillus calor sit, & leuis
compactio, & laxa; ita vt corpus sit friabile, &
facile pars à parte separari posit: vel quum non
viget calor, vt facilè non coquatur, & immutetur,
& noxia non expellantur. Alia imbecillitas est ra-
tione tenuitatis: & est aut intima oßis causa, aut
externa: intima est tenuitas, quia attenuatum os
facilè læditur; alia est ratione adhærentiæ, & conti-
nentium, aut contentorum. Os capitis nos dicimus
imbecillum primum ratione continentiæ, cum ha-
beat carnem suprapositam tenuißimam: & ide
illud os minus resistit, vel huic oßi adiuncta est ali-
qua vena, vel vas magnum, vel musculus insignis
& cum in illo locò offenditur, facilius læditur
Præterea ratione contentorum, illud os facilè læ
tur, quod maiorem quantitatẽ habet cerebri subie-
cti, & magis adhærentem membranam. Habemu
igitur primum locum imbecillitatis, ac tenuitat
in capite, & est sinciput, idcirco ad secundum iam
deuenire operæprecium erit, quod minus imbeci-
lum est, vt os circa tempora, ac ad tertium, in qu
ossa minus læduntur, & est pars circa verticem, &
in parte posteriore aurium. Ratio autem cur ist
sint minus imbecilla hæc est; quia ista ossa su
craßiora, atque idipsum patet per Anatomico
qui volunt, quod os, quod facit occiput sit craßi
reliquis ossibus, & anterioribus & superioribu
Secundo sunt ossa petrosa post aures, & ratio
craßitiei robur habent, & in illa parte copiosi
est caro, & cutis est craßior, & magis carnosa:
mul

multæ præterea sunt chordæ, & ligamenta, quæ addunt operculum oßi, vt non ita facilè lædatur: deinde in parte illa posteriori continetur cerebellũ, quod non est ita nobile, vt cerebrum: postmodum minor quantitas est cerebri ibi, quam alibi, ideo & ratione cõtinentium, & contentorum robur habent ossa ista. Propositis igitur & natura ipsius caluariæ cognoscenda à Medico, & imbecillitate, propositis speciebus fracturarum, ad curationem iam descendamus, quæ consistit primum in cognitione affectus, deinde in his, quæ agenda sunt circa locũ affectum; atque propterea curatio talis memoriæ perpetuo retinenda erit. Quoties itaq; casu non solum caluaria frangitur, sed quodcunq; os, & videamus fracturam adesse, indicatur primum vt videamus an os sit extra locum, & sic restituatur, sin minus relinquamus: & quia in fractione succedit aliquis dolor, & ideo periculum est ne confluat materia multa, & faciat inflammationem, & eo magis si os non fuerit in sede sua; ideo vsque ad septimam, qui est primus terminus inflammationis, vel vsque ad nonam, qui est secundus terminus, debemus bene aduertere, & propterea tunc temporis oportet impedire inflammationem: & hoc dupliciter, vel per lenitionem doloris, vel expreßionem, & deligationem loci, ne defluat materia. Lenimus autem medicamentis oleosis, quæ habent vim refrigerandi, per deligationem, pluribus fascijs. Hæc agenda sunt vsque ad septem, vel nouem, atque hoc facto restituatur os. Ligatur autem os (vt iam ex Galeni sententia superius adnotauimus) non conglu-

tinata

tinata substantia propria, sed concrescente aliquo callo, qui est substantiæ osseæ: qui hoc videlicet modo fit. Affluit ad locum rimosum alimentum pro nutriendo osse, ibi feruet, ebullit, & concoquitur, & tantus feruor est, vt eliquet, extendat, & in tumorem tollat substantiam ossis, sensim obdurescat, & sic vnum & idem fiat os, cuiusmodi, exempli gratia, insertiones in arboribus conspiciuntur quotidie, vbi ramus considerari potest, qui cõcrescit os cum alia arbore. Concrescit quoddam gluten, quod facit feruorem, dum concoquitur, & extendit substantiam ligni, vbi fit insertio, postea fit concretio, & ex duobus fit tandem vnum, & idem: ita fit in osse: interea ob ebullitionem posset fluere materia multa, quæ crassum potum faceret, vel non posset conferruminari in callum: ad hæc duo, occurrit deligatio stringendo moderate locum, vt non possit effluere tãta materia. Ista indicantur in fracturis ossium; & nisi hæc faciamus, nunquam sanabitur os fractum. Frangitur præterea os capitis, fractum non possumus conglutinare, nisi vendicemus ab inflammatione vsq; ad sept. vel non hoc fit per expressionem, & talis expressio non potest fieri in capite, quia talis deligatio non conuenit: si verò non possumus deligatione auferre dolorem, neque possumus impedire fluentem materiam. Si igitur hoc est, ergo non possumus habere eandem rationem in capite, quam habemus in reliquis fracturis; quid igitur erit agendum? ne ista materia cum fluxerit ad locum, faciat saniem, corrumpens cerebrum, tentemus exitum istius materiæ: exitus autem duorum

Quomodo fiat callus in ossibus.

generum eſt, aut eſt per locum affectum aperto oſſe, aut per medicamentum diſcutiens materiam, atque reſoluens. Verum iſta medicamenta diſcutientia non habent vim detecto oſſe, quia tunc refrigeratur os: ſi igitur hoc eſt, opus eſt, vt aperiatur os, & materia iſta habeat exitum, & hæc dicitur coacta curatio. Cum ergo hæc indicet methodus, meritò inter præcepta collocamus hoc vnum, vt diligenter obſeruemus, quæ ſint rimæ; nam aliquot ſunt apertæ per ſe, expurgantq; propriam ſaniem: quæ non ſunt apertæ, ſunt aperiendæ. Sed dato quod os ſit coopertum, & habeamus fracturam nanifeſtam, quærimus modò an debeamus aperire utim, præterea eſt diſcutiendum an callo oſſeo lientur oſſa capitis deſecta, & aperta? dico quòd ic: quoniam, quãuis caro videatur, tamen ſucceſſu mporis oſſeſcit, & nunquam vidi caluariam, in ua inuenerim foramen, quod cum medici faciunt, eſtituitur integra caluaria. Sed ad rem noſtram. ifferunt genera iſta fracturarum inter ſe, quoam aliquot ſunt, in quibus oſſa aperienda, & ditanda ſunt, ne ferueat materia, & deſcendat ad rebrum corrumpens illud: vt ergo detur exitus teriæ, aperienda ſunt oſſa: ſunt autem aperienilla, in quibus inconſpicua rima eſt ad viſum, ſt ſi ſeparationes oſſeæ minimæ, non pateant ad ſum, vt ſanies poſſit emanare: præterea quando tuſio manifeſta eſt ad oculos, tamen quia ſoluta tinuitas non eſt aperta, ſecandũ eſt os. Contuſio o ſeu manifeſta, ſeu immanifeſta, requirit oßis rtionem: rima etiam aperienda eſt, ſiue mani-

Contuſio requirit apertionẽ oſſis.

festa, siue immanifesta sit: quia ex rima potest colligi materia; sed non tanta vt medicus omnem colligere possit, atque extrahere: aliquot fracturæ non requirunt perforationem. Si ergo simplex contusio, & simplex rima, siue manifesta, siue occulta semper aperiendum est os. si verò composita fractura fuerit, quid agendum? ego memini me sæpius errasse: sed quando adest rima semper aperio à principio ad finem, dummodo detecta sit pars, pars cooperta non aperitur. detegatur pars ossis quatuor digitorum, & adsit rima quatuor digitorum. Nostri, & ego errantes ita agebamus: in vna parte cum suo modiolo, quod timpanum vocant faciebamus foramen, & credebamus exhibuisse materiei exitum. at tres adsunt digiti rimæ, qui generāt saniem ad cerebrum descendentem, ac facientem inflammationem: ideo aperiendum est os vsque ad meditullium, aliter generatur inflammatio. Hoc autem non ex recentiorum scholis colligere possumus, verum ex diui Hippocratis doctrina, quia si comparatur sedes, & contusio; sedes non eget apertione, aperta nanque est; tamen si adsit rima, & contusio idemmet autor vult vt aperiamus. Rima est ad latera sedis apertæ, vnde si posset sedes expurgare saniem, quæ fit in rima, non oporteret aperire, sed sedes non expurgat rimam, cū pereant homines, nisi aperiatur. atque ecce occasiones mortis, quæ non cognoscuntur à medicis. Habemus etiam aliud ab Hipp. præceptum in lib. de capit. vuln. & lib. de fract. neglectum à nostris, qui quanto magis depressum est os, tanto citius aperiunt, & perforan

rant. dicit Hipp. si os contraxit rimam apertam,
vt possit egredi sanies, cum videntur vulnera ma-
gna in capite, etiam si depressum est os, dummodo
non faciat affectiones, scilicet compunctionem, non
oportet vt afficiatur, & crucietur æger in apertio-
ne; quia refrigerãtur partes, & multus dolor ægris
miserrimis infertur. Iam partes differre triplici lo
co dictum fuit, in parte posteriori, anteriori, & cir-
ca tempora, sed quia præter subiectum cerebrum
videmus quod & continentia, & reliqua adsunt,
idcirco suturam etiam meminisse hoc loco non iniu
undum erit: quoniam imbecillitas augetur, vel
liminuitur ratione suturarum. Vbi enim est sutu-
a, & cerebrum admittit facilius nocumenta.
utura igitur auget imbecillitatem: vnde opus est,
t diligentiam adhibeamus in obseruatione sutu-
rum in fracturis, & vulneribus. Nam si nõ adest
tura, tantum est loci naturalis imbecillitas: si
erò sutura fuerit, augetur imbecillitas, & tanti
omenti est, vt si sit vulnus in parte posteriori, in
tura, adæquat periculum læsionis factæ in ante-
ri parte sine læsione suturæ. Gemina autem est
usa, cur sutura tantum periculum inducat; alte-
per se patet, quia in sutura os est diuisum: &
ı est dubium hoc quod facilius cædit vtraque,
m faceret, si integrũ esset os. Alia causa assum
, est à ligamento coniungente membranam ve-
ntem os, & cerebrum. cum autem membrana
ilius inflammetur, ideo statim læsa sutura, læsio
municatur ligamento, quo mediante cerebro
artitur. Colligimus ergo ex prædictis ossis im-

 becilli-

becillitatem oriri etiam ex suturis, cuius apposi-
tum videtur sentire Galenus in lib. de vsu partium
capit. de vsu suturarū, vbi dicit suturas factas, vt
ossa capitis difficilius patiantur; nam inquit. Si con
tunditur pars anterior, nō existentibus suturis com
municaretur contusio partibus posterioribus, ergo
suturæ faciunt ad robur, non ad imbecillitatem, vt
sentire visus fuit alias Hipp. lib. de vuln cap.
Vtraque ratio vera est, & rectè sentit Galenus, re
ctißime Hippocrates, nam verum est, quod ad ro-
bur vniuersi capitis facit sutura; scilicet vt rimæ,
& fracturæ non procedant ab vna parte capitis ad
aliam, vt infra videbimus, vbi agemus de his, cur
cum percutitur vna pars frangitur opposita, vt pa
tet in vitris. Sed eo præcitato libro de hac offen-
sione non loquebatur Hipp. quæ potest communica
ri cæteris partibus; nam non est dubium, quod su-
tura ad aliquem vsum facta est, & si sutura facta
est, vt fuligines exhalent à cerebro, tamen est cau
sa, vt aer ingrediens frigore cerebrum infestet: ita,
inquam suturæ inseruiunt, vt impediatur commu-
nicatio fracturarum ab vna parte ad aliam, ipsæ ta
men per se partem illam, in qua sunt imbecillem fa
ciunt. A suturis se fuisse deceptum in capitis fra-
cturis, Hipp. memoriæ prodidit, Celso lib. oct. teste,
more scilicet magnorum virorum, & fiduciam ma
gnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia,
quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Potest au-
tem sutura (vt idem Celsus eodem lib. his verbis
attestatur) eo nomine fallere, quæ æque aspera est,
vt aliquis hanc esse, etiam si rima sit, existimet eo
loco

Suturæ faciunt ad robur.

*loco, quo ſubeſſe hanc veriſimile eſt. Ergo eo no-
mine decipi non oportet, ſed os aperire tutiſſimum
eſt, nam neque vtique certa ſedes, vt ſupra poſui,
ſuturarum eſt & poteſt idem, & naturaliter com
miſſum, & ictu fiſſum eſſe, iuxta ve aliquid fiſſum
habere. Quæramus modo, antequam cranei fracti
integra curatio abſoluatur, nunquid percuſſa vna
eiuſmodi parte contrahatur rima in altera, & op-
poſita. Quamplurimi enim medici, & recentiores,
& antiquiores dixere oppoſitam partem rimam
contrahere, & etiam multi ex Græcis huius fuere
ſententiæ. & primus fuit Soranus lib.8.cap.4.in
tractatu de vulneribus capitis. Eiuſdem etiam opi-
nionis habetur Celſus libro iam citato, ac Gentilis
n lib.4.fen.4.tract.5. Auic. & vltimo eſt Nico-
aus Florentinus Arabici idiomatis peritiſſimus.
Præterea inter Empiricos eſt Ioannes de Vico, qui
eſtatur ſe hoc vidiſſe. poſtremo eſt horum Empi-
icorum communis opinio: & iſti qui hanc opinio-
em admodum tuentur, rationem aſſignant, atque
rimo Soranus inquit. Nos vidimus in omnibus
aſis uitreis, & teſtaceis, quæ caua ſunt, quod ſi
rcutiamus unam partem, tunditur oppoſita, &
o etiam expertus fui: eſtq; etiam exemplum:
m ſi quis fuerit in turri, & campanam obtun-
t, digitis poſitis tantum in parte oppoſita, ſta-
frangitur in illa parte, ubi digitus impoſi-
ſit, licet hoc etiam ſine digiti appoſitione acci-
e poſſit. Hoc ſtante: cum habeamus caput fra-
teſtaceum, & cauum, non eſt mirum, ſi hoc
eſt fieri in capite etiam. & ratio cur phiala cō-*

tusa in vna parte, in opposita frangatur, est aër cõtentus, qui recipit ictum, & contusus, & illius currit ad partè posteriorem & frangit eam: quod autem aër poßit id ipsum facere patet; nam si potest scindere mõtes, turres, & alia, multo magis potest & frangere partem oppositam phialæ. Et cum hoc fiat ratione aëris inclusi, Græci recentiores hãc fractionem vocauerunt apichima, & per Græcos recentiores intelligo eos, qui fuerunt Galeni tempore, & per antiquos, qui fuerunt ante ipsum, & tẽpore Hippocratis. Et quoniam hoc non sufficit; est alia ratio, nam in omni percussione, quæ fit in corpore, percipitur quidam impetus, & agitatio in spiritibus intra corpus, & est substantia illa spirituosa, quæ continuò, & continuò exhalat à corpore; & hinc est, quod corpora exhalando dissipantur. hæc autem latitat in internis corporis poris: hac inquã de causa, quod in omni percussione agitatur iste habitus spirituosus in internis partibus. Quod autem concutiatur iste spiritus patet per tremorem, qui habetur in corpore contuso, à principio vsque ad finem percussionis, vt patet in mortarijs, campana, ligno, ferro, & osse, ac in omni substantia dura, & molli, dummodo continuata sit. Et iste tremor ex contusione prouenit illorum spirituum, qui postea agitant totum corpus: ergo si ista agitatio communicatur spiritibus, dato corpore circulari percutiatur in vna parte, tunc isti spiritus concurrunt per vtranque partem corporis circularis, & duplicatur contusio parte opposita, & ideo in parte opposita frangitur propter illam duplicationem, & ha

Quare vas cõtusum in vna parte rumpitur in alia.

d

de causa non sufficit prima ratio de aëre, quia hoc fit etiã in phiala plena aqua, vt ego multoties expertus sum. Gentilis inquit, se hoc habuisse à Chirurgo fide digno esse verum. Nicolaus Florentin. dicit se hoc vidisse in quodam artifice, qui funes faciebat, & fuit percussus in capite claue, facta fuit apertio in parte affecta, ac nihil fuit repertum: in tertia postea die successit febris, & facta fuit apertio in parte opposita, et reperta est sanies in magna copia; & ego expertus sum in multis postquã mortui fuerunt, in quibus nihil aderat in parte affecta, & vbi feci apertionem in parte opposita reperi copiosam saniem collectam, & magnam cõtusionem. Paulus accusat hos. secũdus fuit Guido noster, qui dicit hoc esse falsissimũ. tertio Dinus de Garbo Florenti. in quintam quarti Auic. dicit mendacium illud esse, & multi recentiores laudant hanc sententiam. Ad illud de vase dicunt, quod vasa sunt plena aëre, & sic vacua, at caput plenũ est. attamen hoc minimè valet, quoniam ego millies expertus sum non solum in vasis vacuis, sed etiam aquæ plenis. Verum respondetur hoc ipsum proponẽdo, quod illa vasa sunt cõtinua, vt nono de vsu part. ca. xvij inquit Gal. & caput constat ex pluribus ossibus, & ideo factæ sunt illæ suturæ, vt impedirent rimam ne procedat; & si retinent rimam, retinent etiam spiritus illos contusos; & ideo, quia in capite adsunt suturæ, impossibile est vt caput frangatur in parte opposita. Præterea aliqui dicunt quod ista vasa nõ sunt eadem, nam vasa vitrea sunt tenuiora quam cranaria hominis. sed hoc falsum est: nam tunc nõ

fieret contusio in parte opposita in campana, &
mortario, cum hæc admodum crassa sint. Ergo di-
camus in capitibus, in quibus non sunt suturæ, hoc
fiet: ego hoc concedo, & verissimum est, tamen id
raro euenit; quia inter centum capita hominũ non
reperies vnum caput sine suturis; ergo non fit hoc,
& si fiat, rarò est, sicut rara sunt capita sine sutu-
ris: & hæc vera, & viua ac potens ratio. Nec
propterea inter curandum fracturas caluariæ om-
nino recusandum id erit, quod Celsus his potißimũ
verbis nos docuit, videlicet. Itaque si grauiter ali-
quis percussus est, si mala indicia subsecuta sunt,
neque ea parte qua cutis discussa est, rima reperi-
tur, non incommodum est parte altera cõsiderare,
nunquis locus mollior sit, & tumeat, eumq́; aperi-
re. Siquidem ibi fissum os reperietur, nec tamen
magno negocio cutis sanescit, etiam si frustra dese-
cta est. Quandoquidem locum curandi hic scopus
maximè habere poterit in caluarijs illis sine sutu-
ris iam inuentis. In senioribus inuenitur aliquãdo,
quod suturæ sint obliteratæ in superficie: nõ autem
in intima parte; & non omnes suturæ, quia tempo-
rales nunquam pereunt. Quod autem hoc fiat (v
ter, aut quater ego secui) causa est, eodem Celso, a
Galeno autore, nam multoties rumpuntur vasa int
ma, & effluit sanguis, qui in principio solet facer
soporem, si multus est, vt facit compressio; si san
guis non fuerit multus cõtracto grumo cum non f
in parte calida, quia in cerebro, in quo non est fer
uor, vt in corde, putrescit; sed tardè, vt in dec
ma, & quartadecima die; antequam grumus il
conuer

Rara capita sine suturis.

*conuertatur in saniem non adsunt symptomata, nec
deliria, quæ in saniem conuerso accidere solent, &
tãdem mors, quæ causatur ex aliquo vase disrupto.
Os autem fractum nisi succursum est, grauibus, in-
quit Celsus, inflammationibus afficit, difficiliusq́ue
postea tractatur. Rarò, sed aliquando tamen eue-
nit, vt os quidem totum integrum maneat, intus ve
rò ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rupta
aliquid sanguinis mittat, isq́; ibi concretus magnos
dolores moueat, oculos quibus obcæcet. Nam, si
percutiatur caput, solent ista vasa interiora disrum
pi in parte opposita, & nõ in parte vbi percutitur,
quoniam fit quidam impetus in corpore, & parti-
bus internis, qui facit ad repercussionem, & ad an
tidosim, vt patet in pila, cum proijcitur in parietẽ,
lliditur in partem posteriorem, sic cerebrum cum
ontineatur in vase, cum impetus peruenit ad po-
eriorem caluariæ partem, reflectitur, & propter
anc reflexionem vasa lacerantur in parte poste-
ori, & iste motus reflexus est valentior, quã ille,
ui fit in parte anteriori, & hac de causa ille refle
us potest vasa disrũpere in parte posteriori, ictus
erò simplex, & primus nõ potest disrumpere va
in parte anteriori. Quod autem reflexus vali-
or sit, hoc exemplo patere poterit: accipiamus
mpè lignum vnius, aut duorum palmorũ, & vni
tremo paruum infigamus clauum, & postea fir-
illud lignum in manu detineamus, & aliud ex-
mum, & aliam partem malleo percutiamus, a-
ve aliquo instrumento, moderatè tamen, videbi-
s, quod ille clauus in parte opposita infigetur li
gno:*

gno: & hoc non ob aliam causam, nisi quia manus suscipit ictum, & nos retinemus illã ne cedat ictui, ex qua retẽtione causatur motus reflexiuus, qui est in causa vt clauus ingrediatur. Nunquid aũt motus iste reflexiuus valentior sit quam simplex ex signis res constat, quia simplex non habet tantum vim expellendi clauum, quãtam habet reflexiuus infigendi: quod quidem moderatè intelligendum procul dubio erit, quandoquidem si cum magno impetu percutiatur lignum, clauus propelletur, & nõ infigetur, quoniam simplex motus, reflexiuum superabit. Cum ergo hoc fiat in capite, non est mirum, si fit abscessus in parte opposita. quod autem vasa frangantur patet experientia; nam ego vidi plurimos habentes caput fractum in parte posteriori ex ictu magno, & postea per effluxionem sanguinis magnam per nares sanatos esse. Hic autem sanguis ex vasis tantũ eruptis effluere potuit, & propterea nullus sanatur, qui ex maximo ictu percutitur in parte anteriori, & disrumpantur vasa in posteriori; quoniam ille sanguis non habet vndè fluat. Modo ad caluariæ fractæ curationem proximiores accedentes, videre hoc loco licebit quid nobis agendum sit quando os fractum sit, integra adhuc cuti apparẽte, vt omnia prædicta confirmentur, ac omnia inuicem necessaria cõiuncta reperiantur. Si igitur os iam frangatur, integraq; remaneat cutis, nõ lacerata nec secta, integrũ quinetiam pericraneũ, nosq; ex ictus ratione, tactu digitorum, & accidentibus superuenientibus habemus coniecturam fracti ossis, adhibito atramento scriptorio, cum aceto, vt

Offi caluariæ fracto, & integra cute apparente quõo succurrẽdũ.

vt ex Hippoc. sentẽtia Celsus voluit, ac post ipsum cæteri omnes, id accurate perscrutamur. Accipiũt enim atramentum scriptorium, cui acetum adiungunt, si non tenue sit, & ita linteolum madefactum imponunt, vel calamo guttam infundunt supra os, postea faciunt vt detectum sit aliquantisper, & demum cooperiunt vsque ad subsequentem diem, & sic atramentũ penetrans demonstrat rimã. Præterea solent recentiores medicamentũ supra os infundere, quod est, accipiẽtes albũ oui, & puluerẽ mastiches cõficientes veluti pastam, quã ponũt supra os detectũ, relinquũt per 24. horas, & detegentes obseruãt, in quibus partibus est desiccatior pars: vbi reperiũt siccatã partem, dicunt inibi osse fracturã, & ratio est, quoniam ab illa parte fracta non amplius emanat tantum spiritus humidi, quantum à parte integra. Quidam alij, præterea accipiunt puluerem thuris (& hoc faciunt cum dubitant de fracto osse cuti existente integra) hoc modo. accipiunt thuris, cæræ, ladani, an. drach. duas. simul miscentur, & imponuntur capiti deraso per noctẽ: postea obseruanda cutis mane, & dicunt, quod in illa parte, vbi cutis exiccata est, ibi fractura. Alij conficiunt huiusmodi emplastrum, quod recipit ceræ, ladani, thuris, ana vnc. duas, therebin. far. fabarum aceti, an. vnc. 1. hæc optime simul dissoluenda, & miscenda, extendi debent. postea supra linteolum, ex quo fiat biretum capiti imponendũ, sequenti die inuisatur locus, in illa parte, vbi medicamentum perforatum est, ibi est os ruptum. Habitis igitur singulis prædictarum rationibus quæ-

ramus

ramus tandem quid vlterius sit nobis agendũ, nam diuersorum variæ sunt opiniones authoritate, ratione, ac experientia quadã confirmatæ. Aliqui enim volunt, vt statim secto corio secetur etiam os: alij volunt vt vindicemus hominem à periculo absque sectione cum medicamentis. Qui volunt vt secandum sit, mouentur rationibus, & primo authoritate Hippocratis, qui mãdat, vt os aperiatur, ne fluat sanies ad membra: nam, si relinquitur os tectum, fluet sanies. Secunda ratio ex Celso, & Paulo, qui statim detegunt, & aperiunt. Tertia est authoritas eiusdem Hipp. qui vocat hunc ictum maximã calamitatẽ. qua ratione id facit? respondent omnes; quia non possumus secare, & detegere os, & membranam, manẽte corio integro. Quarto Hipp. volebat, si casu contunderentur caro, & corium, vt secemus, & detegamus, vt melius possit cognosci contusio: ergo magis est necessarium in fractura ossis. His rationibus mouentur, qui tenẽt aperiendum esse pericraneum. Alij contrarij dicunt primo, quod hæc fuit mẽs Hippocratis, qui in libro de vulnerib. capit. nullam mentionem facit de osse secando, quum os fuerit tectum. Hinc patet, quòd Hippocr. laudat sectionem ossis in apertione ossis, de qua mentionem facit. Secunda ratio est, quia talis sectio frustra est: possumus enim discutere, et digerere materiam, quod non possumus facere osse detecto: quando generatur sanies, & fit oßis refrigeratio, non potest fieri digestio bona; sed vti in phrenitide digerimus, ita in hac, cum calor naturalis seruetur. Adferunt exemplum in vulneribus abdominis,

Opiniones variæ circa ossis caluariæ fracti curationẽ.

abdominis, cum intestinum fractum est, consuerunt vulnus abdominis, quo sanato, sanatum quoque est vulnus intestini. Hoc videre potuerunt, quoniam fæces consueto modo per intestina egrediebantur, sic integro corio capitis tanta fiet concoctio, et erit tantus vigor caloris, vt materia parum gignatur, & genita discutiatur. Præterea est authoritas Galeni libro 3. de fractu. comm. 43. vbi inquit, quod quoties in fracturis erit pellis ablata, vel corium, statim debemus reducere corium ad partes, & rationem reddit, quia aliter medicamenta non bene [...]gent, eo quod priuabitur pars affecta calore: ec[...]e quid faciat proprium indumentum in loco. Si [...]elinquatur os tectum, omnia bene succedũt. Quar[...]o & vltimo à simili probabant non esse detegen[...]um os, nam Hipp. in lib. de vuln. capit. cum se[...]t os modiolo, & peruenit ad extremam lami[...]m, non vult vt statim auferatur, sed mandat, vt [...]elinquamus in alteram diem, ne statim refrigere[...]r membrana, vt assuescat interea rima aeri am[...]enti. Si hoc respicit Hipp. in detecto osse, quanto [...]gis in osse tecto, in quo nulla adest refrigeratio? [...]go concluditur quod nunquam debeamus secare. [...]raque sententia peccat obstinate manendo, & [...]o sum istius sententiæ, quod integro corio, nõ de[...]nus detegere, excipiendo tamen in aliquo casu: [...]maximè laudo, qui fugiunt sectionem: ac pro [...]iori parte non est aperiendum vulnus. nec va[...]t rationes quod nos, & Hipp. aperiamus mem[...]nam, ne fluat sanies, bene facit ipse, quando os [...]tectum, gignitur sanies in minori quantitate, et

facilius

facilius potest educi osse tecto. Secũdo quod Hipp. vocarit calamitatem: meritò calamitas est appellanda; quia superuenientibus symptomatibus, nescimus locum certum, vti scimus certè in vulnere, & ideo nescimus vbi imponendum emplastrum: omnis affectio est calamitosa, idcirco non facit ad rem. Quod autem Celsus, & Paulus vtantur huiusmodi sectione: re vera de Celso possum testari quòd aperit, etiam non superuenientibus symptomatibus; quod quidem non satis laudo; magnum enim imminet periculum in sectione, & apertione membranæ. Paulus certis rationibus facit, quas recensere non dedignabor: neque qui negant aperiendum omnino sunt probandi, quoniam si fit aliquid ex iis, quæ non poßunt superari à natura, vel à medicamentis, fienda apertio. Primum est magna quantitas sanguinis grumosi, quæ sit contenta inter membrum, & craneum. Secundum est frustulum ossis pungens membrum. Tertium est os depressum ita vt comprimat membranam, et ventriculos cerebri; in his casibus medicamenta, & natura non possunt operari sufficienter; ideo dico quod semper in his tribus casibus est aperiendum os, & detegenda, membrana. Nec valent rationes istorum, atque Hippoc. loquutus est de apertione tantum in osse detecto. fortasse defectus est in vltimo, non loquutus est ipse de tali affectione. Similiter aliæ authoritates eiusdem, atq; Galeni. verum est quod debemus seruare indumentum, sed coacta cura necessario aperiendum est. Ad illam histor[iam] vulnerati in abdomine, ego habeo historiam vna[m] superioru[m]

Affectio omnis calamitosa.

ſuperiorum annorum, & erat mulier quædam vulnerata in abdomine vul nere paruo, et medicus cõſuit abdomen, ſanatum quidem hoc fuit, ſed intumuit. & aperto egrediebantur fæces, non ergo valet ſi caſu acciderit aliquando ſanatio illa. Quare videndum erit ſtatim oſſe fracto an accidentia adſint, quæ indicant ſanguinis grumum magnum adeſſe: hoc autem cognoſcitur per egreſſum ſanguinis per nares, per aures, per grauedinem capitis, per ſoporem, per ſtuporẽ. præterea digitis, ſi etiã emungit æger naſum ſentiet pũcturam, adeſt fouea depreſſi oßis, ſtupor in media parte corporis, vel totum corpus ſtupidum: tunc aperiemus, quia non poteſt natura, et medicamentum integram præſtare ſalutem. In oſſibus puerulorum mollibus, quæ poſſunt educi à medicamentis ſolent concedere, vt non aperiantur, ſed præſtat aperire, & arte os ad ſedem ſuam reducere, ſi hæc ſymptomata non adſint nulla ratione aperire. Sed quo pacto igitur fractũ os, integra cuti exiſtente curandũ iam erit, vt partes reducantur, periculaq́; omnia prohibeãtur, atque priſtina valetudo recuperetur. Ego ſtatim in principio hanc normam perpetuo ſeruaui, ab alijs non præpoſitam, nimirum deuenio ad medicamenta habentia uim ſiccandi, & inflãmationis euitandæ, & ita derado caput, et impono medicamentum aſtringens, & leniens, ac ſiccans. Tale eſt emplaſtrum factum ex farina hordei cũ poſca, et ol. roſ. ſed miſceo adſtringentia, vt ladanũ, pulver. roſ. mirtillor. & maſtiches, conficio emplaſtrum, quod matutina, & veſpertina hora permuto.

to. Exhibeo medicamentum educens choleram, et ab eodem latere impono cucurbitulas scarificatas, & seco venam. Præterea recipio ole. amygdal. dul. & infundo in aures, vt materia effluat per na- res, idq; facio vsque ad diem quartam, ad quam cũ venio, gargarismatibus vtor, quæ faciunt ad mate riam educendam. Ego vidi homines expuere sa- niem à quar. ad 14. vel à sept. ad 14. nulla ratio- ne alia, nisi quia natura transmittere solet ad pro- prios cuniculos: & ideo gargarismate vtor. ac- cipio aquam hordei, in qua coquo passulas, & hys- sopum, & in hac impono mel ros. vel oximel sim- plex, & ita mando vt gargarizetur æger. Sole accipere ol. amygdal. dul. ex quo illinantur nare internæ penna; nam sæpenumero materia fluit pe nares, si post sept. accidentia superuenerint colle ctam saniem indicantia, aperio statim, sed non i principio, quoniam, nisi per retentam saniem su peruenerint accidentia, rarò vidi superuenire; lo gè enim plures sanãtur nõ aperta cuti, quàm ap ta, & si casu superuenirent hæc accidentia, tu aperire. Post vsum emplastri huius, soleo e accipere pul. ros. myrtillorum, nucũ cupreßi, sa dali albi, & rub. pul. absynthij, ladani, squinanth asari, an. drac. vnam. addo ladanum eodem po dere, ol. ros. compl. ol. mirt. an. vnc. iij. ceræ u cias. ij. & med. misce & conficiatur vnguentu quo illino vniuersum caput, & fœliciter succe à principio vsque ad septimam vtendo hoc po riori medicamento, vel priori, facta septima, nona deuenio ad discussoria, vt est emplastrum

betoni

betonica, oleo anetino dissolutum, si est ætas ol.ros. soleo vti cerato de gumma elemi, aliquando accipio emplastrum sacrum, & diluo diapalma, ana. aliquando si video multam materiam collectam misceo cum empl. sacro dimidiam partem cerines emplastri, accipio empl. sacri, cerines, diapal. an. & illino caput. Ita agendum est: quoties ita curamus caput, solet fieri vt sanetur homo. At si in fractura ossis caluariæ contingat vt et cutis etiã erumpatur, adsitq; & vulnus, & fractura, maiorem tunc diligentiam adhibere debemus, quod composita dicatur fractura hæc, & varijs periculis obnoxia, & propterea perspecta læsionis parte, susceptoq; omnium præpositarum exacto examine, ac manifestis indicijs, rationem victus ante omnia constituemus. In curatione igitur periculosi vulneris, primum prohibendum esse vinum ab omnibus prælibatæ authoritatis authoribus sancitũ iam est, sed concedatur decoctum hordei, vel simplex aqua nec in tam magna copia, vt quibusdam empiricis placuit, quandoquidem ex victu humidiore cõcrescere callus non potest: ex crassiore verò ac tenaci potest, & propterea cibus vniuersus esto, qui succum bonum gignat, atque tenacem, mediocriterq; crassum. Itaque tantus talisq; cibus sit sumendus, quantus, qualisq; generando callo est necessarius, non enim quantuslibet, nec qualiscunque requiritur, sed qui tam in quantitate, quam qualitate mediocritatem seruet. Quare carnes non concedendas esse primis diebus statuimus si fractura præsertim aperta, ac manifesta cum vulnere adsit.

Victus ratio in curatione ossis fracti caluariæ cũ periculosum est vulnus.

Ratio autem cur oporteat vt æger parum alatur in promptu adest, primo quia decumbit, secundo quia timemus fluxum materiæ, et propterea damus alimenta horrida, vt sunt nisi, hordeum, panis coctus in aqua, herbæ aliquot, vti malua, beta, asparagi dulciores, aliquãdo lactuca, quæ quamuis offendat caput, tamen compescit vapores calidos ad caput ascendentes; fercula ex spinach. cichor. endi. bona sunt edulia, &, vt vno verbo dicã, totus ille victus, quem Hipp. libro de vul. cap. vilem appellauit, conueniens est vsque ad 14. ita & panatella cui addatur sacch. bona est. Præstat etiam vt æger accipiat post cibum sacchar. viol. vel rof. ve borag. vel cotognatam: & si pirum coctum sub cineribus demus, non peccabimus: omnia autem sin corroborantia caput. vt syrupi impedientes vapores calidos, cuiusmodi syrup. de betonica, rosaceu recens, vel de rosis siccis cũ decocto hordei, cicho & betonicæ, &c. Motus autem, & quies conside randi maxime erũt in curatione cranei fracti, quẽ admodum in ægritudinibus vniuersis, si omnibu medicis credendum est. Quiescendum igitur eri non concedendi motus, atque obseruãdum est, que non solum debent esse in quiete, sed debent etiã oc li quiescere: lumine enim copioso agitantur spir tus interni: claudantur ergo fenestræ, adsit lum candelæ, et mediocres tenebræ, nõ cæcissimæ, qu niam cruciatio esset ægrotantis. Post motus, quietis obseruationem, deueniendum ordine est tis tractationi conuenienti ad aeris institutionẽ, quo maxima lis esse solet tum inter medios, c

Lactuca offendit caput.

Vulneratis cur prohibeatur copiosus aer.

eti

etiam chirurgos : quandoquidem nonnulli volunt aliquem aerem esse pessimũ : tamen omnis aer ambiens crassus expetendus est, veluti aer Romanus, Venetus, Parisiensis, & eiusmodi; atqui tenuis malus reputatur, sed nō interficit homines; monet medicos vt minus liberũ aerem admittãt, tamẽ aer (vt iam dixi) non interficit, sicut in vulneribus thoracis, attrahitur aer ad illas partes, ita est in hoc loco. Sunt nugæ, & aliqui dicunt quod Neapolitanus, & Antuerpiensis aer sit vulneribus capitis sua proprietate inimicus, sed profecto nesciũt quid sit proprietas. Non dubito quod si quis nutritus in tenui aere, eat ad locum craßiorem, vel è contra, si vulneretur in aere illo facilè moritur, sed indigenæ non interficiuntur ita facilè. Ego sanaui disperata capitis vulnera in locis maxima ab alijs medicis periculosis propter aerẽ ambiẽtem, nec eum tamen timui : cautior fui; quia cum esset tenuior, magis faciebat ad penetrationem, sed tenuis aer cohabitantibus, & indigenis non est perniciosus : sed aer frigidus, & nimium calidus est vulneribus inimicus, & ideo non est nimis calefaciendum, nec frigus ingredi erit permittendum, & ideo medicamenta tepida imponenda sunt. Quo ad tempestates autem attinet, si meta aliqua assignari malefactoribus posset, hyems præstantior est, et ideo magis timeo æstiuo tempore; primum quia, vt plurimum astãtes æstiuo tempore volunt calefacere thalamum, & lintea, & claudere fenestras: præterea hyems est commodior ventribus, quia fiunt coctiones robustiores, sed æstate fuligines multæ

*fluunt, humores sunt eliquati, & concurrit inflam-
matio, & materia ad locum; & ideo quamplluri-
mi mortui sunt in æstate, quàm in hyeme in manu
mea triplo, aut quatruplo. Sed aliquis dicet, op-
positum nos docuit Hipp. dum dixit frigidum ce-
rebro inimicum, veruntamen non loquebatur ipse
de tempestate, in qua est frigus, sed de ambiente
frigido, & valde frigido, veluti medicamenta, &
aqua. At ego laudo hyemem propter digestionẽ
non autem propter frigus, imo volo, vt thalam
calefiant: & idcirco reprehendo sanantes aqua
frigida, quos approbant desperati milites in exer
citibus, & à disperatis laudantur isti lanij: no
cruciamus ægros, qui timent derasionem, inc
dunt in mortem. Itaque dico quod Hippocra
non est mihi oppositus, imo assero, quod tep
da imponenda, non frigida sint, quibus conco
datis ad somnum, vigilias, animi motus,
excretiones accedemus. Somnus igitur, & v
gilia moderata sint, die non dormiendum, si no
dormiuit, atq; perturbationes animi fugiendæ:
idcirco esse debet medicus eloquens, vt fingat,
sibi certam persuadeat sanitatem: neque est de e
crementis dubitandum, quod horum rationem h
bere debemus, & ideo clysterijs educenda sunt.
retinendæ fæces in ventre siccæ, quoniam augen
symptomata, aluo plena. Itaque quod ad abstin
tiam, & primos, vlterioresq; cibos pertinet, at
potiores, eadem, quæ in vulneribus præcipien
seruanda erũt: eo magis, quo periculosius hæc p
afficitur. Quinetiam cum iam non solum sustin*

sed ali his quoque apparebunt, tamen erunt maximopere vitanda quæcunque mandenda sunt, item fumus, & quicquid excitat sternutamentũ. Quibusdam præterea videtur non secandam esse venã in hoc affectu, cũ capitis vulnera non facile inflamentur, quia est pars eleuata: secundo, quoniam dum habemus os fractum, secamus cutim, & deradimus os, ex quibus effluit sanguis copiosus, qui est in causa, vt non succedat inflammatio. Præterea Gal. iiij.meth. licet magnus morbus sectionem venæ indicet, tamen Hipp. loquens de capitis vulneribus, nunquam fecit mentionem mittendi sanguinis, & ideo ex his rationibus, & causis tribus concludunt, quod non sit secanda vena. Contra omnes chirurgi in osse fracto eam secant, quia dicũt quod est impoßibile, vt magnus non fuerit ictus, ex quibus rebus contusio, & concußio facta non sit in partibus interioribus, & ideo facilè phlegmone sequeretur. Hæc ratio non cogit, atque propterea Hippocratis erit ratio addenda, qui quidẽ (vt antea diximus) obseruat quod solus Deus tractare posset vulnera sine dolore, vel scalpendo, vel deradendo, sed le dolor longus, insignis, repetitus (quoniam aliquando dilatamus, aliquando tribus diebus deradimus) facit ad attractionem, & attractio phlegmonem parit. Ideo cum Gal. in ij. de composit. medica. p. de dolore capitis, & plaga, teneo secandam venam capitalem, vel cõmunem lateris læsi, & quod n sufficiat fluxus sanguinis ex derasione, sectio-, & id genus: patet, quia semper videmus quotie effluentem illuc materiam. Si ergo vires ad-

Opinio eorũ qui nõ secant venam.

N 3 *sint,*

sint, secemus audacter venam, & ratione virium sanguinis copiam mensuremus. Possumus etiã cucurbitulas applicare, vt euitemus uenæ sectionem, prout res sibi postulauerit, cuius utriusque vsum in vniuersum alio loco vberius exponemus. Sed accidit quandoque vt aperire venam non poßimus, vel quia vires non constant, vel quia ætas non viget vel quia tempus inhibet, idcirco ad pharmaci exhibitionem discedendum erit. Aliqui autem noluerunt vt exhiberetur, inter quos est Guido Caulia censis, qui vult vt clysteribus euacuetur corpus ternis diebus. Ioannes Vigonius excellens practicus idem confirmat. At Celsus lib. viij. cap. iiij. nullam pharmaci propinãdi mentionem fecit, & quo maius est, Gal. loco iam dicto, ait si non possumus secare venam, clysterijs vti debemus, & non subj tuit pro sectione venæ pharmacum, ergo Galen eius vsum nõ laudat: prossumus afferre rationem nam os fractum, vt fractum non requirit medicamentum, non etenim dolet os, nec ratione causæ cientis, nam dantur medicamenta in morbis, in quibus causa est humor, vel fluens, vel fluxurus, qui fluxit, morbus iste nõ prouenit à fluxione, q re cogemur exhibere pharmacum? secundò, c medicamẽta purgatoria agitent corpus, afferen incommodum ægro, qui a calefaciemus humor quibus rationibus quidam negant exhibendum pharmacum in hoc effectu. At alij quidam oppo tum tenent, & volunt quod in omnibus vulneri in quibus est fractura debeamus exhibere phar cum. Nam Hipp. in libello de vul. cap. medi ment

Opinio de pharmaco exhibẽdo.

mentum cholagogum exhibebat. præterea Paulus, & Auicenna, dum loquuntur de fractura caluariæ exhibent medicamentum purgatoriũ. In quo loco Auic. adest varietas in textu, & est textus, qui dicit soluens semel, idest vnica vice soluens, id est sit purum medicamentum, quod fæces crassas educat, idest sit medicamentum leniens. Vnde Gentilis lenitiuum interpretatur medicamẽtum, sed codex est corruptus, nam mens Auic. ibi est referre authoritatem Pauli, & Hipp. attamen Hipp. exhibet medicamentum rubustum; haberet vices clysteris illud medicamentum? quod hæc non sit mens Auic. legamus eum in iij. lib. vbi loquitur de dolore capitis ex contusione: vbi vtitur clysteribus acribus, & si adest febris exhibet pillulas cochias, præter enemata acria. Nos accipiamus aut pill. cocch. Rasis, aut Gal. quæ omnes sunt robustissimæ; est colocyntis, scammonium, agaric. & similia, que si exhibet robustissimũ medicamentũ Auic. fractura capitis leui quomodo credemus ipsum exhibere lenitiuum in vul. cap. magnis? Itaque (vt diximus) Iac. Dinus, & Gentilis ex Auic. authoritate robusta exhibent medicamenta, quos sequitur Petrus ex Argillata, & maior pars chirurgorum, exhibentes elect. indum, diaphi. & alia, adducentes etiam rationes. nã non secamus venam, vt con[...]demus vulnus, nec impediamus causam efficientem, aut conseruantem. sed nõ animaduertunt isti, quod si concedunt venæ sectionem, vt phlegmonem remediant, cõcedent etiam pharmacum. Quæro an faciant vt sanetur vulnus, nequaquã, inquiunt

 ipsi,

ipsi, sed vt retrahantur humores noxij, & præci-
pue tenues fluentes ad locum, & qui possunt exci-
tare dolorem; & ideo exhibent medicamentũ pur-
gatorium, & præsertim educens bilem, quæ cum sit
calida, facilè penetrat ad partes superiores. Ista
est indicatio, & quamuis huiusmodi medicamenta
calefacere poßint, habemus illa, quæ effugere non
possunt, & (vt ego adferam in re tam opportuna
sententiam meam) quum obseruo vulnera capiti
cum fractura, & agenda in his ego nõ dubito, quo
ratione vulneris sit secanda vena, & exhibendum
pharmacum: sed cum obseruo symptomata timen
da, & victus ratio, & quæ pertinent ad somnum
& vigiliam, & ad fæces potius faciunt pro præse
uatione, quam curatione: omnia ergo hæc à præ
cautrice potius, quam à curatrice facultate indic
tur. non adest dolor, nõ materia fluens, nec tumo
est ne secanda vena, atque pharmacum dandum
Dico dandum esse, quia nos timemus fluxionem:
isto vulnere nos debemus excoriare, abradere,
tractare operibus, impossibile est non fluere mat
riam ad locũ, sed si adsit dolor capitis, vel tumo
vel stupor, indicatur & sectio venæ, & exhibi
pharmaci à curatrice facultate: quoniam aut in
pit inflammatio, vel adest calor, in hoc casu sec
venæ optima est, quia reuellit materiam, & id
agit pharmacũ. Dico igitur quòd vel ratione pr
cautionis, vel curationis debemus aut venam s
re, aut pharmacum dare, vel vtroque vti, præs
tim pleno existente corpore, & abundantibus se
sis, vel biliosis humoribus: & primum debemus

ce

care venam, & postea ad medicamentum descendere. At in corporibus sanguineis semper vena secanda est; in quibus non possumus mittere sanguinem, pharmacum propinamus, & in hoc casu ego exhiberem medicamenta purgantia, quæ educant serum, atque bilem, & non calefaciant; et hæc sunt mirobalanorum genera, ad quæ tãquam ad sacram ancoram confugio: quia præter euacuationem, roborant caput, & cõstipant venas. Mirobalani ergo decocti, vel infusi sint, quibus ego admisceo elect. lenit. et qũ bilis nos timor molestet, exhibere tum poterimus elect. de succo ros. diaprunis solut. in moderata tamen quantitate; atque ista sunt medicamenta præstantissima. et si voluerimus præbere infus. rhabar. admixtis mirobalanis cũ syr. ros. solut. et viol. hoc est præstantius medicamentum. Nec obstat Celsi locus, quoniam tantum ibi tractat de curatione circa locum affectum, et cũ venisset ad cibum, dimisit lectorem aliò. Authoritas Gal. nec obstat; quia ex illa authoritate colligimus ita imbecillas fuisse vires, vt etiam pharmacum impedierint, cum sit imbecillitas non humorum, sed magni vulneris ratione. Rationes nec obstant, cum his medicamentis præcaueamus, non curemus vulnus, et ideo tuto bilem euacuãtia exhibere poterimus. Sed quoniam post venæ sectionem, ac post pharmacum exhibitum non perfectè curatur æger nisi ad alia progrediamur, propterea de reliquis in curatione maximè conuenientibus tractare licebit. Quandoquidem post illa communia capita, quæ pertinẽt ad res non naturales, sequuntur etiam particularia,

quæ

quæ locum affectum respiciant, et ita curatio loci affecti succedit. Modo in curatione hac administrãdo quatuor medicorum sectas reperio varias, quarum prima est eorum qui curant linteolis madentibus aqua, vel oleo benedictis, uel linteolis siccis benedictis: quam rem cum abhorreat Christiana religio, et ex ea plurima exeant damna, ideo execremur et nos, vt iniquam, et inutilem. Alia secta curat per potiones, et nihil agit in loco affecto, quæ quidem mihi videtur Grilli magistri medicina, laborat caput inungunt nates: atqui compositiones hæ magni sunt momenti, quas nõ expertus sum in hoc caluariæ affectu, sed in alijs, et mihi successit. Tertia est secta Empiricorum, qui nihil exhibent per os, nullam victus habent rationem, nullo habito discrimine imponunt capiti medicamenta nobilia, vt est mater balsami, idest balsamum artificiale, vel stillatitias aquas nobilißimas: si opportunè vterentur his medicamentis, bonũ esset: ego vsus sum, et fœlici successu, vt dicam postea. Quarta secta est Hippocratica, et omnium rationalium medicorum, qui faciunt ratione cum experimento coniuncta, et hi exhibent potiones, quando opus est, imponunt aquam, acetum, linteola, olea, et cætera medicamenta opportuna. Hic est veluti fasciculus florum selectorum, quibus omnibus fruimur selecta occasione. In hac secta purgatur corpus, secatur vena, administrantur clysteria, exhibentur potiones, instituitur victus ratio, atque in loco affecto conspiciũ vulnus, considerant an latum sit, vt omnia sub conspectum cadant, si non est ita latum, vt conspicere possit

possit, bene secandum, vel dilatandum est, & si dila
tatum est non ulterius dilatant. Dilatãdum autem
est, atque secandum, vt detegatur os, idcirco nõ tan
tum corium, sed pericraneum etiam aperiendum,
quandoquidem separare ipsum oportet ab osse, vt
libro octauo, ac vltimo apparebit ex Celsi auctori-
tate. Modo post cranij sectionem, & separationem,
quæ fit ex Celso, & Hipp. vel vnguibus vel instru
mẽto, ad vulneris dilatationem, nec propterea ad-
mirabitur lector hoc loco si multa de vulneribus
etiam pertractare cogamur, quoniam naturalis est
partium quidam ordo, vt si velimus curare fractu
ras, quas fieri in osse diximus, minimè concedatur
nisi de vulneribus aliqua etiam interserantur. Se-
paramus igitur pericraneum, ne pungatur, quum
raderimus os, quia sentit dolorem, & ex dolore fit
inflammatio, & ex inflammatione mors succedit.
Et hæc tandem est Celsi ratio cur secetur huiusmo
di locus, in cuius tamen dilatatione, ac derasione
ria debent præponi præcepta, videlicet. Primum
ne secetur nisi in parte, quæ necessario detegenda
est. secundo fugiamus loca importuna, quorum
vnus est circa musculum temporalem, & alter cir-
ca suturas. Attamen præponetur nobis sectio quæ
fit per longum, & tunc quomodo fiet? responden
dum est quod debemus linamentis aperire huiusmo
di vulnus, & postea scalpro tenuissime facere, & si
fit punctura, ego non audeo tractare, quoniam scio,
quod morietur tunc æger. Quapropter Empiricorũ
fortunæ fidẽ adhibere non curemus, quibus aliquan
do succedit sectio. Tertius locus sunt oẽs suturæ, &
ideo

ideo nunquã in ipsis fienda est sectio, sed ad latus,
neque auferendum est pericraneũ à sutura, quia n
fit sine periculo inflãmationis, rõne illius ligamẽti
Quartũ præceptũ addo post hæc, et est, vt in dilat
tione, præcipue circa frõtẽ aduertatur, ne cadãt su
percilia, quæ attollũtur, et deprimũtur rõne musc
li, qui est in fronte, & nõ secetur musculus per tra
suersum, quia non aperiretur bene oculus, & esse
tetricus aspectus: idcirco debemus secare ab infer
ri ad superiora per rectum, sed si non sufficit, in ho
casu non erit secandum sectione transuersali, se
opus est tribus sectionibus. Ab ipso uulnere sectio
nem faciamus per rectum: postea ab eodem punct
duæ ad superiora duas alias, quæ oblique ascen
dant: & ita erit sectio triangularis, & cum fibra
per obliquum sectarum, una alteram sustentet,
alia aliam, donec ueniant ad partem sanam, sic su
stentatur supercilium: atque hoc modo habebim
quantam oporteat dilatationẽ habere, oculorum
turpedinem effigiemus, & commodius postea p
ricraneum auferemus. In dilatatione deinde uul
ris docuit Celsus ut acetum acciperemus, sed rob
stum, & durum est hoc genus medicamenti; n
stris temporibus est mollicies, & ideo mihi acetu
non placet, sed loco eius linamenta accipio, quæ c
albo imbuo, atque interdum, leniendi gratia dol
rem, soleo etiam luteum admiscere, & digitis h
agenda statuo, atque habendus oculus ad pericr
neum, vt optime dilatetur: atqui ista linamenta
latant, & sanguinem sistunt. Hoc facto, aliqui sun
qui relinquunt vulnus vsque ad tertiam diem, s

nim

nimis tarda eſt detectio, præterea nimis exiccan-
tur linteola, & ſiccata dolores excitant, idcirco
ad 24. vſq; horam permaneant, poſtea detegantur.
Aperto autem vulnere, diligentiſſime expenſite-
mus circa locum, & videamus an aliquid appa-
reat, an aliquis cruor ex oſſe reſudet, an poſſimus
per ſpecillum ſedem, vel fracturam inuenire; man-
dandumq; ægro erit, vt detentis naribus retineat
flatum; ſi enim rima adeſt, cruor ex vulnere ma-
nat. Poſtea videndum, vel impoſito digito, vel in-
ſtrumento, an depreſſio ſit, an magna ſit ſectio, an
humor contentus agitetur: ſi autem agitatur, fra-
ctura magna eſt, & non peruenit ad membranam,
quæ detecta eſt; quoniam motus agitationis appa-
ret ratione motus membranæ, non ratione cerebri
motus, quòd non mouetur, quamuis dicat Realdus
Columbus maximæ authoritatis Anatom. contra-
rium ex Curtij cuiuſdam ſententia, ex cuius præle-
ctionibus adamuſſim omnia tacite auſuratus prædi
ctus Columbus eſt, nõ aliter atq; Gabriel Fallopius
acutiſſimus diſcipulus olim noſter in Academia Pa
tauina, à nobis omnia deſumpſit, & proprijs armo-
rum inſtrumentis noſtris, nos necare, trucidare, &
ex toto, vt aiunt orbe, exulem publicare auſus eſt,
vt res ſtatim redeat vnde diſceſſit. Præterea com
poſitio ſubſtantiæ illius non eſt fibroſa, ideo non eſt
apta ad motum; non poteſt facere natura, vt mo-
tum habeat diaſtoles, & ſyſtoles corpus non fibro-
ſum. Cum ergo id videamus, inſigni fractura os fra
ctum eſſe dignoſcemus, atque ſi viderimus mate-
riam poſſe egredi, & deſcendere in membranam,

tunc

tunc non debemus deradere, & circa curationem
Celsus cum viderit fractum os, vt apertione non
indigeat, imponit medicamentũ siccans robustum,
& primum emplast. Philote, & viride empl. supra
os. Hæc ratio medendi nõ placet, quia sunt calchan
tum, calcitis, ærugo, quæ robusta sunt, & ratione
oßis cõuenirent, nõ ratione labiorum, & proptere
imponendum potius cæphalicum emplastrum iudi
co, quod idem Celsus lib. 5. Iudæi emplastrum nun
cupauit, vel infundamus cephalica arida, vt sun
pulueres ex gentiana, iride, thure, mastiche, &
alijs simul collectis. Aliqui sunt recentiores Chiru
gi qui loco horum aridorum, oleum ros. infundun
& quamuis non esset detecta membrana, quum no
opus est abrasione vtuntur oleo isto, quod nulla q
dem ratione conuenit: nam cum nõ debeamus offe
dere locum, non oportet ponere impedimentum d
loris; os autem nihil, quod humectet, aut refriger
requirit, sed exiccantia præter modum, & pr
pterea mirum nõ est si aliquando pereant homine
Itaque laudo vt ad pulueres illos deueniamus, qu
dicam suo loco in Antidotario nostro. Si autem
fractum est, & nesciamus an fractura perueni
ad membranam, & ignoremus, an poßimus educ
re saniem, quid agendum? aliqui volunt, vt sicca
tia medicamenta imponamus; aliqui oleo ros. &
cunt quod debeamus expectare signa retention
saniei, vt est delirium, febris, sopor, & similia,
tunc monent, vt aperiamus. tamen curatio hæc n
est vera: aliqui deinde volũt vt aperiamus, præs
tibus his cõditionibus, & fuit Conciliator diff. 18

q

*qui tres conditiones præponit, in quibus debeamus
aperire os, quarum prima est, si statim fuerint ma-
la symptomata, si vir fuerit vertiginosus, si sopor
aduenerit. secunda conditio est, si fracta caluaria,
fluxerit sanguis ad membranam, & ibi concreue-
rit, in eo casu debemus secare os. tertia conditio est
quando ex aliqua magna contusione fractum est
aliquod vas, & collectus sit sanguis in membrana,
qui non possit habere exitum. Nicolaus Florentin.
duo tantum exempla proponit, in quibus vult, vt
statim aperiamus caluariam. primum quidem est,
quum magna facta est attritio ossis, atq; multa eius
frustula in loco adsũt affecto. secũdo si fractura fue
rit capillaris, quoniam in eo casu potest descendere
nateria, & non potest egredi, sed autor iste alia
uamplurima eo loco prætermisit. Fuit Lanfrancus
Placentinus diligentissimus, & doctus, qui de hoc
tiam sermonem fecit, & dixit, quod duæ tantum
int occasiones, in quibus debemus detegere os;
na cum os est detectum, ita vt vna pars descen-
rit in partem sanam. altera occasio est quando
iquod frustum oßis pungit membranam: in reli-
uis (inquit) non debemus aperire os; quoniam te-
lis est detectio membranæ. & dico re vera, quòd
aximum periculum est, sed sanies letalior est. in
mnibus itaque alijs affectibus, vult vt os minime
egamus, & inquit quòd si rima erit, & cõtusio,
cendet sanies. exemplumq; de phrenitide, &
hargo adfert, in quibus medicamentis impositis
iti excutimus materiam plurimam existentem
a cerebrum. Non ne etiam ex vno tantum lo-*

co pauca

*co pauca quantitas materiæ educetur? ego vellem,
vt hic supposuisset, quod laborantes lethargo, quasi
nunquā liberantur, maximè cum lethargus est insi-
gnis. præterea in phrenitide non omnes liberantu
per medicamenta, & qui liberantur, rari sunt, qua
re debemus ne ex raritate hac cōstituere regulam
atque deinceps aliud opinandum in osse detecto, r
frigerato, & aliud in non refrigerato: quomodo m
dicamenta ea, quæ agunt in osse calido non affecto
præstare poterunt in osse refrigerato, fracto, affe
cto? scio, quod dummodo non adsint accidentia, &
frustum ossis pungens membranam, quod non e
detegendum os; quoniam per multa medicamen
possumus educere materiam: sed quo nam pact
educemus materiam? quia medicamenta actuar
tur à corio calido: sed in osse detecto non potest h
ipsum sperari, quoniam (vt diximus) refrigeratu
est os, & ideo non possunt medicamenta educe
materiam. Habemus Dinum, & Gentilem, qui v
lunt quòd nos aperiamus in multis fracturis, h
vna conditione excepta, quoties corpus fuerit bo
succi, vt humor nō peccet in quanto, & quali, qu
vulnus latum sit, & quod nos speremus virtute
expultricem validam: tunc nō debemus aperire
Conditiones istæ rarò superueniunt, mihi videt
hoc vulnus depictum, quæ quidem norma in me
concipi potest, at in actu non reperitur: nunqua
vidi vulnera hæc. Quare cum multi errent in h
& varij varia dicant, ego etiam sententiam me
in medium adferam, nempè detecto osse, inspe
fracturis, si apertissima sit fractura, quid supra
imponen*

imponendum sit iam enarrato, quid etiam infundendum membranæ. si hoc non est, oportet detegere os, vt sanies habeat exitum, & non excitet membranæ inflammationem. Quare indicatio aperiendi ossis proponitur nobis ab his, scilicet quæ continentur intra caluariam, & quæ exitum quærunt; quoties ergo aliquid continetur præter naturam in illa cauitate, semper debemus secare os, & iccirco videndum est quæ possunt contineri in illa cauitate præter naturam. Primum est instrumenti ferientis frustum sagittarum, pugionum, lapidum, & eiusmodi secun. est icor, quando detecto osse habemus initia, quod sanies penetrat ad cauitatem: tert. si frangatur os, & aliqua portio disrumpatur, & pungat membranam: in quo casu exitũ dare necessum est; quarta, si aderit frustũ insigne ossis depressum, quæ quidem depreßio contuderit membranam, ex qua compreßione stupor aduenerit ex cerebri depreßione, in qua occasione membranam detegere debemus, & attollere. Si autem prematur membrana, atq; patiatur, vomitus statim, vel delirium peruenire videbimus, & si delirium accidit, & videamus depreßionem, procul dubio membrana tunc patitur. Verum animaduertendum est, quod aliquando euenit vt frangantur ossa, & oriatur indicatio aperiendi oßis, vt materia fluat; in quo casu cum appareat rima, ex qua timemus, non deuere statim debemus ad detectionem membranæ, sed inquirendum prius est in omni fractura an ad imam partem deueniat, quoniam si deueniret, non esset opus detectione, quoniam letalis detectio

eſt : atque ideo aduertendum eſt antequã deteg
mus : primum deradamus os, & ad meditulliũ de
niamus, poſtea ad intimam laminam, nam ſi fran
tur lamina exterior ſolum, nullum eſt periculu
nec ad apertionem deuenire debemus, niſi punc
ra, vel depreſſio fuerit : ſed ſi rima erit, vel ſed
tentare oportet per oſſis abraſionem. Hoc aut
agendum eſt, hac ratione : primum parua linte
accipiamus, quibus labia vulneris cooperiant
ne tangant inſtrumenta, atque refrigeſcant : te
autem labijs detegamus os ipſum, ad ſcalpros de
nire poſſumus, qui duum generum reperiuntur :
nempè exciſorij & ſunt veluti illi, quibus ſcal
mus lignum : alij ſunt raſorij, quibus vtimur. I
verò prioribus vtor, non per malleolum, ut anti
faciebant, & ideo frangebãt os, ſed manu propr
& æquilibrio adiuncto : ſed præcipuus eſt ſcalp
rum, qui raſpatorij dicuntur. Huiuſmodi aut
ſcalpra abraſoria ſolent eſſe aut inflexa, aut p
na, aliqua habent aciem circularem, & inflexa
aliqua planam, quæ aut linearis, aut angularis
quorum icones in huius de fracturis libri calce
periuntur. His ergo vtimur, atqui in vſu hor
præceptum Galeni extat, vt primum incipie
abradamus latiori, deinde anguſto, vltimo an
ſtiſſimo : atqui interea dum ſcalpimus, ſolemus
craneum, & labia dolore afficere : propterea do
rem lenimus oleo roſ. quo facilius currat inſtrun
tum, & non incaleſcat os, & ſi fluit ſanguis, inf
dimus portiunculam poſcæ, hacq; madefacin
linteolum. Sed notandum eſt quod ſemper po

Icones quorundam inſtrumentorũ vbi ſint.

imbuen

imbuendum scalprum est oleo ros. quia secus exaspe
raretur, & retunderetur eius acies ab aceto:
quo facto, cum derasum fuerit os, donec videatur
meditullium, & nulla appareat tima, ita quod deli
escat, nō est amplius abradendum, sed deueniemus
ad Hipp. ac Celsi, & multorum experimentum ex
atramento: tunc enim, si aderit nigra rima capil-
laris, ibi erit rima in osse, & ideo prosequemur scal
pendo: & si integrum erit os, neque rima appa-
reat, tūc cephalicis aridis pulueribus medebimur,
vel supra os imponendo tantum medicamentum
iridis, vel oleum abietinum, & similia, veluti si ni-
hil passum esset os, derasa tamen prius superficie
ossis. Si autem secunda lamina fracta sit, opus est
ut aperiamus, idq; præcipuè faciundum cum om-
nia signa apertionem indicauerint. nostri tamen re
centiores aperiendum dicunt, quum superueniunt
symptomata, vel septima, vel decimaquar. quum
delirium vel inflammatio incipit, sed miror profe-
ctò quod velint succurrere quo tempore non pos-
sunt: non enim expectanda est septima, quando ve
niunt symptomata in æstate, nec 14. quando super-
ueniunt in hyeme: statim ante quartam facere ex-
pedit. Præceptum hoc Hipp. est, Celsi, & Pauli,
nunquam veniendum ad quartam, in qua incipiunt
putredines humorū, & naturæ insultus contra ægri
tudines: ideo in prima, vel secunda vel tertia die
aperiendum: si autem aduocati non fuerimus vsque ad
quartam, si adsunt indicationes aperiendi, & indu
ciæ conceduntur, differre possumus vltra sept. vel
vltra nonam ne motum naturæ impediamus: si aūt

procrastinatio non adest, vt possim traducere tempus: statim ego seco, etiam si in septima sit, vel crisis adsit: & hoc est si depressio fuerit, aut stupor, vel frustum pungens, etiam i quarta: & quanuis adsit crisis, vel in septim aperiamus, sed si hæc non offendunt, post sept agendum erit, nec expectanda erunt symptoma ta. Facta prædictorum exacta obseruatione, an tequam detegamus obseruandus est primo locus secundo quantum ossis auferendum, tertio qua ra tione, atque de loco, si vulnus fuerit in part summa, semper membrana detegenda est, in t ta illa parte, in qua est fractura, non in med tantum. Secundo notandum est, quod si in una pa te tantũ detegenda est, in decliui parte faciamus vt humiditas poßit fluere ad illam partem decl uem: ex decubitu verò decliuis pars obseruab tur, quoniam partes decliues in rectitudine hom nis, non sunt in decubitu: sed quũ debeamus pa tem multam detegere membranæ, vel membr na perforata est, & apparet cerebrum, fugi mus decliuem partem, quoniam, cum cerebru sit molle, labitur, & detruditur facile ad loca d cliuia, & ideo egredi posset, & marcescere. Hæc igitur pertinent ad locum; aliud est, vt nu quam sinamus empiricos aperire supra sutura sed semper ad latus suturæ: & si insignis est fr ctura in sutura, ego detego membranam ad am bo latera, quoniam detegi vnum latus, & p 7. vidi quod materia detinebatur, & transf sa fuit, & ideo statim aperui os vltra sut

ra

ram, & saniem reperi, qua purgata sanatus est æger. Quòd verò ad quantitatem attinet ossis auferendi, si erit fractura capillaris, vel sedes non lata, auferre debemus totum os circa fracturam, dummodo detectum sit, & si nolumus hoc, debemus saltem vsque ad meditullium totũ os auferre, verbigratia detectum est os longitudinis triũ digitorum, et totidem sit rima, omne os auferendũ, & si volumus vt membrana non detegatur tantũ, saltem ad meditullium aperiemus totum os, postea faciemus leuem apertionem. Sed inquit Galenus sexto meth. quod non debemus detegere omnem rimam, intelligit quando non est detectum os: imo si sit os habens quatuor rimas, nisi detegamus in omnibus partibus membranam, mortis fomentum relinquemus. At Galenus loquitur de illis, quæ procedunt, sed tectæ sunt; quoniam ope medicamentorum possumus extrahere materiam, at vbi detectio est, & refrigeratio debemus aperire. Casus autem fracturæ (inquit) simplices, quæ ad secundam vsq; laminam caluariæ perueniũt, scalpellis angustis indigent, expedit autem hos, vt numero multos, sic esse magnitudine impares: atque vbi os vitiatum, nudatum fuerit, primò quidem vtendũ latiore est: secundo loco, eo, qui sit illo angustior: mox ita deinceps reliquis, vsq; ad angustissimum omnium: quo sanè est in ipsa secunda lamina, quam diploen appellant, vtendum. Post hæc protinus, tum ad finem vsque siccis est medicamentis medendum, quæ ob id cephalica vocitantur. Ea componuntur ex iri Illyrica, & erui farina,

na, & manna, & aristolochia, & panacis radici- cortice, & in summa omnibus, quæ extergere citra morsum possunt. Ipsa nanque generatio carnis, naturæ opus est. Atqui paulopost subdit. Sin cum contusione aliqua, quod contusum est excindi debebit: idq; vel terebellis prius in circuitu foratum ac mox scalpris admotis, vel protinus ab initio cycliscis. At quæ per terebellam quidem ratio perficitur, parum tuta est: propterea quod dum audacius eam tractant, duram membranā, quæ ossi substernitur non rarò violant. Quod verò per cycliscos opus administratur, ne id quidem omnino viti- caret, quum quatiat immodicè caput, quod potius quietem postulat. Cæterum si magnæ sint fracturæ, & ossa, quæ fracta sunt, vehementer mota, mihi cycliscorum vsus perplacet. Quippe paucis excisionibus facies lenticulatis excisorijs locum: si firma plurimum ossa sint, foranda sunt terebell- Terebellis autem ipsis, vt mergi nō possint, paru- supra cuspidem nonnulli supercilium extans eff- ciunt. Expedit itaque id genus complures præparatas habere ad omnem caluariæ crassitiem. Commodissimè tamen cycliscis vteris, & primo quidem aggressi latioribus, postea magis angustis, donec ad crassam membranam perueneris. Verū quod excidi oportet, id totum cycliscis nudandum non es- sed ex ea maxime parte, qua fractura est grauissima, nam præter alia, etiā membrana ipsa ab ossibus, quæ sunt vehementer afflicta, recedit celerrimè. Si verò vnam semel partem nudaueris, atq- scalprum in cuspide habens præfixam, obtusam, & læuem

Instrumentorū vsus in ossibus fractis.

*læuem lenticulæ speciem, aciem vero per longitu-
dinem erectam, submiseris, vbi latam partem len-
ticulæ statueris super membranam, feries malleo-
lo, ac sic caluariam quam tutissimè diuides. Neq;
enim qui minus cũ periculo, nec qui celerius perfi-
ciatur, forandi modum alium inuenias. Iam verò
instrumento, quod ostagram vocãt, non nulla ossiũ
vehementer comminutorum, vel exaltantes, vel
conuertentes, per eam potissimum partem lenticu-
lato scalpro præparabimus aditum. Quod quidem
vbi demissum fuerit, discere possis illud prouerbiũ
celebre. Dimidium facti, qui bene cœpit habet.
Igitur quod vehementer confractum est, id totum
est auferendum. Si vero ab eo fragmenta quædam
longius excurrant, hæc persequi ad finem non expe
dit, illud persuasum habentibus, minimè futurum,
ut ex eo noxa sequatur vlla, modo reliqua ritè sint
nobis peracta. Atque indicatio agendorum hic
quoque ex natura ipsarum partium affectarum
subministratur. Necessum itaque in capite no-
stri, quatenus dictum est, primo fracturæ aliquid
denudare, quo videlicet detergere, & abluere à
membrana saniem possimus. Post vero quum fleg-
mones tempus præterijt, omniaq; ad vnguem sunt
peracta, carnem producere, ac cicatrice locum inclu-
dere. Porrò quum vnus atque alter homo occur-
rerit mihi, habens sincipitis atque temporis os cõ-
fractũ, equidẽ superius, hoc est sincipitis os, exe-
mi: à temporali autem abstinui: cui callum indu-
cendũ curaui, nec infeliciter cessit nobis negociũ.
Quòd verò ad medicamenta post foratum os in-*

fundenda pertinet, quãdoquidem auditorius meatus (qui non solùm vsque ad cerebri duram membranam penetrat, sed etiam neruum contingit, qui in ipsum descendit à cerebro) vehementissima medicamenta tolerat: nihil miri sit, si crassa membrana cerebri, antequã notabiliter occupetur flegmone, valentißimis post forationes etiam medicamentis gaudet, ceu naturaliter siccam substantiam possidens. Hæc Gal. sunt verba, quæ facile ex nobis iam dicta roborare, partim videtur, ac partim alio loco, vbi de modo auferendi ossa, ac de instrumentis pertractabimus videntur. Quare cũ prolixè multa de hac corporis parte fracta enarrauerimus, tempus iam satis opportunum esse opinor, vt ad cætera exploranda accedamus, hoc solum cũ adiunxerimus, nempè quod omnia ossa comminuta valde sunt auferenda, etiam si non pungant, quia os fractum, si inibi linquatur, cum sit separatum à partibus, sanguinem perfidum gignit, membranarum substantiam corrumpentem, sed si magna non fuerit fractura, & illa ossa hærent partibus sanis, non auferemus, nisi quantum prænarrauimus. Quo facto, cætera, quæ diligentius perpendenda veniũt in capite, cũ magis vulneribus propinqua esse videantur, idcirco absurdum non esse puto ea prædicto loco reponere, vt semel tãtum (si fieri poßit) de vnaquaq́ue re sermo habeatur, non autem confuse omnia tractantes, ac indistine vulnerũ curationes ex toto cum fractis ossibus copulantes: Quiescat ergo, neque id iniuria curandi ratio vulnera capitis, in quibus nihil passa est membrana, et cum ipsa

quiescant

quiescant interim cætera omnia, quæ huic facto conuenire videntur.

De narium fracturarum curatione. Ca. 3.

QVOD ad olfacientem potentiam spectat, odorandi sensorium est principium anteriorum cerebri ventriculorum: inseruit autem nasus odoratui simul, & respirationi. Si igitur vel contundatur ipse, vel eius adstruatur meatus, idq́; vel ab humore aliquo, vel à tumore præter naturam, olfaciendi facultas vel minus probè odores percipiet, vel eos omnino non sentiet. Causas autẽ fracturarum ab aliquo intrinseco accidente nullas habere nasum ex præcedentibus constat, cum vnãquamque corporis humani particulam causas externas in fracturis habere in confesso iam habeamus, eaq́; omnia, quæ contundere, vel diuidere ossa possunt. Signa præterea narium fractarum, quãuis nota admodum esse dicat Io. de Vigo, sectator in hoc casu Petri de Lacerata, Lanfranci, & aliorum quorũdam, breuiter tamen Celsus pertractauit lib. viij. cap. v. dum inquit. In naribus verò & os, & cartilago frangi solet, et quidem modo aduersa, modo à latere; si facta aduersa sunt, alterumve ex his nares desidunt, difficulter spiritus trahitur: si à latere os fractum est, is locus cauus est: si cartilago in alteram partem nares declinantur. Hæc quidem erunt signa, quæ non tanquam minimè necessaria à prædictis autoribus omissa esse opinor, sed tãquam maximè

maximè sensui nostro nota, atque manifesta, vt idẽ met Vigonius testatum suis verbis reliquit, dum dixit, quod aliquando accidit vel casu, vel percussione, vt os nasi frangatur, cuius signa manifeste comprehendi possunt ipsis oculis. Vnde & nos etiam relictis tum signis, tum silẽtio particularibus prognosticis, curationem quamprimum aggrediemur, ne dira interim symptomata superuenientia, aliquo pacto actiones nostras impediant, aut in moram maiorem detrahant. Hæc autem curatio duplicem habet intentionem, nempè os eius fractum reponẽdo, & medicamenta internè, ac externè applicando; sed quoniam præcedit semper sedis restitutio, idcirco de ipsa primo loco tractabimus. Ea verò perficitur digitum in nares imponendo, osq́; depressum nõ violenter eleuãdo, cum alia autem manu os ipsum fractum adæquetur, & postea immittentur tentæ (vt sic dixerim) quæ neque tam magnæ sint vt dolorem excitando humorum defluxũ pariant, neque ita paruæ, vt facilè cadant; externè postea, imponãtur linteorum frustula in albumine oui madefacta, in quo quidem albumine olei mirtini portionem immittemus, atque rosacei, & farinæ volatilis, hordeaceæ, sanguinis dragonis, boli armeni (si legitimus bolus nusquam hodie reperitur) quorum æqua sit prædicta quantitas, ac optimè vicissim cum albumine commixta. Quare non sine ratione hoc medicamenti genus Io. Vigonius prælibatæ auctoritatis practicus chirurgus à Petro, ac Lanfranco desumpsit, quamuis nec ineptè quidem eos operari dixeris, qui Celsum sectati sunt, qui quidem in osse na-

Ossis nasi fracti cura curatio.

rium

riũ fracto digitis ea in suam sedem reuocabat, atq; vbi aduersum id ictum erat, vtranque narem impleri iubebat: vbi à latere, ea, inquit, os impulsum est, imponendumq́; ceratum, & paulo vehemẽtius deligandum esse iubet; & à tertio die aqua calida fouendum locum stabilit, tanto magis, quanto propius esse sanitati debet. Quod si plura esse fragmẽta conspexerimus, nihilominus extrinsecus, singula in suas sedes digitis erunt compellenda. At si quod fragmentum vndique resolutum cum cæteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore, qui multus ex vulnere feretur, volsella verò extrahetur. Quicquid verò in cartilaginem incidit, excitandũ leniter est, aut subiecto specillo, aut duobus digitis vtrinque compressis. Hæc autem erit narium ossium fractorum curatio sine vulnere aliquo extrinseco, quod si adsit, modo subsequenti vulnus ipsum curabitur, quamuis maiori difficultate non vacet, neque tum Vigonis ceratum, neque rosaceũ admittere censet ratione Tagautius, idq́; in quacunque fractura cum vulnere obseruandum, quandoquidem hæc vlcus tum sordidum, tum etiam putre efficerent, sed inuicem eorum puluilli prælongi vino nigro, ac stiptico imbuti, superinyciendi erũt. Posthæc deligare nares maximè debemus, & magni admodum sit momenti negocium, ita variæ labuntur opiniones. Lanfrancus enim inquit quod ligatura duabus fieri debeat ligaturis, quarum vna sit sub naso, alia verò supra nasum, quæ medicamenta tutò detinere valeant. Guido autem, & cum ipso Rogerius, cum bindula quadam per medium incisa

Hic textus facilè est vitiatus.

incisa deligant, sic vt nasus possit pertransire, & ligant retro caput. Henricus deinde hoc totum comprehendit, & inquit quod melius sine obligaturæ consisteret, quia si ipsa sit nimis stricta nasum deformabit, si laxa multũ, parum perficit, & in somno poterit nocere ex compressione, vel ex versione, vel ex motu inordinato. Quam postremam opinionem, vt inter alias magis ineptas, ita facile Io. de Vigo secutus, amplexusq́; est, vt quibus Galeni libellus de fascijs familiaris minime sit, à quo varias narium ligaturarum formas desumere potuissent. Is enim linteolum scissum ad nasum descripsit, funda etiam ex quatuor capitibus delineatur, eademq́; ex tribus, ex duabus, & cum ipsis quamplurimas fascices maxima diligentia ad hũc quoq; vsum idem autor depinxit, quæ nisi maxime curatione narium conuenire deberent, dubio procul non adpositæ fuissent, nec obstant rationes Henrici, qui dum timet hinc inde periculum, eas propterea prohibet, quandoquidem non vni Henrico, nempè chirurgo pusillanimo, ac viro iam decrepito hæc tractanda committuntur, sed tali, quem principio nos quoque depinximus libro de luxationibus, videlicet circunspecto, vt hæc pericula diligenter subterfugiat, atque hac vel illa ratione potius obligationem administret, quam arbitratu suo medicamentum desinat, cum eadem nimirum pericula occurrant in somno, & inter detorquendum. Victus idem obseruetur, quem paulo ante descripsimus, quemadmodum etiam de venæ sectione, ac pharmaco propinando, idipsum adiungentes, vt maximopere sumum

nium prohibeamus in ægri cubiculo, ac ea omnia, quæ lacrimas ab oculis extorquent, & ab omnibus sternutatorijs, atqui, vt vno me verbo expediam à motu violento respirationis, & totius capitis.

De aurium fractarum curatione. Caput 4.

IN aure quoq; interdum rumpitur cartilago: quam minime existimasse puto quotquot post Celsum artem chirurgicam posteritati tradiderũt, cum verba nusquam de ipsis fecerint, non Guido, non Nicolaus Florentinus, non Gulielmus Placentinus, non Brunus, non Theodoricus, non Lanfrancus, non Petrus ab Argillata, non Io. de Vigo, non denique quisquam ex recentioribus de aurium fracturis pertractarunt vt fortasse id à Galeno argumento desumere arbitrarentur, qui cum quidem de affectibus aurium libro 3. de comp. med. secund. loc. egisset, cætera omnia tetigisse est visus, præter eiusmodi affectum de quo nos modo erimus tractaturi. Sed, pace omnium dixerim, aures etiam aliquando franguntur, neque id difficulter contingit: omissa interim eorum inutili quæstione, qui in osse tantum ex omnibus auctorib. fractura legitimè nuncupari contendunt, in cartilagine autem nequaquam. Vnde ipsam curationẽ admittentes primo cartilaginem ante seiunctã appropinquabimus: quod si inciderit antequam pus oriatur, imponendum glutinans erit aliquod medicamen-

*camentum, sæpe enim suppurationem prohibere vi-
dimus, atque aurem egregiè confirmare. Illud ve-
rò & in auribus, & naribus etiã ignorari non opor
tet: non quidem cartilaginem ipsam glutinari, cir-
ca tamen carnem increscere, solidariq; eum locũ,
atq; optime roborari. Medicamenta verò illa, quæ
roborare vim habere dicimus, eaq; tum nares, &
aures, tum cæteras corporis oßium fracturas, ea-
dem quippe sunt, in quibus facultas exiccatiua in
promptu existit, conglutinatiua, & cum modica ca-
liditate commixta, cuiusmodi erunt, myrrha, thus,
aloe hep. & eiusmodi. Si verò pus natum sit, ape-
rire ab altera parte cutim omnino debemus, atque
cartilaginẽ ipsam contrà lunata parte excidendam
volumus, deinde medicamento aliquo vtemur le-
niter supprimente, quale lycium esse voluit Celsus
aqua dilutum, donec sanguis fluere desinat: tum
imponemus linteolum cum emplastro, sic vt pingue
omne euitemus, & parte posteriori mollis lana au-
ri subijcienda est, quæ vacuum illud totum, quod
inter caput, & aurem reperitur adimpleat. Deli-
gabimus præterea aurem fractam ex Galeni sen-
tentia, atque Celsi auctoritate non admodum stri-
ctè, sed leniter potius, hac videlicet deligatura.
Mediam auriculam complectamur, linteolo in qua-
tuor partes scisso; ex partibus verò scissis, quæ su-
per auriculam sunt, vbi X, literæ figuram accepe-
rint, vna per frontem, altera per summum caput
ad occipitium porrigemus, tum quæ per fronten
procedebat, qua X, literæ similitudo est, attraha-
tur, quæ per verticem, ad frontem ducatur, &
later*

latere capitis ambæ inter se vinciantur, sed partes subiectæ aduersæ inter se procedant, & altera per posteriorem partem, altera sub mentum detur ad occipitium, ibique nodum accipiāt, vel hoc modo. Fascia post læsam aurem propè occipitium orsa, per ipsam ferri debet, vt ex parte eandem includat, inde inter frontem, & verticem attrahi non longe à fronte, tum per priorem partem propè alteram aurem, ac sub mentum ad aurem affectam, deinde inter verticem & frontem ad posteriorem partem integræ auris, & sub mentum, atque infimam auriculam ad occipitium, inde circa frōtem, ac rursus ad occipitium, atq; hæ conuenienter deligationes huic parti conuenire satis videbuntur. Victus autem ratio, quam in aurium eiusmodi affectibus non magni ponderis esse videatur, nihilominus non erit aspernendus: victu enim omnibus ex æquo morbis medemur, vt sine cuius congruo vsu, nec in secunda, nec in aduersa valetudine consistere vsquam valeamus. Quamobrem in his quoque generibus abstinentia primi temporis necessaria est, donec inflammatio finiatur, atq; interim vitanda erūt sternutatoria omnia.

De maxillæ fractæ curatione. Cap. 5.

A B HIS ad maxillam venturus, indicandum in ipsa quoq; esse opinor rationis curatiuæ instrumentũ in eiusmodi fractura, cuius dignotio haud difficulter percipitur, tum ab inæqualitate dentium, tum ab vna parte depressa, altera verò eleuata. Conueniunt autem ad ipsam reducendam omnes antiqui, atq; recentiores medici, qui de eiusmodi fracturis pertractarunt, vt facile ex eorũ monumentis videre erit, nempè ex Albuc. Halyabb. Auic. Celso. & integra chirurgorum caterua, vt digitis in primis duobus vtrinque prementibus, & ab ore, & ab cute omnino ossa in suã sedem compellenda sint, vt libro præcedenti manifestè demonstratum est. Reposito deinceps, qua potuimus diligentia osse, quamuis ab omnibus Cels. sectatoribus, vnus ordo tantum obseruetur, vt videlicet linteolum duplex madens vino, & oleo superinijciunt, nos tamen recentiorum opinionem sectati, à prima vsque ad septimam oleum ros. myrtinumq;, ac oui albumen in vnum redacta omnia, ita vt emplastri induant quandam formam, loco imponimus, modica farinæ volatilis portiuncula, non neglecta. Ex quo scilicet omnium medicamine, maximas curationis partes, quæ per remediorum applicationem fit, seligere tuto poterimus. Si etenim superuenturum calidum apostema aliquo pacto timeamus, lana succida in albumine oui madefacta idipsum remouebimus, sicuti etiam ex volatili fa-

na. ac oleo roſ. cõmixtis, ac myrtino intentionem
eandem ſeligere in confeſſo eſt. Deinde aut faſcia,
aut molli habena media in longitudinem inciſa, vt
mentum vtrinque complectatur, atque eiuſmodi
inde capita ſupra caput adducta ibi deligantur:
vel diducatur in primis faſcia retro collum, & ad-
ducatur ſupra maxillam, ſub aures reuertendo re-
tro caput reducendo ligetur in fronte, atque ſi plu-
ribus adhuc reuolutionibus egeamus, per eundem
modum eaſdẽ deducere poterimus, donec ligatura
ſit bene confirmata. Si tamen cum fractura aderit
in maxilla vulnus externe, fracturam interim cu-
rabimus, quouſque huic libro finis eſto, & in ſubſe-
quenti vulneri curationem aßignabimus. Si verò
eſſent fruſtula oſſis ſeparata, ea tunc extrahere cu-
rabimus, vt ex prædictis liquido conſtat. Reforma-
tur autẽ maxilla ſi rectè tractetur intra 28. diem ſi
Albucaſi, & Auicennæ credendũ eſt: interdũ verò
intra decimũ quartũ, vigeſimũ, & vigeſimũ quin-
tũ. Non enim in omnibus eadẽ proportio extat, nec
eademmet regula poteſt perpetuò aſſignari, quem-
admodum neque etiam in aliarum noſtri corporis
partium fracturis eandem temporis menſuram ſu-
ſcipere debemus, & quanquã ab omnibus ferè au-
toribus caluaria dicatur triginta quinque diebus re
formari: brachium, & tibia diebus circiter quadra
ginta: cubitus diebus, vt plurimum triginta; co-
xendicis os diebus decem, & octo: coſtæ diffractæ,
poſt vnum & vigeſimum diem Celſo: aliis poſt 28.
ferruminatæ ſaneſcunt: iugulum, ſcapula, os tali,
calx, manus, planta, intra idem tempus cum ma-

Fracturarũ coalitionis tempus.

 xilla:

xilla: coxa Hipp. diebus quinquaginta: pes sexagin ta dierum spatio concrescit, tamen ad celerem, tar damve fracturarum coalitionem plurimum facit ætas, virium robur, habitus corporis, vitæ ratio, aeris conditio, vt in his ferruminationum terminis nihil prostato, & firmo ponendum sit. Quæ verò in victu instituendo pro maxillæ fractæ curatione consideranda nobis veniunt, parum, aut nihil à præcedentibus differũt, dummodo sorbilia cibaria, quæ sub humidi nomine nos Celsus docuit, diu assumantur, atque primis diebus nullus, si fieri possit capitis, linguæ, narium, dentiũ, labiorumq́; motus adsit, quod idem autor silentij vocabulo totum amplexus est. Ea præterea cibaria vel humida, vel sorbilia dixeris parum refert, dummodo stricta manu concedantur: in omnibus siquidem sancitum est fractis oßibus, vt fames primis tribus diebus necessaria sit, deinde à tertio die humidum cibum sublata inflammatione paulo pleniorem concedemus, eamq́; qui carnem alat: per omne tempus vinum esse alienum, cum paralysim, stuporem, apoplexiam, neruorum incontinentiam, furorem, rabiem, conuulsionem, vertiginem, arthritidem, cæcitatem, malum habitum, omnemq́; frigidorum morborũ colluuiem tandem ex vini potu contrahere in fracturis facile possumus. Quæ in pharmaco, ac phlebothomia cõsiderare oporteat in maxillæ fractæ curatiõe, ex præcedentibus optime indicatio extorquetur, & iccirco de eis modo sermo non erit habendus, cum maxime in sequentibus de vtroque propinando, administrandoq́; capita nobis erunt assignanda vniuer-

salia

ia. In maxillæ fractæ curatione, dum quædam s docuit satis indistinctè Celsus, hinc inde confusè tius labens, tria fracturarum genera in oßibus se proponit, hæc verba faciens. Omne os (inquit) odò rectum, vt lignum in longitudinem finditur, odò frangitur transuersum, interdum obliquum: que idipsum non nunquā retusa habet capita, non unquā acuta, quod genus pessimum est, quia neq; cile committuntur, quæ nulli retuso innituntur, r carnem vulnerant, interdum neruum quoq; aut usculum. Quinetiam aliquando plura fragmenta fragmento fiunt, sed in alijs quidem ossibus ex to- o sæpe fragmentum à fragmento recedit. Maxillæ verò semper aliqua parte etiam vexata, ossa inter e cohærent: Hæc Celsus, à quo finem huic capiti mponere tempus conueniens erit.

De iuguli fracti curatione. Cap. 6.

CVR rebus tantum duris, & renixu contranitentibus, fracturæ ratio conueniat, ex Aristotelis penu depromendum erit. Is nanque lib. meteororum 4. cap. nono, hanc videtur huius rei rationē adferre, quod frangi ea tantum iure dici possint, quæ in magnas partes secari, ac distrahi, diuelliq; queant: quæque substantiā nec mollem, nec vacuam aut sequacem: sed solidam, & duram, renixuq; reluctantem nacta sint: qualem naturam cum ossa sortita sint, & multis præterea meatibus scateant, fit vt non frangibilia tantum ossa, sed & friabilia,

friabilia, & comminui quoque parata, haberi meritò debeant. Hoc enim frangibilia à comminuibilibus distare, idem Aristoteles voluit, quod fractilia, quæ sunt longè porrecta foramina habeant, ob idq; non nisi in magna, & longè posita secari possint: friabilia verò, seu comminuibilia, & multa, & obliquè potius, quàm directim posita foramina contineant: quamobrē & minutatim diminui, & quasi frustillatim atteri ipsa poßint. Ad fracturam item duobus potissimum opus esse, rerum naturæ scientißimi existimant, valido frangentis impetu, & rei frangendæ renixu. Quæ causa est, quod neque carnem, neque medullam, aut adipem, aut id genus mollium quidpiam frangi dicimus, quòd facile cædant, mollitieq; sua frangentis impetum minimè sustineant. quamobrem contundi potius, aut vulnerari, quàm frangi, iurè dicemus. Quod præter Aristotelem sensisse eius interpres Auerrous, lib. meteor. 4. comm. 44. conceptis penè verbis est visus. Causam ex prædictis attulimus, cur oßibus tantum fracturæ nomen congruat, fracturam nunc iuguli curemus, eamq; quamprimum aggredi maxime conemur, ne ob moram interim vetustioris fracturæ nomen accipiat; ea siquidem quò vetustior existit, hoc est quò tardius diffracta ossa hæc ferruminantur, eo contumacior efficitur, quòd & spatia inania aliena substantia impleantur, & callus inæqualis gignatur. Quod non in iuguli fractura tantum euenire declaramus, verum etiam in omnibus cæteris fracturis. Isthæc autem curatio, quæ quoque in omnibus fracturis eadē penitus existit, quatuor præci-

puis

uis scopis perfici cõmode solet, præsertim transuer
m factis. Prior est, vt diffractæ partes ad rectitu
inem dirigantur, inque naturalem situm coapten
ur: secundus, vt sic conformata ossa, riteq; com-
nissa prorsum immota donec curata sint, maneant:
ertius, vt calli cum diffractis partibus adglutina-
ionem moliamur: quartus, vt quæ superueniunt
ymptomata arte emendemus. quibus scopis nõ iu-
uli tantummodo, maxillæ, aurium, narium, atque
aluariæ: sed vniuersa fracturarum perficitur cu-
atio. Verùm si, vt rectè à medico in actum educan
ur, obseruationibus quibusdam opus est, sine qua-
rum præsidio ritè procedere curatio nequit. Illud
n primis obseruandum, vt in fracturarum curatio
nibus docti in primis adhibeantur chirurgi, pruden
tesq; ministri, qui accurate imperata facere no-
rint: locusq;, lumen, medicamenta, linamenta, fe-
rulæ, vincula, fasciæ, parata, promptaq; sint om-
nia. Medicamenta sint, oleum rosaceum, idq; om-
phacinum, si haberi potest, ouorum albumina, oxi-
craton, locus planus, ac lumine collustratus, vt ritè
chirurgus operari queat, linamenta concerpta mul
ta sint, seu etiam stuppæ lenes ad contegendũ mem
brum, ferulæ probè dolatæ, tenues, è sequaci ligno,
coriove fabrefactæ apparentur. Fasciæ latæ, oblon-
gæ, firmæ, è tela nec rigida omnino; nec molli, &
quæ ad vinciendum membrum satis sint, construan
tur: vt lectus, & stragulæ vestes, probè ad ægri
quietem compositæ sint. Quæ vbi paratæ fuerint,
tum ad fracti ossis reductionem, seu æquationem est
arte properandum. Vbi nanq; ad dextram detortæ

ossa sunt, ad sinistram ducenda erunt, & contra; semper nanque in directum agendæ ossis fracti partes sunt. Directum autem id audire oportet, cùm in naturalem figuram, quam prius habebant, ossa reducuntur. Eum verò situm autore Galeno, lib. 6. meth. med. habuerint, si quis ea, quæ dissident ossa, integræ partis intuitu in contrariũ adducat: à qua transpositionis ossium certißima indicatio petenda erit. Hæc autem omnia, quæ vnicuique fracturæ conuenire pro curatione enuntiauimus, in iugulo etiã fracto inspicienda esse fas erit. Iugulum siquidem non nunquam elabitur, & si transuersum fractum sit, per se aliquando rectè rursus coit, atque si quiescat sanari sine iunctura potest. Vbi ad pectus iuguli os conuersum sit, ipsum quidem retro dandum, humerus autem (Celso autore) in priorem partem adducendus est: & vbi ad scapulas tendit, simul extra manu plane propellendus in posteriorem partem humerus est, & illud in priorem attrahendum: ac si is inferior est, non id quod à pectore est, deprimendum est, quia immobile est, sed humerus ipse attollendus. Ita vt præceps ea re facile depromatur, vt tum prorsum, tum retrorsum, tum in hanc, tum illã partẽ iuguli oßis translatio, fracturave sit, ea in oppositam partem, pelli conueniet. Si plura fragmenta sunt, excipere ea oportet ex ferula facto canaliculo, eodemq; intus incerato ne fascia diducatur, quæ iugulo composito circundanda est, sæpius potius, quàm valentius, vt conceptis verbis idem Celsus nos docuit, quod ipsum quoque in omnibus ossibus fra-

ctis

is perpetuum esse contendit, atque nos quoque cũ
ipso eadem superius semper admonuimus, atque
perpetuo quoque id præcepti loco à maximis medi
cinæ autoribus obseruauimus, vt cũ reducta ossa,
æquataq́; fracta sunt, ea in æquatione commoda li-
gatura (quæ fascijs obuolutis, varieq́; circumactis
perficitur) seruentur, idq́; citra dolorem, quantum
quidem fieri poterit, hoc est, vt quæ admouentur fa
sciæ, ferulæq́;, neque nimis arctè constringantur,
nec laxè nimis pateant. Arcta nanque ligatura do
lorem: laxa ad continendum inualida est, vt alias
indicauimus. Arcta rursus immodicè, gangrænas
& sphacelos parit (quod ego sæpe fieri animaduer-
ti) laxa æquata ossa dissoluit. Sit itaque ligatura
inter extrema hæc mediocris, vt neque compressu
dolorẽ, mortificationemq́; inferat, nec laxitate dis-
solutionem. In iugulo præterea fracto hæc maximè
animaduertenda sunt, vt pro diuersitate fractura-
rum, diuersis etiam deligationibus vtamur, quod
inter omnes chirurgiæ qui extãt scriptores latinos,
vnus Celsus expressisse his potissimum verbis est
visus. A dextro verò iugulo, si id fractum est, ad
alam sinistram, à sinistro ad dextram: rursusq́; sub
ala sua fasciari debet. Posthæc si iugulum ad sca-
pulas inclinatum est, brachium ad latus: si in par-
tem priorem, ad ceruicem deligandum est: supi-
nusq́; homo collocandus, cæteraq́; eadem facienda
quæ supra comprehensa sunt. Victus præterea talis
instituendus erit, qualem superius adnotauimus si-
cuti in pharmaco exhibendo, venæ sectione, eadem
vtique veniunt obseruanda: motus prohibendus,

Ligaturæ, quomodo fieri debeãt

ira expellenda, & reliqua omnia, quæ in cranij cu ratione enarrauimus non erunt negligenda.

De pectoris furculæ fractæ curatione. Cap. 7.

FVRCVLA pectoris frangitur interdum in extrema parte atque aliquãdo interna, cuius significatio occultatur sensui apud tactum cum manu, tamen peritus in fracturis, ac diligens chirurgus haud difficulter cognoscet, tum digitorum immissione, tum etiam accidentium obseruatione. Quæ sæpius fractura eiusmodi partis contingit interior profectò est, quanquam aliter nonnulli sentire videantur, & ideo eam primum quomodo reducamus docere statim oportet, et cum magni momenti existimentur, ope tamen quorundam instrumentorum, facilior prædicta reductio habebitur. Habita igitur exacta fracturæ interioris dignotione, hoc nimirum pacto eam retrahere ad pristinam sedem nitemur, genu ponentes in medio spatularum, ac fortiter humeros ad posteriora trahẽdo: atque manu tunc alter fracturam placide reducat. Vel reducatur æger ad terram, vel retro spatulas puluinar aliquod rotundum obduratumq́; , aut gibbosum premanturq́; fortiter humeri ad terram, & tunc cum manu reducatur fractura. Reducta interim parte fracta, inspicere diligenter oportet num pũctura cum dolore percipiatur ab ægro, indicium enim hoc esse scias, frustulum ossis inesse, quod statim

Furcula, quo pacto retrahi possit.

tim

im ex sancitis præceptis seiungi debet, diuelli, ac xtrahi, & primo scindendum est super costam deressam. cōuenienter enim nos extrahere possemus uæcunque adfuerint frustula, quanquam ineptus ninister haud difficulter errare valeat, mortemq; egro indubitatam administrare, si siphac tantummodo lædat. In ea autem fractura, quæ ad exteriores partes reperitur, duos oportet ministros conuocare diligentes, & quamuis magnum adeo periculum nequaquam, vt superior portendat, tamen inconsulto non erit curandum, & idcirco duo illi ministri aduocentur, quorum vnus adiutorium, quod sequitur furculum fractam sustineat, eum ad superiora, & exteriora extendendo: alter verò collū versus partem aduersam extendat, & interim fracturam digitis suis reducat chirurgus, ea interim medicamēta supponēs, quæ superius adnotauimus. Deligetur præterea ægrotus cum fascijs conuenientibus, quæ pertranseant sub ascellis, deinde super collum, & subsequantur totidem reuolutiones, vt locus sit honestè strictus, neq; in posteriori hac fractura eodem modo procedendum erit, sicuti in altera priori, videlicet in aspectando affecto loco, sed hæc quotidie videatur, vt voluit Albuca. altera verò minimè erit persoluēda vsque ad septimam, aut octauam, nisi acciderint symptomata aliqua, quæ ad solutionem faciendā nos maximè attrahant, cuiusmodi esset pruritus, vel dolor, vel calidum apostema, aut quid simile. Tempus autem, ab Albuca si iam præscriptum est potius xxiiij. dierum, quàm xxxiiij. vt falsò dixit Guido Cauliacensis: & si

neque

neque hoc perpetuo, uel vt plurimum promittere possimus. Victus verò talis præsignari debebit, qualem antea adnotauimus, & cum ipso confidenter animaduertere opus erit, an pharmacum sit propinandum, quale, quantum, quādo, & quomodo. Idq; facilè ab ætate, vsu, temperatura, locis, tempore, & alijs eiusmodi indicium extorqueri licebit, ex quibus etiam venæ sectio suscipietur.

De fracti humeri curatione. Cap. 8.

HVMERI os rarò frangitur in medio, sed plerunque circa eius latera, & quādoque euenit ad internas partes, aliquando ad externas, cuius significatio manifesta admodum apparet ex ipso manuum tactu. Quocunque tamen modo fractum sit, non sic vt membrum aliud intenditur, neque omnes autores vnanimes in repositione comperimus. Celsus equidem, (vt à vetustioribus nostris incipiamus) hoc modo lib. viij. cap. x. reposuit, videlicet, hominem collocando alto sedili, medicū autem humiliore aduersus. Vna fascia brachium amplexa ex ceruice ipsius, qui læsus est, id sustineat: altera ab altera parte super caput data, ibi accipit nodum: tertia iuncto imo humero deorsum dimittitur, ibi quoque capitibus eius inter se iunctis. Deinde ab occipitio ipsius, minister sub ea fascia, quæ secundo loco posita est correpto: si dexter humerus ducendus est, dextro, si sinister, sinistro brachio, demissum inter feminæ eius qui curatur

Humerus fractus qui r[illegible]natur.

tur

ur brachium tenet : medicus super eam fasciam, quæ tertio loco posita fuit, palmam inijcit dextrã: sinister sinistram : si dexter humerus sumatur, simulq; alternam fasciã minister attollit, alteram premit medicus: quo fit, vt leniter humerus extendatur. Fascijs verò, si medium aut vnicum os fractum est, breuioribus opus est: si summum longiori opus, vt ab eo sub altera quoque ala per pectus & scapulas porrigantur. Protinus verò brachium cũ deligatur, sic inclinandum est id, quod afficit, vt ante fascias quoque sic figurandum sit : ne postea suspensum aliter, aliter cum deligabatur, humerũ inclinet. Brachioq; suspenso ipse quoque humerus ad latus leniter deligandus est : per quæ fit vt minimè moueatur, ideoq; ossa sic se habent vt aliquis composuit. Cum ad ferulas ventum est, extrinsecus esse earum longißimæ debent, à lacerto breuiores, sed sub ala breuissimæ. Sæpius eæ resoluendæ sunt, vbi in vicinia cubiti humerus fractus sit, ne ibi nerui rigescant, & inutile brachiũ efficiant. Quoties solutæ sunt, fractura manu cõtinenda, cubitus aqua calida fouendus, & molli cerato perfricandus, ferulæq; vel omnino non imponendæ contra eminentia cubiti, vel aliquanto breuiores sunt. Petrus verò Bononiẽsis si ad extra fractus sit humerus, hoc modo reponendo stabiliuit, videlicet pilam aliquã magnam ex lana, vel stuppa confectam sub ascellam imponendo, & sic comprimit cubitum vsque quasi ad costas, & tunc cum manu æquat ipsam fracturam, & ligatura fasciarum confirmat. Vigonius autem Ianuensis iubet, vt medicus cũ mane premat

Ferulæ, quo pacto aptãdæ.

Humeri reponẽdi opiniones variæ.

locum

locum eminentem, & cum altera manu humeri caput accipiat, per longum à parte inferiori fortiter attrahendo. & hoc pacto partem aut eleuatã, aut depressam ad pristinũ locum reponi affirmat, atque postea, si opus nempè sit, ipse etiam pila stuppea vino madefacta sub axillis vtitur, parum à Petro differens: quemadmodum recentiores omnes cum ipso potius consentiunt, quàm cum Celsi mira admodum doctrina, præsertim in deligandis partibus fractis cum fascijs, & ferulis imponendis. Et quamuis intentio nostra sectari penitus facilitate quadam cogatur Petri prædicti præcepta, obseruauimus nihilominus, ex præcedentibus quantum vtilitatis suscipiamus à commoda, conuenientiq; fasciarum ligatura, quam Celsus etiam celitus eleuare videtur. Quin & cauendum quoque esse scimus, vt quod ad ferulas pertinet, initio ne grauemus, quod eo loco non præposuit Celsus, neque scabræ, aut duræ, sed leues, dolatæ, mollioresq; admoueantur, & quæ cõtinere quidem diffracta ossa possint, compressu torquere nequeant. Post septimum verò diem paulò firmiores admoueri poterunt, vbi à phlegmone metus nõ subsit, vt Gal. lib. vi. meth. meden. & Auic. fen v. quar. conceptis verbis sensisse sunt visi. At verò neque parum de dissolutionis ferularum atq; fasciarum tempore soliciti esse debemus. Nam si vel nimis properè ante ossis ferruminationem eas sustulerimus, ingens malum parti inferemus, sin nimium tardè, longo compressu membrum in mortificationis periculũ adducemus. Itaque si neque pruritus, neque dolor, grangræna, inflammatio adsint,

soluere

luere ante decimum, aut quintumdecimum, aut igesimum minimè expedit. Sin illa alterumve illo um adsit, intra septimum solui possunt, imo quotounque die illa, quæ diximus apparuerint, Hipporatis iussa sequentes lib. de fract. qui tertio quoque ie deligationem soluendam, vbi dolor, pruritusve nfestarint, & membrum temperata aqua fouendũ præcipit, vt & acris sanies discutiatur, & mitigeur dolor, prurigoq́; sedetur. Quæ omnia non in humero tantũ fracto obseruanda veniunt, sed in quacunque particula fractura reperiatur, & præcipuè n brachijs, femoribus, cruribus, digitis, & eiusmodi partibus, in quibus similes ex magna parte casus, curationesq́; adsunt. Victus nec differat à præcedentibus, & semper eadem ratio quoque obseruanda erit, tum in hac parte, tum etiam in cæteris quæ subsequuntur fracturis, videlicet, vt ab initio tenuiter cibetur æger: à vino, carnibusq́; arcẽdus: sed vbi regenerari porus incipit (vt persæpe sancitum fuit) plenius alere ipsum ex vsu est. Hæc Hippocratis, Galeni, & Rasij sententia est. Quæ autem adiectio, & ciborum etiam detractio à calli generatione diducẽda erit, circa quam tota versatur ars, qui vt gignatur cogi, concrescereq́; cum fracto mẽbro aliquid proprij ossium alimenti oportet, quod in fracturæ labijs cõsistens ossa diffracta ferruminet, prudens artifex intelliget. Crassa hæc materia poro gignenda idonea, ad duodecimum, vel quintumdecimum diem ab ossis fractura gigni incipit, vel Guidonis testimonio, tametsi in alijs (vt iam diximus) citius, tardius in alijs id fiat. Callum porrò ag generari

Callum æg generari, q̃ indicent.

generari indicant, dolor sedatus, inflammationis, & tumoris securitas, bonus, ac floridus perfracti mẽbri color. Quæ cum apparuerit, paulò plenior instituendus victus tùm est, cibisq; valentioribus alendus æger, qui & succum bonum, & tenacem creare valeant. In hanc rẽ oriza similagineus panis, è tritico paratæ pultes, vel farre, aut amylo, tum & animaliũ pedes, ventres, ac capita, Auicennæ valde probantur, præsertim hædi, vituli, ac veruecis. Carne, & vino ad decimum vsque diem, ex Hippocratis præcepto abstinendum: postea crassiore, & styptico vino vtẽdum, dum porus gignitur, qui moderatus esse debet, neque iusto maior, aut minor quàm cõueniat, vt docta Galeni sexto methodi sententia est. Per initia fracturarum, antequã gignatur callus, tenuiter (inquam) cibandus æger, detrahendus sanguis, si validæ sint vires, ætasq; florens, ac reliquæ indicationes concurrant, atque idem de purgatione in præsentia dictum sit, ne toties eãdem cantilenam impropriè, ac insulsè (vt ille inquit) decantemus. Quibus dictis huius capitis finis iã esto.

De spinæ fractę curatione. Caput 9.

IN spina quoque est quod propriè notemus, nã diuersis eiusmodi partibus fractura accidere solet: tum in colli vertebris, tum etiã in alijs, & in cauda, vt hoc vtamur sermone, quamquam ex Albucasis sentẽtia minimè fra-

ctura

ra in collo contingat, sed in alijs partibus dun-cat, quam doctam opinionem cum ipso sensu etiã falsam ex Paulo tacitè refellit Auicenna, dum quit quod ossibus spondilium raro accidit fractu- : sed vt plurimũ accidit attritio. Frangitur ta-en hæc pars, nec sine maximo periculo, ita vt fa-e sit mortis ianuam attingere, propter spinalis edullæ nobilitatem, ac tracheã arteriam, ac ner-orum cõpagem, ex quibus hæc symptomata oriri lent, nimirum immensus dolor, respirationis diffi-ultas, neruorum nimia elongatio, paralysis bra-hiorum, et aliarum extremitatum, ex quibus diffi-ilior curatio redditur, non tamen desperatum ne-ocium aliquando habetur, quamuis axioma vulgi l existat, vt fracto collo, succedat omnino mors; ed hoc nullo pacto locum habet nisi in ijs ægrotan-ibus, in quibus vrina, atq; ciborum cætera excre-enta, ex fractura miserrimè exeant, quæ signa ortem vicinam portẽdunt: in reliquis verò licet n vado res semper nõ habeatur, cura nihilominus iligenti adhibita, euadere poterit æger. Reponun-ur itaque ossa fracta, adhibetur emplastrũ ex fa-ina volatili, oleo ros. myrt. & similibus, quæ di-ximus, & tandem conuenienter tum fasciæ, tum ferulæ imponantur.. Animaduertendum quoq; est, um fractura sit simplex tantum (vt recentiores nostri loquuntur) vel composita, hoc est cum vul-nere, quia tunc crescit artificis operatio, sicut in sequentibus lib. de vulneribus apparebit. Victus verò non differt à præcedentibus, & quod hoc loco adnotandũ esse conuenienter scimus, solum est quæ

Spinæ fra-ctura, cur periculo-sissima.

Ioannes

Ioānes de Vigo adnotauit nempè, vt quotidie æger vel naturaliter ægerat, vel pharmaci, aut clysteris auxilio. nec inutilis obseruatio quoque est Guliel. Placentini, qui primis diebus ex cæphalica vena sanguinē detrahere, ex parte aduersa, vel eius loco cucurbitulas scapulis imponere docet, dūmodo, & vires, & ætas idipsum consentire videantur. Cæterū post colli vertebrarum fracturas, in spinæ partibus cauda etiam frangi aliquādo poterit, quæ fractura sub sensum optime cadit, neque adeò periculosa existit, vt quidem esse diximus in collo, neq; etiam difficulter reponi solet, hoc præsertim modo. Stet æger sic, vt chirurgus coccygem cōmode vna manu supprimere valeat, altera verò cum indice in ano immisso subleuare nitetur, idque tandiu fieri necesse est, quādiu os istud pristinum locum adeptū esse videatur. Quo facto statim vel emplastrum toties cum farina volatili, oleo ros. et eiusmodi repetitum superimponatur, vel emplastrū quod recipit ouorum albumina quatuor, olei myrtini, olei ros. ana vnc. ij. terebinthinæ optimæ vnc. i. ß. thuris drach. iij. mastiches drac. i. ß. myrrhæ, aloes, ana drach. ij. sanguinis draconis, boli armeni, an. drac. ß. farinæ volatilis vnc. iij. misce, & vtere. Verum quoniam vertebrarum omnium fractura sub periculum cadit, idcirco quo citius possumus, tum partem reducere, tum quoque remedia adhibere, eo audacius agendum erit: & quoniam facilis est materiæ in parte hac concursus, & multa symptomata accidere possunt, propter medullæ nobilitatē, neruorumq; diuersas compages, ac musculorum, lumborum,

Cauda fracta, quomodo reponēda.

uorum, venarum, ac arteriarum periculũ, propterea omnia præmeditari, ac pro viribus prohibere debebit accuratus artifex. Ne autem materiæ concursus nos aggrediatur, atque vt locus aliquo pacto foueatur, & vt iam decursa materia resoluatur, supra locum affectum nõ sine lucro eiusmodi medicamẽtum adhibere poterimus, quod à Ioan. de Vigo sub defensiui nomine, hoc pacto ordinatur. Recipe ol. ros. ol. myrt. an. vnc. iij. ceræ albæ vnc. i. ß. liquata cera cum oleis prædictis circa lentum ignem, antequam frigescat adiunge boli armeni vnc. 1. omniũ santhal. drach. 1. fari. fabaceæ drac. x. farin. hordeaceæ vnc. 1. ß. misce, ac supraponas loco cerati, & cum neque victus, nec cætera, quæ supradiximus de purgantibus pharmacis, et de venæ sectione tantillum variant, propterea verba hoc loco silentio concedemus.

Defensiuũ Ioã. de Vigo, ad frac. vertebras.

De brachij fracti curatione.
Caput 10.

AT si brachium fractum est, principio inspicere operæprecium est, alterum os, an vtrunque comminutũ sit, non quòd alia in eiusmodi casu curatio admoueri debeat, sed primum vt valentius extendatur, si vtrunq; os fractum est. Oportet enim medicum fracturarum extẽsiones quam directissimas facere. Hæc enim, autore Hippo. iustissima natura est: si verò quid vel hac, vel illac inclinarit, ad pronam partem

vergere conuenit: minus enim hoc peccatum est,
quàm ad supinam. Frangitur itaque aliquando
focile brachij magnum, aliquando verò paruum,
atque aliquando vtrunque, autore Auicenna, Cel-
so, & reliquis, sed noxa eadē non est, quandoqui-
dem in minoris focilis fractura, difficultas nō adeo
magna adnascitur, vt in maiore contingit: si vero
vtrunque fractum sit, difficilior adhuc res succe-
dit: quia necessè est minus neruos contrahi altero
osse integro, eosq; intendente: nam vbi alterū in-
tegrum est, plus opis in eo, quàm in vtroque fracto
suscipitur. Si ergo frangitur superius os cubiti,
quod & radius Latinis, & focile minus Guidoni,
& Græcis κερκὶς vocatur, tunc est necesse ipsum
adæquare, & paruam extensionem facere sat qui-
dem est. Altero verò fracto, nempe maiori osse,
quod inferius dicitur, & longius cubiti, & vlna à
Latinis, & nomine totius cubiti habetur, ac Gui-
doni focile maius, Græce autem πῆχυς, minimo
occurrit digito, rectumque est, vt superius obli-
quum, tunc ipsum æquare maiori extensione. Ca-
piat itaque aliquis manum brachij fracti, alterq;
interim cum manu dextra cubitū amplectatur, &
æqualiter extendat brachium, donec postea chirur-
gus diligens commodè remittat ad pristinum locum
os fractum, & si in vtroque focili fuerit fractu-
ra, vtrunque hoc pacto remittere poterit. Post-
modum circa membrum impositis oleis, atq; cæte-
ris, quæ præposuimus medicamentis, fascijs deliga-
bimus ipsum, ac ferulis sex, vel ad minus quinque,
inter quas ea ferula crassior propè fracturā prom-
ptè

Cubitis ossa, quot sint, & quō vocentur.

tè immittetur. Hoc tandem facto, brachium de-
gatum æqualiter super stratum imponatur, ita
amen vt manus aliquantisper eleuetur, ne humo-
es ibi decurrant, semper enim accuratus chirur-
us tum in fractura hac, tum in omnibus cauere
rtificio debebit, ne dira interim symptomata cu-
ationem impediant, vel præsignatum finem retar
lent. Ea porrò quæ in fracturis euenire solent
symptomata, sunt dolor, inflammatio, pruritus, vl-
us, intemperies, gangræna, durities, pori deficiẽs,
ut excedens magnitudo. Si dolor inflammatiove
vrgeant, confestim ferulæ, fasciæque dissoluãtur,
deligatioque soluenda, & pro Guidonis præcepto
anam mollem, oleo, et aceto imbutã, parti dolenti
admouere, & id genus præsidia, quæ dolori sedãdo
cõueniant, vt est mica panis ex lacte caprino, adie
cto rosaceo, ouorum vitellis duobus, & momento
croci. Quod si inflammatio adsit, repellentibus ab
initio vtemur, mox discutientibus. Quod si discuti
nequeat, modicè suppurantibus vtendum est, cu-
randaque detergentibus tandem sanies. Pruritui
medebimur aquæ tepidæ fotu (vt Hippocrates, et
Galenus sensere) aut aqua salsa, vt recentiorib.
in more est, locum perfundemus: vnguentove al-
bo vocato, aut eo, quod pompholygen accipit, adie-
cto sulphuris momento: quod ad pruritum pluri-
mum valet. Vlcus siccantibus remedijs, si ad-
sit, curetur: & si sanguinis profusio sit, sistatur.
Intemperies, si calida sit, refrigerantibus, si fri-
gida calfacientibus emendabitur: prout humida
siccantibus, sicca humectantibus. Gangræna si

Symptomata in fracturis euenientia, quæ. & quomodo ijs succurrendum.

superueniat, scarificatu multo, & ablutione aquæ salitæ ex lixiuio, vel ægyptiaco vocato vnguento curanda erit. Quod si liuor, nigrities cum mollicie, & putredine serpente, partē occuparit (sphacelum id vocant) extirpāda putredo omnis, parsq; demortua erit. Durities emollientibus, tum fotibus, tum ceratis, atque vnguentis emendabitur. Pori deficiens magnitudo alimenti valentioris copia, & perfusionibus, & emplastris eiusmodi, quæ emplastricam substantiam habeāt, quale est ex pice paratum, tum ex frictionibus partis affectæ reparatur. Vbi verò callus plus iusto grandior factus fuerit digerentibus medicamentis, autore Galeno minuendus erit. Cum recens adhuc callus est, valde adstringentibus medicamentis vtendum. Paulus censet, deligationem paulò firmiorem, quæ & comprimat adhibendam, in quem vsum plumbi lamina, admota, partique alligata optimè facit. Si malè ferruminata ossa sint, recensque sit callus, fotibus ex aqua temperata fouendus locus erit: frangendus rursus callus, ossaque dirigenda, & ligaturis, ferulisq; optimè tractanda. Verum si iam occalluerit, et in lapideā naturā versus sit, attrectādum nullo prorsus pacto, vna cum Albucasi cēseo: id enim & dolores acerbos, & inflammationes excitat, & nonnunquam etiam mortem. Notandum præterea quòd quando vel in brachio, vel in qualibet corporis parte, vna cum fractura sit ea solutio continui, quæ vulnus nuncupatur, tunc cauti esse debemus in ligaturis, & ferulis, quoniam foramen dimittere oportet apertum, vt sanies, & virulentia

Ossa, cum malè ferruminata sint quid agendum.

tia commodè exire valeant, quod his uerbis sensisse nobiscum etiam Celsus est visus. Cætera eadem quæ supra scripsi, facienda sunt, præterquā quòd neque canalibus, inter quæ uulnus sanescere non potest, sed pluribus tantummodo, et latioribus fasciys opus est, ingerendumque subinde in eas est calidum oleum, & uinum, magisq; in principio fame utendum uulnus aqua calida fouendum, frigusq; omni ratione uitandum est, et transeundum ad medicamenta, quæ puri mouendo sunt, maiorq; uulneri, quàm ossi cura agenda. Ergo quotidie soluendum, nutriendumque est. Inter quæ si quod paruulum fragmentum ossis eminet, id si retusum est, in suam sedem dandum: si acutum, antè acumen eius longius est præcidendum: si breuius, limandum, & vtrinque scalpro limandum, tum ipsum recondendum est: ac si id manus facere non potest, volsella, quali fabri vtuntur, inijcienda est, rectè se habenti capite ab ea parte qua sima est, vt ea parte qua gibba est, eminens os in suam sedem compellat. Si id maius est, membranulisque cingatur, sinere oportet ea sub medicamentis resolui, idque os, vbi iam nudatum est, abscindere: quod maturius scilicet faciēdum est, prodestque ea ratione & os coire, & vulnus sanescere.

De manus fractæ curatione. Cap. II.

OSSIBVS *brachialis, seu cũ Arab. rascetæ, quæ* καρπὸς *Græcis dicitur, parum, & rarò accidit fractura, sicut rarius euenit postbrachiali, quod* μετακάρπιον *Græce nuncupatur, & pecten à nostris, sed separatio si tamen contingat, manus, autore Albucasi extendatur super tabulam, comprehendendo, & plasmando reducatur, quod facile vt plurimum fiet, si circa initium fracturæ opus istud aggrediatur. quandoquidem si primis diebus id omissum est, inflammationis periculo pars minime vacat, sub qua & difficilè, & periculosè vis neruis adhibetur: nam distentio neruorum, vel cancer sequitur, vel certum, vt diutissime alatur, pus. Reductis deinde his ossibus in sedem pristinam, consueto emplastro ex farina volatili tota manus emplastretur; postmodum fascijs obligetur, ac ferulis optime deuinciatur, atq; singulis demum quatuor diebus inuisetur, donec integrè salus restituta esse dicatur. Sed interim cauere oportet, ne in hac visitatione (vt hoc verbo vtamur) valde manus dimoueatur, quandoquidem magno periculo non vacat, præcipuè ad septimum vsque diem: atque ferula, quam imponere debemus, talis existat, vt à cubito ad extremitatem digitorum perueniat, & semper distensa super ferulam manus detineatur, nec digiti vllo prorsus modo contrahantur vsque ad trigesimum diem, etiam si opinio, vt plurimum*

Manus fractæ, quomodo succurri poßit.

chi-

chirurgiæ professorum talis existat, vt viginti dierũ termino pars hæc sanitati restituatur. Quæ verò tum de dieta, tum etiam de pharmaco exhibendo consideranda hoc loco veniant, cum à præcedentibus intentionibus non differant, propterea silentio merito committemus, & ad reliquas fracturas accedemus.

De digitorum manus fractorum curatione. Cap. 12.

D V R A, *densa, medullæque expertia sunt digitorum ossa, quia nuda sunt omnia, & propterea facilè patibilia, & per consequens facili occasione frangibilia, & cum hominem vnum natura nudum genuisset, & inermem, & in nuda humo natali die abiecerit, alienis velatũ opibus, alienæque opis egentem, quique præter vagitum, & lachrymas, nihil sponte sciat, non fari, non ingredi, non vesci, nec quicquam sine doctrina, cũ cætera mox ortus sui initio naturam quæque suã sentiunt, animalis reliquorum principis miserta opifex rerum natura, in fragilitatis suæ subsidium, rationem indidit, manusque rerum omnium opifices dedit, quibus, quæ ad uitam regendam utilia forent inuenire, inuentaque manuum ope disponere cuncta posset, digitorumque ministerio. Digitis autem multoties animi tum affectiones, tum ea, quæ sub linguam cadere possunt commode demonstramus, declaramusque, & multa ad corporis nostri*

Hominis miseria.

Digitorum munia.

vtilitatem conuenientia, ipsis validis existentibus digitis acquirere parareq; etiam valemus. Vnde cum uarios ex bene valentibus digitis vsus extrahamus, multa quoq; incommoda ex ipsis ægrotantibus attrahemus, ac præsertim, inter cætera dum fractura digiti manus vexetur, à qua diuersa postmodum maleficia oriri facilè possunt. Idcirco de horũ restitutione hoc capite à palma, ac reliquis manus particulis distincto pertractare inutile minime fuerit, ut per quam eorum necessariæ functiones obiri commode possint. Hoc verò pacto cuiuslibet digiti: fracti curatio perficitur, nempè attrahendo cũ altera manu digitum affectum, et cum altera exæquando; postea cum emplastro iam descripto, quod farinæ volatilis portionem recipit utiliter fouendo; ferulisq;, ac fascijs ipsam deligando. Ferulæ autem duæ tantum numero sint iuxta digiti conuenientẽ proportionem, ne vel alios digitorum connexus offendamus, vel eum affectũ pessimè pertractemus; quod perpetuo non in parte hac solummodo nos res obseruare constringit, sed quælibet humani corporis particula fracta. Digitum igitur in propriam conseruent formam, & ut cõmodius æger quiescat extensum omnino digitum super ferulam accõmodato, eaq; tandem ferula à cubito vsque ad extremum digitum, quemadmodum in manu fracta præsignato capite adnotauimus. Cætera verò quæ in fractura hac conuenire videntur, iam ex prædictis constant, & ideo capiti iam finem imponamus.

De fractarum costarum curatione. Cap. 13.

COSTARUM fractura, furculæ, & thoracis ossium in multis coueniunt differentijs, causis, signis, prognosticis, & modo curandi, quoniam costæ etiam aliquando ad partem externam franguntur, aliquando ad internam, & aliquando plicantur solummodo, nō autem fractionem patiuntur. Interdum etiam sic finduntur costæ, vt ne summum quidem os, sed interior eius pars, quæ rara existit lædatur: interdum sic, ut totam costam is casus perruperit, propriè tamē quædam de ipsa dicenda sunt, quæ cum cæteris partibus communia esse non dicuntur, quia iuxta viscera, grauioribus periculis hæc pars exposita est. Si tota fracta non sit costa, nec sanguis expuatur, nec febricula sequatur, nec pleuresis, nec quicquā suppuret, nisi admodum rarò, nec dolor magnus est, tactu tamen is locus leniter indolescit, abunde est eadem quæ suprascripta sunt facere. Sed si tota costa perfracta est, casus asperior iudicatur: nam & graues inflammationes, & febris, & suppuratio, & sæpe vitæ periculum sequitur, & sanguis spuitur. Modus verò reducendi multiplex reperitur, nam Halyabb. Albucas. Auic. & multi alij, & diuersimode, & sine distinctione de fractura hac pertractarunt, & cum oleis, lana, ligamentis, & idgenus similibus curationem aggressi fuerunt. Roger. autem cum manibus operatur, linefactis cum materia aliqua viscosa: Guliel. cum manibus

Costas fractas, quo pacto posimus restituere.

*nibus simpliciter reducit, et cum ouorum albumi-
ne, & farina : Lanfrancus Rogerium assequitur
in omnibus, præter quàm quòd præcipit, vt pa-
tiẽs in tussiendo iuuet extrahere costam ad partem
externam. Nos verò costam reducimus, nisi tota
perfracta sit, sed tantummodo ad externam prædi-
ctam partem maculata, manum primo comprimen-
tes super ipsam eam statim æquando, & si ad in-
ternam procedemus, vel cum emplastro, quod ou
albumen recipit, ac farinam, & cætera quæ ag-
glutinandi vim possident; quale est hoc medica-
mentum. Recip. ouorum albumi. far. volat. vnc. ß
dragan. puluerizati, thur. ana. drag. i. visci optim
quercini drag. vi. mucaginis cum aqua ros. confe-
ctæ, & colla piscium. drag. i. ß. misce omnia simul
& secundum artem cerati liquidi formam exhibe,
postea vtere hoc pacto, nimirum manum inung
grosso modo, eamque loco affecto applicato, done
parũ incalescat, et sit tenax, & ita in detraction
manus necesse est vt attrahatur costa, & ad pris
nam sedem reducatur; vel loco manus, linteum ali
quod satis forte suscipiemus, ceratumque super
ponemus, & parti affectæ tandiu relinquemus
vt iam exiccatum reperiamus, tunc etenim it
super cutim agglutinatum erit, vt sine difficultat
non retrahas. quanquam repositione iam conqui
sita, facilè cum olei rosacei vel modica admodu
portiuncula inungentesceratũ detrahi possit, quo
nos milies experti sumus. Postea fascia à media a
ligandum erit, præsertim si tota costa fracta nõ si
ne in alterutram partem hæc cutem inclinet, quo
maxim*

maximè profectò animaduertere semper debemus
o calli exactā propagationem. De victu præterea
instituendo, ac cæteris conuenientibus instrumentis
d hanc curationem absoluendam, quanquam mul
a ex præcedentibus à me relata sint, attamen ali-
qua etiam costis peculiaria in medium adferre non
edignabor, facta prius diligenti obseruatione nun-
quid tota fracta sit costa, nec ne: quoniam quemad
modum uaria sunt symptomata, ita quoque varia
rit victus institutio. Iis enim quibus costas, ut dixi
nus totas fractas minime reperimus, cibis uberio-
ibus utendum esse demandamus, ut corpus quam
olenissimum fiat, quo melius os uestiat, quod illo lo
o tenerum adhuc iniuriæ sub tenui cute exposi-
um est. Per omne autem tempus curationis uite-
ur clamor, sermo quoque, tumultus, ira, motus ue-
hementior corporis, fumus, puluis, et quicquid uel
ussim, uel sternutamentum mouet, ne spiritum qui
dem magnopere continere expedit. At si tota co-
sta perfracta erit, tunc statim si vires patiuntur et
etas consentit, ab eo brachio, quod super eam co-
latum est, sanguinem nullo negotio mittemus, quic-
quid Ioannes de Vigo inferat, qui vt plurimum ex
parte aduersa venæ sectionem aggreditur; præce-
ptorum fortasse immemor tum Hippocratis, tum
Galeni lib. iiij. de rat. vict. acut. tex. lxvij. & lib.
de san. miss. quo loco illud in sanguinis missione in-
uiolabile mandatum extrahimus, vt per directum,
ac rectitudinem semper fiat, siue reuellere, siue de
riuare velimus. Itaque (vt exemplo res confirme
tur) in sanguinis è naribus eruptione, si è dextra
nare

An sanguis mittendus sit, cum costa fuerit fracta.

nare sanguis fluat, è dextro brachio aperienda est,
si ex sinistra nare, sinistri brachij venæ tundendæ
erunt. Sic enim in pleuritide, quæ dextrum latus
obsessit, è interiore dextri brachij uena, haurire san-
guinem expediet. Si fracta in sinistro latere sit co-
sta, sinistra quoque brachij vena secanda erit. Post
hæc aluus sine vllo acri ducenda erit, aut clysteri-
bus, aut quibusvis alijs instrumentis, & pro aliqu
ventositate repellenda, cicerum iusculum, in qu
fæniculi radices decoctæ sint plurimum valet. Di
tius quoque inedia pugnandũ erit in curatione hac
eaq; tali vt & panis etiam ante septimum diẽ mi
nimè concedatur, sed vna sorbitio tantum, dumm
dò consuetudo idipsum non prohibeat. Quandoqui
dem qui Itali sunt, vix ferunt victum quemcũque
pane tantum prohibito, vt quibus à cunabulis con
suetum sit panis quotidianus vsus. Cum itaque se
uandam semper consuetudinem, Hippocrates, &
Galenus sexcentis in locis affirmarint, quanti sit p
riculi à consuetis desciscere, eaq; in contrariũ mu
tare præsertim si repẽte, aut immodice id fiat, per
spectum omnibus esse arbitror. Vnde est illud Cel
lib. pri. cap. iij. Periclitatur & qui semel, & q
bis die cibum incontinenter contra consuetudine
assumit. Item neque ex nimio labore subitum oti
neque ex nimio otio subitus labor, sine graui nox

Mutatio paulatim agẽda.

est. Ergo cum quis mutare aliquid volet, paulati
debebit assuescere. Quam quidem sententiam il
ex Hipp. mutuasse videtur, qui aut plurimum a
repente euacuare, aut replere, aut calefacere, a
refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouer
periculosum esse astruxit.

De crurum femorumq; fractorum curatione. Cap. 14.

FEMVR quando frangitur si debet restaurari, forti admodum eget attractione ex sententia Auic. & idcirco primum extendatur supinus æger in lecto, vel alio quocunque cō modo loco, & adsint ministri duo fortiter contrahētes, atque interim chirurgus peritus os ipsum reducere manibus poterit, fractamq; partem diligēter æquare, nec quicquam differre iudicamus in curāda eiusmodi fractura, ab illa, quam paulo ante pro humero deposuimus, præterquam in præsignata cō tractione, quæ uberior esse debebit quàm in cæteris totius nostri corporis ossibus fractis. Sicuti in deponendis etiā ferulis parum differre oportet ab alijs, quia eiusmodi longe longiores conueniunt, vnde est illud Auic. quod rarò euadit homo ab hac fractura sine perpetua claudicatione. Antequam ferulæ antedictæ superponātur, hoc est statim circa fracturæ reductionem, emplastrum circumponere expedit, cum albumine oui, oleo ros. & similibus iam designatis, & postea tot ferulas imponere poterimus, vt ab vna duorum digitorum spatio constituta sit altera. At Albuc. doctrina tribus tantum ferulis deligat, quas planas, æquabiles, idest neque in latus, neque in superiorem, aut inferiorem partem distortas in summis partibus, ex Hipp. mandato eligendas esse iam diximus. Aliqui autem Auic. morem sequentes, cum duabus potius ferulis ligari femur

Crura & femora fracta, quomodo deligan da.

mur fractum contendunt, quas ad pedes vsque deducunt: & quidam Lanfran. sectatores capsulam vsque ad pedes conficiunt, in qua commode quidem imponunt femur, & integram tibiam, quod maximè mihi placet dum rectè conficiatur, & apta sit pro reliqua curatione. In crure præterea, in quo duo iam ossa sexcẽtis in locis reperiri diximus, hæc tantum animaduertenda erunt, nempè an minus fo cile fractum sit, vel maius, quandoquidem facilior longe restitutio erit, si in minori fractura contigerit, quàm in maiori, & maxima postmodum dicetur si in vtroque eodẽ tempore idipsum acciderit, vt pro confesso omnes iam habent, quemadmodum in brachij ossibus abundè dictum est. Repositio est eadem cum femore, atque id quoque commune habent ex Celso, quod vbi deligatum est, in canalem conijciendum est. Is canalis (inquit) ab inferiori parte foramina habet, per quæ si quis humor excesserit, descendat: & à planta moram, quæ simul & sustineat eam, & delabi non patiatur: & à lateribus caua, per quæ loris datis mora quidem crus, femurq́; , vt collocatum est detineat. Esse etiam is debet à planta si crus fractum est, circa poplitem: si femur vsque ad coxam: si iuxta superius caput femoris, sic vt ipsa quoque ei coxa sit. Neque tamen ignorari oportet, si femur fractum est, fieri breuius, quia nunquã in antiquum statum reuertitur, summisq́; digitis postea cruris eius insisti, sed multa tamen femori debilitas est, vbi fortunæ negligentia quoque accessit. Victus deinde instituendi rationem à præcedentibus desumemus, quemadmodum

Crura & femora quomodo reponantur.

du

*um etiam venæ sectionem, ac pharmaci propina-
nem, si hoc vnum generale paradoxon huic loco
iunxerimus, videlicet, vt semper ea expurgen-
r, qualia expurgari debent, vt conferat, & leui-
r ferant ægrotantes, vt sancitum reliquit pri.
hor. Hipp. atque ea purgatio profectò vitiosis,
rruptis, putridis, & à naturæ vsu alienioribus fa
is humoribus, competit. Quapropter, definiente
aleno, purgatio erit humorum qui sua qualitate
olestant, euacuatio. Sed in ea apparanda, atque
robè administranda, magna certè cautione est
ous, ne vel quæ purgari cõuenit relinquamus, vel
uæ non expedit educamus. Sponte autem euacua
corpus dicimus, quæcunq; sine aliqua medicatio
excernuntur. Quoniam verò non est vna humo
um natura, siquidem hi tenaces, glutinosi, lenti,
rassi, aut viscidi fuerint, tenuatione, dissectione,
etersioneq́; pro Galeni sententia lib. art. med. &
b. 8. meth. med. indigent. Hoc siquidem est, quod
b Hippocrate dicitur. Corpora vbi quis vu't pur-
are, oportet prius fluida facere. Erunt autẽ fluida
orpora, si quis crassos, ac tenaces incidat humo-
es, & meatus aperiat eos, per quos transmitti,
tque trahi huiusmodi succos, à medicamentis, quæ
urgatoriam vim habent, oportet: sic sanè purga-
io rectè procedet. Quod si neglectum id fuerit, diffi
iles quidem, & grauibus casibus comitatas fieri
urgationes, est omnino necesse. Hinc tormina, ver
igines, nauseæ, laboriosæ secessiones, mali pulsus,
eliquia animi, ac dissolutiones, quas in purgationi-
us oriri haud rarò videmus. Si verò humores te-
nues,*

Humorum varietas.

nues, aquosi, fluxiles, suapte natura fuerint, quales sincera, & exquisita bilis, aut serosus humor esse solet, vacuatione protinus indiget, nec præparatione vlla ad euacuationem humoris eiusmodi, opus esse, vnà cum Galeno censeo. Ast verò vbi crassi, tenaces, & viscidi fuerint qui molestant succi, tunc profectò ineptissimi ad euacuationẽ cùm sint, crassitie, lentore, & tenacitate facilem eductionem impediente, ac potius remorante, adminiculo egent, quo expulsioni obsequentiores fiant. Adminiculum id erit incisio, attenuatio, & detersio, quæ vi attenuantium, incidentium, & detergentium medicamentorum perfici debebit. Ob id in vijs vacuandi expectandã à medico cõcoctionem, meritò Galenus est arbitratus lib. quos purgare conueniat, Hippocratis vetustißimum præceptũ illud imitatus lib. 1 aphor. 11. Concocta medicari oportere, atque mouere non cruda. Concocto nanque humore, & euacuationi parato, adminiculantem tunc habemus naturam, quæ expulsionem facilem reddit, vt metuendum non sit, ne grauia, inter vacuandum symptomata accidant: quod fieri consueuit, vbi crudi euacuantur humores. Atque hæc breuiter in memoriam reduxisse hoc loco sint satis de purgante medicamento administrando in corpore aliquo, in cuius aliqua particula fracta sint ossa: cætera alias promittentes, vbi occasio honesta idipsum postulabit.

De genu, tali, plantæ, ac digitorum pedis curatione. Cap. 15.

PATELLA, & rotula genu, quæ Græcè nonnullis μύλη, hoc est, mola, alijs ἐπιγονατὶς, quasi supra genu, os cartilaginosum nulli alteri cõsertum dicitur, raró frangitur, sed plurimum loco mouetur, sed si aliquo pacto eam [f]rangi contingat, quod semel tantum vidisse memi[ni], cum digitis solummodo, neque difficulter reduce[n]dus, autore Albucasi. Reducto igitur diligenter [ho]c osse, vel manibus, vel quocunque meliori in[str]umento, statim locus circumplastretur eodẽ con[cr]eto emplastro, & postea deligetur, ferulis ex co[ri]o rotundis eleganter appositis, & quietem loco [d]eligato condonabimus vsq; ad quintũ, vel sextum [di]em; sub cuius spatio visitandus postmodum erit, [&] iterum accommodandus, nisi aliud superuenerit [e]x prædictis symptomatibus, quæ superioribus ca[p]itibus breuiter adnotauimus. Victus ratio à præ[ce]dentibus non differt, sicuti neque permutantur [in]dicationes iam designatæ pro sectione venæ, ac [p]harmaco exhibendo, & cum nihil aliud supersit [p]ræter doloris absolutionem, cum hæc pars dolori[b]us satis obnoxia sit, ipsum quamprimum leuare [c]onabimur. Ingens enim dolor, insperatam sæpenu[m]ero mortem adferre solet, prostrata nimirum con[fe]rtim facultate, & fugato concitatus ad ima ca[l]ore: hiq; qui dolore oppreßi vitam finiunt, veluti [si]derati, attonitiq; moriuntur. Nam & in ijs fugit

Patellæ luxatæ curatio.

intimus calor ad principium, ac natiuus soluitur simul, & extinguitur calor: ad cuius extinctionem omnino mors sequitur, eaq; violenta. Testis est Philoctꝫeta ille fortissimus, vulnerum dolore eiulatum emittens, dum morti proximus hæc funderet verba.

Heu, quis salsis fluctibus mandet,
Me ex sublimi vertice saxi.
Iam iam absumor, conficit animam
Vis vulneris, vlceris ictus. &c.

Nec id profectò iniuria, quod fortissimum ad vires prosternendas omnes, mortemq; ciendam ualidissimum symptoma dolor sit, vel Hipp. & Gal. lib. prædictionum primo comm. 38. testimonio. Idcirco cum tanti momenti sit dolor, atq; rotula in genu oblæsa maximos adferat cruciatus, consentaneum quoque erit, vt ipse statim, si aderit tollatur, vel aduentus eius prohibeatur. Os verò balistæ, quod vulgo talus nuncupatur, & ἀςράγαλος *Græcis: os pectinis, seu plantæ, atq; digitorũ ossa cũ raro admodum frangantur, raram etiam curationem requirent. Cum id mali tamen euenerit, non sine maximo labore, atq; industria reducuntur, & propterea docto admodum egent chirurgo, propter symptomatum correctionem, quæ vt plurimum accidere solent teste Auicenna. Quandoquidẽ ob neruorum copiam dolores facilè quidem suscitantur magni atque cum ipsis apostemata: neque enim ossa prædictorum iam locorum franguntur sine maxima neruorum quoque attritu, atque musculorum. Docuit nos tamen Albucasis, ut pedem ad terram imponam*

Pedis luxati repositio quo fiat.

namus ægri, deinde pedem nostrum superpona-
us fortiter vtique comprimentes, deinde empla-
emus, & ligemus cum ferula, quæ lata sit ex co
obdurato, & bene æquemus cum manibus illas
uitates. Nos tamen repositis ossibus, loco em-
astri toties aduocati, lenientibus potius utimur,
mitigantibus usque ad septimum diem, hoc ni-
irum pacto ordinantes. Recipe olei myrtini, olei
s.onf.ana vnc.ij. ouorum album.iij.quinquener-
iæ, minutim incisæ, ac trituratæ, man.ij.far.vola.
r.hordei cribellatæ, far.faba. ana drach.vi.om-
ia simul misce, & fiat emplastrum, quod loco do-
nti utiliter imponemus, & cum de victu insti-
uendo, vel pharmaco propinando, aut venæ se-
ione administranda nihil hoc loco immutandum,
ut innouandum sit, finem huic capiti impone-
us.

De instrumentorum serie, ac de modo aufe- rendi ossa. Cap. 16.

Q *VAE corporis partes frangantur à capite usque ad pedes iam absoluta tractatio habetur; sicuti quæ cura- tio, quis ordo, & quæ in uniuersum fractis ossibus adhiberi debeat: & um sæpius frustula oßis in fracto membro com- eriatur, atque interdum haud difficulter extra- antur sine cognito modo, perspectisque instru- nentis, idcirco de ipsis hoc capite tractare inuti- le, ac inconueniens non erit. Primum igitur locum*

 obtinent

Instrumẽtorum chyrurgicorum vsus, formę, & nomina.

obtinent instrumenta, quæ primo dicuntur scalpri quidam, quibus radere, & secare possumus. Secundum genus sunt serrulæ quædam angustiores. Tertium est instrumentum, quod vulgo trapanum vocant, terebram scilicet: Quartum genus sunt forcipes quidam ad arripienda, abstrahenda, secanda, & comminuenda ossa. Quintum genus est instrumentorum incidentium acutorũ, quibus perforamus. Sextum genus sunt vectes calybei, qui leuæ vocantur ab istis, sic dictæ ab attollendo, & eleuando osse. Septimum sunt meningophylaces, quæ ponuntur supra membranas, ne lædantur à scalpris. Ac primum de scalpris scire debemus, quod duo genera reperiuntur, primum quod excisorios continet, qui sunt illi penitus, quibus utuntur fabri lignarij: alij sunt, qui vocantur xistires, quibus vtimur ad radendum os. sed excisoriorum aliquot sunt plani, aliquot caui, & veluti circulares, aliquot habent alias figuras. Plani autem habent aciem in summo, aut in latere: qui habent in summo rarò erãt in usu apud medicos antiquiores, qui habebant aciem in latere, erant ualde in usu, & scalpri dicebantur lenticulares, quia erant veluti gladiolus habens aciem, in qua erat ferrea lenticula. Alter scalper non habebat lenticulam, sed veluti pomum quoddam, & dicebatur milotis, atque idem erat vsus istorum: alter erat scalper cauatus, & qui sunt cauati habent aciem in summo circularem, & isti vocantur Cyclisci hoc est circulares. Sunt itaque tria genera scalprorum, planum commune, cauum, & circulare:

lare. habemus scalprum lenticulare medico-rum antiquorum, illo plano non vtebantur, cycli-co frequentissimè, pariter lenticulari, cuius usus peruenit usque ad tempora nostra, sed nostri chi-rurgi nesciunt vsum. nam antiqui vtebantur mal-leolo, quoniam faciebant foramen in una parte, et aliud in alia: postea ponebant lenticulam supra membranam, & aciem ad os; demum percutien tes malleolo frangebant os. Secundum genus in-strumentorum erat serra, quod probatum est ab Hippocrate, & quamuis Galenus prætermittat, & non probet, Paulus, tamen maximo in vsu fue-re apud Hip. istæ aut magnæ sunt, aut paruæ: & paruis utimur in uulneribus capitis, magnis in os-sibus magnis, & istas serras bandirolas vocant. Hoc ego vtor ad imitationem Hip. & secc ductu recto fælici quidem successu. Tertium genus in-strumenti est trapana vulgo, & terebra, quæ sunt veluti formatæ in circulo: est instrumentum exca uatum in medio habens dentes, ut serra circulari-ter, & ita aperit os: est fistula ferrea satis lata, in extremo margine habens dentes, in medio cla-uum, qui est veluti polus, & facit foramina rotun da. Hoc instrumentum erat in usu apud Hippo. & chinichidion vocabatur, chichidis à Paulo, à Cel-so modiolus. & quamuis reprobetur à Galeno, opti mus tamen eius usus est, & describitur à Celso, & pulcherrimè: utebatur ipse habena quam inuolue-bat circa instrumentum. nostris temporibus reper-ta est ratio, qua nos circum ducimus manu sine ha bena. Sed notandum est, quod hoc instrumen-

tum duplicatum habemus, masculum scilicet, & fœminam, quoniam sunt gemini æquales modioli, vnus habet clauum in medio calybeum, alter non habet: ad hunc usum adest clauus ille, quia primum aliquo gladiolo perforamus os, & postea ponimus clauum illum; ac si non esset clauus, de loco ad locum laberetur: cum autem prouenit ad meditullium, imponimus fœminam, ubi non adest clauus, quoniam cum polus debeat esse longior modiolo, ideo membranã pertingeret prius clauus ille, quàm os perforaretur. Tertium genus erant terebræ, quibus vtebãtur, vt perforarent os, vt illud postea scalpris secare possent: sicuti uidere est in fabris lignarijs: atqui hoc sapiebat nimis crassam artem mechanicam, tractare ossa humana ueluti tabulas acerbum est, parcat mihi antiquitas, quamuis Galenus celebret. Sed quia erat periculosum; quoniam cum peruenisset ad uitream, poterat ferire membranam, ideò faciebant, ut acies esset in fine acuta, in summo obtusa: addebant etiam supercilium, vt, si os erat crassum, aut tantæ crassitudinis, tantam magnitudinem terebræ extendebant, & uocabant abaptistus, idest inemergibiles, quia non poterant descendere. Tamen coniectura sæpè fallax est, et credimus aliquando tenue os, et erit crassum & ideo oportuisset medicum officinam habere terebrarum, quare dimittimus vsum istius instrumenti, quamquam Galenus ita laudet, vt nihil possit inueniri laudabilius. Quartum genus erat forcipum secantium ossa, in quo genere non reperio authoritatem, quđ probem antiquos cognouisse: habeo mentionem

onem factam scalprorum oppositorum; & aliqui opinantur esse forcipes, sed decipiuntur, quoniam erant gemini scalpri, ponebantur in oppositum, & à percussi vtrique secabant: atque isti vocabantur scalpri oppositi, vt patet ex Galeno lib. oct. de admin. anat. cap. 7. Nos habemus uarios, alios penetrantes, alios non penetrantes, adduntq́; alij forcipes non ad secandum, sed ad colligenda, & extrahenda ossa, ossagræ dictæ, hoc est ossium collectores. Imitantur rostrum coruinum, siue cornicum, & isti erant in vsu apud antiquos, & præterea adsunt uectes ferrei, leuas uocant Barbari ad leuãda ossa, & corpora ossibus infixa. Vltimo sunt laminæ tenues meningophylaces, hoc est membranarum custodes, & loco istorum nos uti solemus specillis in extremo dilatatis, & attenuatis. Hæc sunt instrumenta: sed notandum est, quòd interea dum aperimus ossa, oportet notare præceptum Hipp. & Celsi, ut nos madefaciamus instrumentum, uel aqua, uel oleo, ne incalescat instrumentum, & os ob attritionem, ideò subinde desistendum ab opere, atqui madefaciendum oleo ros. quod magis laudo. Præterea optimè oportet percipere sonitum instrumenti, præcipuè in capite: quoniã si peruenimus ad sonum, qui sit corporis sicci, & resonantis, peruenimus ad uitream. Tertio oportet specillo tentare cauitatem, ne in una parte secemus os, & uulneremus membranam: & ideo cum uidemus partem profundam, nos debemus inclinare ad partem non profundam, vt æqualis sit sectio. Quarto aduertendum ut rectè possimus auferre os, quia frangitur vitrea: quoties

In osse aperiendo, præceptũ Hippo. & Celsi.

 potest

potest fieri operatio leuiter semper est bonum, vt euitemus periculum vulnerandæ membranæ: & si dentes remanent, & apices, dentato scalpro deradimus, & limamus. Quinto in capite notandum quũ sanguis meditullij abundat, statim posca firmemus. postea ne retũdatur instrumenti acies, oleo malefaciemus, præterea pãno calido fouebimus, potius tepido, quàm præter modũ incalefacto. Multa adhuc singulis diebus reperiuntur instrumenta, atque in molem tam magnam iam deuenerunt, vt nihil superius: de quibus quidem omnibus ineptum esset uerba facere, cum superstitiosi munus potius uideatur, quã necessarij ad chirurgiam optimè exercendam. Et cum aliqua ex præcedentibus nostris temporibus minimè nobis inseruiant, idcirco eorum, quæ magis in vsu dicuntur sub finem huiusce tractatus icones ad viuum delineabimus, atque effingemus, quibus dictis, iam de fracturis finis esto.

Libri secundi de fractorum ossium curatione, Finis.

Formula gloſſocomi, inſtrumenti ad gignendum callos in fracturis idonei, ex Tagautio deſumpta.

Forceps concaua.

1

2

Antiquorum trapanum magis commu.

Terebellum inuersum.

1

2

Roſtrum inciſorium.

Semiroſtrum inciſor.

Culter excisorius.

Scalpellum commune.

Scalpellum myrteum, & phlebothomus.

Phlebotomus quorundam.

ANDREAE VESSALII BRVXELLENSIS, HISPANIARVM REGIS PHILIPPI ETC. MEDICI, CHIRVRGIAE MAGNAE, LIBER TERTIVS.

IN QVO DE VVLNERVM curandorum ratione agitur.

Quid ſit vulnus, quot vulnerum differentiæ, & de vulneribus in vniuerſum. Cap. I.

ABSOLVTO *de luxatis oſſibus libro, perfectaque de fracturis breuiſſima methodo, ſubſequẽs eſt, vt de vulneribus hoc tertio libro tractemus, quandoquidem poſt continui ſolutionem, quæ in oſſibus fractura, paulo ante vocabatur, ſequitur ab ipſis oßibus verſus externas partes venientes, vt de vulneribus ante alia ſermo habeatur, ſicuti in quarto libro de vlceribus, ita vt ſolutæ vnitatis morbus, vulnus ſeu vlcus medicis dici conſueſcat. De huiuſmodi igitur morbo hoc libro pertractare ſancitum eſt, oſtendentes quòd vulnus, & vlcus inuicem differant: & ſi ſapè pro eodẽ vtranque vocem*

S

cem vsurpare, Gal. interpretibus mos sit. Vulnerũ differentias omnes, signa, causasq; trademus, sic ad eorundem curationem progredientes. Ergo & si vulnus, vlcusq; pro soluta in carnosa parte continuitate sumantur, aliud tamen vulnus, aliud vlcus propriè significare videtur: vulnus nanque eam in carnosa parte solutionem vnitatis designat, quæ ex vulnerando relicta est: vt nimirum ea tantum vnitatis solutio, quæ ab vno quopiam telorum genere facta sit, atque mollem contingat corporis partem, vulnus propriè ac significanter dici debeat. Quod animaduertens Galenus lib. 3. meth. med. hanc de ea re sententiam tulit. Vnitatis (inquid) solutio unionem postulat: ea in osse fractura nuncupatur: in carnosa parte vulnus: sicuti etiã uulnus, & ruptio & conuulsio. Vnus quidem (subdit) solutio quæd. ex uulnerando in carnosa parte genita. Ex quibu sanè uerbis, liquidò constat uulnus id propriè Galeno dici, quod in carnosa parte dissectum, atque sol tum vulneratione fuerit. vt haud immeritò Guid Cauliacensis, atque omnis chirurgorum schola, vi nus definiuerit, solutionem continuitatis in mollio ribus partibus extrinsecus incidentem, quæ recen sit, cruenta, sine vllo pure. quod genus affecti plagam latini appellant, vti Halyabb. interpres Tagautius, & quamplurimi recentiores. Quare cut partium vnitatem, tam similaribus, quam et organicis partibus antea conuenire diximus, sic i lius contrariũ continui solutio morbus est vtrisq communis. Pro varia autem partium, quibus i cũbit natura, ac ratione varia quoque nomina so titu

Vulnus, sm Gale. quod nam dicatur.

titur: in carnosa parte vlcus, sicut etiam vulnus, in osse fractura, in neruo conuulsio, in vasis & musculis ruptio, ex violento ictu, grauive casu, vel alio quopiam valente motu excitata, in ligamento apospasma dicitur. Hæc in vniuersum solutæ continuitatis summa, primaq; genera, quæ in varias & ipsa diducuntur differentias, nam quæ in molli & carnosa parte accidunt, pro alio, atque alio rei vulnerantis impetu, pro varia vulnerum figura et forma, pro telorum natura innumeras accipiunt & differcrentias, & nomenclaturas, vt sit aliud altum, atque profundũ & ad interiora pertingens, aliud in superficie positum, cauum aliud, sinuosum, angustum, aliud planum, patens & latum: sic & à figura, quadam rotunda, oblonga alia, serrata, retusa, & inæqualia, pro varia scilicet telorũ vulnerantium forma. Differunt etiam vulnera Guidoni, & recentioribus chirurgis ab his tribus potissimum, nempè à natura particularium corporum in quibus consistunt: ab essentia ipsius solutionis continuitatis: à proprijs differentijs ipsius solutionis vnitatis ex vulnere excitatæ. Quæ verò ab solutæ vnitatis essentia vulnerum differentiæ sumuntur, ab ipsius simplicitate, vel cum alijs complexu petendæ sunt: vt sit uulnus quodpiã simplex, quod cum nullo alio cuiusuis generis affecto copulatum est: solamq; habet unitatis solutionem, taleq; simplex appellatur: uti compositũ, quod cum alio quopiam pluribusue affectibus consistit. A solutæ unitatis differentijs quæ in spatio, quantitate, seu magnitudine diuisionis continui, figuraq; positæ sunt,

Vulnerum differentiæ.

uariæ quoque uulnerum rationes, atque discrimina nascuntur, qualia sunt uulnus magnum, (ut diximus) paruum, longum, breue, angustum, latum, profundum, in superficie æquale, aut inæquale, quæ differentiæ omnes à spatio, seu magnitudine sumũtur, uti à figura uulnus rectum, obliquum, cauum, retortum, rotundum, vacuũ, pro ratione teli uulnerãtis. Sumuntur & quædam ab euentu, & fine differentiæ, ut uulnerũ quædam salubria toto genere, quædam letalia sint, periculosa quædam, alia periculo uacantia. Simplicia uulnera & in superficie posita, salubria sunt: uti letalia principum partiũ, cordis, cerebri, hepatis: periculosa magna uulnera, & quæ in finibus musculorum, & articulis sunt: vti quæ intra peritonæũ permeant. Quasdam etiã differentias Galenus à generationis modo, tum & à situ, seu loco affectæ partis assignat: qualia sunt vulnus diruptũ, incisum, partim incisum, partimq; diruptum: ad quod genus referuntur punctio nerui, eiusdemq; præcisio, veluti venarum atque arteriarum præcisiones. A situ sunt hæ differentiæ, vulnus secundum longitudinem, vulnus secundũ transuersum, in principio musculi, in fine, in medio. A cõplexu autem multæ etiam differentiæ sumuntur: vt si cum symptomate vno, vel pluribus, aut morbo aliquo vulnus complicetur. atque ad symptomatũ complexum pertinent vulnus crucians, seu dolorosum, dolore vacans, vulnus pruriens, vulnus cum delirio, cum resolutione, cum spasmo, cũ animi deliquijs, cum sanguinis immoderata profusione. Ad morborum complexum pertinent vulnus cũ intemperie

Vuln. differen. à situ, & cõplexu.

perie, cum phlegmone, cum erysipelate, cum œdemate, cum scyrrho, cũ supercrescẽte carne, & cum alijs, quæ simul cum vulnere iungi possunt. Atque hæ in vniuersum autoribus recitantur vulnerũ potissimæ differẽtiæ, à quibus ad causas deueniemus.

De vulnerum causis in vniuersum. Cap. 2.

VULNERUM *causæ porrò sunt, quæcunque per se continui solutionẽ efficere possunt: quas Galenus lib. de morborum causis cap. vltimo in duo præcipua genera deduxit, nẽpè externarum, & earum quæ in animali ipso ortum habent. Quæcunque igitur extrinsecus aduenientia secare, diuidere, vulnerare, frangere, collidere, cõminuere, atque contundere possunt, ea omnia, vulnerum extrinsecus irruentes causæ iure statuendæ. Quamobrem cuiusuis generis tela, quæ id præstare occursu suo possunt, tum & quæ ex animalibus offendere nata sunt, cornua, calces, dentes, aculei, vngues, & eiusmodi, ea omnia illatiuæ vulnerum causæ censeri meritò debent. Demum erodentia, quæ admouentur, vt caustica medicamenta, & valde acria, tum præcipuè candens ferrum, ignis vrẽs, & omnia denique telorum genera, quæ secare, disrumpere, frangere, & contundere valent. Hæ vulnerũ sunt causæ, quas quidem exactè debet cognoscere accuratus chirurgus, vt inde causarum indagationis vniuersalem hanc nanciscatur utilitatem,*

Vuln. causæ.

quæ non in vulneribus ignoscendis, uel curandis, siue persanandis tantum inseruire poterit, sed omnibus, & singulis morbis. Inquirendarum porrò causarũ fructus hic est, vt qui intemperamentorũ causas norit, is ad naturam suã reducere valeat, vt 2. de facul. nat. cap. 9. testatur Galenus. Equidem cũ præcipuũ medici munus Galeno eodẽ autore lib. 2. meth. med. sit, morbosq; adimere: adimi verò manentibus causis ne quicquam possunt, cum fieri nequeat, vt curetur affectus quispiam, manente quæ ipsum excitauit causa, vt meth. med. sept. idẽ protulit: causæ verò morbificæ auferri minimè possunt, ipsis prius haud exactè cognitis, ac perpensis, efficitur profectò, vt ad curationem morborũ, causarum agnoscendarum magna sit medico habenda ratio. Vnde illud rectissimè dixisse Gal. est visus lib. sec. meth. med. cap. 5. Methodicos medicos morborum causas assignare, atque inuestigare. Et illud item in arte medicinali, commune id in omnibus morbis obseruandum præceptum, vt vnamquanque prius, quæ efficit, causam rescindamus, vt sine cuius abscißio ne auferri nunquã affectus possit. Proinde non tam ad cognitionem, quàm ad curationem vulnerum, vtilis ac necessaria est eorum causarum dispositio, atque cognitio.

Morbus nõ potest curari, nisi adimatur pri⁹ causa eius.

De vulnerum signis, & Prognosticis in vniuersum. Cap. 3.

Signa etiam, quemadmodum de causis iam dictum est, maximas, ac præcipuas nobis in morbis curandis vtilitates præbent, quoniam inde cognitionis affectuum in corpore omnium, siue eorum quæ secundum naturam sunt, siue contra, ratio omnis plenè suppeditatur. Quam dignoscendi rationem exactè Galenus, cum lib. de sanita. tuen. tum lib. de affect. loc. tum arte medic præcipuè complexus est. Constat autem sine exacta morborum dignotione curari eos minimè posse, vt idem Gal. lib. 2. meth. med. & lib. 2. de rat. vict. acut. comm. 38. & Auic. fen. 1. 4. censuerũt. Quamobrẽ cùm signorum cõsideratio tanti sit momenti, vt per ea affectus corporis noxiam inferentes cognosci commodè poßint, subindeq; curari, efficitur, vt in signorum indagatione medico sit nõ minimum, nec leuiter insistendum. Est & altera commoditas, ac sanè haud quaquam inferior, quòd si & præsentia indicare, & futura prædicere, & præterita in memoriam reuocare probè sciuerimus, magno sumus ægrotantibus vsui futuri; illiq; nos admirabuntur, & sese fidei nostræ facilius committent, nobisq; fidem habebũt, vt diuinus autor Hipp. lib. præsag. 1. affirmauit. Signa igitur, siue notæ vulnerum ipsa sese produnt, nempè sensuum iudicio conspicua: tactu enim, & visu solutam vnitatem deprehendimus, præsertim cum illatiuæ vulnerum causæ præ-

cesserint, ictus ab ense, gladio, saxo, aliove teli genere, aut casus, & offensio acciderint: tum enim solutam esse continui vnitatem visus iudicio cernimus. At verò vt demonstratiuis signis vulnera dignoscere promptum est, sic de eis iudicium ferre non ita promptum. Sumuntur autem prognostica, siue iudicia tum ex propria affectus, hoc est vulneris essentia, tum ex symptomatis vulnera concomitantibus, aut consequentibus: tum verò ex substantia, vsu, actioneq; vulneratæ particulæ. Vulnera itaque magna, autore Galeno, graue adferre periculum solent: magna autem, grauiave dicuntur tribus modis, aut ob afflictæ, vulneratæq; partis præstantiam, ac dignitatē, aut propter affectus magnitudinem, aut quòd cacoethe sint, idest mali moris, contumacia, rebellia, ac prorsus maligna. Eo fit vt capitis vulnera, vel Hippoc. testimonio lib. de cap. vuln. ob partis excellentiam periculosissima sint: tum & quæ intra thoracem, intrave peritonæum penetrant, præsertim si quid intus sit læsum. Vulnera item, quæ in articulis accepta sunt, & quæ ob ipsorum magnitudinem sutura indigent, grauia, nec sine periculo æstimanda sunt. Vesicæ itaq; vulnera, intestinorum gracilium, septi transuersi, cordis, hepatis, cerebri, letalia esse dixit Hipp. lib. 6. aphor. 18. & lib. 5. aphor. 65. 66. & quibus tumores apparentes delitescunt, vel in quibus tumor nō apparet, maligna esse idem affirmauit: vt quæ in capitibus musculorū accepta sunt, praua dici affirmat Gal. citato iam 5. lib. aphor. comm. 66. Cum autem periculosa vulnera esse dicimus, periculi nomine vel

Prognostica vnde sumuntur.

e vel mortem, totius corporis, vel partis singula-
is, quam sphacelum partis, seu maleficium ac vi-
e priuationem dicunt, aut affectæ partis impoten-
iam perpetuam, hoc est sensus, ac motus abolitio-
em intelligi volumus: quod vitium iurisconsulti
nutilationem appellandam censent, cum pars vul
ierata suo amplius munere, ob illatum vulnus fun
i non potest, aut cùm membri pars vulnere abla-
a est, vt digitus in manu, aut manus ipsa tota, id
nutilatum iure optimo vocāt. In summa quæcunq;
vulnera magno impetu, ac valida vi illata, ma-
nam attulere noxam, vel interiora læserunt, ven-
riculum, inquam, tenuia intestina, septum transuer
um, cor, pulmones, hepar, vesicam, renes, lienem,
speram arteriā, & venas grandiores, cerebrum,
iusve membranas, aut in articulis, neruosisq; par
ibus cōstiterint, ea omnia in difficillimis, ac letali-
us, maiore ex parte habenda sunt. Quæ sanè cun-
ta summa animaduersione spectare, atque digno-
cere peritus medicus debet, vt si quando illi co-
am magistratu de illatis vulneribus, pro testimo-
io dicendum sit, rem totam ad veri normam ex-
romere queat: quæ vna cautio illi summopere te-
enda est, vt nunquā à vero desciscat, præsertim
bi de capite agitur: nec liuore, inuidia, odio, aut
lia vlla perturbatione affectus aut metu, minis ve
uiusquā impulsus, à Dei timore, à veritatis amussi
eclinet. Sed vulneris naturam, magnitudinem, se-
lem affectam, & quæ in eo letalia, aut secus, sym-
tomata apparuere, accuratè describat, & quoto
ie insequuta mors sit explicet: quæ intus læsa sint,
quam

Mutilatum Iurec. quid vocetur.

quam alte telum descenderit, ne id quidem prætermittat. Curationem etiam adhibitam recenseat, ne vel incuria, vel ignoratione perijsse æger videri possit. Est enim prudentis hominis (vt rectè nos docuit his verbis Celsus lib. 5. circa initium cap. 26.) primum eum qui seruari non potest, non attingere, nec subire speciem eius, vt occisi, quem sors ipsius peremit. Deinde (subdit) vbi grauis metus, sine certa tamen desperatione est, indicare necessarijs periclitantis in difficili rem esse, ne si victa ars malo fuerit, vel ignorasse, vel fefellisse videatur. Sed vt hæc prudenti viro conueniunt, sic rursus histrionis est, paruam rem attollere, quo plus præstitisse videatur.

De vulnerum curatione in vniuersum. Cap. 4.

SOLVTAE cōtinuitatis curationem *in vniuersum docuit Galenus in arte medic. cap. 90. 91. 92. & libris 3. 4. 5. ac 6. method. meden. è quibus locis curatiua vlcerum omni generis, atque fracturarum omnium methodus petenda est. Vnde sciendum est quod omnis continu solutio vnionem, & agglutinationem postulat: qu in instrumentarijs quidem partibus dissectis perfic minimè potest: in simplicibus quibusdam, carne sci licet, ac pinguedine potest: in osse verò per se n quicquam, sed interuentu calli, seu pori, quem sar coidem vocant. Cur verò in organicis partibus fie*

ri Galen

i Galeno minimè possit, nos causam breuiter modò xponemus: cum quæ ex semine sunt vnitatis solu- onem si admittant, vniri (nisi in pueritia, & molli xistente corpore) prorsus nequeunt, coalitione ea, uæ deperditi substantiam verè representet. Quæ verò ex sanguine constant, coalescere integrè pos- int. Ex semine porrò constant solidæ corporis par- es, ossa, cartilagines, nerui, tendones, copulæ, arte- iæ, venæ, membranæ: ex sanguine genitæ sunt, ca- o tantum, & adeps. Sed cur illæ dissectæ regene- ari minimè possint, ea poßint, non sic facilè expli- ata ratio est. Difficultatem hanc Galenus compen iò diluit lib. de semine primo, in materiæ inopiam, r facultatis effectricis defectum, causam omnem eijciens: nam cum ad deperditæ substantiæ rege- erationem, & materiæ copia, & formatrice fa- ultate opus sit, in spermaticis verò vocatis mem- ris, hæc ambo desint, efficitur profectò, vt semel orrupta regenerari minimè possint qualia prius onstiterunt. Quæ verò ex sanguine constant, vt aro, & adeps, cum & materiam satis amplam in orpore habeant, vnde rursus renasci in corpore orrupta possint, & facultas carnis generatrix, in s item membris valida subsit, poterunt sanè mem ra hæc dissecta, & vniri, & qualia ante fuere re- enerari. Prima igitur in vulneribus curandis xacta curatio, hoc est faciendi insinuatio omnibus ota est: constat enim quod diuisum est, & diuor- ium perpessum, vnitione esse sanandum, quòd vni- io diuortio contraria sit. At verò per quæ ea fiat, on sic vsquequaq; omnibus notum: ac proinde re-

ctissimè

c. 11.

ctissimè illud à Galeno dictũ est lib. 3. method. med. primas morborum indicationes, omnibus hominibus natura præsto esse: at id non satis esse tamen, ad rectam vulnerum curationem. Non enim qui vulneratæ parti naturalem vnionem esse moliendam nouit, is iam medicus est: sed qui quibus rebus idipsum perfici debeat, & quo pacto remedijs sit vtendum, & omnẽ curationis viam, cousq; percalluit, vt ipsum consequi destinatũ finem queat, is demum est qui medici nomen meretur: ac ob id Gal. lib. iam citato non esse cuiusque probè vulnus curare, primamq; indicationem, quæ vel plebeis patet, minimam esse curationis partem, rectißimè affirmauit. Prima itaque curationis vulnerum indicatio, eaq; maximè communis, vnitio est, ex ipsa affectus natura desumpta, quæ præcipuè à natura, ceu opifice, suarumq; virtutum, atque alimoniæ adiumento perficitur, tum verò à medico, ceu naturæ idoneo ministro. omnium nanque huiusmodi operum natura opifex est, medicus verò minister, vt in arte medic. autor est Galenus. Vt autem destinatum finem, hoc est vulneris coalitionem assequamur, quatuor veluti scopis propositis niti medicum oportet: quorum prior est, vt extrinsecus incidentia, quæ multa labris vulneris intercidere possunt, qualia sunt pili, ossium frusta, armorum cuspides, & minuta infixa pittacia, innumeraq; alia, ea omnia amoueantur, atq; hic primus est scopus. Secundus extrema distantia applicare, atque ad se ipsa adducere iubet. Tertius sic commissa labra, atque adducta conseruare docet. Quartus scopus læsæ substantiam

Medici nomẽ, qui adipiscatur.

[st]antiam partis tueri, seruareq; præcipit. Quibus [q]uintum adiungunt recentiores scopum, vt eue[n]ientia in vulneribus symptomata singula, quæq; [p]ro ipsorum natura corrigamus, & hæc verissima [à] Galeno curandorum uulnerum tradita methodus [l]ib. 3. & 4. metho. med. & in arte medic. cap. 90. [P]rimam itaque intentionem assequemur, extra[n]ea quæ inciderunt amouendo, si non satis dehi[s]cat vulnus, quo extrahi commodè ipsa poßint, uul[n]us amplificare, vt patentiore orificio poßint eij[c]i, quæ intus fixa erant: quæ ut conspicua facta [f]uerint, mox digitis, volsellis, aut forcipe quàm [m]ollissimè, & citra dolorem extrahenda erunt, at[q]ue euellenda. Quod vbi peractum fuerit, mox [a]d committenda quæ distant labra vulneris prope[r]andum erit: atque id assequemur adductis vulne[r]is labris dissidentibus, atque in unum coniunctis, [n]eque enim agglutinari vulnus potest, nisi prius [o]rarum ipsius adductio fiat. Varijs autem modis [c]oniungi in vnum dissidentia possunt, vinculo, su[t]ura, fibulis, & eiusmodi: vulnus quidem si sim[p]lex & exiguum est, atque in parte molliore con[st]ans, sola partis deligatura orbiculatim fascia cir[c]umdata, coalescere facilè potest. coalitionis eius [o]pifex, & præcipua causa natura est, quæ alimen[t]i interuentu ex sanguine carnem generat, parti[b]usque vulneratis ex æquo applicat, vnde condi[t]io fit. At verò vbi maius vulnus fuerit, labraq; [lo]ngè dißita, tum, vt coeat vulnus, sutura opus [e]rit, tum etiam ligatura, atque his præsidijs, quæ [ag]lutinandi vim habeant; quæque collectam saniem desiccare

Vuln. coniunctio quę fieri queat.

deſiccare commodè queant. Omne nanque uulnus, authoribus Hipp.& Gal.lib.de vlc.et lib.3.meth. meden. ſiccari poſtulat, ſicuti etiam vlcus, ut ſequenti libro adnotabimus: ſui autem carnoſæ partes vulneratæ debent, ut quæ ſuturam facilè admittant. Si verò adeo patens eſt vulnus, hientque labra ita, ut ſutura, aut deligatura committi non poſſint, fibulis impoſitis adducere oras ſolebant antiqui, quarum nunc uſus perijt, earumque in vicem ea ſutura, quæ ſicca chirurgis appellatur, ſucceßit. Fit pittatijs glutino adſtringente litis, & parti admotis, filisque ſericeis validioribus, ab utroq; pittatiorum capite impoſitis, & inuicem copulatis. dum enim iunguntur fila, inuicemque committuntur: adducuntur item vulneris oræ, ſed non ita, vt coeant, eo fit, vt cicatrix lata poſtea inducatur, quod committi diſſidentia labra minimè potuerint. Sequitur tertius ſcopus, in vulnerum curatione obſeruandus, vt diductorum oræ, quæ iam in vnum per adductionem coniunctæ ſunt maneant, atque ſeruentur: quod iiſdem ferè auxilijs perficitur, quibus & in idem adducta ſunt congruo inquam membri poſitu, quiete, deligatura, atque ſutura. Duplici autem ratione agglutinantur, quæ commiſſa ſunt. alia quidem per ſe nulliusque alienæ ſubſtantiæ interuentu, ut caro ipſa, & quæcunque ſequacem habent ad vnitionem materiam. Quæcunque verò dura, ſiccaque ſunt, vt oſſa, & nerui, atque ligamenta, eorum partes ſine glutino coire non poſſunt: partis autem ſubſtantia ſeruatur mediocriter exiccantibus: vt doce

t docet in arte medicinali Galenus, atque sic quar a proposita intentio perficitur. Corriguntur porrò uenientia in vulneribus symptomata, pro ipsorũ varietate: nimiæ enim sanguinis profusioni, vinulis, fascijs, & ligamentis ex posca imbutis, aut dstringente vino, puluere adstringente, qui ex ar ienia terra, leporis pilis, sanguine draconis, thue, & manna eiusdem constat, oui albore excepto, r admoto, tum quiete, & congruo membri positu iedemur. Conuulsioni, vnguinibus ceruici & ner orum propaginibus admotis, & calente lana pinui, oleis lenitiuis imbuta superiniecta: seruata ta ien prius exacta victus ratione, corporeque purato, prospicimus. Sit autem vnctio in spasmo ex leo liliorum, violaceo, & anthemidis florum, coino, laurino, & butyro recenti, additis styrace, alamintha, & rubra, mastiche chia, olibano, & milibus. Sincopi, & animi defectionibus, vini eracioris haustu, frictionibus validioribus, claoribus, & strepitu: & facies ex rosacea aqua, ut vino optimo irroretur: sic enim facilè reuiuiit æger: arcenda tum à conclaui ingredientium irba est, & aura frigidiore leuandus æger. Doloem sedamus varijs ingenijs, auersione facta saninis mißione, aut purgatione (est enim sanguiis mißio in magnis inflammationibus, & vehementissimis doloribus, teste Gal. lib. 1. aphor. com ien. 25. præsentissimum auxilium) anodinis item emedijs, fotibus, cataplasmatis ex mica panis lbi lacte excepti, vitello oui, & croco, interdum omentum opij ob vehementiam doloris admiscere cogi-

re cogi-

re cogimur. Delyrio succurrimus, sanguinis mis-
sione, si vires ualentes sint, purgatione, somnife-
ris admotis, et crurum lotionibus, atque similibus.
Sed ante omnia instituenda vulneratis tenuis, &
cauta victus ratio, ab initio est, ne in phlegmonen
abeat uulnus, & neuè humorum subluuies, nimie-
tate alimenti in uulnere gignatur, sordidumque &
mali moris efficiat. A vino & carnibus arcendu
æger, donec à phlegmone tutus euadat, postea iu
sculis pullorum, & pane loto vti, post septimum
sine noxa poterit. Mittendus item ab initio san
guis, si non satis ex vulnere fluxit, et ætas florens
validaque virtus fuerit. Purgatio in omnibus fe
rè uulneribus, sed præcipuè capitis, ventris, artic
lorum, autoribus Hipp. & Gal. optime facit: pur
gandi autem, qui in corpore superare succi max
mè uidebuntur, ut si bilis adsit, & abundet, cho
gogum dare expediet: si pituita, quæ illam ua
cuent: sicque de atra bile dicendum. Itaque bili
sos radice barbara, catholicone, siliqua Aegypti
rosaceo syrupo, in mollioribus naturis. in fortior
bus uerò electuario ros. & ex prunis solutiuo uo
to apud pharmacopolas, oxi laxatiuo, & simi
bus, purgabimus commodè humoris biliosi exc
sum: uti pituitæ agarico, diaphænicone, elect. ch
tamo parato, quo ego plurimum utor, & ap
Flandros, & Hispanos optimum reperitur, qu
quam pauci sint in Italia qui eum hoc tempore
officinis conficiant: elect. Indo maiore, & de ci
uocato: tum catapotijs coccijs, aggregatiuis,
de agarico. Atram bilem, sena, polipodio, epi

o, catholicone, electuario ex sena confecto, quod
nsenæ solutiuum uocant, confectione hamech, pil
llis de fumoterræ, aureis, & de quinque generi-
us myrobalanorum, atque similibus educemus: si
modò prius pro Hippocratis præcepto corpora flui
a facere tentabimus, congrua uictus ratione, &
umorum lentorem, atque crassitiem attenuanti-
us, & incidentibus. Vulneratos enim (inquit Hip
p.lib.de affectionibus seu de morbis) fame affli-
to, & ex aluo, quæ insunt subducito, aut per cly-
erem, aut pharmaco infra purgante exhibito, &
potu dato, aquam, aut acetum, aut sorbitiones
ræbeto. Atque hæc de curatiua uulnerum me-
odo in uniuersum.

De vulneribus capitis curandis. Cap. 5.

ABSOLVTO iam de uniuersali uul
nerum curatione capite, subsequens
est vt ad particularia deueniamus,
& primo ad ea, quæ in capite con-
tingunt vulnera accedentes, de ip-
s pro vulnerum ratione tum signa, tum iudicia,
um curationem, tum omnia, quæ conuenire huic
cto videbuntur apponemus, nulla habita anxi-
ate de fracturis ossium, cum absolutus iam abun-
e sit earum sermo in libro huic præcedenti. Ca-
ut autem, iuxta omnium sententiam, triplici-
r vulnerari potest, vno modo cum frangi-
r os, vel intra, uel extra, & hæc est una
ecies vulneris capitis. igitur fit, vt primo

modo vulneretur quam frangatur os, & hoc dupliciter, vel non fracto corio, vel fracto & aperto corio & carne. Secundo modo vulneratur caput, vt os denudetur, & non patiatur: cum ergo hic patiatur corium, & pericraneum tantum, & non frangatur caput, ideo transcendere oportet ad scopum eius, quæ tamen vulnera non sunt negligenda. Tertium genus est, quum vulneratur caput, & os non detegitur, secatur caro, & pericraneum integrum manet, ex quibus vulneribus leuissimum est hoc postremum, secundo loco est, in quo detegitur sine offensione os, tertio verò est, quum frangitur os. Cum ergo primum, & secundum genus sint leuiora, ego prius de his tractabo, & postea tertiū aggrediar, & persoluam, vt interim quælibet pars conueniens sibi auxiliū habere valeat, sicut in præcedentibus de luxatis, fractisq; ossibus dictū abundè fuit. Vnde si detur aliquod vulnus, quod perueniat ad os ipsum, tunc non pericraneum secabimus vt quidam pessimè faciunt, sed cum integrum eundem panniculū reperiamus, eandem aggrediemur curationem, quæ fieri solet in quolibet simplici vulnere. Si aderit contusio, contusionis curationē aggrediemur calfacientibus, & modicè siccantibus & relaxantibus: si enim caro aliquo telo tum contusa, tum cæsa sit, huic ita medendum est, vt quam celeberrimè suppuret: nam & minus phlegmone vrgebitur, & necesse est carnes, quæ contusæ cæsæq; sint, putrefactas, & in pus versas liquari, postea nouā carnē enasci. Contusa itaque suppurari primum pro Hipp. sententia, mox desiccari modicè

Capitis vulnera, quomodo curāda.

stulan

lant, vt quarto methodi medendi iubet Galenus. vero non adsit contusio, possumus dupliciter sa- re, per agglutinationem, & per carnis genera- nem. primum fit (vt sec. de compos. med. per nera cap. de dolore capitis ex ictu) si in vulneri s fibulas imponamus, cum præsertim in capite sa js uti non poßimus, idcirco primo intuitu fibulas laptamus, uno loco excepto, scilicet si fuerit in usculo tẽporali, ubi coniungimus labia illius uul- eris, perforando corium tantum, ne musculũ tem- pralem consuamus præcauentes. Quæ autem cir- uulnus ligamenta, medicamẽta, & lintea, atque taplasmata adhibentur, considerare omnia opor t, ut conferant, maximè si ægrotæ parti adhibeã- r, ut Hippocrates lib. de medico autor nobis est. Nos præterea in omnibus uulneribus temporũ sole us consuere corium, dummodo non adsit uulnus profundum, obseruantes nnnquid uulnerata sint asa, quæ percurrunt per tempora, quandoquidem hoc casu, filo adligamus, corium consuendo ne efrigeretur musculus, & sequatur conuulsio. Qua e si uasa sint in temporibus, semper laqueo com- rehendimus, deinceps corium relicto musculo con uimus, & ut cauitas non impleatur supra medica nentum ponimus duplicatum linteum. Facta con- usione, supraponimus barbarum, uel emplastrum lsidis, uel pulueres glutinantes, de quibus suo loco bunde agemus. Id autem fieri debet in simplici uulnere, si uelimus agglutinare: sed si uolumus per generationem carnis sanare, tunc sarcoticis potius utemur, quàm oleo ros. ut quidam ineptè faciunt.

Temporum vulnera cu randi modus.

Si autē casu fiat, ut uulneretur membrana uestiens os, tunc inspiciendum est an magna ossis portio detecta sit, uel modica, nam fieri potest, ut denudatio sit cum excisione ossis, et etiam osse intacto. Detegitur autem os duobus modis, aut sine læsione, aut cū aliqua resectione: atque istud fit aut parum, aut multum: & in eiusmodi casibus, præsupposito primum quòd os non contraxerit fracturam, nec sedem, nec rimam, nec aliud: tunc habenda est ratio ossis, & carnis, ut nos docuit Gal. lib. iam citato de comp. med. per gene. Quoties itaque os detectum est, ita ut per duas horas ab aëre afficiatur, semper refrigeratur, & contrahit siccitatem in suprema parte: & ideò extrema superficies moritur, ac propterea remouenda erit illa squamma superior, quoniā agglutinatio impediretur, & tarda fieret sanatio. Et quoniam in his uulneribus semper procedendū est per agglutinationem, etiam si totū caput esset detectum, idcirco deradendum est os, donec refrigeratū & exiccatum abstulerimus, quod commodè his signis cognoscemus, nempè uidentes tandem sanguinem manantem, & erumpentem, idq; signum est manifestum superficiem adhuc uiuere, & efflorescere carnē statim pro facienda agglutinatione, & ideo non abrademus si statim erumpat sanguis, & cruentum fiat os: ex osse enim uiuo flores emittuntur, carunculæ quædam, quæ ad agglutinationem optimè faciunt. Sed si aliquis cortex ossis abrasus est gladio, si illa percussio uenit usque ad meditullium molle, non erit abradendum: si autem osficulū sit coniunctum cum corio, & pericraneo, auferendum

est frustum, utcunque sit uel magnum, uel ...uum, quoniam cutis melius fouebit: illa enim ... pars, quæ adhuc viuit semper à nõ viuente est ...aranda, & reuocanda est cutis. At si nolimus cõ...re, & tentare agglutinationem, carnis genera...nem saltem (vt dictum est) tentabimus: & hoc ...bus medicamentis: primo quòd sit aptum gene...rare carnem in osse: secundo quòd sit aptum ge...rare carnem in corio, quoniam hæc duo differunt ...remissione & intentione. Sarcotica in osse debent ...è siccantia, in tertio detergentia magis, dummo...non faciant dolorem, & sunt medicamenta, quæ ...italia vocantur, quæ suo loco explicabuntur: ...o conueniunt pulueres positi à Galeno lib. vi. ...th.med. cap.vlt. cephalica medicamenta, & est ...istolochia vtraque, peucedani radix, orobi amari ...dix, & eiusmodi siccantia in tertio gradu, farina ...inorum amarorum, squamma æris, & quæ alias ...cẽtur, ex quibus fiũt pulueres, quibus detegimus ...sa. Sed quamuis altera hæc proposita sit ratio cu...ndi per expletionem sanguinis, tamen deradere ...ortet os in principio, vel saltem post sep. & quo...die inspergemus os illis pulueribus, tegentes dein...ps linamentis ex filis siccis. postea explebimus ...rcoticis medicamentis, aut basilico vnguen. aut ...rebint. aut vnguen. de matresilua, & similibus, ...quibus reperitur sarcotica facultas. Partes præ...rea circumpositæ, fouendæ sunt oleo ros. linimen...o simplici, vel emplastro Hipp. ex farina hordei et ...osca, vel vino, & oleo ros. vel aliquo simili haben... vim refrigerãdi, & dolorem sedandi, & reliquis

Cephalica medicamẽta, quæ.

quibus possumus vti ad euitandam inflammationē, excepta deligatione, & actu frigidis, ne fiat conspis satio cutis, & idcirco tepida omnia sunt applicanda, quia valde calida noxia sunt, ob metum inflāmationis: vnde errant cooperientes capita pellibus, stuppis, et alijs calefactitijs rebus. Modo ad profundiora capitis vulnera progredientes, detecta caluaria, primo obseruare debemus an membrana sit uulnerata: secundo an habeat contusionem: tertio an adsint grumi sanguinis, vel sanies tantum & non offensa sit membrana. si enim inflammatio succedit, alio modo procedēdū, si mēbrana nihil passa est, tūc oritur diuersa curatio ob diuersas antiquorum opiniones. Nō nulli enim volūt, vt curationē prosequamur cū exiccantibus medicamētis, cuius sententiæ fuit Cous Hipp. senior, qui uult ut mēbrana statim purgetur à grumis illis, postea exiccetur, ne diutius madens hebes fiat, atq; putrescat, si diu sordes illæ permanserint: non expurgatur membrana, nisi per medicamenta purgantia, & detergentia: præterea non modo membrana (nisi siccetur) poterit putrescere, & inflammari, sed etiam sequestrari, sicut accidit oßi: & vti dictum est, quòd ossa refrigerata squammam emittunt, ita membrana tunicam emittens putrescet, & fœtida fiet: ideo oportet, vt medicamenta siccantia detergentia administrentur, & propterea Celsus laudauit acetum membranæ statim infusum, præterea emplastrum viride, emplast. Iudæi, & hæc explet aceto, & vltimo omnia tegit lana aceto infusa. Alter autem Hippocrates magnus Chirurgus, Eudemus, & qui dam

n alij (vt ex Gal. patet lib. 6. meth. med. cap. 6.) ecta membrana imponebant emplast. Isidis, & imel infundebant, & Galenus inquit, quòd ipse rimos ab Eudemo sanatos vidit, & quòd vult iusmodi curationem tentare: & probat exem- , membranã pati huiusmodi medicamenta, quo- um in meatu auditorio, vbi sunt tales membranæ usdem naturæ, posuit robustißima medicamenta, passæ sunt, nec est dubium: semper enim os dete um siccandum: si habemus carnem mollem, de- mus siccantia applicare, si carnẽ duram, siccan- robusta, & hæc est vera methodus. Habemus men vsum antiquorum in contrarium, quia tem- ribus Galeni, qui Romæ erant, vtebantur metho- leniente, tamen vtraque est ratio certa, nullaq; t in errore: quoniam possumus inflammationem, sequestrationẽ lenitione, & siccatione euitare. unc temporis inualuerat ratio leniens, ita vt vsi nt oleo ros. supra membranam detectam, cum in adsit vis repellens & mitigatoria, & nescio uid detergens. Vtebantur etiã sanguine columbæ, t recitat idemmet Gal. in lib. 1. simpli. med. facul. ap. 10. neq; solum hoc erat in frequẽti vsu Romæ, ed habemus Archigenẽ ita facientem, habemusq; estem Hipp. ex sec. de comp. med. loc. cap. de dolo- e capitis. prætereà Apollonius, & Paulus lib. 6. dem facit. Cum igitur Galenus & omnes medici uorum temporum in Italia probarint eiusmodi ra- ionem, ideo possumus dicere vtranq; esse bonam, dummodo diligenter, & tempestiuè vel lenienti, vel altera methodo vtamur. quoniã in vsu siccan-

tium triplicem habemus medicamentorũ seriem, nimirũ in primo constituentes vnguen. Isidis, quod statim chirurgi nostri tẽporis meliores supra membranam imponunt, & solent vti linamentis, vel ex serico confectis in grana tinctorum infecto, vel ex linteolis lineis albis, mundis, & imbutis vng. Isidis dicto, postea inspergunt os isto puluere. Rec. eruum amarũ, mannam thuris, peucedani radicem, iridis radicem, puluerizentur, & ossi inspergantur. reliquum vulnus aut terebinthina explent, aut vng. Isidis temperato, quod constat ex duabus partibus cerati ros. & vna emplastri Isidis, vel robustius, quando corpora duriora sunt, & tunc dimidium est cerati ros. dimidium empl. Isidis. postea accipiunt aristolochiam rot. rad. iridis, radic. brioniæ albæ, & conficiunt pulueres æquis portionibus, & inspergunt, applicantes postea medicamenta prædicta, atque hoc modo expletur curatio per siccantia. Dum autem lenire volumus, vti possumus oleo ros. & supra membranam infundere illud: quod quidem oleum ros. debet vim aliquã habere desiccantem: istud autem est oleum omphacinum completum, in quo est virtus lenitiua, quia oleum est, abluitur, qua ablutione aufertur vnctuosa, & aerea substantia, quæ facit ad putredinem, & corrumpitur illa asperitas ratione ablutionis. adduntur rosæ deinde, & completæ, quia incoquuntur illæ rosæ, & etiam infusio rosarum incoquitur in duplici vase, & tunc habet magnam vim abstergendi. oleum mitigat, quia ex succo acerbo abstrahitur, abstergit, restringit, & siccat ratione infusionis, & tandem

medicamentum in se habens plures vires. cali-
m, ac tepidum infundi debet positis linamentis,
; fit primo die, postea admiscere possumus syr.
recentem vna cum illo oleo ad septimam vsque
ipiendo à tertia die. Si autem timeamus inflam
tionem, in eo casu oleo ros. omphacino simplici
debemus sine syr. ros. post septimam melle ro-
eo, quia maior detersio requiritur, & oleo abie-
o, aut terebinthino. Si verò sequestratur pars
tecta, & incipit marcescere, & fœtet: nihil præ-
ea timebimus, quamuis pars dimidia sequestra-
tur. sed si adsit nigredo, & non fœtor, malum si-
um, quoniã deberet esse semper maximus fœtor,
um sequestratur maximè in superficie exteriori,
cum hoc ob oculos nostros sese offert, audacter
tamur vel resina abietina, aut terebin. cum copio
melle ros. Tandem detecta membrana, exiccata,
lenita, reliquum vulnus primis diebus explebi-
us vsque ad quartam oleo ros. vel oleo abietino
dmixto cum ol. ros. aut oleo ros. cum tereb. & post
uartam diem possumus imponere pulueres exic-
antes, vt ex aristol. iride, peucedano, mastiche, thu
e, & eiusmodi: reliquum vulnus explentes cum
terebint. aut vng. de matrisilua, aut de gumma ele-
mi magistrale Petri Anconitani, quod medicamen
tum tale est. Rec. gummi elemi vnc. iij. opopanacis,
vnc. iij. bdellij vnc. ß. resinæ pini vnc. 1. terebint.
vnc. iiij. thuris masculi, mastiches ana drach. ij. ce-
ræ citrinæ, olei ros. ana lib. 1. misce & secundum
artem fiat vnguentum de gumma elemi, quod di-
luitur aliquantisper & redditur molle cũ oleo ros.
atque

Vng. ad vulnera explẽda.

atque hoc medicamento solemus vulnus explere. Circa partem exteriorem aliqui vtuntur lenientibus, aliqui linimento simplici, alij cum oleo ros. alij Hippoc. emplastro, quod est factum ex farina hordei, & posca, adiungentes ol. ros. & sic in primis diebus explent vulnus, vsque ad septimam eodem medicamento vtentes, quod nobis maximè & præ omnibus satisfacit. Quum verò peruentum sit ad sept. potest mutari, & admisceri diapalma cum linimento simplici æquis portionibus, vel vnguen de betonica magistrali, quod ceratum de betonica solet nuncupari. cuius cōpositio talis existit. Rec. fol. pimpinellæ, betonicæ, pilosellæ, agrimonij, saluiæ, pulegij, millefolij, consolidæ maioris, & minoris, & mediæ, matrisiluæ, an. vnc. vi. thuris, mastiche, an. vnc. ß. ireos, aristolochiæ rot. an. drach. vi. ceræ albæ, vnc. iiij. gūmi elemi, vnc. ij. resinæ pini, vnc. v. terebinthi. olei abietini, an. vnc. vij. vini albi odorati, quantum suff. hæc omnia infundantur in dicto vino per octo dies, postea coquantur lento igne ad consumptionem duarum partium semper agitando, postea percoletur, & infrigidetur, deinde manibus aqua madefactis maceretur, & malaxetur. Hoc facto infunditur in lib. 4. lactis (factis quibusdam pastillis) aut caprini, aut ouini, & tenetur ibi per integrum diem, vt nutriatur lacte, postea iterum maceratur manibus, & vsui reponitur, eo modo, quo conseruari solent in officinis reliqua eiusmodi cerata, quod mollificatur postmodum cum oleo rosaceo, & imponitur, & ita procedimus vsq; ad integram sanationem in parte exteriori. At si contingat vt

Cerati de betonica cōfectio.

denigrata

*nigrata appareat membrana, nos nostra tempe-
ste detergimus grumos gossipio, & postea infun-
imus, non acetum, vel oximel, vt faciebant olim
ntiqui, sed horum loco sanguinem columbæ, in quo
est uis mitigatoria, & detersoria: deinde infundi
us purum syr. ros. vel mixtũ sang. columbæ. postea
el ros. vel solũ, vel admixtũ oleo ros. omphacino,
el eodẽ sanguine columbæ. atq; aliquãdo solemus
nponere oleum abietinum in principio statim cum
elle ros. vel terebint. Si aũt nigredo percurreret,
euenire possumus ad oximel, & cum hæc leuiora
on faciant, in eo casu illa nigredo non corruit,
uia non fit à contusione: non enim posset tantum
erdurare, & si perdurat vltra quartum diem, nõ
t contusio, sed refrigeratio, qua non potest fieri
oncoctio, & propterea deueniendum tunc est ad
edicamenta valde calida, vt sunt oleum terebin-
binæ stillatum, vel oleum abietinum stillatitium,
on commune, infundendo guttulam tantum, nam
iusmodi olea summe calida sunt: postmodum de-
enire possumus ad naphtam, sed hoc quoties mem
rana fuerit denigrata ob frigiditatem. præterea
nspergenda est membrana ex puluere mannæ thu-
is, myrrhæ, & mastiches, ponendo deinde em-
lastrum de gumma elemi, calidis fouendo, quo-
iam nisi hoc pacto fiat, breui temporis spatio,
eribit æger. Sed si inflammata membrana sit,
ullaque appareat nigredo, sed ita tumida sit, vt
liquando ossa excedat, & rubra penitus fiat, ac
vasa intendantur, propriumque motum amittat,
tunc imponemus oleum ros. non omphacinum, sed
ros.*

ros. purum, lotum quidem, & completum, quod factum sit ex purissimo oleo. Celsus solet applicare postea folia lenticulæ trita, folia vitis una cum butyro, vel adipe anserino recenti. Paulus vero, quia videt oportere valentiori uti opera, antequã imponat medicamenta, primum fouet diligentissimè membranam decocto altheæ, & semin. lini, & fœnugræci: quibus si addamus maluam, & violariam optimum habebimus decoctum: postea accipit farinam tritici, & seminis lini, & infundit decocto dicto, addito adipe gallinaceo, vel anserino, vel oleo ros. sed cum viderimus exactè inflammationem antequã curationem aggrediamur, prædicendum est dubium sub quo imminet vita ægrotantis, quoniam pauci sanantur, imo rarissimi. Si autem fieret abscessus in membrana, & repente sanies colligeretur, debemus aperire membranam, & dare statim exitum materiæ, ne fiat vomica, & fluxio ad partes interiores, & cerebrũ, & postea cum eiusmodi medicamentis detergentibus, quæ posuimus paulò ante pro denigrata membrana curabimus ægrum. Si verò membrana esset vulnerata, & fluat sanguis copiosus, celerrimè tunc nulla habita ratione, aut ægrotantis, aut loci affecti, si viderimus locum esse circa partem membranæ, in qua sint sinus, prima die aperire debemus os, & ita detegere membranam, quamuis sit supra suturam, quoniam vix fieri potest, vt vulneretur sinus membranæ, quin suturæ pars non feriatur. & maius adest periculum ex fluxione sanguinis, quàm ex abrasione oßis in sutura, & quia

*quia ſinus illi ſunt magni multo repleti ſangui-
ſi ſtatim illum ſanguinem non cohibeamus, il-
ſinus membranæ, cum ſit in continuo motu, diffi-
ius firmatur, vnde facile mors ingreditur, &
erficit ægrum. Aperiamus igitur, vt dictum
, & poſtea infundamus aloen, & mannam thu-
, albo oui diſſolutam ad mellis craſſitiem, &
imum inſpergamus copioſum puluerem prædi-
um, deinde ponamus linamenta ex pilo lepori-
, quia habet maiorem vim exiccandi, ſingu-
ad ſummum diebus mutando, non autem de
rtio in tertium, vt quidam recentiores dixerunt.
quoniam timemus tum dolorem, tum etiam in-
mmationem, idcirco obuiam ire oportet cũ me-
camentis, quæ vim habeant vtrunque auferen-
, nam ſymptomatum correctio, & profligatio in
randis non ſolum capitis uulneribus, ſed quibuſ-
nque alijs magni eſt momenti, atque inter pluri-
as intentiones quæ requiruntur, una etiam hæc
, quam aſſequimur propria cuique ſymptoma-
applicando. Quapropter maxima admodum cu-
ſtatim adhibenda erit, vt dolor demulceatur,
ſedetur, ne maior adhuc ſanguinis copia attra-
atur, unde etiam inflammatio ſequeretur, quem-
dmodum contingit alijs etiam corporis particulis
ulneratis, nam omnis dolor fluxionis cauſa eſt.
lcirco dolorem ſedabimus fouendo partem uul-
eratam vel ex oleo roſ. uel ſaltem oleo communi,
lbumen oui adiungentes, niſi magna prohibet in-
ammatio, ſeu uehemens calor, neque vllo pacto
capitis vulneribus ad ea medicamenta pro do-
lore*

lore sedando deuenire debebimus, quæ stupefacien
di uim habeant, cuiusmodi est oleum ex papaue-
re, opium, mandragora, & eiusmodi, quæ in alijs
utique uulneribus commodius applicari possunt,
pro uehementi sedando dolore, quam in capitali-
bus, ubi parua re stupidus, ac stultus redditur ægro
tus. Vnde qui oleum tantum ros. cum albo oui, uel
saltem oleum commune laudant, mihi non displi-
cent, & si deuenerimus ad Celsi, & Pauli remedia
superius citata, errorem nullum inde deducemus,
quod magis nobis arridet, quã vsus emplastri Theo
dorici ex folijs maluæ coctis, & in mortario contri-
tis, & cum furfuris cribratura commixtis. quòd si
olei rosacei momentum adijciamus, melius adhuc
medicamentum reddemus, sed potius pro sedando
dolore in alijs corporis partibus quibuscunque, quã
supra cerebrum, quemadmodum etiam confirman-
dum est de medulla panis triticei in aqua feruent
macerata, & eiusmodi. Verum accidit, vt ita vul-
neretur membrana, vt cerebrum etiam vulnere-
tur, & detegatur. tunc maior diligentia adhiben-
da est, cum eiusmodi vulnus inter ea, quæ mortem
adferunt connumeretur: nam vt plurimum pereũt,
qui habent membranam & cerebrum perforatum,
& hoc apparet ex ariditate labiorũ vulneris, qua
fouenda sunt hidreleo, & oleo communi: appare
liuor, cui nulla est medela; adest delirium: superue-
nit febris: fit resolutio, con uulsio, sopor, & eiusm
di. Igitur si sanguis non fuerit cohibitus, quæ a
eius cohibitionem dicta sunt, hoc etiã loco sufficiãt,
& si cohibitus gossipio grumos eripiemus, & tun

poste

stea curationem aggrediamur, cum ol.ros. abieti cum aqua betonicæ loto, & per retortam extilla & eiusmodi; possumus etiam pulueres insperge- thuris, mannæ thuris, et hæc fiant vsque ad septi um, vel quousque cerebrum incipiat sequestrari, ui crescat caro. Sed si fuerit liuidum cerebrum, r fætor non adsit malum est signum, & tunc mihi acet opinio eorum, qui infundunt syr. ros. recen- m pro detergendo cerebro: quòd si multum cere- ri exeat, in his parum speranda est vita: tamen de emus inspergere iam dictos pulueres, & aliquãdo dmiscere vitellum oui, vel oleum stillatitium in uo nulla sit acredo. At quoniam in magnis vulne ibus capitis, conuulsio solet esse peculiare sympto na, quòd vulnerato vno tempore ex Hippo.lib.iij. e fract. comm.43. & in prædict. Coacis, contunda ur reliquum: soletq; accidere, quòd vulnerata par e dextra capitis, conuellatur opposita, idcirco ad onuulsionis curationem breuiter deueniemus. Cõ- ellunter itaque partes (vt ex Galeno constat. lib. ij de locis aff. cap.vi. & lib.ij. de caus. sympt. cap. j. & lib. de diff. sympt. cap. iij. & lib. xi. de vsu part. cap.ij. & sec. de art. comm. xxij. & iij. de art. comm. 100.) duobus modis, aut secundum naturã, aut præter naturam: & conuulsio naturalis est re- tractio musculorm quæ fit à musculis inter muscu- los tantum fraternos. Conuulsio verò præter natu- ram, dupliciter fit, nempè aut cum conuulso neruo, hoc est reddito eo breuiori, vel cum fit cum palpita tione, & cõuulsione nerui: propterea debemus sem per distinguere cõuulsionem, vel in motum conuul- siuum,

siuum, vel in conuulsionem veram, in qua contra-
cta remaneat pars diuturno tempore. Motus autẽ
conuulsiuus dupliciter fit, vel ratione consensus, &
fraternitatis partium, vel ratione contusionis ner-
uorum, & Galenus inquit verã conuulsionem esse,
aut propter exiccationem neruorum, vel repletio-
nem, quoniam breuiores fiunt nerui: sed ego nõ cre
do, quòd in motibus conuulsiuis statim factis fiat
conuulsio ratione inanitionis, vel repletionis, quo-
niam non potest expleri, & euacuari tam celeriter
neruus, & inanitus non tam cito restauratur: ergo
motus conuulsiuus non habet causas veras, quas
veræ conuulsiones habent. Conuulsiones quædam
quæ breues sunt, & sunt motus conuulsiui, non sunt
veræ & perpetuæ conuulsiones, & fiunt à materia
habituosa, et tenui, quæ facilè eliditur. quod si ma-
teria fuerit crassior, perdurant ad menses et diffi-
culter persanantur. motusq; conuulsiui non fiunt
repletione, vel inanitione, sed fiunt palpitatione, et
concussione principiorum neruorum, et tales sunt i
li, qui fiunt in epilepsia, vbi adest conuulsio, quæ de
bet dici motus conuulsiuus. Idem accidit in vulne-
ribus capitis, nã non vidi hominem conuulsum con-
uulsione durante, sed motibus conuulsiuis: & ani-
maduerto quòd pars opposita laxatur, et relaxa-
tur, ita in musculis temporum semper cognoui mo-
tum conuulsiuum: in conuulsione totius lateris sem
per vidi motus conuulsiuos, et raro conuulsiones, et
ita Hippocrates per conuulsiones intelligit motus
conuulsiuos. Causa est concussio principiorum cere
bri dicunt quãplurimi, non animaduertentes, quòd
vapore.

Cõuulsiuus mot⁹, quot modis fiat.

pores mali, qui aut ratione putredinis, vel alte-
s malæ qualitatis conceperint venenũ, si super-
niunt ad cerebrum, solent dissipare spiritus ani-
les, & ita superuenit torpor. si veniat ad princi
 neruorum, cum perturbet facultatem, facit cõ-
sionem, vt patet in epilepsia. Hæc igitur est po
ma causa, cur malignus vapor non facit concus
nem in cerebro, quia nõ habet substantiam aptã,
 est fibrosum, at nullum corpus potest in se ipso
ueri, quod non sit fibrosum, ideo vapor petens
ncipia neruorum, quæ sunt fibrosa, etiam quòd
t mollissima, habent hanc facultatẽ in se, vt sub-
ntia ipsa possit contrahi, & extrahi, & ideo pal
ant, & fit contractio in musculis, & ita fiunt mo
s conuulsiui. Hæc est causa in epilepsia, sed in ca
tis vulneribus, ego obseruaui ꝙ resoluitur prius
tus læsum, & postea in opposito succedunt cõuul-
nes, quoniam retẽta materia in parte oblæsa ita
rrumpitur cerebrum, & principia neruorum, vt
reat omnis potentia illarum partium, & idcirco
solutio fit in eo latere. Quoniam autem ibi est in-
gnis putredo faciens vaporem putridum, & ve-
nosum, cum totus hic exitum habere non possit
rtes sanas petit, quæ patiuntur hoc, vt superue-
at velut deperditio facultatum, & tunc cadunt
cultates animi ægrotantis: raro æger hoc sentit,
 cognoscit: postea cum ille spiritus venenosus pe
t principia neruorum, quæ non ex toto infecta, &
umectata sanie, & ideo percutiuntur, & concu-
untur, & propterea fit concussio. Hanc igitur cre-
 esse motus conuulsiui causam, & aliquando me-

mini me vidisse, quòd cùm relaxatum esset latus, etiam post mortem remansit conuulsum, in quodam qui in capite fuerat vulneratus, sed loquor de conuulsione manente in vita. Quod si uelimus aliarum conuulsionum etiam reddere rationem, & Galeni partes suscipere, porrò omnes conuulsionis causas nos quoque in duo præcipuè capita reuocabimus, nempè in plenitudinem, & inanitionem corporum videlicet neruosorum, à quibus secundum electionem motus perficiuntur, vt exactè ipsemet Gal. nobis declarat tum lib. de tremore, palpit. conuul. & rigore: tum lib. ij. de locis aff. tum ter. & sexcenti alijs in locis, præter citationem ridiculam à Tagau tio factam in lib. v. de sympt. causis, qui liber nunquam extitit, & præter tres nunquam de tali materia in lucem edidit Galenus. Post duas præcitatas conuulsionis causas, tertiam adhuc habemus ex Auicenna, quæ quamuis materiæ haud quaquã, sa tem per initium, proportione respondeat, noxam tamen contristantem cerebrũ inducit: proinde nerui, hanc ceu molestum quidpiam refugientes, contrahuntur, & ad suam recurrunt originem, adnititurq; interturbantem causam ipsam expellere.

Conuulsionis signa.

Cõuulsio facile percipitur ex ægra membrorum dim tione, ex labijs contractis, ex maxillarum, dentiũ & gutturis adstrictione, ex oculorum peruersione & quamplurimis alijs signis. Conuulsio confirmata, præcipuè ex inanitione, & neruorum siccitate prorsus curationẽ non recipit, Galeno autore lib. 7 meth. med. Ea autẽ, quæ ex repletione fit, per euacuationem, tanquam per suum contrarium, sanar potest

est, quemadmodum ea etiam, quæ ex siccitate non prorsus adhuc consumata, interdum curari erit, quamuis longo post tempore ea siccitas re ueatur, dummodo ex adurentibus febribus id nō eniat, quoniam cùm totum corpus exiccetur, & ruis deinde ex siccitate conuulsio contingat, tūc anabilis omnino efficitur. Curabitur porrò ea cō- lsio, quæ curationem non spernat, non solum his æ paulo ante diximus, nempè cum vnctione ex eo violaceo, liliorum, costino, laurino, & eiusmo- sed cum oleo etiam communi, in quo debet nata æger, vt fit in colica passione, hoc est calido præ- rato communi oleo, vel etiam eodem modo in ca lo balneo ex aqua dulci, in qua humectantia quæ m, & lenientia decoquantur, cuiusmodi sunt ca- ta, & extremitates agnorum, vitulorum, hædo- m, arietum, & similium animalium; similiter aluæ, ac violarum folia, altheæ radices, cydonio- orum semen, et id genus alia, adiecta olei tertia ortiuncula. Sunt qui infrascripto linimento totam inam, iuncturasq; omnes illinire non sine benefi- io vsi sunt. Rec. oleo amygdalarum dulcium, pin- uedinis gallinæ, medullæ cruriū vituli, ana drach. iiij. olei violarum vnc. vi. pinguedinis hædi, & ituli, ana drach. xv. omnia bulliant simul in deco to maluarum, radicum altheæ, et seminis cydonio- um, vsque ad consumptionem ipsius decocti, dein- le percolentur, et fiat linimentum. Porrò si ex ple- itudine, et humiditate superuenerit conuulsio, tūc per euacuantia curabimus, quæ euacuatio fiat à to o corpore, et ab ea parte conuulsa, et propterea

Linimentū ad conuulsionem ex siccitate.

 san-

ſanguinem mittere poterimus niſi ætas, anni tempus, & regio & reliqua id genus impediant, & poſtmodum per pharmacum purgans, materiam peccantem euacuabimus, vel clyſteribus acribus, vel peſſis, aut alijs conuenientibus remedijs. Corpore verò optime iam purgato, poterimus ad Rogerij, & Theodorici vnguentum peruenire, quod hoc modo componitur. Rec. olei muſcellini, vnc. 1. petrolei, ſemunciam, olei communis, & butyri ana vnc. iiij. ceræ vnc. vnam, ſtyracis calamitæ, ſtyracis rubræ, an. drac. ij. ß. maſtiches, olibani, gummi hæderæ, ana vnc. ß. ex ijs omnia quæ liqueſcere poſſunt igni admoueantur, alia verò trita, & in puluerem redacta, illis cōmiſceantur: poſtremo addatur ſtyrax, & fiat vnguentum, ex quo moderatè calefacto ceruix, collum totum, ac tota ſpina dorſi inungatur. Vtile eſt etiam pro eadem intentione, & eodem modo adminiſtratum vnguentum aragon, vnguentum Agrippæ, oleum vulpinum, laurinum, rutaceum, chamamelinum, de iunipero, de terebinthina, oleum philoſophorū, oleum benedictū, oleum de ſcorpionibus ex Matthiolo, balſamum noſtrum artificiale, & eiuſdem generis alia. Sed ſi ex compatiendi ſocietate eueniat conuulſio, anodynis tunc vtemur, cerebrum in primis roborantes, quod in omni conuulſione, & ex quacunque cauſa faciendum maximè erit. Tandem cùm omnia hæc remedia, quæ diximus non ſatisfaciant, ad Galeni, & Raſis conſilium properabimus, quod quidem eſt nerui, aut muſculi, ex quo conuulſio orta eſt per tranſuerſum inciſio, & hæc ſint ſatis de vulneri-

bu

triplicibus capitis, ac de omnibus ijs quæ ea-
n vulnera comitantur, tum ſymptomata, tum
a curatu neceſſaria.

De vulneribus faciei curandis. Cap. 6.

FACIES eſt membrum decorans ho
minem, & propterea ſi vulnus cu-
randum in ea parte contingat, om-
nibus modis curare debemus, vt ci-
catrices non ſint turpes, & ne ob im
ritiam, vulneris labra malè coaptentur. Vnde
rimum animaduertendũ eſt, quòd in facie poſſunt
cipi & vulnera, quæ ſimplicia dicuntur, & ci-
a ſubſtantiæ deperditionem, & cum ſubſtantiæ
miſſione, ſed non profunda niſi os etiã ipſum corri
iant, quoniam non eſt ea carne prædita quæuis fa
iei pars, vt ſunt quamplurimæ corporis particu-
æ: & quamuis ſimplex vulnus, & quod ſine ſub-
antiæ deperditione fit, aliud reperiatur profun-
um, aliud ſummo tenus factũ, & aliud ex vtriſq;
it particeps, vt cum pars vna diuiſionis per longi-
udinem factæ, altè deſcendit, altera in ſuperficie
antum hæret: tamen præter has vulnerum duas
ifferentias, quæ ſub ſimplici reperiuntur vulnere,
rofundũ dari non poteſt ſine deperditione ſubſtan
iæ in facie. Idcirco vulnera cum deperditione aut
unt cum amiſſione cutis tantũmodo, aut cum abla
tione cutis, & carnis ſubiectæ ſimul, quæ ambo in
facie pariter inueniri poſſunt. Si igitur detur in fa-
cie vulnus ſimplex, in ſuperficie carnis tantum,

non propterea intentionẽ curandi mutat, aut differt ab alijs cuiusuis corporis membris, nisi in maiori diligentia contrahendæ cicatricis, ob partis decorationem: in reliquis autem præter iam assignatos quinque scopos communes, vnum specialem adhuc habet, nimirum vt sanguinis profusio cohibeatur, præcipuè si nimis immoderate effundatur, vt testis nobis est Auicenna, his verbis. Satius est enim ipsum fluentem sanguinem ex vulnere, non omnino, ac statim supprimere, sed si nimis abundè prorumpat, eius duntaxat impetum moderatè infrenare oportet. Quod idem à Galeno ex Hippocratis præcepto cõfirmari lib. 4. meth. med. videtur. Fit enim (inquit Hippocrates) effluente sanguine vulnus siccius: proinde & sanius: nam siccum sano vicinius est, humidum verò non sano. Vbi igitur simplex vulnus in facie, vel in alio membro, quodq́; solum in carnosa parte consistit, dissidentium labiorum commissionem, quæ sola decenti fit ligatura, expostulat, Galeno autore lib. 3. meth. med. dum inquit. Quæ enim dissident (de simplici vlcere loquens) atque inuicem distant, si in idem adamussim componas, citra omnem reliquam extrinsecus molitionem coalescunt. Idcirco diductorum labiorum ex hoc vlceris præcepto agglutinationẽ, præcedit necessario eorũ in idem adductio: quod totum confirmauit etiã Rasis, & qui eum cũ Galeno sequuti sunt omnes: quamuis nequaquam sint condennandi post illos recentiores chirurgi, qui eiusmodi recentia vulnera albumine oui diutius agitato, & leui stuppa excepto quotidie vtuntur curare. nam eius-

mod

odi medicamentum & sanguinis profluuium supprimit, dolorem sedat, refrigerat, & inflammationes prohibere aptum est, teste Galeno lib.11.de simpli.med.facultatib. atque diligentiores illi inter nostros chirurgos meritò dici possunt, qui idem medicamentũ ante tertium diem non remouent, quandoquidem, vt ipse Gal.inquit lib.3.meth.med.parua vulnera eiusmodi naturæ sunt, vt post orarum adductionem, & cõmissionem, vnius diei, aut duorum dierum spatium adhuc requirant quo probatur vnio, & agglutinatio. Quod si vulnus in faciei superficie acceptum, ad tantam magnitudinem diuisum sit, vt sola deligatura labra ipsius, neque adduci, neque committi possint, sutura aut fibulis eadem ipsa labra disiuncta, adducenda, & coniungenda esse nos docuit Galenus lib.3.meth.meden. Recentiores tamen, & periti in hac arte chirurgi, omnes ferè hoc tempore his vulneribus puluerem rubrum, quem incarnatiuum vocãt, imponere consueuerunt, qui quidem puluis diuersimode compositus reperitur, sed magis tamen communis ille dicitur, qui recipit thuris optimi vnc.ij. sanguinis draconis, vnc. vnam. Albucasis tres vncias calcis viuæ adiungit, cuius sententiam sectatus est etiam Lanfrancus. Halyabbas verò santalos loco calcis viuæ apposuit, & Guido bolum armenam adiunxit, quemadmodum ex eorum scriptis vnusquisque videre potest. Aliqui præterea hunc puluerem rubrum appellatum, labiorum vulneris agglutinatiuum, & suturæ conseruatiuum hoc pacto componunt. Reci.boli arme.terræ sigillatæ, ana drach.vi.

Pulueris incarnatiui confectio.

thuris, mastiches, sarcocollæ, ana drach. ij. et semis, myrrhæ, aloes, ana drach. 1. ß. tragacanthi pisti, sanguinis draconis, ana drach. 1. farinæ hordei, farinæ fabarum ana drach. semis. misce fiat puluis, ex quo cum albumine oui portio quædã agitari poterit, donec in corpus vnum coeant: quod glutinis instar lẽtescat: postea stuppis leuibus excipiendum erit medicamentum, et vulneri ita admouendũ, supra quod aliæ adhuc stuppæ solo oui albumine imbutæ, & intra pannum lineum eodem madefactum liquore inuolutæ apponendæ sunt. Sed & supra vulnus nulla alia intercedẽte materia, pannus linteus subtilissimus, hoc est tenuis, albus prædicto imbutus albumine oui, admouendus omnino erit, ne scilicet dum remouentur stuppæ, suturæ iam factæ puncta abrũpant, aut dilacerent, et per consequens prauum finẽ postea cõsequamur. Qualis autem sutura, aut deligatura, quales etiã puluilli, ex eiusmodi stuppis facti, his vulneribus, percussimve in superficie acceptis, conuenire dicantur, & quo nam pacto fieri debeant, in sequentibus abunde satis dicemus. Modo facta hac diligenti curatione cum oui albumine, & puluere rubro commixtis, si post quartum diem ni coalescat vulnus, tunc vino aliquo styptico calent abluendum erit, & postea stuppas eodem vino imbutas, et expressas supra uulnus apponemus, easq alligabimus, & singulis postea diebus permutabimus. Quandoquidem fieri non potest, vt spatio die rum breui hoc pacto vulnus non agglutinetur, a persanetur, vt Galeno visum est lib. 4. meth. med vbi Thessalum arguit, qui vulnera in multos men

ses

& interdum in annum, aut etiam longius tem-
protrahebat, & incurrere sinebat, quæ alioqui
cissimis diebus, vt sex, aut plurimum septem
ari potuerant. Quapropter vsque ad quartum
n cum ouorum (vt diximus) albumine, & pul
e illo rubro vulnus curari poterit, quoniam ab
lem medicamento, sic composito, hanc nunquã
rnendam vtilitatem, sortiri certum est, vt sci-
et sanguinem sistamus, dolorem sedemus, & in-
mmationẽ fieri prohibeamus. Sed interim sum-
pere cauendum est (vt antea admonuimus) ne
l pilus, vel oleum, vel quidpiam aliud extraneũ,
sequestratum in medio labrorum vulneris negli
ntia interuenerit: nam tunc eiusmodi vulnus so-
dissidentium partium coniunctione agglutinari
n potest: quamuis circa vulnus, rosacei inunctio
n prohibeatur: imo factum bene existimamus,
c enim modo læsam particulam à dolore, & in-
mmatione vendicabimus, dummodo illud dictum
rca vulnus, non tam larga significatione suscipia
r, vt etiam intra oleum penetret, nam intẽtio est
perantis, vt loca circum vulnus adiacentia iungã
r. Peractis deinde quatuor primis diebus, ad
typticum vinum deueniendum est, modo iam di-
to; vinum etenim (vt Galen. inquit lib. 3. meth.
ned.) omnis vlceris, quatenus vlcus est, optimum
nedicamentum existit, & quæ ab ipso de vino pro
vlceribus comprobata fuerunt, eadem & nos cum
recentioribus in vulneribus affirmabimus. Post
verò hanc vini fomentationem quidam infrascri-
ptum puluerem vulneri inspergunt. Recipe myr-
rhæ,

rhæ, drach. iij. aloes hepat. drach. iiij. thuris drach. duas, misce, & fiat puluis, qui in hoc casu magnæ efficaciæ à Tagautio prædicatur, & postea recenset aliorum quorundam ordinem in curãdis his vulneribus, in hunc modum dicens. Sunt qui post amotionem primi apparatus, emplastra, & vnguenta admouent, quæ in promptu ad hãc rem parata habent, ac statim stuppas superponunt. Galenus autem in re proposita, plurimi facit emplastrũ, quod nigrum appellauit: Auicennas verò vnguentum de lino, quod tamen magis dicatum est carni regignendæ, quàm æglutinationi labiorum vulneris; Guido à Cauliaco in hac re vti consueuerat vnguẽto, quod constat prædicto puluere rubro, mixto cum terebinthina lota. Quidam uerò terebinthinam ipsam cum prædicto puluere commixtam, & (ut dicunt) incorporatam, statim per initia cruentorũ uulnerum admouent, atque in diem quartum relinquunt. Hæc enim oras uulneris coire facit, et suturam eo nomine conseruat. Nos uerò, in quibus uel uinum stypticum non reperiatur, uel prædicta medicamenta in promptu non sint, hoc utimur medicamento. Recipe sandaracæ, thuris optimi, mastiches, aloes path. sanguinis draconis, boli armon. usualis, cum uera non reperiatur, tragacãthæ, gummi, armoniaci, pondus æquilibrum, terebinthinæ ad necessitatem, misce, fiat unguentum. glutinat enim hoc septem dierum spatio, et plurimum ualere milies experientia comprobauimus: sed cum refluit sanguis, album oui appono cum bolo arm. & sanguine draconis, post hoc & dictum præsidium.

Medicamẽtũ ad oras vulnerũ cõiungendas.

Arnoldus

Arnoldus de Villa noua plurimum commendabat in cruentis, et recentibus uulneribus aquam ardentem (quam & aquam uitæ nuncupant) ea abluendo celerrimè ad sanitatē perducebat, quippè quæ insigniter desiccet. Quod si uulnus in facie susceptum in profundum penetret, sine amissione substantiæ, sutura tunc, & decenti ligatura id curare aggrediemur, dummodo hoc fieri possit, & uel partes non impedierint, quæ disiunctæ sunt, exactè ad imum usque sibi coniungi non poßint, uel potius quia in fundo collecta iam sit sanies, aut pus, cui nullus pateat effluxus. Si enim hoc contingeret, curationem nō simpliciter ligatura, uel sutura aggrederemur, sed ipsam fluxionem, tum ex contrarij loci diuisione, tum ex eiusdem, & situ partis accōmodo amoliemur. Quod idem nos docere Galenus uisus est circa finem libri tertij method. meden. dum inquit. Si uulnus cauitatem altè reconditam, sub cute habet, considerare oportet, utrum ea in superiore parte sit, ita vt sanies ex ea prona effluat: an in inferiore, sic ut illic sistatur. Eius igitur cui effluxus patet, eademq; aliorum curatio est: cui verò non est, huic ipsi moliamur effluxum oportet. Eius autem effluxus molliendi duplex ratio est, vbi exprimente ligatura nihil promouemus, aliàs tota cauitate dissecta, aliàs in fundo tantum aperta. Quando uerò harum alterutra sit ineunda, docebit tum locorum ipsorum natura, tum verò vlceris magnitudo. Si nanque ea loca ipsa dubiam, seu fallacem, ac periculosam, sectionem faciant, & ulcus magnum fuerit, in fundo aperire

rire magis expedit. Sin contra se habeant, præscindere, seu diuidere præstat. Deligatio uerò eius incipiat quidem (vt dictum est) supernè, finiatur infra, vbi scilicet patet effluxus. Situm igitur partis affectæ accommodum intelligimus, quando uulneris hiatus, semper deorsum spectat, fundum uerò sursum, ita ut sanies ex ipso uulnere prona, & liberè effluere possit. Nos autem pro curatione hac molienda, ordinem Guidonis obseruamus, utentes nimirum sectione, quia melius sordes deterget, & totum pertransit spatium, minoremq; infert dolorem. Eum autem intromissorio ad formam acus facto immittimus, uel ligneam hastulam in cauum vulneris imponimus, & super eam tutius sectionem facimus. Deinde sectione facta, mundificatiuum medicamentum leui stupp[a] superponimus, quod bis in die mutamus. Sed [si] conuenientem positionis figuram uulnus in part[e] affecta seruauerit, utcunque id contingat sectio[-]nem non aggredimur, sed uulneris curationem, [u]t indicatio sese offert. Et cum de tot uulneris modis in facie acceptis iam dixerimus, cumque ad unguem omnium curationem tradiderimus, conueniens modò est, ut ad oculorum uulnera curanda noster tandem vertatur stylus.

De oculorum vulnerum curatione. Cap. 7.

QVAE curatio pro vulneribus faciei modo explicata, ac demonstrata breuiter fuit, eadem quoque applicari poterit in quacunque corporis particula, dummodo eadem prorsus natura ea vulnera potita fuerint. Modo ad oculorum vulnera deuenientes, eadem etiam modò prædicto considerabimus, nempè si sint profunda, si simplicia, si complicata, & similia, & quæcunq; ea sint, peculiarem eis curationem esse tribuendam affirmamus. Vt tamen res sit, omnia oculorum vulnera sunt timenda, tum ob visus facilem deperditionem, tum propter cerebri propinquitatem, & ideo considerato vulneris situ, cōsiderataq́; eiusmodi figura, vel mors erit prædicenda, vel saltem cæcitas iudicanda, quæ paruo admodum ictu amitti potest. Si contingat, vt oculus in ea parte vulneretur, in qua musculi oculum motu arbitrario mouentes, qui septem omnino sunt, si Dys placet, non quinque vt falsò arbitratus est Columbus, Valuerdius, Fallopius, & Borgarutius: primus enim in latus introrsum, secundus extrorsum, tertius sursum, quartus deorsum ducunt, quintus, & sextus non nihil oculum circumuertunt, primi & secundi musculorum functiones parumper adiuuantes. Atque hi sex forma, quæ oblonga, & quasi teres visitur, inuicem correspondent, & à dura membrana neruum visorum inuestiente pronati, in anteriorem duræ oculi tunicæ sedem iuxta iridis latera orbiculatim membraneis

Oculorum vuln. periculosissima

braneis tendinibus inseruntur. Septimus verò his occultatur, & solus neruum visorium in orbem ita ambiens, vt sex dicti simul eundem vna cum septimo musculo induebant, in posteriorem duræ oculi tunicæ sedem carneus implantatur, & ijsdem ferè motibus cum sex illis musculis præest. Si inquam contingat, vt in prædicta parte vulneretur oculus, fieri aliquando potest, vt intacta visiua facultas remaneat, cureturq; exactè oculus, & ideo primum considerandus locus affectus, & postea vulnerantis instrumenti natura. Nam vulnera interdũ fiunt à sagitta, interdumq; à virga, vel ab aliqua re pungente, & si exempli gratia sagitta læsionem, siue vulnus in oculis inferat, tunc integra eiusmodi curatio tribus perficitur scopis, nempè ratione victus, purgatione, & (vt ille inquit) localium applicatione. Diæta igitur, modo quo diximus antea instituatur tenuis & cauta, ne in phlegmonem abeat vulnus, & neve humorum subluuies, nimietate alimenti in vulnere gignatur, sordidumq; & mali moris efficiat. Vtatur igitur farre condito cum amygdalis, vel hordei farina, vel cucurbita, vel lactuca vel portulaca, vel iusculis pullorum, & pane loto & eiusmodi, quandiu à phlegmonis periculo euaserit: & postmodum deueniat ad carnes hædinas pullorũ gallin. & à vino arcendus est, donec à prædicta phlegmone fuerit tutus: postea bonis fruatur carnibus, & etiam optimo vino, quoniam illud generat bonum sanguinem, & per consequens humiditates secundæ optime generantur, quæ sunt causa tæ conglutinationis, quamuis contra confirma

Henrici

*lenricus videatur. Aër optimus eligatur, clarus,
r omni fumo, ac obſcuris nebulis expers, ne ocu-
s affectus prauis humoribus repleatur, ne ve la-
rimæ excitentur. Quieſcat caput, & totum cor-
us curis omnibus, & ſolicitudinibus priuetur, &
r contrarium hilari eſto animo, atque honeſtè no
is tempore dormiat, ne ob nimium ſomnum depra
etur aliquo pacto nutrimentum, vel cibus aſſum-
us, euitetq; ſomnum meridianum. Quæ autē pro
cunda intentione eſſe diximus ab ipſa ſanguinis
iſsione initium ſuſcipientes, venam ſecabimus, ha
itis primo memoriæ his ſcopis, quos huic rei conue
re antea declarauimus, atque habita ætatis, re-
onis, anni, & eiuſmodi aliarum conſideratione,
que tandem ratione habita ſanguinis quantitatis,
æ ex vulnere effluxit. quòd ſi multa eſſet, loco
lebotomiæ ex ipſa brachij vena. ſatius eſſet cu-
rbitulis opus perficere. Purgatio autem ſine hu-
oris redundantis concoctione exhiberi minimè po
ſt, idcirco aduocetur medicus, præcipuè ſi febris
erueniat, & ſi aliqua vrgeret neceſsitas, ſaltem
ntur pilulæ vel de hiera ſimpl. vel cocchiæ, vel
is, vel ſimiles, quæ oculos reſpicere dicuntur. Si
rò ſagitta appareat, & facilè extrahi poſsit, ca-
itur in cannula ſua cum tenaculis, & hinc inde
iter deuoluatur, donec ſemoueatur, & poſtea lo
ille impleatur ex terebinthina & vitello oui,
a multum locum confortat, & dolorem mitigat,
que circa labra imponatur oleum roſ. cum bolo
ne. idq; fiat vſque ad quartum diem, poſt quem
ponemus farinā hordei cū melle roſ. donec mun-*

dificatio

dificatio perfecta sit, et tandem consolidetur locus. Si autem sagitta non appareat, obseruata dieta, & purgatione, & alijs prohibentibus dolorem, & inflammationem, in loco apponendũ est oleum rof. et penicillum, seu turundam (quas tentas vulgus nuncupat) eodem oleo imbutam, quia ratione olei locus optimè dilatatur : quòd si ad sufficientiam dilatari non posset, turũdam ex spongia, aut ex aristolochia rotunda apponere opus erit, cum qua vulnus ipsum dilatabitur, vt facilè sit sagittam perquirere, atque eam extrahere. Quod si etiam hac methodo neque reperiri, vel extrahi possit, tunc ordine à nobis in sequentibus obseruato, omnino opus nostrum perficiemus, præsertim si modum inueniendi instrumenta, rationem extrahendi, differentias sagittarum, ac telorum, instrumentorum seriem, & quæcunque alia huic facto conuenientia sint, demonstremus, ac declaremus. Si verò vulnus esset in oculo à virga, vel ab aliqua re pungente corneam, vel coniuncti uam, obseruata præcedenti victus ratione, phlebotomia, & pharmaco purgante, ad localium applicationem deueniemus, & primo ad hoc collirium. Recipe boli armen. vnc.i. tutiæ, sanguin. draconis, tragacanthæ, gummi arab, an. vnc. ß. terantur, & cribellentur, & misceantur cum lib. vna aquæ rof. & facta commistione, ponantur omnia in ampulla vitrea, diligẽter obturata, ac ita bulliat in balneo mariæ per horam, postea remoueatur ab igne, & superaddantur vnc. ij. vini de pomis granatis, & tandem percoletur, & guttulatim ponatur in oculo affecto bis in die, ipso tamen existente tepido. Quid. adhu

Collirium.

dhuc satis celebrant oui albumen, diu agitatum in ortario, & ductum in formam vnguenti, sed efficacissimum cum sit eiusmodi collirium, ab ipsó nos unquam discedimus: in ipso enim vis maxima reeritur ad visus, & oculi tutelam. Hoc facto, & de ili adhuc existente oculo, si lachrimæ supercresce ent, magnaq́; tũ contracta esset rubedo, vt vtrunue persoluatur, singulis diebus, ter per vices aut uater in oculis aspergatur subsequens aqua. Rec. icchari albi, aloës hæpat. ana drach. v. thutiæ præ aratæ, script. ß. camphoræ, gran. ij. vini albi clari, quæ rosࠀ. aquæ fœniculi, an. drach. iiij. misce in am ulla vitrea, in qua quiescat per sex horas ad mius, & desuper obligetur linteum subtilissimum, & iodo prædicto inspergatur. Quod si adesset dolor um rubore, loco præcedentis aquæ statim hæc mu illago præparetur, Rec. aquæ fœniculi, ros. euphra iæ, ana vnc. 1. decoquãtur cum drach. ij. semin. fœ ugræci, fiat mucillago, cui commisce drach. ij. thu æ optimè præparatæ, & vtere. Si verò visus debi tatus tum esset, ac offuscatus (vt sic dixerim) sucirramus tunc cum sequẽti balneo, cum hac aqua, r cum hoc puluere nostro. Rec. herbarum potenllæ manip. iij. parietariæ, eupatorij veri, camamil e, verbenæ, sauinæ, ana man. ij. decoque & fac bal eum pedibus per duas horas mane, & tres vespe. interim inijcias in oculo aquam fœniculi cũ san uine columbino mixtam, & hunc puluerem deuo et sub aurora, et vesperi. Rec. radicis scabiosæ, hen ci herbæ ana vnc. i. ß. seminis rutæ, fœniculi, ana nc. 1. galangæ radicũ, drach. iij. fiat puluis. Quidã

Aqua ad oculos rubẽtes, & lachrimantes.

Ad oculos cum dolore rubentes.

Ad visum debilitatũ, & obfuscatum.

etiam ad uisum clarificandū quandā conficiunt cō
positionem stillatitiā, quam aquā mirabilem vocā
ad oculos clarificādū, quæ hoc modo fit. Rec. euphr
giæ, capilli ueneris, betonicæ, rutæ, fœniculi, ver
benæ, celidoniæ, camamillæ, endiuiæ, rosarū rubea
rum ana man. 1. ponātur in vino albo per noctem
postea summo mane extrahantur & extendantu
super tabulam, vt vinū per se effluat, & remouea
tur: distillentur postmodum per retortam, & habe
bimus aquam primam precio argenti, secundā au
ri, & tertiam balsami. Colliria deinde, pulueres, el
ctuaria, & quamplurimæ aliæ cōpositiones ad eiu
modi scopum tendentes, & ad alios diuersos oculo
rum affectus abundè describentur in antidotario n
stro, ac in serie multorum simplicium.

Aqua mirabilis ad visum clarificandum.

De palpebrarum vulneribus curandis. Cap. 8.

Q VANQVAM vulnera quædam vi
letalia sint, vel ita desperata ut mē
bri destructionem omnimodam no
bis polliceantur, non ob id tamen r
linquēdus est æger uulneratus absq
auxilijs: quin omnia aggredi, ac tentare debet ch
rurgus, quæ ex arte & secundū rationem fieri po
sunt, dūmodo saltem ab assidentibus consanguineis
& amicis ipsius ægrotantis obnixè rogatus fuerit
ac de futuro rei exitu coram eis, antequam vuln
ratum attingat, præsagiuerit, vt se ab indoctorum
calumnia, & maledicētia vindicet. Plerique enim
præter

ræter ſpem medicorum modo quodam mirabili, ac
tupendo mortem interdum euadunt, ac ſanitati re-
ſtituuntur: atq; alij membrum deſperatum recupe
ant, & reſtaurant, & ideò cum ſæpè etiam præter
xpectationem quædam eueniant, curatio aggre-
ienda eſt. Quod ſi vulneratum ipſum omni auxi-
o deſtitutum relinqueremus, & inde uel mors, vel
nembri abolitio ſequeretur, impij, ac inhumani me
ito diceremur, & haberemur. Quæ quidem præce
ta ne dum in oculorum deſperatis vulneribus, ſed
n omnibus alijs totius corporis humani obſeruanda
erpetuo erunt, atque ijs omiſſis, vulnerum palpe-
rarum curationem aggrediamur. Vnde ſi palpe-
ra vel dextra, vel ſiniſtra aliquo pacto incidatur,
x ſententia Guidonis, ac aliorum recentium, pri-
nis diebus debet acu curuato ſui, quia ob loci con-
auitatem non poſſet ſutura adminiſtrari, niſi cum
ali acu, quæ leuis eſſe debet, cuſpide triangulari,
audaq; excauata, vt in ea filum recondatur, &
ranſitum acus nō remoretur. Et quoniam eiuſmodi
ulnera nihil peculiare habēt præter ſuturæ ægre-
iam ac perpolitam adminiſtrationem, propterea
uo modo idipſum cōſequi facilè poſſit, hoc loco oſtē
ere abſurdum fore non opinor: cum præſertim pal
ebræ, naſus, aures, & quamplurimæ corporis par
culæ vulneratæ ſui deſiderent. Tres igitur in vni
erſum ſuturæ communiter à recentioribus in vul-
eribus connumerantur: vna ſcilicet, quæ aggluti-
atoria nuncupatur, ſiue barbarè loquentes, incar
atiua, in vulneribus in molli parte acceptis conue
ens, quorum labra ſic diſſident, vt ſola deligatura

Suturarum in vuln. modi, quot.

in vnum adduci nequeant, & quibus nihil iam extraneum inter ipsas oras intercipitur. Secunda dicitur incarnatiua, siue agglutinatoria, acu, aut pinna cum ipso acu introducta, qua sutura vti possumus in magnis, & profundis vulneribus, in quibus labra plurimum inter se distant. Tertia verò & vltima sutura, labiorum in vnum adductorum conseruatrix dicitur, fieriq; debet, vt aliæ duæ, quæ præcesserunt, sed non æquè arcta esse debet; eo etenim duntaxat nomine fit, vt simul maneant, quæ cõmissa sunt labra, tantisper dum coaluerint. Sutura agglutinatoria tantummodo in recentibus vulneribus competit: vel saltem si vetera fuerint, ac callosa, duraq; labra contraxerint, per scarificationis modum, aut cutis ablationem, sanguine extracto renouata. Atque hæc quinque differentijs distinguitur, nempè filo, acu, verruculis, fibulis, & pannis. Primo igitur filum esse debet læue, æquale, ac forte, cuiusmodi est sericum, colore vel album, vel rubrum, si fieri potest, non autem nigrum, ob atramenti, & aliorum, quæ in tali colore faciendo, imponuntur, aduersam intentioni nostræ facultatem. Hæc autem sutura (vt doctiss. Fuchsius lib. sex. de med. morb. cap. pri. ex Tagautio *ad verbum nos docuit) fieri debet in communibus vulneribus, hoc modo, nempè primum punctum faciendo in medio diuisionis vulneris, vt exempli gratia si mensuretur spatiũ longitudinis vulneris, idq; quinque digitorũ sit, tunc qui tertius digitus numeratus est, suscipiat primũ prædictum punctum, deinde secundus digitus alterum punctũ, ita vt in quinque digitis, tria tantũ dentur*

puncta,

iuncta, donec vulneris labra ritè cõmissa fuerint. Quamobrem cauendum est ne nimis crebra, vel nimis rara sutura fiat: nam ex nimia punctorum vicinitate, dolor excitatur, quia quo sæpius acus cutim pertransiuit, quoq; plura loca iniectum vinculum mordet, eo maiores inflammationes, Celso lib.v.cap.xxvi.atteſtante, oriuntur. Ipse enim inquit. Comprehendi nanque sutura, vel fibula nõ cutem tantum, sed aliquid etiam ex carne, vbi subierit hæc, oportebit, quo valentius hæreat, neque cutem abrumpat. Vtraque optima est ex acia (nõ autem ex acu vt quidam pessimè emendauit) molli, nõ nimis torta, quò mitius corpori insidat. Vtraque nimis rara, neque nimis crebra inijcienda est. Si nimis rara est, non continet. Si nimis crebra est vehementer afficit, quia quo sæpius acus trãsiuit, quoq; plura loca iniectum vinculum mordet, eo maiores inflammationes oriuntur, magisq; æstate. Neutra etiam vim illam desiderat: sed eatenus vtilis est, qua cutis ducentem, quasi sua sponte subsequitur. Ferè tamen fibulæ latius vulnus esse patiuntur. Sutura oras iungit, quæ ne ipsæ quidem inter se cõtingere ex toto debent, vt si quid intus humoris cõcreuerit, sit qua emanare, ac effluere poßit. Hæc Celsus. Solent itaque communiter digiti transuersi spatium inter iniecta ex acia sericea vincula relinquere. Altero modo fit sutura agglutinatoria, acu, vel pinna cum ipso introducta, qua quidem in magnis, ac profundis (vt dictum est) vulneribus vtimur, in quibus labra plurimum inter se distant. Totidemq; acus imponere debemus, cum filo in eas intromiſſo,

quot necessariæ videbūtur: ita vt nō vnica tantum acu administranda hæc sutura sit, sed quamplurimis, quarum numerus ab indicante vulneratæ partis spatio maximè desumitur. Filū autem circa eas reuoluendum est, eo modo, quo mulierculæ facere solent, dum suas acus super manicas, aut capitia asseruant, atque hoc modo relinquūtur vsque ad vulneris coalescētiam. Acus autem longa ac læuis esto cuspide triāgulari, cauda verò excauata, vt in ipsa filum commodè recondatur, & transitum acus non remoretur: atque eadem à cuspide ad caudā vsque rotunda, æqualisq; sit, nō aūt, vt pessimè omnes recentiores cōsueuerūt, nempè post triangularē cuspidem subtiliorē sibi cōparare, ita vt scissa recenter cuti ab ipsa cuspide, statim cōtrahatur, aperiaturq; iterū in transitu ipsius caudæ: vnde quāuis breuissimo tempore id eueniat, aliquis tamen excitatur dolor, cum præsertim pluries idipsum opus necessario repetatur. Cannulam deinde fenestratam habere oportet, cui incumbat ac innitatur altera pars labij vulneris, ne scilicet huc atque illuc euagetur dum ipsa acus intermittitur, et vt per fenestrellam videri possit, quando acus pertransiuerit. Traiecta tandem acu, vna cum filo trahatur, sed vulneris labrum interim, quod filo magis vicinum esse constat, specillo huic parti applicato, tanquā fulcimento, & adminiculo innitatur, ne dum filum extrahitur, labrum etiam consequatur. Quæ præterea sutura requiritur in palpebris, propter concauitatem, quæ conspicitur circa oculum acum curuam procul dubio desiderat, alioquin commodè fieri non posset,

posset, sed tamen, & longa, & læuis, & vt diximus æqualis, cuspide quadrata, ac cauda concaua esse debet. Ligatura verò vbique eadē est, nempè primo inuolutionibus duabus, secundo vna duntaxat, deinde filum aliquantulum à nodo remotè scindatur. Tertio modo fit sutura agglutinatoria dicta, adductas vulneris oras cōmittēdo, pannis vtrinque admotis, qui figuram triangularem referant, atque eadem esse magnitudine oportet, quæ membro læso congruere videatur. Quæ suturæ ratio in iis præcipuè locis conuenit, in quibus volumus cicatrices, facta vulneris agglutinatione non apparere, vt in facie. Pannos autem eiusmodi omnes ferè vno modo applicant, vt viscido nimirum linimento ac pertinaciter oblinantur, quod recipiat puluerem sanguinis draconis, thuris, & mastiches, sarcocollam, picem, & farinam volatilem molendinariā, quam pollinem vocant: quæ omnia cum oui albumine subigi debent, ac in vnitatem redigi: atque vbi linimenti formam induerint, supra dictos pannos extendi debent, qui vtrinque postea ad vulneris latera, ad pollicis vnius distantiam supra vulneratū membrum agglutinandi sunt. Cum verò desiccati panni fuerint, ingeniose, & vt oportet consui debent. Quarto modo sutura hæc fieri debet æqualibus veruculis, ex stuppis vehementer contortis, & gracilibus ad modū scriptorij calami, longitudine ferè medij digiti. Hæc sutura cum stuppis facta tam diu non perdurat, quemadmodum si fieret calamo scriptorio, earum vicem agente, & propterea si necessitas aliqua nos constringat, vt longo tempore

Suturæ agglutinatoriæ confectio.

detineatur sutura, omnes conueniunt, vt calamus scriptorius, vel pinna stupparum loco suscipiatur: fit autem in hunc modum. Vulneris ambo labra traijciuntur, acu filum ducente: deinde facto per idem foramen recursu, ex ea parte qua venerat, recipienda est: sic quidem, vt ansa vna remaneat ea parte qua remeauit, in qua alterum ueruculi extremum imponendum erit. Postmodum filorum amborum fines, euntis nimirum, & redeuntis constringamus, & super alterum ueruculi caput ligaturam faciamus, ibi fila rescindentes, atque ueruculum hoc pacto usq; ad perfectam uulneris agglutinationem relinquentes. Quinto, & ultimo hæc sutura fit fibulis, disiunctas, atque hiantes uulneris oras committentibus: quæ quidem fibulæ ipsæ uel maiores, aut minores existant, pro ratione, ac differentia uulneratæ particulæ, sed ab utraque parte recuruæ, unusq; hamus in altero uulneris labro infigatur, & uersus alterum tendat, in quo & alter hamus eodem modo fixus sit, ut facere solent qui pannos tundendo apparant. Atq; eiusmodi fibulæ, quibus labra uulneris seiuncta contrahimus, non uiolentia aliqua ducendæ erunt, sed eatenus utiles sunt (ut paulò ante retulit Celsus) quatenus cutis ducentem quasi sua sponte subsequatur. Sequitur modò ut secundæ suturarum differentiæ, seu modi rationem adferamus non quæ labiorũ in unum contractorum est conseruatrix, sed quæ sanguinẽ commodè supprimit, cum id muneris in contractione, & conseruatione tertij dicatur modi, ut paulò post adnotabimus. Acus igitur requiritur in sutura sanguinem

Vulnera, quomodo suantur.

guinem

inem supprimente, quæ filum trahat, traiectis rísque uulneris labijs, per modum reuolutionis, i pelles consui solent. Ipsius autem suturæ usus centioribus chirurgis, is est, cum alia vti nō possu us, tanquā maxima necessitate coacti propter ma um ruentis sanguinis impetum, præsertim si vul- us in aliqua parte consistat, in qua venæ aliquis on exiguus truncus, siue ramus magnus reperia- r. Quod Tagautius expressisse est visus his ver- s. Accepto in venis vulnere, quasi dari vulnera iam possint in aliqua corporis particula absque enæ etiam continui solutione, quod quam maximè surdum sit iudicet Fuchsius eiusmodi imitator, r' iudicent omnes recentiores Anatomici, tum allopius acutissimus discipulus noster, tum argu- s contemplator Borgarutius. sed ad rem propius cedamus. Vtimur quoque hac eadem sutura in testinis consuendis, cum fuerint sauciata, in pan- culis vulneratis, & omnibus locis carne destitu- s, quamuis optimo indigeat chirurgo, ac practico vt ita dicam) sutore, quoniam tuta admodum non xistit, nisi diligentia adhibeatur: vno etenim abru o puncto, cætera etiam relaxantur, vnde fit, vt fficulter postea labra coalescant, & sine aliquo perueniente symptomate vulnerata pars persa- tur. Modo ad tertium suturarum modum accur- ntes, quem esse diximus labiorum in vnum con- actorum conseruatricem, eum fieri posse decla- bimus, vt reliqui alij prædicti, & si in aliqua ad- odum inuicem re differre dicantur, hæc est dun- xat, quòd nō æque arctus esse oportet. Ea etenim ratione,

ratione, seu vsu fieri solet, vt simul maneant quæ labra commissa iam sint, donec vulnus conglutinetur. Ea autem vtimur pro vulneribus in carne, aut molli parte acceptis, in quibus magna admodum facta est dilaceratio, & substantiæ deperditio, quoniam hoc modo seiunctæ partes in vnum adducuntur, vt citius coalescant. Illis etiam vulneribus rectè eiusmodi sutura accommodatur, è quibus postea aliquid detrahere designamus. atque hæc de suturis, ac earum in vniuersum differentijs dixisse pro omnibus suendis tum palpebris, tum auribus, naso, fronte, vel bucca, vel labris, vel gutture, vel ventre, vel quibuscunque vulneratis partibus sint satis, si id vnum adiunxerimus, vt in suturis, ac fibulis in vniuersum perpetuo animaduertamus, ne vnquam illis vtamur, antequam vulnus intus purgatum sit, ne sanguinis aliqua portio concreti ibi relinquatur, quoniam in pus conuerteretur, & magnam inflammationem suscitaret, neque vulneris agglutinatio fieret. Quod magnopere animaduertens Tagautius, ante Fuchsium, quamuis eadem prorsus verba, puncta, & literatura in ambobus scriptis reperiatur, in hunc modū ex Celsi sententia scripsisse est visus. Sed ne linimentum quidem, quod supprimendi sanguinis causa inditum est, inibi relinquendum est, nam id quoque inflammat. Comprehendi verò sutura, vel fibula, non cutem tantum, sed etiā aliquid ex carne (vbi subierit hæc) oportebit, quo ualentius inhereat, neq; cutem abrumpat. Tempus autem in quo commodè suturam absoluemus, ac remouebimus, ab ipso rei effe-

Suturæ ac fibulæ quādo applicandæ.

Notat in hy[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ipso

ctu

...t desumi debet, nam antequam conglutinationis ...na aliqua sese offerant, remouenda sutura non ...it, cum ad hunc tantummodo finem ea admini...ata prorsus sit. Sumpta igitur ab ipso effectu in...catione, suturam prædictam hoc modo remouere ...terimus: nempè specilli caudam, hoc est angu...m mucronem filo supponentes, filumq; ipsum ...ox abscindentes, postea latum ipsius specilli mu...onem labro uulneris per quòd filum educitur, su...rponentes. Hoc enim pacto pulchrè admodum ...us perficiemus, ac ne quid filum euellendo lace...ur euitabimus. Quamobrem palpebrarum uul...ra primò optimè cum ijs medicamentis, quæ uim ...rgandi habent, purgare debebimus, postea qua ...sumus diligentia, ac elegantia consuemus, & ...dem opportuna sumpta occasione cicatricem ...ducemus.

Sutura, quomodo remouẽda.

De vulneribus nasi curandis. Caput 9.

NASVS quandoq; uulneratur, quandoque frangitur, quandoq; teritur, & quandoq; conquassatur. hic tamen neq; de fracturis agere debemus, cùm de ipsis abundè libro præ...lenti iam dictum sit, & propterea agetur pro...è de uulneribus, quæ in naso recipi accidenter ...sunt. Vnde primum eiusmodi contracti uulne... naturam prospicere licet, nunquid uidelicet ...us nasus abscissus fuerit, uel pars aliqua tantũ, quoniam

quoniam neque naturæ artificium , neque artificis
munus tam amplo priuilegio constitutum est , ut
abscissum penitus à facie nasum , in integrum re-
stituere possit . Atq; proinde eiusmodi curationem
tentare, idem est, ac si simia philosopharetur, uel-
letq; per aerem uolare, quandoquidem sancitũ est,
ut partes, quæ ex semine sunt , unitatis solutionẽ si
admittant, uniri (nisi in pueritia, & molli existen-
te corpore) prorsus nequeant , conditione ea , qua
deperditi substantiam uerè repræsentet . Quod si
in solutione continui partium ex semine id contin-
gat, multò magis cùm integrum membrum, à mem
bro seiunctum omnino sit . Fieri tamen maxim
labore , & mirabili admodum naturæ adminicul
potest, ut si nasus integer abscissus prorsus sit , nul-
lumq; restet remedium, à dextro, uel sinistro bra-
chio, iterũ detrahatur caro, quæ maximo tum arti-
ficio nasi formam quandam recipere apta est , &
iterum à loco uacuo conglutinari, hoc pacto . Pro
ponitur homo, cui uel modo, uel paucis ab hinc die
bus , uel longo etiam post tempore nasus abscissu
sit ; primum facta conuenienti humorum purga
tione, detracto sanguine, sancitaq; conuenienti vi
ctus ratione , si recens abscissio sit, ita ut nihil ad
huc operatum à chirurgo sit, locum nequaquã sca
rificamus , sed si cutis generata fuerit , adsitqu
tantum cicatrix, uel angustissimum orificium, tun
temporis ante scarificationem, brachiũ, quòd ma
gis ægroto sit commodum accipimus , & cubitũ i
anteriorem partem musculum superficialem fle
ctentem, propè tẽdonem, hoc est circa locum copu
lation

Nasus penitus abscissus nequit restitui.

Hoc equidem mirabile, & notatu dignũ.

*itionis eiuſdem tendonis manibus diligenter ex-
urimus. Eo autem inuento ab utroq; latere uio-
ter ita uulneramus, ut reliqui vicini muſculi mi-
imè malum perpatiantur: atque eadem uulnera
alpello profunda efficimus, curamusq́; ne uel do-
r, vel inflammatio ſuperueniat, & interim pede-
ntim quotidie magis perforamus, donec linteum
vtraque parte facilè aditum habeat, ac ſi dicas
velle muſculum eleuare, in ea parte, in qua ma-
s carnoſus, ac corpulentus exiſtit, et ab alijs ſub-
ctis partibus totum ſeiungere. Hoc facto ab al-
ra ſuperiori parte paulatim adhuc ſegregamus,
nec vndequaq́; dermis, & epidermis contracta
, quod medicamentorum ope commodè ſatis per-
i poteſt. Interim locum in quo antea naſus erat
ligenter ſcarificamus, donec ſanguis maximus
fluat, poſtea faciem ita cum muſculo iam affe-
coniungimus, vt ne moueri quidem vel caput,
t brachiũ quadraginta dierum ſpatio poſſit. Se-
mus nos tunc ſuperiorem muſculi partem carno-
m, quam diximus, & vndequaq́; cum parte iam
rificata ſuimus, & cum ſequenti medicamento,
ranque partem tandiu ſemel in die curamus, vt
aleſcant, coeant, ac vnam ſortiantur ſubſtãtiam,
ſi locus, cum brachij muſculo. Secamus deinde
iam partem muſculi, & eodem tẽpore brachium
tauramus, & ſubinde naſum ex carne coniũcta
ingimus, efformamusq́;, ac pro poſſe eum depin-
nus, conſolidando ab omnibus regionibus, nares,
que orificia duo procreando, ac tandem naſi vicẽ
ribuendo. Idq́; curriculo quadriginta (vt dixi-
mus)*

mus) dierum perfici solet, quo tempore ne tātillum moueat æger brachium à capite, ac propterea fascijs, ac ligulis obligetur, viuatq; interim tenuissimè, & iusculis, panatella, ac alijs sorbilibus cibis interim vtatur. Medicamentum verò, quo id totum tandem consequimur balsamum nostrum artificiale esto, quod hoc pacto componitur. Recipe terebinthinæ opt. lib. i. olei laurini, vnc. iiij. galbani, vnc. iij. gummi, unc. iij. ß. thuris, myrrhæ, gummi ederæ, centaureæ maioris, ligni aloes, ana vnc. iij. galangæ, cariophyllorum, cōsolidæ minoris, cinnamomi, nucis muscatæ, zedoariæ, zinziberis, dictamni albi, ana unc. i. olei vermium terrestrium, unc. ij aquæ vitæ lib. 6. terantur, quæ contundi possunt, & omnia infundantur in aqua vitæ per tres dies, postea per retortam optimè lutatam lento igne extrahantur tres liquores, quorum primus est subtilissimus, aquosus, & maximè clarus, secundus est flaui coloris, subtilissimus etiam. tertio loco subsequitur balsamum artificiale, rubei, ac purpurei coloris. Qui primò extrahitur liquor, mirificè, ac valenter iuuat, & prodest in omnibus uentriculi affectibus ex causa frigida prouenientibus, potenter enim phlegmam, ac flatuosos spiritus consumit: secundus in uulneribus agglutinandis, & cicatricibus obducendis, in neruorū sedandis doloribus, in prohibenda, ac fuganda inflammatione, paralyticis conuulsis, ac apoplecticis mirum immodum efficacissimus est. vltimus verò præ cæteris in omnibus his ægritudinibus excellens cōprobatur. Atq; hæc de nasi deperditi fabrica hoc loco dicta sint sa-

ti-

Balsami cōfectio.

Balsami artificialis nostri, vires.

s. Modo si nasus ab una tantū parte uulneratus t, uel per transuersum, uel per longum id contin at, uel etiam latum sit vulnus, uel perstrictum, ndem prorsus victus rationem stabilire sat erit, que sumpta non ab ipsa uulneris differentia, sed alijs indicationibus ratione, & uenā secabimus, que corpus uel totum euacuabimus, uel simplici r caput. Si verò strictum adsit uulnus, tunc sola atura nobis sufficere uidetur, præcipuè si per lon m uulneris labra extendātur, vel solis etiā pun- s adhibitis, dummodo neque caro, neq; cutis de- rdita aliquatenus sit, quod oculi iudiciū idipsum bis præstabit. Sed si uulnus sit per longum, atq; tum, cum ossis, vel cartilaginis scissura, tunc re- sitis partibus loco conuenienti suere, & incar- re sat erit. Quod si vulnus collatum sit cum rnis deperditione, conemur nos tunc eam medi- mentis redimere, ut Recipe thuris, myrrhæ, ana ach. ij. farinæ fœnugræci, unc.ß. rasinæ, unc.i. ceræ, & olei quantum sufficit, misce, & secundū em fiat unguentum. Vel si hoc ad eiusmodi no- um opus perficiendum satis non sit, ad Galeni dicamentum protinus accurremus. Rec. strobi- e, unc.iij. ceræ, unc.i. æruginis rasæ, drach.iiij. ris masculi, drach.ij. aceti, quod sufficit: æru- em pluribus diebus conterito, thus uno die: tum eris liquatum commisceto: clemētius fiet, stro- na mollita prius, rosaceo, vel terebinthina, stro næ loco mixta. Plurimum etiam præstat sub- uens puluis, præcipue in uulneribus nasi, in qui- deperdita sit carnis substantia, oblæsaque tum

cartilagine

cartilagine supposita. Recipe mastichæ thuris, myrrhæ, tragacanthæ, gummi arab. ana drach. ij. farinæ fœnugræci, vnc. ß. misce fiat puluis, & vtere post factam optimam digestionem cum ou vitello, ac terebinthina. Si autem vulnus ex trās-uerso nasi reperiretur, atq; ita profundum vt totu abscissus esset, poterimus tunc vel suere, coniūcti exactè labijs, vel deligare. Hoc verò diuersis mo-dis fieri inueniemus, nam quidam ex recentioribu nostris, nempè Lanfrancus, et Theodoricus dixerū quòd locus ligetur cum duabus ligaturis: quarun vnam sub naso ponebant, & capiti ligabant: alian super nasum, quæ sustineret medicamenta super lo cum affectum. Rogerius verò, et Gulielmus dicūt quòd cum vna binda (vt eorum verbo vtar) pe medium scissa, vbi nasus possit ingredi ligetu Henricus eiusmodi modos reprehēdit, ac reproba dicens, quòd si fascia esset strictior, quàm oporte nihil operaretur: quare (inquit) melius est dimit tere ligaturam, vel si fieri debeat fiat sub, & nc desuper. Petrus autem de Arzillata, dicit. E parum curo de ista alteratione, quia in facie nō p test dari certa regula deligaturæ, quare quilib faciat secundum quòd suum ingenium melius in nire poterit. tamen ego imponerem vnam coffia in capite bene strictam, et ligarem nasum, vt di Gui. & bindam suerem coffiæ. Guido postea, i quit quòd Albucasis, & Auic. ligaturam in na prohibent, & postea ad Lanfrancum et cæteros a currit, in eandem prorsus sententiam confirma cum Petro, & sectatoribus eiusdem. At nos, q

libenr

libenter Galeni præcepta sectati semper sumus, dum ratio veritatis tanti præceptoris autoritatem confirmare videatur, in nasi ligatura eiusmodi linteum paramus, quòd hisce verbis ipse libro de fascijs cap. 41. iterum in præcedentibus præcitato, nobis ostendit. Fascia eatenus lata esse debet, vt nasum complectatur, longa verò, vt duplicata à naribus ad occipitium perueniat. Orsam igitur ab occipitio recta per verticem, & inter ipsum & frontem ad medium nasum adducimus, & quod ex ipsa superest à facie sinimus dependere, quod rectum in duas partes scindimus, vsque dum ventum sit ad superius labrum. quo facto alteram fasciolam mediam, ab imo naso orsam super eam, quæ scissa pendet à facie, in vtranque partem, sub imas aures ad occipitium ducimus, super partem primò iniectam sic, vt ibi X. literã representet, ministroq; tradimus, deinde partes scissas à facie conuertimus ab vtraque parte nasi inter supercilia, vt ibi literæ X similitudinem accipiant, per summum caput obliquas ad occipitium porrigimus, & cum priori capite iungimus, super quas deinde capita à ministro contenta circa frontem attrahimus sic, vt à latere nodo, vel fibula inter se vinciantur. Hoc itaque ligaturæ modo ex Galeno accepto libentius vtimur in agglutinandis, seu, vt vulgus inquit, incarnandis vulneribus nasi, quàm funda ex quatuor capitibus, vel quampluribus alias per sua capita præcitato libro assignata. Commodè etenim cum hac eadem ligandi obseruatione, tres omnes ligaturarum vtilitates consequi

poſſumus, nimirum expellere, retinere, & incarnare, de quibus fuſius in ſequentibus loquemur, dum earum differentias totas aſſignabimus.

De aurium, & labiorum vulneribus curandis. Cap. 10.

VLNERA labiorum, & aurium, duobus verbis per idem caput abſol uit Guido, nihil ab alijs membris pe culiare habere confirmans. Quare ſi aures vulnerantur nullaque fiat perditio in eis, ſuantur, & incarnentur, ſeu agglutinentur cum puluere, quem vocant incarnatiuum, & albumine oui admixto cum oleo roſ. vt anteha de alijs vulneribus dictum eſt. Si autem fuerit de perditio carnis, digerantur labia cum digeſtiuo e terebinthina, & vitello oui, poſtea mundificentu cum labia vulneris proijciunt ſaniem, & ſi ſanie ſit craſſa, abſtergemus cum melle roſ. vel cum far na hordei, & mellis roſ. portiuncula, vel cum al quopiam mundificatiuo: quòd ſi fuerit virulent exiccabimus cum vng. apoſtolorum, & tandẽ cu aureo implebimus, & albo adglutinabimus, & d lorem cum dialthææ vnguento ſedabimus. Eade prorſus ratione curare quoq; poterimus, quæ vu nera curari debeant labiorum, ſed maiori quanti te mellis roſ. vtentes, cum in eo magna reperiat facultas digerendi materias phlegmaticas, & omnibus prædicetur tanquã optimum pharmac omnium oris ægritudinum. Quod ſi humores in

excre

excreuerint, diamoron ex Mesue præstantissimum erit remedium, cum conueniat apostematibus gutturis, & ad vlcera, et ad omnia genera præfocatio num, & ideo cum experientia ipsa nos doceat, quòd vulnera labiorum, magnam in ore attrahunt humiditatem, quæ quidem facilè hominem præfocaret, idcirco diamorone prædicto cum hordei decocto cōmodè gargarizantes vtemur. Sed cum etiam hæc vulnera, tum aurium, tum labiorum ligari aliquando postulant, & cum diuersæ sint in eadem re opiniones, ideo in vniuersum de ligaturis capite de vulneribus spatularum, & partibus eius pertractabimus, quo loci accedat accuratus chirurgus, cui hæ nostræ lucubrationes placuerint. Et cum post aures, ac labia, ad colli vulnera propius adire debeamus, absolutis iam omnibus faciei, & partium eius uulnerum curationibus finem huic capiti tandem imponere licebit, si tantum cicatricum memoriam aliquam habeamus, antequam obdurescant, cum teneræ adhuc existāt, ac recentes. Tales enim cicatrices Rasi autore facilè instaurari possunt, admoto diachylone, aut litargyro (ut aiunt) nutrito, & si Celsus lib. 5. cap. 26. dicat, quòd si uel excreuit cicatrix, uel concaua est, stultum est decoris causa rursus, & dolorem & medicinam sustinere. Alioqui (subdit) res utrique succurri patitur: siquidem utraque cicatrix exulcerari scalpello potest. Si medicamentum aliquis mauult, idem efficiunt compositiones hæ quæ corpus exedunt. Cute exulcerata, super eminentem carnem exedentia medicamenta conijcienda sunt: super concauam implen

tia, donec utrunque ulcus sanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur. Nigras quoque cicatrices deformes, atque indecoras in facie aliquando repe riemus, quas tollemus cum oleo, in quo radix brioniæ, tum albæ, tum nigræ decocta sit; dum succum reddat impositum. Idem præstat calamintha ex uino cocta: argenti etiam spuma cum rosaceo albo lota: ærugo quoque, ac plumbum paribus portionibus mista, eodemq; rosaceo cocta, qua siue cicatrix ungitur, siue id ut emplastrum imponitur, quod in alijs partibus imponendum esse nobis Celsus consuluit, & unctionem in facie fieri posse confirmauit. Crassiores uerò & iam inueteratæ cicatrices, oleo balsamitæ apposito, uel radice cucumeris syluestris, contrita & apposita. Quod si hisce aut similibus non tollantur, id totum quod supereminet, atque crescit, cultro rasorio rescindendum esse affirmat Tagautius, & ante ipsum Guido, et post Fuchsius, qui tres eadem prorsus cantant, & idem iudicium in rebus habere ostendunt, cum alter ab altero non discedat, neque absque alio unus incedat. Asini etiam pinguedo cicatrices tollit, præcipuè si per balneum mariæ (vt vocant) oleosa substantia detrahatur: crisocolla quocunque vis modo adhibita; calamentum in vino coctum: radices bryoniæ, admistæ cum orobis, fœnugræco, & terra ex Chio: alcionium primum, & secundum; folia & radices ranunculi in modū emplastri apposita: radices etiā virides celidoniæ maioris contusæ, cū sulphuris portiuncula plurimum valent in cicatricibus nigris remouendis, si loco applicabimus in emplastica forma:

Faciei cicatrices nigras, quæ tollant.

na:raphani succus,aut mel in quo raphani semina sint dissoluta, & contrita valet: mel etiam & sal simul prodest, atque penè innumera alia medicamenta vel composita, vel simplicia,quæ partim in nostro describentur antidotario, partim libro de simplicibus, partim hinc inde sparsa,& partim ab alijs autoribus in vnum collecta, vt ex eorundem scriptis maximè apparet.

De colli & partium eius vulneribus curandis. Cap. II.

COLLI *vulnera quædam in sola carne: quædam in ossibus vertebrarũ: quædam in ligamentis lateralibus: quædam in venis: quædam in parte priori: quædã in posteriori: & quædam cum amißione substantiæ cutis vtriusque, & carnis subiectæ tantum non etiam ossis. Porrò quæ vulnera in sola carne recipiuntur,cum vel neruũ, aut venam, aut aliquod vasculum principale non lædant, vel magna admodum non sint, propterea ambiguam curationem non admittunt, sed in numero eorum sunt, quæ Celsus libro quinto cap.xxvi. pro tutissimis connumerauit. Quæ verò vel vertebras,vel ligamẽta, aut magnas venas, aut partem aliquam nobiliorem offendisse reperiuntur, eadem omnia in collo vel vitæ periculo,vel perpetua partis oblæsione non vacant, & ideo distinguenda insanabilia ab alijs, quæ difficulter sanari possunt, atq; hæc ab ijs quæ tutissimam curationem admittere diximus,*

ximus, & cuncta sub prognostici serie diligenter reducere. Indicia enim ea perpetuo quorum sunt naturam declarant, nec fallunt vnquã, ea dico quæ certa medici dici volunt, quæ propriè indicia dici merentur: de quibus rectißimè pronunciasse illud visus est Hippoc. lib. ij. prog. cap. xiiij. Quouis anno, & quouis tempore mala, malum: bona bonum denunciare: nunquã enim aut bona malum, aut mala bonum indicabunt: ac proinde certa, vera, fidelia sunt existimanda. Quamobrẽ Hippocratis hæc præcepta imitantes, antequam colli vulnerum curationem aggrediamur, ea primum quæcunque futura sint iudicare oportebit: quid enim admirabilius in tota arte, quàm prouidentiæ, præsagiendiq; artis beneficio ea quæ futura sunt, quæq; nec æger nec assidentes præsensere signorum apparentiũ adminiculo prædicere? Vnde primò videndum erit an neruus aliquis nõ exiguus vel tẽdo uulneratus, abscissusq; sit, an integer intactusq; remaneat: rarò etenim accidit, vt ijsdem in collo præcisis, liberum motum partis reseruent, & ideo prædicẽdum quãprimum erit periculum, quod vulnus sub hac cõditione imminet perpetuæ membri oblæsionis. Cui verò in spinali medulla percussio facta est, seruari non posse in vita asseruit Celsus eodem lib. & cap. iam citato, quod idem ex Rogerij autoritate Guido etiã confirmasse est visus. Quod maximè astantibus, & consanguineis prædicendum audacter erit, vt optimum medici nomen substineamus: at si vsque ad exquisitam medullæ percußionem vulnus non venerit, inter curabilia connumerandum vtique erit, verum-

veruntamen periculo omnino non vacat dum nervus aliquis abscissus appareat. Praeterea in parte interiori vulnera contracta cum resectione recurrentium neruorum, perpetuam futuram raucedinē pollicentur, quemadmodum hominem generationi ineptum fore Guido cōfirmauit, cui neruus aliquis, ex ijs qui propè aures pertranseunt, abscissus fuerit. Venarum deinde ac arteriarum vulnera in quacunque colli parte, periculosa esse dixeris, quoniā ex immodico sanguinis effluxu, spiritus quoq; vitales exhalare nituntur. Arterias enim receptacula quædam spiritus sagax natura effecit, vt 6. de vsu par. cap. x. Galenus nos docet. & hæc de vulnerum colli prognosticatione dicta sint satis, cū cætera quæ superuenire poßēt ab istorū exacta obseruatione facilè reperiri possint. Modo curationē pro nus aggredientes, eam vt moris est, diligenti stylo obseruabimus, quod commodè fieri poterit, si vulneris tum differentias, tum qualitatem exactè examinemus. Quomodo autem curari poßit, aut debeat, vulnus simplex in carne summotenus acceptum: quomodo item magnum, percußim diuisum, in summo residens, hoc est in superficiali, & minimè profundo, in quo non sola sufficiat deligatura ad oras ipsius applicandas, & coniungendas: atque quomodo profundum, & occultum, sine amissione substantiæ accepto restitui debeat, ex præcedentibus liquido constat. Quæ quidem vulnera si in collo, aut eiuscemodi partibus cōtrahantur, aliud quicquam peculiare nihil habent, sed satis esse dixeris si, vt licet aptentur, & secūdum sancita præcepta

suantur, stabiliāturq;. Curatio autem quæ propter venarum, arteriarum, neruorum, tendonum, ac ligamentorum huic loco inquirenda esset, cùm locus magis opportunus, cap. sequenti, & de cubiti vulner. curand. nobis iudicetur, proinde ad eundē statim recurramus, ne bis de eadem re pertractatio fiat. Ea deinde, quæ cùm amißione substantiæ cutis vtriusque, & subiectæ carnis tantum, non etiam oßis, vel aliarū partiū, vulnera caua in collo curari debent, nequicquā ab alijs eiusdē naturæ in alijs corporis partibus differre dicimus, sed vbicūq; ea cōtracta fuerint, certis atque vniuersalib. indicationib. sanitati restituuntur. Indicant aūt eiusmodi naturæ vulnera, ut vnitio partiū fiat, et carnis etiā repletio: quoniam & geminus affectus est, vulnus nempè, quod vnitatis solutionem esse diximus, & cauitas, quæ ex amissa aliqua animalis propria substantia est contracta. Itaque continui diuortiū, vnitionem, cauitas repletionem desiderat. Sed quoniā in proposito vulnere vnire minime possumus, quæ dißident, nisi prius cauitatem impleuerimus, curationis ordinem à cauitatis impletione ordiri necesse est. Omnis nanque quæ præter naturam est cauitas, impleri postulat, vt libro tertio method. medend. autor est Galenus: quare & quæ in carnosa etiam accidit parte. Ipsa enim impletio inueniendorum remediorū finis, quo tenditur, est, quem idiota, vel priuatus quisque etiam nouit. Vnde particulares indicationes, ex quibus inueniēda remedia, seu medicamenta sunt, quæ vulneris cauitatē implere idonea sint, quadripartita à nostris recentioribus

oribus fuere, nempè ex ipsius vulneris substan-t: ex ægri temperamento, non corporis vniuersi odo, sed partis etiã vulneratæ: ab ijs, quæ con-xa dicuntur, cuiusmodi sunt affecti membri in-mperies, & ambientis nos aeris temperatura: que ex indicationum contrarietate, vt cùm læsa rticula contrario est tẽperamento, cum toto, hoc l cum corpore vniuerso. Prima igitur, quæ sese andi caui vulneris indicatio ob oculos offert, rnis regeneratio potissimum est: nequaquã enim pleri, quod cauum vtique est poterit, nisi substan omnino similis ei quæ perijt, regignatur. atqui rnis gignendæ materia sanguis est: opifex ve-, seu effectrix causa, ipsa natura. Tamen nõ sa-s est sanguinem dixisse, nisi etiam & bonum ad-derimus, qui quidem qualis esse debeat, vnicuiq; n innotescit, nempè bonus, ut neque quantitate, t qualitate vitiosus sit. Sed neque satis etiã hoc o fuerit sanguinem bonum dixisse, & naturam am, nisi quorum natura adiectum sit, atque ubi. orrò rationem opificis habere non poterit natura iectarum particularum, quibus deficiens caro tituenda est, nisi iustum, & minimè uitiatum lidi, frigidi, humidi, ac sicci temperamentũ ob-eat. Quamobrem in quocunque cauo vulnere, o illa primum consideranda sunt: nempè quod iectum est, iusto an temperamento sit, & san-is, qui influit, bonus ne, an modicus sit. Cæterum ipsa primæ carnis generatione duplex proueni-excrementum necesse est: alterum quidẽ craſ-s, alterum verò tenuius, quod in uulneribus sa-

nies

nies Latinis dicitur : atque crassum sordes ab omnibus nuncupatur , & propterea carne ea replere dicimus, quæ humiditatem siccant , & sordem detergent , ut abundè Galenus lib. 3. meth. med. nos docet . Nihilominus satis adhuc non erit , cuiusmodi quidem genere esse medicamentum debeat, inuenisse, sed & species aliqua inuenienda est, quæ eiusmodi uulneri sit accommoda, & carnem producere apta sit : quandoquidem & si siccantia, & detergentia medicamenta conuenire in cõfesso habeamus , non omnia hæc tamen carni producendæ apta sunt, sed ea potius, quæ primo ordine tum siccare , tum detergere valeant . Quippè quæ super hæc fuerint, ita, ut non modò humoris, qui influit, redundantiam consumant, sed etiam affluentẽ sanguinem populentur, hæc refici carnem ceu materiam eius absumentia prohibebunt . Quòd optime idipsum efficere posse thuris lachrimam , aristolochiam inter simplicia, cadmiam , pompholygem, panacem & similia apud omnes in confesso est : quæ omnia maioris, minorisque discrimine inter se dissident , quandoquidem aristolochia , & panax, tum cæteris plus siccant . At hordeacea farina, fabacea, quæ eadem facultate prædita sunt, multo his minus siccant, & minimè calida existunt. Thus verò moderatè calet : minus tamen illis siccat. Erui etiam farinæ, & iris, horum, atque aristolochiæ et panacis medium locum sortiuntur . Cæterum thus in humida corporis natura carnem producere potest : in sicca autem non potest : vim tamen mouẽdi pus habet, nimirum cum medijs , ac temperatis

naturis

naturis consentiens, vt ea quæ supra diximus roborentur, ac confirmentur. Sunt nanque pro secunda intentione curandi vulneris caui (authore Gal. lib. 3. methodi med.) duæ differentiæ primarum indicationum: quod secundum naturam se habet, custodiam sui indicante, & propterea quæ sibi similia sunt, postulante: quod præter naturam est, sublationem sui, eoque requirente contraria: perit enim quicquid in contrarium, & à contrario. Vulnus ergo, atq; vlcus, quo humidius fuerit, eo sanè medicamento, quod magis siccet, indiget. Corporis verò natura, quanto est humidior, tanto quod minus siccet medicamentum postulat. Quamobrem ex vulneribus æquè humidis, quod quidem in sicciori temperamento consistit, vtique magis siccari postulat: quod in humidiori autem, minus, quatenus natura naturæ interest. Siquidem productam carnẽ, ei quæ præfuit similem esse oportet. Iam uerò, si medicamen vulneri cauo admotum minimè profuerit, continget vtique id, aut quòd exiccarit impensius, aut quòd parcius id sit molitum: quod sanè primum ex insigni vulneris puritate, secundum verò ex ipsius sordibus facilè coniiciemus. Vbi igitur pristina caro siccior fuit, nouellam quoque sicciorem fieri conueniens erit, & ideo vberius hæc siccari postulat: atque quo magis sicca fuerit, tanto quod admouetur medicamentum, magis siccam facultatem habere debebit, atq; in humidiore natura, tanto rursus iis quæ minus siccent, medicamentis est opus, quanto caro ipsa minus est sicca. Remedium præterea pro tertia intentione, inueniendum

*dum eſſe, occaſio ipſa nobis inſinuat, quod propor-
tione, & ſtatuto quodam ordine, ac gradu, ipſis
affectibus, qui ſimul cum ipſo vulnere incidũt re-
ſpondeat: eoſdemque affectus prius ſummouendos
eſſe, quàm ipſum vulnus carne implere tentemus.
Fieri enim non poteſt (eodem teſte Galeno lib. præ-
citato) vt in vulnere, ſeu vlcere, vel carnis pro-
ductio, uel ſinus impletio, vel agglutinatio, vel ci-
catricis inductio (quæ omnia naturæ ſunt opera)
rectè vnquam cedat, niſi ſubiecta caro pro natura-
li modo ſe habeat. Quocirca legitimi (inquit) vul
ceratarum, ſeu vulneratarum partium tempera-
menti, maior tibi ſolicitudo erit, quoties eas vel car
ne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere
ſtudes. Congruis itaque, atque opportunis auxi-
lijs, aduerſus illos, qui cum vulnere incidunt affe-
ctus, pugnare oportet, priuſquam vulneris ipſiu
curationem aggrediamur. Vt igitur ſi inflamma-
tio vnà cum vulnere vrgeret, priuſquàm hæc eſſe
diſcuſſa, nemo id vel carne implere, vel glutinare,
vel inducere cicatrice tentaret: ad eundẽ arbitro
modum, etiam ſi ſine inflammatione ſola intempe
ries ſubſit, nullum horum fore prius ſperabimus
quàm illa fuerit ſanata. Cauenda tamen ſunt in
terim immodicè cùm calefacientia, tum etiam re
frigerantia. Ergo (ſubdit Gal.) hyoſcyamũ, ma
dragoram, & cicutam, ceu ſupra modum refrige
rantes herbas vitabis: tametſi ſiccent ex quoque
quantum ſit vlceri ex vſu. Reſina verò, & pix
& aſphaltus, quamquam modicè ſiccent, immodi
cè tamen ſunt calidæ: ideoque eis ſolis utetur ne*

go, nec aliter nisi admistis cum leuiter refrigeran
bus, unum ex omnibus medicamen fecerit, quod
t temperatum. Inspiciēda quoq; est & aeris nos
rcundantis temperies; siquidem ueluti medica-
entum quoddam, is etiam corporibus nostris fe-
nsecus incidens, ubi immodicus calore, uel frigo-
r est sanationem moratur. Danda igitur opera
t, ut medicamēta eius excessui occurrant. Ideoq;
ippocrates in calidioribus anni temporibus, ijs,
ibus frigidior facultas sit, medicamentis utitur,
lidioribus per frigidiora. Iam uerò quemadmo
m humidior natura, humidiora, siccior sicciora
edicamenta exigebat; ita nunc calidior calidio-
, frigidior frigidiora requiret; contraria scili-
t semper ijs, quæ præter naturam, & quæ secun-
m naturam sunt, indicationem præstantibus.
uippe quæ secundum naturam sunt, similium si-
indicatiua sunt; quæ præter naturam, contra-
rum, si modò illa seruari, hæc submoueri est ne-
sse. Quarta tandem indicatio particularis cu-
ndi vulneris caui vel in collo, vel in qualibet cor
ris parte, desumenda est ab ipsa indicationū con-
rietate, quæ nimirum in uno eodemque tempore
smodi curationis offeruntur: si quantò ægri tem
ramentum iusto est humidius, tantò particula
do sit siccior, tale adhibendum est pharmacum,
ale vulnus in medij temperamēti particula cor
ris mediocriter temperati consisteret adhibere-
s. Pari modo in alijs quibuscunque qualitati-
, quòd contrario temperamento sit pars cū to-
At si pars sit siccior iustò, quàm corporis tem-
peramentum

peramentum sit æquo humidius : vtique in tan-
tum intendi siccitatem medicamenti conueniet,
quantum particulæ temperamentum totius tem-
peramentum excedit. Veluti si exulcerata pars
quatuor numeris sit siccior medio temperamen-
to, ægri autem natura gradibus tribus humi-
dior; manifestum est, particulam, quæ nunc vul-
nerata est, siccius vno gradu desideraturam me-
dicamentum, quàm quæ sit temperata particu-
la: simili modo & de alijs excessibus licet nobi
ratiocinari. Porrò sicciores particulæ sunt, quæ m
nus carnosæ existunt: cuius generis sunt, quæ circ
digitos, articulosq; habentur: præterea quæ circ
aures, nasum, oculos, dentes consistunt, atque, v
semel dicam, vbi crebræ cartilagines, & membr
nulæ, & ligamenta, & ossa, & nerui adsunt, ade
verò & caro vel omnino nulla est, vel perexigu
Cæterum apud Galenum lib. iam præcitato, ordo
randi caua vulnera, & sordida, à sorde expurga
da oritur: quum nec glutinari quicquam, nec car
impleri possit, prius quàm purum fuerit: secundu
locum exiget cauitatis sanatio: tertium cicatri
obductio. Quod si vna cum illis dolor, inflamm
tio, vel erysipelas, vel gangræna, vel intemper
aliqua simplex, compositave partem infestet, n
quis prius eam persanarit, uulnus implere car
non poterit. Carnis siquidem generatio ex subi
cta, quæ sana est ortum ducit: ex ea verò quam p
mit phlegmone, quæque intemperata est, & ægr
ta gigni caro noua non potest. Quapropter conc
dendum est quòd si inflammatio, & cauitas, &
ni

ius, & sordes, in eadem particula simul adsint, pri mo inflammationem, secundo loco sordem, tertio ca uitatem, quarto vulnus sanare oportet. Cæterum affectus, vnde primum maximeq; imminet periculum homini, hic debet antea curari, atque etiam so lus interdũ, veluti si puncto capite musculi, conuul sio, quæ congruentium omnium medicamentorum vim respuit accidat: præciso per transuersum toto musculo, conuulsionem quidem sanabimus, aliquem tamen ex particulæ motibus vitiabimus. Ad eundem modum, quum ex vena, arteria ve sanguis immodicè fluit, si totum vas per transuersum præcideris, uulnus quidem eius postea sanare non potemus: periculum tamen, quod ex profluuio sangui nis impendebat, subleuabimus. Quæ quidem præcepta maiori ex parte obseruant recentiores chirurgi in eiusmodi uulnere cauo curãdo. Stata enim iam sanguinis effusione, & membro affecto ab inflammatione, & dolore uindicata, calente uino uul nus abluitur: mox ipso perluto, ac optimè desiccato, puluis aliquis carnem regenerans, aut unguentum aliquod sarcoticum admouetur. Itaque (ut inquit Tagautius, qui totã hanc rem ex 3. lib. meth. med. ex Gal. quoque depromere uoluit) linamenta his sarcoticis conspersa aut imbuta, in sinum uulneris demittuntur: & deinde aridæ stuppæ, uel quæ uino maduerint, superponuntur, & tandem deligatura conuenienti omnia subiunguntur: atque æstate bis, hyeme uerò semel tantum iisdem met medicamentis curare licebit. Porrò eiusmodi medicamina, quæ uulnerum quidem cauitates implere apta iudicantur,

iudicantur, mediocriter (ut lib. 5. simplic. medic. facul. adnotauit Galenus) citraq; morsum abstergentia sunt, cuiusmodi hoc est nostrum vnguentũ. Recipe pinguedinis gallinæ anseris, & porci, & mellis, ana vnc. 1. aloës, calcis uiuæ tantillum, succi brassicæ, quantum sat est, misce & secundum artem fiat vnguentum, & vtere modo prædicto cum penicillis, & puluillis conuenientibus, de quibus capite de vulneribus thoracis curãdis fusius dicemus. Vel recipe thuris optimi, masliches, aloës, picis, quam vulgus Hispanicam vocat, aristolochiæ rotundæ, ana lib. 1. fiat omnium puluis, & cum oleo communi, & cera fiat vnguentũ, et post calefactum, atque vino calente ablutum vulnus vtaris.

De gulæ, & partium eius vulneribus curandis. Cap. 12.

G*VLAE vulnera timẽda sunt omnia, ex quocunque telo proueniant, vel ense, pugione, cultello, hasta, sagitta, & eiusmodi, vel tormento, bombarda, animalis venenosi ictu, ac similibus, vel per transuersum, vel per longum, vel cũ substantiæ deperditione, vel magno vulnere superficiali, vel alio quolibet modo: propter particulas, quæ sub vulnerata admodum cuti, humanæ vitæ conseruandæ necessarias vulnerantur, offenduntur q; . Idq; non solum ratione tracheæ arteriæ, vnde spiritus aëreus ad pulmones & cor deducitur, ex quo vitales restaurentur, munusq; suum obiter faciant,*

faciant, atque cum cæteris particulis, nempè epiglottide, & alijs, vocem animalis efforment: sed etiamnum propter magnas alias venas, arterias, neruos, tunicas, & gulam ipsam, quæ cum ventriculo continua, non autem contigua, vel coniuncta existit. Vnde si omnium prædictarum, quæ cum gula sunt substantiam, magnitudinem, figuram, compositionem, numerum, situm, temperamentũ, actionem, & vsum animaduertamus, quàm maximo in periculo versari debeat, in hoc membro vulneratus facilè deprehendemus. Curanda tamen & hæc vulnera sunt, sed antea prognostico diligenter vti, nam ex Celso lib. v. cap, xxvi. sancitum est, quòd in vita diu seruari nõ possit, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui iecinoris portæ, cui in spinali medulla percussio est, cui aut pulmo medius, aut ieiunum, aut tenuius intestinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati sunt, cuive circa fauces venæ, vel arteriæ præcisæ sunt. Pro quo notandum est, quòd eiusmodi venæ & arteriæ statim dirigũtur ad cor, ex quorum nocumento per viam communicationis sequitur nocumentũ pulmoni, & cordi, ratione cuius subsequitur mors. Vulnus in substantia stomachi, mortis periculo non vacat etiam, quia cibus, præter alias rationes, non attrahitur debito modo. Tamen facta, si occasio id concedat, diligenti euacuatione, stabilita exquisita victus ratione, atque adhibita methodo phlebotomiæ, ad tertiã curatiuæ partem deueniemus, & cùm iam ex præcedẽtibus quid nobis sit agendum in vulnere simplici, ac in alijs plerisq; liquido constet, ideo ad alia transire

Vulnus in stomacho quid portendat.

opus erit. Et primo quia venæ magnæ, tum & arte riæ fluxum in hoc vulnere portendunt, & ſpirituũ (vt diximus) vitalium euaporationem, idcirco non abs re fore iudicauimus ſi vulneris, cum ſanguinis profluuio, ex eiuſmodi vaſis curatio aggrederetur, vt rectè antiquorum præcepta conſeruentur, hoc eſt ab ijs quæ magis vrgent intium ſuſcipiētes, hoc eſt ab ipſo ſanguinis fluxu, & poſtea ad vulneris ag glutinationem, ac integram curationem proximè accedemus. Cauſas autē inquirere in eiuſmodi vulneribus quamobrem ſanguis effluat, neceſſe admodum non eſſet, cùm manifeſta admodum ſe ſe offerat. Nam ex diuiſione tunicæ venarum, & arteriarum ſunt, vt vulneratio, contuſio, ruptio, & eroſio, quod ex præcedētibus facilè percipitur. Sed poſteaquam de vulneribus huc vſque curatis, abundè ſatis determinatum eſt, vt & loci præcipui, in quo tractationis occaſio nos detraxit, & uniuerſaliter omnis corporis intentio eadem obſeruaretur, propterea ordine eodem conſeruato de omnibus vulneribus cum ſanguinis profuſione, ex uenis & arterijs hoc capite modo agemus. Quapropter ſi cui uena (ut inquit Gal. lib. 5. metho. meden.) arteriave magna uulnerata eſt, & copioſum ſanguinis profluuium cōtinuo ſuperuenit, & glutinari id uulnus, difficile quidem etiam in uena eſt: in arteria uerò non ſolum difficile, ſed etiam, quod fieri omnino forte taſſe non poſſit. Porrò ſanguinis profluuium interdũ contingit ex uena, interdum ex arteria, interdum ab uno earum uaſe, interdũ ex plurimis, interdum ex principalioribus, atque interdum ab alijs, inter-

Sanguinis profluuiũ, vnde.

dum

m ex uulnere cũ substantiæ amissione, interdum
contra, interdum cum erosione, interdum sine ero
ne, interdum fluit, interdum fluxurus est, interdũ
m apparenti causa, interdumque occulta. Signa
eterea, quibus venas, atque arterias incisas esse
noscimus, est ipsemet sanguinis fluor, qui si cum
etu & saliendo sanguinem deducat, flauumque
tenuem, cum frequentia apparere faciat, arte-
m non venã diuisam esse significatur: sed si cras
r, & nigrior conspiciatur, ac quietè sine pulsu,
citra saltum effundatur, indicium est ipsum non
arteria, sed à vena profluere. In sanguinis pro-
uio syncope, conuulsio, delirium, singultus, ma-
n portendunt, vt Hippoc. lib. v. aphor. iij. adnota
. Scopus deinde, siue methodus, qua curari de-
nt sanguinis profluuium, à recentioribus chirur-
, qui Arabem Auicennam sectati sunt, triplex
signatur, & si duplex tantum à Galeno traditus
nis sit. Primò scilicet medicamentis, quæ fluxum
ertere apta sunt, tum deriuando, tum etiã reuel-
do: secundò remedijs, quæ ualidè intercipere,
que effrenare fluxionem poßint: tertio topicis,
est localibus auxilijs. Auertitur autẽ sanguis,
n ad proxima deriuatus, tum ad contraria reuul
, tam à venis, quàm arterijs eundem fundenti-
, & quibusdam medicamentis fit, quæ nihil ex-
corpus euacuare dicantur, & quibusdam etiã,
e euacuant. Citra vacuationem, fluxum sangui-
commodè trahunt, & alio auertunt, siccæ cu-
bitulæ, cum flamma admotæ, frictiones, & liga
æ, primùm in uicinioribus partibus factæ; postea

in remotioribus. Cucurbitulæ enim potenter mate-
riam attrahunt, celeriter ac vehementer, & ideo
vbi magis retrahere, aut deriuare, quàm vacuare
oportet, vtiles sunt, præsertim sine scarificatione:
nam sancitum ab antiquis est, quòd contrà, vbi ma-
gis vacuare quàm retrahere, aut deriuare, ex vsu
sint scarificationes, ac hirundines: blandè enim va-
cuant. nec è longinquo, nec cum impetu trahunt.
Frictiones verò foras euacuant, ac digerunt, vt suo
loco lib. vi. dicemus, magis minusq́; pro sua mul-
titudine, ac vehementia. Ligaturæ autem attrahũt
vehementer, vel leniter, pro constrictionis modo
nihil tamen aut parum vacuant. Sanguis autem
auertitur cum euacuatione, atque ad alia membra
conuertitur, tum ad proxima deriuatus, tum ad cõ-
traria reuulsus, vena in ea parte incisa, quæ profu-
sioni è directo respondet, quæq́; ipsis membris san-
guinem fundentibus coniuncta est. Deriuatio ad vi-
cina loca fit, neque multum refert si dixeris ad la-
tus, ut uoluit Acachias in cõm. lib. ij. ad Glauc. vbi
definiens deriuationem, eam esse inquit vacuatio-
nem quandam ad latus, cùm deriuare etiam legiti-
mè sit, quum id quod per palatum vacuatur, test.
Galen. lib. v. meth. med. reuulsio autem ad contra-
ria, quum ad inferna reuellitur, non tamen sempe
ad remotißima, vt falso quidam arbitrati sunt.
Rursus quod per sedem profluit, id deriuamus pe
vuluam, sursum verò reuellimus, ita nanque &
natura ipsa facere solet. Mulieri enim (inquit
Hippocrates) sanguinem vomenti, menses superu-
nientes remedio sunt. Eandẽ ob causam, si ex dex-
tr

Achaiæ error.

...t quidem nare profluat sanguis, eum retinere vo
...it Galenus præcitato libro per maximam cucur-
...ulã hepati admotam, si ex sinistra autem, lieni,
... vt à dextris ad sinistra reuelli posse dixerit,
...cut ab ys rursus ad illa: similiter ab ijs quæ intus
...abentur, ad ea quæ foris sunt: contraq; ab his ad
...a. Quod si resolutus adhuc æger non sit, vena
...vti diximus) in eo loco secanda erit, quæ profusio-
... è directo respondeat, & vulneratæ parti coniun
...a sit, siue deriuare, siue reuellere studueris.
...æterum vbi paululum detraxeris, mox vnam ho
...am intermittens, rursus detrahes: post iterum, pro
...borantis viribus. Causæ sanguinem intercipien-
...s, atq; eius profluuium infrenantes, quædam sunt
...crassantes, ac inspissantes, vt lentes, oriza, iuiu-
...e, cotonea mala, & in vniuersum fructus omnes
...yptici. Aliæ verò sunt stupefacientes, cuiusmodi
...qua frigida, tum circa locum proiecta, tum etiam
...pota, atque res omnes, quæ insigniter refrigerant,
...on autem supra vulnus ipsum, vulneribus enim,
... vlceribus frigidum mordax, vnde est illud à
...aleno lib. eodem 5. de med. meth. Porrò qui è va
... profluit sanguis, aut propterea quòd amplius
...on confluet sistetur: aut quia occlusa diuisio erit:
...ut etiam ob vtranque causam: id quod tutissimum
...erit. Hac enim ratione frigida tum pota, tum
...arti foris affusa, sæpe hæmorrhagias suppressit.
...dem etiam moliuntur, & posca, & vinum acer-
...um, aliaq; omnia, quæ vel astringendi, vel simpli-
...ter refrigerandi vim habent. Clauditur ipsa diui-
..., si vel contrahatur, conniueatq; id, quod diui-

sum est, vel obstruatur. Sanè contrahitur, tum ad-
strictione, tum refrigeratione, tum deligatura, tum
vinculo exceptum. Obstruitur vel intrinsecus, ve
extrinsecus. & intrinsecus quidem à concreto san-
guine. extrinsecus verò, tum ab hoc ipso, tum à li-
namento, & spongijs, & crustis, & medicamenti
ijs, quæ lentitia, crassitieq; sua meatus obserant
Absolutis iam duobus præcedentibus scopis, ad te
tium tandem deuenire poterimus, in quo localia
siue topica remedia, quibus sanguinem cohibemu
enarrabuntur. Hæc autem in quinque partes, siu
differentias, aut modos recentiores chirurgi repo-
suerunt (& si octo ab Auicen. recenseantur) nemp
per suturam primo: per linamenta altero, siue pe
penicillum: tertio per excisionem totius vasis fun
dentis sanguinem quarto per deligaturam, & vin-
culum: quinto & vltimo per adustionem, per can-
dentia ferramenta, vel per caustica remedia.
Primum igitur modum coercendi sanguinem, qu
per suturam fit, his maximè vulneribus conuenir
affirmant recentiores, in quibus nulla facta est sub-
stantiæ amissio, vt abundè capite de vulneribus pa
pebrarum curandis antea dictum est cum de sutu-
ris in vniuersum tractaremus. Repurgato auten
integrè sanguine ex vulnere ipso concreto, com-
modè postmodum fieri sutura potest in idem labra
diligenter adducentes, & deinde communi sutura,
qua pelliones utuntur suendo, presertim si magn
impetu sanguis effluat. Atq; dum hoc pacto suitu
uulnus, satis altè acum esse in carnē demittendam
iubet inter recentiores Tagautius, & postea pul-
ueren

Sanguinem cohibētia, quę.

L° mod.

rem astrictorium ponendum esse voluit, ac dein- stuppæ oui albumine, & puluere illo astringen- imbutæ superimponuntur, & tandem membrum fectum deligat, & situ appositum collocat. Hoc im primo modo, vulneris labra prius distantia vnum adducuntur, & inter se committuntur, lo- s affectus refrigeratur, & adstringitur, quæ om- a Gal. lib. 5. meden. meth. animaduertenda esse hoc affectu confirmat. Sed & sæpe sæpius adse- t Auic. necessarium esse vt carnis vulnera con- antur, quem etiam Henricus, & Theodoricus ctati sunt. Alter modus sistendi sanguinem, qui r linamenta fit, & uulneribus in quibus amissa t substantia, commodus, & exquisitus habetur, n potest alia ratione prodesse, nisi hæc præcepta artifice obseruentur. Nempè, vt primo vulnus iquo adstringente puluere inspergatur: deinde uel uppis, vel gossipio, vel linamentis superpositis ulnus impleatur, quæ sicca primo sint, & postea, fortiori res indigeat auxilio, aceto, aut aliquo io medicamento, quod supprimendi vim possi- eat, madefactis, atque supra spongiam ex frigida qua expressam imponamus, & ita obligemus, embrum appositè apponentes. Qui quidem mo- us supprimendi sanguinem apprimè vtilis est, vt nceptis verbis quinto præcitato libro hoc modo firmat Galenus. Neque enim fuere fas est, arte- æ venæq; vulnus. Obstruetur vasis osculum & nguine ipso concreto, & ijs, quæ foris illi admo- entur emplastris, linamentisq; , nec non igne, & edicamentis inducentibus crustam. Horum au-

2.° modo

tem optima esse eidem, quæ ex frixa resina, & farinæ triticeæ tenuissimo polline, & gypso, alijsq; id genus laudat posteritas, oui albo macerata, & leporinis pilis imposita. Tertius iam modus supprimendi sanguinem, qui fit totum vas sanguinem fundens, per transuersum præcidendo, competit maximè venis & arterijs, quæ in profundo sitæ sunt, vt nobis Galenus est autor libro toties præcitato. Cogimur (inquit) non modò arterias, sed etiam interdum venas totas præcidere, vtique transuersas. Incidet autem huius necessitas in ijs, quæ ex profundo loco rectè assurgunt, præsertimq; per angustas, vel principes particulas. Cæterum ex utraque parte, pars vtraque retrahitur, celatur, atque integitur vulnus, & postea puluis aliquis sanguinem cohibens super vulnus imponendus est, & stuppæ, vel spongia medicamentis facultatem supprimendi sanguinem habentibus, imbuta superalliganda erit. Iam sequitur quartus modus sistendi sanguinem, qui fit funiculo vasi sanguinem fundenti circumposito, competit præsertim arterijs (inquit Tagautius, qui omnia hæc præcepta à Galeno, & Guidone detulit) quæ in penitioribus delitescunt. Itaque si alia auxilia profluuio (subdit) vincuntur, arteriæ nudandæ sunt, vt Auicenna præcipit, & hamo apprehensæ, mox vinculo aliquo gracili, vt filo serico, excipiendæ, ac fortiter stringendæ sunt. Posthæc medicamentum glutinans, siue incarnatiuum vulneri apponendum erit, & membrum fascijs, vt oportet, deligandum, situq; apposito collocandum. Tutius autem est, vel Galeni testimonio

vtrunque

bus id non licet, vt in cerebri inuolucris. His facti... vbi tertio die solueris, si tutò adhuc medicamē loco affecto adhæret, aliud rursus superimpones, deligabisq; , vt antea similiter. Quod si prius linamentum deciderit impones alterum, ac sic, quoad carne munietur, curandum ipsum vas est: necnon à principio ad finem vsq; vulnerata particula mediocriter supina seruanda. Vitandum autem est, ne dolor incidat, ac rursus profluuium excitet: quū nihil sit, quod profluuiū magis, quàm dolor proritet, & phlegmonas augeat. Iam māna thuris magis quàm thus adstringit: est autem minus emplastica. Constat verò in duris corporibus plus aloes immiscendum esse prædicto medicamento, in mollibus autem plus thuris. Cæterum vbi medicamentum id facere magis emplasticum optas, deligere thus resinosius oportet: quod quidem & mollius est, & candidius, mansumq; non comminuitur, sed partes suas sibi cohærentes tuetur, ut mastiche. Aliud eiusdem facultatis medicamentū sumitur ab Auicenna, quod recentiores omnes chirurgi comprobant, atque extollunt, et hoc pacto componitur. Recipe boli armen. sangui. draconis, thuris, aloes succotrini, ana pares portiones, redigantur in puluerem, qui apponatur, vt supra dictum est. Aliud adhuc medicamentum ex Rasis lib. diuisionum, et ex Albucasi desumpsit Brunus, quod eandem vim habere in confesso omnes habent, & sic fit. Recipe calcis viuæ, sangui. draconis, gypsi, aloes, thuris, vitreoli, singulorum æquas portiones, redigantur in puluerem, & cum oui albumine & tela araneo-

rum

m misceantur, donec in vnum corpus coeant, & co affecto imponantur. Sequitur deinde quintus odus supprimendæ profusionis sanguinis, qui per ustionem fit, qua crusta (quam escharam Græci cant) inducitur, maximè venis competens, suæ tionis diuortium ab erosione perpessis, Galeno tore sic ad verbum quinto lib. meth. med. tra- nte. Maximam autem necessitatem vel crusti- us medicamentis, vel ignitis ferramentis vtendi imaduerti, vbi ex erosione putrescentis alicuius ofluuium sanguinis excitatur, vt in pudendis & le: quæ partes & propter naturalem humidi- tem, & quòd excrementorum canales sint, ex ui occasione putrescunt. Vbi igitur totum quod m computruit sublatum fuerit, tum in hisce opus radicem ipsam exurere, idque aut ferro can- nti, aut medicamentis excitantibus crustam, sed æ etiam facultatem adstringendi possideāt, qua- in chalcitide, & mysi, & sutorio atramento vi- ur. Porrò quæ ex calce non extincta conficiun- r, ea vtique valentiora his sunt: cæterum calx m adstringendi non habet. Excidunt igitur ci- us, quæ ab his fiunt crustæ: hærent autē diutius, æ ab adstringentibus, quod vtique longè est vti- s. Quare nec festinare quidē debemus ad amo- ndas crustas, vbi hæmorragiæ periculum adest, i in illis tantum affectibus depascentibus in qui- s propter putredinem candens ferrum admouere rpori fuimus coacti. Vnde iubebat Auicennas ustionem faciendam esse, et ferramentis canden us, & valenter in profundum adactis, quo craf-

sæ ex

sæ ac profundæ crustæ fierent, quæ nec facilè excidérent, sed diutius hærerent. Quapropter inter recentiores Theodoricus omnibus causticis medicamentis, arsenicum, quod sublimatum vocant, non immeritò præferebat; nam & quamprimū omnem sanguinis effusionem sistit, & albā, vt ipsemet confirmat, ac diutius hærentem crustam inducit. Alia adhuc caustica, seu crustam inducētia medicamenta arsenico non postponēda quotidie visuntur, atq; meritò ab alijs recentioribus celebrantur, sed cùm suo loco magis conuenienti de eadem re pertractaturi abundè simus, propterea hoc loco silētio omnia relinquemus, nec aliud iam cùm in curatione hac remaneat, nisi vt præcepta recentiorum adnotare, finem huic capiti opportunè imponemus. Ferrea igitur instrumenta, quibus crustam excitare in sanguinis suppressione, cum ignita sint, ea ex vino, vel aceto extinguenda erunt, quod ritè in qualibet occasione obseruare diligenter oportebit. Sed quoniam absoluti omnes quinq; iam sunt ordines, siue modi, quos cū recentioribus supra posuimus, neq; facta est mentio de peculiari quodam modo sanguinem reprimendi, qui tametsi adhuc minimè fluat, mox tamen fluxurus est: ut cum sagitta, telum ve aliquod corpori infixum, extrahendum est, idcirco, vt omnia suo loco explanata habeātur, de hoc prædicto ordine breuiter verba faciemus. Quapropter cum id nobis occurrat, puluillos tres, aut quatuor apparare debemus, forma quidem circulari, & circa medium perforatos, pharmaco aliquo sanguinem supprimente delibutos. Postmodum ipsius

sagittæ,

gittæ, aut alterius teli stipitem, seu hastile per foramẽ immittamus, ipsosq́; puluillos circa hastile perstringendo, minister aliquis super vulnus comprimat. Chirurgus verò sagittam extrahat, atq; statim pulullos prædictos adæquet, ita vt nullum amplius foramen in illis appareat, et supra vulnus comprimat, ac alios deinde non perforatos supra eos apponat; qua autem via, siue ratione fieri puluilli debeant, capite de vulneribus thoracis curandis nobis aptissimè erit describendum, quibus dictis huius capitis iam finis esto.

De Scapularum vulneribus curandis. Cap. 13.

SCAPVLARVM *vulnera ab alijs peculiare nihil habent præter prognosticum, ligaturam, & situationem, quæ aliquatenus ipsisimet conuenire magis videntur, quàm alijs quacunque corporis particula contractis vulneribus. Quæ igitur primo vice prognostici considerari potissimum debent, hæc sunt, nempè quod si tremor istis vulneribus contingat, & cum intẽperie, hoc est cum febre, timendũ tũc est de conuulsione, quoniam vigor non fit in vulneribus neruorũ principalium, nisi materia currat ad locũ, quæ quidem cum continui solutionem inueniat, mẽbris illis imbibitur, & facit tremorem, atq; si multæ sit quantitatis conuulsionẽ inducit, ac apostema, sed si supercalescit, febris contrahitur, et propterea in hoc*

uulnere

vulnere sedandus quamprimum est dolor, nam a dolore, vt paulo ante diximus, hæc omnia sortiri ne cessum erit. Quare semper timenda sunt scapularum vulnera, tum rationibus modo enucleatis, tum propter neruos, qui descēdunt ad brachia, vnde sensus, & motus vel amitti, vel debilitari facile potest, tum etiam ob colligantiam principum partium, nempè cū cerebro propter prædictos neruos, cum medulla dorsi quam spinalem vocant, mediāte cartilagine ipsius ossis scoptulæ, vel spatulæ, & cū thorace etiam, mediante clauicula, vel furcula. Absoluto prognostico, cum eadem prorsus ratione considerentur eiusmodi vulnera, qua pro suturis administrandis cætera omnia considerata sint, atq; consideranda veniant, ideo à præcedētibus edocti, hæc quoq;, si opus fuerit consuemus, illis adhibitis medicamentis, quæ facto opportuna videri possint. Hoc facto, maximas partes, ac præcipuas vim iam habere hæc vulnera dixerimus à ligaturis, ideo si opus perficere velimus de ligaturis ipsis ordine pertractabimus, eodem, quo etiam maximè tum de suturis, tum de dolore, conuulsione, sanguinis profluuio, ac plerisque alijs antea disseruimus. Porrò ligaturarum differentias, siue modos, tres esse ex Auicenna Fen.4. libro.4. concludunt recentiores, hoc est agglutinatoriam, quam incarnatiuā vocant, expulsiuam, & retentiuam. Quæ autem agglutinatoria dicitur, recentibus tum uulneribus, tum fracturis accommodatur, & propterea vsui magno atq; auxilio nobis in eiusmodi curandis affectibus esse potest, rectè, ac tempestiuè si applicetur.

r. *Quod, vt fœlicius contingat, faſcia à duobus*
itijs verſus medium eiuſdem circumuolui, et prin
pium deligaturæ fieri debet ex parte aduerſa lo-
vulnerati ducendo, atq; inijciendo alterũ faſciæ
incipium verſus partem ſuperiorem membri, al-
rum verſus inferiorem. Ea verò latitudine eſſe
bet faſcia, vt ſemel reuoluta, non vulnus tantũ,
d vſque ad aliquid vtrinque etiam oras eius com
ehendat. Secunda deinde deligaturæ differen-
a, quam modò expulſoriam nuncupauimus, anti-
is vlceribus, & cauernoſis, propriè dicata eſt,
c enim commodi præſtat illis, quod à fundo ad os
llectam humorum colluuiem extrudit, et ne quid
nplius in locum affectum defluat, validè probi-
et. Hæc verò faſcia fieri debet ab altero tantum
rincipio reuoluta, atque ab inferiore parte primò
rticulæ laborantis diducenda eſt, vbi arctior ſit
portet, et ad ſuperiorẽ vergens facta reuolutione
rculari, eam paulatim ſoluẽdo, diſpenſatur. Quæ
uidem ligatura commodè adaptatur ijs potiſſimũ
embris, quæ ſunt inæqualis craſſitudinis, et in an-
quis vlceribus, varicibus, & tibiarum inflationi-
us maximè deſideratur. Tertia, & poſtrema de-
gaturæ ratio, quæ retentrix nuncupatur, eo quòd
edicamenta accommodantur ijs membris, in qui-
us fieri non poteſt arctatio, ſeu ſtrictura, neque a-
a deligatio, vt in collo, & ventre, atque omnibus
bſceſſibus, & diſpoſitionibus dolorificis. Hæc autẽ
erfici debet faſcia, quæ vnum finem habeat, vel
ultos, pro vt res ipſa exigit, dummodo eiuſmodi
rincipium ſuper ſedem affectam inijciatur, & in
parte

parte opposita vel nodus, vel potius sutura fiat Eiusmodi deligatura, citra dolorem, & cum exigi tempus soluēda erit, & si fascia, aut linteola nimi adhæreant, vino madefacienda sunt, donec facilè s parari possint. Materia deinde fasciarū nostris ten poribus non differt, cum omnes ex panno linteo v teri, non tamen nimis detrito, suaui, leni, & mund fiat, non autem ex lana, membranulis, aut aliqua d uersa materia, prout fieri tempore tum Hipp. tun Galeni solebat, vt ipsemet Galenus lib. de fascijs n bis autor est. Quarum vsus, quum neque vnus sit neque similis, sed dispar, vbi opus erit eas acciper conabimur, quæ morbo maximè congruant. Quæ cunque ergo adstringenda erunt, linteis alligabi mus, at vbi adstringere non oporteat, propterea quòd hoc inflammationi sit inimicum, abundè s continere vel tegere, nam fascia quæ laxior sit, no continet. quod autem non continetur elabatur, & quæ vehementius perstringit, dolorem premend excitat, proinde fluxionem proritat, & inflamma tionem accrescit, quandoque etiam gangrænam. Fa sciæ præterea inter se non materia differre tantum voluerunt antiqui, sed longitudine, latitudine, & structura, quæ omnia nisi ritè cognoscat accuratu chirurgus, atque exactè distinguat, neque triū deli gaturæ differentiarum administrationem cognosc re poterit: nam non in sola nuda cognitione harum differentiarum consistit operis absolutio, sed in gra dibus etiam, per quos ad ipsarum optimum vsum deuenimus maxima pars sita est. Habitu itaque in ter se fasciæ distant, quū aliæ glomeratæ, aliæ sciss

sint,

t, assutæ aliæ: glomeratæ sunt, quæ ex habena in
gitudinem fiũt, quibus nihil assuitur, tales sunt,
ibus perfracta membra vinciuntur, scissæ, quæ
vno linteo extremis partibus vel alibi scisso con
iuntur, quales sunt, quæ ad capitis vulnera dan-
, siue in quatuor partes scindantur, siue in sex,
e in octo, assutæ ex pluribus habenis varia figu-
inter se iunctis componuntur, quales sunt, quæ su
ndunt, quæ cingunt, quæ mammas deuinciunt,
e mammis, et loco præterea, qui iuxta anum est,
commodantur. Longitudine cum quædam breuio
, quædam longiores sint, prout partis ipsius natu
expetere videtur. Latitudinis eadem ratio est,
uidem tam hæc, quàm illa debet vinciendis par
us respondere; vt si humerus sit nobis deligãdus,
ciam, quæ latitudinem sex digitorum habeat, as-
nemus: si femur, quinque, si tibia quatuor, si bra
um trium, si digitus vnius digiti latitudine fa-
a assumenda est. Structura, nam aliæ texuntur,
e constant ex materia per se coacta vel certo or
e implicata, quæ simplici textura fiunt, nõ nullæ
: de causa contexuntur, non nullæ conficiuntur
tela, quæ ad alium vsum texta scinditur in fa-
s, & his plerunque vulnera obligamus. Est præ
ea perpetuo hoc nobis obseruandum, ut qui vin-
nt, fascijs abundent, & quas habent, sciãt quàm
imè adhibere, atque vbi deligandi locus est, ta-
accipiant, quales docuit Hippocrates, quum in-
t. Iam verò fasciæ parentur, leues, tenues, mol-
, mundæ, latæ, sine suturis, sine eminentijs, ita va
tes, ne extentæ rumpantur, & paulo amplius.

Fasciæ ad deliganda vulne. qũo esse debeãt.

Mundas quidem eſſe cnnuenit, quoniã ſordidæ præter quàm quòd indecoræ ſunt, liquore aliquo reſper ſæ, non madeſcunt, deteriusq; id reddunt, quo perfunduntur: eſſe item ſui coloris debent, ne aliquo alio colore, eandem noxam adferãt: tenues inſuper, ne ambitus in tumorem nimiũ aſſurgant: molles, ne ob duritiem vrgeant: leues, ne onere infeſtent; ſin præterea ſine ſuturis inæqualibus, ob quas futurum eſſet, vt comprimerent : tũ ſine eminentijs, hoc eſt non ſint oræ à lateribus ipſa textura confectæ, ve alioqui uerſæ atque conſutæ, nec quædam extantia quaſi fibræ. cum quæ eminent, vinculum reddan inæquale, quæ extant, non patiantur faſciam facil circuire. Quòd ſi faſciæ ex inciſo linteo fiant, incid tur non tranſuerſum, ſed in longitudinem, ſicut in textum eſt, ſectione ad ſtamen directa, ſic enim lintea facilè ſcinduntur, quod ſecus habet, ſi qu ſub tegmen procedit, hoc tentetur : adde quòd qu in longitudinem ſcinduntur faſciæ, quod vinctũ eſt firmius cõtinent. At vinciendi ratio nomen aliquã do inuenit à ſede, cui adhibetur: aliquando ab euen tis, non nunquam translato vocabulo à ſimilitudin animalium. à ſede, quæ ligatur nomen trahit, oculus, naſus, inguen, cæteraq; huius generis: ab ani malibus, cancer, accipiter, aries, lepus, teſtudo: ſe ab euentis, vallum ſeu coniunctum, ſeu diſiunctũ operculum, habena, & quæ his ſimilia ſunt. Quod dam item vinculum certis ſedibus idoneum eſt, rel quis alienum cum ſit: quoddam alijs quoque apta tur. Conſentit autem cum capite humeri faſcia a alteram alam demiſſa : cum inguine, ad alterum ilium.

Vincula, vnde nomen ſumãt

...m: cum crure, super partem huius posteriorem, ...æ carnosa prominet. quibus autem sursum labi..., ab inferiori parte suspendenda est: quibus deor...m à superiori. vbi nihil tale est, quemadmodum ... capite, qua maximè æquale est, contineri fascia ...bet, & duci quàm minimè obliqua, vt postremo ...uoluta, qua valentissimè hæreat, vagos circuitus ...ntineat. De vsu autem ligaturarũ scire licet quæ ...m ea de causa adhiberi, vt cõtinendo curantibus ...æsidijs obseruiant: alia non propter hoc, sed vt ...sa per se agant, quibus curatio cõmittitur. Opor...t autem deligantem ad ea respicere, quæ in liga...ra requiruntur, cuius Hippoc. duas esse species ...statur, vnam eius, quod inijcitur, alteram eius, ...od iniectum est, dum vinculum inijcitur, vt cele...ter, iocundè, prompte, eleganter. Oportet item, si ...id abscessit, ita deuincire, vt quæ sublimia sunt ...dem contingant, hoc est locum, vnde recesserunt, ... non premant. Hæc omnia quasi leges, vel præce...ta chirurgum tenentem, obseruantemq́; expedit ... eligere, quod singulis vitijs idoneũ est, minimeq́; ... certos locos consilium dirigere. Expellunt non ...lli varia ligamenta, non modò tanquam nihil pro...ientia, sed veluti vsum præstantia maximè alie...m. id quod nulla stabili ratione firmant: sed testi...onio maiorum nituntur. primum Hippoc. quum ...quit. Sed qui præstantia vincula amant, sine men... complura alia lædunt. Sed satius fuisse eos digno...ere, non vinculorum varietate id accidere, quòd ...ducunt, sed inscitia alligantiũ, atque hæc de mo... ligandi tum vulneribus necessario, quæ spatulis

traduntur, sed quibuscunque alijs, & in vniuersū pro omnibus opportunis occasionibus. Modò si vi mala victus ægrotantis ratione, vel ob vulneris n turam, vel ob vlcus spontè ortum, vel cōtusionem fracturam, rupturam, luxationem, lassitudinem, u ob aliam quamuis causam inflammatio in spatula rum vulneribus oriretur, quæ maximè quidem ti menda est, cum vel os, vel cartilago, vel musculu aliquis, vel neruus læsionem accepit, aut vbi par sanguinis pro vulneris ratione profluxit, inflamm tionis curatio primum aggredienda est. Vnde quo ties quid tale erit, sanguinem maturè (inquit Cel sus lib. v. cap. xxvi.) supprimere non oportebit, se pati fluere, dum tutum erit, adeo vt si parum flu xisse videbitur, mitti quoque ex brachio debeat vtique si corpus iuuenile, & robustum, & exerci tatum est: multoq; magis, si id vulnus ebrietas præ cessit. Quòd si musculus læsus videbitur, præciden dus erit. Nam percussus mortiferus est: præcisu sanitatem recipit, præcipuè per transuersum nem pè ab inflammatione, & conuulsione vindicatur Aliquis tamē ex particulæ motibus uitiabitur, at tamē meliorem esse læsionem, quàm mortem autor nobis est Galenus. Sic & neruum punctum (ut ipse lib. iij. meth. med. affirmat) sæpe cogimur transuer sim præcidere, quoties uel cōuulsiones, uel deliria, uel ambo magna ægreq; sanabilia superuenire vul nerationi cernimus. Cæterum quo nam pacto cura ri debeant inflāmationes, aut tumores præter natu ram in uulneribus concitati, exactißima methodo docebimus libro quinto, cum de tumoribus agemus.

c tamen in loco tantum Auicennæ emplastrum
nere non dedignemur, quod mirè ab eo commen-
tur, idq; indiscriminatim omnibus partibus, à ca
e usque ad pedes maxime extollit, atque hoc mo
componit. Recipe malum punicum dulcis saporis
uino styptico incoctum, & postea in mortario sub
tum, in emplastri formã redigito. Quod si febris
lneratum apprehendat, uictu refrigerante, qua-
m in calidis præternaturam tumoribus describe-
us, laborans uti debet, & pro febris postmodũ na
ra reliqua administrentur, pro cuius obseruatio-
, nos medicamenta quædam composita libro se-
o enucleabimus, tum materias, tum etiam for-
as multiplicesq; medicamentorum differentias,
que usus, & facultates omnium tradentes. Cæte-
m ne febris quidē ipsa terrere debet, si in magno
ulnere, dum inflammatio est, permanet, sed illam
se perniciosam affirmat Celsus, quæ vel leui vul-
rè superuenit, vel vltra tempus inflammationis
rat, siue delirium mouet, vel si neruorum rigor,
t distentio, quæ ex vulnere orta est, eam nō finit.
i autem citra humorum affluxum, dispositio quæ-
m calida, quam discrasiam Græci uocant, vulnus
cupauerit (quod ex rubore, & vesicatione com-
odè comprehendimus) affectum tunc locum infri
idare debemus, rosis, plantagine, vnguento albo,
r ijs, quæ tum desiccandi, tum moderatè refrige-
ndi vim habent. Quod si frigida ea fuerit (quæ
x mollicie, & cutis liuido colore dignosci facilè po
est) statim per oppositum excalefacientibus au-
ilijs succurremus, vel vino, vel vnguento basili-

 co,

co, vel nigro, vel fusco, aut huiusmodi. Sed si sicca, aut humida adfuerit dyscrasia, suo quoque contrario profliganda erit, & ita de compositis intemperiebus agemus, id vnum præcauentes ne vel mandragora, uel hyoscyamo calidam intemperiem refrenare tentemus, quoniam plus iusto refrigerant, quemadmodum neque pice, aut resina, aut asphalto frigidam propellere nitemur.

De humeri vulneribus curandis. Cap. 14.

PLVRIBVS *modis uulneratur humerus, ac telis diuersis, nempè per longum, per transuersum, in orbem, per rectam lineam, cum sanguinis profluuio, cum substantiæ deperditione, superficialiter, profundè, cum carnis tantum incisione, cum carnis & ossium, neruorum, musculorum, & tandem quibuscunque dari uulnera possint, cultro, ense, hasta, sagitta, & eiusmodi armis. Si autem recta linea uulnus per longum contractum sit, facilè curari poterit, cum præseruatione motus & sensus particulæ affectæ: sed peius est si collisum, quàm si tantum absciſsum fuerit, adeo ut acuto quoque, quàm retuso telo uulnerari commodius sit. Peius etiam uulnus est, tum in humero, tum in alijs quoque corporis particulis, ex quo aliquid excisum est, ex quove alia caro parte absciſsa, alia dependet, sed peſsimum illud existimandum est, quod in orbem est collatum, atque quò propius huic, uel illi figuræ uulnus humeri existit, eò uel deterius,*

terius, uel tolerabilius eſt. Vnde ab ipſa uulneris
um figura licebit prognoſticari, antequam cura-
nem aggrediaris. Confert etiam aliquid & cor-
, & ætas, & uitæ propoſitum, & anni tempus,
Celſo autore lib. 5. cap. 26. quia facilius ſane-
puer, uel adoleſcens, quàm ſenior, ualens quàm
rmus: neque nimis tenuis neque nimis plenus,
àm ſi alterum ex his eſt: integri habitus, quàm
rupti: exercitatus quàm iners: ſobrius & tem-
rans, quàm uino, ueneriq; deditus: opportuniſſi-
mq; curationi tempus uernum eſt, aut certè
que feruens neque frigidum: ſiquidem uulnera,
nimius calor, & nimium frigus infeſtant: ma-
nè tamen horum uarietas, ideoq; pernicioſiſſi-
s autumnus eſt. Sed pleraque ex uulneribus
bdit Celſus) oculis ſubiecta ſunt, quorundam ip-
ſedes indices ſunt: quædam uicina ſunt, ut cum
aret uulnus in ſumma parte, quarum omnium
ſeruationes maximè præſtare dicuntur, ut tutò
re poßimus ex quibus, uel ſpes, uel deſperatio
tur. Cæterum eiuſmodi pars uulnerata, proprij
il habet ad ipſam curandam, nam ſi adeſt dolor,
nflammatio, ſi intemperies, ſi ſanguinis fluxus,
nia ordine ſuo peculiari remoueri facilè poſſunt.
ſit uulnus ſimplex, ſi magnũ percuſſim diuiſum,
rofundum, ſi cauum, propriam omnium cura-
nem ex præcedentibus depoſuimus: quemadmo-
m ſi ſutura, ſi ligatura, ſi purgatione, ſi phlebo-
nia, quæ omnia etiam ſuo loco peractis iam ca-
ibus enucleata ſunt, ita vt aliud nihil tandem
ereſſe videatur, niſi curationem ſagittarum, ac

telorum omnium, ne dum in humero, sed etiam in alijs corporis partibus defixorũ breuibus adferre, nempè quæ vulnerando in corpore remanent. Vt igitur hoc etiam expletum esse videatur, sciendum primò est, quod admodum difficilè sit vulnus aliquod exactè curare, in quo substantia aliqua extranea diutius detineatur. nam præter quàm quòd naturæ operationem impediat, praua interdum quædã symptomata suscitat, vt ex minimo eiusmodi vulnere mors obscura, & præter spem contrahatur. Quamobrem ne vel sagittam aut quodcunq; telum diutius in vulnere curando relinquendum erit, sed ne subtilissimus etiam pilus: imo non extrinseca tantum, sed neque ossis exiguum frustulum, quod tamen cum reliquo corpore quandam affinitatem habere constat, vt proprietate quadam deberet sine oblæsione permanere, & tamen cum segregatum à reliquo osse sit, statim natura abhorret, & tanquam deperditum aufugit. Vnde si sagitta, aut quoduis telum in corpus defixum sit, cito extrahere expedit, vt sagax natura subleuetur, neque id confusè, & sine arte facere licet, sed secundum rationem, & exactißima methodo, quæ non solum ab ipsa læsa particula, vel à naturæ contemplatione, sed ab ipsis etiã rebus infixis. Ex quibus duobus instrumentis, quo tandem instrumento id fieri poßit, habetur. Cognita igitur telorũ serie, quæ propemodum in infinitum decurrit, & si sub octonario finito numero Auicennas conatus sit reducere, & recentiores sub senario tantum, atque cognitis eorundem omnibus differentijs, tertius postea,

ea sese offeret extrahendi modus, qui certè va-us, & multiplex existit. Sex igitur numero à re-entioribus telorum differentiæ in totum aßignan-ur, nempè materia, figura, magnitudo, numerus, abitus, & facultas, in quibus differre dicunt tela, uæ nostris corporibus infiguntur. Materia quippè, uatenus ea quæ imponuntur, & hostilia vocan-ur, vel lignea sunt, vel arundinea, sed telorum, vel rea, vel stannea, vel ferrea, vel plumbea, vel ornea, vel aurea, vel vitrea, vel argentea, vel ssea, vel etiam lignea, vel arundinea reperiuntur. Figura, vel triangula sunt, vel quatrangula, vel otunda, vel sulcata, vel trisulca, vel spiculata, seu arbulata, quæ quidem vel in anteriora barbulis vt sic dixerim) vergunt, spicula habentia, vt pro-ulsata, infigantur & lanient, vel in posteriora, spiculis, quæ dum contrahuntur, contra idem fa-ciant, hoc est defigantur, uel spiculis quibusdam utroque uersum, ut dum extrahuntur, & dum pro-pelluntur, atque intruduntur, corpus dilanient, & in obiecta infigantur, uel etiam spiculis quæ ita mo uentur in impulsione, ut contrahantur, in extractio ne explicentur, atque ita telum reuelli prohibent. Magnitudine, ut trium digitorum sint, duorum, unius, quatuor, & eiusmodi, sicut etiam dicendum est de numero, quatenus uel composita sint, uel sim plicia, & ita de habitu, ut quædam sint cum ferro acuto hasta infixo, alia concauo, vt hastile in ipso inseratur: quædam firmiter, alia negligentius, & similia. Facultate, vt quædam venenata, alia non, quædam rectè secent, alia dentibus ex lima, vt car-

Telorũ differentiæ.

nem

nem lacerent, atque dilanient. Quare instrumenta, quæ ab hisce telorũ differentijs excogitari possunt, & si multa numero sint, octo tamen apud Guidonem, Tagautium, & cæteros recentiores chirurgos sunt magis communia. Primum (inquit) forcipes sunt, vt vulgo loquuntur, tenaculæ Auicennæ, quæ denticulatæ sunt, & capita habẽt ad instar limæ. 4. Fen. lib. 4. Secundum sunt forcipes Albucasis, in modum rostri auis, etiam denticulatæ, quod primo loco apud Tagautium depingitur, & primum nouo quodam ordine in postremo loco adaptatur, vt liberius fortasse ansam lectori præberet ad tot eiusmodi furta occultanda. Tertium sunt forcipes in modum cannæ, aut scriptorij calami concauæ, quas vulgò tenaculas cannulatas vocant, ad sagittas barbulatas extrahendas accommodæ. Quartum est terebellum inuersum, quod in ferri infixi tubulum, siue doliam imponitur, quo leuiter ipsum ferrum educimus. Quintum est terebra in longum porrecta, dilatandis ossibus idonea. Sextum est culter excisorius, ad carnis vulnera amplificanda, quò facilius infixa extrahantur. Septimum est propulsorium, quod geminum esse Tagautius confirmat, nempè cauum, & solidum, siue surdum: illud fœminam, hoc marem appellant. Iis tela protrudimus, donec ab altera parte apprehendi, & extrahi possint. Octauum est in modum arcus illius, quem balistam vocant. Hoc autem, ictum telum excutitur. atque hæc de octo Guidonis instrumentis dicta sufficiant, cum eorũ icones in huius libri calce proximè delineandos curabimus. Modò ad eiusmo di

Instrumenta, in calce huius tertij lib. apposita.

Tagautij error.

...odi tela extrahenda redeuntes, si ea in conspectu ...t, sic vt se habeant protinus extrahere oportet, ...erò non apparuerit Hippocratis ordinem conse...emur. Corpus affectum in ea figura constituen...um est, dummodo aliquid minimè impediat, in qua ...idem erat dum vulnus accepit, atque quo teten...rit telum specillo ita explorandum erit. Quod si ...qua præcipiti occasione, vel erectus, vel curuus, ...l alio modo æger tandiu permanere non possit, ...eat saltem, & reliquo corpore quàm proximè ...ri possit ad eam figuram accedat. Si telum defi...um primis conatibus commodè euelli non possit, ... eousq; dimittendum esse, donec circũposita ca...emarcescat, putrescatq; ex Auicennæ, Albuca...,ac Bruni præcepto nos Tagautius docuit, seme...sum ratione, ac autoritate quadam confundens. ...m si contingat interim vt telum in corpore fixũ ...neno aliquo imbutũ sit, quo nam pacto, vel qua ...ndem methodo virus tempore d iffusum curabit? ...am si veneni ea natura est, vt tota substãtia ani...nti sit aduersissimum: illiusq; substantiã nulla ...i mutata, aut superata parte corrumpens, cuius ...eritò totum eorum genus deleterion, et pestilens, ...l autore Galeno lib.3.de temper.dici meruit, qui ...ri potest, vt in corrumpendo animante, moras ...nenum trahat, ac non potius vbi per telũ assum...um est, & in visceribus conditum, mox animal ...rrumpat? Quod enim adeo potens est, vt à vir...te corporis domari, aut de vinci nequeat (cuius...odi venenum est) id sanè cõfestim exercere vim ...am, seque in actum deducere solet, vt fieri posse

Tagautii error.

minimè

minimè videatur, ad certum quoddam & præfinitum tempus, venenum opus letale suum differre. Verùm si & grauium & præiudicatæ authoritatis virorum sensa paulò pensius expendamus: si & demonstrationum vim, & experientiæ fidem, cui vni perpetuò in rebus dijudicandis est inhærẽdum, inueniemus profectò ita retundi, ac reprimi veneni citum opus posse, vt celeritati tarditas, & præcipiti leto diuturnus languor succedat. Ita vt temperamento quodam refracto veneno, possit in præfinitum quoddam latitudine tempus, illius vis, atque effectus protrahi. Quod si Tagautius idipsum tueri ex grauissimorum autorum assertionibus velit, tum Galeni authoritate, tum etiam Theophrasti doctrina, in obstinationis delictum protinus decurret. nam, & si Galenus libro de partibus artis medicinalis (& si Galeni nõ esse id opus quidam falsò sunt arbitrati: ego quidem legitimũ esse illius partum non temere arbitror) ostendere volens, qualis nam ea dispositio sit, quam neutralitatẽ appellant, eam his letalibus venenis comparet, quæ post tempus interficiunt: similemq; eam velit esse in corpore dispositionem, quam neutralitatem dicimus, e[a] quæ in demorsis à rabioso cane, vel qui letale vene[num] eius generis sumpserunt, quod non de repẽte, sed temporis mora ac interuallo perimit. Atq; & si Theophrastus, author vt vetustissimus, sic san[e] probatissimus & fidei incorruptæ, libro de historia planta. 9. cap. 15. indicans, quæ loca fertilia medicamentis sint, ita in hac re disserat: Nam in Aethiopia qua sagittas vngunt, radix mortifera

est:

t : apud Scythas non solum ea radix, sed etiam
iæ plures comperiũtur, quarum aliæ confestim eo
terimũt tempore, quo gustatæ sint, aliæ post: Ni-
l propterea ad rei propositũ in quæstione hac præ
ctorum authoritate cõcludet Tagautius, quoniã,
quædam ex Theophrasto dantur deleteria, quæ
mporis spatio interimant, dantur etiam, quæ con-
stim absumunt. Adde quod ipsemet sibi ipsi re-
ignat, dum in curatione aduersus omnes morsus,
ictus virulentos hæc verba inquit. Virulentorũ
nnium animantium morsus, aut ictus non nimium
stantem curationẽ desiderant, quamuis in ea mul
m antiqui variarint. Quare ex duobus vnum
ncludendum erit, vt vel de repente telũ infixum
ellamus, sicut Henrico visum est: vel si quicquã
cessario retardaret, statim medicamentum ali-
od, cum stylo in vulnere proijceretur, quod sua
cultate venenis maximè resisteret, & ab ærugi-
telum & carnem subiacẽtem defenderet. Quod
hæc præsto non adsint, valeat Tagautius, Guido,
runus, Auicenna, Albucasis, et quicunq; idipsum
ntiunt, atque cum Henrico statim ac sine mora,
la quocunque modo fixa sint extrahantur. Quòd
quenti etiam exemplo nobis maximè, quo suã in
c sententia inconstantiam maiorem ostenderet,
t patet, confirmasse idem Tagautius est visus, sic
quiens. Si armatus homo telo ictus fuerit, nec
ossit leuiter, ac facilè telum manibus euelli, vulne
tum protinus suis armis exui iubeto, & ritè ap-
aratis omnibus, quæ ad opus eiusmodi conducere
idebuntur, emissoq; ac præfato (vt supra dictum
est, præ-

Tagautius taxatur.

est, præsagio, forcipe communi apprehensum telū (præsertim si sagitta est) ipsum leniter contorquendo extrahito. Quòd si hac communi forcipe nihil promoueris, fortiores assumito. De quibus hactenus. Sedes præterea in quas tela, sagittæ, et eiusmodi penetrare conspexeris, uel caro est, uel os, uel articulus, vnde exactissima quædā methodus, siue ratio, eadem reuellendi emanat, atque conspecta substantia vulnerata, aut in ipsa telum altè infixū erit, uel in superficie duntaxat, aut saltem ad mediam quandam regionem deuenit. Quòd si huic, aut alteri extremorum magis uicinum fuerit, nomenclaturam tantum mutabit, sed non curationē; quemadmodum etiam uel membrum unum ictum conspicimus, uel plura simul confixa, ita ut particula una telo traiecta, alteri affigatur. Quamobrem si in superficie telum infixum sit, satius erit ut leniter, qua uenit extrahatur, ut etiam fieri poterit, dum in profundum penetrauerit, manibus, aut forcipe prout teli hastile commodius nobis sese offerre uideatur, dummodo tam altè nequaquā penetret, ut maior distantia comprehendatur à principio teli ingressus, usque ad profundum, quàm à profundo ad aliam regionem perrūpendam: nam eo casu nisi aliquid obstet, melius est aperire quod superest, eaque propulsatu telum educere, aut hastili ipso, vel aliquo propulsorio instrumēto. Quod si uel ob spicula, uel eiusmodi aliqua præcipiti occasione id fieri prohibeatur, ut si telum ulterius processeris, nec ea parte possit extrahi, qua infixum est, diuidemus tūc statim quæ apposita sunt, et per illa ipsum eximemus,

mus, uel per eam partem in quam tetendit, ut ium est, propellentes, summa cura perpetuo ha-, ne vel neruum, uel tendonem, uel maiorẽ ue-, aut arteriam incidamus, offendamusque. Si ò telum carni infixum, ea parte qua venit, reci ndum sit, nec aliter educi possit, amplificandum pello, aut nouacula vulnus erit. Vbi autem sa- incisum est, telũ eximere audacter poterimus. òd si telum in carne ita cõditum sit, vt minimè pareat, neq; deprehendi possit, vt lapis, plũbea, ferrea glans, quod ex contusa carne, ac subli- a, mole aspera, et inæquali percipi facilè potest, us vulnus est aperiendum, idque quod inest, ea venit, aut scalpello vnco, aduersoq; aut specil- respiciendũ erit, aut denticulata forcipe extra- ndum. Sed si spicula apparuerint, eaq; breuia, tenuia sint, forcipe comminuenda erũt, ac va- um telum educendum, vel tenaculis cannulatis cula deprehendenda, & telum item eximẽdum. tamen spicula vtroq; versum spectantia, in neu m partem sequantur, iuxta ipsum telũ alia se- one aperiendum est vulnus, nisi quid sequatur ommodi, atque modeste tollendum. Si uerò post rnem aliquod telum ossi inhæsit, attrahentes po- s quàm impellentes idem educere debemus, dũ- do in osse altè non cohæreat, quia tunc excisorio ltro, osse quod iuxta est exẽpto, uel terebra prius rforato telum ipsum extrahere nitemur. At si er duo ossa telum contractum fuerit, circa mem um vulneratum duo membra fascijs, habenisq; liganda, & per has in diuersas partes diducen-

da

*da esse cõsuluit Guido, vt tendones, ligamenta, ner-
uos distendant, quibus extentis laxius inter ossa spa-
cium est, vt commodè telum euellatur. Sin au-
tem contingat, vt non vna tantum particula, sed
plures telo eodem confixæ sint, telum ab exteriori
parte, sicut in vna, deprehensum extrahemus, si
non per totum præsertim vtrunque membrum pe-
netret telum prædictum. sed si ambæ partes trans-
fixæ fuerint, dimidia ligni parte resecata, eas ligni
partes, quàm facillimo fieri poterit modo, sigilla-
tim euellemus. atque hæc de telis, quæ quocunque
modo vel in carne, vel in osse confixa sunt, extra-
hendis dicta sufficiant. Sequitur modò, vt de te-
lorum venenatorum extractione verba faciamus,
in qua quidem eo diligentiores esse debemus, quo
natura à diuersis affectibus agitata nos infestet.
Tota tunc caro, quæ veneno iam commutata est,
præcidenda, & ab ea subtus adhuc sana existente
reuellenda confestim erit. Quòd si tantum tempo-
ris occurrat, vt virus carnem totam commutaue-
rit, nempè pallidam supramodum, subliuidam, &
veluti mortuam reduxerit, circa vulnus tũc scari-
ficanda, ac incidenda caro erit, quo plus iam san-
guinis vitiati extrahatur, ac postea cucurbitula
vulneri admouenda, quo venenum extrahatur, si
ne cucurbitulis quidem id fieri liceat, gallinaceus
gallus ano depilatus, sic viuens cum ano vulneri
applicetur, & obturato rostro diutius detineatur,
aperiaturque, vt spiritum adducendo partem etiã
veneni ad sese attrahat, et tandem si res id exige-
re admodum videatur, deueniendum esse ad Ta-*

utij remedium indicamus. Nempè, vt homo uidam vilis adhibeatur, qui vulnus exugat, sed intereat, ante attendat, ne quod in gingiuis, patove, aliave oris parte vlcus habeat: hoc enim ıcto, & ipse tutus reddetur, & tutum hominem ulneratum præstabit. Siquidem uenena, uel Cel- testimonio, non gustu, sed in uulnere nocent. Cæ- rum si carni frustulum aliquod ossis, uel spina, el lapis aut simile quidpiam, neque manibus, uel arratis iam instrumẽtis reuellere ualeamus, tũc mplicibus uel compositis medicamentis, quæ talẽ bere uim prædicãtur, protinus occurremus. Sim icia uerò, quæ hac facultate prædita esse quam- urimi affirmant authores, sunt capita lacertorũ inutim incisa, & loco applicata; bulbi anagal- s, dictamnus, sinapi, radix harundinum contu- t, semina picnocomi, folia, ac semina & succus agij, radix gladiolæ, aristolochia rotunda, et eius- odi vulneri in emplastri formam adaptata. Com osita uerò præter ea quæ suo loco recenseri pote- unt, primas obtinet partes Auicennæ medicamen um à Guidone, & Tagautio usurpatum, quod hoc acto componitur. Recipe fermenti, mellis opti- i, aut aluearum sordiciei, quam propolim Græci ominant, ana libram semis, visci quercini, quart. num, ammoniaci quart. sem. olei quartar. vnum, x quibus omnibus fiat emplastrũ, quod loco super- onatur. Aliud nostrum quod ex betonica, et le- oris pinguedine constat, ad vnguenti formam re- igendo. Pleraque alia loco suo, hoc est libro. 6. dhuc describenda reseruantur, quæ uim attrahẽdi

habent, et infixa euellendi cuiusmodi hæc duo medicamenta sunt, & alia id genus multa, quæ passim apud authores prælibatæ authoritatis concernuntur, de quibus abundè dictum sit. Cæterum telo à corporis particula euulso, vulnus eadem prorsus ratione curare licebit, qua reliqua in quibus infixũ nihil extat, dummodo qui alteratus est sanguis exprimatur, & euacuetur, oleoq; calente perfundatur vulnus, vt doloris suspicio detollatur. Si autem neque dolor, neque inflammatio adsit, futuris adhibitis, ac medicamento, quod cruentis vulneribus adhiberi solet, integrè curandum est.

De cubiti vulneribus, & manus, & digitorum curandis. Cap. 15.

CVBITI, & manus vulnera, curatione non differũt, nisi in magnitudine membri, quod magis urgeat nam in vtraque parte vel in interna parte, vel in externa contrahuntur. Vulnera autem cubiti interna, ob venarum principes ramos, neruorum, arteriarum, timenda valde sunt, cum inde sanguinis effluxio magna, paralysis, conuulsio, motus, ac sensus amissio, dolores ingentes, inflammationes, & eiusdem generis praua diraq; symptomata facile oriri possint. Quæ verò vulnera in parte externa contrahuntur, periculo etiam non vacant, propter copulationem ac coniunctionem neruorum, ligamentorum ossa colligantium in vnum. In manu autem neque adeo timenda

nenda sunt, neque tam magna esse possunt, quã- periculum aliquod immineat ob facilem mo-, ac sensus digitorũ, aut alterius partis amissio-m. Unde peculiare nihil habent, cum totidẽ in-tionibus perfici possint, quot quidem reliqua iam signata vulnera, nempè extrinsecus incidendo, pus sit, partes distantes applicando, coactas cõ-uando, salubrem substantiam continuando, atq; cidentia corrigendo, & (vt dictum est) propul-ndo. Quæ omnia quibus instrumentis consequi ssint, abundè etiam demonstratum hactenus, neq; ud superadiungendum tandem fore opinor, nisi ædam ad neruorum, tendinum, ac ligamẽtorum rationem conuenire videantur, cum totidem in nus textura prorsus reperiantur. Eiusmodi igi-r vulnera, & cæsim & punctim fieri posse nos cuit Galenus libro.6. meth.med. quem sequutus inde est Auicenna lib.4. suæ medicinæ, atq; in-dum cum contusione, interdum verò sine ipsa, erdum cæca, interdum aperta vulnera, modò nsuersa, modò per longum accepta, modò cum rnosæ substantiæ deperditione, cute etiam diui-, adeo vt nudus neruus appareat, modò nerui nsuersim cæsi non ex toto, sed ex parte. Om-t verò quæ incidunt, contundunt, penetrant, ngunt, vt antea in vniuersum diximus causæ e possunt eiusmodi vulnerum, quemadmodum signis etiam, quæ ex præcedentibus compre-ndi possunt. nam nerui, tendones, & ligamen-, minimè vulnerantur, quin cutis & caro etiam m ipsis scindantur, atque præterea statim dolor

ingens, motus, ac sensus læsio percipiuntur, unde in coniecturam quandam facilè deuenimus neruorum substantiam esse vulneratam. Si verò tumor aliquis in neruorum vulneribus apparuerit, & postea disparuerit, conuulsionis, ac delirij periculum imminet, quod maximopere animaduertendũ esse constat, si præsagio hoc loco vti debeamus. Curatio præterea vulneris neruosarum partium, vt puta manus, cubiti, & eiusmodi, communis est cum ea, quæ & vulneribus partium carnosarum accommodatur: hoc vno tamen excepto, quod symptoma illis superueniens, nempè dolor primo loco remouendus est. Nerui enim & tendones magno (vt diximus) sensu præditi sunt: ideo si pungantur, dolor necessario accedit, quem comitatur humorum defluxio, & hanc inflammatio, non solius quidem puncti nerui, sed & totius instrumenti. Quòd si ob vulneris paruitatem nihil exhalare possit, conuulsio sequitur: & ideo in his affectibus dolorem in primis qui hæc inuehit incommoda, mitigare admodum oportet, ne oriatur inflammatio. Itaque anodyna parti admouenda sunt: & quod tutius est, cuti vulnus aperiendum, apertumq; seruandum, vt qui in eum locum humor influxit, ac influxurus est vacuari commodè possit. Nam sic & inflammationis causam tollemus, & dolorem mitigabimus. Quo peracto adhibenda remedia sunt valente exiccantia, citra tamen dolorem: mediocriter vero calida, vel modicè ad calorem declinantia, tenuandiq; facultate prædita: hæc enim in profundum penetrant vsque ad vulneratum neruum, in halitum

gerunt, quod in neruo relictum erat, atque sic iccant, locumq; à superuacuis humoribus libe- nt, doloremq; ac inflammationem prohibent. iusmodi oleum est Sabinum, vetus, quod tanquā ilissimum ad præsentem curationem lib.6.meth. ed. & tertio de compos.med.per genera Galenus s docuit. Frigida verò, & adstringentia non tutò lmouentur: siquidem frigus præter id quod suapte tura neruis (vt Hipp. 5.aphor.scribit) inimicum t, etiam tenues meatus claudit, quemadmodum astringentia medicamenta. Itaque neque cru um oleum, neque aliud quodcunq; simili faculta- præditum, neruorum puncturis tutò adhiberi po st. Vehementer verò calida inutilia sunt, vt potè æ defluxionem accersant, & dolorem excitent. uare ea sola admouenda sunt, quæ modice (vt di- imus) calefaciant, valenter exiccent, citra ta- en cutis contractionem ac morsum: quæque te- uandi facultate prædita sunt. Itaque oleum etiam enue vtiliter adhibetur, terebinthina, propolis, & genus alia, ut libro de curādi ratione, ac duobus æcitatis Galenus fusissime tractauit. Si vehemēs olor ægrum excruciet, oleum ex vitellis ouorum tò etiam administrari poterit. Propoli uerò, ac rebinthina cōmodè utemur in mulieribus pueris, unuchis, et alijs eiusmodi naturis, quas uulgo effœ inatas vocant, hoc est molli carne præditis. atque gapeno in duris corporibus vtemur, cum oleo, & rebinthina admixto, quo etiam modo opoponace, chryma Cirenaica, & eiusdem generis vtebatur o tempore Galenus. Nec secus sulphur viuum

Neruis punctis, quę vtiliter remedia adhibeantur.

(vt ipse inquit) ac minimè lapidosum, tenui oleo pe
mixtum, donec sordium crassitudinem contrahat
Calx etiam lota, oleoq; commista, similiter auxili
tur, præcipueq; si in æstu caniculæ bis, terve aqu
marina abluatur. Ego verò (subdit) ad neruos pu
ctos hoc vti consueui emplastro. Recipe ceræ part
vnam resinæ terebinthinæ, aut loco eius humidæ p
neæ, aut colophoniæ, aut abietinæ, vnius partis dim
dium, picis tantundem. Si itaque humidam resin
miscebis, tunsum, cribratumq; euphorbium reliqu
immittes liquatis. Esto verò pondus eius pars cer
duodecimæ. Sin siccam, sicuti quæ colophonia dici
tur, vtique oleum pusillum desiderabit euphorbiũ
Itaque vulnerati nerui curatio medicamenta post
lat, quæ & tepidum calorem excitent, & valente
siccent: tum quæ ex substãtiæ suæ natura, & attra
hendi vim habeant, & tenuium sint partium. A
si neruus non punctus, sed per directum sit cæsus
nudusq; diuisa cute ostendatur, vim euphorbij no
feret, ita vt quũ interposita cutis est, ferre potest
Quare optimè tunc calce elota, & in plurimo ole
soluta vtere. Salutare etiam est, quod ex pompho
lyge medicamentũ fit, si in largo sit rosaceo liqua
tum: quod vtique melius fuerit, si tum rosaceum
ipsum, tum oleum, salis sit expers. Si verò robustu
sit, qui vulnus accepit, & cui corpus sit à superu
cuis humoribus mundum, in hoc fas est, valentiori
bus remedijs non nullis vti, cuiusmodi sunt linamẽ
ta imbuta pastillis Polyidæ, sapa solutis, & supe
aqua calida tepefactis. Vbi verò neruus alicui trã
uersim est uulneratus, detrahere largius sanguin
expedit,

Emplastrũ ad punctos neruos.

pedit, ac tenui magis, quàm illis uti uictus ratio-
:tum in quiete omnino ac lectulo molli hominem
ntinere: tum oleo calenti ubertim in axillis, col-
tendonibus, ligamentis, & capite uti. Quod si
ulneratus neruus ex ijs sit, qui in crure habentur:
cuti quum in manu est, alæ, ita in his bubones lar
oleo imbuẽdi: tum per totam spinam ad collum,
caput ascendendum. At contusi nerui, ubi cum
s est simul & ipsa cutis contusa, cataplasmate ex
ymelite, & fabacea farina curantur. Qui uerò
sque cutis simili affectu cõtusi sunt, ijs oleum ca-
ns, atque tenuuium partium auxilio est. At si do
r una cum contusione cutis, & nerui infestet, etiã
cem liquidam immiscere illi cataplasmati, ac be-
coquere tum calens medicamentum imponere
portet: atque ubi magis siccans efficere uoles, erui
rinam inijcies. Verũ si totus præcisus neruus sit,
etus præterea nullus instat: debilis tamen rema-
ebit particula, curatio uerò eius communis est cũ
, quæ aliorum est uulnerum. Cæterum quæ medi-
mẽta posthæc à recentioribus chirurgis in uulne
bus neruorum hæc potissimum ualentiora haben-
r. Nimirum medicamentũ ad neruos cæsim uul-
eratos, ac etiam tendonum uulneribus expeditissi
um esse quidam prædicant, quod unguentum ex
ermibus uulgo nuncupant. Recipit autem centau-
æ minoris, linguæ canis, lanceolatæ, quæ planta-
est minor, pilosellæ, consolidæ maioris, & mino-
s, ana manip. unum, uermium terrestium, lib. ß.
ei communis lib. unam, uini, lib. I. ß. subigantur
nul, & ita septem diebus nutriantur. Deinde illis

Medicamẽtum ad neruos cæsim vulneratos

addantur sepi arietis à pelliculis emundati, lib. i picis nigræ, resinæ ana quar. unum, gummi amm niaci, galbani, opoponacis in aceto dissolutorum ana drach. v. simul omnia moderato igne decoquã tur usque ad uini & aceti consumptionẽ, & perc lentur. Vbi uerò hæc penè refrixerint, adde terebi thinæ, quart. semis. thuris, mastiches, sarcocolla ana drach. iij. croci drach. ij. spatula agitentur i mortario & fiat unguentum. Cataplasma itẽ, quo ex oximelite, & fabarum farina, vel eruorum, v lolij, vel ciceris, vel lupinorum, vel hordeacea co ficitur, hisce neruorum diuisionibus valde accom modum Galeno lib. iij. de compos. med. per gen. h betur, sed præ omnibus anteponendum esse proc dubio existimo balsamum nostrum artificiale, in d nasi vulneribus curandis proprio capite iam de scriptum.

De thoracis & eius partiũ vulneribus curandi Cap. 16.

QVOD à costis vtrinque circumscri bitur, pertinetq; anteriore quiden parte ad pectus, ac septum transue sum, decumbit verò posteriore a spinam, hoc omne spatiũ medici ap pellant thoracem, in cuius amplo sinu, cor, pulmo nes, venæ notabiles, magnæ arteriæ, nerui quampl rimi, musculi, ossa, cartilagines, tendones, ligamen ta, & quamplurimæ partes ad vitam humanã co seruandam maximè necessariæ continentur. Qua

rum

n quælibet suo perpetuo munere fungi cogitur, o corpus hoc totum ne dum viuat, sed commodè, sanè etiã viuat, quod vtique fieri contingit, tum temperamento omnium partium, tum etiam ex oba cuiusque structura, & eiusmodi. Si verò ac- dat vt vulnus (de quo nostra futura est hæc tracta) in corde, totum à natura tam artificiose compo um quamprimum ruit, ita vt in solo membro, hoc corde, thoracis vis tota collocata sit, atque tan- ã clauis totius videatur. Si in pulmonibus, nõ cito modũ, vt in corde, mors, & deperditio succedit, d breui tẽporis curriculo, ita ut quidã sex diebus, uidam decem, viginti, centũ à vita recesserit, pro ulneris peruersa natura. Si arteria illa trachea el vena, aut quodlibet magnum vasculum inci- m, atque vulneratum sit, ob mirabilem omnium sum oblæsum vel mors repentina, vel paulò post, el saltẽ sub iudice lis est. Si verò septum transuer m, vel aliqua alia thoracis adhuc pars, vix sani- tis vinculum restringitur, vel Celso autore lib. 5. ap. 26. Quare cum locus iste tot modis ad uitæ rsum præseruandum concurrat, cumq; eiusmodi ulnera uel difficilia, uel impoßibilia (ut sic dixe- m) ad curationem esse dicantur, mirum quidem on est si Guido, & quot eius sectati sunt opinio- em, Galenum, Auicennam ac Halyabbatem mi- um immodum reprehendant, qui de huiusmodi artis uulneribus ne uerbũ fecerint, & si Galenus antum hinc inde breuiter pertractauerit, ut quar- o, & quinto lib. methodi medendi testis ipse est. eprehendit deinde Guido alios ante ipsum magi-

stros

*ſtros qui multa licet enarrauerint, diſcordes tame
inter ſe fuerunt, & ut omnia in integrum obſeruc
mus eiuſdem Guidonis uerba quo modo ipſe depo
ſuit, hoc eſt barbarie obſcurata recenſere hoc loc
non dedignabor. Magnum mirum (inquit) eſt quo
Auicennas, neque Halyabbas, neque Galenus d
iſto vulnere ſcripſerunt. Et alij magiſtri poſt illo
multa dixerunt, inter quos magna eſt diſcordia
nam aliqui dicunt quod tenta debet poni in vulne
re, & locus teneatur apertus cum ipſis tentis, &
conſequenter debet mundificari cum emplaſtris
vnguentis, & lauamentis, hanc nimirum rationem
adducentes, quoniam ſi materia retineatur in con
cauitate pectoris fluxa ratione vulneris, timo
eſſet, vt illa materia ad cor tranſiret, vel ad ali
quod aliud membrum cum putrefacta eſſet, quar
timor eſſet de morte: ne ergo retineatur illa mate-
ria, & vt ipſa exire poſſit, præcipiunt iſti, vt locu
apertus teneatur, vt talis materia exire, & exic-
cari poſſit. De numero quorum fuerunt iſti magi-
ſtri ſolemnes, ſcilicet, Rogerius, Iamerus, Rolan-
dus, Guilielmus, Brunus, & Leofrancus. Alia opi-
nio eſt, quòd vulnera talia debent ſui & incarna-
ri, nec aliquo pacto debet tenta poni, & fundatu
ſe ſuper hoc, quia niſi citiſſimè clauderetur vul-
nus, timor eſſet ne ſpiritus vitalis per loca illa ci-
tiſſimè exalaret. Secunda ratio, nam ex apertion
vulneris aer frigidus ſuperingrederetur ipſos ſpi-
ritus confundens, & conturbans eos. De quorum
numero fuit Henricus, & Theodoricus. Ego verò
concordans dictas opiniones, dicam illud, quod ve-*

rius

us mihi videbitur incipiens primò à substantia
i. Dico ergo primò quòd in thorace vulnera
quædam sunt, quæ non penetrant ad substantiam
intrinsecam, & quædam, quæ penetrant vsque ad
concauitatem, idque tam à parte anteriori, quàm
altera, posteriori scilicet contingit. Et quæ pe-
netrant, aliquando simplices, & sine contento-
rum membrorum vulnere existunt: aliquando ve-
tum pulmones, tum diaphragma, & eiusmodi
internæ partes vulnus susceperunt. Et istorum
vulnerum, quædam sunt in quibus parum vel nihil
sanguinis cadit in concauitatem pectoris, & quæ-
dam sunt, in quibus sanguis copiosus cecidit, vnde
eiusmodi vulneribus differentiæ curationis susci
piũtur. Quibus dictis statim ad causas indagandas
recurrit Guido, ac signa & postea ad deligandi mo
dum per longum progressum, ne interim prædicto-
rum diuersæ opiniones eiusmodi ordinem peruer-
tant, quamuis causas horum vulnerum perquirere,
aliud nihil sit, quàm eandem cantilenam recanta-
re. Signa verò maximè necessaria esse videban-
tur, non pro curandis exactè iisdem thoracis vulne
ribus, sed etiam, ad ea quæ dicturus erat roboran-
da, atque confirmanda. Quare eiusdem methodum
modò sectantes, signa nos quoque assignare hoc lo-
co nitemur, atque prorsus ea, quæ partem à parte
vulnerata seiungunt, cum signorum perscrutatio
tanti sit momenti, vt per ea affectus corporis no-
xam inferentes cognosci cõmodè poßint, subindeq;
curari. Signa igitur vulneris penetrantis in pe-
ctore, sunt exhalatio spirituum flatuosorum, ex ip-
so orifi-

so orificio vulneris, præcipuè dum nares, & os cla
duntur, idq; admota candela accensa, vel lana, a
gossipio, vel speculo crystallino facilius percipitu
quàm per styli, vel alterius cuiusque instrumen
perscrutationem. Extinguitur enim candelæ l
men, lana, & goßipium tremit, & speculum obsc
ratur si vulnus penetrauerit, nec quicquam perc
pitur istorum si fuerit in superficie tantum. Sig
percussi cordis, sunt sanguinis effluxio magna, v
næ languidæ, color corporis admodum pallidus, s
dores frigidi, maliq; odoris, qui tanquam in rota
corpore oriuntur, extremisq; partibus frigidis,
tandem matura mors sequitur. Pulmone verò ict
spirandi difficultas est, sanguis spumans exiens tu
ex vulnere, tum etiam ex ore, ex plaga rubens t
men, simulq; etiam spiritus cum sono fertur:
vulnus inclinari iuuat, quidam sine ratione con
gunt, inflammantur, tussiunt: multi si in ipsum vu
nus inclinati sunt, loquuntur: si in aliam parte
obmutescunt. At si septum transuersum (in cui
orificijs tribus enucleandis parum oculatus Rea
dus Columbus fuit, & cum ipso Fallopius discip
lus noster malè iudicauit, vt rectè, atque argutè
stri vices agens Prosperus Borgarutius Itali
Anatomiam tradens, ac modò in Academia Pat
uina publicè secans, eos in sua Contemplatione t
xare videtur) percussum est, præcordia sursu
contrahuntur, spina dolet, spiritus rarus est, sa
guis spumans fertur, tussis sicca, phrenesis, del
rium, ac syncope. At sanguinis intrinsecus effl
xi, signum præstat præcipuè Galenus lib. 6. aph

Signa cordis percussi

Si

... ventrem sanguis effundatur præter naturam ... esse est ipsum putresieri; sunt grauitas, & pon... ad latus, iuxta spurias costas, sputum putri... , fætor in vulnere, & in ore, tußis multa, & ... nis diebus febricitat. Præter ea, quæ prohemij ... , præsagia modo retulimus, consequens est vt ... qua etiam hoc loco post signa conferamus, vt ... o noster potissimum cõseruetur, nec aliquid ne... sarium omittatur. Vulnera igitur, quæ pene... nt à parte dorsi, magis timenda sunt quàm quæ ... arte anteriori, propter venam illã cauam, siue ... gnam, atque eius multiplices ramulos ascenden... , atq; propter arteriam magnam, quæ uenæ asso... tur, & propter neruorum compages, & etiam ... opter asperam siue tracheam arteriam. Modò ... Guidonis curandi rationem redeuntes, ipse nos ... monet, quòd si per eiusmodi indicia, ac signa cer... simus nullum ex intrinsecis membris esse uulne... um, nec aliqua materia intus decursa, cõmodè ... e turunda, quam ipse tentam uocat cum emplá... is agglutinatiuis, ac pulueribus, & unguentis ... ndem uim sortientibus, & stuppis uino made... ctis superpositis, atque loco optimè deuincto, ... alia curauimus uulnera, quod idem uoluit Hen... cus, & Theodorus. Si uerò uulnus penetraue... , & membrum aliquod internum oblædat, sed ... ateria intrinsecus nulla descendat, curationem ... opterea non uariabit, nisi in administratione per ... pharmacorum, quæ uiscida, & glutinantia esse ... ortet, Galeno lib. 5. meth. med. authore. Sic... re igitur omnino licebit per opposita extrorsum

medica-

medicamenta, & ea quæ deglutiuntur per aquam & uinum subtile, sicut est diapapauer, diadragacanthum, & eiusmodi, & suo loco embrocatione (quas uocant) cum uino, aut emplastris desiccatiuis, cuiusmodi est diapalma, & eiusmodi applicare. Si modò uulnus thoracis penetret, & materi intus defluxerit, uulnus turunda dilatandum quam primum est, Guilielmo autore, ut liberè, ac manifestè sanguis, & sanies generata intus, per ipsum uulnus poßit exire: & penicillus propterea sit magnus exterius ne in uulnus decideret, & liberius extrahi posset. Postmodum inungatur locus affectus cum defensiuo ex bolo armena, donec ab inflammationis periculo tuti simus: tunc enim supp rantibus, & digerentibus curandum est: idq; duplici duntaxat ratione, nempe internè, & etiam externè, quæ autem internè syringa proijciuntur hoc primas partes apud recentiores obtinet medicamentum, à Guilielmo quidem desumptum. Reci decopti myrrhæ, farinæ lupinorum, ana unc. 1. ß. mellis ros. percolati, unc. 1. floris camamillæ drac 4. uini albi lib. 2. bulliant omnia simul donec farina, & flores decoquantur, percolentur, atque ex ipsa colatura imponatur cum instrumento prædicto, secundum quantitatem, quam commodè æger ferre possit, nec natura grauetur. Quo facto super uulnus se totum cõuertat infirmus, ut tota hæc decoctio euacuetur, idq; toties repetendũ erit, donec decoctum præsignatũ suum in exeundo colorẽ pr seruare videatur. Quòd si æger hoc totũ sufferre n possit, facta prima impositione decoctionis sup uul-

nus

hoc imponatur sequens emplastrũ mundifica-
ũ. Rec.mellis rof.colati,drac.1. myrrhæ,thuris,
cocollæ,ana drach.ß. farinæ hordei, fœnugræci,
od sufficit ad inspissandum ad modum emplastri,
vtere. Aliud. Recipe mellis rof. colati,drach.
erebinthinæ, drach.iiij. farinæ hordei quantum
icit ad inspissandum ad emplastri formam, quo
ã prædicto modo vtaris, donec sanies fuerit exic
a. Quod si neque conuulsio ante quatuor dies,
que tremor, aut palpitatio, neque difficilis anheli
superueniunt, ex Albucasi optimum indicium
denunciato. At quum toties turundarum ratio
m aliquam tradere ex superioribus polliciti si-
s, quumque magnas partes in thoracis vulneri-
s curandis potissimum habeant, propterea absur
m non fuerit, quando, quo modo, ad quem vsum
entæ illæ sint rationem prædictã assignare. Vsus
que ex penicillis, siue turundis talis existit, vt
des commodè detergantur in vulneribus, & tũc
panno linteo, nequaquam aspero, efformantur;
vulnus hians, & apertum maneat, & tunc ex
ppis bene pexis, & à sordibus emũdatis, vel ex
ædicto linamento subtili, mũdo, vel etiam ex gos-
pio(quod xilum, siue cotonem vocãt) effingimus:
aër commode perspiretur, vt exempli gratia in
ribus: & in altis vulneribus, vt sanies, & pus
r ipsam turundam deferatur, & foras egredia-
r, & tunc ex canna ænea, vel argentea fieri de-
t perforata. Aliquãdo etiã penicilla inseruiũt, ut
lneris os magis dehiscat, et amplificetur, fiũtq;
nc aut ex spongiolis vehementer compressis &
intortis,

intortis, aut ex radice gentianæ; hæc enim dũ mul
tum humorem, quo scatet vulnus, combiberint, tu
gescunt, & ita magis apertam plagam efficiunt
Modus autem, siue forma turundarum æqualis e
linamentis debet, ex alijs verò materijs in modu
clauiculi lignei, quem Latini impagem vocant, ne
vt supra diximus, intro labantur: atque hæc inter
dum quopiam delibuta sit vnguento, interdum ve
rò sicca admoueatur, prout res ipsa exigit. Iis tan
dem vtimur in octo tantum vulnerum generibus
quæ modò assignabimus, in omnibus verò alijs, ind
cendæ cicatrici studemus, absque eiusmodi auxi
lijs. Primo igitur vtimur penicillis in vulneribu
contusis. Secundo in vulneribus ab aëre alterati
& sordidis quæ detergẽda sunt. Tertio in cauis vu
neribus, in quibus est necessaria carnis regenera
tio. Quarto in vulneribus, quæ cum inflammatio
ne, aut quo vis alio tumore præter naturam labo
rant. Quinto in vulneribus, quibus persanãdis ad
mouenda manus est circa ossa. Sexto in vulneribu
ampliãdis, seu detergendis, vel cum aliquid ab eo
rum fundo vacuandum est, vt in præsentibus thor
cis vulneribus, & in omnibus profundis, in quibu
necessum est alibi vulnus ipsum aperire, vt ex fu
do, & sinu, saniosa colluuies, inibi collecta vacue
tur. Septimo in vulneribus, quæ per morsus fiunt
quoniam eiusmodi vulnera non sunt festinanter a
glutinanda, & ad cicatricem perducenda. Imo diu
tius aperta, & ampliata conseruari debent. Vltim
in vulneribus, quæ iam vetustate in vlcera deflu
xionibus scaturientia degenerarunt. Atque hæc di

Et.

de turundis vulneribus conuenientibus sint sa-
Sed quoniam sæpè sæpius in curandis plagis id
nit, vt penicillis in vnum duobus, tribusve, pro
res ipsa exigit, vti cogamur, præcipuè quidem
auernosis vulneribus, in quibus necessaria est
nis deperditæ regeneratio, quumq; commodè lo
suo vel colligari, vel diutius absq; aliquo auxi-
contineri non possint, propterea antiqui instru-
ntum quoddam compererunt, quo quidem turun
sine partis læsione inter vulnerum labra cōser
ent, easq; dissolutas partes comprimerent, &
ulcirent, membriq; genuinum calorem conser-
ent, atque à graui, molestoq; vinculorum fascia
pondere, vulneratam particulam tuerentur.
smodi verò instrumentum, vel (ut proprius lo-
mur) auxilium, puluinar, puluillus, & pluma-
lus vocari solet, eo quòd fieri antiquitus solebat
lumis inter duos pannos candidos, sacculi mo-
onsutis. At quoniam ualde tediosum ex hac ma
a erat, nimiumq; particulam calore oppressam
nebant eiusmodi sacculi; adde quòd non aptè ap
arentur, abluerentur, & exiccarentur, idcirco
eritas eos innouare, atque immutare necessario
pit, ac magis postea placuit eiusmodi puluillos
tuppis cannabinis conficere, præsertim studiosè
is, & emundatis. Multi etiam hodie loco stup-
um, panniculos læues, candidos, æquales, hoc est
asperos, duplicatos, aut triplicatos admouent:
lanam, gossipium, vel spongiam puluillorum lo
daptant. Cæterum ex quacunque prædictarum
eria fiant hoc nihil refert, dummodo, & nu-

mero, & figura maximè conueniant: vnus enim, dua, & tres etiam aliquando apponuntur; atque ij non perpetuò quadrangulati, neque rotundi, neque triangulares fieri debent, ſed prout res ipſa expetere videtur. Quadrangulati ſiquidem fiunt, vt partem affectam à faſciarum, & vinculorum iniurijs vindicent: rotundi ſicci alijs ſuperponuntur, ut natiuus calor læſi membri conſeruaretur, & ſi ſaniem, ac pus in ſe recipiant: triangulares, glutinandorum vulnerũ gratia. Præter has tres puluillorũ formas non egemus: atque hi quandoque ſicci, non nunquam uerò candido oui, aut alio liquore imbuti, ut uino, poſca, oleo, & eiuſmodi imponuntur: unusq́ue ex utroque latere labiorum vulneris conſtituitur, ita ut ſuper uulnus inter ſe iungantur lateribus.

De vulneribus ventris inferioris, & eius omnibus partibus curandis. Cap. 17.

ABSOLVTIS *uulneribus capitis, quod ſuperiorem uentrem Anatomici nominant, atque perfecta integra curatione thoracis uulnerum, quem uentrem medium appellant, atque ordine curatis etiam quibuſdam extremitatum ſuperiorum uulneribus, neceſſium, & opportunũ iam tempus erat ad abdominis uulnera curanda deuenire. In abdomine autem extrinſecus cutis omnibus anteſtat: quæ in membranam finitur: poſt cutẽ, medio circiter loco, neruea tenuitas muſculorum*

gemina

gemina tenditur, membranarum ritu. Post has deinceps habentur duo musculi recti, & carnosi, qui à pectore ad ipsa pubis ossa perueniunt. Atque hæc quidem omnia sibi mutuo cohærent, abdomenq; cōstituunt. Quòd verò deinceps hoc excipit, peritonæon Græcis dicitur, estq; corporibus duobus exanguibus, & neruosis conflatum: verùm alterum eorum neruosa tenuitas eorum musculorum est, qui per transuersum se agunt: alterum, membrana tenuis, veluti aranea, quæ vtiq; verè est peritonæū. ac tale quidem in medio sui est abdomen. Partes uerò eius, quæ vtrinque ad latus quatuor quasi digitos recedunt, hæ statim à cute obliquos musculos habent, priores quidem, qui à pectore demittuntur, secundos, qui ab ilibus ascendunt: dein post hos, transuersum vtrinque musculum, sub quo est peritonæum. In hac autem concauitate primo ventriculus, deinde hepar, splen, renes, intestina, omentū, testes, vesica, & aliæ eiusmodi partes, quarū vulnera maximopere suis signis distinguenda erunt. Primo igitur, causis veluti cognitis post habitis, signa quæ nos docent abdominis vulnera nō esse profunda ex imposito stylo argenteo deprehenduntur: stylus enim non altè progreditur, neque omenti aliqua portio exit, vt in profundis, ac penetrantibus fieri contingit. Signa verò peritonæi vulnerati sunt, dolor in parte non exiguus, omentum exiens venis, ac pinguedine refertum, liuidum, ac nigrum colore. Signa stomachi, sunt singultus, & bilis vomitus insequitur: ac si quid cibi, vel potionis assumptum est, id citissimè redditur: venarumque motus

elanguescunt, sudores tenues oriuntur, per quos extremæ partes frigescunt. Communes verò ieiuni intestini, et ventriculi vulnerati notæ sunt cibus & potus, qui per vulnus exeunt, præcordia indurescunt, non nunquam bilis per os redditur. Intestino tantum sedes inferior est: sed cætera intestina icta, vel stercus, vel odorem eius exhibent. Iocinoris autem vulnerati notæ sunt, multus sub dextra parte præcordium profusus sanguis, ad spinam reducta præcordia, in ventrem cubandi dulcedo, pūctiones, doloresq; vsque iugulum, iunctumq; ei latus scapularum, os intentum. quibus non nunquam etiam biliosus vomitus accedit. At liene vulnerato, sanguis niger à sinistra parte prorumpit, præcordia cū ventriculo ab eadem parte indurescunt, sitis ingēs oritur, dolor ad iugulum, sicut iocinore vulnerato venit, quæ quidem omnia ostendūt vulnus penetrare ad partem vsque ipsius lienis. Renibus verò percussis, dolor ad inguina, testiculosq; descendit, difficulter vrina redditur, eaque aut est cruenta, aut cruor fertur. Vesica verò vulnerata, dolent inguina: quod super pubem est, intenditur, pro vrina sanguis, aut ex ipso vulnere vrina descendit, stomachus afficitur, & ita aut bilem vomunt, aut singultiunt, frigus ex eo, & mors sequitur. At cum vulua percussa est, dolor inguinibus & coxis, & femoribus est: sanguinis pars per vulnus, pars per naturale descendit, vomitus bilis insequitur. Quædam obtumescunt, quædam mente labuntur, quædam sui compotes, neruorum, oculorumq; dolore urgeri se confitentur, morientesq; tandem, eadem quæ corde vulne-

vulnerato patiuntur. Signa percussorum testium, & partium externarum cum satis oculis pateant non describentur sed eorum loco ad iudicia potissimum trāsibimus. Minus periculi sunt vulnera, quæ ad latus recipiuntur, quam in medio abdomine, vt lib.vi.meth.med. testatur Galenus: quum tenuem aponeurosim nullam habeat, & sutura in medio difficulter administretur: quum nimirum & hac parte maximè procidant intestina, & ægrè inibi contineri queant. Si igitur maius sit abdominis vulnus, tum plura necesse est intestina excidere, tum difficilius denuo immitti: quanquam & parua uulnera tractatu etiam sint difficilia. Nam nisi quod procidit, illico in suum reponatur locū, inflatur, surgitq; in tumorem: quo fit, vt per angustum foramen immitti nequeat. Quare minus graue per huiusmodi vulnera mediocre foramen est. Si uerò omentum excidat, necessario putrescit, autore Hippo.lib.vi. aphor.lviij. quā ob causam medici partem illam, quæ fuerit nudata, solent resecare. Intestina, quæ exciderunt, nisi uelociter remittantur, inflantur ex frigore ambientis aëris, ac difficulter postea remittuntur. Vesica deinde discissa, aut præcordijs, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut uentriculo, aut iecore, letale est, uel Hipp. testimonio lib.eodē præcitato, aphor.xviij. atque Celso lib.v. supra allegato loco, ubi renes etiam, & ieiunum intestinum adnumerauit inter ea uulnera quæ seruari non possunt. Abdominis autem uulnera, quæ non penetrāt, peculiare nihil habent, nisi rationē colligādi, atque suendi, cum in cæteris eandem prorsus curationem

obseruent cum carnosis (vt ita dixerim) vulneribus. Sed quæ vlterius penetrauerint, neq; ex prædictis membris aliquod exierit, peculiarẽ habent suẽdi modũ, nec aliã requirunt à prædictis curationem. Itaq; principio id agendũ est, & postmodum ad ea medicamenta deueniendum, quæ agglutinãdi facultatem habent. Sed si tale sit vulnus, ut vẽtriculi tota substantia sit perforata, quamprimum oleo absinthino confortare, ac roborare ipsum nitemur, vel myrtino, vel oleo cydoniorũ, aut aliquo eiusmodi, postea cum mundificatiuo, vt vocant, procedendum erit, ex terebinthina, farina hordei, & vitello oui, & post quatuor, aut quinque dies sequenti medicamento agglutinandum. Recipe vini cytoniorum, thuris, & mastiche quod sufficit, bulliant simul, & vtere. Item plantaginis aqua cum thure, & mastiche plurimum auxiliatur, & alia quæ suo loco postea enarrabuntur. Vt verò intestina, quæ exciderunt in suũ recondantur locum, principio id agendum esse docuit Galenus lib. 6. meth. med. Secundò, vt vulnus suatur. tertiò, vt medicamen imponamus. quartò, vt nequa præstãtior pars simul afficiatur, prospiciamus. Si ergo adeò paruũ sit vulnus, vt inflatum intestinum ex frigore ambientis aeris, remitti nequeat, discutiemus flatum, spongia molli, & ex calente aqua madenti, moxq; expressa, intestinum ipsum calfacientes. Præparatur verò interea vinum austerũ calidum. Quippe id magis calfacit, quàm aqua, roburq; intestino addit. Quòd si huic quoque præsidio intestini inflatio non cesserit, incidendum peritonæi tantulum syringotomis

ingotomis eſt, quantum ei quod excidit, reponen-
lo ſit ſatis. Scalpelli verò, quibus acies vtrinque
habetur, aut quibus cuſpis acuta eſt, ſunt omnino
fugiendi. Situs autem laboranti ſit talis, vt quæ
vulnerata pars eſt, ſublimiorem ſemper locũ obti-
neat. Cauendumq; magnopere eſt, ne id quod exci-
derit, degrauetur quicquam ab inteſtinis alijs. Qui
igitur inteſtina per magnum vulnus prolapſa, re-
ponere in propriam vult ſedem, is vbi totum vul-
nus manibus ſuis extrinſecus apprehenderit, debet
intrò reprimere, tum conſtringere, ac exiguum ſem
per ſuenti prænudare: quin etiam idipſum, quod
aſſutum eſt, modicè comprimere, quo ad totum
perſuatur. Quoniam igitur coire, inquit Gal. coale-
ſcereq; oportet cum peritonæo abdomen, incipien-
dum quidem à cute eſt, atque ab externo introrſus
acus inijcienda eſt. Vbi verò tum cutem, tum re-
ctum muſculum totum tranſierit, prætérito quod ei
ſubeſt peritonæo, per reliquum peritonæum eam ab
interno extrorſus inijcies, atque inde per reliquum
abdomen ab interno extrà tranſmittes. Vbi hoc pe-
nitus penetrauerit, rurſus ab externo introrſus
idem abdomen eſt perforandum. Mox vbi perito-
næum, quod illi quoque ſubhæret, præterieris, atque
ad contrarium veneris, hoc quoque ab interno ex-
trorſus eſt perpungendum, vnáq; cum eo totum
ipſi coniunctum abdomen. Deinde ab hoc incipien-
dum rurſus, atque id cum contrario peritonæo con-
ſuendum: ac rurſus vicina quoque cute tranſmiſſa,
iterum ab ea parte acus introrſus eſt traijcienda,
conſuendumq; abdomen id cum peritonæo contra-

rio, etiam inibi vicina cute transmissa. Atque hæc iterum, iterumq; facienda, quoad totum vulnus similiter consuerimus. Quòd verò ad interuallum punctionum earundemq; altitudinem pertinet, mediocritas eligenda est. Filum etiam inter durum & molle medium quoddam obtineat. At verò medicamenta, quibus in his utemur, eiusdem materiæ sunt, cum uulnera glutinantibus. Porrò alium statim Galenus suendi abdominis modum describit, ab alijs nimirum susceptum, in hunc modum referens. Sunt qui aliter uulneratum abdomen consuant, ad hunc modum: oportet à uicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrsus per id tantũ acum transmittere. Post, prateritis utrisque peritonæi labris ex aduersa parte ab externo introrsus per utrunque eius labrum acum reuocare: dein rursus hanc reuocare, atque ab interno extrorsum per aduersum abdomen traijcere. Atque ita totum peritonæum sibi mutuò coalescens, prorsus intra abdomen absconditur. Deligatio uerò extrinsecus, uel præcipuè in his necessaria est, atque ad hæc, quod inter bubones & axillas est, id totum molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circundare oportet: satius item fuerit, si & per clysterem intestinis, aliud simile infundas. Quod si quid ipsorum intestinorum sit vulneratum, quæ extrinsecus fieri debent, omnia similiter, vt diximus, sunt peragenda. Cæterum quod inijcitur, vinum nigrum, austerum, & tepens erit. Ac crassa quidem intestina, sanatu facilia sunt è contrario difficilia, quæ tenuia existunt. Ieiunum autem est omnino incurabile,

Abdominis suendi forma secũdum Galenum.

tum

um propter magnitudinem multitudinemq; vaso-
um, tum quòd tunica eius neruosa, prætenuisq;
t. Adde, quòd tum bilem synceram hoc intestinum
ecipit vniuersam, tum quòd omnium maximè est
icinum iecinori. Ventriculi autem quæ carnosæ
artes infernæ sunt, curare cum fiducia tentabis:
uæ verò in ore eius sunt, eis sensus acumen, quo
ìinus sanentur, obest: atque hoc etiam, quòd medi
amenta illic diu hærere nō possunt. At verò omen
um, si per vulnus exciderit (præstat enim hæc pars
nimali vsum non vsque adeo magnum: constatq;
x membrana tenui, arterijs, atq; venis contexta)
i quid ex eo nigricans sit, excipiemus id vinculo:
c sic, quod post vinculum est, amputabimus: atque
t in imo fine iam prædictæ suturæ abdominis pen-
leant ipsius vinculi extrema curabimus: quo ni-
nirum ea, quum ex vulnere suppurante euomen-
ur, facilè recipiamus. Hepar autem, renes, et lien,
um mortalia habeant vulnera, propterea cura-
ionem potius ab ipsa natura recipiunt, quàm à pe-
ito admodum artifice: veruntamen relinquenda
uxilijs non sunt, sed quamprimum si sanguis intus
effluxerit, euacuetur si liceat, aut si fieri possit,
alioquin ad inguina, si æger euaderet, laberetur,
ibique bubonem, aut fistulam, vel quid simile infe-
reret, quod postmodū breuissime appareret. Quare
euacuato sanguine, subinde modo prædicto, atque
eadem diligentia suatur locus vulneratus, prædi-
ctisq; medicamentis foueatur. At si in vesica, te-
sticulis, vulua, vel virga vulnus coiuerit, cum om-
nes eiusmodi partes eodem prorsus modo curentur,
nihil

nihil tamen ab aliis vulneribus membrorum carnosorum peculiare habere videntur: & ideo primò nunquid sutura locus oblæsus egeat, eamq; rationibus suo loco supra consignatis, suemus. Quod si sutura locus minimè indigeret, satis erit vulnus primis diebus oleo ros. & oui vitello simul commixtis, curare; postmodum terebinthina, olei loco, cum vitello oui ad pus incitare: tertio extergere ex melle rosaceo farina hordei, ac terebinthina: & quarto si caro fuerit mollis induretur cum vnguento apostolorum, incarnetur, & consolidetur.

De femoris, ac cruris vulneribus curandis. Cap. 18.

FEMORVM, *ac crurū vulnera mortis periculum nunquā portendunt, nisi magnitudine substantiam excedant, quæcunque enim vulnera magna dixeris, periculo non uacant, ob subiectarum partium solutionem. Spasmus in harum partium uulneribus aliquando contingit, animi deliquium, & non exigua inflammatio: præcipuè si aliqua maiorum neruorum, uel tendinum, uel capitis musculi, siue uenarum, siue arteriarum, aut ossis medullæ portio secta fuerit; unde etiam sequitur claudicatio. Intentiones nullæ prorsus hic ab aliis particulares enascuntur, sed à dolore, inflammatione, & aliis symptomatibus custodiendum erit membrum; suenda, si necesse fuerit, labra erunt, & tandem agglutinandus est locus.*

Quòd

Quòd si contingat, ut persæpe in huiuscemodi naturæ uulneribus uidisse memini, uel propter errorem à medico, aut ægrotante, uel quolibet modo, ut caro nimium in his uulneribus excreuerit, atque in magnam molem deuenerit, remedijs protinus succurrendum est, cum & hic quoq; in morborum numero dicendus sit, qui in quantitate, magnitudineve partium spectatur, quemadmodū & cauitas erat, de qua suo loco pertractauimus. Quamobrem sicut vulnus cauum, non vnus est defectus, sed duo, nempè vulnus & cauitas, ita vulnus, quod supercrescentem carnem habet, non vnum dicitur uitium, sed cum vulnere carnis excrescentia. Ergo duæ sese offerunt indicationes, cum duos esse differentes morbos dixerimus, nempè carnis supercrescentis detractio, quæ solis medicamentis perficitur: & solutarum partium agglutinatio, quæ naturæ munus Galeno, & omnibus dicitur. Medicamenta uerò, quorum egemus perpetuo auxilio in supercrescentis carnis detractione, talia natura esse oportet, vt vehementer exiccent, et facultate acri: cuiusmodi est spongia, stuppæ minutim incisæ, linamenta è pannis carpta muria acriori imbuta, & re siccata: chalcantū, seu atramentum sutoriū, chalcitis, seu uitriolū, radix hermodactyli, & asphodelorum, oleū etiā, seu aqua sulphuris, & alia id genus medicamēta, quæ pro ægrotantiū natura, tum benigniora, tum ualentiora seligenda erunt, ut uberius lib.6.dicemus. Eiusmodi autē remedia donec vulnus æquale atq; impletū reddant, applicanda erūt, & postea semouenda, quorum loco, ea quæ cicatricem

cem

cem inducant succedere protinus debent: nam ubi purgatum, impletumque, ac æquale carne uulnus fuerit, cicatrice tantum induci postulat. Quæ autem esse eiusmodi debeant medicamenta, quove gradu exiccare, atque conglutinare debeant, loco suo in Antidotario reperies.

De genu, & tibiæ vulneribus curandis. Cap. 19.

VULNERA, *quæ in genu recipiuntur, propter diuersas causas, maxime erunt pertimenda, cum propter ligamẽtorum, tendinũ neruorumq; copulationem, tum propter promptum, ac facilem humorũ decursum. quod animaduertens Auicen. Vulnera (inquit) quæ cadunt in genu apud rotulam, sunt mala, & ad ea quandoq; sequuntur accidentia mala, è quibus pauci liberantur. Huiuscemodi uulnera, quum in particula magno prædita sensu contingant, non fiunt sine uehementi admodum dolore, quem sequitur aliquando mors, aliquando totius membri iactura, & per cõsequens non potest prohiberi inflammatio. Cæterũ à quacunque parte uel regione uulnus in genu recipiatur, proculdubio ex superficiali admodũ ictu, neruorum, ac tẽdinum solutio contingere debet, ob locum modica carne præditum: atque interdũ os ipsum tangit, ac secat, unde, (ut dictũ est) pessima symptomata excitantur, nempè profusio sanguinis, dolor uehementer crucians, conuulsio, syncope:*

pe : à quibus & agẽdorum etiam indicationes sumendæ sunt : nam uulneris, qua uulnus est, sanatio mediocris siccatio existit : at uulneris, quod cum alio affectu coniunctum est, eius curatio, ut uulneris solius non esse oportet, sed prior illius affectus, qui cum uulnere consistit, secunda uerò ipsius uulneris, idcirco siue phlegmone quæpiam, siue nigritia, siue erysipelas, siue œdema, aut eiusmodi uulneratam carnem obsederit, primum eius molienda curatio est. At uerò, quòd uulnus interim non solum non commode curatur, sed multò etiam maius redditur id neminem latere arbitror. Itaq; , siue dolore fuerint circumposita uulneri loca, seu inflammatio, aliusve præter naturam tumor in his constiterit, propria eius affectus sanatio inuenienda nobis est : illud pro certo habentibus, fieri non posse, ut uulnus sanetur, nisi locus in quo constitit, prius sit sanatus. Quapropter quomodo hæc omnia sint prohibenda, aut arcenda, partim ex præcedentibus abundè constat, partimq; lib. 5. declarãda consignata fuere. Idcirco in uulneribus genu curandis, post exactum prognosticum, post phlebotomiã per venas cubiti, si fluxio præsertim ad eiusmodi partes occurrat, atque plurimum attollatur, præterea totum corpus sanguine plenũ appareat, & valida laborantis vis, tempusq; anni sit ver, & temperata regio, æger adolescẽs, aut iuuenis, quas requiri conditiones in phlebothomia eiusce partis retulit nobis Galenus lib. 2. ad Glauc. artis curatiuæ, quo loco inquit : is sanguinis euacuatione ex superioribus partibus indiget : oportetq; eius in-

cidere

cidere in cubito venam, aut scilicet interiorẽ, aut mediam: quum semper fluxionis motum ad cõtrarium reuellere oporteat. Post purgationem, ac victus etiam rationem, arcenda hæc symptomata suis opportunis, ac enarratis medicamentis erunt, reliquum vulnus postmodum, vel suentes, vel obligantes, aut alia ratione curantes, prout ex præcedentibus constat: idq́; non in solis genu vulneribus obseruandum esse opinor, sed etiam in eiuscemodi, quæ tibiarum propria esse cõstat, quæ quidem omnia, cum omnibus communem curandi rationem obtinent, præter ossis vulnerati animaduersionem, quæ contemplatio summo etiã futura erit auxilio vulneribus ossium brachiorum. At cum vulnera ossium dixerimus, non idcirco fracturam, cum vulnere confundimus, sed alterum ab altero affectum penitus seiunctum esse volumus, & si ab omnibus sancitum sit, solutionem continui, in carnosa parte dici vulnus, & vlcus, in neruo conuulsionẽ, in vasis & musculis ruptionem, in ligamẽto apospasma, & in osse fracturam merito dici. Verum & si cõtinuitatis solutio in osse Galeno libro. 3. meth. med. ac lib. 6. & passim alibi catagma, hoc est fractura dicatur, recentiores tamen, fracturam vocare cõsueuerunt, solam eam ossis diuisionem, quæ sine incisione à violento ictu extrinsecus, vt ruptio accidente, fiat, & ossis vulnus præcisionem telo incidente factam. Quæ quidem cum causam, signaq́; manifesta habeant, primo sunt præsagio indicãda, vt senex Hippocrates fecit, qui lib. 5. apho. frigus nudatis ossibus infestissimũ esse iudicauit. & lib. 7.

In

In oſſis (inquit) exutione eryſipelas malum. Si verò magna oſſa, veluti eſt os, quod propriè brachium, & humerus dicitur, & vtrunq; focile, ſiue os tibiæ maius, & minus tota præciſa ſint, adeo vt medulla egrediatur, eiuſmodi vulnus periculoſum admodum eſt, & magna ex parte membrum, quod ita præciſum eſt emoritur. In eiuſcemodi autem curandis exactè vulneribus, quatuor recẽtiores indicationes nobis propoſuerunt, quarũ prima eſt, vt ijs, quæ infixa ſunt, & oſſium fruſtis exemptis, labra inuicem diſtantia in vnum adducantur, & commiſſa maneant, vulnus in carne acceptum, ſuturis altioribus, & validioribus contrahendum eſt. Secunda, vt auxilia, quæ cõueniant, adaptentur. Tertia, vt deligaturæ modus decens adhibeatur. Quarta, vt poſtquam ab inflammatione tuta ſint, victus poro gigneudus aptiſſimus inſtituatur. Quomodo autem primam aſſequi poſſimus loco ſuo demonſtratum abundè fuit, neq; iterum ſunt enucleanda. Secundam verò hoc modo conſequi poterimus. Sutura (vt Guido, & Tagautius nos docent) decenter facta penicillum in vulneris locũ decliuiorem imponamus, quo ſanies, & oſſis fruſtula (ſi quæ ſint) commodè expurgentur: puluerem interim ſuturarum conſeruatiuũ ſuperponentes, quem primis diebus cũ oui albumine admiſcere poterimus, et poſtea agglutinatorium cõmmune ex puluere illo terebinthinæ permiſtũ accõmodabimus, vel aliud ſimile incarnatiuum. Tertiam verò intentionem abſoluemus, ſi totum membrum, in quo os integrè abſciſſum eſt, poſt ſuturam, excepto

uulnere

vulnere duplici panno obuoluemus, qui quidē primis diebus albumine oui, alijs verò calente vino ſtyptico imbuemus, & faſcia longa, ac iuxta membri magnitudinem lata deligabimus. Quartam aſſequemur, ſi quo tempore porus, ſiue callus ſupergignitur corpus boni ſucci cibis nutriamus, & qui multū nutriant, ut prælapſo. 2. lib. abūdè docuimus.

De pedis, & eius partium vulneribus curandis. Cap. 20.

QVAE in pede contrahuntur vulnera, ſi methodo ab inflammatione, & dolore præcaueātur, communia prorſus cum præcedentibus erunt, quod quonā pacto faciundum id ſit, abundè ex prædictis conſtat. Quare reliquum eſt, ſi vulneribus totius corporis humani finem imponere velimus, aliqua tandē huic capiti de vulnere ex ictu, vel morſu venenoſorum animalium verba facere: quæ idcirco inter pedum vulnera depoſita ſunt, propter faciliorem aditum multorum ſerpētum, quibus incommodum nihil eſſe cōſtat, quo hominem interficiant, ſi pedibus, aut digitis virus ſuum proijciant, ac dentibus inſerant. Quare & ſi de venenis medico tractare, neceſſaria magis quàm benigna materia ſit, & quamuis de omnib. venenis multi pertractarint maximæ authoritatis medici antiquiores, cum Græci, vt Dioſcorides, Oribaſius, Paulus, Aetius, & quamplurimi, tum Arabes, vt Auicenna, Raſis, Moſes, ac alij, tum etiam

etiam Latini, vt Celsus, Henricus, Petrus Conciliator, & reliqui, nos tamen hoc loco vulnerum ex morsu, punctuve illatorum curationem referemus, atque eam adhuc duntaxat, quam maximè chirurgia molitur. Primum itaque venenata vulnera ex morsu, aut ictu, vel punctu eiuscemodi signis cognoscenda sunt, quòd nempè infixum vulnus validè doleat, color perit, ac permutatur, rubetq́;, & inflammatur, aut liuet, vel nigricat. Vulneratus grauibus extorquetur molestijs, ac totus ardet, obstupescit atque eiusmodi symptomata maiora quidem & minora patitur, pro veneni aduersa qualitate, pro loci natura, pro ægri ac partium eius robore, & pro ratione adhibiti auxilij. Porrò venenorum differentias, causas, signa, & prognostica ab alijs petito, cum nobis sat sit hoc loco curationem tantum admittere, quandoquidem alias de ea re tam necessaria tractatũ integrum simus palam daturi. In omni igitur morsu, vel ictu venenosi animalis, geminam ex Galeno lib. 13. meth. meden. curandi indicationem habemus: nempè veneni ipsius euacuationem, & eius quod dolorem creat alterationem. Virus sanè eiaculatum vacuant, tum excalfactoria medicamenta omnia, tum quæ citra calefactionem vehementer trahunt, veluti & cucurbitulæ, & cornua quædam, quibus non nulli cucurbitularum vice vtuntur. Sunt autem & qui ore suo virus extrahunt, ægræ videlicet particulæ admoti, ipsumq́; vulnus labijs complexi. Huc sanè pertinet, & cauterium, & medicamenta quæ cauterijs similiter escharam efficiunt. Atque hæc omnia to-

Vul. venenatorũ ex morsu, vel ictu curatio.

tam eius quod infeſtat ſubſtantiam exinaniunt. Alterum genus auxiliorum eſt eorum, quæ qualitatem per contrariam qualitatem alterant. Porrò, vt ad morſuum, ictusve curationem hanc à Galeno traditam aliqua ab alijs ſuſcepta adijciamus, refert Dinus ſe hoc ſequenti vnguento in omni morſu tam venenato, quàm non venenato vſum fœliciter fuiſſe. Recipe ceræ, picis nigræ, axungiæ veruecinæ, olei antiqui ana quart. 1. galbani, vnc. 1. fiat vnguentum. Emplaſtra quoque, & cataplaſmata ex dictamno, & alijs medicamentis calfactorijs, quæ uehementer trahant, plurimum laudantur. Præter opinionem etiam facit Aetio ex uiperis theriace Andromachi emplaſtri modo impoſita, & compoſitum hoc medicamentum, quod recipit ſpumæ argenti, ceruſæ, reſinæ pinus, ſingulorum libram, olei ueteris lib. tres, ceræ unc. ſeptem, ammoniaci, thymiamatis trientem, hoc eſt unc. quatuor, galbani tantundem: ceruſam, argenti ſpumam, & oleum coquito donec non inquinent manus, deinde liquefacta adijcito, unito, & utitor repoſito ad omnem morſum, & ad abſceſſus, & tubercula mammillarum, panos, ſinus, fiſtulas, parotidas: ad miraculum enim diſcutit ipſas. utitor & ad carbunculos. Arcet uehementer inflammationem, & rarò citra magnam commoditatem, & efficaciam adhibetur. Deinceps in magnis quoque, ac uehementibus ictibus, tum morſibus potens eſt hoc ſubſequens Guidonis medicamentum, quod acrioris eſt potentiæ. Recipe galbani, ſagapeni, opopanacis, aſſæ fœtidæ, myrrhæ, piperis, ſulphuris, ſingulorũ ſemiunciam,

Vnguen. ad morſus quoſcũque.

ſtercori:

stercoris columbini, & anatis, ana unc.ij.calaminthæ, mentastri, ana unc.1.dissoluantur gummi ex uino, & in unum misceantur omnia cum melle, & oleo antiquo, & fiat emplastrum. Plurimum etiam præstare retulit oleum ex scorpionibus Matthcolus lib.6.Diosc.circa initium, quod suo loco lib.6.describemus, quemadmodum etiam ab eodem compositum mirabile electuarium, & alia eius generis medicamenta, & cum post Galeni præcepta aliud nihil quicquam supersit, id unum adnotare tandem uolo, ea omnia quæ modò nobis relata sunt, atque alia quæcunque sunt recensenda medicamenta, si primis diebus prætermissa fuerint, frustra postmodum adhiberi: non enim uirulentam illam materiam, quæ iam ad intima, neglecta curatione pertransiit, satis euocare possent. Quare nulla utique eorum adiectionis foret utilitas, sed incassum corpora doloribus sternerentur. Atque huius libri de uulneribus finis esto.

Libri tertij, de uulneribus curandis, finis.

Sequuntur formulæ aliquot instrumentorum, quæ telis extrahendis idonea sunt, ex Tagautio desumptæ.

Forcipes denticulatæ, ad extrahendum ossicula, spinas, ligna, mucrones, & acuta id genus alia.

Forcipes Albucasis sub hac duplici forma depictæ. Quæ sunt secundum Guid. instrumentum. & Tagautij primum.

Rostrum coruinum quorundam, siue serpentinũ instrumentum.

Forcipis genus ad globos educēdos, vulgo barbatula.

Alia forcipis forma denticulatæ.

Forceps cannulata, quæ haud differt multum, à forcipe concaua, cuius icones in præcedenti libro videntur.

1 2

Forma

Forma instrumenti ad extrahendũ ferrum vel aliud infixum.

Terebra directa ad ossa amplianda, quibus tela inhærent.

Terebra quorundam directa.

Forma

Forma forcipis excisoriæ ad vulnera amplianda, quo infixa eximi facilius posſint.

Forma caui impellentis, quod & propulsoriũ nuncupatur fęmina.

Forma ſurdi impellentis, quod & propulſoriũ mas dicitur.

Inſtrumen-

Instrumentum balistæ simile.

1

2

Stilus.

Stilus vncus. Stilus rectus.

Corpus multis modis vulneratum.

Quomodo

Quomodo plumbeus globus immiſſus extrahatur.

Brachia

Brachia multifariam sagittis perforata.

Andrea

ANDREAE VESSALII BRVXELLENSIS, HISPANIARVM REGIS PHILIPPI ETC. MEDICI, CHIRVRGIAE MAGNAE, LIBER QVARTVS.

DE VLCERIBVS.

Quid ſit Vlcus, ac de vlceribus in vniuerſum. Cap. I.

VLCERIS *nomen frequens apud recẽtiores à uoce Græca deductum eſt, nam Hippocrates, Galenus, et quotquot Græci autores eos ſectati ſunt* ἕλκος *dicũt* ἀπὸ τοῦ ἕλκεσθαι *hoc eſt à diſtrahendo, quaſi quod in contrarias partes, atque oppoſita, illud, quod vlcus patitur diſtrahatur. Vulnus pariter à vellendo dictum eſſe videtur: quaſi quòd in cõtrarias partes diuidantur vulnerata corpora. Inde quid ſit hoc, quod vlcus appellamus, vidẽdum modo eſt, cum vnde vox deducta ſit inuenimus. In eiuſmodi diffinitione multos antehac elaboraſſe autores video, ſed fruſtra vana, & inepta tãdem dixiſſe, quorum opiniones rationibus quam maximis abſoluere, atque in futurum euellere nite-*

Vlcus, & vulnus vnde dicta.

re nitemur. Et primum Auicennas quar. quar. dixit vlcus nominari solutionem continuitatis in carne, quādo facit saniem & pus. quæ differentia etiā vulneri cōuenit, quod tamē distinguit ab ipso Auic. in eodem libro. Nam vulnus est soluta continuitas in parte carnosa, ex qua egreditur sanies vel pus. & tamen Tagautius excipit definitionem hāc tanquam optimam cum tamen nobis non explicet naturam rei, sed deceptus fortasse Tagautius est ex Guidonis verbis, qui postquam Galeni definitionē amplexus fuit, quam etiam Auicenna posuit celebrasse est visus. Verum errat maximè Tagautius cum inquit. Cæterum in hac vlceris definitione, solutio continuitatis, locum generis obtinet, cuius species libro superiore de vulneribus abundè recensuimus. Reliquæ verò definitiones particulæ pro differentia appositæ sunt. Nam & si differentiæ locum reliquæ particulæ possideant, eadem tamen, (vt modò diximus) vulneri etiam conuenire necessum est. Aliqui deinde solutam esse continuitatem dixere, immundiciem habens plusquàm per spatium septē dierum: quod est deliramentum, cum quamplurima sint vlcera, quæ neque septem diebus emittunt sordem, & tamen vlcera meritò sunt dicenda. Recentiores aliam addunt, quòd vlcus sit solutio continuitatis in carne, in qua consistit vna vel plures dispositiones, quæ consolidationem impediunt, ex quibus sanies aut putredo causatur. Quæ quidem definitio, non quid sit vlcus nobis ostendit, differentiasq; nimis remotas assumit, quæ specierum vlceris sunt differentiæ, non autem ipsius vlceris: nam vulnus

inflam-

inflammatum, vel erysipelatum est solutio continui cum dispositione impediente consolidationem, & egreditur sanies: ergo hæc vulneris inflāmati erit definitio. Secundo dantur quædam vlcera sicca, et ita sicca, vt nihil egrediatur neque pus, neque sanies, neque tantillum humoris: quòd in morituris apparet. quæro tunc, si ex vlcere debet exire sanies uel pus, an hæc sint dicenda vlcera, & procul dubio non erunt. tertio datur ulcus cum putredine, & ulcus sine putredine: si putredo est differentia, ac ueluti forma ulceris putridi, quod est species: ergo nō ulceris, quod est genus. aliter forma humana esset animalis generis, cum sit species, scilicet hominis. quare neque eiusmodi definitio erit conueniens. Autor de constitutione artis medicæ, cap. vi. uidetur ad rem magis accessisse, cum inquit, quòd solutio continui si prouenit ex erosione in osse, dicitur teredo, in reliquis partibus mollioribus, uocatur ulcus. quo loco tacitè nobis innuit, quid sit ulcus. Quare ulcus esse compositam solutionem continui carnosi, immediatè factā dicemus, nec melior inuestiganda definitio est, quæ ulcus quid sit explicet. Si uolumus hanc speciem solutionis esse distinctam à vulnere, aut à causa, est assumenda ratio. Aut igitur una cum Galeno omnem solutionem carnis, à causa ista, uel illa prouenientem ulcus, & vulnus uocemus, aut quemadmodum facit Celsus, lib. 5. & 6. qui hæc confundit, & aliquando plagam, aliquando uulnus, aliquando ulcus idem appellat. Diximus solutionem esse continui, quia Galenus de ulceribus tanquam de solutione continui loquitur. nam decem

species solutionis continui lib. 3. & 4. metho. med. constituit: inter quas est vlcus. Sed dicet modo aliquis ex recentioribus, soluta ista cōtinuitas, est per te composita, sed Galenus nunquam hæc prodidit. Auicenna, Conciliator, & omnes recentiores infinitas species solutionis enumerant, quas nunquam ad immediata sua genera reuocant. Sciendum igitur est continui solutionem ex Galeni sententia lib. de differen. morb. cap. 4. & 9. & etiam lib. 2. 5. & 8. med. meth. atque passim, esse morbum simplicem, quia vna tantum qualitas, vel dispositio naturalis corporis patientis aufertur, quæ est naturalis vnio: nam simplicis morbi, & compositi, hæc ratio est, quod hic plures dispositiones naturales aufert, ille vnam tātum, quod patet exemplo in qualitatibus. Sequetur ergo (dicet aliquis) quòd ulcus cum sit solutio continui, sit morbus simplex, nequaquam, ergo compositus, concedo: ergo solutio continui aliqua composita, verum est, ergo malè Gal. hoc nō sequitur, atque vtinā tam verè ac liberaliter loquutus in Anatomicis administrationibus foret, sed tūc tēporis Græcus erat, ergo mēdax, vt ille inquit, cū uera fatetur Romanus euadit, sicuti nunc dicendum est. Nam scire licet, quòd solutio continui verè est morbus simplex, & optimè loquitur Galenus: nihilque est nisi illa partium vnio disiūcta, & separata. Vt plurimum tamen iungitur ista solutio continui cum alijs morbis simplicibus, & intemperie varia cū sit cum imminuta quantitate, & quantitate adaucta, cum substantia immutata ac similibus; & ita fit morbus compositus. Sed

Græci mendaces, contra Rom.

quoniam

quoniam ex adiunctis intemperiebus, aut morbis vnaquæq; prius sanatur, quàm solutio, atque illa vsque ad integrā sanitatem semper remanet (quod commune quidem cum vulneribus ex præcedenti libro constat) hac ratione huiusmodi morbi appellationem potius à continui solutione, quàm à quantitate, aut intemperie, aut quid simile sumpserūt. Exemplum patet in quolibet vlcere, aut herpete, cancro, fistula, vlcere cauo, ac similibus, cū carne addita aut imminuta. Quare doctissimè Galenus lib. 3. meth. med. loquens de vlcere simplici, ut eo, quod vere est solutio continui, dicebat eos falli, qui credūt cauitatem, inflammationem, carnem supercrescentem, erysipelas, cancrum dolorem esse differentias simplicis ac solius vlceris, vel solutæ cōtinuitatis, cum hi sint magis morbi quidam compositi, quàm simplices. quòd etiam optimè obseruauit lib. 4. meth. med. dū loqueretur de erosione, quam inquit, esse affectionem vnitatis, & quantitatis. Igitur vlcus, de quo nos loquimur, cum semper disiunctionem partium habeat, soluta est cōtinuitas, & cum semper de substantia aliquid desit, aut supercreuerit, aut quid simile adsit fit quòd compositus sit morbus, vel solutio composita, cum à diuturniori nomen accipiat, atque hac ratione differt ab vlcere simplicissimo, vel vulnere. Et quoniā sunt quædam solutiones continui compositæ, vt vlcus inflammatum, cauum, cancrosum, neq; nos de his tantum simus compositis fusius loquuturi, sed de ijs, quæ ab istis vlcera vocātur, propterea causam efficientem pro differentia adiunximus, scilicet in-

temperie, vel causa interna: nam in cauo vlcere deest quantitas, in vulnere etiam cauo deest quantitas, prorsus in carne: & in uulnere, quia à ferro, aut aliquo telo, uel materia extrinsecus inciden te excisa est: in ulcere, quia ab intemperie eliquata. Dicamus igitur hoc pacto. Vlcus est solutio continui carnei, sine sectione facta, cum deperdita quantitate. Et quando dicimus continuum carnosum, cutem, cuticulam, & carnem intelligimus, vt facit Galenus lib. 3. meth. med. qui inquit, Vlcus est solutio cõtinui in parte carnosa. et postea ca. 4. eiusdem libri ait, ulcus esse solutionem cõtinui, uel in epidermide, uel in cute tota, uel unà cum cute subiecta. Vnde colligimus carnosum intelligi pro carnosa parte, & cute etiam, quæ naturam carnis sapit. quibus dictis ad ulcerum differentias iam propius accedamus.

Vlceris definitio.

De vlcerum differentiis, & vnde sumantur. Cap. 2.

MORBORVM *differentiæ omnes, uel à partibus, quibus morbi insident, uel à qualitate morbis coniuncta, uel à tempore, & mora sumuntur. A partibus quidem prima, præcipuaq; genera constituuntur, ut sunt alij similares, organici alij. Similares hi iure dicuntur, qui parti similari insidentes illius temperiem euertunt: est enim temperies, si quid Galeno Græco homini creditur lib. 1. de vsu part. partium similarium essen tia.*

tia. Organici, qui instrumentariæ particulæ incumbentes, illius uel figuram, uel magnitudinem, uel numerum, uel structuram, & conformationem infringunt, ac labefactant. Similaris autem partis duplex est rursus morbus, simplex inquam & compositus: atque simplex, intemperies sola primarum quatuor elementorum qualitatum, calida, frigida, humida, sicca: compositus, intemperies omnes, quæ coniūctis qualitatibus consistere possunt, ut calida & humida simul, calida & sicca, frigida & humida, frigida & sicca. Intemperies autem omnis, autore Galeno lib. 1. de diff. morb. cap. 5. uel sine affluxu substātiæ uitiosæ est, uel cum affluxu eiusdem: ac sine affluxu intelligantur intemperies nudæ, sola qualitatum alteratione noxam inferentes, de quibus dictum sit: cū affluxu uerò, cum substantia quæpiam uitiosa iam dictis qualitatibus prædita, nēpè sanguis, pituita, bilis utraque ad ipsa similaria corpora fluit. Vnde tumores omnes præter naturam excitantur in corpore, phlegmone, erysipelata, œdemata, scyrrhi, cancri, phimata, phygethla, strumæ, elephantiases, psoræ, lepræ, vitiligines, & eius generis alia, de quibus futuro proximo libro fusius loquemur. Prioris generis intemperiem, quæ sine affluxu substantiæ est, scholæ intemperiem immaterialem, veluti alteram illam materialem vocare solent; quòd illa nuda sit, nec vlli materiæ coniuncta: hæc materiam, cui insideat secum habeat comitem. Omnis itaque præter naturam intemperies, siue nuda ea sit, siue cum affluxu vitiosæ substantiæ, similaris

 partis

partis morbus est. Ad partem organicam pertinent deprauata figura, indecens magnitudo, numerus vitiatus, constructio partium inepta, vnde vaciæ, vari, valgi, planci, luxatæ, & prominentes, vel casu, vel ictu, vel vitio aliquo partes figuræ vitiatæ morbi censentur: vti magnitudinis auctæ supra iustum naturæ modum partes, eædemve minores effectæ. Sic & indecentis numeri vitia sunt, cum quid præter naturam adest, quod adesse non debet, vt sextus in manu digitus: vel deest quod adesse debet, vt si vnus è quinque digitis desit.

Vitiũ partium constructionis

Conformationis, seu constructionis partium vitium est, indecens situs, & connexio partium præter naturam, vt in enterocæle, epiplocæle, hoc est descensus intestini, vel omenti in scrotum, in articulorum item tum luxatione, tum pararthrosi, idest, commotione. Per huiusmodi enim vitia partium instrumentalium situs deprauatur, vti connexus partium quando vicinæ partes inter se non bene consentiunt, vt in vinculo linguæ, pudendi, articulorum, ligamentis, laxis, intentis, ruptis breuioribus, aut longioribus effectis: ad quod item genus refertur, labiorum, digitorum, palpebrarum, & sedis coalescentia. De magnitudinis, numeri, & constructionis differentijs iam satis pro huius loci ratione dictum sit, quæ nobis quantum in differentijs vlcerum auxilio sint futuræ ex sequentibus patefaciemus, postquam in ipsis inueniendis recentiores ita inepti sunt, vt nihil dicant, quod ad rem faciat, quia artem ipsam ignorãt. Halyabbas lib. 8. theor. cap. 19. multas vlcerum differentias nominat, sed

tamen

tamen inordinatè, quemadmodũ idem Auicennas, & Rasis fecisse visi sunt. Galenus deinde inter Græcos differentias non assignat, vlceris istius, de quo nos loquimur, sed simplicis solutionis continui, in quo deceptus est inter iuniores Tagautius, qui ea quæ Galenus dixit optimè cum Guidonis præceptis confundit. Differentias vlcerum à tribus posse sumi asserit, nempè à causis ea excitantibus, membris, & accidentibus, seu dispositionibus cum eis complicatis: quamquam has à membris postea mistas faciat. Verum differentiarum fontes, à quibus eiuscemodi differentiæ expiscantur quinque (si Dijs placet) esse modò ostendemus. primus est compositionis ratio. secundus causæ ipsius affectus. tertius effectus ipsius morbi. quartus à partibus ipsius affectionis. quintus, & vltimus ab extraneis rebus & quæ nihil fermè ad curationem faciant: vnde differentiæ accidentariæ sumuntur. A primo igitur fonte tot significantur vnde possint oriri differentiæ essentia morbi, & quantitas discreta, ac decisa, immutata magnitudo, vel quantitas, figura, numerus, magnitudo secundum omnem dimensionem. Vlcera igitur alia sunt magna, alia parua. magnum vlcus in magna solutione continetur, hoc est longa, vel profunda: paruum, quod breui, ac superficiali solutione constat. Et quoniam in vlcere semper cũ solutione est cauitas, igitur vlcus aliud erit multum cauum, aliud parum: vlcus totum patens, vlcus ex parte tectum, quod cauernosum vocant: vlcus pariter latum, atq; amplũ, vel angustũ, ac breue. Vnde miror valde quòd Guido, & Tagau-

Tagautij dementia.

Guidonis, & Tagautij error.

Guid. & Tagautii error.

tius dicant, vlcus profundum, sinuosum, ac similes species vlcerum, constitui à differentijs desumptis à causis. nescio profectò quæ causa profunditas, uel sinus vlceris constituat ipsum vlcus tale. A figura etiam nascuntur vlcerum differentiæ, à rotunda, ab inæquali, obliqua, recta, intorta, pampini nodo, fistulari: vnde vlcus fit rotundum, quod difficillimè sanatur ob figuram illam. inæquale vlcus est illud, in quo maior copia remota est carnis in hac parte, quàm in illa, in quo magis caro supercre uit hic, quàm ibi, vel creuit supra modum: vel in quo solutio continui inæqualis facta est. rectum vlcus fit, quod per rectam lineam est solutum, uel per rectam figuram patitur comminutionem: obliquū, & intortum fit vlcus ad pampini modum, vt in fistulis dictis, plurimis accidit: fistulosum, quod angustum, rectum, ac productum est, ac circulare, vt fistularum cauitas. Numerus etiam nobis varietatem ulcerum indicat, an sit vnū vlcus, an simplex, an compositus: & si cōpositum, vt hoc de quo nos agimus, an in hoc genere aliud compositius alio: atque ita à componente morbo oriūtur differentiæ, atque appellatio speciei. Morbi autem, qui possunt coniungi cum vlcere, sunt intemperies, abscessus, inflammatio, erysipelas, gangræna, vel corruptio, cancer, callus, vel ostracosa durities, os cariosum, varix. hinc fit vlcus cum intemperie calida, frigida, humida, sicca, in quo copia saniei atque sordis, caro humidissima, & mollissima. Vlcus cum apostemate, apostematosum appellant, quod ob adiunctū morbum differat ab alio: vlcus inflammatum, vl-

Morbi, qui cum vlcere coniungi possunt qui sint.

cus

Vlcerũ species.

cus eryſipelatum, vlcus corruptum, fœtidum, putridum, ac gangrænoſum: vlcus canceroſum, vlcus calloſum, oſtracoſum, denigratum, vlcus cum oſſe corrupto, varicoſum. Iſtæ ſunt ſpecies vlcerum ſumptis differentijs à compoſitione, ac varijs modis cō-poſitionis, in quibus non poſſum ſatis mirari, quomodo recẽtiores has differentias ex ſymptomatibus oriri dixerint, cũ hæc nō ſymptomata, ſed morbi ſint penitus. Habemus iam quot ſint vlcerũ ſpecies, quæ à ſumptis differentijs à natura ipſius ulceris conſtituuntur, ſcilicet à magnitudine longa, lata, & profunda: à figura circulari, recta, obliqua, æquali, apparente, & non à numero, uel ſimplicitate, uel compoſitione cum hoc, uel illo morbo: eo denique ſimplici, uel compoſito. Hæc penitus naturã, ac modum eſſentiamve ulcerum ſequuntur. Succedit modò ſecundus fons, in quo cauſæ reperiuntur, quarum aliæ efficientes, quæ erant cacochymia, intemperies partis, acre appoſitum, corpus contagioſum. Ab his differentiæ ſumuntur: hinc ulcus cacochymum, ulcus rheumaticum apud Galenum, ulcus melancholicum apud Auicennam. Ab intemperie nulla differentia ſumitur, cum ſit cauſa coniuncta, atque ſemper magna, aut parua, aut minima adſit. Ab extrinſeco erodente, uel urente, ulcus ambuſtum. Ab atterente, intertrigo, uel intertriginoſum ulcus. A contagio, ulcus dicitur per contagium acquiſitum, atque ita differt ab ulcere, quod cauſam internam habebat. Cauſa materialis nobis etiam differentias ſubminiſtrare poteſt. Morborum autem materia duplex exiſtit, altera ueluti ex quo

quo constent morbi, ut materiam inflammationis dicimus sanguinem, atheromatis phlegma, quia hi tumores ex hac materia fiunt, & constant: altera est ueluti subiectum. in quo cõsistant morbi, & ab hac oriuntur differẽtiæ ulcerum: nam ulcus cutaneum est, ulcus carnem arripiens, ulcus tunicas oculi occupans, ulcus in parte duriori, ac ficciori, ulcus in parte molli, vt muliere, & puero, vlcus capitis, vlcus oculorum, faciei, aurium, oris, colis, totius corporis, & eiusmodi. A fine etiam, qui est sanitas, differunt vlcera, de quibus nos loquimur, ulcus sanabile, ulcus letale, à fine enim hæc oriri dicimus. Tertius fons differentiarum proponebatur effectus, & per effectum intelligimus aut proprietates, aut accidentia, vel symptomata. Proprietates sunt mores: vnde vlcus rebelle, malignum, contagiosum, non cõtagiosum, quæ quidẽ sunt proprietates vniuscuiusque morbi. Accidentia sunt actiones læsæ, vlcus dolorosum, crucians, pungens, pruriens, pulsans, exurens, & eiusmodi, quæ ad sensum pertinent. Ab operibus naturæ, vt vlcus excrementosum, sordidum, purum, saniosum, putridum, ac fœtens. Quartus fons partes affectas vel morbi cõtinet, vt vlcus incipiens, crescens, declinans, ac sanescens: vlcus recens, vetustum, chronicum, ac inueteratum. Vltimus fons ex numero erat eorũ, quæ non faciunt ad naturam affectus, vt ulcus Chironium, quòd Chironem requirat, ulcus Telephium, quòd Telephus passus sit, ulcus gallicum, Sãcti Lazari, vel Iobi, & eiusmodi.

De vlcerum causis in vniuersum. Cap. 3.

VLCERVM causas in uniuersum exquirere tempus conueniens, ac opportunum iam est, à quibus etiam plurimæ morborũ differentiæ oriuntur. Recentiores nostri Dinus, Guido, & qui eos sectati sunt geminas tantum ponunt, alteram nempè antecedentem, seu procedentem, quæ Græcis προηγούμεναι dicuntur, alteram coniunctam, siue continentem, quæ συνεκτικὴ Græce appellantur. Procatarcticas nanq;, hoc est prægressas, & euidentes, seu primitiuas causas minimè adnumerant. Antecedens causa cacochymia est aliquando cum quantitate, aliquando sine quantitate. humores enim fluunt ad cutis partem, & cũ sint maligni, & erodentes, illam exulcerãt, vt Galenus lib.v.de locis affect.cap.v.testatum reliquit. Huius autem ex Galeni sententia assignantur causæ, vel totũ corpus male affectum, uel hepar, vel lien, vnde fluunt in totum hi uitiosi succi. Hæc quidem causa non nobis satisfacit sine coadiutore, seu appendice aliquo, quandoquidem non perpetuo propter cõmunem cacochymiam ulcera fieri inconfessum est, neque ipso iecore affecto, aut splene; sed tamen ob prauum, ac uitiosum humorem. Pedum siquidem ac manuum ulcera, ob frigus oriuntur, quoniam sanguis fluit ad partẽ dolẽtem, ibiq; humor putrescit, & ulcus facit. hæc igitur altera est causa antecedẽs, malus humor, qui talis fiat in parte: pariter excrementum quod gignatur in parte ipsa, illamq; exulceret,

Causæ vlcerum.

*exulceret, uel aliunde descendat, vt salsum phleg-
ma à capite ad pulmones. Secunda causa, quæ a
his proponitur, est coniuncta, intemperies scili-
cet, vel (vt aiunt) malitia illa complexionum
quæ in parte vulnerata, vel tumida, uel pustulo-
sa excitata est, atque eadem maligna. Causam
procatarcticam diuidunt, & ratio hæc est, quò
quamuis illud, quod incidit, laxet, disrumpat
commoueat causas internas ad saniem gignendã
tamen non subito facit: nec statim cum caus
agente inest pus, vel sanies. Verum hi non me-
ritò propter hoc procatarcticas causas pertran-
seunt, cum sanies non faciat ad naturam vlceris
vt antea dictum est abundè satis. At suppona-
mus verum id esse, nihilominus datur causa pro
catarctica vlcerum aliquando, vt testatur Galen
libro. 4. meth. med. circa initium, cum loquitur de
erosione, quæ vlceris, ac solutæ continuitatis es
species: nam illa habet causas internas & exter-
nas, vt valens medicamentum, vel etiam illud,
quod septicum vocatur, & quantitatem immi-
nuit, continuum soluit, & simul & semel sanie
adest. Sed mirari iam occurrit, quomodo conta-
gium, quod est tanti momenti, silentio prætermi-
serint: adsit etenim vlcus pectoris, quod à vapo-
ribus infectis putredine oritur, & erodentibus,
atque vlcera excitantibus, non autem ab alia cau
sa. Eodem etiam modo de scabie dicendum erit,
cum eadem causa excitetur. si quis enim tantum
cum scabioso dormiat, vel in lecto scabiosi iuue-
nis decumbat, scabie profecto occupabitur. Ca-*

iem item patietur iuuenis in cole, si mulierem cognouerit, quæ cariosum habeat pudendum, neq; optimè se abluat, postquam coierit. Istæ itaq; causæ internæ non sunt dicendæ, sed externæ, ergo & vlcerum dantur causæ procatarcticæ, aliquando medicamentum, & ignis, aliquando corpus fricans, aliquando materia contagiosa, vel corpus fricans, vel tactus contagiosus. Quas quidem procatarcticas causas neque Dinus, neque Guido admiserunt, vel (vt verius dixerim) non cognouerunt, neque post ipsos rectè Tagautius animaduertit, & si exactè admodum dixerit, recentiores causas procatarcticas, inter alias vlcerum causas non connumerare.

De vlcerum signis in vniuersum. Caput 4.

DE Vlcerum signis recentiores chirurgi multa nobis scripta reliquerunt, & præsertim Guido, qui ea ex definitionibus deducenda esse arbitratus est, cuius verba, ne dum præcepta passim sibi Tagautius impunè cõtribuit. De iisdem Auicen. in fine primi cap. tertij tract. quart. quarti egit. quæ usurpantes prædicti recentiores prognostica cum diagnosticis cõfundunt quidam ex ipsis, & alij distinguunt, sed ea ratione, vt quid prosit ad signa inuestiganda, nescire se indicent. Quamobrem indicationes vnde sumantur eiusmodi signa modò inuestigare melius oportet, si uelimus

Tagautius taxatur.

velimus exactè cognoscere, ea omnia quæ circa vl cus cognoscenda veniunt. Prima igitur quæ sese nobis ante oculos offert indicatio à Galeno in arte medicinali cap.8. proponitur, cũ inquit. Salubrium autem corporum dignotiones sumendæ sunt ab ijs, quæ secundum essentiæ rationem eis insunt: & ab his, quæ necessariò sequuntur ipsa functionibus, atque symptomatis, quæ propriè accidentia nominantur. Ab essentia quidem ipsa, eorum, quæ optimam habent constitutionem, cõmensuratione, consi milium quidem in caliditate, frigiditate, siccitate, humiditate; instrumentorum verò, in quantitate ac numero eorum, ex quibus constant; ac præterea formatione, situq; partium singularium, & totius instrumenti. Igitur essentia vel natura rei, & quæ illam consequuntur, prima indicatione nobis proponitur cognoscendorum. Altera præterea indicatio signorum ex eodem Galeno lib.1. de differ. feb. cap.14. elicitur, cum ephemeræ febris signa inquirit, ac primum signum dicit assumendum esse à causa procatarctica: neq; hoc solum in febribus seruit, sed etiam in omnibus alijs morbis. igitur secunda indicatio erit causa vlceris. Tertia pariter traditur aperte ab eodem Galeno lib. ac cap. præcitato art. medic. cum inquit, & ab ijs, quæ ex necessitate consequuntur ipsa functionibus, atque symptomatibus, quæ nihil aliud sunt, quàm effectus, ergo effectus vlcerũ, vel morbi erit tertia indicatio, locus ve atque origo signorum. Quarta, & vltima non ex Galeno quidem desumitur, sed desumitur ab analogia, ac proportione, vel similitudine. Ad primam

igitur

igitur indicationem redeuntes, in qua futurum vlcus, per signa præuidendum est, à forma, ac natura rei nullum signum habere possumus: res enim, quæ non est, nihil nobis indicare potest, quamobrem nullum signum inde eliciemus. Ab effectibus pariter, cum consequantur rem ipsam, veluti vmbra corpus, & res ista non sit, signum nullum oritur, & ideo duo tantum scopi nobis remanent, à quibus oriri hæc signa reperiemus quæ vlcus futurum nobis indicare valeant, à causis scilicet & ab analogia. A causis igitur efficientibus non possumus præuidere vlcus: atque primò à remotioribus, vt ambiente aere, ac statu cœli, vt si hyems aquilonia fuerit, & sicca, ver autem australe, aut pluuium: vt plurimum solent in æstate succedere vlcera, ac tormina intestinorũ, teste Hippocrate lib.3.aphor. vndec. cum inquit. De temporibus: siquidem hyems sicca, & aquilonia fuerit, ver verò pluuiosum & australe, necesse est æstate febres acutas fieri, & lippitudines, & intestinorum difficultates, præcipuè verò mulieribus, & viris qui natura sunt humidiores. Vere similiter aduentante nos præuidemus lepras, scabies, ac pustulas vlcerosas, quæ eo tẽpore solẽt oriri, eodẽ teste Hipp. lib.3. aphor.20. Vere (inquit) etenim furores & morbi melancholici, & comitiales, & profluuia sanguinis, & angina, & grauedines, & raucedines, & lepræ, & tusses, & impetigines, & vitiligines, & pustulæ vlcerosæ plurimæ, & tubercula, & articulorum dolores. A causa existenti, si apponimus dropacem, ita vocatum medicamentũ, aut sinapismum alicui

corporis

corporis particulæ, vt coxendici affecto, ſtatim præuidemus vlcus ſucceſſurum. idcirco paramus quæ requiruntur. Si quis dormierit cum infecto ſcabie, aut vlceribus gallicis, aut elephantiaſi, & cognouerit mulierem infectam gallico morbo, nos præuidemus vlcera ab hac cauſa oriunda, atq; præcautione ſtatim vtimur. A cauſa verò interna efficiente, ſi videamus cacochymiam in corpore eſſe præſentem, atque præcipuè humores ſeroſos, vel bilem craſſam, quæ cutem impetere ſolent. nam ſi fricantibus ac ſcalptis, ſanguis egrediatur ſalſus, ſi color plumbeus, liuidus adſit, ſi calor cutis ſit ſatis acris, ſi victus fuerit ex ſalſioribus omnibus rebus, tunc cenſemus eſſe cacochymiam ex ſalſo phlegmate. A ſubiecta materia etiam ſignum aliquod oritur, ſi præſentibus reliquis ſubiectum videamus aptum ad hunc morbum, vt in iuuentute tabes, ſi reliqua adſint. Ab analogia pariter hoc idem confirmare poſſumus: ſæpe accidit vt plurimi laborantes hyeme quartana eaque finiat in ſcabiem: cum igitur hoc viderimus eo tempore in plurimis, eodem morbo affectos eſſe præuidere poſſumus. Præterea cognoſcendum eſt vlcus, quod quidem ſignis non eget, cum ſit ex ijs quæ oculis ſubijciuntur, præcipuè ſi fuerit in exterioribus, & tactui ſubijciatur. Quòd ſi fuerit in partibus internis & abditis, ut potè in veſica, primò à cauſis cognoſcimus, vt ſi ſciamus bibiſſe canthárides, vel acrem vrinam ipſum vt plurimũ excernere hominem, ab effectu, vt ait Hippoc. lib. 4. aphor. 75. 77. 79. 81. ſi ſanguis, vel ſanies, vel urina craſſa cum furfuri-

bus quibusdam, si dolor grauis in his partibus adsit, si urina admodum fœtens sit, signa sunt exulceratæ uesicæ. Ab analogia etiam si aliquæ æstate uagentur dysenteriæ, epidemiales statim cum quis queritur de dolore uentris, iudicamus inesse ulcus, & præcipuè cum nō adsit causa alia, ut pharmacum, abscessus, uentus, ac similia. Vlcera igitur occulta per hæc signa cognoscuntur: atque ipsorum sæpe numero compositio cognoscenda est: an cum intemperie calida, vel frigida, vel humida, vel sicca. quæ omnia à causis cognoscuntur gignentibus, si ab humore calido, frigido, humido, sicco. Si ab extrinseco calido, vt igne medicamento adurente, seu erodente. Ab affectionibus, si æger calorem, vstionemve sentiat in loco affecto, & iuuetur à frigidis. si frigus sentiat, & iuuetur à calidis. si humiditas, vel siccitas adsit, mollities, vel durities, aut asperitas, autore Galeno lib. 4. meth. med. Color ruber inquit Auicennas indicat calidam intemperiem, albus frigidam, viridis, vel niger frigidam, & siccam. Cognoscendæ sunt species. cognoscendum est, an cum aliquo alio genere morbi sit coniunctum, & idcirco signa illorum sunt petenda. vlcus enim virulentum est, in quo virus, ac liquidum excrementum, nempè sanies citra erosionem abundat. Vlcus quod sua malignitate, parti, quam iam occupauit, erodendo, atque interdum escharam gignendo, maius, atq; amplius in dies efficitur, corrosiuum siue arrodens dictum est. Quòd si eius malitia (vt inquit Tagautius) adeo crescat, ut non modo vlceratas atq; corruptas carnes, sed etiā sanas

 absumat,

Vlcerũ nomina & qualitates.

absumat, depopuleturq́; , vlcus iam depascens appellabitur. Vlcus putridum dicitur ex quo vapor aliquis graueolens, fœtidus, & cadauerosus expirat: habetq́; semper sibi adnexam sorditiem, atque extraneam caliditatem, cum humiditate superflua, & plerunque febrem. Cauernosum vlcus appellatur, cuius orificium strictum est, atque angustum: profunditas verò latior, & sensum effugiens, siue occulta, multosq́; anfractus habet, & vias hinc inde discurrentes, citra tamen callositatem, & duritiem. Fistulosum vlcus à nuper descripto cauernoso non differt, nisi quod meatus illos anfractuosos, & sinuosos, callosos habet, & duros. Vlcus cancerosum, est visu horrendum, fœtidum, habens dura labra, crassa, tumida, atque inuersa: colore interdum rubrum, & nigrum medio, vt pote fusco, aut liuido: adhæc circa locum vlceratum venæ quædam liuidæ exaltatæ, turgidæ, crasso, & nigriore sanguine plenæ apparent. Vlcus dyscraton, est in quo quædam dyscrasia, hoc est intemperies, seu mala quædam qualitas præter naturam dominatur, vt caliditas immoderata, vel frigiditas, vel humiditas, vel siccitas, aut plures ex illis simul. Vlcus crucians siue dolorosum appellatur, quod laborantem atrociter molestat, seu in quo sensibilitas rei contrariæ reperitur. Vlcus rheumaticum dicitur, quod aliunde fluentes humores vetat sanescere. Verminosum vlcus dicitur, quod vermibus scatet, quorum opifex est putredo. Vlcera cacoethe appellantur quæ omnibus ritè, decenterq́; factis, sanari tamen non possunt, quod scilicet in particula

vlcerata,

vlcerata, malignitas quædam adſit cæca, & nobis occulta, ea ſanari prohibens. Vlcus varicoſum nominatur, quandò in partibus eo ſuperioribus venæ quædam eminentes, ac turgidæ, craſſo ſanguine, aut vitioſo aliquo ſucco oppletæ apparent, quæ ipſi vlceri fluxionem ſuppeditant, atque ita ſaneſcere ipſum vetant. Apoſtematoſum vlcus dicitur, in quo tumor aliquis præter naturam eſt ab humore quopiam procreatus, vt phlegmone, aut eryſipelas. Hæc in vniuerſum à Tagautio ſunt ſigna hinc inde collecta. Tertium, quod cognoſcendum venit, eſt pars ipſius, vel tempora, quibus vlcerum ætates diſtinguuntur. Primum igitur, principium ab ipſa rei natura dignoſcitur, tactu, & viſu: à cauſis, quæ incipiunt tam externis, quàm internis: ab affectibus, incipiente dolore, pruritu, vel alio morbo, qui coniunctus ſit. Secundum, augmentum per collationem ad principium: à re ipſa, ſenſu, tactu, ac viſu: à cauſis, quæ augeantur, atque intendantur: ab effectibus, qui & ipſi intendantur, atque idem de ſtatu, & declinatione dicendum erit. Cauſæ, quæ erant quarto loco cognoſcendæ, ſignificantur ab eſſentia morbi: ſi eſt canceroſum, ſcimus cauſam eſſe materiam aduſtam: ſi herpes ſcimus eſſe à materia librioſa: ſi inflammatio, ſcimus eſſe à ſanguine putrido: ſi ſiccum & calidum, ſcimus eſſe ab huiuſmodi intemperie: ſi augeatur, ac magis erodatur, idq; non à medicamento fiat, arguit cauſam præſentem, ſcilicet acres humores. Ab effectibus, ſi color vlceris, & totius corporis fuerit candidus, purpureus, fuſcus, citrinus, cauſam hepar eſſe indi-

 cat,

cat, atque corruptionem in tota massa sanguinea:
si malignum ambiguitatem causari ab analogia: si
in vere, ob crapulam præteritam in hyeme, pluri-
mis orta scabies; si in scabioso, per analogiam indi-
cabitur causa: si plurimis ob austrinos flatus orian-
tur vlcera oculorum, in affecto eodem tempore, po
terimus dicere similitudinem nobis indicare cau-
sam. Quinto, locus affectus cognoscetur oculis, ta-
ctu manuum, vel specilli, & eiusmodi, & à natura
vlceris: nam si sit cariosum, signum est ipsum in
pudendis, vel in ore passim, & similia: aliquando à
causis externis, vt sciamus substantiam colocyn-
thidos per clysterem infusam, scimus rectum inte-
stinum tantum vlceratum esse: si quis medicamen
tum exurens biberit, scimus gulam, ac ventricu-
lum exulceratum esse: si sanguis mingitur, neque
sciamus an ab ipsis renibus, vel à vesica, si scia-
mus hominem postea cantharidas bibisse, erit si-
gnum vesicam esse vlceratam: ab effectibus, pri-
mum ex actione læsa, si quis non possit deglutire,
aut cum magno dolore id agat, gulam, aut ventri-
culum exulceratum esse putandum erit: si saniem
uomatur, si mordicatio sentiatur à cibo sumpto,
uentriculum iudicamus ulceratū. & reliqua signa
sumentur, quæ sunt connumerata in cognoscenda
ipsamet affectionis essentia. Sexto loco cognoscen-
da erat affectus proprietas, ut malignitas: hæc no-
scitur à causis, & ab effectibus: à causis signum
ut si uideamus continuum esse sanguinis fluxum
uel humoris maligni, ut pote exusti, & melancho-
liæ, vel si per contagium factum sit vlcus: nam

contagiosa

contagiosa causa semper malignitatem coniunctam habet: ab effectibus ipsis symptomaticis, vt à dolore, si dolorosa est præter modum caro, si continuo doleat, ac mordeat, si nullo medicamento bene se habeat, si nullo medicamento cedit, si cicatrice obduci non potest, si sanatum sit, & postea delitescat, si longissimo tempore perduret: hæc malos morbos indicant, & eadem difficultatem sanationis ostendunt: pariter si pili circa vlcera decidant, malignitatem indicant: si rotundum sit vlcus, si caro superflua, non bene expurgatum ossis abscessum, longitudo temporis, natura vlceris, ut fistula locus affectus, exiens sanies ichorosa, mortis futuræ signum: à loco item affecto, à natura morbi, ariditas, liuiditas, pallor, sanies: à natura rei, causis, loco, ab effectu. Atque hæc in uniuersum de signis ulcerum dicta sufficiant: quod si plura admodum desiderentur, ab eruditissimo Iacobo Syluio petenda sunt, qui de omnibus morborum signis exactissima methodo, ad cōmune studiosorum commodum paruo tabellarum libello pertractauit.

De vlcerum prognosticis, seu iudicijs. Cap. 5.

T*ESTIVM loco in vlceribus sunt signa, atque indicia, quorum testimonio ægrum vel euasurū, vel moriturum deprehendimus. Id autem qua ratione præcognoscatur, docet Galenus lib. de quatuor morb. tempor. & de totius mor*

bi temporibus. & lib. 1. de crisib. cap. 3. & 10. ac 14. & lib. 2. de crisib. cap. 12. nempè ex ægritudinis forma, & anni tempore, cæli constitutione, ex circuituum etiam proportione, accessionum anticipatione, & vehementia, atque etiam ex mox apparentibus, atque coctionibus, ex ijs enim omnibus cũ reliqua vlcerum tempora, tum verò præcipuè statum cognoscere poterimus. Equidem cũ sex in vniuersum modis morbos mutationem accipere contingat, quibus vel seruentur ægri, vel deficientes pereant, nempè vel confertim ad sanitatem inclinantibus morbis, vel subito ob eorum malitiam interimẽtibus, vel sensim ad sanitatem aut mortem properantibus, vel mixtim tandem alterutrum consequutis, sola ea mutatio, quæ de repente sanitas, obuenit, iudicij nomen meretur. Quod sanè fit, cũ virium ægrotantis fortitudine, mali causa, valida sequuta excretione aliqua, expellitur, ægerq; ipse morbi noxa liberatur. Id enim verum, salutareq; iudicium dicitur, quo reus insons declaratus, noxæ eripitur, pœnaque liberatur: ac proindè rectissimè crisis nomen in morbis à iudicijs forensibus deductum videtur. Vt enim iudicium sine reo, accusatore, testibus, patrono, ac iudice constare minimè potest: sic & in morborum iudicijs isthæc est omnia inuenire. Rei personam, æger qui iudicandus est, representat: accusatoris vicem morbus implet. Neglectæ enim victus rationis, contemptæq; salubritatis, æger à morbo conuincitur. Testium loco sunt (vt modo diximus) signa, atque indicia quorum testimonio ægrum vel euasurum vel moriturum deprehendimus.

Morbi, quot modis mutationẽ accipiant.

hendimus. Patronum eximium natura ægrotantis agit, quæ virium robori innixa, quoad potest, ægrũ seruare, & à morbi iniuria vindicare, studet. Iudex in hac ægri causa medicus ipse est, qui pro virium ægri fortitudine, aut imbecillitate, pro varia morbi natura, ac magnitudine, pro symptomatum, quæ in morbo spectantur sæuitia ac leuitate, pro reliquorum signorũ apparentiũ inspectione, atque animaduersione, de ægrotantis futura salute, aut morte iudicium profert: taleq; iudicium, præsensio, præcognitio, præsagitio, seu prædictio Hippocrati, ac cæteris medicis dici meritò solet. Vlcera igitur & ipsa, cum in serie morborum sint, cumq; signa quamplurima habeant, quæ supra præcedenti capite enarrauimus, merito præcognitionem, prædictionem, iudiciumq; desiderare videntur. Quæ cum maiori ex parte ab Hippocrate, Galeno, Auicenna, ac reliquis magnæ autoritatis medicis vberrimè pertractata sint, propterea longa à nobis hoc loco inquisitione non declarabuntur, cum etiam idẽ Tagautius inter recentiores fecerit. In vlceribus (inquit lib. 6. aphor. 45. Hippocrates) annuis, aut etiam diuturnioribus, abscessum osse communicari est necesse, & cicatrices cauas fieri. Quæcunque vlcera longo tempore (subdit Galenus in comm. eiusmodi aphor.) manent, vel cicatrice nullo modo adueniente, vel si facta sit, rursus resoluta, nihil videlicet medicis in curatione delinquentibus: necesse est vel propter dispositionem in membris contractam temporis longitudine ex humoribus influẽtibus, vel propter influxum vitiosorum humorum,

vel ob aliquam paßionem ossis in eo loco corrupti, difficulter sanari. Quod quidem capite præcedente paulo ante iudicium, siue prognosticum, loco signi in sexta classe à nobis repositum fuit, vna cum alijs quibusdam signis, quæ prognostica etiam non iniuria dici possent. Omne vlcus (inquit Auicenna Fen 4. cap. 1. quod posteaquam carne impletũ est, & cicatrix illi induci debet, subitò renouatur) periculum est ne in fistulam degeneret. Vlcera frigida, albedine, & mollitie dignoscuntur, & præsertim si calidis iuuentur. Calida verò ad rubedinem tendunt, & frigidis gaudent, sed & tactu etiam discernuntur. Quapropter horum vtraque cognosces, partim colore, partim tactu, partim laborantis sensu. Vlcera, quæ alijs morbis succedunt, ægrè sanabilia sunt. Vlcera circum glabra, ex Hippocratis mãdato lib. 6. aphor. 4. praua sunt. Quando videris pilos (subdit Galenus) defluentes à circumiacentibus vlceris locis, vel cutem squammulas è summa cute dimittere: scito ijs qui ita se habent, prauos humores ad partem confluere, qui vlcus erodunt. Cum enim radices pilorum corrumpant: non permittunt loca vlcerata ad cicatricem deuenire. Vlcus siue ante extitit (inquit primo libro prædictionum Hippocrates) siue in ipso morbo natum est, diligenter obseruari debet, nam si moriturus æger est, aridum & liuens aut pallidum ante mortem apparet. Vlcera, in quibus post longam saniei emißionem pus laudabile apparere incipit, bonum nobis portendunt; siquidem & naturæ robur, & materiæ obedientia notatur. Vlcera quæ in extremitatibus musculorum dorsi,

Vlcer. frigidi vel calidi, signum.

dorſi, vel tibiarum aut brachiorum ſunt, periculo non vacant Auicennæ. Valde etiam periculoſa eidem cenſentur: quæ interna membra occupant, aut ad ea vſque perueniunt. Quibus vlceribus (ex Galeno lib. 4. meth. med.) ante abſolutam deterſionẽ, ſarcotica medicamenta adminiſtrantur, mala, ac ſuperflua caro illis generatur. Attamen quæcũque probè & opportunè expurgata ſemper ad ſiccius promouentur, atque his caro (inquit Hipp.) magna ex parte non ſupercreſcit, niſi ſi contuſa ſunt. In orbem vlcera circunducta, hoc eſt rotunda, peſſima eſſe ſolent, ac tardè magnoq; negocio ad cicatricẽ perducuntur. Proindè pueros in perniciem trahũt. Artuum ſiue extremarum partium vlcera, vt pedum, & manuum, ſæpenumero phlegmonas, aut alios eiuſmodi præter naturam tumores in ædenoſis partibus accerſunt, atque excitant, præſertim verò vbi corpus plethora laborat. Hæ enim partes, quoniam imbecillæ ſunt raræ, & facilè tentantur fluxionibus. Sic igitur fit, vt & propter vlcus, quod in manus, aut pedis digito fit, eiuſmodi glandulæ, in inguinibus & alis, tum intumeſcant, tum inflammatione occupentur, cum defluẽtem ad vltimos artus ſanguinem, aut alios humores, priores acceperint, & exceptos, ob eam quam habent laxitatem, & raritatem retinuerint. Quin etiam in collo, & ſecus aures ſæpenumero glãdulæ his quibus in collo, capite, vel aliqua vicina parte ulcus eſt natum intumeſcunt. Cum medicamenta vlceribus adhibita conferunt, aut ſaltem nihil nocent, argumentũ eſt ea ritè, ac decenter adminiſtrata eſſe. Cum uero no

xæ aliquid adferunt, & vlcus humidius reddunt, aut siccius, calidius, aut frigidius, indicium est, ea non esse præsenti morbo idonea. Vlcera, in quibus ex inflammatione tumidum non sedatur, dum alia, quæ simul inflammari, ac tumescere cœperunt, sedantur, etiam hoc non coalescere periculum est, ex Hippocratis præcepto lib. de vlcer. Cui tumor obor tus fuerit circa vlcus, vlcere non inflammato, huic postea temporis progressu tumor puris subsidentiã habet. ex eodem lib. de vlceribus. Vlcera non purgata, non cõmitti solent, etiam si abducãtur, neque sua sponte coëunt, eodem libro. Qui de vlceribus co gnoscere volet, quomodo singula finient, eum primum hominũ species perscrutari oportet, tum eas quæ meliores sunt ad vlcera, tum quæ deteriores: deinde ætates nosse, in quibus singula vlcera curatu difficilia existunt (inquit Hippocrates lib. 2. prædictionum.) Locos autem in corporibus perspectos habere, quantum alij ab alijs differunt. Sed & alio, qualia in singulis bona, aut mala accidũt nosse opor tet. Si quis enim omnia hæc nouerit, is sanè sciet etiam quomodo singulorum euentus continget.

De vlceribus curandis in vniuersum. Cap. 6.

CVM vbi desinit contemplatio, inde incipiat operatio, necesse est, duo es se quæ medicum reddant peritum: vniuersalium contemplatio, & particularium exercitatio. Itaque mor borum prius notio habenda est, quàm mederi illis queas

queas : ac proinde rectissime Galenus, principium methodi medendi, morbi cognitionem posuit : vt à qua omnis curatio pendeat. Huius autem medendi principium in re medica, eodem autore, morbi est cognitio, finis autem inuenire cuiusque morbi remedia. Equidem cum morbis omnibus commune aliquid sit, quo secum ipsi coueniant (esse nanque præter naturam, & actionibus incommodare, vel ex ipsa morbi definitione omnibus ex æquo morbis cōuenit) necessum est & commune aliquid eos habere, quo auferri ipsi possint: id autem est autoribus Hippocrate, & Galeno lib. de flatibus, & in arte medicinali capite octuagesimo nono, per contraria ablatio. Hoc his verbis expressit Hippocrates, vel quisquis libri de flatibus autor est, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα. Contrariorum inquit cōtraria sunt remedia. Et Galenus, curatio (inquit) vnam præcipuam, ac communissimam habet intentionem, ad id quod est dispositioni auferendæ cōtrarium. Ex hoc siquidē genere sunt causæ illæ omnes, quæ sanitatem efficiūt. Constat igitur ex citatis iam maiorum autorum locis, curationem omnem in genere, contrario perfici, atque absolui. Nempè cum ea contrariorum natura sit (autore Platone in Alcibia. secun. de voto, atque Aristotele cap. de contrarijs.) vt vnà esse nequeant, seseque mutuo expellant, efficitur profectò, vt nō nisi contrario pelli, curariq; morbus possit. Nam si (quod loco citato ait Galenus) immoderatum est omne præter naturam, moderatum verò secundum naturam : necessum est omnino, vt immoderatum ab immoderato

rato contrario, ad mediocritatem redigatur. Et e[illegible] causa sanè est, cur calido affectui frigidum quo[illegible] est, moderatur: frigido affectui, calidum: humido siccum, & sicco humidum remedio sit. Cum verò contrario curationem perfici dicimus, de eo intelligi volumus, quod facultate, atque potenti[illegible] tale, non secundum imaginationem extiterit, ho[illegible] est, vt interpretatur Galenus in arte medicinal[illegible] cap. 89. quod re ipsa verè tale existit, quale ess[illegible] dicitur, vt cum aquam refrigerare, euphorbium calefacere, oleum humectare, siccare gigarta dicuntur. Hæc enim talia profecto ac re vera sunt qualia dicuntur. Eiusmodi autem præpositio, cum in omnibus debeat morbis obseruari, tum etiam i[illegible] quolibet, atq; cũ vlcera inter morbos meritò medicis adnumerentur, ob id consentaneum est, v[illegible] ipsis etiam applicentur atque conueniant. In curatione enim ipsorum vlcerum duo capita nobi[illegible] proponuntur, alterum simplicissimi vlceris, alterum compositi, atque per simplicissimum illu[illegible] intelligimus, cui nihil adiunctum est præter cauitatem, & continui solutionem; per compositum illud, quod aut causam coniunctam habet, aut ali[illegible] quod genus morbi, aut symptoma. Recentiores dicunt, vlcus inquantum vlcus, requirit exiccationẽ quod Galenus lib. 4. method. med. & lib. etiam. 5 & alibi docet. Hippocra. adiungitur sententia i[illegible] principio lib. de vlceribus siccum est propriũ sano, humidum est vicinum non sano: ergo significatur quòd vlcus quatenus vlcus, siccandum sit. Præterea idem Hipp. semper exiccantia in vlceribus

Vlcus, exiccãtia exquirit.

ribus

ibus ponit, sic & in vlceribus capitis. Hæc autẽ ;um vera sint, saltem methodo aliqua à recentio-ribus roborarẽtur. nam vlcus, vt vlcus nihil aliud est quàm soluta continuitas, aut imminuta quanti-tas. Si hoc verum est quod à Galeno toties inueni-tur in 2. meth. med. & in 9. ꝑ vnum non indicat nisi vnum, & in rebus præter naturam indicatio fit ratione contrarietatis, in rebus naturalibus in-dicatio fit ratione similitudinis. In vlcere, quod est morbus, est solutio continui, & quantitas im-minuta, ratione contrarij indicatur vnitas ipsa, & indicatur repletio, quæ sunt ipsius contraria, quan doquidem sancitum est, vt contraria contrarijs cu-rentur: ergo vlcus, vt vlcus, replẽdum est carne, & vniendum, & tandem caro addenda. Caro au-tem, ista quo nam pacto adiungatur, docet Galenus libro. 3. meth. med. carnis gignendæ duplicem esse causam dicens, alteram efficientem, alteram ma-terialem: efficiens causa est ipsa natura, nõ totius corporis tantum (vt antea docuimus) sed etiã par-tis, quæ carne est explenda, scilicet temperies, à qua fit attractio, fit concoctio, fit appositio, & fit assimilatio. Hæc nullam siccitatem indicant, sed sui conseruationem: atque materia conseruationis partium, victus est ratio opportuna, scilicet cibus & potus. nam quæ sanguinẽ calidiorem acriorem, & aquosiorem reddunt, omnes partes tandem al-terant, & præcipuè affectas. Motus & quies, ne-cessariæ, vt particula quieta maneat, mota inca-lescat, & intemperies oboriatur. Somnus & vigi-lia multum conferũt, alter quo humiditates pluri-

mæ

mæ exoluuntur, alter quo siccatæ partes humectan- tur, præcipuè neruosæ. Excrementorum euacua- tio, opportuna est. Animi perturbationes, vt to- tius corporis statum immutant, ita animi quies eũ conseruat. Vltimo ambiens aer maximè facit ad hanc temperiem conseruandam, ne nimis incale- scat, ne frigidior, humidior, siccior sit: nam ven- tus meridionalis multum temperiem partis afficit: sic frigidus aer, & quoddam cœlum est mutãdum, quod ob aerem est vlceribus inimicum, cum immu- tet temperiem partis. Hæc sunt optimè obseruãda in vlceribus, pro conseruanda causa efficiente, hoc est temperie partis, si præsens fuerit. Altera cau- sa carnis gignendæ Galeno, erat materia: hæc est sanguis purus, simplex, & syncerus, qui si adsit, nihil indicat, nisi vt iisdem rationibus cõseruetur, quibus seruatur intemperies totius corporis, et par- tis: quòd si non adsit, ille præparandus est per al- terationem massæ sanguineæ partium, quæ alimen- tum concoquunt, & per euacuationem illorũ, quæ admixta sunt. Si nimia copia adsit, illa imminuen- da, si parua copia, illa victu opportuno augenda. Sed Galenus addit, quòd in omni actione, ac genera- tione, vel concoctione, quæ fit à corpore nostro, hic effectus sequitur, ut semper excrementum duplex gignatur: alterum tenuissimum; alterum crassius. Tenuissimum illud est, quod per insensibilem hali- tum, aut aliquando per sudorẽ excernitur: cras- sius illud, quod sordes corporis vocatur. Cum in replendis vlceribus carne fiat coctio, & nutrimen- ti assimilatio, proculdubio hic copiosiora excremẽ-

a reperiri debent, alterum humidius, alterũ crassius: illud quod humidius, humectabit partem eam e cito exhalet: illud quod crassius, inhærebit, & arnis additamẽtum impediet. Indicatio tunc pa-ebit, vt eorum natura perspecta sit, & cũ sint præ er naturam, contraria admodum indicantur, quo semper axioma nostrum valeat, & constet. Humi-lum igitur illud excrementum est siccandum: & rassum illud, cum noceat quia hæret, cõtrariũ in-licat, scilicet abstersionem: & quoniam à princi-pio ad finem in simplici vlcere, nõ quatenus vlcus solutum, sed quia vlcus, humido excremento abun lat, & crassum hæret, igitur hoc vlcus primò indi-cat carnis restitutionem, & exiccationem, & de-tersionem. Id autem qua materia fieri debeat, & ad quem vsque terminum agendum sit, quæ indica tiones requirantur, ac tandem qua facultate suo lo co in sexto libro abundè satis declarabitur. Modo ad compositum vlcus accedentes, quod ordine post simplex debet subire, eandem rationem assignare, eidem nitemur, quæ præcipuè conueniens sit. Tri-bus igitur modis per compositũ intelligemus, nem-pè aut cum sua causa generante, aut conseruante, aut cum symptomatibus, aut cum aliquo morborũ genere: &, vt breuius dicam, illud non est sim-plex, sed compositum, in quo plures duabus in vl-ceribus dantur indicationes: nam si cum causa est, indicatur causæ ablatio, expletio, & cicatrix: nec curabitur nisi omnes scopos assequamur, sciẽdum quo ordine res agenda, quæ ratio à Galeno libro. 3. meth. med. tradita est. Vidẽdum ergo est, si plures

habeantur

habeatur ſcopi, vel vnus ſit cauſa alterius, vt temperies repletionis: an vnus, quamuis non ſit effectus cauſa, ſit tamen cauſa, ſine qua non, vt puritas vlceris in repletione: an vnus ſit magis vrgens, & adhuc maius commodum ſequatur, vel incommodum, ſi illud non aſſequamur, vt doloris mitigatio: ſi erit magis vrgens vnus, certè inde inchoandum: Sin autem ſit cauſa aliorum, cum nihil fiat in hac arte ſine cauſa, prius ille eſt ſcindendus. Vltimo ſi eſſet ſine qua non, certè & hic primò obſeruandus eſt optimè. & ideo in vlcere curandi cauſa, cum tres ſint ſcopi, vnus ablatio cauſæ, ſecundus repletio, tertius cicatrix: quemadmodum repletio eſt cauſa ſine qua cicatrix proba, & æqualis duci non poteſt: ſimiliter cauſæ extinctio eſt id, ſine quo non replebitur, neq; ſanabitur vlcus, idcirco ab hoc ſcopo incipiẽdum erit. Cauſæ autem geminæ ſunt (vt dictum eſt) internæ & externæ. has dimittemus, quoniam facilè illarum ablatio. illas geminas propoſuimus, humores ipſos fluentes, & intemperiem coniunctam parti, quæ vlceratur, de quo poſtea humores acriores facti ac corrupti ſubſtantiam erodunt, atq; vlcus conſeruant. Igitur ſi volumus cauſam remouere opus eſt, vt prius humorem fluentem auferamus. Humor ſuperfluus aufertur tribus rationibus, vt docet Galenus quarto libro meth. med. prima, ſi ſit fluxio facta euacuando, ac ſiccando. ſecunda ſtringendo partes, ac conſtipando, & ſimul exprimẽdo tertia auferendo cauſam fluxionis. Siccabimus hunc humorem, ſi vtemur ſarcoticis paulò ſiccioribus

Humor ſuperfluus, quot modis tollatur.

ibus, quàm si non adessent hic humores, vtpote siccantibus tertio ordine, vel siccioribus. exprimetur appositis medicamentis repellentibus (quorum natura libro sexto ostendetur) circa vlcus, ac partes sanas superiores, vt posca, vino austero, atq; acerbo: vnguento de lythargirio, de cerusa, de tutia magistrali inspersis pulueribus adstringentibus vocatis, & rosis, santhalis, bolo armeno, sanguine draconis, ac similibus. vltimo inducta fascia, vt nos docet Hippoc. lib. 1. de pract. bis, aut ter supra vlcus, postea sursum ad partem sanam, vt illic finiat. Talis enim deligatura meatus adstringit, per quos materia ad ipsam particulam ulceratam influit. Vtemur autem his duabus rationibus, cum sanguis non fluat nimis, multus, vel parum à naturali immutatus. Quòd si nihil prosit, ad tertium deueniendum, cum fluxus sit passio humorū: atq; si fieri opus est, vt semper habeat præsentem causam, & quod illa ablata firmetur. Causa igitur fluxionum est auferenda, quam ostēdit Galenus libro. 2. de differ. febr. cap. 15. & lib. 13. meth. meden. cap. 3. 4. 5. & reliquis, duas proponens attractionem nempe, & transmissionem, hoc est partes corporis transmittentes, vel partes attrahentes. Quibus duabus causis possumus nos addere tertiā, impetū illum sine attractione, aut impulsione, quando humor seipsum mouet huc atq; illuc. Quòd autem humores aliquando fluant absq; duabus causis prioribus, constat in hydrope, cum humores descendant ad pedes suo pondere, non autem quia expellantur: natura enim & pars ita imbecillis est, ꝙ

hoc facere non potest. Pariter in his qui faciunt iter, quibus tument pedes, & si hæc fluxio aliquatenus ab agitato calore, qui ad partes illas attrahit humores: postea humores recurrũt si dormierint eleuatis pedibus. Igitur transmissio, vel attractio, vel proprius motus humoris erit firmãdus. Sed transmittit pars aggrauata multitudine, aut qualitate humoris, aut vtroq;, teste Galeno lib. 13 meth. med. iam superius citato. Si igitur humori multitudine (cuius signa iam non enumeramus) illam imminuemus, aut tenui victu, aut pharmaco, quod non lædat sanguinem, aut secta vena reuocantes semper, aut vacuãtes per diuersam partem frictiones, balnea, ac sudores: exercitatione superſunt, quæ solẽt minuere multitudinem: sed in hoc fugiendæ, quoniam sanguinem eliquant: atque inde facilius fluit, ipsumq; leuiter euacuant. Si verò mala qualitate stimulata pars expellit, v hepar, quod in morbo gallico transmittit ad inguina, ad colem, ad anum, ad fauces, tunc cognita qualitate humoris illam educemus, aut uarijs medicamentis alterabimus, aut victus ratione optima. E si pars mandans fuerit illa quæ etiam gignat, tun ipsam medicinã requirit, qua affectus ille, qui ban malam materiam gignit, corrigatur. Hepatis igitur, lienis, cerebri curam habebimus, cum vt plurimum hæc membra mandantia sint. Tertio si vtraque causa inerit: vtroque vtemur, nempè & euacuatione, & etiam alteratione iam humoris fluentis. Quòd si humorum confluxus ad vlcus non e trãsmissione sit, sed ex attractione: huius propon

tu

tur gemina cauſa à Galeno, partis intemperies calida, & dolor, vt lib.4.meth.med.cap.2.& lib.13.meth.cap.3.Hæc igitur auferenda, dolorq́; ſedandus (vt abundè præcedenti libro etiam diſſeruimus) cum ijs rebus quæ ſuo loco paulò vltra recenſentur, cum vlcus dyſcraton, hoc eſt cum intemperie coniuncta curabimus. Ita & de dolore, cum libro de vulneribus multa enarrata fuerint, hoc loco nihil quicquam renouandum eſſe duximus. Tertio ſi humor fluat, neque tranſmittatur, quòd fiet quia ſit eliquatus & fuſus à calore quodam intrinſeco, vt ab animi motibus, ab affectu, vt à febre, à medicamento quodam purgante; tunc denſandus quiete corporis & animi, febris extinctione, medicamentorum ablatione, medicinis ſanguinem craſſiorem reddentibus, vt pote potibus frigidioribus ex endiuia, ſolano, ſoncho, iulep varijs, decocto iuiubarum, myrtillorum, zucchàro roſaceo, violaceo, & ſimilibus, & victus ex lactuca, cichoreo, pane puriſſimo, hordeo, amylo, oryza, carne humidiſſima, ouis durioribus, piſcibus in poſca decoctis, vino auſtero, ac aſtringenti, ac ſimilibus, lactis vſu, ac caſei recentiſſimi, & hoc pacto tandem eiuſmodi vlcus cum humore fluente curari poterit. Cæterum vlceris, quod cum alio affectu coniunctum eſt, cuius videlicet præcedere curationem oportet, eius curatio, vt vlceris ſolius non eſt, ſed prior illius affectus, poſtea vlceris, quemadmodum in vulneribus quoque curandis demonſtratum libro præcedenti. Nam ſi inflammatio quædam, ſiue eryſipelas, ſiue œdæma, ſiue nigritia, ſiue ecchymoſis vlceratam

carnem obsederit, primum moliendа eius curatio est. Quòd si valentior aliqua intemperies (quæ imbecillitatis affectæ partis causa esse solet) exulceratæ carni adsit, huic nimirum primò medendum erit, & post eiusmodi sanationem, ad vlceris curationem properabimus: ita quoque & varices, qui sæpe supra exulceratum locum sunt, prius sanabimus, vt deinde mox vlcus persanemus. Auspicari itaque perpetuo oportet ab indicatione, quæ ab affectu cui mederi paramus, accipitur: æstimare verò ac discernere, an causa, quæ affectum excitauit, iam desierit, an nunc quoque ipsum tum faciat, tum augeat, vtique si etiamnum nihil fit, affectum tantum curabimus nihil de causa laborantes. Si verò nunc quoque aliquid fiat, duos tum præponemus scopos, id quod factum est curare: quod autem futurum est prohibere ne fiat, vt in arte medicinali nos docuit Galenus. Hi profecto medendi vlcera sunt scopi, hæ veræ indicationes, à quibus ratio omnis curandi pendere debet. Nanq; medicum

Medici munus.

scire oportet (teste Hippocrate lib. de natura humana) opponere se contrarium instantibus morbis & naturæ, & ætatibus, & temporibus, & distent. soluere, & soluta distendere. Sic enim vel maxim morbum sedauerit, & mihi sanè hoc ipsum sanati esse videtur. Omnia siquidem secundum rationem facienti, si non succedat secundum rationem, no est transeundum ad aliud stante eo quod à princi pio visum est, inquit lib. 2. aphor. 52. Hippocrate. Vt autem tutò curamus vlcera hæc, tria propri sunt, vel Galeni testimonio lib. 14. meth. med. qu

bi

bus intentos nos esse oportet: vnum primumq; vt absolutionẽ operis consequamur: alterum, vt sicubi hanc non consequamur, saltem cubantem non lædamus: tertium, vitium, vt non facilè reuertatur.

De vlceris dyscrati, hoc est cum intemperie iuncti, curatione. Cap. 7.

ABSOLVTA *iam methodo vlcerum curatiua in vniuersum, iactatisq; omnibus potioribus præceptis, tandem ad vlceris dyscrati, hoc est cum intemperie iuncti curationem deuenire tempus est. Igitur cum vlcus habet coniunctam intemperiem, non statim curanda est postea cognoscenda, quemadmodum Tagautius fecisse est visus, sed scopi siue indicationes sunt inueniendi, nempè repletio, temperies, cicatrix. sed cum secundus habeat rationem efficientis causæ ad primum, & tertium, hoc est ad repletionem, & cicatricem, in ipsum erit inspiciendum. Intemperies igitur primo suis contrarijs auferendæ erunt, sed eas prius cognoscere oportet, ac postmodum curare. Temperatum igitur, quod & medium dicitur, id censetur, quod omnis excessus expers est, idem verè æquale ac symmetron: conflatur enim ex extremorum mixtione, hoc est in priore illo calidi, frigidi humidi sicci par mixtio esse debet, ipsumq;, pari ab vtroque extremorum interuallo abesse, vt non magis calidum, quàm frigidum, humidum, quàm siccum, sed exactè medium dicatur. Ab hoc*

Tagautius taxatur.

quodcunque in alterutrum latus declinat frigidi, calidi, humidi, aut sicci, intemperatum dicitur, hoc est iusto calidius, frigidius, humidius, aut siccius, aut simpliciter quidem, cum vna tantum qualitate receditur, aut per coniugationem, cum duabus: à vincente enim perpetuo denominatio sumenda. Quicquam verò cum intemperatum dicitur, id ad medium generis conferentes, accipere debemus, atque suis proprijs signis intemperiei exactè cognoscere. Intemperies igitur vlceris calida, colore constabit, quantitate, sensu medici, & ægrotantis, autore Galeno lib. 4. meth. med. & tunc ad ipsam quidē curandā, qui scopus principio à Tagautio, vt diximus positus est, vtemur medicamētis factis ex terebinthina pluries in aqua plantaginis lota, ex cadmia, ex plumbo vsto nouies ablutis, ac cera alba, atque oleo rosaceo secundum hanc formam. Recipe terebinthinæ lotæ, olei rosacei, ana vnc. ij. farinæ fabarum, hordeaceæ, ana vnc. iij. misce: vel ex oleo ros. & viol. vnc. iij. cadmiæ, plumbi vsti, pompholigis lotorum, ana scrup. iiij. ceræ albæ quantum sufficit pro vnguen. partibus propinquis illinemus triapharmacum, vel vnguen. de tutia magistrale, oleum ros. completum, madefacta fascia posca, vel succo plantaginis, vel solatri, vel lactucæ, ac similibus. Quòd si intemperies frigida fuerit, constabit colore, quantitate, situ, ac causis, atque tunc vsus sarcoticorum, vltimo gradu conueniet, laricina resina, & abietina optima, oleum hypericonis completum, diligenter partes liniantur, oleo de spica, de hypericone, irino, madeant fasciæ in

Intemperiei vlc. calidæ, signa, & curatio.

Intemp. frigidę, signa.

in decocto vini potentis, de menta, saluia, ruta, lauro ac similibus, continueq; calidis pellibus, aut pannis foueantur. Cæterum intemperies sicca vlceris his signis patebit, quoniam sicca visui squallens apparebit: nullus inde fluor, aut quàm minimus: tactus ipsius aridus, ac durus aliquo modo: impositio medicamentorum nimis siccantium: tunc ergo humectandum erit. Hoc autem duabus rationibus fiet, altera euocando humiditatem naturalem ad locum affectum, relaxatis meatibus ob siccitatem contractis, & fricatio maximè conuenit: alter, substantia etiam medicamenti humiditatem augendo per aquam fontis, vel putei, vel amnium puram, ac calidam: calor autem non sit multus, sed tepidus tantum, vt possit fundere humores & liquare, vt substantia aquæ possit penetrare, vt pars possit trahere. Aqua autem calida ex ijs quidem esse constat, quæ humectant, atque ex ijs, quæ resoluunt, & siccant: nam quando volumus restituere partem aliquam humidam, vt gracilis fiat, ea vtimur, & in fracturis etiam, vt humores acres euacuentur. Sed discutit primò hac ratione, si valde calida fuerit, quia nimis fundit, ac eliquat humores, qui statim in halitum versi resoluuntur. Deinde si non valde calida, sed temperatiori diffundatur diutius, atque in illa stet pars affecta, humectat. & ideo modus sit talis, vt non sit valde calida, sed tepidior: neque in illa diu seruetur pars. Non solum autem immodicè calfacientia, verum etiam nimium refrigerantia in hoc casu vitanda esse scriptum reliquit Galenus lib. 3. method. med.

Intemp. siccæ, notæ.

quemadmodum hyosciamus, mandragora, cicuta, & eiusmodi, quo in loco prolixè scribit, quid sit rectè vlcera curaturo obseruandum ac peragendum. Cauenda tamen sunt interim (inquit) immodicè cum calfacientia, tum etiam refrigerantia: ergo hyosciamum, mandragoram, & cicutam, ceu supra modũ refrigerãtes herbas vitabis: tametsi siccant eæ quoque, quantum sit vlceri ex vsu. Resina verò, & pix, & asphaltus, quanquam modicè siccent, immodicè tamen sunt calida: ideoq; eis solis vtetur nemo, nec aliter, nisi admistis cum leuiter refrigerantibus, vnum ex omnibus medicamen fecerit, quod sit temperatum. Inspicienda quoque est & aeris nos circundantis temperies. Siquidem veluti medicamentum quoddam, is etiam corporibus nostris forinsecus incidens, vbi immodicus calore, vel frigore est sanationem moratur. Quis verò erit terminus huius, cum non omnes partes æqualiter hac humectentur? Idemmet autor Galenus lib. 4. meth. med. duo proponit pro termino, quantitatem partis, & colorem. nam aqua tepida, vel calida ex ijs est, quæ attrahendo humectant: & ipsa humecta etiam illud, quod attrahendum est, id autem est sanguis. cum igitur attractum videmus, tunc quiescendum est, atque sanguis cognoscitur colore. Quamobrem cum videmus partem non ita squallentem sed rubicundiorem, tunc quiescendum: secundo quum videmus mollem partem, ac humentiorem desinendũ est: nam si sequeremur, attractus humor discuteretur. Modus verò exhibendi, triplex est aut fotu, aut perfusione, aut balneo, fotu, spongia

pann

panno, stuppa, gossipio, atque hic optimus est modus: nam perfusio sæpe dolorem excitat, si cadat crassa, aut ex alto: sæpe etiam pars non potest balneari. Quare fotus ex spongia optimus est, magis etiam probatur hydrelæum vocatum ab antiquis, quod constat ex oleo, & aqua simplici, quorum vtrunque, teste Galeno lib. 5. de simplic. med. facul. cap. 5. humectat, & magis simul sumptum. Hydrelæo igitur calido perfunderem locum, idq; præcipue hyeme: nam quamuis aqua dum fouet, sit calida, tamen post fotum refrigerat partem, propter euocationem caloris ad superficiem, vt ait Galenus lib. 3. de officina medic. comment. 15. Et quia humidum aqueum quo humectata est, semper frigidum continet: igitur ne exhalet calor, oleum optimum est, quod meatus obstruit. Verum etiam nos monet Galenus lib. 3. de offic. med. quòd antequā vtamur hoc medicamento, videamus an corpus sit nimis repletum: nam si nimis repletum, nimis ad locum attraheretur. Videndum est an cacochymum: nam malus humor attraheretur, & idcirco euacuandū prius & purgandum, postmodum aquæ, vel hydrelæi fotu vtemur, ac post fotum aliquod cataplasma, quod ex sui natura iam humectet imponemus, sed tale esse conueniet, ne sordem nutriat. Assumemus igitur cremoris hordei lib. ß. foliorum maluæ coctorum in aqua drach. ij. farinæ triticeæ, drach. ß. pulpæ amygdalarum dulcium, drach. duas, mellis cocti, drach. 1. croci scrup. ß. pinguedinis porcinæ, aut humanæ parum, misce & tere in mortario pro emplastro. Hoc etiam sequenti medicamento vti

pote-

poterimus, nimirum. Recipe olei communis vnc. ij. terebinthinæ, vnc. v. ceræ parum. misce pro linimento. At si neque calida, neq; frigida, neq; sicca, sed humida intemperies fuerit, ex copia ex cremen torum, carnis ipsius mollitie, ex supercrescentia constabit, nam in humidiori temperatura supercre scit caro aliquādo ablata omni humorum fluxione, & ideo sicciori medicamento vtemur, quod quidem non in primo gradu sit, sed secundo ac etiam excedat. Vnde optima erunt sarcotica, quæ suo loco lib. 6. in tertio loco adnumerabimus, vel argenti spuma acerrimo aceto abluta, ac desiccata, teste Galeno lib. 1. de compos. medic. per genera, cap. 9. anethum combustū, & lib. 6. de simpl. medic. facul plumbum vstum, stibium præparatum, ferri squammam, stomoma, æris squammam, spumam æris, v lib. 4. de compos. medic. per genera reperitur, primo his optimè tritis, atque aceto acri, bis æstiui tempore lotis vti poterimus, aridis, vel in medicamento, quod Græci appellant, quasi per tineat ad linamenta. Sic Hippoc. vocat lib. 4. de artic. cap. 55. homines illos qui patiantur vlcu cauum, ita vt egeat linamentis, quod Gal. eodem nomine appellat varijs in locis, & Paulus lib. 6 cap. 62. De hac cōsistentia qualis requiratur, scien dum est aliquos medicos habuisse compositorū medicamentorum duo genera, consistentia varia: alterum molle ac durum, alterum durum non humectans: primum inquinans vocarunt: secundum non inquinans. Itaque durum, & siccum, vt nequaqu inquinarent manus. Mollium, & humidorum etiam

qua-

uatuor sunt genera, teste Galeno lib.7.de compos. nedic.per genera cap.11.primum est, in quo tan- a copia olei ingreditur,& ceræ, vt fluere possit,& oc correspondet nostris linamentis: secundum est tiam molle, quo inungebat loca ob lassitudinem do entia, vel alia de causa, talis erat mischela, vt olei ssent quatuor partes, ceræ vna tantum. Hoc medi amentum nostris vnguentis respondet, quæ secun- um Saladinũ recipiunt olei lib. vnam, ceræ drach. es: tertium medicamentum erat olei partes duæ, eræ pars vna, quod medicamẽtum respondet me- icamento Pauli lib. vij.cap.xxiij.aliud deinde fie at copiosiori addita cera, sed parum. Secundum enus non inquinantium erat, quod tantum coque- atur, donec oleum, & cera non inquinaret: atque orum duo genera, alterum altero durius, sed neu- rum inquinabat. Emplastrorum etiam substantia agis, seu minus dura, vel mollis erat, quæ nostris uidem ceratis respondent, consistentia durioribus. taque poterimus eiusmodi simplicia medicamen- a componere ad consistentiæ diuersitatem secundũ arios vsus: vt puta quando, aut in vlcere, aut cir- a vlcus volumus medicamentum applicare. Pos- imus etiam vti cerato ex pice nauali, sanguine raconis, santhalis, gallisq;, ac oleo liliorum albo- um, facto, ac circumponere. Lauandũ quoque est lcus ob detergendam sordem, ac situm. tunc po- a atque vinum laudatur à Galeno, sed in his sit liquod decoctum siccans ac stringens, vt rosa, ab- inthium, betonica, saluia, pentaphyllon album, & grum: nam Hippocrates duorum meminit in lib.

de

de vlcer. optima omnium vrina humana, nam sic-
cat & deterget, & summopere commendatur
Gal. in hoc vsu lib. x. de simpl. med. facul. cap. d
vrina. Efficacissima etiam thermarum aqua, cum
aluminosa sit, optimè siccat, & deterget, ac etiam
repellit, si ea vlcera abluantur, ac purgato priu
corpore foueātur: atq; huiusmodi aluminosæ aqu
in ulceribus humidis summopere commendatur
Galeno lib. 1. de simpl. medic. facult. cap. vij. & no
possumus etiam illam parare, sed ea ratione ne ni
mis aluminosa sit, quoniam exasperat. In his aut
decocto, uino, aut urina madeāt lintea, spongiæ, au
fasciæ, quæ imponendæ sunt loco affecto, donec au
ramus in integrum humidam intemperiem. Qu
tandem ablata, siccatoq; ulcere, tunc explendu
erit carne, ac cicatrice obducendum purum ulcu
prout in alijs iam curatis tribus intēperiebus idi
sum facere oportet; non aliter planè nunc cura
intemperie, quàm si citra ulcus incidisset. Quo m
nifestū fit, non esse ulceris, sed intemperiei propr
omnem eiusmodi curationem, quæ tamē ulceris i
sius sanationem omnino præcedere debet. Siquide
fieri non potest, ut in ulcere, vel carnis proculd
bio, vel sinus impletio, vel agglutinatio, vel cic
tricis inductio, rectè vnquam cedat, nisi subiect
caro pro naturali modo se habeat. Hæc autem re
se habuerit, si (quod reliquis etiam est commun
proprium temperamentum tueatur.

De vlcerum cum supercrescente carne curatione. Cap. 8.

CARO in ulceribus suprà quàm par est excrescit, eáque vel mollior, vel durior existit: atque mollior aliquãdo oritur in vlceribus carnosis, aliquando in vlceribus cum osse detecto, quæ exiccantibus medicamentis tollitur, quæ quidem non exedant, vt sunt galla, thuris cortex, aloë: metallica, vt tutia, antimoniũ, quæ cocta sint, & sæpius abluta, postea inspersa. linamenta imponantur, sicca, vel malida hoc decocto. Recipe thuris, mastiches, ana drach. vnã, folio. ros. myrtillorũ, rutæ, ana vnc. ß. saluiæ, manip. ß. aluminis rocchæ, drach. vnam, cũ aqua fiat decoctũ. Ex eodem etiã numero diphryges sunt (cuius tria genera Dioscor. lib. v. adnumerauit) inspersum, vel cataplasmatis instar inductum, æris squamma, atque testacea omnia cõbusta: Asiæ flos petræ, sori, chrysocolla, chalcitis, misy, & eiusmodi. Erant in vsu plurima, optima quidem, quæ à Galeno, & Paulo variè describuntur, & præsertim Faustini pastilli, triti atque inspersi, qui lib. vij. hoc pacto ab eodem Paulo describuntur. Recipe auripigmenti drach. xij. sandarachæ, drach. vi. calcis viuæ, drach. viij. chartæ cõbustæ, drach. 1. myrti baccarum succo vel decocto excepta in pastillos redigito. Item medicamentum, quod recipit calcis viuæ, hoc est aqua nõ extinctæ, squammæ æris, & mannæ thuris, partes æquales. Nostri etiam pharmacopæi in officinis ad manus habent

*habent alumen combustum, quod optimũ est, squã-
mam æris, æruginem æris, puluerem hermodacty-
lorum, puluerem asphodelorum, præcipitatum, om-
nium optimum, quia agit sine dolore. Ex composi-
tis habent in communi vsu vnguentum ægyptiacũ,
vnguentum apostolorum, vnguentum isidis, quæ
omnia has carnes supercrescentes exedere, ac tolle
re solent, sed validius in omnibus est Aegyptiacũ.
Veruntamen aliquando accidit, vt caro non quoli-
bet leuiori possit auferri, atq; propterea quòd Ae-
gyptiacum diffunditur, aut apostolorum, stimulant
integram carnem, vnde nimius excitatur dolor,
ideo commodè horũ loco linamentis ita paratis vti
poterimus. Recipe aquarum solani, plantaginis ro-
sarum, ana vnc. iiij. appij scrupul. 1. medullæ panis
optimè cocti, vnc. ij. argenti sublimati, scrup. iiij.
sublimatum super lapidem porphyritidem teratur,
deinde misce. & bulliant ad consumptionem medie
tatis, & colentur cum linteo solidiori, postea impo
nantur fila excepta, & simul parum bulliant: po-
stea extrahantur, exprimantur, & vsui seruentur.
Cæterum dum hæc erodentia, atque caustica admo-
uentur, partes, quæ in circuitu sunt, refrigerantia
desiderant, ne scilicet in partẽ vlceratam ex ero
sione, calore, & dolore, humorum fluxio aduoce-
tur. Verum vnum est obseruandum, quòd si non po
test exiccari caro, tunc exedenda est, ea ratione,
quã iam demonstrabimus. & quamuis Galenus no-
bis proponat organum vnum, per quod agendum,
pharmacum scilicet, id tamen ferro etiam fieri po-
test; vt sæpenumero forcipe, aut nouacula carnem*

decidi-

*ecidimus, atq; vlcus cicatrice obducimus, si aptè
strumentum ipsum admouere possimus. Quare
entandum erit, vt forcipe, aut scalpello carnem di
genter secemus, & postmodum eam æqualiter ci-
atrice obtegamus, dummodo aliquid non obstet.
'ria autem sunt quæ sectionem hanc impedire pos-
int, nempè particula ipsa, cum sæpe non possimus
ptè adiungere ferrum. secundum, æger, præcipuè
ulier, quæ ita timida est, vt aliquando ipso ani-
o deficiat, si tantum forcipe tangatur, vel gut-
am sanguinis fluentem videat. tertium est carnis
atura ita mollis, & humida, vt præter diminutio-
em, siccitatem magnã etiã requirat, quod vtrun-
ue fit medicamento. Eiusmodi igitur tria impedi-
enta nobis occurrere possunt, atque retardare cu
ationem ex ferro, quæ longè breuior tamen esset,
uàm si prædictis alijs tum simplicibus, tum com-
ositis medicamentis vtamur. quin & si potentio
i adhuc caustico negocium aggrederemur.*

Cum fregi[illegible] Carnis [illegible]

De vlceris cum tumore particulæ curatione. Cap. 9.

*CAETERVM vel causticis medica-
mentis malè adhibitis, vel ferro fa-
cta confusa sectione, vel ægrotantis,
ac astantium errore, cum ea mini-
mè præstauerint, quæ debebant, vel
lia quacunque causa, contingit interdum, vt cum
lcere, tumor etiam complicetur, atq; ægrum ma
imo labore infestet nisi citò curatione occurratur.*

Eiusmodi

Eiuſmodi autem curatio (quemadmodum ex præd-
ctis latiſſimè conſtat) non ab ipſo vlcere emoliend-
erit, ſed ab eo morbo, qui eidem ſuperuenit, hoc eſt
à tumore; fieri enim non poteſt, vt vlcus tumore
manente ad ſanitatem perducatur, quemadmodum
etiam de vulneribus ſancitũ eſt. Quapropter omn-
ſtudio laborãdum erit, ne inflammatio, eryſipelas
aut quiuis alius tumor præter naturam, in vlcer-
excitetur: quod ſi id probibere non poſſit, medica-
mentis dicatis occurrendum quamprimum erit, v-
cere tamen interim non neglecto. Qua autem me-
thodo tum inflammatio, eryſipelas, tum omnis pr-
ter naturam tumor curandus apprimè ſit, libro ſe-
quenti fuſiſſimè demonſtrabitur, cum hoc loco op-
portunè de omni tumorũ curatione tractandum ſi-
ſed potius breuiter, ac ſuccinctè aliqua pro loci r-
tione obiter demonſtrandum, compendij tantũ vi-
tanquam de quo iterum plenum opus perficiatur.
Compendiaria igitur obſeſſarum inflammatione-
ceratarum partium curatio, per id genus ſubſid-
obitur Galeno lib. iiij. metho. meden. Sed de curat-
ne (inquit) vlcerũ ſic verba fecit Hippoc. Quo-
cunque vlcus cæſim peruerſimve acuto telo eſt d-
uiſum, medicamẽtum enæmon, & ſiccans, & qu-
ſuppurari vetet, admittit. Sin caro aliqua telo tu-
cõtuſa, tum cæſa ſit, huic ita medendũ eſt, vt quà
celerrimè ſuppuret. Nam & minus inflammatio-
vrgebitur, & neceſſum eſt, carnes, quæ contuſæ,
ſæq; ſint, putrefactas, & in pus verſas, liquare,
poſtea nouã carnem produci. Quo quidem ſermo-
nos docet, oportere omnia ſiccari, præter ea, q-

nt contusa. Porrò omnia, quæ putrefiunt, ex cal-
o & humido sic afficiuntur. ideoq; etiam ea cata
lasmata, quæ ex hordei farina constant, ceu quæ
alfaciant, humectentq;, omnibus ijs affectibus,
uibus moueri pus expedit, admouebimus. Hordei
anque farina ex aqua & oleo, itemque panis ex
qua & oleo, præterea fomentum multæ calidæ
quæ, & tetrapharmaci vis, omnia denique calfa-
ientia simul & humectantia pus quàm celerrimè
nouent. Sciendũ tamen est, admoueri cataplasma
alidum atque humidum inflammationi, haud qui-
em tanquam remedium ipsius (phlegmones nan-
ue remedia facultatem sicciorem possident, vt uer
bascum coctum, & folia trifolij cruda, & epipetri
olia cocta, & polium) sed ut lenimen quoddã sym-
ptomatis. Ac proinde hordei farina lenit quidẽ do-
orem: minimè autẽ medetur inflammationi. Si igi-
ur inflammatio vlcera obsideat, medicamentis,
uæ desiccent, atque inflammationem arceant ute-
nur, cuiusmodi inter liquida est vinum, deinde po-
ca, uel Paulo autore, oleosa item, acriaq; & eius-
nodi. Quod si erysipelas, aut eiusmodi quippiam
ulceri accesserit, ijs protinus utẽdum est præsidijs,
quæ aduersus illa in futurũ proscribentur, non tan-
quam symptomata prorsus ea sint, sed tanquam le-
gitimi admodũ morbi, quamuis ex Galeno sympto-
mata quodammodo appellentur. Veruntamen, &
in ulceribus etiam prout in vulneribus, tumoribus
& alijs seiuncta symptomata à morbis, & à causis
hoc pacto esse debent. Bifariam igitur, una cum Ga
leno lib. de sympto. differ. cap. 1. & 2. dici sympto

Medicamẽta pus mouentia.

ma potest, generatim quidem ac speciatim: atq;
in genere symptoma est, quodcunque præter natu-
ram homini accidat, atque proinde id ἐπιγένημα,
hoc est succedens rectè vocant: succedere enim
luti germina quædam, symptomata morbo solen
& si non nihil inter has duas uoces symptoma,
epigenema, interesse Galenus uelit: ut sit sympto-
ma, quicquid animanti utcunque acciderit, epige-
ma uerò, id tantum, quod morbos necessariò con-
quitur. Hoc diffuso symptomatis significato, ta
morbus, quàm illius causa, ad hæc etiam quod m
bo succedit, symptomata iure appellari possun
quòd præter naturam animanti cuncta obuenian
Vnde non iniuria symptoma à Galeno tumor
inflammatio, quæ uerè morbus est, cum ulcere c
iuncta nuncupantur supra loco à nobis citato,
generalem quandam sequuto, ut modo demonstra
mus symptomatis significationem, nam quæ sit sy
ptomatis speciatim dicti ratio, qua ipsum tũ à mo
bo, tum morbifica causa, distinguere liceat, id no
accuratè ostendendum modo est. Est itaque symp
ma in specie dictum, quod præter naturam homi
accidit, si modo neque causa sit, neque morbus.
ius autem symptomatis speciatim dicti, triplex
differentia: aut enim in actionis noxa consistit,
in ijs, quæ præter naturam immodicè vel excern
tur, vel retinentur, aut tandẽ in affectibus quibi
dam præter naturam: neque refert, vel repugn
symptomata quædã, in affectuũ genere collocas
Actionis noxã intelligi volumus, debilitatẽ, dep
uationem, atque etiã abolitionem. non solum en

Symptoma quid nã sit.

Actionis noxa, quæ.

actio

ctionis cuiusque difficultas, imbecillitas, aut depravatio, illius noxa est, sed multò magis integra abolitio, cum omnino fieri ipsa nequit. Læsarum verò actionum, animales aliæ, aliæ naturales, vitales reliquæ habentur: atque in his omnibus symptomata sita sunt. Animales porrò, in sensiles, motrices, & principes diducuntur. Sensiles sunt visus, auditus, gustus, odoratus, tactus: motrices voluntarij omnes motus, musculorum ope perfecti: principes sunt, quæ à principe facultate manant, imaginatio, cogitatio, memoria. Has actiones omnes, aut debiliter fieri, aut depravatè, aut omninò aboleri contingit, vt fusissimè Galenus lib. de symptom. differ. docet. Sic & in naturalibus actionibus, attractione, retentione, concoctione, expulsione, nutricatione, eædem noxæ accidunt, perinde atque in vitalibus, nempè pulsu, & respiratione, in quibus debilitas, depravatio, & privatio, omninò accidere possunt, vt libris pulsuum, & de vtilitate, ac causis respirationis, monstratur. At de symptomatis, quæ in actionum noxa cōtingunt, hæc dixisse sint satis. Quæ verò immodice, ac præter naturam, vel excernuntur, vel retinentur, ad alteram symptomatis differentiā speciatim dicti pertinent, atqui ea vel tota substantia, vel qualitate, vel quantitate nocent. Tota sua substantia, vt hæmorragia gravis, hoc est sanguinis emanatio è naribus, pulmone, ventriculo, alvo, hæmorrhoidibus, vel alia parte, ex morbis aut instrumentarijs aut similaribus, aut tandem ex symptomatis alijs originem ducens: nempè vel apertione osculorū vasis, vel erosione, ruptura, vulnere, aut

retentricis imbecillitate, aut expultricis immodic
impetu, atque motu, vel noxa vtriusque. Qualitat
nocent, quæ nimium acuta, vellicantia, calida, au
frigida nimium, crassa, viscidaq; sunt, flatulenta
aut glutinosa. ad hæc colores, odores, præter natu
ram in succis noxā inferentibus, apparentes. Qua
titate lædere dicuntur, quæ immodicè, aut vacuan
tur, aut detinentur, vt immodica excretio, sudoris
ob cutē nimiū vel rarā, vel densam, vel humoru
naturā, vel facultatis, aut retētricis, aut expultri
cis culpā: vrinæ, vt in diabæte, dysuria, strāguria
ischuria: stercoris, vt in lienteria, dysenteria, uol
uulo, colico dolore, dysenteria hepatica: mensium,
vel suppressorum, vel largius fluentium: mucci, &
destillationis à cerebro vel manātis, vel suppressa
Ad tertiam differentiam symptomatis speciatim
cti, pertinent, affectus quidam præter naturā, q
ad alios quoque affectus consequūtur: atque ij inte
dum ad vitiatum colorem, interdum ad corrupt
sonos, aut voces, nonnunquam ad tetros odores, s
pè etiam ad deprauatos sapores, demum ad tangil
les qualitates referri possunt. Deprauati colores a
parent, aut in corpore toto, aut in parte vna, v
pluribus: in corpore toto, vt in morbo regio, morb
hepatico, splenico, leucophlegmatia, elephantiasi
in partibus, vt in lingua, facie, oculis, & reliqu
partibus, in quibus abscessus insident nigricante
aut liuentes, aut rubore suffusi, vt in gangræna, ca
bone, herpete, & id genus similibus. Ad auditu
referri debēt, clangosæ voces, turbidæ, & tremula
& raucæ ob morbos fauciū, columnellæ, pulmonū
oris

is, & asperæ arteriæ: tum & soni præcipiti in in- rnis partibus, rugitus, strepentes flatus, murmu- lla, stridores ob instrumentorum angustiam, vel rabundam spiritus flatuosi fluctuationem. Ad ol- ıctum pertinet graueolentia totius corporis, na- um, oris, aurium, axillarum, pedum, & reliqua- ım partium, ob affectum aliquem putrescentium: dhæc ructus acidi, nidorosi, virosi, graueolentiam ei corruptæ referentes, huius sunt ordinis. Prout ius qui ad gustatum pertinet, sapor extraneus, vel idoris è corpore manantis, vel saliuæ, salsam, aut maram linguam reddentis, aut sanguinis per os eiecti, aut reliquorum, quæ ex pulmonibus, ventri ulo, & alijs partibus reijciuntur, quæ vel dulcia ægrotanti percipiuntur, amara, acida, salsa. Tactus ünt caliditas, frigiditas, siccitas, humiditas, & luæ ab ijs nascuntur mollities, durities, vt in cute lura, arida, intenta, laxa, rugosa cernere licet. Sym ıtomatum differentias omnes collegimus, causas compendio expendamus. Sunt autem symptomatū omnium, cuiusuis tandem generis ea sint, causæ affe ctus ipsi, primò & per se functionibus incommodā tes. Morborū enim germina symptomata ipsa sunt: vnde rectè succedentia appellata sunt, ut principio diximus. succedunt enim symptomata morbis, ve luti vmbræ quædam, ad affectusq; perinde sequi so lent, atque vmbra corpus. Peculiares verò sym- ptomatum causæ quænam, qualesq; sint exactissi- mè Galenus, tribus libris ad id dicatis expressit. Explicandum postremo illud est, num symptomati, quà tale est, curatio debeatur, postquam passim in

his libris nostris de symptomatis loqui cõtingat. Id, vt intelligendũ, quid curatio sit, & cui propriè debeatur, prius inuestigandũ. Curationem igitur, morbi ademptionem, definiunt Medici, vt ex Galeno tum 2. tum 4. meth. med. tum lib. aphor. 2. cõceptis verbis colligi potest. Fit autẽ affectus cuiusque per contraria ademptio, vt millies in mille locis Galenus. Ergo cum curatio propriè morbi sublatio, siue ademptio sit, sequitur, vt morbo ipsi, primò ac per se debeatur. Vnde est illud Galeni, siue functionem ipsam vitiatam, siue vnde hæc prouenit affectum, morbum nominare velis, nihil id medendi methodũ immutare ostensum est, modò vnum illud intelligatur, primam ipsam curationem (quam etiam non nulli continentem appellant) affectus esse, qui actioni incommodat. Et rursus lib. 4. meth. Ergo (inquit) præsentes iam affectus tollere, siue amouendis ijs, quæ naturæ opus impellunt, id fiat, siue per medicamẽta quid ipsi moliamur, omnes profectò homines curare dicunt. Cum itaque curare, sit propriè morbos præsentes tollere, symptomata autem speciatim dicta morbi non sint, constat profectò symptomatũ propriè, qua talia sunt nõ esse curationem, nec illis, sed morbo, qui functionibus incommodet, deberi. Quæ docta Galeni lib. xi. method. meden. sententia est. Nam cum symptomata, morborum sint veluti germina quædam, illisq; succedant, curari profectò ipsa non possunt, non prius sublato, à quo ceu causa effectrice procedũt affectu, cui verè ac propriè curatio debetur. Quinetiam symptomata ipsa, adempto prius morbo, confestim & ipsa sanantur, quòd,

Curatio q̃d propriè.

elut vmbra corpus comitari, sic morbum quoque seant. Verum ex his quædam tanti momenti sunt, que ita sæpenumero premunt, & in vitæ discrimen ægrotos agunt, ut ad se omnem ferè medentis opum animumq; vertant, ut in vehementissimis doloribus, in valida hæmorrhagia, in syncope, & animi deliquijs, in vigilia immodica, in valida excretione, & similibus est uidere. Quæ quidem dum adsunt, omnem profectò ad se curātis animū, atque mentem euocant, sed his symptomatis occurrere, neglecto eo, à quo progrediuntur affectu, non propriè curare, sed blandiri potius est: cum vera symptomatum ablatio, sit effectuum unde pendent curatio. Iis enim methodo sublatis, protinus certè quæ ab ipsis emergunt symptomata auferentur, vt in exemplo: Si ab ingenti ulcere uel præter naturam tumore, aut eiusmodi, parti cuipiam insidenti, dolor vehemens oriatur, non is profectò in totum auferetur, nō prius curato, à quo pendet vlcere, & si quadamtenus vel repellentibus, vel discutiētibus, vel anodynis, sedari vtrunque, atque leniri possit, hoc, vt ante dictum est, curare non erit; siquidem curari nihil quicquam potest, manente quæ ipsum excitauit causa, vel Galeni autoritate lib. 7. meth. med. Quamobrem cum affectus ipsi symptomatum propriè, ac verè causæ sint, neque in habētibus causas ademptio perfici vsquam possit, non prius sublata effectrice causa, necessario sequitur curationē propriè, non symptomatis ipsis, sed morbis quorū sunt, potius conuenire. Atque hæc de vlceris cum tumore curatione, ac de symptomatis in vniuersum, stra

ta à Galeni verbis occasione, pro vlceribus, vulneribus, tumoribus, fracturis, ac luxationibus dicta sint satis.

De contusi vlceris curatione. Cap. 10.

POST *absolutam de vlceribus cum tumoribus curationem, ac de symptomatis in vniuersum, quæ ita vlcera, ac reliquos morbos concomitantur, velut corpus vmbra, sequetur modò vt aliqua de contusi vlceris curatione subiungamus, vt huiuscemodi exemplis vlcera in quacunque corporis particula confestim curare possimus. At cum vlcera omnia præter continui solutionem assimilationem siccis medicamentis tanquã per contraria, vt referunt recentiores curari desiderent, illa tamen quibus contusio coniuncta sit, non statim siccare, sed quàm celerrimè pus commouere postulant. Quandoquidẽ nisi subiecta ipsa caro putrescat, cum contusione, noua nequaquam generari poterit, ac propterea non protinus id vlcus cum contusione exiccari conueniens erit, sed calefacere, simul atque humectare oportebit. Nam ea quæ calefaciunt & humectant, omnibus his affectibus, quibus moueri pus expedit, semper admouere debemus. quemadmodum cataplasmata ea esse dicuntur, quæ ex hordei farina, aqua & oleo conficiuntur: vel quæ ex pane, aqua & oleo componuntur: aut fomentationes multæ calidæ aquæ, et in summa quæcunque humectantia, ac calefacientia, & purulen-*

lentam materiam quàm celerrimè mouentia con
nire omnibus in confessum est. Nam præstat car
s contusas (vt Galeni verba supra citata ex
ippocratis autoritate confirmentur) ac cæsas, pu-
efactas & in pus versas liquari, postea nouam
ſci. Sed quoniam passim cum de vlceribus tra-
amus eiusmodi voces, pus, sanies, sordes, virus,
r id genus alia excrementa nobis occurrunt, non
bs re factum putabimus, si hoc loco, quid apud
edicos significent, quoque inter se conueniant, &
issideant paucis aperiamus. Ergo in varijs auto-
um libris, genera varia excrementorum reperiun
ur, nominibus varijs appellata, vt modò retuli-
nus, ac vt ex Celso lib. 5. cap. 26. videre licet. Vnde
otandum est, quòd ex vlceribus quædam excre-
nenta emanant, quæ nullam quidem alterationem
enserunt, sed pura fluunt, qualia in venis, vel in
arne continentur. Hi autem humores in lib. de tu-
nor. præt. nat. aliquando ichores vocantur, & nos
chorosum vlcus vocare hoc libro poterimus, quòd
his vlcera abundent. Emanant etiam alia quædam
excrementa, quæ alterationem senserunt, vel ob al
terationem talia sunt facta; atque hæc varia esse
necesse est, cum alterationes in vlceribus variæ
sint, & varium sit agens, & sæpe varia materia
llius, quod alteratur, quod hoc pacto patebit.
Galenus lib. 5. de simplic. medi. facul. cap. 6. inquit,
quòd alteratio vna fit à calore naturali in materia
admodum familiari: atque in hac dominatur natu-
ra, & calor ingenitus superat, vt in cibo, vel san-
guine, ac similibus. Secunda alteratio in corpore
facta,

facta, huic contraria est, nam à calore putrefacien-
te potius fit, quàm à naturali, atque in materia
inutili ac putrescibili: de qua meminit Gal. lib. 2
aphor. 47. vbi inquit, quòd fit cum putredine olida
hæc materia alterata penitus, inutilis est. Tertia al-
teratio inter istas quodãmodo media est, & veluti
mixta ex naturali & hac contraria: nam materi-
ex qua fit alteratio, prorsus benigna non est, nequ-
tamen omnino maligna vel aliena: agens verò in-
genitus est calor, sed non omnino ad vsum corpori-
conueniens, vel rectius, vt loco nuper citato, nequ-
solus calor extra naturam, neque solus secundum
naturam calor agit: veluti mixtus ex vtroque.
Iam ergo ab alteratione, quæ à purissimo calore n-
turali fiat, in vlceribus non credo oriri excremen-
tum aliquod, quoniam, quamuis non adsit intempe-
ries manifesta, quamuis fiat nutritio, quamuis gi-
gnatur caro; tamen quòd non perfectissima nutriti-
sit, credo: & quòd calor, ac vis, semper aliquid pa-
tiatur, censeo. A secunda alteratione, quæ era-
præter naturam, sanies ac excrementum sempe-
apparet, quod Galenus crudum vocat, quia non el-
boratum, à calore naturali, aliquãdo tenuissimum
quia non coctum (nam coctio crassiora reddit te-
nuissima) aliquando etiam ob exustionem crassiu-
fit, ita vt sit sordes nigra, fœtens, aliquãdo viscosa
diuersorum colorum, pallidum nigrius, luteum, m-
le olidum, quoniam à calore putredinali penitu-
elaboratum: atq; in his magis & minus reperitur
Nam quamuis calor putredinalis sit idem: tame-
quia materia variatur, aliquando magis putrida
aliquand-

iquando minus, vſu venit, vt iſtæ ſaniei notæ, in-rdum mitiores, interdum intenſiores fiant: non nquã tamen accidit, quod non adſit aliquis fer-r, & inæqualitas ſubſtantiæ, & colorum. Igitur ne huiuſmodi excrementum, ſanies cruda, olida, aſſa, virus, vel virulentia nuncupabitur. A ter-a verò alteratione, quæ à calore fit naturali & n naturali ſimul, non ſolum excrementum oritur oddam, ſed paucum, & tenue, quod à Galeno .3.meth.meden. & lib.2.ad Glauc. coctum dici-r, alterum craſſius, quod noſtri pus vocant, à aleno quidem, ſed impropriè, ſordes appellatur. uius materia duplex, altera recenſetur ab eodem aleno lib.5.de ſimpl.medic.facul.cap.6. quæ hu-iditas nihil eſt niſi ſanguis ipſe paſſus tantum ali uid: altera materia eſt caro confuſa, vt ex ijſdem cis Galeni conſtat: nam in hac alteratione, quæ à aleno lib.2.aphor.47. dicitur, excrementum hoc gnitur. Huius igitur conditio prima puris eſt, vt album, ſed non quocunque albo, ac colore cine-o, vt teſtatur Gal.lib.7.de fractur.comm.32. ſe-nda æquale, nullis cum grumis: tertia, æquale, m ſuperficie: quarta, ſine vllo fœtore: quinta ex lſ• quòd ſit leuiter craſſum, ac viſcidum. Sed vſu enit aliquando, vt hoc pus ſit craſſiſſimum ac glu noſum, non ratione efficientis alterationem, neq; ateriæ, ſed aut medicamento nimis ſiccante, & ringente: aut ab aere ambiente nimis frigido, od ſiccat: aut quia diutius in loco ſeruatum ſit, ibi ſiccatum: aut quia pars ipſa ex ſui natura ſymmetro ſiccior, atque tunc hoc excrementum

non

non pus tantum, ſed ſordes etiam vocabitur. Vnd[e] ex prædictis iam conditionibus ſtatim contrarium cognoſcere poterimus, hoc eſt, quale pus dicendum ſit malum, ac qualis ſordes, qualiaq; omnia vlcerum excrementa; nam ob eam rem, bonitatis atqu[e] malitiæ notæ, in horum ſingulis diligenter à medic[o] perpendendæ ſunt, vt & deprehendere, & pronu[n]ciare poſſit, quæ vlcera inſanabilia ſint, quæ v[el] facilem, aut difficilem curationem habeant: qu[æ] res non parui ſanè eſt momenti, vt chirurgus ipſe & ſe alijs admirabilem præſtet, & calumniam de[-] uitet. Quòd tanti quidem Celſus lib. 5. cap. 26. fe[-] ciſſe eſt uiſus, ut mala etiam ſigna appoſitiſſimè i[n] hunc modum deſignauerit. Malus autem (inquit) eſt ſanguis nimium aut tenuis, aut craſſus, color[e] uel liuidus, uel niger, aut pituita mixtus, aut ua[-] rius. Sanies igitur (ſubdit paulo poſt) mala eſt, mu[l-] ta nimis tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, au[t] glutinoſa, aut mali odoris, aut quæ & ipſum ulcus & iunctam ei cutem erodit. Melior non multa, mo[-] dicè craſſa, ſubrubicunda, aut ſubalbida. Ἰχὼρ au[-] tem peior eſt, multus, craſſus, ſubliuidus, ac ſubpal[-] lidus glutinoſus, ater, calidus, mali odoris. Tolera[-] bilior eſt ſubalbidus, qui cætera omnia contrari[a] prioribus habet. Meliceria autem mala eſt pe[r] craſſa, multa: ac melior quæ & tenuior eſt, & mi[-] nus copioſa. Pus inter hæc optimum eſt: ſed i[d] quoque peius eſt multum, tenue, dilutum, magiſq[;] ſi ab initio tale eſt. Itemq; ſi colore ſero ſimile, [ſi] pallidum, ſi liuidum, ſi fæculentum eſt. Præter ha[ec] ſi male olet, niſi tamen locus hunc odorem excite[t].

Vlcerū excrementorum ſigna bona, & mala.

Meli[-]

Melius est, quo minus est, quo crassius, quo albidius. Idemq; si leue est, si nihil olet, si æquale est, modò tamen conuenire & magnitudini uulneris & tempori debet: nam plus ex maiore, plus non dum solutis inflammationibus naturaliter fertur. Elæodes quoque peius est multum, & parum pingue, quo minus etiam, quoque idipsum pinguius, eo melius est. Atque hæc de ulceris contusi curatione, de pure, sanie, ac sorde dicta sufficiant.

De vlceris cum duritie, decoloratione & labiorum curatione. Cap. II.

NON potest sanari vlcus illud cuius labra dura ac decolorata sint, nisi eadem durities, ac prauus color à suis contrarijs expellantur: nam interdum sanguis niger circa ipsius vlceris partes fluit, vel ibi incrassatur calefactus, quem statim remouendum esse curatio postulat. Idcirco cum labra vlceris tantum decolorata, hoc est, vel nigra vel liuida, vel nimis rubra sint, ac dura, excidenda ea esse præcipiebat lib. 4. meth. meden. Galenus, ad sanam usque carnem. Hippocrates, & Auicennas, si eiusmodi aliquem colorem contraxerint, scarificandum locum, ac sanguinem euacuandum pluries præcipiebant: & si non fluit sanguis per se, sanguisugam esse apponendã, admonet Auic. aut cucurbitulam. Sanguine verò, quod satis esse videbitur, educto, spongiam siccam, hoc est nullo liquore madentem imponendam idem Arabs iubet; vel postea medicamentum

Quid faciendum si sang. no fluit

mentum aliquod facultate ſiccans admouendum conſulit, vlcusq́; poſtmodum curandum, vt reliqua vlcera à ſymptomatis ſubleuata curari ſolent. Si verò vlceris labra ſint dura, calloſa, ac oſtraco ſa (vt aiunt) ea non ſolum ſcarificanda erunt, ſe excidenda, loco præcitato, voluit Galenus, nouacu la, aut medicamento aliquo vehementi erodenda cuiuſmodi eſt aqua erodens, oleum vitrioli, oleum ſulphuris & ſimilia. Quum verò altius id ma lum ſerpit, deliberatione (inquit Galenus) eſt opus excidendum ne ſit, omne quod præter naturam co nitur, an temporis ſpatio curandum: qua in re cert conſulendus eſt etiam æger. Quandoquidem aliqui (vt rectè recentiores interpretantur) longiori tem pore curari citra ſectionem malunt: aliqui quidu ſubire, dummodo citius ſanentur, ſunt parati. Verum vtilior eſt ſectio, quoniam minor dolor & breuior: neque magis exiccatur locus, quod fit medicamento valido, à quo ſemper aliqua mali gnitas tranſmittitur: ideo hac de cauſa potius actuali cauterio vtendum, quàm potentiali pro pter incommoda enumerata.

De varicoſi vlceris curatione. Cap. 12.

QVOD vrget, primum ſummouen dum eſt: vbi verò nihil vrget, ord à cauſis eſt petendus, idq́; non i varicoſi vlceris tantummodò exa cta curatione, ſed in omnibus mor bis curandis, atque expellendis. Vnde vlcus cu varicibi

ricibus complicatum, persanari non potest, nisi us varices sanentur, tanquam illud quod magis gentem curationem postulet, Galeno lib.4.meth. den.autore, quoniã semper malus succus affluit. igitur & varices (inquit) quæ sæpe supra exulatum locum sunt, prius sanabimus, vt deinde x vlcus sanemus. Varices verò quæ sint eodem ro declaratur, & Paulo lib.6 cap.32.quòd inligimus dilatationem præter naturalem, atq; an ui omnes, venas cuiusq; generis κιρσοὺς vocant, hoc est varices, cum fuerint dilatatæ, eodem leno teste lib.de tumor.præt.nat.cap.16.sed poa arteriarum ἀνευρύσματα, venarum propriè ρσοί vocatæ sunt. Loca in quibus varices oriunr, sunt circa tempora, infra vmbilicũ, vt Paulus .præcit.inquit, circa testes, & vt plurimum in uribus. Causæ varicum, aliquando imbecillitas sarum venarum, quæ etiam benignum affluenm sanguinem non potest expellere, ac regere, leno autore lib.de tumor.præt.nat.capite iam ci to, & lib.de atra bile, cap.4. Atra bilis exusta, el sanguis atrabiliosus, atque feruens, descendens l vasa inferiora, atq; ibi impactus, & obstructus enas dilatat; ac quilibet etiam alius humor cruus, viscidus, ac crassus admistus sanguini facit arices, & phlegmonem, vt autor est Galenus lib. e artic.cõmen.4.aliquãdo etiam cum maioribus, r amplioribus alimentis refertæ, atque obstructæ int venæ, fiunt varices. Signis ac iudiciis varices on egent, nam nigræ ex atro, pallidiores ex phleg mone, rubicundiores ex puro sanguine. Curatio in

Varices vnde fiant.

hac

hac maxima est difficultas, an sint curandæ va
ces ac intercipiendæ, nam sæpe vtiles sunt. N
sunt secandæ, si à malo humore oriuntur, vt Hip
lib.3.de artic.tex.4.gibberum solui varicibus,
alios morbos infra thoracem, testatum reliquit,
furorem curari, etiam lib.6.epidem.comm.2.
lib.6.aphor.21.nos docuit purgari totum corpu
fæculento sanguine: ergo non sunt secandæ, ac ta
to minus sunt auferendæ, cum tales sint, quia h
incommoda sequuntur aliquãdo Galeno teste lib
scilicet aduersus Erasist.cap.6. & lib.de atra b
cap.4.atra bilis, insania, pleuritis, renum dolor,
xus sanguinis ex ano, tussis cum sanguine ex th
race, attonitus morbus, aqua inter cutem. Vnde n
varices maximæ ac tensissimæ sint, ac timean
vasis fracturam, atque sanguinis fluxum; nisi
flammentur, atque non multum doleant: nisi ac
vlcus malignum, & magnum, nullo modo sunt
nandæ. Si verò hæc adsint, tunc persanare eas
tissimum nitemur, sed non properè, ac immat
curabimus, quemadmodum quidem facere consu
uerunt quidam medici, quos Galenus accusat l
aduersus Erasist.cap.6.nam huic succedunt ea m
la, quæ enarrata sunt: & ideo cum diligentia,
industria agere oportet. Primum vt docet Galen
lib.4. de compos.medic. per gene.cap.2. & lib.
atra bile cap.4.exemplo Strabonici sui præcept
ris. mittendus sanguis multus, vacuandus est b
terve, atque optimè hepar est temperandum: lie
si idem malus, corrigendus; postea ad varices v
niendum. At primo varici simplicem sectione

scalpe

lpello per longitudinẽ administrabimus, ea... n leuissimè, vt ipsam venam sic in uerticem ela... n non secemus, atque altius quàm par sit scal... llo penetremus, sed cutis tantum obscindatur. ...cundo facta in hunc modum incisione, labra uul... ris hamulis deducere nitemur, & cultro, uel scal... llo ad ramicem aquosum accommodo, membra... las sensim excoriare oportebit. Tertio loco post ...næ enudationem, eandem obtuso hamulo attra... ndam, ac suspensam detinendam esse censemus, ... ueterum medicorum autoritate: atque deinceps ...um duplex linum extrahentem subijciemus, ...bterve transmittemus, lini habenulam sic ampu... ntes, vt funiculi duo efficiantur, tum venam di... tatam, scalpello per medium resecare nitemur, ... sanguinis ad sufficientiam detrahemus. Postea ...tero funiculo superiorem vasis partem constrin... ere oportebit, membroq; eleuato, sanguinem, qui ... ipso apparebit, manuum expressu vacuabimus, ... postea ab altera parte altero lino iterum venam ...ligare poterimus, ita vt inter duo illa vincula ...atium exiguum detur, vbi aliquando debet sectio ...eri, & aliquãdo sua sponte scindi, hoc est relinquen... s donec putrefiat, & disrumpatur. Quo facto con... quens est, vt sicca linamenta in plagam ipsa infe... rmus, spleniumq; œnelæo madens super imponen... um esse, ac deligandum iubent Hippoc. Aetius, ac ...aulus. & deinde linamentis medicamento aliquo ...d pus mouendum conuenienti imbutis curandus ...cus erit, cætera quæ reliquis vlceribus commu... ia sunt, optimè peragendo.

De vlceris verminosi curatione. Cap. 1

CVM vnumquodq; magis de se, qu… de alio, indicare possit, necesse e… remediorum inueniendorum indi… tionem à morbi natura certissi… desumi. Itaque, vt luxata mem… se in suum locum reponenda esse ostendunt, fra… ossa sarcoide quasi ferruminanda, vulnerata so… cicatricem esse reducenda, ita in vlcere ratio… contrarij, vt cap. 6. de vlcerum curatione in v… uersum enarrauimus, indicatur vnitas ipsa, & … pletio, quæ sunt vlceris contraria. Ergo vlcus, … vlcus est, replendum esse carne iam diximus, … vniendum, ac cicatrice obducendum: sed inten… aut intemperies, aut tumores, aut contusio, aut … rities, aut varices, aut vermes cum vlcere i… complicantur, atque propterea antequam vlce… curatio suscipiatur, intemperies, tumor, contus… durities, varix, vermesq; semouendi sunt. Verm… igitur hoc capite in vlceribus oriuntur, quoru… causa immediata est humiditas nimia putredin… lis, calor magnus, excrementorum copia, atq; id… sum prouenit, aut quia talis sit intemperies tot… corporis, aut quia vlcus neglectum sit, aut q… non possit bene expurgari, vt in aure, sinu, & h… iusmodi. Curatio talis est, vt primum vermes … vlcere auferantur, postea humiditas, atq; putre… vlceris exiccetur. Sed cum sæpe contingat, vt ve… mes non possint instrumento auferri, neque corrip… vel si corripiantur, ita hærent carni, & cauern…

euulsi max..tos admodum cruciatus pariant: circo opus est illos vermes prius interficere me- camentis, quæ simul etiam humiditatem, ac pu- edinem vlceris auferant. Quapropter eiusmodi coctum instillare poterimus cum melle commi- um. Reci.absinthij, centaurij maioris, marrubij, lamēti montani, ana vnc.1, aquæ pluuialis quan m suffic.misce & coque ad medietatis consum- ionem, percola, & exprime. huius excipe lib. iam, mellis crudi lib.semis.misce & vlceri in- nde. Quod si eiusmodi benigno medicamento non ecentur vermes prædicti, tunc statim ad vehe- entiora medicamenta deueniendū esse existimo, o qua intentione subsequens cōpositum validius cistit.Rec.radic.ellebori albi,capparis,gentianæ, ctamni albi, ana vnc.ß.aquæ putei, vel pluuialis iantum satis est, & fiat decoctio secundum ar- m, cuius decocti recipe lib.1.vrinæ humanæ ve- ris,succi absinthij,ana vnc.ij.vnguenti ægyptia- ,vnc.vnam, misce optimè in mortario & infun- . Hoc autem ualenter uermes interficit, & eo- em tempore ulcus detergit, atque desiccat, cuius uxilio indiget nostra præsens curatio, ut exacta aberi dicatur. Succus etiam, ac decoctum, per alneum mariæ, absinthij & agrimonij,uel centau ij, & eiusmodi, maximè in principio antequam ermes obdurescant præstant, & auxiliantur. Ex rchigene etiam habemus optimum medicamen- um, & paratu non incommodum, quod fit hoc pa- to.Rec.cerusæ, polij montani,ana unc.ij.picis na- alis liquidæ quantum sit satis, misce optimè in

Decoctum ad educendos vermes ab auribus.

mortario pro linimento. Hæc aut... medicame... rum series in ulceribus, ubi sint ex neglıgentia... geniti uermes, ualde prodest, sed dum ex ipsa to... corporis intemperie prouenerint, iuuare ex... non possunt nisi antea comminuatur sanguis co... sus, diætaq; tenuissima utatur, & tandem etia... opus fuerit, guaiaci ligni decoctum, uel quidp... simile, quod eiusmodi humıditatem absumat, ... pinandum, quandoquidẽ in hoc affectu prima p... ad uictus institutionem est referenda: in qua ae... gendus est temperatus, cibi euchymi, coctuq; f... les, & qui humores nec crassos, nec uiscidos, ... tenues, & acres gignant. Altera pars in purga... nibus consistit, in quibus clyster ex decoctione c... muni, cassia, & catholic. primum locum habe... uel potionem ex cassiæ drac. vi. catholic. drac... rhabarb. in puluerem redacti, drach. ß. cinnamo... gra. ij. aquæ buglossi unc. iij. syr. uiol. uel ros. un... dabimus: aut bolum ex cassia, catholic. & diase... offeremus. Postea sequenti die non autem ead... ut praue quidam utuntur, uenam secabimus ... pro ratione humoris peccantis præparabimus ... decentibus (ut aiunt) syrupis, & tandem ad de... ctum uenientes. Recipe ligni guaiaci, & cort... eiusdem, non à Lusitanis extenuati, quemadmo... maior pars Europæ spe tantum inutiliter utitur... crudi, & peroptimi, atque corticis eiusdem inf... rum, & coctorum, ana unc. iiij. rad. acori, gala... crassæ, ana drach. vi. rad. rusci, graminis, aspar... filicis, enulæ campanæ, lapatij acuti cum folijs, ... unc. unam, betonicæ, saluiæ, melissæ, gallıtrici, c...

mepit...

epiteos, primulæ ueris, trifolij, fumariæ, hepati-
, endiuiæ, buglossi, capill. quinque, ana manip. 1.
min. melonum unc. 1. semin. anisi, & fœniculi, ana
c. ß. liquiritiæ contusæ, unc. 1. ß. passularum mun
t. unc. ij. prunorum, & ficuum, ana pari. viij. po-
ody quercini, & medullæ seminis carthami, ana
c. ij. senæ orie͠talis. unc. 1. ß. agarici trocis. unc. ß.
rmodactyl. drach. iij. colocynth. drach. ij. hellebo
nigri, drach. 1. ß. mirobal. Indarum, & chebul.
te co͠fricat. ana drach. ij. thymi, & epithymi, ana
ach. 1. ß. trium florum communium, stœcad. & flo
m genistæ, ana pugil. 1. fiat decoctio in æquis par
us succi fumariæ, & seri caprini, cape de col.
. ij. in quibus dissolue mell. ros. & syr. ros. solut.
a unc. iij. sacchari quantum suffic. fiat apozema,
ediæ decoctionis, clarificetur, & aromatiz. cum
nam. et diarhod. abb. ana drach. 1. capiat unc. iij.
o dosi. Humores iam præparatos uacuabis uel
ect. de psyllio, uel de succo ros. uel Indo maiori, uel
diaphenic. & eiusmodi, pro natura intentionis.
Supra ulcus autem isidem temperatum, aut
præcipitatum cum unguento ros. aut
apost. ponemus, ut siccetur ulcus,
ac caro. & reliqua agen-
da, ut in simplici
ulcere.

De vlceris dirupti & cum ossis corruptione complicati curatione. Cap. 14.

PRAETER vlcera, quæ cum intemperie coniunguntur, vel cum carne supercrescēte, vel cum tumore, vel cōtusione, duritie, varicibus, & vermibus, aliquandò etiam contingit, vt os corruptum, cariosum, atque apparens, vel nō apparēs cum ulcere complicetur. Vnde curatio interdum vnica vice adhibita, atque cicatrice vlcere obducto, tempore satis exiguo denuo aperitur, & ita detectum os manere facilè oculorum intuitu deprehendimus, quod nos vitiatum esse cognoscimus per signa illud indicantia. Nā veluti pingue, lividum admodum, nigrumq; etiam videtur, nisi a medicamento idipsum proveniat, cariosum, & ex[...] sum, saniem quandam oleagineam mittit: deinde [...] imponatur linamentum siccum, postea altero di[...] auferatur, cum maximo fœtore: vltimo ex Cels[...] autoritate, quando præierit fistula, vel aliud vlcus quod admodum vetustum sit, tunc signum esse affi[...] mat, tectum ulcus malum esse: Quæ supernatis gr[...] uibus (ait) ulceribus, aut fistulis, hisq; uel longa u[...] tustate, uel etiam cancro occupatis, eueniunt. Cur[...] tio eiusmodi ulceris idem commune cum alijs com[...] plicatis ulceribus possidet, ut primò à symptomati[...] bus magis urgentibus subleuetur, neque id fiet, ni[...] ossis corrupta pars ex toto auferatur, alioqui nequ[...] exiccantia medicamenta adhibita, neque cicatric[...] inducentia in integrum nobis satisfacient. Scopu[...] autem

Signa corrupti ossis in vlcer.

utem, quo id fiat, duplex constituitur, nempè vel emouetur quod corruptum est manus auxilio uel b ipsamet natura, quæ expellit id quod noxiū esse ercipit. Vterque scopus probatur maximè: sed uandoque hæc magis, quandoque illa, hoc est quan oque natura, quandoque manus id expedit: neque nim vlterius perturbandus erit æger cum hoc vel llo extrinseco instrumento, vbi eiusmodi natura ab mere eundem leuare possit: nec etiam è conuerso elinquēdus est in angustijs, dum natura imbecillis, norbus autem fortis agnoscatur. Manu est os sepa-andum, quādo parua est portio oßis corrupti, atq; uperficietenus: quando timemus naturam tardè xpulsuram; & citam curationem quærimus, vt in horace, ac similibus locis, organis vti poterimus, neque antea adhibenda sunt topica medicamenta, quàm carnem ipsam resecemus, quæ supercreuerit, atque optimè os detegamus. Qui autem vel ex pa-pauere siluestri, vel ex qualibet materia medica-menti quantitatem administrare (si Dijs placet) vn quam poteris, morbi etiam quantitate nō dum per-pecta, & cognita? Neque enim exiccantibus vti medicamentis sat est, in curandis vlceribus cū ossis corrupti portione, sed quantitas medicamenti, quæ cum affecto etiam libranda est, considerari debet, vt ex præcedentibus præceptis constat. Quāobrem os primò & ante omnia vitiatū, ac corruptum nu-dare oportet, vlcere exciso, & si latius eius corru-pti ossis vitium est, quàm ulcus fuit, carnem subseca re, donec integrum os undique pateat, deinde me-thodo conuenienti reliqua tum auxilia præbere. Il-

lud autem scalpris communibus, prius tamen tere
bra adactis quibusdam foraminibus ad sanũ vsqu
os : aut etiam utimur scalpris cõmunibus rasorijs
quod tutius fit, atque donec ad sanam deueniam
partem, abradimus, quam quidem ex colore perci
pere facilè poterimus, cum alba scilicet ossis pa
prospiciatur, cruorisq; aliquid emanat ex ulcere
totumq; cariosum absumptum est, atque denigrat
uel liuens. Porrò qui radit hæc audacter, uel Cel
autoritate lib. 8. imprimere ferramentum debet,
& agat aliquid, & maturius desinat. Quo facto
exiccans medicamentum imponendum commod
erit, ut aristolochiæ, & myrrhæ puluis, donec car
supercrescat, ac denuo expleatur ulcus. At quæ n
aristolochia eligẽda potissimum erit, cum in quibu
crassum humorem ualidius extenuare oportet, illi
vsus est rotũda : proinde dolores à crasso spiritu in
ductos, eadem exactius persanat: extrahit spicul
ita vt interdum sub emplastri forma ipsam admi
stremus in extrahendis ossium frustulis: putredin
corrigit; vlcera sordida purgat, atque ex tribus a
stolochijs omnium subtilissima rotunda est. Aliar
verò duarum, quæ clematitis appellatur, fragran
tior est, infirmior tamen. At longa, tenuitate quid
à rotunda vincitur : abstergendi tamen, calfacien
diq; & ipsa potentiam obtinet : minus sanè quà
rotunda, abstergens & digerens, sed non minus c
lefaciens, imo forsan plus ex Galeni historia lib. v
de simpl. med. facult. Itaque (inquit) in quibus vs
est modicæ abstersionis, commodior est longa, vt p
ta in vlceribus carne implendis. Cæterum semo

Aristolo- chiæ rotun. opera.

os

ſe corrupto, caro ſupercreſcere debet, vlcusq́; re
leri, quam facultatem eiuſmodi ariſtolochiam lon
um poſſidere compertum eſt, idq́; efficacius præ-
are quàm vel rotundam, vel alteram clematidem
ictam: ac propterea eiuſdem vſus eligendus ma-
imè eſſet, rotunda excluſa, ac altera. Verum quo-
iam quæ nam optima, vel præſtantiſsima ſit ariſto
chia, aliquatenus dubitant quidam ex recentiori
us, idcirco, vt hoc dubium euitemus, rotundæ au-
ilium non recuſabimus, cum præſertim eaſdem ha
ere facultates ex Dioſcoride reperiamus. Quòd ſi
ideamus nos nimiam eſſe oſſis corrupti partem,
eque poſſe ferro remoueri, id naturæ relinquemus
gendum, eamq́; medicamentis adiuuabimus, quæ
um ſicca valde ſint, atque tenuium partium, ſic-
ant os ipſum, atque partem integram ſiccam ſer-
ant & calefaciunt, aut ſaltem calorem conſeruāt:
tqui tale medicamentū ad auferendas ſquammas
ocamus, quod diuerſis modis ac materijs parari
oteſt. Aliqui enim Pauli duo ad hanc intentionē
ræponunt medicamenta, licet autorem non citent,
uiuſmodi eſt inter recētiores Tagautius, qui lib. de
lceribus, cap. 14. vbi de hiſce vlceribus curandis
bunde tractauit, in hunc modum ſcripſit. Oſſium
utem ſquammæ facilè excident, ſi agreſtis papa-
eris, & fici arboris folijs cum polenta læuigatis,
tque ex vino illitis ipſius oſsis ſinus concauos re-
leueris, aut alterci (quem Græci hyoſciamum di-
unt) ſemen, & atramentum ſutorium, pari ponde
e contrita impoſueris. Quæ duo ſaltem medicamē-
a Paulo autori reſignaſſet, vt paulò poſt quoddam
empla-

Tagautius notatur.

*emplastrum Auicennæ à Guidone desumptum resti-
tuit: vel saltem medicamenti cum papauere silue-
stri, & ficus folijs simul tritis, & cum farina triti-
cea ac vino mixtis, & super impositis paucam in
hoc casu vtilitatem, cum leue admodum medicame-
tum id sit, neque aptum ad exiccandum, neque ad
penetrandũ in profundum, vt ipsa res maximè exi-
git: nam os corruptum exiccare nitimur, vt copu-
la auferatur, & integrum roboretur. Quod etiam
scire debuisset Tagautius recentium maximus chi-
rurgus: quemadmodum facilè ei ex prædictis fuis-
set animaduertere, quæ in secundo Pauli medica-
mento desunt. nam quod ex hyosciami semine cum
calchanto, medicamentum conficitur æquali ponde-
re, plurimum non probari debet, quoniam licet cal-
chantũ validissimè siccet, atque calefaciat, verun-
tamen non generabit subiectum os, quia crassarum
est partium, & nimis hyosciami semen additum est
quod saltẽ idem autor correxisset. Quapropter pr-
stantiora sunt inuestiganda, neque damnandum es-
Auicẽnæ admirabile emplastrum, quod ossium etia
squammas breui tempore detrahit, atque nouã pr-
bamq; carnem desuper renasci facit, & hoc pact-
fit. Recipe aristolochiæ, ireos, myrrhæ, aloẽs, corti-
cis plantæ panacis, cambil adusti, scoriæ æris, corti-
cis pini, ana portiones æquales, melle omnia exci-
piantur, & fiat emplastrum. Quin & ipsa peuced-
ni radix sicca, atque in pollinem redacta, ridis com-
munis radix, aristolochiæ rotundæ radix, & opop-
nax etiam per se melle vnumquodque exceptum
mirabiliter facit. Sulphuris extractus succus, siu-
oleum*

Pauli error

Auicennæ emplastrũ admirabile.

leū dixeris, siue liquor, vel aqua ignis impetu ex-
racta maximas obtinet partes rectè si administre
ur. Simili modo à quibusdam euphorbium præponi
ur, anethum vstum, antimonium, & alia id genus,
r si præstantius antimonio non viderim, si optime
ntea fuerit præparatum. Quod si hoc præstò habe
i non possit, secundo loco euphorbium sua vice ad-
endum erit. Sed hoc vnum est obseruandum, quod
autè vel oleum sulphuris antedictum, vel euphor-
ium imponendum sit super os corruptū, ne in car-
em circumpositā distillet: causticū enim vtrunque
st, atque exurens, ac propterea carnem maximè
ederet, eam vrendo. Quapropter si solo euphorbio
ti velimus, stipandus circumquaque erit locus, li-
amentis siccis, postmodum osse liberè detecto, su-
ra ipsum quamprimum imponendum erit medica
nentum, atque prima vice modica admodum por-
o esse debet, ne statim stupefiat subiecta pars, ne
e periostion, quod circa reliquas ossis partes sanas
xtat, dolore ægrū adhuc magis infestet. Propter-
a vel accipere puluer. rad. peucedani, iridis, ana
nc.ij. euphorbij, scrup.ij. optime conterentes, ac
ommiscentes, poterimus, in emplastriq; forma cū
anis medulla omnia simul excepta, eoq; vtemur,
el aliquo alio modo prout res ipsa exigit. Cæterū
liquando accidit, ut tanta sit ossis corrupti copia,
t uel euphorbio, uel quouis alio topico medicamē-
o non poßit satis siccari, sed ualidiori adiumento
ndigeat natura, quam quidem ad 40. usque diem
uamplurimi expectari iubent, ut hoc temporis spa
o uel oßis squammas expellat, uel nobis operari
cedat.

*cedat. Eo igitur peracto ad os comburendum deu-
nire expedit, nã si corruptela oßis humiditate ex-
crementosa & superuacanea, ipsius oßis substan-
tiam labefactante ortum habet, nullum præsentius
aut tutius remedium excogitari potest, ipsa vstio-
ne, seu cauterio (vt vocant) actuali. Hoc enim de-
center admotum, & cito, & tuto, in summoq; & i-
alto, nõ secus quàm ignis ipse actualis desiccat. Id-
circo aliquando conspiciendum est, nunquid in su-
perficie tantum, vel in profundo, instrumento apt-
comburi liceat: terebraq; tribus, aut quatuor in l-
cis, aut pluribus aliquando perforemus os, & in i-
la foramina cauterium oliuare ignitũ admittem-
diligenter. Nam in exurendo osse id vnum obseru-
dũ, idemq;, quod paulò ante de euphorbio, & ole-
sulphuris præpositum est, nempè ne circumposit-
caro exuratur, si fieri potest. ex quo vti præstab-
fistulis quibusdam ferreis, quibus defendatur car-
atque medicamentis subinde frigidioribus. Fistul-
tres, aut quatuor sint, vt cum vna excalescat, alte-
ra frigida succedat, ne ex vicino ignei instrumen-
maximo calore, fistula etiã excandescat, atque ca-
ro ipsa patiatur. Præterea cauere perpetuo opor-
tet, vt ea aquea substantia, quæ ex oßis adustion-
resudat, continuè spongia potius quàm panno exu-
cetur: alioqui cum sit calefacta vicinas part-
exuret. Quod si contingat vel ob artificis impe-
ritiam, aut negligentiam, vel ob instabilem æ-
grotantis particulam, vel quoquo modo, vt ca-
nis aliqua portio exuratur; post statim locus, o-
albo, & aqua rosacea, & stuppa madeat, atq-*

frequen-

frequentius, vt inflammatio ab osse, & carne arceatur, simul & carnis dolor: postea axungia, aut butyro, aut tetrapharmaco escaram maturabimus: & supra exustum os, aut peucedanum solum, aut ceratum ex euphorbio super imponatur, donec os exustum abscedat. Eiusmodi autem ceratum hoc modo fit. Recipe pulueris peucedani, aristolochiæ rotundæ, opopanacis, euphorbij, ana drach. 1. terebinthinæ, vnc. iij. ceræ, vnc. 1. aceti drach. 2. misce & coque secũdum artem ad cerati consistentiam, & vtere. Guido verò post vstionem ferro candente factam, rosaceum, candido oui admixtum, tribus primis diebus admouebat, postea loco albuminis, luteum oui eodem rosaceo commiscebat, postea butyrum cum melle rosaceo infundebat, & vtebatur: & desuper continuo vnum de mundificatiuis, vsque ad ossis expoliationem imponebat, & post cum puluere emplastri mirabilis Auicennæ incarnabat (vt eius idiomate vtar) & consolidabat. Cæterum tibiæ aliquando ossa corrumpantur, aut digitorũ vel manus, vel pedis, vsque ad medullam, nec propterea ab actuali vstione desistendum erit, quemadmodum vbiq; erit faciendum, præter in osse capitis, femoris, vertebris, in quibus locis igne, aut valida incisione vtendum non erit, sed tantum potentialibus auxilijs supra declaratis.

De

De vlcerum ægrè cicatrizantium inueterat
rum, & eorum, quæ cacoethe, & chironia dicuntur, curatione. Ca. 15.

VLCERA, quæ ægrè ad cicatrice
ducuntur dysepulota Galen. lib.
ac passim de comp. medic. per g
nera nuncupauit, quemadmodum
quæ ægrè sanabilia, dolosa, mal
fica, contumacia, ac rebellia dicimus, cacoet
nominauit: vti & quæ inueterata, & vix cic
tricem recipientia, quidam ex Græcis chironia
pellarunt, ceù Chirone peritissimo chirurgo,
principio cum de vlcerum differentijs ageremu
indigentia; & telephia, quòd in eiusmodi vlce
Telephus consenuerit. Galenus libro præcitato
compos. medic. per genera cap. 18. inquit. Q
dysepulota, idest vix ad cicatricem venientia: q
cacoethe, hoc est maligna vocem, distinguendu
modo est: quia hoc non solum in præsentem dis
tationem, sed etiam in futuram commodum fut
rum est. Quæ itaque ex humorum confluxu, v
multorum confluxu, vel multorum, vel acriu
oriuntur sine eo quod locus affectus huiusmo
iam dispositionem habuerit, vt licet bonũ sit qu
influat, tamen ipsum corrumpat, dysepulota n
mino. Porrò quæ iam dictam obtinent dispositi
nem, singulari vocabulo cacoethe appello. De
de lib. 4. de comp. med. per gen. vlcera cacoet
diuidit penes vehementiæ differentiã in malign
ra, seu præter modum malefica, & mediocria s

moderatior

moderatiora: atque hæc quidem imbecillioribus, illa uerò ualentioribus remedijs curari præcipit. Illa autem non mediocriter: sed maximè maligna, contumaciaq; ulcera ex Asclepiade, ac cæteris antiquioribus cum Galeno chironia propriè nominamus. Cæterum Celsus lib. 5. cap. 28. chironium ulcus appellat, quod & magnum est, et habet oras duras callosas, tumentes: exit sanies non multa, sed tenuis: odor malus neque in ulcere, neque in eius tumore est, ut ipse inquit, nulla inflammatio, dolor modicus est, nihil serpit: ideoque nullum periculum adfert, sed non facilè sanescit. Interdum (subdit) tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusq; renouatur, & maximè in pedibus, & cruribus. Inter Arabes Auicennas chironia ulcera esse affirmat sine putredine, hoc est neque putrida, neque corrosiua, neq; ambulatiua: sed unius dispositionis, plana, claudentia sese, & recidiuantia sæpè, hoc est cicatricem frequenter ducentia, & rursus sæpè se aperientia, & renouantia. Causarum uerò numerus, cur eiusmodi contumacia, ac maligna ulcera ægrè persanentur, multiplex est, nam aliquando intemperies talis in ulcere existit, ut potissima causa sit, ulcerum coitionem, & sanationem remorari. Potest etiam causa esse, ut labra exulceratæ partis callosa & dura retineant ulceris conditionem; quemadmodum & uarix superiacens, & imbecillitas particulæ affectæ, & praua artificis præterita curatio, atque ægri totum corpus uitiosis humoribus refertum, & eiusmodi. Inter quas

quidem

eo, quod magis vrgeat, incipienda curatio erit. ...itur si vniuersum corpus cacochymia, aut ple...oria laboret, prius expurgare, vacuareq; expe...t, quàm vlcus externis remedijs curare. Id verò ...uod Græci πλῆϑος & πληϑώραν vocant: nos no...ro more plenitatem, & succorum redundantiam ...ctè dixerimus, idq; ratione certè optima: nam ...bi eousque adaucti corporis succi sunt, vt & vasa ...pleant, & naturæ negocium faciant, an non re...ndare, & iustum naturæ modum recedere iure ...centur? quem sanè corporis habitum, & pleni...dinem & plethoram vocare iure debemus: prout ...terum illum in quo vnus quispiam succorum do...inatur, non omnes æqualiter, humorum vitium: ...ræci κακοχυμίαν appellare solent: quæ tum fit, ...m vel bilis, vel pituita, vel atra bilis, vel serosus ...mor seorsim in corporis habitu redundauerit. ...aque illud constat, omnium humorum abundan...m iure plenitatem, seu plethoram dici: vnius ...ntum humoris exuperantiam, cacochymiam. ...gna verò, ac prognostica ex præcedentibus præ...ptis, seu scopis, vel indicationibus assignatis abun ...patent, eaq; tum si plethoria, aut cacochymia ...sit, cum etiam reliquæ præsignatæ causæ. Ergo ...purgato iam corpore cum ijs medicamentis, quæ ...ic vel illi superfluo humori requiruntur, quorum ...rmæ ac exempla sexto libro assignabuntur, va...atoq; conuenienti pharmaco, vlceratæ parti me...amenta admouere sat tempus conueniens erit, ...lida & citra mordicationem optimè siccantia. ...mmodo in summa hoc perpetuo obseruetur, ne

Plethoriæ, & cacochymiæ significatio.

ab alijs minus vrgentibus causis remediorum adi-nistratio fiat, nam præter quam quod fine suo fr-strabitur artifex, in supremam rebellionem, ma-gnitatem, ac contumaciam vlcus euadet. Vnde intemperies, ac imbecillitas adsit, vel iecur, a lien male affectum sit, his prius prouidendum er deinde ad vlcus curandum deuenire oportebit; idem de uaricibus superuenientibus, atq; quibusi effectricibus ac magis vrgentibus causis erit int-ligendum. Quoniam verò malignorum, & diffici-ter cicatricem recipientium vlcerum curatio summus est scopus, vt medicamentũ citra morsu exiccet, Galeno autore lib. 4. de compos. med. p gene. cap. 3. ac passim cum de eiusmodi vlceri agit. Hæc enim ab alijs vlceribus hoc vno dissi-re, quod medicamenta citra demorsum, atq; ero-nem, vehementer siccantia desiderare, ex eiusd Galeni verbis latissimè constat. Quare talis pha-macorum materia, quo ad eius fieri possit, inuen-da est, vnde vlcus citra dolorem siccescat: qu accurate fieri nulla ratione licet, medico ignoran quem effectum medicamen exhibitum ostendat, ipse met Galenus autor est eodem lib. cap. prim quo adamussim omnia tam cõfusè Tagautius cl desumpsit, vt mordicationẽ, quã ipse met Galen causam doloris esse confitetur, ipse cum dolo tanquã secundam causam coniunxit, ut furtum tè occultaretur. Indicatum itaq; Galeno lib. me meden. cum quidem nullus uitiosus habitus ulce tas partes infestat, duos scopos habeas: unum, u quod influit repellamus, alterum, ut quod affe

Tagautius notatur.

pa

*rti inhæret, infixumq; est discutiamus. Atque
c (inquit lib. de compos. med. per gen. iam citato,
pite eodem) contrariæ uires præstant. Siquidem
luxum reprimunt, quæ sunt adstringentia phar-
ica: digerunt impacta iam exceptaq; potestate
ibendi prædita. Porrò quæ astringunt, ut pluri-
um exasperant, atq; hac occasione molesta sunt.
ahentia verò, ac digerentia ex alto humidita-
,non citra acrimoniam id efficiunt. At acrimo-
m dolor aliquis necessario sequitur, ulceratam
rtem mordens. atque sic propter dolorem, quem
asperantia erodentiaq; concitant, humores ulce
tis partibus influentes irritare contingit, unde
oque ulcus phlegmone obsideri, exediq;. Ex qui-
s sanè dictis colligitur, ulceribus dysepulotis præ
ia inueniri non posse: multo minus adhuc mali-
is. Quippe (subdit paulo post) ex ambobus com-
situm, erodente puta & astringente, necessario
lidum existit. Verum sordes & humiditatis co-
id genus vlceribus incumbens, veluti propu-
acula quædam vlceratis particulis facta rosio-
m valentibus pharmacis adimunt, soluuntq;.
que attendendum est, quantum primus vsus hu-
ditatis in vlcere desiccauerit: vel si etiã sordes
beat, quantum inde absterserit: ac ita secun-
m, tertiumq; vti illo debemus, donec purum, &
cum vlcus apparuerit. Vbi verò id tale conspe-
ris, ad aliud medicamentum te conferes eiusdem
idem speciei, sed priore imbecillius: nam vali-
ra, dum mordendo vlcus dolorẽ inferunt, fluores
uent, & phlegmonas concitant. Quòd si rursus*

 aliquod

aliquod multo imbecillius priore pharmacum a
beas, vlcus humidum, sordidumq; euadet. Hac i
tur parte eo artificio vtens medicus, qui solo exp
rimento innititur, melior est, quòd sciat vlcus n
alia medicamentorum virtute curari, quàm d
affecta pars eam siccitatem consequatur, qua
naturali statu sita possidebat. Quod factum inte
gimus, vbi neque tenuis amplius sanies influ
neque pus producatur. Hanc autem dispositio
vlcera nanciscentur, quo dixi modo siccescent
hoc est adstricta, discussaq; : dein vbi sicca q
dem fuerint, verum sordida adhuc appareant,
tersorijs pharmacis repurgantur, quæ & ipsa
opere de simplicibus medicamentis commemor
mus. absolutissima autem methodus in lib. the
peutices, vniuersa descripta est, in quo prius ex
citatum esse conuenit, qui hinc omnino frugem
portaturus est. At cum ampla sit latitudo (inq
propè capitis eiusdem libri principium) vtrinq
in eo, quod alterum altero magis minusve dysep
lotum, malignumq; est, tantum medicantium ph
macorum esse numerum oportet, quantus ipsori
quoque vlcerum extiterit. Merito igitur omn
qui vnum duntaxat medicamentum vlceribus m
lignis cicatricem inducere promittens habent, s
cessu crebro frustrantur (vt idem hic furtum q
dantenus aperiens Tagautius adnotauit) Nam c
(minimum) quæ idem pollicentur, eandemq; fac
tatem ostendunt, diuersa alioquin inter se non si
pliciter maioris, minorisq; , verum, vt apertissi
dicā, maximi ac minimi ratione in promptu ad

i conuenit, qui omnia id genus vitia curare pro-
posuerit. Medicamenta verò quibus Galenus eo
bro vsus fuit, plurima quidem sunt, atqui ea tum
mplicia tum composita recensentur, cuiusmodi
l terra lemnia, vel sigillata, cadmia, chalcitis,
rugo, & alia id genus, quæ lib. 7. reponuntur, sicu-
lib. 6. Andromachi, Asclepiadis ac aliorum ad
unc vsum medicamenta recitabuntur. Sed quo-
am multoties contingit, vt eos qui morbo gallico
fecti sunt, vlcera ægrè sanabilia maximè prose-
uantur, propterea aliqua de earum curatione hoc
co inserere abs re nequaquam fore arbitrati su-
us. Quum igitur iam peruicacia, & multorum
erum vlcera occurrerint, in pene puta (nam hic
tempore sumpta indicatio ad curam confert ali-
uo modo, non autem vbi iam per varias corporis
artes hæc manifestetur affectio) sciscitandum ab
gro est, num talia sponte deuenerint, vel potius,
ost vsum rodentis alicuius pharmaci; quòd si im-
ediate post medicamentum rodens contigerit,
er duos dies desistendum ab ijs est, tantum parti
vlceratæ medicamentũ apponemus, quod mellis
cipiat partem vnam & semissem, succi rosarum,
r terebinthinæ, ana partem vnã, vnguenti Aegy-
tiaci, partem semissem, ad ignem omnibus bellè
ermixtis. nam hoc in linimenti formam leuiter
bstergit, ac concoquit, sic ut durities, uel putredo
x medicamentis fortè antea irrationabiliter adhi
itis peruenerit, tum huius auxilio, uel alterius
uiuspiam similis, quod dolorem nullum excitet,
m naturæ munere corrigi conspicies, nullo alio

Vlcerũ ægre sanabilium in gallica lue curandorũ ratio.

auxilio egens ab ijs, quæ simplicibus ulceribus c
ueniunt. Si uerò interea nil in ijs uideatur remi
augeanturve, uel ea etiam ex se ad hunc stat
peruenerint, illicet basilicam brachij dextri p
patientis uiribus obtundemus, ac die sequenti c
pus ualenter purgabimus. Vlcus uerò cum toto p
ne hoc fotu fouebimus, post sectam uenam. Reci
serpilli, foliorũ uitis & quercus ana manip. unu
bulliant in sufficienti quantitate aquæ, addita sex
parte aceti, & ex hac cum spongia uirga foueat
præcipuè pars ipsa affecta: sit autẽ calida aliqua
tulum, insistatq; per octauam horæ partem, m
spongia in uino nigro austero, ac calido, madi
ac expressa, tantillum foueatur. inde fotibus ab
lutis linteo leni circumuoluatur, & paululũ qu
scat subinde, ulcus hoc sequenti curetur medic
mento. Reci. mellis terebinthinæ, ana drach. ij. pr
cipitati, drachmas tres, misce quo ulcus replea
nec moueas usq; in eandẽ sequentis diei horam,
qua quidem illud met efficies quod nunc, atqui
fuerit si vehemens durities non fuerit: at si illa p
fundius sit inserta, tutius adhuc die tertio repete
mox ab vsu huiusmodi medicaminis desistes, na
perpetuo in omni vlcere non plus semel uel bis, u
ad summum ter, rodentia medicamenta subseque
ter sunt apponenda, quin duos post, vel tres inte
mittas dies, quò quid hæc præstiterint intelligas.
verò fortiora sint rodentia, vt caustica varia cu
sublimato composita, vel aqua, fortis dicta, vel
lia quamplurima quæ arte parantur, quæ omni
omittenda hic censeo, tãquam æquo sæuiora, neq
etia

In omnibus vlceribus q.d obseruandũ.

iam necessaria: hæc, inquam, semel tantum, vbi
opus adhibentur, quindecim, vel ad minimum
to, vel decem dies exigentia, vt ab ijs enecta ca-
ab altera separetur, sed (vt dixi) extremis ijs
uissis. Fœlicius quod in hoc casu exoptatur, ex
æcipitato, comparaturq; à quouis alio quod vsui
, medicamento; cui quidem succedit, quod ex æris
flore, vt Aegyptiacum, nã interim dum ex cau-
cis vstæ carnis casum expectamus, ijs mitioribus
quentius vti possumus, ad quæ & humoris insi
ntis concoctio, & puris euacuatio diuturnè sequi
r, quod summè iuuat. Ab administratione verò
rum, quæ vehementer carnem subditam extin-
unt, vlcus siccum permanet octo dierum spatio,
od tantum abest, vt prodesse possit, vt obsit po-
s nõ leuiter: nam quantum fieri potest colluuies
arte affecta è vestigio est eximenda, nec quia il-
l altius imprimitur, ob id plus iuuat, non enim o-
ne infectum enecat, sic quod reliquum est, occlu
per causticum illi via circum sitam vlceri car-
m valentius inficit: vnde à crustæ decidentia,
o tempore ulceris meliorem statum expectaba-
us, maior nobis sese offert corruptela, & ulcus
ius multò, nã decisa crusta ora dilatantur. Qua-
præstantius esse experientia comprobatum abũ-
est, hæc omnia penitus in eiusmodi affectu esse
uittenda. Plures (inquies) sanitati restitutos vidi
us, ex unica ac simplici aquæ fortis inspersione:
ijs etiã & ego uidi, & aliquot hoc medicamẽto,
m iunior essem, aliorũ uestigia sequẽs curaui: mu
i tamen sententiã, quum aduersum quandoque

 effectum

effectum conspexerim. Diligentius inde examina- cum ratione, cũ experientia, quid causæ esset, qu- alios medicamentorum genera hæc sanarent, ali- supra modum afficerent, non secus ac alia eiusde- generis omnia. Noui illis duntaxat esse præsidi- qui recenter morbum contraxerunt, sic ut totu- vel penè quod infectum erat illo extinguebatu- sed hos uel etiam integrè sanat, simplex aquæ f- tus, uel repetita (si aliqualis sit durities) præci- tati aspersio, in nullum discrimen ægrum induce- tia. Sed iam redeat oratio unde digressa est. Si v- rò durities, uel ulceris corruptela, præpositis pr- dijs cedere non uideatur, uena colis ulceri proxi- aperienda est, uel sanguisuga affigenda, quo put- dus sanguis ulcus nutriens, hoc ingenio educatu- & iterum ad præcipitati usum redire, à balneo a- stinere, fotu tantum leuiore ex vino austero, aqua contenti. Præcipitatumq; balsamo artifici- à Io. Vigonio descripto componere optimum est, hoc optimè eiusmodi durities euertit absumitqu- vlcus boni moris reddens, roborandæq; ac repet- dæ purgationes.

De vlcerum cutis, nempè scabiei, psoræ, lepr- mentagræ curatione. Cap. 16.

SCABIES, *psora, lepra, ac ment- gra, à quibusdam recentioribus, i- ter morbi gallici species cõnumer- tur: imo eadem met gallica affect- modo mẽtagra dicitur, modo psor- lichenes, modo impetigo etiam nuncupatur. Qu-*

propt-

ropter varias apud Græcos, ac Arabes, satis con
usas voces fortasse euenisse arbitror, cũ eiusmodi
norbi, luis venereæ loco ab ijs præcipue vsurpan-
ur, qui eam antiquioribus fuisse notam confirmãt.
ed Paulus eos, ac Celsus, Marcellus, Quintus Se-
enus, Plinius, atque Auicẽna maximopere inter-
urbant, & tacita quadã obiectione reprehendunt,
amnantq; manifestè. Constat enim ex Paulo lib. 4.
ap. 2. eiuscemodi voces, lepram, & psoram, &
ap. 3. lichenas, & cap. 9. exanthemata, ad scabiẽ
ostrorum temporũ, non autem ad dirum sæuumq;
allicum morbum referri posse, quemadmodum ex
Marcello cap. 19. reperiuntur hæ voces, scabies, le
ra, mentagra, impetigo, & lichenes, ita etiã apud
Plinium lib. 26. cap. 1. apud Quin. Serenũ cap. 6.
r cap. 11. apud Celsum lib. 5. cap. 28. apud Auic.
b. 4. Fen. 7. tract. 2. & 3. & apud reliquos repe-
iuntur papulæ, pruritus salsus, albaras nigra, sa-
bati, serpigo, scirrhones, pediculi, derbia, phleg-
a salsum & eiusmodi. Quapropter vt res pateat,
os distinctè hoc modo ponemus. Scabies inter cutis
ffectiones connumeratur, & latè apud nos patet,
uemadmodum etiam apud Celsum loco iam cita-
, vbi humorem esse cutis rubicundum ex quo pu-
ulæ oriuntur, quædam humidiores, quædam siccio
es affirmat, ad hunc modum tradens. Scabies verò
t humor cutis rubicundior, ex quo pustulæ oriun-
ır, quædam humidiores, quædã sicciores. Exit ex
uibusdam sanies, fitq; ex his continuata exulcera
o pruriens, serpitq; in quibusdam citò. Atque in
lijs quidem ex toto desinit, in alijs verò certo tem
pore

Scabies ex Celso descriptio.

pore anni reuertitur. Psoram etiam summam tan-
tum cutim occupare affirmat Paulus, cuius squam
mæ minores, tenuioresq; sunt, quã in lichene, atque
variæ, furfuracearum instar. Quod si profundam
cutim depascuntur, squammæ verò crassæ, & qua-
les piscium rotundæ cum maximo pruritu lepra ab
eodem Paulo, & reliquis etiam Græcis, & à Mar-
cello vocatur. Mentagra itidem in summa cuti mor
bus existit, atque primo mentum corripit, vt infra
latius patebit. Affectiones verò cutis geminas esse
vel iudex sensus ostendit, alterã scilicet in qua acc
dentia tantum cutis alterantur, atque immutãtur
alteram verò in qua substantia ipsa patitur. Primi
genus quasdam affectiones habet, quæ morbi nõ vi
dentur, affectiones tamen sunt, & ad decorationem
spectare videntur: atque circa colorem huiusmod
genus affectum versatur, aliquando, vt in morbo r
gio, cutis inficitur pallido, vel luteo colore, & ob i
regius morbus nuncupatur: aliquando atro, vt i
icteritia à liene, & nigra hac ratione dicitur, &
aliquando ex sole nigra. Eiusmodi autem affectio
nes quidem sunt, non tamen morbi, cum nihil acti
nes patiantur. Aliquando cutis color in album co
rem mutatur, non vniuersi corporis, sed in hoc v
illo loco: aliquando in nigrum, & atrum, vel sang
neum. Atque duorum generum est affectio hæc: n
altera summam tantum cutim inficit, neque pil
tingit, atque vitiligo à Celso vocatur, à Græcis a
phos, morphea ab Auicenna, et recentioribus. al
ra cum caro albo afficitur, atque pili albi, ac ca
nascuntur. Secundum genus est quando non solu
cuti

utis, *sed caro subiecta inficitur, corpus patitur, ac* ubstantia ruit prætermissis elephantiasi, verrucis, crochordonibus, ac similibus, quorum curationes finiti penè tradiderunt. Aliquando cutis patitur, t in senibus morbum, qui prurigo à Græcis, pruri s salsus à Sereno vocatur: aliquādo oriūtur quæ- am animalia in substātia cutis minima, atque vix isibilia, quæ illam exedunt, atque vesicas exci- unt: aliquando afficitur cutis pluribus squammis, pustulis, paruisq; vlceribus cum pruritu mul- , veluti quodam circulo afficiens: cutim nō admo um siccat, atque in medio circulo aliquando mun- est cutis. Vltimo, aliquando cutis humore quodā trido corripitur: inde nouæ, ac nouæ pustulæ oriū r, inde vlcuscula dolorosa, pruriētia, sanies egre tur: suntq; aliquando sicciora serpunt per totum rpus, atque statis tēporibus talis affectio oritur. ec verè vocatur scabies à Celso, Auic. & alijs āpluribus, de qua nisi sub nomine generali exan- ematum loquuti sunt Græci, nam scabiei species secundum Oribasium. Huius duas species Cel- lib. 5. cap. 28. altera scilicet mitis, altera agria ta, quia asperior sit, & validus pruritus, diffici- rq; leuatu occurrat. Causas materiales, varias necesse est, pro ratione pustularum, atque pru us. Sanguinem quidem esse corruptum testatur ic. admixtum tamen aliquando bile, aliquando uita salsa, aliquando exusto humore, & melan- lico. Hinc sæpe accidit, vt pustulæ sint uel aquā næ, vel scateant flauo humore, vel cruento, vel sicciores, uel magis pruriant, vel minus. Ali-
quando

quandò uel Auic. testimonio, ex pustulis aliquæ e
sanguine calidiori, et acutiori, productiores, & ac
tiores sunt : aliquæ contra latiores, contractiores
atque profundiores, ex materia minus calida &
acuta. Alias duas adhuc causas ex Quinti Sere
ni autoritate adiungemus, vt in calce totius Ce
si uoluminis per eius carmina uidere licet, du
agit de pruriginis, ac scabiei curatione in hun
modum incipiens. Illotus sudor, uel copia nob
lis escæ, Sæpe graui scabie correptos asperat a
tus. Ergo lutum prodest membris adhibere fr
catis. Corporis itaque immundities sæpe est cau
corruptionis, & intentionis humorum in cute, a
nimia copia escarum, aut earum nobilium, qu
etiam confirmat Auic. à quo aliæ adduntur cau
imbecillitas cutis, eruditas in ventriculo. Add
mus nos, vim validam profundarum partium,
contactum corporis scabiosi. Signa ac prognosti
per se admodum innotescunt, vt non egeamus n
mio labore in earum explicatione, nam neq; e
tremus morbus est, vel naturæ eiusmodi, vt
nos aliquo pacto decipere valeat. Curandũ igi
erit corpus scabiosum, & primo venter cassia
niendus, sanguis euacuandus per uenæ section
copiosus, nam semper adest plenitudo: postea p
paranda erit materia, quæ si fuerit tenuis, c
illis, quæ illam refrenant, ut syrupo de cichor
endiuia, rosato acetoso, hoc est de succo aceto
si crassa, oximellite, syrup. de cichorea, de be
nica, de capillis veneris, melle ros. & similib
Parata materia, purgetur cum rhabarbaro, a
ri

Scabiei curatio.

ico, sena, elect. rosato, & succo ros. confectione
amech, & alijs id genus, quorum formæ, atque
xempla lib. 6. patebunt. Corpore optimè purga-
o, si nimis copiosa materia cute impacta sit, tunc
uacuanda in balneo, vel per sudorem validum,
isi ualidam corporis incalescentiam timeamus:
vel cucurbitulis ex cornu positis, & scarificatio-
ibus. Euacuato corpore, & cute, sequenti de-
octo abluamus loca affecta. Recipe foliorũ mal-
æ, violarum, betæ, ellebori nigri, fumiterræ,
na man. iij. hordei, man. vi. misce, & secundum
rtem fiat decoctum. Qua facta ablutione, exic-
ato linteis ualenter corpore, ad vnctiones tandem
ccurrimus. Cæterum si scabies nõ ualde magna
uerit, dimisso balneo, scarificationibus, et lotione,
is medicamentis subsequentibus vtemur, à leuio-
bus duntaxat, perpetuo inchoantes, ut nimirum
oc pacto. Recipe terebinthinæ, butyri recentis
na vnc. vi. misce, & lauentur optimè nouies, pri-
o posca, reliquis vicibus aqua communi, olei ros.
ei myrtini, ana vnc. 1. ß. ouorum lutea, num. iij.
rusæ unc. iij. salis communis candidissimi, vnc. ij.
isce optimè per horam in vaso cũ spatha lignea,
vtere. Vel isto alio medicamento. Rec. sul-
uris triti, vnc. 1. ß. ter ablue cum aqua ros. la-
di saliti, lib. 1. tere exactè, terq; ablue cũ aqua
s. succi limonum, vnc. duas, misce, fiat linimen
m. Potest etiam fieri cum vng. ros. Mes. vel sic.
ecipe terebinthinæ, butyri recentis, ana vnc. iij.
luantur pluries, vnguenti ros. Mesue vnc. iij.
i laurini tantundem, cerusæ vnc. ij. sublimati

super

super marmore triti drach.ij. misce optimè in mortario, & vtere. Vel hoc alio medicamento. Recipe pinguedinis porcinæ, vitulinæ, ana vnc.ij. olei masticini, laurini, ros. ana vnc. ß. terebinthinæ vnc.1 ß. lithargyri aurei, cerusæ, ellebori nigri ana drach. duas, styracis liquidæ, vnc.ß. argenti uiui extincti, unc.1. ß. misce diu in mortario & utere. Verùm tenuiter, & non uniuersum corpus, at uno die partem unam, alio alteram; altero scilicet dexteram totam, altero sinistrã: imò satius erit matutino tempore crus unum inungere, in uespere alterum, uel brachium qualeuis, sequenti die cæteram partẽ sic illinire. Hæc autem medicamenta hoc more adhibita, tantum abest, ut intrinsecus humores occludant (ut quidam opinatur) ut potius dissoluant breui, quod cutem mollitur, unde mox hæc quiescens robustior est. Cogimur autem ad ea, quæ ultimo loco posita sunt, confugere, quum iam in malũ habitum cutis deuenerit, sed ante uictus moderatè tenuis instituendus est, neq; admodum attenuans. Modo ad psoræ & lepræ curationem propius accedamus, cuius causa sunt humores crassi, melancholici, sine tenui humore admixto: aer ambiens, victus ratio, pars interna peccans, atque contactus. Purgatio non prætermittenda, instituto uictu humido et temperato, misso sanguine, qui intemperatus est, ad reliqua quam celeriter deueniendum erit. Attenuato igitur humore, purgandus statim est æger, idque duabus aut tribus uicibus, donec maxima pars lædentis succi ex toto corpore extrahatur

Psoræ, & lepræ curatio.

posi-

ostea serum caprinum, aut ouinum, & asininum uribus diebus exhibendum, quod proponit Aui- nnas, & quocunque tempore exhiberi potest. oc facto ex sententia Auic. hirudinum apposi- o est de melioribus medicinis, quæ cuti potius ap- nendæ sunt, quam ano, nam nisi impactus atq; assus humor egrediatur, nequaquam poterit sa- ri eiusmodi affectus: quandoquidem hirudines ctu illum extrahunt, atq; euacuant. Verunta- en harum loco, vtimur nos in balneis cucurbi- lis ex cornu, atque scarificationibus optimo cum ccessu, ac leuiori admodum negocio, nam hi- dines antequam applicueris, non facilè parti moueri possunt, nisi prius nitro perfricetur, t unguibus scalpatur, cum sic promptius eam præhendant. Propterea longiori hirudines eget ique obseruatione, ac multiplici præceptorum mero, quàm eiusmodi cucurbitulæ. nam nisi ctè conseruentur in uase puro, latique oris, uæ tepidæ repleto, aliqualiter earum uenenum n extinguitur; nisi spongia optimè compræhen- ntur, uiscositasq; ab eis detergatur, manu dif- ulter applicantur: nisi postquàm adhæserint, um tepidum particulæ infundatur, refrigera- pars, neq; ualenter quod quærimus consequi- r: si parum depascuntur, nihil effeceris nisi ice caudam præcideris secundum filamentorum titudinẽ: nam effluente semper sanguine tra- e non desistunt, donec salem, aut cinerem. ip- um ori insperseris; tum si manibus, aut pedi- admouendæ sint, ipsam partem, aquæ cui in-

Præcepta quæ tradũtur in applicatione hirudinũ.

sunt

*ſunt ſanguiſugæ immergere oportet. Adde qu
ubi hirudines exciderint, ad cucurbitæ affixione
nihilominus deuenire cogimur, ut uenenum au
latur, quo fit, ut duplici detineamur negocio, cu
in hoc præcipue affectu ſimpliciter cucurbitu
uel corneis uel æneis applicatis res ipſa perſo
commodè poſſit. Quapropter & ſi in hoc caſu ſa
guinem tantùm quo caro imbuta eſt, euacuare c
beamus non autem illum, qui in profundo eſt, c
modius tamen id euenerit eiſdem paruulis admo
cucurbitulis, quàm ipſis hirudinibus. Poſt hoc
localem affectionem deueniemus, atq; ad ea m
dicamenta, quæ poſſint detergere, attenua
atque ex alto reuocare materiam illam, &
mul ſiccare.*

*Libri quarti, vel de vlceribus,
finis.*

ANDREAE VESSALII BRVXELLENSIS, HISPANIARVM REGIS PHILIPPI ETC. MEDICI, CHIRVRGIAE MAGNAE, LIBER QVINTVS.

DE TVMORIBVS PRAETER *naturam, seu apostematibus.*

Quid sit tumor præter naturam, & multiplicis eiusdem definitionis, examen, ac diuisio, tum de tumoribus in vniuersum. Cap. I.

AD EXACTAM de morbis tractationem superesse tantum videtur, vt de tumoribus præter naturam sermonem instituamus. Hi enim ex omni morborum genere (quod plerunque in externis corporis partibus insidere solent, & si non nunquam in internis etiam accidant) sensibus cõspicui magis sunt. Illud igitur in præsens de tumoribus inquirendum, quid nam tumor, seu apostema sit: num simplex affectus, num compositus potius apostema censendus sit: an in apostemate temperies ipsa par primò, & per se, an constructio, an vnitas præcipuè lædatur: quæ apostematum differentiæ, quæ

causæ, quæ signa, quæ prognostica, ac postremo
curatione agemus. Ergo tumoris nomen aggredie
dico varijs donatura esse appellationibus: Græ
siquidem ὄγκος dicitur, tam & si propriè vox ist
non tumorem præter naturā sonet, sed inflatione
quamlibet, & magnitudinem in molem elatam. an
tiqui enim quantitatem eleuatam debebant intell
gere, vnde postea vox ista est diducta, quæ (inqu
inflationem, vel eleuatam molem, vel tuberum, u
tuberculum latinè videtur reddere. Est enim veli
ti generica vox, & ideo non exquisitè affectū hū
qui tumor præter naturam dicitur, nobis explica
Hanc aliam quoque vocem, nempè exochen ap
Græcos inueni, quæ eundem hunc morbum videt
explicare, sed quàm appositè, & propriè id effi
est vox ista oncosparaphysin, quæ nihil aliud quà
tumorem præter naturā, de quo nos acturi sumu
sonat & explicat. Cæterum, vt melius vocum ist
rum significatio intelligatur, scire oportet, qu
prominentiarum alia est, quæ semper natur
lis existit, qualis ea est quam in articulis co
spicimus, & in genu: altera est prominentia q
nec naturalis, nec præter naturam est, sed sup
naturam, vel extra naturam dicitur, cuiusm
di est, quæ in obesis corporibus apparet: huiusm
enim tumor non dicitur præter naturam, quia ac
nes non impedit, sed vocatur supra naturam,
vltra: alia est prominentia, quæ lædit actiones,
partes corrumpit, & conformationem simul,
hæc ea est, quæ propriè oncosparaphysin, hoc est
mor præter naturā dicitur. Sed Latini, cum affe
hi

unc uolunt nobis explicare, vocem illam omittũt, præter naturam, & tantummodo tumorem dicunt: ita ut tumor apud Latinos, idem sit, quod apud Græcos oncos para physin. Vnde melius, & magis appositè loquutus esset, qui libellũ de tumoribus præter naturam Galeni Latinum fecit, si de tumoribus simpliciter vertisset, omissa voce illa præter nat. Tumor apud Plinium, apud Cic. Celsum, ac reliquos elegantes viros denotat propriè præter nat. Hæc eadem affectio quæ tumor præt. nat. fertur, ab Hippocrate phyma vocatur, quæ vox tuberculum nobis significat: dicitur autem phyma, quia, ut plantæ è terra erumpunt, ita tubercula videntur ex cute oriri. Ab eodem Hippocrate vocatur œdema: tametsi apud alios Græcos vox ista peculiarem quandam tumoris speciem significet. Igitur tumoris nomine id cũ Galeno lib. 1. de morb. diff. cap. 5. & cap. 12. ac lib. de tumor. præt. nat. intelligi volumus, quod supra iustum naturæ modum in molem nimium secundum omnem dimensionem assurgens, membrorum functionibus officit. Neque enim temerè id adiectũ esse putare oportet: tumorẽ nanque aliqui secundum naturam membris quibusdam insunt, qui (vt iam demonstrauimus) neque membrorum actionibus officere, iure putandi sunt. At vbi tumor aliquis ex affluxu vitiosæ substantiæ natus, in parte quapiam insederit, qui actioni noceat, iam is profectò morbus est. Hunc medicorum vulgus apostema nominare solet, cum sit apostema tumoris præter naturam species quædam, quam abscessum Latinè, Græci ἀπόστημα nuncupant, quod à se inui-

Apostema, quid sit.

cem spatio quodam partes abscedant, ac diducan-
tur, contento vtiq; in spatio, aut copioso, aut viti-
so quopiam humore, flatuosave substantia aliqu.
Propriè verò abscessus, seu apostematis nomine
vti voluerimus, id pro genere vsurpabimus, qu
sub se omnes præter naturam tumores complecta-
tur. Sic enim communis medicorum schola de apo-
stematibus loqui consueuit: & si qui Auicennæ in-
terpretis, atque Arabum partes sequuntur, apost-
ma non nunquam tumoris differentiam faciunt d
uersum quid ab exitura, quam vocant, statuente.
Nos rudioribus consulentes, sub apostematis nom-
ne, de omnibus præter naturā tumoribus agemu
vel ingrossatio sit præt. nat. vel eminentia præt.
nat. vel eleuatio præt. nat. vel excrescentia præ
nat. dicatur, illud ipsum semper intelligemus. Esse
tiam præterea, vt à nomine ad definitionem rei ac
cedamus, naturamve tumoris præter naturam v
rijs modis fuisse explicatam reperimus. Chirur
enim antiqui, qui quatuor magistri vulgo voca
sunt, Theodoricus scilicet, Brunus, Lanfrancus, e
Henricus, vnanimes affectum hunc hoc modo def
niuerunt. Apostema est grossities, & inflatio fa
cta in membro vltra suam, ac propriam naturam
Quam definitionem inter alios recenset Guido Ca
liacensis, ipsamque damnat, & iure vicißim opt
mo, quoniam nimis communis est, cum solum con
ueniat huic morbo, de quo agimus, uerum etiam
morem quem supra naturam, vel vltra natura
vocamus nobis explicet. Sed si vera fateri vol
mus, Guido imponit illis quatuor uiris, ut ex e
ru

Apostematis definitio.

um scriptis cuique perspicuum est, in quibus quæ iam ipsorum extiterit definitio, clare apparet, quæ talis est. Apostema est grossities, & inflatio facta in membro ultra propriam naturam; & præter formam. Hanc cum damnarit Guido, aliam ipse adfert definitionem dicens. Apostema est tumor præter naturam in quo materia aliqua replens, & distendens est aggregata: & hanc dicit se accepisse ab Halyabbate inter Arabes celeberrimo lib.8.theor.cap.item.8. Sed etsi praue dixerim, mentitur, quoniam Halyabbatis, vel potius Isaac Israelitæ definitio est, quod apostema sit grossities, & tumor, qui in membro fit ex abundantia materiei replentis cauitatem. Nec talis definitio admittenda est, cum nugatoria sit potius descriptio quædam, quam definitio: nam nihil aliud videtur dicere quam quod apostema sit apostema, cum grossities, & tumor præter naturam idem sint prorsus. Præterea non solum tumoris præter naturam, de quo nunc est sermo, essentiam nobis aperit, verum etiam tumoris supra naturam, vel vltra naturam vocati. Tumor enim quem in pinguibus corporibus inspicimus, fit etiam ipse ex abundantia humoris distendentis, & partes vacuas replentis. Hernia quin etiam intestinalis, est tumor præter naturam, & fatentur omnes, nulla tamen humiditas ibi reperitur distendens, & replens, cum tumor ille aliunde proueniat quàm ex intestino in scrotum prolapso. Quamobrem non est vsque adeo extollenda definitio hæc à Guidone, & post ipsum à Valleriola in locorum medicinæ cōmunium Appen

Alia definitio.

dice, vbi hoc pacto eiusmodi locum Halyabb.expli-
cat. Qua in definitione tumor generis locum obti-
net, præter naturam, ad differentiam eorum tumo-
rum, qui vel natura nobis insunt, vt capitis, ven-
tris, articulorum adductum est: vel ob increment
ea, seu totius, seu partis cuiusdam. quæ cum præte
naturam non sint, supra naturam tamen, vel vltr
naturam censeri, ex Galeni sententia, debent
Neque enim tumor omnis, incrementumve quod
cunque naturalem statum superans, apostema con-
festim dici debet, cum & sanis alioqui non mod
ægris (autore Galeno) tumores huiusmodi accider
soleant, vt in obesis, & ventricosis hominibus cer
nere licet: qui & si supra naturalem habitum i
vastum tumorem attollantur, obesitate nimia, no
tamen extra naturæ limites egressos esse fater
oportet, quoad excessus huiusmodi actionem lædat
Quod cum sit, tum & præter naturam esse, & mo
bi nomine appellandum incrementum huiusmod
vna cum Galeno iure censemus. Cum nanque par
tium incrementa ita constant, vt ipsa partiũ essen
tia ab omni noxa immunis euadat, tum quidem m
nimè in morborum ordinem redigi debent: vt a
cuiusdam lingua immodicè aucta, testatur lib.a
morb.diff.Galenus. Cum verò in definitione adijci
tur ex materiæ replentis, ac distendentis abundan
tia, ex eo intelligi datur superfluum esse quod me
bro incumbit, & à naturæ modo, vel quantitat
vel qualitate alienum: tum & illud quoque mala
constructionem, vnitatisq; solutionem, cum inten
perie partis adesse significari his vocibus replen
tis,

s, & distendentis. Hæc Valleriola. Aliam deinde tradidit nobis definitionẽ Guido, quæ est Auicennæ, quòd Apostema sit ægritudo composita ex triplici genere morborum, in vna magnitudine aggregatorum. Quam definitionem ipse approbat, & cum eo Conciliator Aponensis Petrus ille, qui eo sublimitatis ipsam extollit, vt exquisitiorẽ, melioremq; reperiri non posse affirmet. Tria autem illa morborum genera, quæ ad apostematis essentiam complendam concurrunt, sunt partis intemperies, incommoderatio (quam malam compositionem dicunt) & soluta vnitas. Adesse nanque isthæc omnia in apostemate, vel ipsa sensuum fide deprehendimus: vt haud immerito essentialem hanc esse apostematis definitionem, quæ genere, & differentijs constet Guido contendat. Sed hanc definitionem, quam ex Auic. (vt diximus) sec. 1. cap. 1. eliciunt, potius quam clara, et expressa inibi habeatur, licet Guido cõmendet, & vt probam accipiat, ego tamen non possum ipsum in hac re laudare, quippe qui in hoc valde fuerit hallucinatus, quamuis alijs in rebus quamplurimis oculatus admodum vir extiterit, & Galeni definitionem damnauerit. Attamen Auic. definitionem vt potius ineptam, & nullo prorsus modo tumoris præter nat. essentiam patefacientem asseram. Tumor etenim præter nat. non est compositus morbus, vt talis definitio demonstrat, sed potius simplicissimus, nec loquor de tumore, qui est accidens, sed de tumore morbi, qui actiones lædit. Sciendum nanque est, quod plures sunt alterationes sympt. dictæ, quæ nostris corporibus immutant

Apostem. alia definitio.

 parti-

particulas, sed non omnes quidem sunt nostræ; quoniam quædam sunt, quæ siue intensæ, siue remissæ sint, passiones tamen vocantur, qualis est infectio cutis à Sole; quæ passio vel affectio præter naturam dicitur, non tamen est morbus. Altera est affectio, quæ cum est in corpore, siue sit imbecille, siue quomodocunq;, morbus statim dicitur: vt si augeatur oculus, quiuis humor sit, modo humor, ille multus, aut paucus, humor, auctus tamen dicetur morbus, siquidem lædit actiones: similiter est dicendum de luxatione ossis ex propria sede, & de reliquis. Datur etiam tertium genus passionis corporum, quæ passio si leuissima sit, non impedit actiones: si intensa vtique, vt si leuiter refrigeratum sit membrum aliquod, refrigeratio illa non dicitur morbus, sed symptoma, vel affectio simplex, nec vocabitur intemperies præter naturam: sin autem valde sit refrigeratum, refrigeratio illa appellatur morbus, quia actiones impedit. His stantibus, ostendimus tumorem præter naturam non esse morbum compositum, sed simplicem, loquendo etiam de vero tumore, qui actiones lædit, siquidem plures habuimus tumores, qui verè sunt tumores, nullam tamen sibi adnexam intemperiem habent. Neque oportet existimare, quod hoc loco intelligamus de tumoris specie illa leui, ita, vt nec tumor sit dicenda, cum nec sua magnitudine nequaquam actiones valent lædere, sed loquor de tumoris specie altera huic ex diametro opposita, quæ non affectio tantum sicut illa est præter naturam, sed affectio, & morbus actiones destruens, de hoc, inquam tumore

loquor

*quor, & tamen dico non esse morbum composi-
m, ob rationem nuper assignatam. At fortasse ali
uis dicet Auic. optime loquutus est, nam Concilia
r ait, quod in tumore, illud, quod peccat, est in-
mperies immutata. igitur intemperies erit de
sentia tumoris præter naturam: quod & Galenus
detur voluisse in lib. de diff. morb. cap. 12. vbi
nnumerat tumores inter morbos compositos, qui
temperiem habent coniunctam. In libro etiam de
æquali intemperie, cap. vlti. inquit. Tumor est
æqualis intemperies facta in parte à materia
ente, & sic videtur Auicennæ, & si secus pro-
, sensisse. aliter enim res se habet, & ideo ad
nciliatorem primo dico, suum dictum habere ve
atem in tumore hoc vel illo particulari, non au-
m in tumore, quatenus tumor est, quo modo à no-
in præsentia non consideratur: quod affectus
mmunis est, nec intemperiem habet adnexam.
t si tumores particulares accipimus, verum est
od coniunctæ sint intemperies, & hoc pacto in-
ligendus est Conciliator: alioquin erraremus,
oniam si intemperies esset de essentia rei, nempè
moris, quatenus tumor est, sequeretur quod in-
nperies non esset, quod per se, & à tumore vide-
r distincta, quod maximè & rationi, & veritati
si aduersaretur: quoniam intemperies per se non
paret sensui existere cum semper cum hoc vel
o tumore particulari reperiatur, & sit, non ob id
nen sequitur quod non sit, & quod per se re ipsa
tincta, sicut non valet si quis dicat humanitas,
l animalis natura, non videtur quo ad sensus se-*

parata

*parata à particularibus tumoribus, sed sempe
cum ipsis, & in ipsis requiritur : ergo humanitas
aut animalitas vt ita dixerim, non distinguitur r
ipsa à Socrate, à Platone, & ab alijs particular
bus hominibus : eodem modo non sequitur quod in
temperies semper reperiatur cum hoc vel illo tu
more, idcirco non habet rationem per se, sed e
de tumoris essentia. Præterea si intemperies ess
de natura tumoris, sequeretur quod quilibet tu
mor inquantum tumor, coniunctam simul hab
ret intemperiem : sed consequens est falsum, e
falsitas consequentiæ patet ex hoc, quoniam anei
risma tumor est, nullam tamen habet coniu
ctam intemperiem. Et vt hoc aptius percipiatu
debemus ad memoriam reuocare, si quando to
sorem aliquem venam secantẽ vidimus, qui qua
doq; propter rei imperitiam non venam solũ, v
rum etiam & arteriam sublitescentem simul p
git : arteria itaque compuncta cum non possit, v
saltem difficiliter consolidari, succrescit caro, e
facit tumorem aneurisma appellatum, qui quide
verè tumor est. sed quis tamen auderet assere
tumorem hunc habere intemperiem aliquam co
iunctam? Hernia item intestinalis tumor, & ve
tumor est, attamen nullam habet intemperiem s
copulatam : nullum enim in ipso curando medic
mentum admouemus, quod intemperiem remou
re sit aptum. Callos etiam osseos, tumores e
quis inficias iret, at intemperiem aliquam hab
re coniunctam fateretur nemo. Exostesis quoq;
affectio illa de qua Galen. 14. meth. cap. 17.
quebatu*

ebatur (ossium eminentiam interpretantur isti) rè tumor est, qui ex virtute vegetabili valida us humidi quàm sibi opus sit ad partem alen- m attrahente prouenit, & oritur instar fun- rum & spongiosæ cuiusdam substantiæ. Eiusmo- autem verè (inquam) tumor est, nullam habet nen coniunctam intemperiem, nec calidam, nec gidam, nec aliam. In inflammatione rursus ipiente adest tumor præter naturam, sed nulla uc intemperies: at postea cum facta fuerit ob- uctio, & sanguis perinde afferuescere, ebulli- ve cœperit, tunc sanè incipit fieri intemperies: usquam verò fuerit facta sanguinis ebullitio, emperies nulla adest. Quare perspicuum iam is factum est, intemperiem non esse de tumoris entia, & ad primam Galeni autoritatem, qui merabat tumorem præter naturam inter mor- compositos, respondeo quòd Galenus de morbis uitur compositis, qui habent intemperiem, ex xu materiæ, quos etiam morbos vocat tumores, uult tamen ob id, quòd intemperies sit de tu- rum essentia. Ad alteram autoritatem in lib. inæquali intemperie, ex quo loco Brasauolus dicus egregius solebat colligere intẽperiem esse essentia tumoris, dico quòd Gal. intendit ibi in- periem explicare inæqualem cum fluxu mate- , & ideo, vt res clarior fieret, in exemplum ipit tumores quosdam, ut cancrum, non quod cer sit tumor cum intemperie, ita ut intẽperies le eius essentia, sed quod cancer proueniens ex cu materiæ habet coniunctam intemperiem.

Loquitur

Loquitur ergo de fluxione cum intemperie, (
quia fluxio cum intemperie rarò reperitur abſq
tumore, idcirco Galenus accipit exemplum
tumoribus particularibus. Verum, dicet a
quis ſi tumorem cum intemperie, & fluxio
aliqua reperiremus, eſſet ne propterea tumo
præter naturam ſimplex, uel compoſitus? V
verſa ſic reſpondendum opinor, quod compoſi
tunc meritò exiſtimetur, neque idcirco ration
præcedentes ſubuertemus, aut ipſum Auicen.
Concil. tutabimur. Eſſe autem tunc compoſiti
potius quàm ſimplicem affectum, illud indica
quod tria lapſuum genera in vnum, eo in af
ctu concurrunt. Vitiatur nanque tum temp
ries ipſa, tum ſtructura, tum partium vnita
quæ ſimul aggregata, ac in vnā veluti eſſentia
collecta, apoſtematis eſſentiam complectuntu
Quamobrem cum in tumore omni præt. nat.
temperies concurrat, vna cum affluxu ſubſtan
vel calidæ, & humidæ ſimul, vel calidæ & ſ
cæ, vel frigidæ & humidæ, vel frigidæ & ſic
conſequens certè eſt, affectum huiuſmodi comp
ſitum tunc eſſe dici de Galeni mente libro primo
morb. diff. cap. 12. Carni præterea ulcus ſimpl
atque cum intemperie, & phlegmone accidere
teſt, vti & omnia tumorum genera eidem quo
euenire experientiæ fide conſtat. Ex quibus c
ligitur tumorem præt. nat. quando compoſitum
cere meritò poſſimus, & quando ſimplicem.
abundè iam demonſtratum eſt, quod primum
borum genus quod in tumore præt. nat. repe

dice

[...]cebat Auicen. idcirco nullo modo eſt de tumoris [...]entia. Quod autem nec alterum in mutatã com[...]ſitionem, conformationemve dicebat, oſtendam [...]emplo accepto ab œdemate. Corripiuntur ma[...]s, ergo tumore, qui œdema dicitur, ita vt œde[...] totam corrumpat manum, tunc quæramus an [...]nus compoſitio immutata, corruptave ſit: pro[...]cto nequaquam, nec extrinſecus, neque intrin[...]us. nulla enim vena eſt transformata, nihil [...]tructum, nihil laxatum, nec vlla manus parti[...]a locum immutauit, tam & ſi manus quo ad [...]lem ſit aucta. Altero etiam exemplo id ipſum [...]onſtrare poſſumus. mulieres à partu ſolutæ [...]nt ex imbecillitate à partu derelictæ, cum vel [...] victus ratione, vel aliqua re errauerint, licen[...]ſeq; nimium vixerint, varios, magnos, inſa[...]bilesque tumores contrahere, vt manus vide[...]t reddatur maior reliqua. tum quæro an manus [...]ndior facta fuerit, quo ad conformationẽ im[...]tata, nec ne? profecto non poteſt dici, quod ſi [...]nor eſt, tamen præter nat. Satyriaſis etiam ui[...]s morbus, pudendi, eſt tumor præter nat. cum [...]m membrum intumuerit, tamen tantum abeſt, [...]ipſius compoſitio fuerit immutata, vt potius [...]antius appareat. Præterea in ſcrofis, ideſt [...]oribus ſcirrhoſis nulla apparet glandularũ tu[...]e corruptarum immutata compoſitio, ſed eadẽ [...]earum figura, licet præ humiditate exube[...]te maiorem adeptæ ſint molem. Quare factũ [...] vt immutatio compoſitionis ſit de natura tu[...]is cum multæ partes tumore afficiantur, &

nullam

nullam inde compositionis immutationem contr
bant. Verum tamen est quòd dimensio, vt & ip
Auic. confitetur, immutatur, quoniam ex tumo
augetur quantitas, magnitudo autẽ est pars qu
titatis. De situ verò, quòd immutetur, falsi
profectò est, neq; enim glandula cum patitur scr
fam, locum mutat, quare nec immutata cõposi
est de tumoris essentia, quod erat alterum morb
rum genus. Secundum genus pro autoritate,
exemplis, nec tertium genus, scilicet dum vnit
conueniat tumori, quatenus tumor est, quandoq
dem sciendum est quod vnitatis, continuationis
solutio duplex est, quædam sensui clara, quæ
pè solet actiones impedire & est morbus: quæd
verò occulta, quæ licet affectio quædam sit præ
nat. tamen cum non impediat actiones, non dici
morbus, sed affectio non naturalis. Si itaque c
dicunt solutionem continui esse de tumoris ess
tia, de ea quidem solutione intelligunt, quæ s
sim apparet, actionesq; lædit, hoc prorsus à
negatur: sin autem de occulta, & actiones
impediente, concordari possum, tam & si hoc
set dubitabile admodum, dantur enim tumores
rimi, in quibus multa nec manifesta, nec occ
reperitur vnitatis solutio. Iam itaque patet
moris definitionem ex Auicenna collectam in
aliquo pacto esse: quæ nam igitur erit bona? n
sanè alia, nisi quam ex Galeno accipiemus. C
itaque lib. 13. metho.med.cap. 1. in hoc inqui
tius operis tertiodecimo, de tumoribus, qui pr
naturam incidunt, disserere incipiemus, in qu

sci

licet partes à naturali habitu in quantitate re-ſſerunt. Hæc ſunt Gal. verba, ex quibus colli-re clarè poſſumus, quod tumor præter nat. ſit rbus, quo membra a naturali habitu ſecūdum ntitatem recedunt. Ex qua definitione, et ma-ne ex illa particula (membra) tumorem habe-s præter nat. eſſe morbum organicum, hoc eſt ere pro ſubiecto partes inſtrumentales, & non ilares, quod eſſe poteſt autoritate eiuſdẽ Galeni 2. de cauſ. ſymptom. cap. 2. vbi ait, quod tumo-ſunt morbi inſtrumentales, & hoc bis, ter ve re it. Probatur etiam ratione, quia partes ſimila-nō læduntur à magnitudine, & quantitate, ſiue gna ſiue parua ſit, caro enim ſiue ſit ſub magna le, ſiue ſub minima, nihilominus creſcit, & au-ur ab humido tranſmiſſo, atque itidem intelli-dum eſt de pinguedine, & reliquis ſimilaribus tibus. Cum itaque ſimilares partes, quatenus ilares non aſcribant ſibi determinatam quanti-em, ſed tantam ſolum, quanta pro ſuſtinenda ſit s ſua forma: ſequitur ipſas non eſſe ſubiectum oris præt. nat. Contra autem cum partes orga-e quantitatẽ determinatā ſibi aſcribant, alioquin agerent, & ex immutata quantitate patian-palam eſt ipſas eſſe tumoribus obnoxias. Sed in oſitum ſunt autoritates Gale. & magni quidem nenti, & primo ibi lib. de differ. morbo cap. 12. enumerat morbos particulares partium ſimi-um, connumerat ſcirrhū, œdema, & inflamma-em: iſti autẽ ſunt tumores præt. nat. ergo tumor morbus varius, & ſimilaribus, & organicis partibus.

uens tumores patientur, & Conciliator diff. 75. n vidisset hanc difficultatem, post multa, dixerit idem quod tumor non est solummodo partium or nicarum, verum & similarium, & ita morbus mmunis: sed (bona ipsius venia dixerim) deci- tur, quoniam sequeretur quod diuisio morborum Galeno tradita, esset vana, siue manca, quia quar n omisisset membrum. diuidens nanque morbos lenus, dicebat aliud esse partium similarium tum, qui in intemperie consistit, alterum verò nus ad instrumentales duntaxat partes attinens. hoc quatuor habet differentias, seu species, aut im morbus iste est in numero, aut in quantitate, t in compositione, aut in situ. Tertium morbo- m genus dicebat esse commune, & est solutio con ui, quæ est morbus per se partium tam simila- m, quam organicarum. Quartum & morborum nus, tumor scilicet præter naturam esset ijs tri- s adiungendum, si esset vera sententia Concilia- ris, quod nihil magis absonum. Sed dices non ne bes morbum, & bene sicut est extortum mem- um. & dico quod membri extorsio non est com- nis, quia ratione extorsionis figuræ competit or no, ratione autem intemperiei, partibus simila- us: esset iure communis, si non magis secundum uram, quam secundum intemperiem competeret atque illis partibus, similaribus videlicet, & anicis. Cæterum quid ad Galeni autoritates, æ difficiles profectò admodũ sunt, & quampluri s vel doctissimos viros defatigarũt, nec quenquã buc vidisse memini, qui difficultatẽ hanc enoda-

Conciliatoris error.

 rit.

rit. ego autem soluam vt potero, eaq; leui; sed an-
tequam ad ipsam solutionem veniam, scire oporte
quòd affectiones partium similarium simplices, va
rias habent appellationes, & proprias etiam, vt
caliditas, frigiditas &c. At morbi cõpositi earun-
dem partium non habent proprias voces, vna ex-
cepta febre, quæ per se explicatur, quod sit passi
calida, & sicca, cæteræ autem affectiones omne
per aliud explicantur, vt aut est intemperies cali
da, & humida, aut frigida, & humida, & cætera
Et cum intemperies istæ simplices careant propri
nominibus, tanto magis carebunt eiusdem intem
perie inæquali complicatæ, vt si verbi gratia i
manu fluat bilis, & humectetur, ac exsiccetur, in
temperies ista manus appellationem non habebi
propriam: & causa est, quia rarò accidit, ut ist
morbi sint per se, sed vtplurimum coniuncti cum
solutione vnitatis, & quantitate aucta, & cum m
teria fluente. Ideo affectus isti innominati sunt, &
nomen sortiuntur qualitatum simplicium, ita v
quando, exempli gratia, in cute reperitur intem
peries calida, & sicca cum soluta vnitate, & vlc
re, appellatur herpes, sed intemperies his positi
facillime cognoscitur per eiusmodi nomen. Ad pri
mam modo Galeni autoritatem accedentes, cum
enumerabat tumores præter naturam inter morbo
similium partium, vt scirrhum, œdema, & eiusmo
di, dico quòd loquebatur de complicatis intempe
riebus, quas explicauit per hanc vocem tumorem
& per inflammationẽ, ibi intellexit phlegmonem
quòd est intemperies calida cum rubore. sed qu
ist

inflammatio, vt plurimum habet coniunctum morem, hac ratione inflammationem vocauit. psum dicendum quoque erit de œdemate, & de s, ne eadem toties repetere videamur, & hoc cto exposuimus primã iam dictam autoritatem. l alteram autem, quæ erat quod Galenus inquit rbos partium similarium alios esse intemperie, os cum fluxione humoris, dico quòd volebat duo nera explicare morbi, & ad rationem cum dicet partes similares sunt quantæ, tumor præter naram est morbus in qualitate, nam est auctio in gnitudine, ergo dico quòd partes similares, vt nilares nõ patiuntur tumores. Similarium nanq; rtium natura non est diuidi (vt sic dixerim) in nilia, sed in augeri, & apponere: vt erunt simires partes, vegetabiles sunt, patiuntur affectios quantitatis, & expositio, & solutio igitur est, òd partes similares, quatenus quantæ, sapiunt no en organorum, & ideo patiuntur affectiones quantitatis. In quantum verò similares sunt, non sunt obnoxiæ quantitatis affectionibus, & per consequens non tumoribus, quapropter stat adhuc tumorem præter naturam esse solum partium instrumentalium, & morbum esse simplicissimum.

De differentijs tumorum præter naturam in vniuersum. Cap. 2.

QVOD autem tumor præter naturam sit simplicissimus affectus, e eo etiam patet, quòd vnicam differentiam, formamve habet, quæ e quantitas immutata, quam quidem Galenus in lib. de tumoribus præter naturam extensionem vocat præter naturalem, in longam latam, & profundam. Sed dicet modo aliquis, vnde igitur tot recentiores medici, ab antiquorum duntaxat monumentis tot tumorum præter naturam differentias desumpserunt? cui ego hoc pacto obiectioni breuiter satisfaciam, quod dum de differentijs scriptores aliquorum morborum loquuntur, v plurimum differentias ipsas species proclamant de quibus eodem modo nos quoq; in præsentia per tractare conabimur, facta interim ea de propri tumoris præt. nat. differentia non inutili declaratione. Cap. igitur de tumorum præt. nat. differentijs, seu speciebus, hoc acturi sumus, quædam interim præponentes, ex quibus tanquam ex fontibu tumorum differentias omnes facilè poterimus eligere. Primum igitur erit affectus naturæ, idest forma morbi de quo agimus, quæ forma est magnitudo acuta. Cum itaque habeamus, quòd tumor si magnitudo acuta, & quòd magnitudo augetur, ve in magnam molem, vel paruam, aut mediocrem, habemus quoque tres tumorum differentias, quòd scilicet alij sint magni, alij parui, alij mediocres, &

c verò quòd magnitudo coniungatur cum hac,
l illa intemperie, habemus quoque quòd tumo-
m alij sint calidi, alij frigidi, alij autem alio mo-
affecti, & ita primo sumemus differentias tu-
orum per naturam, seu essentiam. Altero modo,
e capite dicemus præterea esse materiam, quæ
vna fuerit, morbus quoq; vnus erit, si multiplex,
orbus similiter multiplex: & si materia erit
lis tumor erit biliosus, si phlegma phlegmaticus,
sic de alijs. Tertium est causa efficiens, quæ du-
ex est, nempè extrinseca, & intrinseca: ab ex-
nseca non oriuntur differentiæ, inflāmatio enim,
t exemplo id patefaciam, quæ fit à gladio, non
ffert ab inflammatione, quæ fit à contusione: ab
trinseca autem accipi differentia solet, quòd alij
mores fiant per distillationem, alij per collectio-
em. Quartum est accidentia, & consequentia mor
i, ex quo sumuntur differentiæ, quod alij sunt do-
rifici, alij sine dolore: alij cum pulsatione, alij
ne: alij rubei, alij non: alij tensi, alij laxi: alij du-
, alij molles, & alij liquidi. Quintum est tempus,
el tempestas, in qua tumores fiunt, vt tumorum
lij dicuntur æstiui, alij hyemales, alij autumnales,
lij vernales. Sextum est locus, vel pars affecta,
t alia est inflammatio oculorũ, alia cerebri mem-
ranarum, aut alius tumor est internus, alius ex-
ernus, & alij sunt tumores pueriles, alij fœmini-
es. Septimum est motus morbi, & ætas, vt tumo-
um alij sunt celeres, alij tardi: alij cito crescunt,
r desinunt, alij è contra. Primæ autem, ac potissi-
æ tumorum præt. nat. differentiæ, à materia pro-

 pria,

pria, ex qua gignuntur sumendæ videntur post ca
sam formalem. Itaque vt quatuor sunt, quæ præte
naturam tumores creare solent, sanguis, pituita
bilis, & atra bilis, sic quatuor erunt præcipue tu
morum præt.nat. differentiæ, Phlegmone, Oedema
Erysipelas, Scirrhus. Phlegmone sanguinei con
fluxus germen est. Oedema pituitæ tenuis. Erysi
pelas biliosæ fluxionis. Scirrhus, limosi, & fæcu
lenti sanguinis, vel crassæ, lentæq; pituitæ, autor
Galeno lib. de tumor. præt. nat. cum hæc exupera
rint germina sunt. His addenda sunt flatuosus spi
ritus, & aquosus humor: qui sui generis tumore
creant, vt paulò post dicemus. Abscessus autem
extraneam quandam, & purulentam varij gene
ris materiam intra se continent. Phlegmones porr
duæ sunt differentiæ, prout vel ex sanguine puro
synceroq;, nec alijs humoribus commixto creatur
vel ex eodem impuro, & aliorum admixtione coi
quinato. Quæ ex sincero gignitur sanguine, phleg
mone vera nuncupatur: quæ ex eodem impuro
non vera: atque pro ratione vincentis in ea humo-
ris denominationem aliam, atque aliam sortitur, v
si bilis sanguini admisceatur, phlegmonem erysi-
pelatosam: superante verò bili, erysipelas phleg-
monosum, atque sic de pituita, & atra bili admix-
tis dicatur, vt sit phlegmone quædam œdematosa,
scirrhosa alia, vt Galenus lib. de tumoribus præ-
ter nat. affirmauit. Phlegmonosi etiã affectus cen-
sentur dothienes, bubones, phygethla, phymata,
carbones. Dothienes, Celso furunculi, Auicennæ al
demurrenul dicuntur. Sunt autem tubercula acu-
ta, cum

Tumorum differẽtiæ.

Affectus phlegmonosi.

...cum inflammatione, & dolore: bubones laxarũ ...rtium, & glandulosarum inflammationes sunt. ...hygetlum de genere phlegmones erysipelatodis ...t, & Celso panus vocatur: in inguinibus, & alis ... plurimum nasci solet. Phyma glandularũ phleg...one quædam est, quæ cito & incrementum susci...t, & ad suppuratione͂ accelerat. Celsus id genus ...berculum nuncupat. Ex phlegmonarum quoque ...enere & carbo est, ex feruente sanguine origine͂ ...ahens, qui & crusta integitur, & pustulis ijs, quæ ...x igne fiunt, simillimis, circum ambitur: atque ob ...l & febrem acutissimam creat, & non rarò vitæ ...ericulum infert, si ei præter feruorem contagio ...estilens adsit: quod in pestilentibus constitutioni...us fieri sæpè vidimus. Phlegmonas etiam non ra...ò sequuntur abscessus, sinus, fistula, gangræna, ...phacelus. Abscessus interdum nulla etiam præce...ente inflammatione fit, interdum, idq; sæpius, ad ...llam sequitur. Gignitur autẽ, autore Galeno libro ...le tum. præt. nat. cum natura à fluore deuicta, nõ ...mplius in pus, sed peregrinam aliquam mutatio...nem, alias aliam sanguis permutatur: vel cũ pus ...retentum, & à carne ei subiecta recedens, & acre...line vulnerans substat, tandemq; foras erumpit, ...nisi quis sectione id anteuertat. Sinum id esse vult Galenus cum pus acredine sua erodens, ita particu...lam excoriat, & continentia à subiectis separat, vt distãtia inter se pristinum statum recuperare haud facilè queant. Hunc verò affectum, nisi quis sedu...lò curare aggrediatur, callo obducitur, vt aggluti...nare ipsas, quæ interiacẽt partes difficillimum sit:

tumq́; ex sinu fistula efficitur, arctus nimirum, o- longusq́; sinus. Gangræna ingentes phlegmon[illegible] sequitur, estq́; veluti partis mors quædam: vel[illegible] sphacelus, seu syderatio completa, & exacta pa[illegible] tis corruptela, in qua fœtor, nigrities, frigidita[illegible] sensus priuatio, atque motus, ob caloris natiui, sp[illegible] rituumq́; defectionē insunt. Phlegmonarū quoq[illegible] genera sunt, quæ à partibus, quibus insident, p[illegible] ipsarum ratione, varias nomenclaturas sortiūtu[illegible] vt vuæ, tonsillæ, paristhmia. Vua autē gurgulion[illegible] inflāmatio est, quā Græci γαργαρεῶνα, καὶ σταφ[illegible] λὼ, *Latini columellam dicunt. Tonsillæ, glandu[illegible] larum (quas amygdalas vocant) inflammatio quæ- dam est,* παρίσθμια *Græci vocant. Sed hæc tri[illegible] non solum morborum, sed & partium quoque no[illegible] mina sunt. Sequitur erysipelas, quod biliosæ fluxi[illegible] nis germen esse Galenus varijs in locis prodidit, v[illegible] lib. de tum. præt. nat. lib. 13. meth. meden. & lib. d[illegible] morb. differ. & si lib. 2. ad Glauconē ex sanguine, & flaua bili mixtam fluxionem erysipelas esse di- xerit: quo etiam loco ex sanguine quidem, sed effer- uescente, & secundum substantiā tenuissimo, creari erysipelas affirmauit. Exquisitum erysipelas solius cutis affectio est, & absque vlcere: illegitimum ve- rò, non cutim modò, sed etiam subiectam carnem occupat. Interdum nimia humoris acrimonia cu- tem exulcerat: sed id dum facit, iam ad herpetis magis naturam, quàm erysipelatos vergit. Fit & non nunquam ex aliorum humorum cum bili misce- la, sanguinis, pituitæ, atræ bilis, tumq́; erysipelas, vel phlegmonosum, vel œdematosum, vel scyrrho-*

sum,

iure vocatur. Herpes à sincera bili natus, eaq; sanguine secreta erysipelati proximus est. Hunc duplicẽ Galenus substituit, exedentem & miliarẽ: exedens, qui Græcis ἐσθιόμενος dicitur, à bili fit ... ore, sed mera, cutim vniuersam ad subiectam ...ue carnem cum incendio & pruritu depascen-..., vnde illi exedẽtis nomen. Miliaris, κεγχρίας ...cè, ex bili tenuiore, atque dilutiore, ob pituitæ ...is admistionem, fieri creditur: ob id albicantia ...dam protuberãt instar milij seminum, vnde illi ...aris nomen. Ad erysipelatos porrò genus per-...nt, quæ Græcis φλύκταιναι, καὶ φλυκτίδες ...ntur pustulæ, veluti bullæ quædam, ijs similes, ...in corpore à feruente aqua exoriuntur. Iam ue ...d œdema transeamus, quod & ipsum, vel vt ...bus, vel vt symptoma concipi potest. Oedema, ...morbus est, tumor laxus, mollis, fungosus, dolo-...expers, ex pituitæ tenuis influxu originem du-...s. Fit & ex pituita alijs humoribus confusa, ...q; illegitimum œdema nascitur. Vt verò sym-...matis rationem habet, alios affectus sequi con-...uit, vt cachexiam, & aquã inter cutem: præser ... eã, quæ λευκοφλεγματίαν, καὶ ἀνασάρκα ...itur. Sumitur Hippocrati œdematis vox, pro o-...i tumore partem quampiam infestante. Tumo-... nanque cuiusuis generis omnes, œdemata solet ...pellare, vt comm. pri. ad lib. progno. Hipp. cõm. ... testatur Galenus. Oedema quoddam phlegmo-...des, erysipelatodes, scyrrhodesq; à sanguinis, bi... & atræ bilis admistione dici consueuit. Ad œde...tis porrò naturam referenda sunt hydrocæle, ascites,

ascites, et leucophlegmatia. Hydrocælen vulgò
niam aquosam dicunt, cum aqueus humor in te
tunicas allabitur. Ascites, seu aquosus, Hydro
cum serosus humor in membrana abdominis inte
re continetur: vti leucophlegmatia, cum cor
subtumidum totum efficitur, instar mollis, & su
midi panis. Scyrrhus ab atra bile nascitur, est
Gal. tumor durus, absque doloris sensu, si exqu
tus fuerit, qui & ipse curationem haud quaqu
admittit. Non exquisitus verò, vt non omnino
sensu est, ita & difficulter curari solet, nō solum
atrabiliario succo, sed ex pituita lenta, crassaq;
tenuiore eius parte resoluta, fieri scribit Gale
lib. de tum. præt. nat. & lib. 2. ad Glauconē. Fi
quoque & scyrrhi ex transmutatione, cū phleg
ne erysipelas, aut œdema plus æquo perfriger
tur, transitq; in scyrrhum affectus. Sunt & scyr
phlegmonodes quidam, erysipelatodes, ac œdem
des, pro ratione humoris confusi, à quo fiunt. Me
cholici porrò tumores sunt, cancer, elephas, pso
lepra, phagedæna tumens, vlcera maligna, vt c
ronia, & telephia. Cancer ab atra bile fit, citra
uorem: elephas vniuersi corporis cancer est: p
ra & lepra tantum cutis uitia sunt: sed altera p
fundius se immittit, altera cutem tantum affic
phagedæna cum cute pariter carnem subiectā
pascltur. Satyriasmus, seu elephas incipiēs, ad l
genus refertur. Varices quoque atrabilario sang
ne tumentes eiusdem ordinis censeri possunt. In
tumores quoque ad hoc genus pertinentes cens
tur, quæ Græcis ἐκχυμώματα, *&* αὐδυρύσμα
dicuntu

Melancholici tumores.

...itur: quorum alterũ ex contusione, ruptioneve ...itur vbi sanguis cutẽ subiens tumorem cũ li... facit : alterũ tumor est ex vulnerata arteria ...s, cum incũbens arteriæ cutis obducta, arteria ... nondũ agglutinata, interiacens sanguis tenuis ...rem facit : barbari aũt emborisma deprauata ... nominãt. Scyrrhosi etiã affectus sunt ab affe... parte non sortiti: chœrades, & sarcocæle : alte... glandosarum partium tumor est, alterum te... Hic varix Latinis, alter affectus strumæ uo...ur. Inflationes porrò ad flatuosum tumorum ge... pertinent, ut tympanites, quæ Hippocrati aqua ...cutem sicca in aphorismis dicitur: & priapis..., qui pudendorum, à flatulento spiritu in cauer...m neruum sese immittente, intẽtio est. Sunt & ...i quidam tumores in cute orientes, ut achores ...sæ plerunque pituitæ germina) eademq; parua ...te capitis ulcera, tumore modico prædita. Fa... x quibus melli consimilis humor effluit, & fo...inulenti tumores exigui sunt. Duriora, & pro...entiora sunt, uerrucæ latiores, & pensiles; qua...riores μυρμήκιας, posteriores ἀκροχορδόνας ...ci uocant. Sic & epinyctides, exanthemata, et ...hymata, ad pustularum genus referri, quæq; in ... genere possunt epinyctides, exigua vlcuscula ..., suapte sponte erumpentia, pustularum for...m nacta, quibus disruptis cruenta sanies manat. ...e autem nomen sumpserint, quod interdiu non ...nodum, noctu grauius ægrum infestent. Exanthe...ta, efflorescentiæ quædam subtumentes sunt, in... gemmarum in plantis turgentiũ. Has Plinius,

& La-

& Latini papulas, & pituitæ eruptiones vo
(vulgus medicorum uariolas) quæ interdum l
res, & absque pruritu multo, à frigidiore, &
siore humore nascuntur: interdum sublimiore
parent, & à calidiore simul, & tenuiore hu
ortum habent. Psydracia, tumores non admo
supra summam cutem protrusi, bullis similes,
ab igne excitantur, sunt. Tumoribus, porrò a
merantur, non ijs, qui ex humoribus nascuntur
qui ex tumente aliqua corporis parte fiunt, n
contento humore, vt epiplocæle, enterocæle, en
piplocæle, cirsocæle, bubonocæle, & umbilici pr
nentia. Fit epiplocæle, cum omentum in scro
labitur: enterocæle cum intestina descendunt:
ræpiplocæle, cum intestinum simul cum omen
scrotum delabitur: cirsocele hernia varicosa:
bonocæle, inguinis ramex est: & fit rupto per
næo iuxta inguem, aut eo vulnerato, & procid
te. Ex carne porrò supercrescente fiunt epuli
& parulides, hoc est exigui abscessus circa gi
uas orti, carne nimium supercrescente. Polyp
deformis, eaq; carnosa prominentia quædam in
ribus est, pendula, multisq; radicibus, seu pe
bus nixa, vnde illi nomen. Sic atheromata, stea
mata, melicerides, abscessus sunt in quibus quid
mile pulti, melli, seuo inuenitur: vti etiam quib
dam alijs, variæ, atque extraneæ quædam subst
tiæ reperiuntur, veluti lutum, cœnum, limus, f
vngues, lapides, pili, pori, ossa, testæ, vermes,
eiusmodi animalcula ex putredine orta. Atque
tumorum præter naturã omnis generis differẽti

De causis tumorum præter naturam in vniuersum. Cap. 3.

TVMOR igitur præter naturam est morbus organicus, et simplex in magnitudine extensa consistens, atque hæc est naturalis, seu formalis causa ipsius, dum de causis in hoc capi... actaturi ordine sumus. Succedit modo causa ...erialis, neque id iniuria factum esse arbitror, ... dicat Guido. nota quod causa materialis tumo... præter naturam continetur in loco, & ita est cõ...a: quippè iure optimo ipsius pertractatio succe... post formalem causam. Auicen. itaque, vt ab exordiar, in secun. pri. doct. pri. dixit, quòd mate... huius morbi est multiplex, vel potius seu tri... : quatuor humores, scilicet sanguis, pituita, ..., & atra bilis, ac præterea vniuersus humor, ...latus. Verum Auic. in hoc diminutus est, nam ... tumores ex his fiant, non tamen omnes ex ali... istorum fiunt, sed dantur aliæ multæ materiæ, ...es ab ijs, quæ faciunt tumores. Guido autẽ, in... quod materia tumorum est duplex, aut enim ...eria tumorum est materia naturalis, aut nõ na...lis: naturalemq; materiam dicit esse humores ...rales: non naturalem verò, humores non natu...s. Vocatq; humores naturales, massam sangui...m, quæ sanguis absolutè à Galeno sexcentis in... dicitur, & est aggregatum ex quatuor humo...s, qui omnes in illa massa sunt in potẽtia, & in...se refracti, nõ aũt sunt in actu. Scire enim debe

mus

mus q̀ vox ista sanguis aliquãdo significat massa ipsam sanguinis aggregatã ex quatuor humoribus in qua massa, vt iam dixi, sunt in potẽtia, & re... cti: atq; interdũ significat quartã partẽ massæ: ... tur p̃ humores naturales Guido intelligit massa hãc, quæ licet aliquãdo humidior, aliquando ca... dior, iuxta diuersorum corporũ habitus fiat, tam materialis dicitur, quoniã ex ipsa, seu ex quatu... humoribus, quibus constat, partes omnes aluntur, siue modo humores, in ipsa massa æquales sint, ... ue alter superet alios, & excedat. Non natura... verò quatuor eosdẽ humores appellat à massa se... ratos, & inter se non amplius commixtos, sed a... per se, & separatim existentes, quos humores ... pellat non naturales, quia sic separati non nutri... partes. nulla enim reperitur pars, quæ ex s... bile, atra, vel flaua, pituitave nutriatur, & ... natura istorum quatuor succorum est, vt cum ... massa fuerint separati, & extra vasa, non a... plius concrescant. Humores igitur naturales, ... non naturales, iuxta Guidonis sententiam sunt t... morum præter naturam materialis causa, cu... inuentio venusta quamuis sit & docta, manca t... men est, & diminuta, quoniam multæ aliæ res i... ueniuntur, quæ tumores faciunt, ad nullam tam istorum duorum cap. possunt redigi, cum nec na... ralis, nec etiam non naturalis existat, vt infra p... lo patebit. Ego autem dico septem esse capit... vel fontes, ex quibus tumorum omnium mater... haurimus, ex quibus primum quidem caput, ... prima materialis causa est massa sanguinis, q...

fa...

tumores, vel quando naturaliter se habet, uando propter materiam secũdum materiam bet massa sanguinea: quando est integra, & t natura consistens: non integra verò quando tura est corrupta, vt si exempli gratia san-fluat in partem aliquam, & faciat tumorem, tumor ille dicitur fieri à massa sanguinea na-i, vel naturaliter se habente: si contra san-in parte aliqua obstruatur, inibiq; putrescere iens abscessum faciat, materia illius tumoris naturalis nuncupabitur. Alterum caput, ex umitur tumorum causa materialis, sunt hu-rs à massa separati: sunt inquam, humores isti modo accepti tres tantummodo phlegma, & vtraque; sanguis verò non potest re ipsa ab humorib. separatus reperiri actu per se exi-, sed semper in massa: cæteros autem humo-singulos, per se seiunctos à massa, & quem-q; actu existentem inueniri, tum sensus, tum ipsa docet, & sicut massa sanguinea. Ter-erit causa tumorum, vel vt cum secundum ram se habeat, vel quando præter naturam: tiam humores isti tumores faciunt, aut quãdo sunt corrupti, aut cum putrescunt. Quartum t est pars solida, nam sæpè partes solidæ re-ntes à propria sede tumores efficiunt, vt cum luxantur, suoq; loco dimouentur, faciunt, vt es, in quas prolapsa sunt intumescant: ita et stinum descendens, & caro excrescens circa seminalia, efficit tumorem in scroto, qui ex dicitur, vt antea adnotauimus: atq; om-

nes

nes isti tumores cum habeant pro materia par- solidas , ad hoc caput , seu fontem redduntu- Quintum caput est materia aquosa , quæ non simpliciter humor ; & aquosa ista materia est a- quando naturalis, aliquando præter naturam : n- turalis est , vt quæ in intestinis , & abdominis ca- uitate reperitur , quæ quidem naturalis est , q- intestinorum motio inest , vt hæc eadem humidi- aquea in abdominis cauitate contenta descēdat i- terdum in bursam scrotum dictum, & faciat h- niam: nō naturalis verò hæc est humiditas aqu- vt cum hydropem facit. Sextum caput est vap- seu fumus quidam , vt est in hernia ventosa , ramice ventoso , flatuosove . Septimum & vl- mum est quòd ad omnia , quæ ex toto increscu- præter naturam reducuntur : hæc autem sunt m- tiplicia , quæ in locis contenta , seu retenta fac- tumorem , & ideo vocamus præter nat. retenta- parte aliqua, & primo sunt quædam ueluti pol- ta , vrina , amurca, muccus , & eiusmodi: sec- do pus , hoc est sanies : tertio mellea quædam su- stantia : quarto materia quædam à laridi simili- dine sic dicta : item grumus sanguinis , calli , pilli , vngues , filamenta , lapides,carbones,gla- des plumbeæ , animalia ipsa viuentia, vt verm- hæc enim omnia aliquando , imo sæpius visa su- efficere tumores . Hæc igitur sunt septem cap- ta , ex quibus tumorum materiæ omnium accipi- tur , quibus succedit efficiens causa, quæ est duo- generum prolata ; primitiua dicta , & à Celso præfat. 1. lib. causa euidens , & causa extern-

eo qu-

o quod extrinſeca ſit, & pateat : altera verò cau
i ſub ſecundo genere contenta, dicitur cauſa an-
ecedens, & à Celſo addita cauſa, & cauſa con-
inens morbum appellatur. Cauſa autem primiti-
ua dicitur, teſte Gale. in 1. de cauſis pulſ. cap. 1.
otum illud quòd extra corpus humanũ poteſt face
e morbum : & hanc Guido duplicem eſſe dixit,
aſum enim & percuſſionem : ac per caſum fra-
turam, luxationem, & ſimilia intelligit; per
ercuſſionem autem omnem contuſionem. Harum
tiam cauſarum meminit Auicẽ. ſec. pri. doctr. 2.
.oct. & decimo, tractans de tumoribus præt. nat.
& 4. ſen. 1. lib. ca. 25. addit his duobus morſum,
vel ictum venenoſorum animalium. igitur ſecun
um ipſum tria erunt genera vera cauſarum effe-
tiuarum tumoris præter naturam, ſed deceptus
vtique eſt vir iſte, quoniam aliæ multæ cauſæ dan-
tur, quæ ad nullum iſtarum trium generum reduci
poſſunt, ſicut paulò infra patebit. Ob id Tagau-
tius, vt & ipſe aliquid inueniſſe videatur, cauſas
eſſe inquit caſum, percuſſionem, fracturam, diſ-
ſenſionem, luxationem, & errorem, qui in victus
ratione committitur. ſed nihil & ipſe agit, quo-
niam omnes iſtæ cauſæ ab ipſo aſſignatæ, ad illa duo
genera Guidonis reducũtur : nam mala victus ra-
tio ad ipſummet reducitur primum : reliquæ verò
& omnes ad ſecundum, ſcilicèt percuſſionem, &
ita omittit etiam animalium venenoſorum ictum,
quæ tamen cauſa neceſſario requiritur. Dicamus
ergo quòd prima efficientium cauſa tumorẽ ſit am
biens aër, qui inducendo hanc vel illam intempe-

Cauſa primitiua, q.

idimus in muliere quadam, quæ ex sessione nudis atibus æstiuo tempore supra marmores lapides rigidos, tumorem maximum cõtraxit. Sequitur ræterea corpus fricans, & atterens, cuiusmodi ueniunt calli pedũ, & intertrigines, hoc est ve- iculæ aqua plenæ, quæ in pedibus ex attritione suc orum, vel calceamentorum solent aliquando ab riri. Deinde est corpus præter modũ attrahens, rt cucurbitulæ, si diu inhæreant corpori solent ex alida attractione partem in tumorem eleuare. Postea est corpus extrinsecum faciens solutio- iem continui, vel manifestam, vel occultam: ma- iifestam, vt si pars aliqua vulneretur, sæpè vul- ieratæ parti tumores succedunt, causa autem st corpus secans: abditam verò, vt tumor, qui n parte aliqua inducitur ex contusione à corpo- re extrinseco contundente: & ad hoc caput re- ducitur etiam casus & luxatio. Alia sunt dein- ceps animalia, quæ ictu, vel vulnere excitant tu- mores, vt scorpio, vipera, cerastes, mus, gran- cus, re hæc enim animalia, si partem aliquam corporis momorderint, statim excitatur tumor, non solum partis istius, verum etiã & totius cor- poris aliquando. Altera causa est labor, vt longa equitatio, quæ solet interdum, imo sæpius tumo- res in inguinibus facere; sic & malus vsus, vt si quis cum labore ambulet, nam propter impedimẽ tum alicuius musculi, cruris alterius labor ille ali- quando solet facere tumores. Postrema tandem causa est, totum illud, quod assumitur in corpus, & sub hoc capite continetur mala victus ratio:

Animalia tumores ex citantia.

hæc autem quæ assumuntur in corpus, vt cibar
& huiusmodi, solent facere tumores, vel si
quantitate, vt nimia ciborum copia facit plenit
dinem: vnde postea verno tempore tubercula
cute oriuntur; vel sua qualitate, vt si quis sit r
tentus à vino, & incipiat ipso vti, sæpè vinu
illud ob suam caliditatem excitat tumores præt
naturam in corpus illius, qui sit abstentus à vin
vel ratione occultæ qualitatis, vt si parua port
cantharidum exhibeatur cuipiam in vino, vt so
let fieri ocij gratia in rusticis, videmus enim illor
pudendum statim intumescere. Hæc sunt capita
quibus omnes causæ extrinsecæ, & efficientes tu
morum accipiuntur, ac sub quibus tumores mul
comprehenduntur. Interna autem efficiens cau
sa duplex existit; vna quidem receptio, ac colle
ctio excrementorum, vel humiditatum in aliqu
loco; altera verò transmissio, vel fluxus. equide
humiditatis excrementa aut contingit, vt retine
tur in loco varijs de causis Auic. autore in secun
1. doct. 1. & Gale. in libro de causis morb. cap.
Quandoque enim excrementum recipitur, & con
tinetur in aliqua parte propter facultatem conce
ctricem debilẽ, quæ sua imbecillitate nequeat ci
bos concoquere, & conuertit illos in excrementa
quæ postea retenta tumores faciunt. Quandoqu
ob nimis validam vim retentricis facultatis, qu
ita aliquando valida est, vt non solum quòd bon
est retineat, verum etiam malum, quod postea i
causa est, vt fiat tumor in parte illa, vbi retine
tur. Hæ sunt causæ retentionis excrementoru

secundu

ſecundum Gal. quibus addemus nos meatus angu-
liam partis; ſi enim meatus non pateant, excre-
menta nequeunt foras propelli, & ſic efficiũt tu-
mores, vt videmus teſtes intumeſcere ex obſtru-
ctione meatuum ſeminalium. Secundo addemus
ineptiam excrementi ad hoc, vt poſſit expelli, vt
cum excrementa nimis craſſa, & viſcida ſunt.
Auicenna addit aliam cauſam tumoris præt. nat.
& eſt anguſtia, breuitasq; vaſorum illorum, quæ
ſunt in loco; quando enim vaſa manus, exempli
gratia, ob eorum breuitatem, & anguſtiam ne-
queunt totum illud ſanguinis, quod eo tranſmitti-
tur in ſe recipere, & continere, tunc fit ut ſan-
guis ille extrafundatur, & eſt in cauſa, vt pars,
in quam ex tranſmiſſione, transfuſioneve, eſt pro-
lapſus, intumeſcat Cauſa autem conſtrictionis va-
ſorum ſolet ſæpè eſſe frigiditas uenas conſtrin-
gens, ac arterias, & poterit aliquando dici cauſa
tumorum, quæ primitiua, & extrinſeca dicitur.
Succedit modo cauſa interna, quæ nihil aliud eſt,
quàm fluxio humoris à loco ad locum, quæ nec ip-
ſa ſimplex eſt, nam ad hoc, ut materia aliqua
humida fluat in partem aliquam, tria requirũtur,
motus humoris, tranſitus opportunus, & aptitu-
do partis, ſeu loci, in quem humor fluit ad exci-
piendum ipſum. niſi enim humor moueatur, &
agitetur, nequit in partem aliquã fluere; ut etiã
ſi uiæ, per quas humor debet tranſire non pateãt;
ſimiliter quoque ſi humor fluat in partẽ aliquam,
& illa nequeat ipſum cohibere, ac recipere, an-
tequam excitabitur tumor. Tria igitur ad hoc, ut

fluxio faciat tumorem requiruntur, motus (inqui[t] humoris, transitus opportunus, & aptitudo pa[r]tis ad recipiendum, & retinendum ipsum, te[ste] Galeno libro. 13. meth. med. Sed motus humoris a[d] fluxionem, altera duarum causarum fieri sole[t] aut enim mouetur, quia expellit, aut quia attra[hi]bitur, quibus addemus nos tertiam, quam hum[or] ipse habet sibi annexam, neque illam fortasse c[o]gnouit Galenus libro iam præcitato, cap. 3. ubi [de] duabus præcedentibus curiose admodum tracta[t]. Neque enim semper humor mouetur ad alique[m] locum, ut expellatur, uel attrahatur, sed quan[]doque mouetur, & à principio sui intrinsecè, [ut] cum natura quod graue est deorsum tendit. sim[i]liter & in humore fit aliquando, ut cum sangu[is] est maxime spirituosus, & calidus, tunc enim fa[]cile humores mouentur, absque quo aut expellun[]tur, aut attrahuntur. Redditur autem sangu[is] spirituosior, & calidior, aut ex totius, aut par[]tis calefactione; atque solet totum corpus incale[]scere, aut motibus, aut cibis, aut pharmacis, [&] hoc modo tripliciter, non dupliciter, vt aliqui u[o]lunt erit causa motionis humoris à loco ad locum expulsio, attractio, & propensio. Sequitur m[o]do ut de alijs duobus uerba faciamus, & pri[]mo de expulsione. Galenus itaque libro 13. me[]thod. med. capite præcitato inquit, quòd sangu[is] à loco, ad locum expellitur, scilicet à parte san[a] ad partem affectam, uel quia molestat parte[m] sua quantitate, vel qualitate manifesta, a[ut] quantitate & qualitate simul, sed omisit quali[]tate[m]

rem occultam Galenus eo loco. Pars igitur in
qua humor residet aliquis insurgit ad illius expul-
sionem, vel quia læditur à sua quantitate, vel qua-
litate maligna, aut vtraque, vel ab eadem qualita
te abdita. Dicamus modo de attractione, nam &
eam posuimus causam fluxionis humoris, sed per
attractionem intelligemus de vera illa attractione,
quæ est cum trahens mouetur celeriori motu, quam
id quod trahitur: hoc enim requiritur ad veram
attractionem: veram inquam, quoniam analogica
quædam attractio datur, qualis est magnetis ad
ferrum, de qua non est nobis sermo, sed de ea dun-
taxat, qua videmus partem affectam trahere ad se
humores, quæ ideo dicta est attractio, quoniam in
causa est, vt humor fluat, & talis causa est in par-
te affecta, atque ob id pars dicitur attrahere, vt
enim in vera, & analogica attractione partis affe-
ctæ, causa attractionis est in attrahente, ita in attra
ctione partis affectæ causa attractionis est in affe-
cta parte. Aliam causam, qua humor fluat ex loco
ad locum esse diximus transitũ opportunum, crasso
rum scilicet, quæ inter partem à qua, & partem
ad quam fluit humor, de qua fusius in superioribus
dictum fuit. Tertiam causam constituimus esse re-
ceptionem, seu aptitudinem partis ad quam fit flu-
xio, sed causa cur pars ipsa excipiat fluentem hu-
morem, non simplex est: aliæ enim partes exci-
piunt quia debiles sunt, & ita vna causa erit debi-
litas, quæ nec ipsa vnica est, teste Gal. lib. de caus.
morb. aliquando propter intemperiem aliquam:
aliquando est imbecilla, non ratione intemperiei,

De signis tumorum præter naturam in vniuersum. Cap. 4.

SIGNA *tumorum omnium in conspicuo sunt: ipsa nanq; sensibus subiecta sese produnt: apparet enim elatum in omnibus tumoribus membrum, modo cum dolore, renixu, ru-*
re, duritie, modo sine his, pro ratione humorum
mores creantium. Quapropter ad ipsa declaran-
neque multum desudabimus, neque valde proli-
erimus, sed duo nobis capita consideranda bre-
er præponentur: primum quidem, vt inuestige-
is quot sint ista signa, quibus possimus deuenire
tumorum cognitionem præter naturam: secun-
m, quot sint loca, et quæ, ex quibus signa ista eli-
mus. Dicendum autem de primo capite, quod
rtè est maximè obseruandum: nam signa rem ip
m quantumcunq; abditam nobis ante oculos po-
nt. Prima igitur signorum vtilitas (in hoc enim
p. istud videtur versari) est quod ex ipsis cogno-
imus an humor aliquis debeat in parte aliqua
boriri, nec ne, vt si brachium magno vulnere,
el dolore sit affectum, signa nobis indicabunt, an
mor aliquis debeat dolorem illum intensum, vel
ulnus subsequi, aut non. Secunda vtilitas est quòd
er signa in speciei cognitionem deueniemus, & na
ræ tumoris. Tertia mores tumorum demonstrat:
uarta causas: quinta subiectam partem, quæ nam
idelicet sit pars illa, quæ tumorem patitur, de quo
uotidie lis est inter medicos, & præsertim si tu-
mor

Signorum prima vtilitates.

*mor sit in partibus internis, & abditis. Sexta in-
cat tempus, motum, & successionem tumoris: te-
pus quidem, vt an citæ, vel tardæ sit naturæ: m-
tum, vt an sit finiturus in abscessum, an in gang-
nam, & cætera. Septima docet affectus, symp-
mata, & proprietates, vt nunquid tumor iste
malignus necne, & alia huiusmodi. Erit alter
caput de locis, in quibus signa ipsa eliciuntur: p-
mus igitur locus est natura siue forma tumo-
quam si nouerimus plura ex ipsa eliciemus sig-
Sed dicet fortasse aliquis, tu tibi ipsi hoc pacto c-
tradicis, quoniam supra posuisti morbi natur-
ignotam, & cognosci à nobis per signa: quom-
igitur hic ponis ipsam tanquam locum vel font-
ex quo signa colligamus. Dico quòd superius
tellexi de natura huius, vel illius tumoris parti-
laris, hic autem de natura, quæ species est, à
non eliciuntur signa speciei tumoris de natura
morum: habita enim cognitione causarum, mul-
rum simul signorum habetur notitia, vt si sciue-
quòd inflammatio fiat à sanguine occurrenti, m-
inflammationi cuipiam, statim dices hic adest
flammatio: inflammatio fit à sanguine, ergo tu-
iste est inflammatio: ecce quomodo ex cogniti-
causæ materialis, scilicet sanguinis, tu cognou-
tumorem hunc esse inflammationem. Eodem m-
discurrere in alijs poterimus, donec signis prop-
perueniamus in exactam causæ materialis cog-
tionẽ, à qua quidẽ maximas seligemus pro eiusm-
di curatione vtilitates. Tertius fons affectus c-
tinet, & symptomata, vt si videro tumorem*

que-

n, vbi ſit pulſatio, rubedo, calor, dolor magnus, iuſmodi affectus, & ſymptomata, inferam tuem hunc eſſe inflammationem. Quartus fons, nalogia, vt verbi gratia, hac æſtate graſſaban carbones peſtilentes in inguinibus, qui cito fie- t, ſi videro alicui in inguine cito oboriri tumo- ,ilico inferam ab analogia ſumpta indicatione, d tumor iſte ſit peſtilens, & hoc pacto videmus portionem nos duxiſſe in cognitionem tumoris ilentis. Capita igitur ex quibus ſumuntur ſigna ia tumorum præter naturam ſunt quatuor, vt mus, natura morbi, cauſa, ſymptomata, & logia, ſeu proportio: ſuccedit modo, vt de indi- tumorum præter naturam aliqua inferamus.

prognoſticis tumorum præter naturam in vniuerſum. Cap. 5.

MOx ad prognoſtica accedere debemus tumorum præter naturam, cũ venientium præſagia, ſeu futurorũ prognoſtica ex præſentibus ſumantur, inuento ſcilicet affectu ac parte ecta, qui præſentes ſunt, cognitiſq; eorũ cauſis, eiſdem nanque ijs, quonã terminaturus morbus præcognoſcimus, & vſus dexter ſuppetit nobis umentum. Medicus nanque futura præſagiẽdo, prædicendo, triplicem comparat uſum: nam cum ri non poſſit, vt omnes ad ſanitatem ægri perdu- ntur, mortis culpa eum vacare oſtendetur, ſi fu- ra prædixerit: obtemperanteſq; ægrotos reddit,

Medicus, futura præſagire debet.

cum

cum propenſius ipſi pateant: & de longinqu
morbo obuiam it, multò ante remediorum te
opportunum edocens. Primum igitur ſciend
quòd in iudicijs vniuerſorum tumorum præt
turam, capita, ſiue ſcopi, vel inſtrumenta qua
rima requirũtur, neque vna duntaxat ſimpli
ſeruatione in exactam iudiciorum obſeruat
peruenire ſtatim poterimus, omnium tamen
capitum, optimum haberi debet, & expete
illud erit, quòd per ſenſu imperceptibilem fit
lutionem, poſt illud verò, quod per ſuppurati
At uerò capitũ prædictorũ, primũ id appone
oẽs eos tumores, quæ vera apoſtemata vocãt
cem magna ex parte complicari, neque faci
quem eorum ſyncerum, ac purum inueniri. Q
doquidem inflammationi illi, quam cũ Græcis,
monem antea nuncupauimus, ex ſanguine, v
rimum aliquid commiſceri compertũ eſt, quo
œdematis, vel eryſipelatis, aut ſcyrrhi natur
uet. Eryſipelati autem, quòd phlegmones, aut
matis, aut ſcyrrhi ſpeciem referat. & ita in
quis omnibus. Illi autem præter naturam tum
quæ non vera apoſtemata vulgares medici a
lant, maiori ex parte ſynceri, ac puri reperiu
Secundum deinde caput tempora tumorũ co
ctetur, nã declinatio cognoſci debet, ac cætera
coniunguntur tria tempora: & hæc à tribus p
mum ſuum diſcrimen accipiunt, nempè ab ipſi
moris eſſentia, hoc eſt magnitudine, vel paru
à materiæ diſpoſitione, & ſymptomatibus. Inc
tum itaque, ſtatus, principium, & declinatio

*nobis prodesse possunt, vt exactius de tumori-
udicemus, ijsque præsertim, qui ex humorum
xu fiunt. Neque verò hic, dum de tumorum
nat. temporibus loquimur, temporis vocem
otelico more sumimus pro mensura motus se-
um prius & posterius, & si haud incongruè
tari tumoribus, hæc temporis significatio pos-
eque pro temporis opportunitate ea, quæ auxi
dministrãdis idonea putatur. Sed temporis vo
c loco, tumorum præt. nat. ætatem, atque de-
um intelligi volumus, quo vicissitudine quadã,
ium, atque alium morem demutantur, mutatio
ea varie ægrum afficiunt. Cur autem his qua-
temporibus, omnem tumorum prædictorũ de-
um metiri medici voluerint, in promptu causa
quòd quatuor sint effatu dignæ, sensuq; perce-
in ipsis mutationes, quarum vicissitudine omnẽ
um decursum concludi sit necesse. Siquidem si
ri tumores præt. nat. sunt, sui ortus initium ali
d habeant oportet. Principij autem nota est cũ
icula distendi incipiat, & fluxionis adsit initiũ,
dolore adhuc exiguo. Cum verò nihil quicquã
festim summum fieri possit, nisi prius augescens
hanc perfectionem deueniat, augeri ipsum, &
rescere prius oportet: dein summum statum asse
, cum nihil quicquam perpetuo in immensum au
cere, sine vllo termino queat. At incrementum
sse iudicamus, cum videmus tumorem attolli,
temq; affectam impleri, ac symptomata, quæ
umquenque tumorem sequi solent, manifestè au
ri. Cum itaque tumores incrementi sui finem na-*

cti

cti sunt, tum certè in summo vigore consistere [...]tur: perinde atque plantæ, & animalia dum au[...]ri desinunt, quæ vigere, & consistere tum rectè [...]cuntur. Vbi autem statum tumores consequun[...] cum diu in eo persistere nequeant, ob casuum, [...] tempore vehementiam, si salubres tumores fu[...] sunt, mox ab hoc summo vigore sese remitte[...] ac veluti deferuescentes declinant, donec om[...] parta ægrotātibus salute finiantur. Status vero [...] dicium est: cum prædicta omnia, tumor scilicet [...] symptomata cuiusq; tumoris differentiæ propr[...] vigorem suum obtinent: nec amplius possunt i[...]mentum assumere, quin materia faciens tumor[...] in alterius generis substantiam degeneret, & t[...] mutetur. Declinatio autem tūc adesse cognosci[...] cum tumoris moles, & propria ipsius symptom[...] imminuuntur: vel materia, quæ tumorem faci[...] aliam substantiam incipit transmutari. Primum [...]tur tumorum præter naturam tempus princip[...] est, coctionis signis ab alijs discretum. Reliquum [...]rò tempus vsque ad vigorem, quod à principi[...] statum medium interest, ascensus, siue incren[...]tum nominatur: tum enim augetur tumor, fiu[...] symptomata quàm in initio grauiora, coctioni[...] vestigia quædam tum apparere incipiunt. Par[...] hanc status sequitur, pars, vt ait Galenus lib[...] crisib. cap. 8. totius tumoris vehementissima, [...] qua casus omnes vehementissimi, & ægro peri[...]minitantes omnino appareant: vnde est illud H[...]cratis lib. 2. aphor. 30. Circa statum omnia fo[...]ra. Vltima tumorum pars declinatio est, vt in [...]

eo

m remiſſio, accidentiumq; ſedatio, tandemque
itio fiat. Cæterum quatuor hæc tempora ſimul
uando coincidere videntur propter breuem ſci
ac penè imperceptibilem vniuſcuiuſq; dura-
em, vt cõtingit in venenoſis inflammationibus
etalibus, quæ ſtatim vigent ac florẽt. Tempora
ue eiuſmodi à tribus potiſſimũ ſuum diſcrimen
piunt, nempè ab ipſius tumoris eſſentia, hoc eſt
nitudine, vel paruitate, & reliquis ante aſſi-
is. Tumores porrò huiuſmodi, qui ex humorũ
ertim fiunt influxu, niſi fieri prohibeantur ma-
m reprimendo inflantem, vel ſponte, & citra
m manifeſtam occaſionem intro recurrente flu
e deliteſcant, aliquo iſtorum quatuor termina-
ceſſum eſt, inſenſibili exhalatione, ſeu reſolu-
e, vel facta ſuppuratione, vel corruptione, vel
ratione. Hæc igitur quatuor ſunt illa tempora,
nos manu ducunt ad exactè de tumoribus iudi-
dum, & curationem aggrediendam, atque illa
opere medicorũ ore celebrata. Sequuntur poſt
capita quædam prognoſticorũ, quæ potius am-
tuntur eas exituras, quas abſceſſus etiam cũ
vocamus, quibus diligenter præcognitis non
am quoque vtilitatem ſuſcipiemus, omiſſis in-
m ſignis quibuſdam per Tagautium cum iudi-
coniunctis, tanquam maxime ex præcedẽtibus
nitis. Quandoquidem de ſignis in vniuerſum tu
um præter naturam qui tractationem. ſiue pe-
are caput aggrediuntur, ordinem aliquo pacto
ertunt, dum cũ ipſis iudicia etiam coniungunt,
ue confundunt. Quanquã ſigna multa, & ſi pro
ratione

ratione eorum, quæ ſignificantur, modo demon-
tiua, modo prognoſtica, alias verò rememora-
appellentur, veteres tamen medici (quod teſt
Galenus in arte medicinali) omnia illa progno
appellare conſueuerũt, tam & ſi præſentia, &
terita ſignificent: ſed ineptè, mea quidem ſen-
tia, & incongruè ſatis. De eo enim, quod præte-
Præſagium quid. *præſagium fieri non poteſt, cum ſit præſagium*
prognoſticum, rei futuræ, per ea quæ apparent
dictio. Abſceſſus igitur, qui iuxta membrum
quod nobile, vel propè iuncturas fit, atque ad
venoſis, aut neruoſis partibus, quiq; imbecilli
ticula, & natiuo calore propemodum deſtituta
dura quoque & denſa cute obtecta conſiſtit, ad
craſſiore materia, & ad motum tardiore con
planus etiam ſeu æquabilis, & in coni formam
ſubductus, ſuſpectus admodum eſt, ægreq; ac t
maturatur. Qui verò huic ex aduerſo responde
ni moris eſt, & laudabilis, citò enim, & fac
ſuppurationem vertitur. Cæterum puris optim
teterrimi notas, oraculo vltimo libri primi præ
nobis expreſſiſſe eſt uiſus Hippocrates, ad hun
dum inquiens. Pus illud optimum cenſetur quo
bum, æquale, læueq; & quam minimè fæti
dum eſt. Quod verò huic maximè con-
trarium apparet, peſſimum eſt.
Atque hæc de tumorum
præter naturã in vni
uerſum progno
ſticis hoc
loco dicta ſuffi
ciant.

)e curatione tumorum præt. nat. in vniuersum. Cap. 6.

SVCCEDIT modò, vt de curatione tumorum præter naturam vniuersali caput imponamus, in quo quidem prolixi admodum non erimus, quoniam infra de curatione particulari ·erba facere maximè cogemur. Proponitur ergo ·mor præter naturam curandus, & primò via, ·ıe methodo diuisiua procedere opus est, ac vi·re nunquid tumor fiat, an verè factus sit: se·ndo si fiat, an fiat à materia, quæ in parte gigna·r, vbi fit tumor, inibiq; coaceruetur, an verò aliũ · fluat, hoc enim principio scire multi refert. Ne·ıe enim eandem admittit curationem tumor, qui ·m incipit, & fit à materia fluente, quam requirit ·mor iam factus, & à coaceruata materia in par· affecta: siquidem, ille requirit præcautricẽ me·icam facultatem: sed qui factus est, curatricem. ·uando autem tumor est partim factus, & partim ·t, peculiarem quisque, & à prædictis diuersam po·ulat curationem, quoniã indicationes tumoris par·m incipientis, & partim facti sunt compositæ; qui ·erò factus tumor est, et qui fit simplex. Et idcirco ·rimum quod in curãdo tumore incipere debemus, ·st, vt cõsideremus an fiat, an factus sit, an partim ·ctus, & partim non, sed tumor, de quo prius ser·ıo nobis erit hoc loco instituendus, ille erit qui à flu·ione fit. Si itaque occurras istiusmodi tumori, quẽ ·s curaturus, & casu contingat, vt eius naturã co-

hæpatis præditi sunt. Et hinc subito colliges quæ
n sit materia faciens tumorem, & etiam quòd
nor fiat à materia fluente. Vtrum autem fiat tu-
r à materia fluente, an ab ea, quæ in loco affecto
gnitur, & coaceruatur, à motu tumoris cognosci
ximè potest: qui enim à fluxione fit, cito incipit,
o augetur, & cito desinit: qui verò à coaceruа-
materia, è contra. Item ex symptomatibus, nam
nores, qui ex fluxione fiunt, vehementer dolent,
ia subito fit continui solutio, & magnam habent
lsationem: qui verò ex coaceruatione materiæ,
c pulsant, nec dolent: cum enim materia sensim,
sensim fiat, vt coaceruetur, nec cito, sed longiori
poris curriculo, ideo non potest vnio solui. Hi sunt
di, quibus tumor à fluxione, ab eo quod ex coa-
tione materiæ fit dignoscitur: nunquid autem tu-
or incipiat, aut factus sit, breuitas primo tempo-
s indicat, vt si quis statim dolet, manu, mox ip-
m tumidam iam factam inspicias, statim habes
morem istum in principio esse. Secundo indicat
tio partis, nam si actio sit læsa in particula, & do
r adsit paruus, poteris affirmare tumorem incipe
. Tertio poteris idipsum cognoscere proprijs ocu
, vt si qualitas in paruam molem sit elata, signũ
, quòd tumor incipiat. Tumoris natura hoc modo
gnita, quid postea sit agendum inueneris ex vna
larum trium rationum medendi, scilicet vel ana-
gismo, vel experientia, vel proprijs morbi indica
onibus: & si analogismo scopum attingere nõ po-
ris, ad experientiam ipsam confugias, quæ si nec
sa satisfaciat, ad indicationes erit recurrendum.

 Verum

*r quem fieri debeat. Primo pro euacuanda tali
teria scire oportebit ipsius quantum minuen-
m, qua minutione, quo tempore, & per quem
um: possumus enim euacuare per venæ sectio-
m, per balneum, per sudorem, per calefactio-
m, per exercitium, frictiones partium, per me-
amenta digerētia, cuiusmodi sunt teriaca, mi-
idatum, syrupi, & cætera medicamenta purgan
. Verum non omnes isti modi euacuandi oppor
ni esse possunt, nam si tumor sit, pro exemplo
crure, primo quantitas per exercitium euacua-
nequit, quoniam ob motus, quantitas ipsa po-
s augetur, quam imminuatur: neque per fri-
iones etiam, quia eliquat massam sanguineam:
que per balneum, quia augetur fluxio: neque
gestione, quia tarda esset nimis euacuatio: neq;
ctus ratione, eandem ob causam; neque phar-
aco, quia eliquat humores, & seria nimiū esset.
itur vna tantum per venæ sectionem via relin-
uitur opportunè, & ideo statim dicamus in inci-
iente inflammatione in crure, ob fluxionem mit-
ndus est statim sanguis, atque eodem modo in-
icationes desumemus in alijs tumoribus. Sed di-
es persistendo in exemplo accepto, concedo quòd
nguis sit mittendus, sed vtrum continuata serie,
n per vices, dico quòd debemus obseruare, quæ
am plenitudo sit illa, quæ adest, vtrum quoad
asa, ita vt vasa nequeant tantam sanguinis co-
iam retinere, an verò plenitudo sit quo ad vi-
es: si autem quo ad vasa mittendus est conti-
uata serie, & in bona quātitate, ita vt quandoq;*

 libra

libra extrahatur, quandoque vsque ad animi
fectum: si verò quo ad uires aderit plenitudo,
uires erit mittendus; sed si quo ad utrunq; scil
quo ad uasa, & quo ad uires, per uices simi
erit euacuandus, ita ut una uice parum sangu
extrahatur, altera uice similiter, & sic quo
de altera. Incipiente igitur inflammatione ex
xione materiæ à parte sana demandatæ, siste
erit fluxio, minuendaq; materia per uenæ sec
nem, non immisso tamen prius clystere, ut ple
medici asserunt, ac præcipuè inter Italos doct
mus discipulus noster Gabriel Fallopius medic
perpetua hæresis, quoniam antiquorum præc
sub ficto nomine sectandi, ea interim euellere
diluere conatur, ut modò in clysteris usu eidē o
dere me accingam, atque alijs quoque cum
qui uiam eandem quotidie prosequuntur. Est it
ferè in omni morborum genere clysteris exhib
multis nominibus utilis, in his tamen qui uena
ctione opus habent, post illam illum semper a
bere oportet, non ante, vt prædictus autor, ac
gares hucusque facere consueuerunt, qui sed
quadam Auicennæ auctoritate quar. 1. cap
phlebotomia, ubi inquit non esse faciendam p
botomiam fæce existente sicca, existimant,
per ante sanguinis missionem clystere esse inijci
dum. quod quantum habeat erroris ex eo prob
potest, quòd eodem Auicenna autore multis in
cis clyster præcedat phlebotomiam, quos leg
apud illum, ut sui erroris conscij fiant, qui ta
pere illum colunt, ac venerantur. Adde et

Clyster, post phleboth. adhibendus, nō ante.

q

[...]d ipse Auicennas canonem illum uniuersalem [...] citato de clysteris exhibitione ante venæ se[...]nem sumpsit ex Galeno in libro de præsagio [...]perimento confirmato, ubi semel in uno particu[...] solum casu, quando scilicet aluus constipata [...] fæcibus, alibi uerò semper debere præcedere, [...]ò subsequi Hipp. & Gal. decent. Nec etiam [...]dendum est de Auicenna, ut tam libere repu[...]are uelit Galeno, cuius se interpretem esse fa[...]ur, qui nunquam excepto illo casu, cum uide[...]et intestina fæcibus constipata sunt, iubet ante [...]æ sectionem inijcere clysterem, imo semper [...] subsequatur, non solum ille, uerum & Hipp. [...] lib. 4. de ratione uictus in morb. acut. comm. [...] post factam uenæ sectionem, inquit, clysterem [...]stea exhibebis. ubi Gal. in comm. quasi gene[...]lem regulam ponit, dicens, quòd Hippoc. post [...]nguinis missionem clysterem adhibere iubet nisi [...]ntanea excrementa bene exierint. Rursus Hip[...]. eodem lib. 4. comm. ~~18.~~ 20 uniuersaliter iubet ue[...]m esse secandam in acutis morbis, inquiens. Si [...]us sanguinis subtraxeris, clystere tertio quoque [...]e utere. Quo loco Gal. in comm. inquit. Nem[...] relaxato per sanguinis missionem corpore, quòd [...] morbificis humoribus qualitate uitiosum super[...]it, per clysterem id uacuari iubet. Præterea [...]em Hipp. in eodem lib. 4. de vict. rat. in morb. [...]utis textu ~~19.~~ 20. in multis affectibus, qui venæ [...]ctione opus habent, venæ sectio inquit, in his [...]æferenda venit, deinde clysmis opus est. Ad [...]ec Galenus lib. 2. de cōpos. med. 2. locos, cap. 10.

ita inquit. Deinde venæ sectio è cubito, & a
euacuatio per validum clysterem. Vltra etiam
bro primo artis curat. ad Glauc. cap. de cura q
tanæ, monet venæ sectionem exercendam esse,
post illam clysteribus esse utendum, quæ si à uu
ribus medicis aduerterentur, non ita tam stu
passim insanirent, docentes, & iubentes apud
gros, quorum curam habent, venæ sectioni c
sterem esse præferendum, quòd quantum erra
habeat rationibus quoque demonstrare aggredi
Primum si ante venæ sectionem clyster inijce
tur, aluus ipsa quodammodo incalesceret infus
ne ipsius clysteris, cuius calefactione internæ c
poris partes, calorem partium exteriorū una c
sanguine, & spiritu, in venis & arterijs conten
ad interiora adeo uocarent, vt partes exterio
corporis refrigerarētur: quo fieret, vt venæ i
inanitæ, & ueluti pauperes redditæ, vix sec
possent, ut sanguis nequam etiam exire nō poss
Vltra si prius uenæ sectione clyster infunderet
nō paruum sequeretur nocumentum, quòd scili
cum æger de lecto surgeret ad expellendū sterc
corpus refrigeraretur, & calor sanguinis tepesc
ret, quo fieret, ut redderetur ad exitum inepti
quia qui infectus est frigiditate illa, concresc
Rursus uenæ, adhibito prius clystere, fermè c
pulsione facta exiles fiunt, detumescunt, com
dunt, ac relaxantur, & ob id, ut sæpissimè exp
ti sumus, uenæ sectio commodè exerceri non p
test. Accedit etiam quòd si clysteris usus an
permittatur, ut bonus sanguis communiter exe

Clysteris vsus quando.

tamen uitiosus, imo ille, qui uulgo excolatus
ellatur: quæ minimè accidere solent, si uenæ
tio præferatur clysmis. Dices tamen, si clyster
ferat ur uenæ sectioni, & uenæ sectio per tres
ras non fiat, partes interiores corporis, & san
is calefient, & commodè tum temporis sanguis
terit mitti, quòd nec satis est, quia præter il-
l, nullus est medicorum, qui hoc faciat, imo
itim post clysterem immissum cum uenter exie-
, uenæ sectio passim exerceri solet, ac uenæ
huc laxæ, & debiles remanent, & sanguis te-
is (ut experimento multorum certum est) exit.
t etiam alia non uulgaris ratio, quia clystere
tea iniecto, mouentur præter excrementa etiam
ateriæ communes, quibus intestina, & uenter
ferior abundare solet: mouentur ad inferiorem
ntris partem, quæ quidem per modum sequelæ
ias attrahunt materias, ad quam attractionem
ateriæ existentes in uenis, propter motum &
itationem illarũ materiarum communiũ etiam
oueri solent, quod nec mirum esse debet, quia
yster non solum vacuat quæ in intestinis sunt, sed
iam ob reuulsionem ea, quæ ad caput feruntur,
t Galenus ait libro. 2. de comp. med. secun. locos,
nobis iam citato. Quo loco ostenditur clysterem
im habere extrahendi materias per uiam seque-
e à superioribus ad inferiora: quo fit, ut illis
ui clysterem sumpserunt, sæpenumero accidat
ebilitas, ac animi defectus, quibus etiam uisus
eficere solet, propter bilis agitationem uersus
psius uentriculi os, unde quia humores agitãtur,
&

& diuertuntur, per clysteris infusionem pr
adhibiti, apti nõ sunt vt bene vacuentur per ve
sectionem. Quare Auicen. fen. 10. 3. cap. de c
pleurisis prohibet uenæ sectionem, cũ quis sem
aut bis in die assellarit, ita inquiens. Assellare
mel, aut bis in die excusat à phlebotomia. Q
non ob aliud quidem dicit, quàm quòd assella
semel, aut bis, diuertuntur superfluitates à ue
ad intestina, ex quo non uacuaretur sanguis ma
sed bonus. Si igitur in morbo laterali (in quo a
modum necessaria est uenæ sectio, imo est poti
mum curationis auxilium) uenter semel aut
exeat: prohibetur sanguinis missio, clystere e
iniecto, si semel aut bis aluus abeat, quod sæp
simè accidit, etiam venæ sectio prohibenda e
Ex quibus luce clarius ostenditur in omnibus m
bis, atque adeo tumoribus præter naturam, q
auxilio venæ sectionis indigent, quiq; de præsen
quod dicitur, curationem requirunt, semper ve
sectionem clysteri præferendam esse, & post illa
clysterem esse inijciendum. Quòd si adferantur a
quot Auenzoaris, Auicennæ, & Auerrois auto
tates, quibus iubent ante phlebotomiam clystere
esse exhibendum, dicimus illorum esse sententia
interpretandam de cura, non præsentis morbi, s
illius præseruandi, & cauendi gratia. Quare m
minerint posthac, qui prauis sectis tantopere ded
sunt, hanc nostram sententiam meliorem profite
aut errorem execrandũ hunc de vsu clysteris an
phlebotomiam omnino obliuiscantur. Quantitas
tem sanguinis pro minutione materiæ inflammati
nis,

Clysterẽ exhibendũ ante phlebot. quando intelligendũ.

à viribus nobis indicabitur, ab ipsa inflamma-
is necessitate, & à fluente ægrotantis ætate,
ndoquidem mittendi sanguinis in morbis tres
gnantur à medicis præcipui scopi, morbi scilicet
gnitudo, virium robur, florensq; ætas: quos sanè
sequuntur, plenitudinis tum quantitas, tum qua
s naturalis totius corporis habitus, tempus, re-
, anteacta vita, consuetudo, & excretionum so-
rum consideratio, & hæc sint satis de qualitate
uendæ materiæ, & quantitate. Sequitur nunc
oco, & modo in secanda vena, nec præter rem
oc est nobis hoc loco agendum, quoniam non
libet locus pro euacuanda materia opportunus
: si enim cuipiam bubo sub axilla sinistra inci-
et, non erit accommodata euacuatio per locum
um affectum, vt quidam pessimè faciunt, qui in-
iente bubone pestilenti statim ipsum secant.
ngina quoq; possumus materiam euacuare per
æ sectionem propinquæ, vt secta vena sub lin-
, vel in cubito, vt ex sententia recentiorum
ligere abunde possumus. Verum in inflamma-
ibus his, & reliquis aliis nulla per istos locos
cuatio conueniens est: quoniam tam & si quæ
loco affecto continetur materia euacuetur, co-
sior tum eo aliunde attrahitur, nos autem ea
acuandi ratione vti debemus, vt non solum ma-
ia, quæ in affecta parte continetur, educatur,
rum etiam ne noua rursus eodem attrahatur.
ideo debemus per illum locum euacuare, vt ma
ia non ad partem affectam, sed ad aliam attra-
tur, hincq; sumpta occasione de retractione, &
auersione

Sanguinis mittēdi, scopi.

auerſione ſunt nobis dicenda. Adnotandum ita eſt quod quando natura expellere tentat, & pellit ratione quadam humorem, à quo pars al partis dicitur retrahere, ſeu auertere, qua med & ipſe vtitur, quoniam natura ſua imbecill nequit, idcirco ſæpe quod illa non poteſt, oper medicus, quem propterea naturæ miniſtrum qui philoſophi nuncupauerunt. Eſt autem au duplex, Galeno teſte in lib. 5. method. med. ca vna, qua medicus id aufert quod natura abbor eamq; latinè deriuationem propriè appellat: a ra verò reuulſio dicitur. Vtitur itaq; medicus riuatione, in euacuando, & retrahendo mater abundantem per locum propinquum loco affe non tamen per ipſum met affectum locum, vt ſi mor eſſet in ala, & ſecaret venam in cubito, v manu, dicetur deriuare, ita vt medicus tunc ma riam deriuet, cum per locum affectæ parti prop quum euacuat, vt nobis latiſſime conſtat ex Ga lib. 2. epid. comm. tex. 7. vbi inquit quòd mat offendens renes ad veſicam deriuatur, atq; ad ſtina, ideſt per inteſtina euacuatur, & per par aliquam propinquã, vt per canale vrinarium d uamus. Quin etiam cum in inflammatione fauc venam ſecamus ſub lingua, vel venam in ang oculorum, vel quæ in fronte exiſtit: venæ enim omnes vicinæ ſunt. Deriuando itẽ euacuamus in inflammatioue, vel aliqua alia capitis affecti aperimus, vel phlebotomo, vel hirudinibus ve narium, & in inflammatione oculorum, venam poſt aures. Verum euacuatio hæc per deriua

Medic⁹ minister naturæ.

n

*n facta, non est opportuna in affectu, de quo
ic verba facimus, scilicet in incipiente inflam-
tione, quoniam attrahit materiã ad locum affe-
m, sed quæ nobis conueniens & accommodata
auersio, & reuulsio nuncupatur, & est cum in-
iente tumore secamus venam in opposito late-
Reuulsio igitur hæc, quæ per oppositam fit par-
n, ea est, quæ vsui nobis est, quod his quidem
rbis Galenus lib. 13. meth. med. expressisse est vi
, dum inquit. Siquidem in omnibus talibus reuul
debet fieri in contrarium. neque igitur cum vel
ca sedem, vel aliquam huic partem vicinam,
tiũ phlegmones incidit, aluum deijcies. Verum
positio reuulsioni huic inseruiens, non simplex
, sed triplex iuxta Galeni sententiã lib. 5. aphor.
ima quidem oppositio est, quæ sursum respicit,
deorsum, vnde si tumor fuerit in partibus supe-
ribus, venam secamus in inferioribus; si verò in
ferioribus econtra: altera est oppositio secun-
m latitudinem à dextris, scilicet ad sinistra: ter-
est secundum altitudinem, hoc est à posteriori-
s ad interiores partes, de qua oppositione locu-
s est Hipp. in 5. aphor. 68. cum dixit, dolẽti capi-
parte posteriore, prodest sectio venæ in fronte.
Gal. in lib. de hirudin. si tamen Galeni est ille li-
r, & non Oribasii, illud idem confirmat: quarta
itur oppositio, & necessario quidem, quæ est à
ntro ad circunferentiam, de qua reuulsione, quæ
per oppositionem à centro meminit idem Gal.
. 4. de tuenda sanitate et lib. 5. meth. med. cap. 3.
ita octo sunt loca opposita nobis inseruientia in*

secanda

secanda vena. Sed dices si tumor sit in parte c
tis cutanea, in qua corporis parte secanda erit
na? dico in poplite, vel in pedibus, vt materia
uellatur à partibus superioribus ad inferiora.
contra si pars affecta sit vterus, vel crus, vel
vis alia inferiorum partium, secanda erit ve
cubito, vel in alio loco partium superiorum. P
autem inferiores eas esse dicimus non vt math
tici volunt, qui vmbilicum pro corporis centr
stituunt superiores eas partes omnes nuncupa
quæ supra vmbilicum sitæ sunt, inferiores v
quæ infra: nos autem non mathematicos, sed m
cos insequentes hoc loco dicimus cum Hippo
Gal. lib 6. epidem. sect. 2. tex. 14. quod partes i
riores illæ omnes dicuntur, quæ infra hepar
collocatæ, superiores verò, quæ supra, vel vna
ipso sunt sitæ. Sed hic statim oritur dubitat
liene: vtrum videlicet inter superiores, vel
riores collocetur partes, & per consequens,
morem, vel affectionem aliquam patiatur, v
nam venæ sectio conueniat. quam dubitati
absoluere nitemur hoc nimirum pacto respon
tes, quòd cum habeat rectitudinem ad hepar,
dem venæ sectio in ipsius affectibus conueniet,
cum lien hoc loco sit collocatum, inter super
partes ipsum non connumerabimus, quonia
eiusmodi affectibus quandoq; saluatella vena
riri solitū est, vt infra docebimus: quamuis v
aut curiosa non admodum sit eiusmodi disput
Igitur superiorum partium venæ erunt secan
affectus sint in partibus inferioribus, & è con

Partes inferiores, apud medicos, quę.

quod etiam cõfirmatur autoritate Gal. in lib. 10.
comp. med. 2. loc. cap. 2. vbi in inflammatione
iadis secat venam in cubito, & in lib. de cur.
sang. miss. cap. 18. & 19. in inflammationibus
um, venam in cubito secat. item in aliquibus
gationibus, eorum scilicet hominum, qui con-
uerunt corripi morbis partium superiorum præ
t secandam esse venam in poplite, ne hi incide-
t in epilepsiam, quæ cerebri affectio est: rursus
qui podagricis tumoribus sunt obnoxij incidant
paroxismos præ tumorum illorum dolore vult
ndam esse venam in cubito: insuper in 2. ad
uc. cap. 2. in tumoribus vteri venã cubiti secat:
b. etiam de affect. renum (si tamen Galeni is li-
est) inflammatis renibus secat venam cubiti:
imo in 5. Epid. in tumoribus pedum vult secan-
esse venas superiores, & quod semper sit re-
lendum per partem oppositam. Hæc est Hipp.
Galeni igitur sententia, vsus tamen omnino in
ositum est, quod certè est miratione dignum:
nes enim medici nostri temporis, in inflamma-
ibus oculorum, vel faucium, vel aliarum his
ilium partium non in poplite venam secant, sed
ubito: idipsum faciunt in tumoribus reliquarum
eriorum partium: in affectibus autem vteri,
ant venas non superiores, sed inferiores, vt po-
is, vel malleoli. Sed, vt vera fateamur, neque
errant, quoniã Galenus in 6. Epid. & in eodem
d Glauc. cap. 2. reuellit materiam in affecti-
capitis per sectionem venæ in cubito, & ita in
ctibus partium superiorum reuellit secando
venam

venam superiorem: & in 13.meth.med.cap.1
inflammationibus thoracis, pulmonum, &
transuersi, secat venam in cubito: item in
Glauc.monet laborante manu dextra, secan
esse venam in manu sinistra, & è contra, atque
cto crure sinistro, secandam esse venam in po
cruris dextri, & econuerso. Et ita ambiguum
tis videtur vtrum reuulsio fieri debeat per op
tam partem, ita vt laborantibus partibus sup
ribus, reuellendum sit ex sectione venarum in
tibus inferioribus, & vice versa. Sed quo
vtrinque sunt angustiæ, nec facile admodu
difficilē hanc quæstionē soluere, nos tamen ant
vlterius progrediatur disputatio, vt poterimu
temur absoluere, memoriæ interim reducente
ri tumorem vel à materia fluente à loco ad lo
vel à materia congesta, quæ scilicet gignitur
latim in parte aliqua, & facit denique tumo
si tumor fiat ex materia cito fluente, indiciu
bis esse confirmauimus inhibitionum talis ma
fluxus contrariæ, verum quia motus huiusmo
teriæ, sanguis videlicet, est impetuosus, & v
non possumus ipsum statim sistere, sed reflect
eum, reuellendo scilicet materiam ad alium lo
Sed si materia fluens est copiosa, non sat esset
duceremus ipsam ad aliquē locum, sed alia
nobis sese offert indicatio, nimirum euacu
alioquin faceret tumorem in parte illa, ad qua
reuulsa, & ita in inflammatione incipiente
teria fluente indicatur, vt simul & reuellam
euacuemus. Præterea quia cito ex tali mate

tu

or, vt patet de pleuritide, quæ cum fiat à ma- ... f uente, citissimè fit, ita vt nunc aliquis sanus ... & hinc ad horam, se dolorem ad mammillam ... tram, verbi gratia, persentire affirmat. Quia ... ur ex materia fluente cito fit tumor, tertia no- ... ffertur indicatio, vt cito debeamus ei occurre- ... & ita opus est ea reuulsione vti, quæ non solum ... llat, sed etiam euacuet materiam illam: & ... ea venæ sectio erit deligenda quæ omnia possit ... præstare. Nec tria hæc obseruasse sufficiet, sed ... rto loco erit addendum, vt obseruemus tres ter ... os in materiæ defluxione: datur enim terminus ... o humor fluit, terminus ad quem, & inter ... mque medium, ut si pro exemplo inciperet an- ... ex materia fluente, tres termini in ipsa erunt ... ruandi, scilicet terminus à quo, qui est habitus ... us corporis, terminus ad quem, qui est pars ... quæ in tumorem erigitur, & terminus me- ... , ut est ductus ille medius, per quem materia ... ab ambitu totius in locum, ad quem. Medius ... em iste ductus, sunt uenæ illæ iugulares, quia ... pientes sanguinem à termino à quo, idest à ue- ... xistentibus in ambitu totius cerporis, & cum ... oter nimiam copiam illius sanguinis nequeant ... m continere, sed sinant, ut effluat in musculos, ... glandulas: hoc enim modo fit inflammatio ex ... ione materiæ, & ita in terminis his tribus in ... ida inflammatione debemus esse intenti. Non ... n enim materiam illam fluentem, copioseq́; & ... fluentem debemus reuellere, & simul euacua- ... ed etiam eo modo reuellere, & euacuare opor-

tet, ut & materiæ illius, quæ transmittitur à te-
no à quo, & quæ est in termino medio, & q
termino ad quem habeatur respectus. Ea it
uena erit secanda, quæ cito reuellat, materi
euacuet, quæ fluit à venis totius corporis, &
est in venis medijs, vicinisve, & quæ in loco
inflammato. ex quo patet quod in angina secti
næ in poplite, vel in alia parte remotissima no
uenit, quia tam & si ex tali venæ sectione eua
retur materia fluens ex totius ambitu, non t
euacuabitur nisi in longo tempore, & in paru
modum quantitate materiæ, quæ in venis pro
parti inflammatæ, & quæ in ipsa met parte c
netur. & ita aut parum, aut nihil sectio eiu
næ prodesset, cum ob longinquitatem venæ ill
pra locum, & proximæ inflammationi vix san
nis eductionem persentirent; adeo vt si qua
sanguinis opus esset vellemus ex ipsis, vt pu
iugularibus educere sex vncias, necesse esset
cuare à vena secta in poplite, vel malleolo
tres, & quatuor fortasse libras. Præterea seru
est venarum rectitudo, facilis enim est reu
quæ secundum rectitudinem fit: per rectitud
autem intelligo consortium, quod venæ inter s
bent ratione rectarum fibrarum. Si igitur vel
manum ex tribus his locis, reuellere, & euac
cito, & abundanter, necesse est rectitudinem v
rum seruare, ex quo apparere arbitror duple
reuulsionis genus, alterum quidem impropriu
est illud de quo iam sumus locuti, quo, inquam
uellitur, & euacuatur materia à venis totius

Vena secanda, quæ.

...d venis medijs, & à loco inflammato: reuel-
...to, & multum, fitq; non per oppositissimas
..., sed per eas, quæ quoquo modo sint oppositæ,
...onitur, exempli gratia, dextra capitis, dex-
...chio, & fit etiam per rectitudinem fibra-
...alterum reuulsionis genus est, quod propriè
...men sortitur, fit autem talis reuulsio per op-
..., & remotissimas partes, vt cum affecto ca-
...catur vena in malleolo, vel poplite, & ea
...acuat à loco affecto, nec cito, & ideo inutilis
...urationem incipientis inflammationis, à ma
...uente, sed ea vtimur in facta inflammatio-
... quæ fit à materia coaceruata, & genita pau
...n parte inflammata, vbi non cita, nec mul-
...uiritur reuulsio, atque euacuatio. Vtimur
...hoc reuulsionis genere in præcautione, vt si
...gratia materia calida flueret quot annis ex
...totius ad caput, & faceret inflammatio-
...tunc solemus ante tempus, quo materia ista
...nfestare, reuellere sectione facta in poplite,
...alleolo, vt natura tentet eo materiam illam
...ittere, & non amplius ad caput. Conuenit
... talis reuulsio propriè dicta in hoc casu, quia
...nateria non dum sit fluxa non egemus cita
...ione, nec euacuatione: conuenit quandoq;
... talis reuulsio in pletora maxima totius cor-
... vt scilicet plenitudo illa minuatur. Quæ ve-
...ttendo sanguini obstare posse dicimus, sunt
...is ætas, senilis ve, aeris conditio nimiũ æstuo-
...n canicularibus diebus, nimia corporis rari-
... mollities, crudorum humorum copia, cum

*sanguinis laudabilis exiguitate, fœtus in ute-
statio, virium infirmitas, & ægri repugna-
mus: cum enim hæc adsunt vel prorsus à san-
missione abstinere aut parum detrahere e-
cesse. Quòd si grauis aliquis casus in huiusm-
pugnantijs, ad sanguinis missionẽ nos adigat
id muneris magna certè cautione oportebi-
intendendum quod magis vrget, & à quo p-
tius imminet periculum, reliquo tamen non
cto. In sanguine autem mittendo, tum ut m-
fluxus diuellatur, tum pro quibusuis indic-
bus, & tempus, & hora, & regio, & ætas
conditio, & uires ægrotantis, & tumoris
spectanda ueniunt. Vere, iuxta Hipp. sens-
aphor. tex. 47. congruentius sanguis mittetu-
te, ut incommodius, sic certè parcius sangu-
debet: autumno itĩdem modicè uacuabimus:
paulo liberalius, nisi ingentia adsunt frigora
si deligere eam liceat, matutina post Solis
conuenientissima, & ea etiam in qua tumo-
missio, uel quies est: quo sanè tempore sangu-
ti debet. sin res celeritatem postulat, omn-
grua habenda est, modo in ventriculo, aut
acceptus cibus, aut cruditas minimè subsit
gione porrò calida, parcius, in frigida au-
sanguinem mittimus. Ob id Germanis, & G-
piosius: Hispanis, & Mauris Aphricam in-
bus, vel etiam Asianis parcius omnino mitt-
guinem expedit. Aetas iuuentæ multam,
vel senilis exiguam vacuationem indicat.
conditio æstuosa copiosam vacuationem non*

Sanguine in mittendo, obseruanda est regio.

...igida, vel temperata concedit. Vires sui cu-
...m semper indicant: verum vbi valentes fue-
...le mittendo vberius sanguine, potestatem me
...aciunt: vti si inualidæ fuerint, à mittendo de-
...nt, & si tumor non nunquam exigere id vi-
...ur. Cui verò sanguis mittitur, is à somno proti-
...auere debet: id enim fractionem in membris,
...unquam verò syncopas, & animi deliquia
... Supino etiam, & decumbenti venam ape-
..., magis quam sedenti, ex vsu est: ne vitalis
...iat virtus, linquaturq; animo tum æger. Venæ
...ò quæ secari in brachijs solent, tres sunt, exte-
...interior, & media: exteriorem humerariam,
...ephalicam scholæ vocare in vsu habent: inte-
...m basilicam, & regiam: media suum nomen
...uit: Auicen. fen. 4. 1. cap. 20. his addit funem
...bij, & ascellarem vocatam. Humeraria à su-
...is partibus, quæ supra thoracem sunt hodie va
...: interior ab imis, quæ sub septo sunt transuer-
...edia ab vtrisque, vti & quæ saluatella voca-
... sinistræ manus à liene euacuare creditur, quæ
...xtra manu est, ab hepate. Venæ etiam, quæ
...ingua conspicuæ visuntur, secari in angina, &
...ium morbis solent: vti quæ sub poplitibus appa
..., & in talis propè malleolum (quarum internas
...enas scholæ vocant) mensibus euocandis, ac
...um, vesicæ, & vteri affectibus prodesse omnes
...ent. Vena frontis, postremi cerebri affectibus
...cta vsui esse creditur, iuxta illud Hipp. lib. 5.
...or. 68. Posteriora capitis dolentia, recta in fron
...cisa vena iuuat. Quæ in malleoli externa par-

Venæ à brachio secari solitæ, quæ.

 te est,

te est, coxendicis doloribus conferre Auic. fen cap. supra citato dixit. Atque hæc erunt in sectione consideranda, neque in tumoribus p naturam quibuscunque, sed in alijs quamplu morbis, cuiusmodi sunt continentes febres, & omnes, in quibus putrescens subest humor, si neq; vires, & cætera relata impediāt: adhæc rum omnium internorū inflāmationes, pleuri anginæ, peripneumoniæ, iocinoris, & lienis p mone, ophthalmiæ vehemētiores, arthritides, tiales melancholiæ, furores, phrenitides, sang per os deiectiones, uertigines, lethargi, uulner uia, casus è sublimi, quæ tandē in parte insed si modò acuti, & clamosi sint. Subsequitur mo de aliquo instrumento idoneo in præsenti cura verba nequaquam faciamus, nimirum de pha ci exhibitione, nisi vlterius de alijs magis nec rijs rebus aliqua referamus, quoniam superi ximus pharmacum non tam cito id efficere p quod venæ sectio poterat, venæ præsertim i quæ quidem reuellere possit, atque simul eua materiam, quæ est in venis totius corporis, in dijs, & in parte inflammata. Cæterū quia sup diximus causas tumoris plures esse, ideo exp vniuersali curatione, seu methodo curandi in mationem factam ex fluxione sua quātitate grauantem partem, reliquum est, vt comm ostendamus viam quandam curandi inflamm nis ex fluxione materiæ stimulādo partes vel qualitate, vel alio modo, de quibus supra abu ctum est. Si itaque mala qualitas sit causa, v

ritatæ expellāt materiam ad aliquem locum,
facit tumorem, prima indicatio, quæ nobis offer
ſt, vt qualitatem illam ſtimulantem auferavel immutetur, ſi fieri poſſit: quoniam gene-
, & fluxio humoris cita in modum eſt, vt diffi-
ne natura talis humoris alteretur, fluxioq́; ſi-
r: tentandum tamen eſt alterare talem acredi
uoad fieri poſſit. Inſurgit alia indicatio, & eſt,
umor ille retrahatur ad aliquem opportunum
n, & euacuetur. neque euacuatio, quæ fit per
eum conuenit, ſimiliter nec quæ per frictiones,
uæ per exercitiū, & huiuſmodi, quoniam lon-
imis tempore fiunt, ſed ea cæteris opportunior
uæ fit purgante pharmaco, nam pharmacū pur
habet ſimilitudinem aliquam cum tali humo-
ri. In principio igitur incipientis tumoris ab
ore acri, & feruenti exhibendum eſt medica-
tum purgans, & tuto exhibendum eſt: nam ſi
eria illa non euacuaretur, periculum immine-
e tumor aliquis magnus fieret, ac malus: ali-
ndò autem accidit, vt generatio eiuſmodi humo
it adeo cita, vt medicus deſperet poſſe ipſum im
re, & ideo tunc non ſat eſt pharmacum purgās
inaſſe, ſed vena quoque ſecanda eſt: tamen ſi
ſectionem venæ ualde maior copia ſanguinis bo
uàm mali euacuaretur: ſimili modo ſi chachо-
nia eſſet in toto corpore, oportebit ab exhibito
rmaco venā ſecare, modo quo diximus antea.
otieſcunque igitur videamus pro tali humore
cuando non ſufficere pharmaci purganti propi
onem, venam ſecare poterimus: ſed ſi nec ita

est cõtinua veri humoris generatio, nec chachoc-
nia, nec aliquid huiusmodi nos admoneret phar-
ci exhibitionem non sufficere, abstineamus à v
sectione, quoniam virtus redditur admodum de
lis, quia plus boni, quam mali sanguinis euacua
tur, vt dictum abundè est: & ideo non est seca
vena, nisi quando necessitas requirit, vt etiam
mor esset in partibus intrinsecis, nimirum in ver
culo, vel in hepate, aut in splene, sic pharmac
purgans nõ est exhibendũ, quoniam attraheret
mores ad tale viscus à toto corpore, sed vena
secanda, vel exhibenda lenientia tantum, vel
steria inijcienda, vt solum materiæ, & excrem
ta, quæ sunt in vẽtriculo, & in intestinis, educãt
Quum igitur tumor erit in partibus internis, n
quam exhibendum pharmacum soluens, tamet
leris generatio humoris acris, & alia hoc ind
rent, sed secanda est vena, & exhibenda lenie
medicamenta, quæ non attrahunt humores à t
corpore, vel clysteria sunt inijcienda, neque ali
pacto locum habere poterit per balnea diuersa
sum assequi, vt ineptè quidã voluerunt, quoniã
supra enarrauimus) sera nimis esset operatio
propterea de eorũ imperitia valde miror, qui
consulto Galeni verbo, audacter hoc exerceri p
affirmant. sed neque Galenus hoc concludit, ne
lis est eiusmodi doctrina, vt in curatione hac,
nea instituat, quod vt firmissimè probari possit,
verba ab alijs praue citata in medium afferr
dedignabor. Galenus igitur lib. 13. methodi me
di, vbi omnes modos auertendæ fluxionis, ac ra

inhibendæ inflammationis, quæ adhuc in gene one est, nobis expreßit ad hunc modum scribit. rò vbi æqualiter inter se succi omnes sunt au- plethora, siue plenitudo is affectus vocatur: verò vel flaua bile, vel nigra, vel pituita, vel sis humoribus refertum corpus iam fuerit, eum itum cachochimiam uocamus. Ergo plethora sanguinis misßione curatur, tum balneo frequẽ um exercitatione, tum frictione: præterea dige tibus medicamentis, atque etiam inedia. at suc- um uitium, purgatione, quæ redundanti succo accommodata, corrigitur. Cæterum si iam æger ricitet, nec exercitatione uacuare licet exupe- tiam, nec unctione, quæ calefaciat, sed nec mul frictione, nec balneo: imo sanguinis misßione, vna n inedia, vel purgatione aliqua. at si non febri- it, omnibus iam dictis vtare, optimum quodq́ue id quod instat, deligens. Hæc itaque sunt Galeni rba, quæ quidem si iudicio examinentur, vel inu a iudicabuntur, vel ubiq; minime conuenientia, niam (vt supra diximus) si tumor sit in crure, ntitas primò nequit per exercitium euacuari, uidem ob motus quãtitas augetur, nec frictione, ia eliquat maßam sanguineam, nec per balneũ, ia fluxio crescit; nec digestione, quia tarda nimis acuatio: nec inedia, eãdem ob causam: nec phar co quia eliquat humores. Quapropter absolutè leni præcitatus locus integram curandi metho- m in tumoribus omnibus nequaquam præbere po l, vt principio sui de tumor. præt. nat. lib. cap. 5. rmaße Tagaultius est visus, dum primam inten- tionem,

tionem, quæ est fluxionem auertere, ac eam omni intercipere, perfectam esse demonstratam à Ga no, loco à nobis iam citato. Si verò humor stimu ret partem sua quantitate, & qualitate, faceret morem, duplex in ipso curando offertur indicat vt ea causa duplex est: indicatur enim in initio hibendum prius esse pharmacum, deinde secand esse venam. Sed si causa expulsionis esset malig & venenosa humoris qualitas, sicut fit in tumo bus pestilentibus, duplex datur indicatio, vel em qualitas illa virulenta est euacuanda, vel iugu da: euacuatur autem pharmaco: iugulatur v antidoto aliquo. Inter alias quoque causas tum diximus esse superius aliquando humorem pe ipsum fluētē in aliquā partē, atq; si fieret inflā tio ex fluxione sanguinis, qui quidē sanguis nec pelleretur à parte sana, nec attraheretur ab af cta, sed per se ipsum flueret, si nūquā à tali sang ne fieret inflammatio, pro ipsius curatione indi tur nobis, primum inuestigandum esse causam quationis sanguinis, qua cognita erit remouend ue cum illa fuerit extrinseca, siue intrinseca. In extrinsecas autem causas eliquantes sanguinen let aliquando esse mora sub sole, motus validus, vel excādescentia magna, & huiusmodi: inter ternas autem, vt putredo, quoniam ab ipsa eleu tur vapores calidi, qui sanguini mixti eliquant sum, & sic fluens sanguis inflāmationem facit. I tur ne hoc fiat in initio inflammationis putredo auferenda, atque si cito non poterimus qualitat illam à sanguine remouere, tentanda nobis erit

Sanguinem eliquantes, causæ extrinsecæ.

s altêratio, & incrassatio, nec non refrigeratio:
enim modo impediatur eiusmodi fluxio. Crescit
em, refrigeraturq́; sanguis, in mutando sex res
naturales, de quibus supra abundè satis locuti
ıus: idipsumq́; solet & pauca venæ sectio effice
psam qualitatem extrahendo. Verum cum non
longo tempore omnia iam enarrata cōtēperēt,
igerent, & crassefaciāt sanguinem ipsum, ideo
imur, si volumus incipientem inflammationem
edire, ne vlterius progrediatur, aliȷs vti auxi-
, quæ quidem possint cito satisfacere, & ita alia
rgit indicatio, quæ est vt tentemus refluxionem
tus illius fluentis sanguinis: hoc autem fit, si ali-
modo mutabimus motum illum, & retrahemus
teriam ad aliā partem, quæ nobis magis sit ac-
nmodata tali retractioni: & ideo eligendæ sunt
tes validiores. Pro reflexione igitur motus il-
retrahenda est materia ipsa fluens ad alium lo-
n, hoc autem præstare posset reclusio per phar-
cum, & per sectionem uenæ, quæ simul reuellit,
euacuat: sed talis, vel per pharmacū, vel phle-
omiam facta reuulsio non est ad propositū, quo-
m sæpè, is qui patitur inflammationem est puer,
prægnans mulier, uel imbecillis, uel alia habet
edimenta, quæ sectioni uenæ refragantur: &
o omissa tali reuulsione, iȷs utimur instrumentis,
e nos docuit Gal. in lib. 5. meth. med. cap. 3. quorū
mū est reuulsio per cucurbitulas, atque has ap-
cabimus in parte opposita loco affecto, prout ma
uidebitur opportuna, & per cucurbitulas, eas
c loco, quæ igne sicco applicantur intelligemus,
&

& ab eodem autore uocantur leues, à recẽtiori
verò siccæ. Scire nãque oportet cucurbitulas in
plici esse differentia: aliæ enim sunt, in quibus
scarificatur cutis, atq; hæ læues uel siccæ uocãt
aliæ in quibus cutis ipsa scarificatur, quæ grau
& humidæ appellantur. Igitur primum instrum
tum, quo possumus reflectere motum sanguinis
se fluentis sunt cucurbitulæ læues: & secundum
strumentũ sunt uincula dolorosa, quæ in usu sunt
quẽtissimo pro reuulsione. sed hæc nõ debẽt fieri
consueuere mulieres, quæ in fluxu sanguinis è na
bus statim ligant auricularium digitum, sed de
mus incipere à parte propinquiori, à loco, à
volumus sanguinẽ retrahere, & per gradus s
& sæpius vinciendo, & soluendo, tandem ad
gaturam deuenire etiam partium extremarũ;
enim modo facilius, citiusque retrahitur mate
Tertium verò instrumentum sunt frictiones ar
factæ per transuersum, quæ quidem frictiones
debent dolorosæ, & ideo noscenda frictionum
uersitas, quæ in earum qualitate, ac quantit
consistit, vt modo infra narrabimus. Friction
etenim, vt multas esse differentias, sic & co
moda multa Galenus, lib. 2. de sanit. tuen. asser
quibus profecto omnibus commune opus est cal
cere; quoniam accenditur frictione natiuus co
ris calor: ij etiam frictionis in vniuersum effe
esse depræhenduntur, vt rara denset, mollia
duret, dura emolliat, & densa laxet, atque
mittat. Quanquàm non eadem frictio præst
hæc omnia possit, sed pro sui tum quantitate, t

qualita

ulitate, modo densare rara, modo mollia indu-
re, interdum dura mollire, aut densare, ac re-
ttere potest. Quapropter earum differentias
loco declarare inconueniens esse minimè arbi-
r, quoniam in corpore humano sæpè, ac sæpius
ximas habent partes, atque præcipuas, vt di-
nus in tumorum, quorundam curatione. Pro-
æ igitur differentiæ qualitatis in frictionibus,
t dura, mollis, mediocris: quantitatis verò,
uca, multa, mediocris: atque eas, quæ quali-
is sunt, si tribus alijs, quæ à quantitate ducun-
differentijs iunxerimus, nouem omnino coniu-
tiones efficiemus. Omnium verò appositissimè,
tustissimus Hippocrates *frictionum differẽtias,*
. de medici officina expressisse est visus inquiẽs,
άτειψις δύναται λύσαι, δῆσαι, σαρκῶσαι.
νυθῆσαι ἡ σκληρὴ δῆσαι μαλακὴ λύσαι,
πολλὴ, μινυθῆσαι, ἡ μετρίη, παχῦναι.
ictio (ait) potest soluere multa, minuere, me-
cris, seu moderata crassefacere. Quatuor hæ
Hipp. *proditæ differentiæ ex quadruplici omnis*
ctionis tum facultate, tum vsu oriuntur. Sunt
tem frictionum diuersarum hæ potissimum vir-
tes, soluendi, ligandi, carnem augendi, minuẽdi.
que dura frictio his conuenit corporibus, quæ
pra modum soluta sunt: contra mollis his, quæ
nstricta: multa his, quæ obesa nimium sunt, vt
rum obesitas, carnisque multitudo minuatur:
æ verò modicè se habent corpora, atq; in qua-
atum exceßu moderata sunt, ea nec molliter,
c duriter, sed quo ad eius fieri maximè potest
utroque

Frictionum differentiæ.

vtroque declinato extremo sunt infricanda. F
ctionis porrò hic eße modus debet, auctore Ga
libro.2. de sanit. tuen. vt primis manuū ductib
atque adeò primo contactu blandius, inde sen
paulò fortius fricemus, eatenus aucta semper
valentius frictione, vt premere leuiter, ac ci
læsionem carnē videatur. In id enim corpora f
camus, non vt validè corpora induremus, sed
ad exercitationis munus paratiora, promptior
sint, roburq; partibus, caloris acceßu acquirat
At ubi extenuare & emaciare corpora studem
& multam, & qualitatem mediocrem adhib
conueniet: sin reficere, tum qualitatis ration
mediocrem. Frictio enim primùm quidem at
lit, postea contrahit, ac contractā ex ipsa auct
rem molem deponit, atque hæc pauca de frictio
bus hoc loco adnexa fuiße, sint satis, neglecta
interim frictionis ratione, quam athletis olim a
tiqui medici administrare solebant. Sequitur i
quartum instrumentū, quod appositio dicitur m
dicamenti alicuius calefacientis, attrahentis,
digerentis supra locum ipsum oppositum affe
parti, & hæc sunt instrumenta, quæ pro tali reu
sione tradidit nobis Galenus, quibus recentio
nostri quædam alia addiderunt. Et primū est a
calida, ita vt æger poßit ipsam perferre: secu
sunt medicamenta vesicatoria, dropatia, sina
sini, & ruborem inducentia vocata: nam ru
dine statim, cum applicata sunt, cutim afficiu
& vesicam excitant in ipsam, ac sua calidit
aperiunt, attrahuntq;. Ipsorumq; vsus est va
frequ

...uens in affectibus capitis, vt in phrenitide, ...plexia, sopore, & eiusmodi: applicant enim ...in carpo manus, vt retrahatur materia à ca..., ac mirum immodum aliquando prodest: ter...st exustio, vel cum medicamento caustico in...unt crustam, vel cum ferro ignito, de quibus ...auteriorum nomine exactè antea pertractasse ...itis. Cum igitur voluerimus materiam ipsam ...ahere, non autem euacuare, aliquo istorum ...umentorum vti maximè possumus, quæ quidē ...umenta ad duo tantum capita reduci possunt, ...rum ad caliditatem, & ad dolorem; nanque ...o dicto reuellunt, quia calefaciunt, vel quia ...rem inducunt. Sed dicet fortasse aliquis, quo ... istorum instrumentorum, & qua in parte vti ...o, dico quòd pars ipsa affecta ad quem locum ...ria sit reuellenda nobis indicat, & locus ipse ...a ostendit quo genere dictarum reuulsionum ...amus vti; vt si, pro exemplo, pars inflam...a esset ceruix, indicabitur materiam esse re...endam, nempè ad dorsum: habito hoc statim ...r quo nam pacto aut instrumento vtendum sit ...tali reuulsione: vtique enim manifestum est ...l nec reuulsio per ligaturas, nec per aquam ...dam erit accommodata, sed vel per cucurbi...s, vel per medicamenta, & eiusmodi, et ideo ... inflammata indicat ad quem locum sanguis sit ...llendus, & locus ad quem sanguis retrahi, ...cat quali reuulsione sit vtendum. Tertiam & ...nam causam efficientem tumorem in parte es...ximus affecta, cum scilicet pars ipsa tume-

scens,

r humores attrahere : dolor verò per accidens
tenus partem affligit, & instrumenta virtutis
entis corporis, scilicet neruos ipsos, per quos
rtur per vniuersum corpus virtus ~~vitalis~~. animalis
ruis igitur afflictis excitatur natura, & ita
rgens, vt opituletur parti laboranti, trāsmit-
piritus, & vna cum ipsis transmittuntur hu-
es facientes postea inflammationem. Si ve-
s igitur inflammationem excitatam ab humo-
s, attrahere à loco affecto, necesse est causam,
mediante ipse attrahit remouere, & ita si id
à caliditate, hoc est ab intemperie calida in-
ucta in ipsa parte inflammata, videndum est à
nam causa intemperies illa gignatur, qua co-
, erit remouenda. Intemperies autem ista
ndoq; fit ratione intrinsecorum quidem, vt pu-
, interdum enim accidit, vt sit putredo in
a parte interna corporis: ex putredine illa
antur vapores inflammati, & putridi, qui in-
mant etiam spiritus & sanguinem: & sic tan-
pars aliqua extrinseca calefit, & tumescit.
que pars attrahat ratione calidæ eius intem-
i, indicatur remotio putredinis : putredo aūt
o duorum modorum solet auferri, aut siccan-
aut calefaciendo, & ideo vel exiccabimus
m illam, in qua est putredo, vel calefacie-
. Ab extrinsecus verò solet introduci intem-
s calida in aliqua parte, vt à prauo calefa-
victu, ab ira, à Solis calore, ab exercita-
us, & eiusmodi, præsertim quæ propè ignem
. Causa igitur qualiscunque istarum, & con-

QQ simi-

ſimilium fuerit, erit auferenda, ne vlterius i
flammatio progrediatur, poſtea extrahemus, a
feremusve caliditatem iam introductam cum h
quæ refrigerent, cuiuſmodi eſt oleum roſ. comp
tum, quo madefaciemus ſæpè locum inflamma
vel cum oleo violaceo ſimiliter completo, vel c
nenupharino, quod etiam magis refrigerat. P
terimus etiam vnguenta admouere, & ita opti
erit infrigidans Galeni ceratum humefaciens, a
dictum vnguentum roſ. Meſue, ſed ſit recēs: ſ
quoq; erunt opportuni, vt ſuccus lactucæ, ſp
cium, endiuiæ albæ, ſemperuiui, & ſimiliu
conueniet quoque vnguentum populeon, quo
officinis paratur: ſimiliter aqua roſacea; p
ex aceto & aqua: proportioque quam acetum
aquam in conficienda poſca debet habere, eſ
aſſumpto aceto, tantum aquæ ſenſim ſuperin
damus, quòd acetum reddatur potabile, ita
nequaquam mordicet. Poſca igitur poteri
inflammatam partem ſæpius madefacere; ſi
ter parare emplaſtrum vel cum ſupra enar
herbis, vel cum alijs refrigerantibus, vt ſupr
cum affectum apponere, ſed circa ipſorum a
cationem, vel vnguentorum, & ſimilium, o
uandum erit, ne vnquam nudæ cuti applicen
ſed ſemper madefacere expedit linteamen ali
tenuiſſimum, & rarum, quale eſt illud, quo
goſſypio conficitur; alioqui ab ipſorum viſcid
obſtruerentur pori, & ita augeretur potius, e
minueretur calida intemperies. Præterea o
uandum eſt ne vnquam emplaſtra, vnguent
re

..a calida applicentur, ſed uel tepida, uel fri- ..potius : neque vnquam linimenta, uel unguen ..nenda erunt ſupra cutim, ſed ſupra linteolũ, ..plicandum ipſi, atque ſæpè, ac ſæpius aufe- ..m linteum ſupra ipſam, vel nouum linteolũ ..modo linitura cuti ſupponendum : nam citò ..t quicquid applicatur, & ideo ſi ſæpè nõ re- ..retur, intemperies calida magis augeretur: ..c modo curatur incipiens inflammatio exci- ..b humore attracto à parte læſa ratione cali- ..s. Sed ſi inflammatio fiat ab humore attra- ..tione doloris, pro ipſius exacta curatione in- ..r primò doloris ablatio : dolor autem ad ſen ..ertinet, ſiue modo ſit prorſus triſtis ſenſatio, ..ymptoma inſequens ad triſtem ſenſationem, ..hoc loco refert, ſed ſatis nobis eſt quod ſem- ..l in fieri, hoc eſt ſemper habet cauſam con- ..m, qua poſita, ponitur, & dempta, demi- ..lor : idcirco ſi dolorem velimus auferre, ne- ..eſt, vt cauſam, à qua ipſe pendet auferamus, ..ia oportet eum, qui rectè dolorẽ vult auferre, ..uaſſe, videlicet cauſam doloris, dolorem ip- .. & partem, in qua eſt dolor : ita quoq; tria ..camentorum propoſita nobis à Galeno ſunt, ..de facul. ſimpl. ca. 18. & ſequenti cap. quo- ..lterum reſpicit doloris cauſam, alterum do- ..ipſum, tertium partem dolore correptam, et ..edicamentorum quædã remouent cauſam do- .., quædam dolorem, & non cauſam, quædam ..uſam neque dolorem, ſed ſenſum partis tan- .. & per accidens etiam dolorem, ſub quo ge-

Dolorẽ auferre cupiẽti, quæ obſeruanda.

nere stupefacientia comprehenduntur, quæ t
Galen. loco nuper citato, sub tali genere improp
reperiuntur, anodyna dicta, quoniam non ex d
metro pugnant in dolorem, sed ipsum per accid
solum remouent, sensum remouendo ab ipsa pa
dolente. Propriè tamen anodyna dicuntur ea,
dolorem respiciunt, & talia non auferunt sen
partis, sed leniunt dolorem, aperiendo cutim
sam. Pro auferendo igitur dolore, possumus a
ra trium viarum incedere, aut cum his, quæ
spiciunt causam, aut quæ dolorem, siue cum
quæ partem dolentem. Si velimus veram, ac p
priam methodum indicationum sequi, opus
vt his vtamur, quæ magis dolori opponuntur
minus, vt adhibeamus quæ resistant, & oppon
tur causæ doloris. Verum si velimus method
præter naturalem sequi, stupefacientibus no
oportet: atq; cum præter naturalis methodus
sit, & vnum malum expellendo, alterum ne
cat, omittenda est: stupefacientia enim med
menta nequeunt dolorem expellere, nisi par
ipsam sensu priuent, & ideo non nisi necess
coacti, & postremo loco, ipsis vti debemus.
neque vera methodo ab indicationibus sumpta
portunum est, quia medicamenta dolorem r
cientia, vereq; anodyna dicta, leniunt in pri
pio cum applicantur aliquantulum dolorem
lenitio parum durat, & sic iterum reuiuiscit
lor, quia necesse est vti his medicamentis, qua
tertio genere continentur, & causam ipsam
cientem dolorem respiciunt, & auferunt. Ig
pr

a indicatio, quæ nobis ſe ſe offert eſt, vt prin
tentemus remouere cauſam, vtendo medica-
is ipſam reſpicientibus: ſecūda, vt ſi nequeat
rri, inſiſtamus in ablatione ſymptomatis, ſci-
doloris, & cauſæ ſimul; tertia & vltima vt
m ad ſtupefaciētia deueniamus. Cauſa itaq;
is principio eſt auferenda: auferri autem non
, niſi dignoſcatur, & ideo neceſſe eſt prius
ſiuiſſe quæ nam ſit cauſa illa, quæ facit dolo-
& Gal. ait in lib. 13. meth. med. ca. 6. quod
doloris eſt, vel intemperies manifeſta, ſiue
ex, ſiue complicata fuerit, vel intemperies
ta, vel ſolutio continui. Intemperies mani-
faciens dolorem eſt vel ſumma caliditas, vel
itas, vel ſiccitas: de humiditate nihil dicā,
am adhuc ſub iudice lis eſt, vtrum ab ipſa
excitari dolor. Intemperies autem compli-
rit vel calida, vel ſicca, vel frigida & ſic-
tque ab intemperie occulta fit dolor, vt ſæ-
idit in ictibus, & morſibus animalium viru-
m; imprimitur enim qualitas quædam, quæ
ua natura opponitur membro, in quo eſt im-
, & facit dolorem non ratione caliditatis,
igiditatis, & eiuſmodi, ſed cuiuſdam occul-
prietatis, malæve qualitatis. Vltimo ſolet
olor à ſolutione continui, dum ſcilicet ipſa
fit, vt patet cum pars aliqua vulneratur,
us, vel ſimile aliud figitur in aliquo loco:
us autem dum ſolutio fit, quoniam dubium
d Galenum, vtrum cum ſolutio continui fa-
m eſt, cauſa doloris ſit ipſa ſolutio. Tria

Doloris cauſæ.

 igitur

*igitur cum sint genera causarum excitantium ...
lorem, videndum erit à qua nam causa dolor fi...
& ipsius remotioni danda erit opera, vt si do...
fuerit ab intemperie frigida, statim in princi...
remouenda erit ipsa intemperies, & hinc collig...
possumus errare chirurgos recentiores, qui in ...
randis pernionibus expectant, vt factus sit ...
mor, & postea applicant valdè calefacientia, ...
quidem potius obsunt, quàm prosint, & potius ...
cipiente pernione, quàm iam facto essent appl...
da: nam in talibus tumoribus ex materia frig...
seu ex frigiditate nimia prouenientibus, deben...
applicare calefacientia cum incipiunt, non au...
cum facti sunt. Sed si dolor fiat à qualitate ...
qua maligna, & venenata, ex quo dolore m...
mi gangrænosi solent fieri tumores; nam ra...
doloris intensi, magna humoris copia attrahi...
ratione verò veneni, fiunt gangrænosi, tũc in...
tur occurrendum esse quam citissimè, & cum ...
dissimo remedio, quoniam & venenosa talis ...
litas cito, & vehementer agit: nam per vene...
illud intelligo, de quo intellexit Gal. in 1. lib. ...
ca. 160. vbi ait illud venenũ propriè dici, quo...
tim remotissima, oppositissimave qualitate sua...
qua afficiat nostrum corpus: & ita dico ab ho...
aliquid dicatur propriè venenum requiruntur ...
mum quidem, vt natura ipsius longè distet à ...
ra corporis, vnde partis nequa agit; alterum ...
citißimè agat: ea etenim, quæ vere sunt vene...
primum corpori nostro applicantur, validissi...
gunt, quia maximè ipsi opposita sunt, & citis...*

uoniam non agunt, vt à calore nostro actuentur, d sat est, vt tempore quodam acquirant, & agant uersus ipsum. Hoc stante, colligere possumus, spe em illam venenorum, quæ stata dicuntur, eo quòd tis quibusdam temporibus agãt, & homines in-rficiant; verbi gratia quædam in vno mẽse, quæ-m spatio trium, aut quatuor, quædam vnius anni e venena, ac quædam breuissimo temporis curri-lo, ita vt per paucas horas interficere valeant, que per diem agant. Cum itaque venenosa quali-s validissime, citoq; agat, ita quoque in sedando lore ab huiusmodi qualitate excitato, duæ insur-nt indicationes, nimirum, vt validissimè, citißi-eq; resistamus, & idcirco eligenda sunt medica-enta, quæ vtrunque præstare possint, quæ quidem edicamenta deleteria vocantur, atque alexiphar aca, quæ iuxta Gal. sententiam lib. 5. de simpli. ed. facul. cap. 18. sunt duorũ generum: alia enim exipharmaca medicamenta sunt, quæ alteran-, qualitatem ipsam venenatam iugulant: aliaque n alterando, sed attrahendo, & vacuando ipsam mouent. Possumus igitur qualitati virulentæ resi-re uel cum alterantibus, vel cum euacuantibus, ucentibusve ipsam extra partem affectam: sed niamus primò ad alterationem, & quoniam ue-nata qualitas duplex est, una quidem manifestis-na, ut frigiditas opij, cicutæ, & eiusmodi, quæ is qualitatibus manifestissimis, & oppositissimis mano corpori mortem inducunt: altera uerò qua as uenenosa est occulta. Quia igitur uenenata alitas est duplex, manifesta & occulta, ita & al

teratio erit duorum generum, quorum alterum
sabitur circa qualitatem manifestam, alterum c
ca occultam. In alteratione itaque uirulentæ qu
tatis manifestæ debemus considerare, & inspic
an qualitas illa calida sit, uel frigida: si calida,
frigerantia erunt opportuna, & ita commode
poterimus oleo ros. succo lactucarum, maluarr
& huiusmodi: sin autem frigida, alterabimus
faciendo, ut uel cum uino potenti, uel cum the
ca, aut alijs; nec difficile admodum est, qualit
has manifestas alterare, ac uincere. Oppositum
tem est de qualitatibus occultis, quæ à tota subst
tia humanæ naturæ opponuntur, qualis qualita
ea, quã uiperæ, scorpiones tam terrestres, quã a
tiles, pastinaca marina, & similia animalia in
cunt percutiendo, pungendove partem aliquam
itaque huiusmodi occulta, & à tota substantia c
sita nostræ naturæ qualitas imprimeretur in p
aliquã quæ erit alteranda, Galenus lib. 5 de sim
med. facul. cap. 18. inquit alterandum esse cũ
dicamentis medijs inter naturam ueneni, & n
ram humanam: talia enim medicamenta simili
nem quandam habent cum ueneno, non ob id ta
hominis naturæ obsunt, dummodo pauca eorũ
titas assumatur. Medicamenta igitur pro alte
ne occultæ qualitatis uenenosæ, media esse de
inter uenenum, & habitum corporis, ita ut ali
tulum remota sint à natura ueneni, & cõtra i
à tota substantia agãt, nec ualde ab ambitu co
ris recedant, adeo vt si parua eorum quantit
homine assumeretur, ipsum non interficerent.
ius

ſmodi autem medicamenta media, habentur, & uidem plurima, ſed nec arte, nec ratione, verum ſu duntaxat, atque experientia inuenta, & inter ſa eſt optima caro viperæ, bolus orientalis, ſi legi nus haberetur, ſmaragdi puluis, & illa terra, uam vulgus ex Melites Inſula hinc inde ferre con ueuit, atque id genus reliqua, quæ omnia ſi per os uca in quātitate fuerint aſſumpta, à tota ferè ſub ntia venenoſæ qualitati reſiſtunt, & corpori non ſunt, ſed ſi multa eorum quantitas aſſumeretur, bio procul necarent. Cæterum nobis hic vnū ob-ruandum eſt, quod à Galeno prætermiſſum fuit, ni rum quod inter medicamenta, quibus qualitati cultæ poſſumus reſiſtere, dantur quædam, quæ nō nt media inter naturam veneni, & corporis habi m, ac nihilominus virulenti qualitati à tota ſub-ntia opponuntur, & humanæ naturæ amica adeo nt, vt nec pauca, nec magna quantitate lædant: iuſmodi eſt caro ranarum, venter muſtelæ ſali-s, veneno etenim reſiſtit à propria ſubſtantia, cor ri tamen nō obeſſet etiam ſi magnam quis ipſius ātitatem comederet: caro quoque paſtinacæ ma-næ eſui aptiſſima gratiſſimaq; eſt: ſimiliter & tro ſcorpionis marini, nec quicquam nobis offen-t, etiā ſi ad ſaturationem ipſa veſceremur. Quod men veneno reſiſtant clarum hinc ſanè fit, quo-iam ſi animalia hæc ſuis aculeis aliquem pungāt, enenoſam ſtatim qualitatem imprimūt: attamen ipſorum iecur, vel caro ictui ſubito ſupponatur, roprio veneno medetur. Igitur venenoſa qualitas occulta fuerit, duplici medicamentorum genere

poteſt

potest alterari : aut cum his , quæ media sunt in
venena, & naturam humani corporis, vel cum
quæ non sunt media , sed humanæ naturæ pro
amica, & familiaria , veneno tamen aduersan
Sed aliam, ab his dictis, curandi venenosæ qual
tis occultæ rationẽ profectò probatiorẽ, idonea
magis habemus , atque illa quidem est vene
qualitatis euacuatio ; quæ certè curandi ratio,
tior longè est ; possumus etenim qualitatem ip
venenosam euacuare , quæ cum his quæ manif
qualitate sunt calida attrahunt, quæ non ita edu
extra venenum quòd aliquam ipsi oppositam
habent : sed quia calefaciendo rarefaciunt , a
nuant, aperiuntq́; , cuiusmodi sunt cæpæ, allia
eiusdem ordinis reliqua: vel cum his, quæ uene
ab occulta qualitate quadã attrahunt , quæq́; a
in venenum , ipsum educendo per aliquam opp
tionem, quã habet ad ipsum, vt ait Galenus in p
cipio de facul. naturalibus cap. 4. & lib. 5. sim
med. cap. 18. Requiritur autem , vt medicame
hæc, quibus vti volumus pro euacuatione vene
sæ qualitatis, sint media inter venenum ipsum,
corporis habitum: nam ratione cuiusdam simil
dinis quam habent ad venenum attrahunt ipsu
si videlicet superponatur ictui, ita & scorpio t
stris suo, & sic de alijs eiusdem classis, nec ob id
nenum augetur , & super impositione horum a
malium venenosorum, quia intensum nõ agit in
missum , & præterea quia habent naturam me
Neque enim dubitandum erit, vti eiusmodi m
camentis medijs, vt supra ostendimus, & præte

ger

mus aliud medicamentorum, quòd licet nostræ na
ræ nihil obsit, siue pauca, siue multa qualitate
sumantur, veneno tamen resistant. Pro euacuan
igitur venenosa qualitate poterimus vti medica
entis his, quæ manifesta sua qualitate attrahunt,
l his quæ media sunt, vel quæ corpori nostro no-
m non inferunt, & veneno aduersantur. Præter
c autem medicamentorum genera, pro tali scopo
sequendo, vana, frigidaq; omnia sunt, quæ à Chi
istis exhibentur, aliquando euacuant enim per
ntrem uenenum cum suo præcipitato, quod pro-
ctò venenum est, nisi opportunè fuerit præpara-
m, & ideo fugiẽdus est eius usus ad partes intrin
cas. Sciendum itaque est quod uenenum imbibi-
m parte aliqua extrinseca hoc nimirũ pacto ex-
ahi debet. primum, ut partem ipsam nouacula,
l scalpello scarificemus, & cum fuerit scarifica-
, tunc ad euacuationem erit accedendum, quæ fit
r suctum, aut quæ fit per cucurbitulas. Igitur si
enenũ erit impactũ in partẽ, ubi poßint applicari
curbitulæ, ijsdẽ uti licebit, quæ tamẽ sint paruæ:
eque hac tantũ euacuatione debemus esse conten
, sed & aliã, quæ medicamentis fit, opus est adiun
ere. Primũ igitur locum abluemus acri lixiuio,
calido, mox applicemus aliquod medicamentũ,
uod uenenum attrahat, ut rosmarinũ utrũque, uel
lphur viuum, vel euphorbiũ, vel cæpæ, vel allia,
el picem naualem liquidam, vel semina sinapi,
el nitrum, vel calamentum, & eiusmodi. quæ qui-
em omnia venenum ex alto attrahunt: uel si non
laceant hæc simplicia, cõficiamus ex ipsis aliquod
medica-

Veneni extrahẽdi forma, cũ fuerit parte extrinseca imbibitum.

medicamentum habens formam emplastri, cuius [...]di esset hoc. Recipe aristolochiæ rotundæ, rad. [...]ctamni albi, ana drach. ß. assæ fœtidæ, sagapeni, [...] drach. 1. stercoris communis, picis naualis, [...] unc. 1. salis nitri unc. ß. semin. sinapi drach. iij. cæp[...]rum, alliorum sub prunis coctorum, ana unc. iij. [...] liliorum alborum quantum suff. contritis quæ c[...] terenda sunt optime, misce, & fac emplastru[...] quod applicetur loco affecto, immuteturq́;, ut o[...] fuerit; atque si hæc non prosint, dolorq́; non m[...]getur, ad ualidiora medicamenta deueniemus, [...]iusmodi est gallus gallinaceus, uel gallina dissect[...] & ita calida supra locum imposita, uel si non [...]tam uelimus applicare, partem ipsius aliquam [...]perponamus, ut modo alam, modo coxam, & e[...]modi. Sed si uenenum sit adeo impactum, ut n[...] istorum, quo caliditate manifesta attrahunt p[...] euacuari, deueniendum erit ad ea medicamen[...] quæ non à qualitate manifesta, sed occulta, & p[...]pria quadam substantia id agunt, & primo ad [...] quæ benigniora sunt, nostræq́; naturæ amica, po[...] ad ea, quæ media, cum Galeno diximus esse in[...] habitum nostri corporis, & naturam ueneni. Si [...]tur contingeret, ut pars aliqua afficeretur dol[...] propter uenenum impressum, uel à pastinacæ m[...]rinæ ictu, uel huiusmodi alterius animalis, cur[...]dum est ut capiatur animal illud, & accepto e[...] hepate superponatur calidum ictui, uel si esse[...] in loco, ubi posset haberi aqua quædam frigid[...]ma, limpida, & subtilis; & quod de pastinaca m[...]rina diximus, intelligendum est de quocunque [...] anim[...]

Remedia ad dolorem excitatum à venenosa qualitate.

imali, quod poteſt ſuo morſu uenenum imprime-
, nam propria cuiuſq; caro ſuo ueneno medetur.
uod ſi uenenum ſit ita imbibitum, ut his non ce-
t, ſtatim exuramus locum, uel cum ferro canden
, vel cum carbone accenſo, vel ſimilibus: vi
enim ignis venenũ attrahitur ad cruſtam, inbiq;
iam diſſipabitur ab igne illo actuali, & hoc modo
ratur dolor, excitatus à venenoſa qualitate. ſed
oniam aliquando fit etiam dolor à qualitate ali-
a, non dico occulta, ſed manifeſta, & acri ſoluen
continuum, mordicanteq́;, cuius dolore meritò
rahuntur humores, & fit tumor, ideo & de eius
loris curatione opus eſt dicere. Sciendum ergo
od duplex hic datur indicatio, prima, vt aufera-
causa ipſa, hoc eſt humor acris, & ſtimulans:
era verò vt dematur ſymptoma, nempè ipſe do-
. Verum quia humor iſte faciens dolorem ſæpius
ita impactus, vt non niſi longo tempore, & cum
xima difficultate remoueatur, hac de cauſa co-
nur aliquando neglecta cauſa, ideſt tumore ipſo
i, incumbere ſymptomatibus, & applicare ea,
e aut conſeruant cauſam ipſam, aut augeant, &
t ea, quæ ſumpta à Galeno diximus propriè vo-
i anodyna. Talia enim ſunt aut calida in primo
du tantum, aut temperatum habent calorem,
us merito leniunt dolorem; & quia materia, ſeu
mor acris faciens dolorem afficit ratione acredi-
, & acredo fit à calore, ideo hinc patet quod ta-
medicamenta propriè anodyna dicta, vel con-
uant cauſam doloris, vel augent, nam huiuſmodi
dicamenta leniunt dolorem, vt diximus, ratione
temporis,

temporis, quatenus aperiunt aliquantulum por
rarefaciendo: ac poris rarefactis exeunt aliq
vaporum illorum acrium, & facientium dolore
& ita redditur aliquo pacto mitis dolor, succe
tamen temporis augetur, quoniam causa ipsa à
libus medicamentis, vel conseruatur, vel auget
& quamuis hoc fiat, tamen cogimur sæpe spr
causa, dolori duntaxat incumbere, vt dictum
Si igitur causa doloris esset intemperies calida,
videamus intemperiem non posse ita facile re
ueri, tentanda erit ablatio doloris, fouendo loc
vel cum his, quæ actu calida sunt, vt panni cal
cti, sacculi ex milio, sale, & furfuribus præpa
simul in sartagine calefactis, quæ quidem vald
lent dolorem mitigare, & maxime dolores pod
cos. Anodyna etiam, quæ ob similitudinem qu
dam leniunt dolorem, conueniunt, vt fotus p
cum lacte tepido: inunctio cum oleo dulci ol
rum, cum butyro; conuenit etiam applicatio
succidæ calidæ, inunctio cum adipe suilla, gall
ceo, vitulino, sed omnes isti adipes sint recen
nam si rancidi essent, nimis calefacerent: præc
etiam cōuenit inunctio cum humano adipe, &
oleo vitelli ouorum, & maxime in doloribus
qui excitari solent à globulis plumbeis. Quip
viderimus quòd calidioribus sit opus, vtamur
camamelino, vel anetino, vel semin. lini, vel am
dal. dulcium, vel lumbricato, vel oleo, in quo
cta sit caro vulpeculæ, vel caro erinacea, vel
ex floribus sambuci, uel sapa, uel uino dulci fo
dus est locus, calidis uidelicet, unde maxim
qu

ndo solent dolores remitti: conuenit etiam flos lię, & pręcipue in doloribus podagricis, & ulti- pulpa malorum dulcium coctorum sub prunis, sapa diluta & portiuncula croci adiuncta. que hoc tandem modo in symptoma pugnare po mus. & si contigerit, ut nullo connumeratorum ediorum propulsaretur dolor, nec doloris cau- deueniamus postremo loco ad medicamenta stu icientia, quę quatuor sunt, nimirũ hyosciamus, ndragora, cicuta & opium. quicquid enim stu- acit, uel aliquod istorum est, uel ex his compo- m. Modo reliquum erit, ut curandi rationes do- mus, quando tumor fit ratione mediarum uia- , & partis excipientis, & primo de medijs uijs sermo suscipiendus, ne ordo interim subuerta- . Cum itaque medij isti ductus, qui sunt uenę, arterię connumerati, sint inter causas tumoris, ndo scilicet propter nimiam eorum latitudinem le transitus suppeditatur humori, primo indi- ur, vt tales vias restringamus, nam facilis iste nsitus cum fuerit remotus cessabit inflammatio. si (verbi gratia) humor flueret ad partes supe- res, vt ad caput, & faceret inflammationem, in membranis cerebri, vel in aliqua alia vici- um partium, tum sciemus nullas vniuersales s dari, per quas tumor ille transeat, quam vena ticis colli, & ideo indicatur, vt constringamus as, & arterias illas, ne tantus humor per ipsas caput fluat. Similiter si humores fluerent ad lo- n & facerent inflammationem, cum vię medię possint esse alię, nisi venę, quę sunt in tempo- ribus,

Stupefacientia, quę.

ribus, opus est transitum remouere, quod fiet si
næ constringantur, & hinc apparet habendam
rationem partium coadiacentium. Has autẽ
coarctabimus, cum his, quæ refrigerant, & ast
gunt, & sunt ea, quæ à barbaris Chirurgis def
siua vocantur, & ideo poterimus vti posca, ho
aqua frigida cum aceto mixta, vel aceto puro
aqua frigidissima, madefaciendo scilicet fascia
aliquod istorum, & abuoluendo partẽ superior
vel vtemur decoctis astringentibus, & non so
sub forma liquida poterimus defensiuis vti, ve
etiam redactis in formam emplastricam. Recen
res autem nostri Chirurgi, vtuntur solum def
uis emplastricis, quibus supra linteum delinitis
ti applicant; componuntq́; emplastrica defen
Defensiuũ. *multis modis, vt Rec. bol. armeni, sanguin. dra*
mastlicis, myrtillorum pulueris, & gallarum, a
sarum, ana vnc. 1. olei myrti. ros. an. quan. su
Lenitiuũ. *cum pauca cera alba fiat vnguentum. Confic*
etiam aliud lenitiuum ex sanguine draconis,
oui, bolo arme. & aceto, & hoc habent in vsu
quenti, ita vt mulieres ipsum sciant parare
vtantur. Sed pessimum est medicamentum, &
siue modus vtendi malus, imponũt enim linteo
supra quod tale medicamentum fuerit illinitum
supra locũ tandiu relinquunt, vt medicamen s
scat, ex quo fit, vt dolores magni, & vesica
quando excitentur, quamobrem potius offensi
quam defensiuum poterit dici medicamentu
Habemus etiam aliud defensiuum, quo vtim
tumoribus oculorum peculiariter, quando sc
br

…mor fluit ad oculos, vel puerorum, uel iuuenum, …l senum, & eiusmodi, dum inquam volumus im…dire fluxum ipso vtimur illito supra stuppam, & …nis temporalibus applicato. Medicamentum au…n hoc recipit sanguinem draconis, bolum arme…n, pulu. gallarum, ana vnc. 1. quæ omnia dissol…mus in albo oui ad mellis consistentiam, deinde …ipimus stuppam, & paruam ex ea formamus …ulam, quam immergimus in medicamento, & …plicamus venis temporalibus, eius videlicet par…à qua humor fluit ad oculum. Hoc etiam medi…mento solemus vti sæpius ad eundem scopum, sed … alia forma, nimirum linimenti, & tunc non al…n oui, sed picem colophoniam, & masticem, …bus liquefactis ad ignem accipimus, & deinde …guinem draconis imponimus, ac pulueres di…, & simul miscemus. postea accepto panno al… vel rubeo, vel nigro, vel cuiusuis coloris, confi…us orbiculum, & supra ipsam, prius tamen ca…ctum ad ignem fundimus medicamentum, quod …ea venis applicamus temporalibus. Tertiam …ceps tumoris causam supra posuimus partem …m humorem recipientem; tumor enim ex hu…e fluente nunquam fiet nisi pars in quam effluit …ipiat ipsum, vt si fluat humor ad manum & …us non recipiat ipsum, sed expellat, nunquam …mescet. igitur ad generationem tumoris ex flu…e requiritur exceptio humoris, & qua causa …pars aliqua humorem accipiat, est ipsius im…llitas, non quæ ob intemperiem aliquam proue…ed illa, quæ est quasi naturalis ipsius partis, &

hæc imbecillitas aut est laxitas præter natura
hoc est introducta à morbo aliquo, dummodo
sit introducta à frigiditate, aut est situs ipsius p
tis inferior, nam pars inferior aptior est ad re
ptionem humorum in partibus uicinis, ut exem
gratia in partibus inferioribus ad sedem sunt u
illæ mariscæ uocatæ, quæ, ut plurimum sunt ap
tæ, ita ut facile exeat ex ipsis sanguis, & id
sæpe sunt in causa, ut partes illæ adiacentes pa
tur, quia ratione ipsarum excipiunt humores
ita partes illæ propinquæ mariscis dicuntur d
les, quoniam facile excipiunt humores ob adi
tium uasorum laxitatem. Pro remouenda ig
exceptione, quam diximus esse tertiam causam
xionis humoris, indicatur suum contrarium,
est repercussio illius humoris, & ideo tenta
erit repercussio. Est autem repercussio, ut elis
reduplicatio motuum facta à parte ad quam
mor fluit, hæc inquam est uera repercussio, qu
stat ex receptione, & repulsione. Vnde coll
possumus quod si humor defluat in partẽ aliq
inibiq; manserit per aliquod tempus, ita ut q
rit, & deinde euacuetur, uel potius expellat
aliquem locum, talis repulsio, uel expulsio no
bet dici repercussio, sed potius excretio quæ
nam repercussio proprie uocatur cũ humor f
dum est in motu repellitur. Duo enim neces
ad ueram repercussionẽ requiruntur, primum
dem, ut humor sit in motu, alterum, ut mot
statim repercutiatur, reflectaturq; : alterum
talis repercussio non fit à medicamentis, qu

er recentiores dicant; neque enim medicamen-
epercutiunt, ſicut nec quæ attrahentia uocan-
uerè, ac proprie attrahunt, atque hoc loco de
medicamentis loquimur, quæ qualitate aliqua
ifeſta dicuntur attrahere, non autem de illis,
à tota ſubſtantia id agunt, nam talia vere at-
unt. Quare repercutientia medicamenta de-
eſſe aſtringentia, frigida, & exiccantia, vel
em refrigerantia, & aſtringentia, vt habemus
d Galenum lib.5.med.ſimpl.cap.17. Horum au
medicamentorum Guido Cauliacenſis duo pro
t genera, alterum quorum commune vocat, al-
m peculiare, & proprium: ſub primo genere
ineri affirmat ea omnia, quæ frigefaciunt, &
ngunt moderate, cuiuſmodi eſt oleum roſ.ca-
el. vnguentum roſ. Meſue, vng. infrigidãs Gal.
iuſmodi: ſub proprio verò vocato genere, in-
cõprehendi ea, quæ frigefaciunt, aſtringuntq́;
diſſime, cuiuſmodi ſecundum ipſum eſt bolus
en. abſinthium, ratione ſcilicet auſteritatis.
quidem diuiſio, licet quoquo modo probari
, tamen præſtantior longe eſt, quæ à Galeno
itur lib.14.meth.med.cap.17. vbi ait quod me
mentorum repellentium, quædam ſunt frigida
ue vlla aſtrictione, & licet minime aſtringant,
n repercutiunt quatenus frigida ſunt, nam
ter antipariſtaſim colligunt calorem, calor in
ſum collectus ipſe met repercutit materiam.
r primum genus repercutientium eſt eorum,
frigida tantum ſunt, & ratione frigiditatis re-
utiunt, ſub quo genere poſca eſt, aqua frigi-

dissima, & alia multa, quæ suo loco connumera
mus. Quod autem talia sua frigiditate reperc
tiant omnibus licet experiri, & idcirco de ipsa
tentio nulla fieri debet, tanquam quoddam exp
tum, ac manifestum, & ideo ab ipsis ad aliud ge
repercutientium deueniemus, quod continet su
ea omnia, quæ astringunt, siue calida ea sint,
saltem non frigida, & propterea, qui sub ho
cundo genere contineri volunt quæ tantum ast
gunt, non errant, hoc enim solum requiritur,
postea talia sint primo calida, vel valde, vel
misse. Tertium & vltimum genus est eorum,
frigida, & astringentia simul sunt, & hoc p
medicamenta repercutientia sunt trium gener
quorum primum continet sub se quæ frigida
actu, vel potestate tantum sunt: alterum quæ a
gunt tantum, quamuis postea sint vel valde
da, vel non frigida: tertium verò est eorum,
& frigefaciunt, & astringunt. Sub primo ge
hæc omnia continentur, aqua frigida, acetum,
frigida, & acetum simul, aqua viol. substanti
larum, oleum viol. lactucæ, oxalis, ol. ros. ol. n
phar. cucurbitularum caro: sub secundo ge
continetur vinum potens acerbum, viticis se
sisimbrium, menta viridis, absinthium, ma
chalcanthum, & eiusmodi: sub tertio verò ge
sunt gallæ immaturæ, cupressi nux, œnanthe
tulaca, semperuiuum, plantago, mala puni
quicquid ex ipsis conficitur, vt succus, corte
donia mala, & quæ ex cidonijs fiunt omnia,
assumpta ex myrtho, vinum acerbum, & i

rum, ac acidum, sandali omnes, decocta ex rebus maturis, bolus armen. sang. draconis, & lapis matites. Hæc sunt repellentia medicamenta, æ semper applicanda sunt in principio tumoris, materia repercutiatur, & tumoris generatio pediatur. Sed hic statim oritur dubitatio, nam n videtur probè factum applicare vniuersaliter quocunque incipiente tumore repercutientia, oniam habetur ex Hippocrate in 6. aphor. 25. od si erysipelas introuertitur, malum est, si ex- , bonum. erysipelas autem tumor est procul du- , & tamen inquit Hipp. quod si intro mittatur malum: cui nam autem, dubium est, quod si appli emus erysipelati repercutientia, propelleretur partes interiores. Secundo idem Hippoc. eodem 6. aphor. 37. ait ab angina habita si tumor in collo bonum, atque ibi Gal. in comm. inquit. no verus est, & causa in promptu, si quidem ex mioribus, & principalioribus partibus passiones fert ad cutim trāsferri. Tertio si uera esset vni- salis propositio proposita, quod in quolibet inci- te tumore repercutientia sunt applicanda, se- etur quod & in tumoribus pestilentibus esset faciendum, omnes tamen medici huic rei re- antur, nam materia venenosa repelleretur ad es interiores, & sic fieret mors, vt etiam acci- t in variolis. præterea in podagricis etiam tu- ibus, cum accidunt verno tempore, aut autum- corpore repleto, & chachochimo existente, ne st, qui repercutientia applicet, quoniam posset ria ad partes superiores trudi, vt ad caput, &

duos, aut tres dies, ita vt nullo modo uideatur geri. Nisi igitur principium hoc pacto distinxemus, vt & Galenus ipse distinguebat in primo de sibus cap. 4. 6. 7. facile erit ne in errorem incidas, sicuti inciderunt recentiores, qui quidem vt ficultatem hanc enodarent, decẽ nobis proposuent capita indicantia quando conueniat applicarepellentium in principio, & quando non conuet, & primum caput est quod si materia fiat in unctorijs, atque ibi fiat inflammatio, non debes materiam illam repellere: secundum est, si teria faciens tumorem erit venenosa: tertium, erit crassa, & inepta repulsioni, magis enim ob esceret, & crassesceret: quartum, si materia sit in parte vehementer fixa, & impacta, quom ex repercussione magis figeretur: quintum si teria sit critica, quando scilicet natura oppressa aliquo morbo vult se exonerare, materia illa fate morbum, & transmittit illam ad aliquã par, tunc materia non erit repercutienda: sextum ut est quãdo tumor fit à causa primitiua, vt vel ntusione, vel à luxatione, vel à vulneratione, huiusmodi, tunc materia in principio tumoris ellenda: septimum, si corpus sit plethoricũ, val; repletũ humoribus: octauum si corpus sit val lebile, nam virtus ob sui imbecillitatem non pos ro suo arbitrio gubernare materiam repulsam, ta magis affligeretur: nonum est, cũ tumor sit pè partem aliquam principem, vt si in thorace, in abdomine fieret: decimum, & vltimum, non emus vti repellentibus, quando tumor est cũ ma

ximo dolore coniunctus, nã propter dolorem at
heretur magis humoris copia, nam ex repuls
dolor augeretur, & ita fieret attractio maior
maior tumor. Hæc itaque est recentiorum circ
pellentia obseruatio, quæ mea quidem sententi
pta est, & nullo modo satisfacit, si loquamur d
mo principio tumoris quod diximus esse prim
& ferè instantissimum insultum humoris fluent
partem, nam si materia fluat à venis ad extra
nas, hoc est ad partes extrinsecas corporis, v
test fluere, ita quoque potest repelli antequam
piatur in partem, & faciat tumorem. Itidem
de causa qualibet primitiua, veneno excepto,
enim ipsarum impedit, quo minus materiam in
mo principio repellamus, imo in vsu iam pos
est, vt si frangatur, vel luxetur pars aliqua, sta
reposito osse in suam sedem applicetur aliquod
dicamentum repellens, vt repercutiatur ma
illa, quæ ob luxationem iam inceperit fluere.
ne etiam Hippoc. in fracturis ossium, subito re
to osse in suam sedem, applicabat ol. ros. vinum
eiusmodi, vnde satis perspicuum est, quod in pr
pio tumoris, momentaneo scilicet, vtimur repe
tientibus, & licet hoc sit verum non tamen e
ciendum, quoniã dantur aliqui casus, in quibu
in principio tumoris, quod quasi momentaneum
non possumus nec debemus repercutientibus v
in materia venenosa, similiter & in papulis il
riolis vocatis. si enim materiam illam reperc
mus ad partes intrinsecas, periculum esset ne
tem induceremus. Vt autem sciamus quando m

in principio (loquor ſemper de primo illo princi ,nempè inſultu materiæ) vtendum ſit ſemper re lentibus, & quando non, ego non decem capita, recentiores, ſed quinque tantum ex ipſis hoc lo proponam, atqui primum eſt, repellentia nō ſunt rincipio admouenda, quoniam materia eſt uene i: alterum quando materia eſt critica, aliquan- ieret recidiua, ſed huic addendum quod præter- ſum eſt à recentioribus, ſi criſis futura eſt bona. ximi enim refert, nam poſſet eſſe, quod natura nerans ſe tranſmitteret materiam ad aliquam tem nobilem, & periculum eſſet, ſi ipſa excipe ir, ne fieret longe maior morbus illo, quem natu ntendit ſoluere ex tranſmiſſione illius materiæ, ideo in illo caſu, licet materia ſit critica, tamen t vti, vt ſi natura tranſmitteret materiā à capi d oculum, vel ad fauces, vt ſolueret aliquē mor n in cerebro exiſtentem, tunc debemus in princi fluxus illius materiæ, antequam excipiatur in ces, & faciat tumorem ſenſibilem, applicare re cutientia, aliter poſſet homo ſuffocari. Quod ſi ellamus materiam hoc non fiet, & poterit etiā idere, vt materia illa non ad proprium locum, io tranſmittitur, ſed ad alium repelleretur, eua returq́; inibi, et ita duplex ex repercuſſione in- ieretur commodum. Quare alterum caput erit d quando materia eſt critica, & criſis futura bona, tunc non debemus in principio vti reper- entibus, quoniam plenitudo, & cacochimia im- ient ipſam repulſionem, atqui dixi ſi tumor fie- in emunctorio, nam viſcus quodlibet proprium

habet

habet emunctorium, per quod sua excernat exc
menta, & ita sicut viscus quodcunque directe
proprium emunctorium, ut plurimum sua exce
excrementa, ita quoque propter eandem propo
nem, si tumor esset, vel potius fieret in emun
rio, & materia repercuteretur, posset recta
viscus illius emunctorij materia repelli, &
ior morbus fieri. Quartum quia pars in
incipit tumor est præter modum imbecilla; at
de imbecillitate loquor partis alicuius de
minatæ, non autem de imbecillitate totius co
ris, vt male recentiores arbitrati sunt; quia
poris debilitas non impedit, quin materia possi
pelli. Cum igitur pars, in qua oboriri incipi
mor, est mirum immodum imbecilla, non co
nit, vt applicemus repellentia, vti si è longo
nere per niues essent supra modum pedes refr
rati, & propterea iam perniones fieri inciper
tunc non debemus repercutere materiam, qui
pars illa ad defectum caloris sit valde imbe
(calor enim fermè nullus est in ipsa) pericu
est, ne pars corrumpatur. Quintum & vltim
caput est, quod non debemus vti repercutienti
quãdo in parte tumescere incipiet, et maximu
lor existit, vt ait Gal. in lib. 6. de compos. med
cun. loc. ca. 2. His itaque quinq; ca. seruati
reliquis omnibus tumoribus incipientibus vtẽ
est repellentibus, loquendo de principio illo,
est tumoris primus insultus, vt toties iam dixi
Sed diceret aliquis, esto quod non adsit primũ
principium, quod cum momentaneum ferè

...o medicus potest sibi adesse, verum adsit aliud ...cipium temporaneum, quod est cum tumor ex ...a iam humoris portione, & firmata in loco est ...tim factus, perduratq; aliquando per tres, aut ...tuor dies, adeo vt tumor nec augeri, immi...q; nequicquam videatur, & tunc septem sunt ...ita obseruanda, quinque enumerata de princi... primo, & duo alia iam enumeranda, quorum ...rum primum est, si transmissa materia ad locũ ...mescentem, ibique fuerit impacta, & refri...ata, non debemus applicare repellentia, quia ...ota est ad repulsionem, tum quia impacta est, ... quia ob refrigerationem crassior est reddita, et ...si tentaretur repulsio, ineptior magis efficere... ad expulsionem, quia magis impingeretur tũc ...concoctionem. Alterum est si materia fuerit ...xime impacta, quod cognoscemus ex ipsius tu...ris tensione, duritieq; magna, & quotiescunq; ...erimus quòd tumor sit sensus, aut durus, di...mus subito quòd materia, quæ hunc facit tu...rem, vel est valde crassa, aut viscida, vel ad...dum impacta, & ideo à repellentibus abstinen...a, quoniam materia magis impingeretur, fi...eturq; in parte affecta, & ita vt vix sanabi..., aut omnino insanabilis posset reddi tumor. ...inque igitur sunt capita, quæ impediunt appli...ionem repellentium in primo principio tumorũ, ...tem verò in secundo principio, sed vnum habe...s ab Auicenna propositum, atque illud est, quod ...ndo in secundo principio volumus maius repel...e, non debemus applicare medicamenta, quæ sim-

ſimpliciter, ſed admiſcere cum ipſis aliquid q calefaciat, vt exempli gratia iuncum odorat ne materia recrudeſcat, atq; intelligamus qu tumor fit à materia frigida. Verum hæc eiuſ ſeruatio non eſt ad propoſitum, quoniam cum bemus medicamenta ſimplicia, quæ & repell & ſimul calefaciant, vt ruta, ideo ſuperuac eſt mixtio, dicendumq; eſt ad Hipp. auctorita (ne interim ipſa pugnare cum his, quæ modo e ramus videatur) qua oſtendebatur non conue applicationem repercutientium in principio t ris, nam in eryſipelate, dicebat ipſe, ſi mat propellatur ad partes internas malum eſt, ſi ad extrinſecus bonum. dicendum inquam eſt, Hipp. loquitur de ſecundo principio, & de iam cto eryſipelate, in quo iam putruit materia propter putredinem acquiſiuit quodammodo n ram veneni, & ideo tunc malum eſt ipſam propellere, vt ſupra in aſſignatis ca. eſt à nobis ceptum, non eſſe eiuſmodi materiam repercu dam. Ad alteram Hipp. auctoritatem lib. 6. riſ. 37. & Gal. ibidem in commen. cum diceb ab angina habita ſi tumor fiat in collo bonum, quòd caſus iſte etiam à nobis ſupra exceptus & propterea Hippoc. debuit intelligi, quòd bo eſt ſi materia ab intrinſecis, & illarum nobil bus, vel ex intrinſecis, & à principalibus par remotis propellatur, ad cutim, vt etiam m eſt propellere ipſam à cute ad partem intrinſe nobilem, vel ad partem propinquam parti no A variolis, & peſtilentibus tumoribus fate

est tutus repellentium vsus, vt supra dictum assignatis capitibus de tumoribus podagricis: or pariter, quòd stante plenitudine, materia est repellenda, in reliquis autem omnibus ca-s, præter septen supra exceptos semper debe- applicare repellentia, quoniam exiccabitur mollis, roborabitur debilitas, & coarctabun- vasa, ac pori, quæ tria, scilicet mollitiẽ par- debilitatem & laxitatem tum vasorum, tum is partis dicimus esse in causa cur pars ipsa ex- et & fiat tumor. Sed si etiam situs ipsius is esset causa, vt flueret facile humor ad ip-, immutemus situm ne fluat: vt si tumor esset anu, & effluere humor in ipsam, quia pen- maneret, faciamus, vt suspensa detineatur, remouebitur fluxio, & hæc satis sint de cu- cipientis tumoris à fluxione materiæ. Et quia uor diximus esse tumorũ tempora, principiũ, nentum, statum, & declinationem, siue de- nentum, sequitur iure optimo, confecta iam incipio curatione, vt de modo curandi tumo- augmento existentis pertractemus, incipien- descriptione ipsius augmenti tumoris. Aui- nas ita ait augmentum vocari quando & ma- ndo, & extensio augetur, quam descriptionẽ nens Guido Cauliacensis dicit augmentũ esse ionem quantitatis, & acuitatis tumoris mani- m, & per quantitatem intelligit molem ipsius oris, quæ manifestissimè augetur, ita vt si au- entum incipiat hoc mane, & eius tumoris mo- t quanta est iuglandis, videbimus vespere fa-

ctam

ctam esse longe maiorem, adeo vt oculus ipse
dicet magnitudinem esse auctam, & ideo dixit
nifestam esse auctionem ad differentiam etiam
moris existentis in principio, quia tunc, & si
geatur, tamen insensibilis est illa auctio. Ad
præterea Guido auctionem acuitatis tumoris in
ligens per acuitatem causas, & symptomata
sius tumoris, nam morbus augetur, quia & c
sæ, hoc est fluxio augetur, & quia causæ, &
bus augentur, tanto etiam magis intenduntur
præterea videbimus quod ad auctionẽ tumori
tenduntur & ipsius accidentia, vt color, grau
calor, pulsatio, ictus, dolor, punctio, & simili
iam accidentia, & essentia tumoris ducent n
cognitionem augumenti, similiter & prop
quam habet ad alias partes, nam quanto mag
gebitur, tanto etiam magis proportionem m
conspiciemus. Cognito quod tumor augcatur
mum nobis erit obseruandum quòd vna pars t
ris est facta, secundo quòd altera pars fit, & ita
insurgunt indicationes, altera quidem, vt re
mus ne fiat, altera vt pars, quæ facta est auf
tur. De prima indicationc loquuti superius ab
sumus in curatione incipientis tumoris à flux
diximus enim fluxionẽ esse sistendam, & hoc
per remotionem causæ fluxionis, quas tres in
uersum proposuimus esse, partem scilicet de
dantem, quia hoc vel illo modo stimularetur a
so humore, vias medias, & partem incipien
quas causas omnes, quomodo, & quibus posse
auferre iam diximus, & propterea priori o

indica

...catione ad alteram deueniendum est. Pars igi-
...umoris, quæ iam facta est, vt auferatur in-
...t: hoc autem fieri non potest, nisi causam, quam
...t coniunctam, nimirum humorem ipsum, de-
...mus, euacuemusq́;. Potest autem talis hu-
...ex affecto loco remoueri, vel reuellendo,
...deriuando, vel percutiendo, vel euacuando
...n, per ipsummet locum, vt si tumor esset in
...ero partim factus, ac partem iam factam cu
...vellem, quòd fieri potest ablatione coniun-
...ausæ, firmata iam fluxione, possem eum hu-
...m, qui tumorem fecit in humero auferre re-
...ndo ipsum secta vena in opposito brachio, aut
...ando secta vena in eodem brachio, aut re-
...tiendo, repellendove humorem ipsum ad ve
...trinsecas corporis, aut educendo, euacuan-
... per ipsummet locum tumentem: reuulsione
... id præstare non possumus, nisi materia, quæ
...tumorem sit flatus, si materia non spirituo-
...d crassa non possumus ipsam reuellere, etiam
...ior esset. Hippocrates tamen hoc poterat
...re, vt patet ex Galeno lib. 2. de locis affec.
... vbi rationem etiam reddit quare Hipp. con-
...etur reuellere materiam tenuem in augumẽ-
...bis autem minime, quia (inquit) concedeba
...iam ipsi mittere sanguinem vsque ad animi
...ium: siquidem corpora illius temporis lon-
...ent robustiora, quàm nostra, & hac de cau-
...erat etiam Hipp. in iam facto tumore pleu-
..., materiaq́; putrida iam quasi reddita eua-
..., ipsam reuellendo. Reuulsio igitur non est

tentanda,

tentanda, nec ſimplex repercuſſio, quoniam humores, qui ſunt in motu, nō autem qui ſun facti, ſiue firmati, indicant repercuſſionem deriuatio conueniens eſt, quoniam cum fiat pe cinum locum, maior humoris fieret attractio la itaque euacuatio, quæ fit per locum conu ſed ipſa cum multiplex ſit, videndum eſt; qua ipſarum ſit opportunior; quædam enim euac per locum eſt ſenſui ſubiecta, quædam ver culta: ſenſibilis per locum adhuc euacuati ipſa vnica eſt: quædam enim eſt, quæ fit app tis hirudinibus loco affecto; quædam fit ſcar tionibus, quia ſecatur cutis affecti loci: qu fit ſectione loci profunda, ita vt non ſola cuti in ſcarificatione, ſed & caro ipſa intima ſec Quænam igitur iſtarum euacuationum conue eam eſſe, quæ fit per profundam ſectionem dicatur, quoniam tumor eſt in augumento, vt nulla adhuc nec bona, nec mala facta ſit riei concoctio, nec fluxio firmata, nec totum cuatum: hæc enim, talis euacuatio requirit quæ per ſuctum hirudinum fit (vt praue qu ex recentioribus hodie arbitrantur) eſt conue quia copioſior attraheretur humor: nec qu ſcarificationem, niſi (addamus ex Gal. libro Glauc. ca. 9.) timeamus tantam fluxionem, gumentum materiæ ad locum affectam, vt n ma fiat vaſorum obſtructio: tunc enim deb omnino ſcarificare, alioquin fieri poſſet gan na, & tandem corruptio membri, quod eu ex ſcarificatione, per quam continuo, et cont

...t fluit materia exit, exibitque quamdiu vene- ...tempus, vt possimus vti alijs euacuationibus, ...sic sanare locum. Conuenit secundo locũ sca- ...care in augumento, vt ait Galen. lib. 14. meth. ...d. cap. x. quando fit tumor ab humore feruen- ...imo, vt fit in carbunculis: nisi enim tunc sca- ...caretur tumor, pro euacuatione partis materiæ ...uentissimæ exureretur locus, & membrũ to- ...a, ita vt vel crustosum redderetur, vel vesicis ...undatũ, perinde ac si feruentissima aqua fuis- ...exustum. Locus igitur & opportunitas sunt ... quæ scarificationem indicant; est autem sca- ...catio læuis quædam incisio cutis facta cũ oppor ...is instrumentis. Opportunis (inquam) instrumen ... quoniam necessitatis gratia aliquando scarifi- ...mus cum his, quæ minus opportuna sunt, nec in ... omnino existunt. Instrumenta verò opportu- ...ra, & quæ in vsu sunt frequenti, duo præcipue ...entur, nouacula, & phlobotomus: minus ve- ...opportuna, & præter vsum sunt vitrum, ossea ...teria, vngues, spini, harundines, harundina- ...a folia viridia, sed his non nisi in egestate vti- ...r, phlobotomo autem lenticulari, & nouacula ...xime vtimur. Vnde sicut duo dantur aptiora ...rumenta ad scarificandum, ita quoq; duo sca- ...cationis genera apud Oribasium inueniemus: ...rum quorum vocatur scarificatio facta per im ...um, quæ fit phlobotomo lenticulari, percu- ...do ipsum digito, & hæc scarificatio profundior ... alterũ genus est, quod fit nouacula dicta, quæ ...lem scarificatio etiam aliquando fit per trans-

 uersum.

rtẽ morbi totius, & consequentiũ ipsum: sed ...endum quòd talis status duplex: quidã est ...reuis, vt momentaneus ferè possit dici, & ...gnoscitur, nisi respectu declinationis, ob id ...onem non admittit, vt dicebat Gal. lib. 1. de ...1.8. alter verò est status, qui diuturnus ali... est, vt perduret decem, & plures dies, ...tumoris cuius ipse erit status naturam: cum ...umorum alij breuiores, alij longiores, ita ...tus alius erit breuior, alius prolixior, & ...atus curationem accipit, vt inquit Galenus ...ato primo de crisib. lib. cap. 3. estq; vt dixi ...ehementissima morbi, & eorum, quæ mor... onsequuntur, hucusque enim & priori, & ...lo statui descriptio conuenit: sed secunda ab ...iori differt, quia in ipsa requiritur, vt ve...ntia morbi, & symptoma perduret, in priori ..., cum sit ferè momentanea pars, hoc non ...itur. Status ergo iste secundus necesse est, ...etur. non potest autem nisi cognoscatur, & ...ecesse est, vt sciamus rationem, & modum ...scendi ipsum: cognoscitur autem primo ab ...a ipsius tumoris, vt si viderimus quod tumor ...nplius crescat, sed maneat per aliquod tem... eluti immobilis, indicatur quod sit in statu: ...m signum habetur aliquando à causa, vt si ...imus fluxionem esse imminutam, statim di... cessare causam, hoc est fluxionem, & au...m: sed post augumentum sequitur status, er ...symptomate etiam cognoscitur status tumo...t ab ipsius colore, à caliditate, ab intume-

scentia, à dolore, à tensione, à pulsatione cunctis circunstantibus: à calore quidem tumor est in statu tunc apparet color humor cantis, & magis quam in principio, & in mento: à caliditate, si in principio fuerit b postea tensius aucta fuerit vsque ad gradu quem, & in eo gradu perseueret, habem confesso tumorem esse in statu: similiter dic de tensione, pulsatione, dolore, & reliqui si adsint maiora quam in principio, & pera proculdubio indicant tumoris statum. Cogn tū curationem aggredi oportet, quod agendi cen. in 4. pri. ait, quando apostema est i esse indicat eius resolutionem, at si crassus idcirco oportet vti medicamentis, quæ eli & resoluant. Sed hoc loco notandum est ex recentioribus, quod in principio statu enim & status, sicuti, & principij, & aug ti, & declinationis sunt tempora) non de applicare ea, quæ solum resoluunt, sed cu admiscendum aliquid, quod repellat, & id dicamenta in principio status applicanda esse resoluentia, & habere aliquam vim re di. Cæterum obseruandum est, quod si ade tus, declinatio, & natura agat validissime hostem, tunc non debemus applicare quæ resoluunt, quia adderetur stimulus mater ita natura stimulata à medicamento mor ageret præter modum, impetuose expellen vt posset tumor in vehementissimo motu cr ri, vt tandem nouum genus morbi fieret.

de causa resoluentia valide, vt sunt ea, quæ rtia classe continentur, non sunt in declinastatus applicanda, quia posset excitare do-, cuius meritò noua attraheretur materia, circo valide resoluentia non sunt in declinastatus applicanda, nisi tumor sit in parte nda, vel callosa, vel neruosa, & frigida. n his tuto possumus valida resoluentia ap-e, quia eorum caliditas à parte ipsa remit-, in reliquis autem semper mitiora, vel poediocria sunt applicanda. Verum ex Galelib. de tumor. præt. nat. cap. de inflammatio-r 13. libro meth. med. cap. quinto, notanest, & ex Auicen. in 2. pri. doctri. pri. non omnes tumores eodem modo procedunt, imo incipiant, augeantur, maneant in star declinent tandem, vt dictum fuit, ac sar, sed plurimi cum perueniunt ad status tem, permutantur in alium tumorem, & ita n, pro declinatione expectata, morbi genus bemus. Datur ergo transmutatio de tumore in tumorem, & quia transmutatio hæc, vt plurimum solet duci, & terminari in abscessum, idcirco huic capiti fine imposito, breuiter de abscessu in sequenti primum agemus.

De abſceſſus nomine, ſignis, atque omn quæ abſceſſuum rationem requirunt. Cap. 7.

CAETERVM quod Latini v abſceſſum, eſt collectio humo aliquo loco, quando ſcilicet h fluit ſequeſtratus ex varijs loc cunſtantibus in aliquem cõmu cum, ibiq; collectus ſenſim augetur, & ideo Latinos abſceſſus vocatur coaceruatio hum ſegregatorum ex partibus circunſtantibus,no tem ex loco determinato. Quãdo verò humo à loco ad locum non dicitur abſceſſus, ſed ian mores ſequeſtrantur, & ſenſim cõfluunt in co nem finem, ibiq; paulatim aucti faciunt tumo & ille tumor à Græcis apoſtema dicitur, quod Arabes ſignificat omnes tumores, quos ipſi e ras appellant, eo quòd materia in illo ſinu co tur, vt exeat. Male igitur nonnulli apoſtemat inflammationis nomina confundunt: quando n matio & cum apoſtemate, & ſine eo, quema dum apoſtema cum inflammatione, & ſine e teſt accidere. Fit autem abſceſſus ex vaporo ritu, aut humida materia, aut vtraque mixta por ac ſpiritus ſpatium ſibi diſtendendi molitu mor autem, vel acrimonia exulcerante, vel a dantia diſtendente rumpenteq; uelut ſinum al in quem ſe recipiat, facit. Hanc autem mate ſuggerit inflammatio, vel eryſipelas, vel mix inflammatione & eryſipelate affectio, cum i

Abſceſſus vnde fiat.

ntur, vel humor, aut vapor in loco genitus, liunde accitus: igitur quocũque modo fiat ab- s, id ſpatium quod abſcedentes interiacet par humoribus eum efficientibus impletur. qui ſi us aliquando maneant, in varias formas mu- r nempè lapidibus, arenis, teſtis, lignis, carbo- , luto, ſtrigmento, amurcæ feci, & id genus ſimiles. Nam pro humoris tum colore, tum retione & caloris magnitudine, temporiſq; o aliæ, atque aliæ formæ in alijs & diuer- ſceſſibus fiunt: nempè duræ, molles, liquidæ, e, rubræ, flauæ, albæ: craſſam enim materiam ritiem tẽporis proceſſu cogit calor vehemẽs. ſi nigra ſit, carbonis ſpeciẽ repreſentabit: me- rem verò, calor mediocris, in pus mutabit: li- am digeret. Quomodo autem cognoſcendus ſit r aliquis, qui habiturus ſit abſceſſum, varia, lura adſunt ſigna, quibus optime id totum aſſe- oterimus, & primo à pulſatione, quæ ſi in tu- e adſit, diuq; perduret, futurum indicat abſceſ , nam pulſatio fit primo, quia arteriæ à calore agitantur valide, & ideo quærentes refocilla- em dilatantur, & conſtringuntur. Verum quia es carnoſæ ipſis circumpoſitæ ſunt, humore re- æ, ita vt arctiorem campum arterijs faciant, arteriæ dilatantes ſe in anguſto loco, validius utiunt partes circumpoſitas, & ita maior fit atio, quæ ſi diu perduret, indicat tumorem illũ inaturum in abſceſſum. Alterum ſignum eſt r, qui ſi diu nimis perduret, indicat tumorem n conuerti in alium tumorem, vt in ſcyrrhum,

Abſceſſuũ formæ, & ſigna.

vel in abscessum, vel in alium, nã si tumor eri
lis indicatur futurũ abscessum: si verò durus,
rosus tumor euadit. Tertium signum imminen
moris, si dolor non remittatur in statu, sed diu
duret, quoniam fit dolor, non quia fluat mater
locum, aut introducatur noua intemperies,
materia ibi contenta efferuntur uapores fulig
acres. Quartum est, si in tumore oriatur aliqu
qualitas, quæ nõ præfuerit in ipso tumore, siue
qualitas sit in colore, siue intensione, siue in
minentia, vt si inflammatio in manu oborta au
tur, & æqualitate augeatur calor, tensio, & su
ficies, ita vt vna pars tumoris non sit magis
sa, vel magis colorata, & in statu videamus
subito inæqualitatem aliquã, colligamus tumo
degenerare in alium. & si viderimus quod in
litas in prominentia appareat, ita vt pars al
fiat prominentior alijs, cognoscemus futurũ ab
sum, quoniam natura tẽtat ibi tumorem foras
pellere. Quintum signum à symptomatibus d
mitur, vt si in statu adsit maior dolor in vna p
tumoris, quam in alia, si maior pulsatio, pun
pruritus, indicatur quod natura tentat exitu
illa parte. Sextum signum à symptomate corp
accipitur, vt si quis patitur inflammationem,
boret febre, & videamus quod febris statim,
inflammatio est in statu, ex nulla extrinseca c
augeatur colligamus futurum abscessum, quon
natura concoctionẽ tentat. Qui igitur in carne
subiecta consistunt, facile his signis cognoscun
nec ægrè curantur, siquidem materia, ex qu

absce

eſſus, craſſa, aut glutinoſa, aut mucoſa, aut gru
i, aut in aliquam ex antedictis formis mutata,
ui renititur: humida verò, ac tenuis, aut iam in
verſa, prementibus digitis cedit, niſi multitu-
utem diſtendat, duris enim caro noſtra cedit,
i verò mollia. Curantur autem in ſumma cute
mmationes, quæ in abſceſſum vertuntur, initio
dem abſceßionis dolorem ſedando, ac relaxãdo.
verò iam procedente, ad maturandi, & eius quæ
prie ſuppuratio dicitur rationem tranſeundum
Dolor interim, dum inflammatio in abſceſſum
atur, vehementius affligit, quia qui tum putre
humor, partem acrimonia exulcerat, calor in-
mat, & eandem multitudine diſtendit, ac vni-
m eius ſoluit. Mitigatur igitur dolor acrimoniã
lcerantem retundendo, calorem extinguendo,
diſtenſionem remittendo, atque acrimoniam re-
dunt ἐπικεραστικά, *ideſt quæ ſuæ ſubſtantiæ mi-*
a eam molliorem, minuſq; mordentem reddũt;
lia ſunt lac, oleũ, aqua dulcis, & id genus alia.
ammatam partem refrigerãt, propriè quidem,
ultate frigida: impropriè verò & ex accidenti,
da, materiam quæ partem inflammat, digeren-
c diſſipando. Laxant verò, quæ emolliunt, ra-
ciunt materiam in meatibus contentam, exte-
nt, æquant, ac reſoluunt, proindeq; dolorem ſe-
t, & propriè anodyna dicuntur. Conſtat autem
medicamenta, aut temperata, aut temperatis
lo eſſe calidiora. Mitigato verò dolore, ad affe-
curationem procedendum eſt, atque curatur
ctus vacuata, quæ in ſpatium eſt collecta mate
ria.

it, æquabilem reddit humorem, atque suæ lenis dulcis substantiæ mistura acrimoniam mitigat. mus igitur his nominibus, nempè refrigerando per se quàm per accidens, relaxando, & sua stura temperando, dolorem lenit. Posteaquam atus est dolor, imponendũ est cataplasma, quod xime Galenus lib. 2. ad Glauc. celebrauit, ex tri a farina in aqua & oleo mediocriter cocta: vbi m nulla digerendi humoris spes est, cæterum ma andi est, ad ea quæ pus mouendi facultatem ha- t, transire oportet. Pus mouent, quæ natiuam niditatem, nec augent, nec minuunt: caloris ve- substantiam non solum seruant, sed & augent, ideo hæc medicamenta nostro calori similia esse bent, atque emplastica, ne superuacanea calidi- e, ac siccitate dissipent, frigiditate, & humidi- e coctionem impediant, sed suo lentore corporis atus obstruendo natiui caloris dissipationẽ probi ant. nam in coquendo humore plurimum spiritus us seruari oportet. eiusmodi autem est cataplas- , quod ex farina triticea in aqua & oleo me- criter cocta constat. Hæc enim farina lentoris idpiam habet, proindeq; emplastica vi prædita ; quemadmodum & oleum. quoniam autem hæc rina nostrum calorem excedit, in aqua coquitur, eius calor nostro æquetur: oleum verò præter àm quòd temperatum est ac emplasticum, effi- , vt medicamenti vires diutius inhæreant. com- odè igitur eiusmodi cataplasma, vbi pus mouere nsilium est, imponitur. Celerius enim ad suppu- tionem ducit, quàm quod ex pane conficitur. hoc enim

quando fiat suppuratio

enim maxime digerit, vt quòd salem & ferm
tum recipiat, exacteq; sit coctum, nihil verò o
net horum quod ex triticea farina fit. Constat en
panem, in quo quidem sal sit adiectus ac ferm
tum, calidiorem nostro temperamento esse, ex
gendiq; ac digerendi vim habere; fermentum e
putris caloris est particeps, tenuitate partium p
lens, ideo ex profundo sine molestia extrahit,
digerit: sal exiccat, & humorem absumit red
dantem. quòd si modicè coctus panis sit, magis m
turat, & minus digerit. Itaque cum initio suppu
tionis, inflammationis curationem moliris, si sp
hanc prohibere posse, panem oleo & aqua per
stum plurimum incoques: aquæ autem quàm o
maior sit portio, atque speramus suppuration
prohiberi posse, si qui inflammationem produc
mor, nec multus sit, nec crassus, nec lentus, pr
deq; nec medicamentorum vim superet. Hinc
tem anteuertemus humorem, qui abscessum gig
vacuando, quod commodè fiet digerentibus, ex
cantibus, humoremq; depascentibus medicam
tis. quale esse iam ostendimus cataplasma ex p
in oleo, & aqua plurimum decocto; farina itic
hordeacea eodem modo parata suppurationem
gis impedit. Althea autem radix in aqua cocta
quæ in hac curandi ratione perfunditur. hæc e
medicamenta, exiccandi, ac detergendi vim o
nent, ideo & inflammationis discutiendæ. Si v
cutis partis inflammatæ, vehementer distenta
hanc frequentibus plagis per summa scarific
oportebit: postea hordeaceam farinam, modo de
ra

ro, coctam imponere. Cutis distenditur in hoc affe
humorum plenitudine inflammationem efficien
quæ quò maior fuerit, eo maiorem faciet disten-
nem, & quò ex tenacioribus ac crassioribus, eo
rius discutietur, & ideo vbi cognouerimus medi
mentis hunc affectum resolui nō posse, & inflam
tionis ardor restinctus sit, frequentibus plagis
is scarificanda erit: tantis quidem, quantum ex
fore nouerimus. Quamobrem cognito quòd na-
a tentat facere abscessum, tunc oportet eam
iuuare, & cum prædictis auxilijs, & cum alijs
isdem facultatis, aut potentioribus medicamen-
, præcipuè si dolor vehementissimus esset; tunc
im indicatur, vt attendamus sedationi maximi
loris, & ita per aliquod tempus donec dolor le-
tur remouendum erit à loco affecto medicamen-
n, & applicandum aliud, quòd relinquemus do-
c lenitus fuerit dolor, taleq; medicamentum pro
lore vehementissimo sedando in hunc modum di-
enter cōponere poterimus, videlicet. Recipe fa-
æ hordei, pulueris florū camamillæ, ana vnc.v.
ssopi humidi, vnc.iiij. olei ros. lumbricati, & ca-
amill. ana vnc.1. sapæ dulcis vnc.xx. misce secun
m artem, & fiat linimentum, liquida miscendo
sartagine, & posita ad ignem dum bulliunt in-
ergantur pulu. & simul mistis detur forma lini-
enti, aut emplastri, ac loco affecto superponatur.
ossumus etiam, neque id sine maxima vtilitate in
itio curationis abscessus, mitigatorijs vti medica
entis, quæ chalastica Græci vocant, hoc est rela-
ntibus, siue remittentibus, cuiusmodi est medi-
camentū,

*camentum, quod à Galeno tetrapharmacum ap-
latur, molle quidem, & anodynum, quod ex ce-
resinæ, colophoniæ picis, seui taurini, pari portio-
Sed quoniam in abscessibus etiam secundum te-
poris progressum, variæ mutationes facilè com-
hendi possunt, propterea non semper curandus
scessus erit cum his, quæ diximus supra, verum
ea, quæ concoquendi, seu maturandi, ac suppura-
vim habent deuenire audacter debemus. Cum
rò in alienam substantiam, & toto genere præ-
naturam degenerauerunt, tunc chirurgiæ aux-
curare penitus oportebit, habita semper rati-
præsentis, quæ extat indicationis. Existente ig-
abscessu iam maturo, aut transmutato, siue val-
ter impacto, si pus aut alia quæuis materia
contenta non discutiatur, vel si tempore conuen-
ti citra manus operam, non aperiatur, secare e-
tum ei, quod digestioni non cessit oportet. Et hic
potissimum sunt nobis inspicienda, nimirum, vt
ptomatibus, quæ accidere possunt, valenter occ-
ramus, atque id, vt eadem debiliora fiant, &
idoneus medicus in sectione adsit in opere exer-
do. Symptomata verò, quæ in sinu aperiendo e-
nire facilè possunt, sunt defectio animi, sangu-
effluxio magna, dolor immensus, quæ omnia de-
accuratus medicus præuidere, & medicamen-
quibus obuiam ire possit, antea præparare, vt si
lia symptomata contingant, illis quamprimū et
occurrat, idcirco præparare debemus quædam
ventriculi roborantia, cuiusmodi esset offa pa-
in aliquo vino aromatico, vt est apud nos hi-
ni-*

apud Italos maluaticum, Græcum, & eiusmo
ut frigida aqua, qua inspergimus faciem, aut
um maxime acetosum, cuius odore spiritus re-
antur, & in hoc casu acida omnia conueniunt.
d si timeamus magnam fieri hæmorrhagiam,
parabimus pulueres cõstrictiuos, aut illos, qui
ãt ex bolo arm. gallis immaturis, sanguine dra
inæquali duntaxat portione, aut calchantho
aut eiusmodi oleo, aut vtimur Galen. medica-
o, quod ipse lib. 5. meth. med. cap. 4. cum albu-
oui composuit, & alijs. siue vtimur Auic. me-
nento ab ipso 4. 1. cap. 26. enarrato ex telis
eis constans, pilis leporum, & oui albo. at si
non conferant, ad validiora deueniendum erit.
nda actio nobis venit obseruanda antequam
nus abscessum, in qua quidem primo particu-
incidendam contemplari debemus, secundo lo-
tumoris secandi, tertio sectionem conuenien-
quarto instrumentum, quinto materiam extra
dam, & sexto tractationem ipsam. Circa verò
ionem particulæ, considerandum, an pars sit
ni momenti, an minimi, nam hoc maxime re-
an abscessus sint in thorace, aut in brachio,
n testibus, quandoquidem ratione varietatis
brorum habent varij respectus, & ideo Auic.
monet vt omnia debeamus in anatome obser-
nempè venas, arterias, musculos, neruosq́;
iusmodi, quæ conferunt ad cognitionem partis
dæ. Præterea obseruabimus, an abscessus oc-
t partem carnosam & neruosam simul, aut al
n partem tantum: vt in hydrope, quando eua-
cuatur

cuatur aqua illa, videndũ quomodo ſit ſeca-
& ſemper debemus fugere partes neruoſas
niam & difficulter ſanari poſſunt, & maxim
lores porrigunt. Poſtea videndum eſt qualı
ueniat ſectio, vel magna, vel parua, quoniam
tum refert facere illam magnam, aut parua
ratio eſt, quia ſi minor, tunc ſanies non exit p
materiæ craſſitiem, vnde oportet partem co
mere, ex qua compreſſione facilè generatur
qui poſtea eſt cauſa fiſtulæ: contra ſi os tum
latum, nulla aderit cauſa generationis fiſtulæ
cilè poteſt os anguſtari: ſed ſi maiorem ſect
fecerimus, tunc tria autore Galeno lib. 13.
med. cap. 5. ſuccedunt incommoda. primum
tis turpitudo: ſecundum quòd partes ſubiect
pter magnam inciſionem alterantur ab aer
biente, teſte eodem Gal. lib. 8. de vſu part. te
eſt, quòd ex maiori inciſione ſequitur deſt
partis inciſæ. Antiqui, vt Paul. lib. 6. cap. 34.
habuere ſectionem factam ad ſimilitudinem
folij, quam multum laudat Galenus ſexcentis
cis, quoniam ex tali inciſione nihil ſaniei ret
& labia circumducta non inflammantur, atq;
totum putridum ſectum eſt. Sed (pace Gale
omnium antiquorum, qui hanc ſectantur hæ
& recentiorum venia etiam dixerim) tal
vtimur ſectione; quia non poſſumus talem fo
inſtituere myrtini folij vnica tantum inciſion
cundum antiquos: ſed nos vnica ſectione, c
trina conſtituemus inciſionem habentem fo
prædictam, vt primo ſecando, ſecundo extra

... tertio imponendo lintea, ex quibus omnibus ...oducetur figura myrti. Idcirco minime mihi ...et antiquorum præceptum, neq; vtor illa figu... ...isi tantum in duobus casibus, nempè in ægylo... ...& hoc ne succedat fistula lachrymalis, nam inci... ...ommunis & vsitata, quæ est in prima die inci... ...in secunda abluere, periculosa est, ne ad fistu... ...transeat, quoniam materia illa non expurga... ...secundus casus est, in bubonibus gallicis, vbi ...adest multus sensus; quia vbi adest exquisitus ...is, talis non est administranda, sed tantum vbi ...sunt corrupta, & parui sensus. Aliam habe... ...antiqui speciem sectionis, quæ triangularis ap... ...itur, sed ea non est in vsu, de qua quidem me... ...it Paulus lib. 4. Aliã etiam tunc temporis præ... ...erunt administrandam, quatuor habentem an... ...s, aut plures, qua etiam nos vtimur in magnis ...tis talpis, & in atheromatis, quia cum mate... ...detineatur in folliculo, nisi cum eodem eradice... ...talis tumor recidiuam faceret. Antiqui post ...m incisionem imponebant linamenta, quæ lem... ...appellantur. atque hæc de ratione incisionis ...essus nobis dixisse sunt satis. Modo inspicienda ...sanies, in qua eiusmodi quantitatem considera... ...urimum debemus, si enim fuerit pauca digitis ...m exprimere ipsam facilè poterimus, sed si ...a, paulatim ipsam extrahemus, ne interim ...multa materia multi spiritus exhalent, & ...euacuatione absumantur, vt in hydrope con... ...ere poterit, in abscessibus lumborum, & articu... ...n, & eiusmodi. Tandem omnia hæc perpetuo

erunt à medico administranda, blande, hilarite
tuto, citoque perficere, semper incidendo secun
rugas, & processum musculorum, neruos vita
venas, & arterias, quoad fieri poterit, nequ
immoretur post factam tandem apertionem, in
tergendo locum, & carne implendo. & ad cic
cem perducendo. Facta igitur incisione, symp
tibus occurrendum est, sanguinem sistentes,
lineamentis ex stuppa lini cum albumine oui,
deligato loco, per integram 24. horarum dien
terius non remouebimus; dummodo dolor nos
constringat, quem quidem leuare tentabimus
oleo ros. puro, vel vino, aut oleo camamel. ani
uertendo ne oleum tangat vlcus, quoniam i
putridum redderet, neque sanguis sisteret
Primis autem diebus, post exactam præcede
administrationem sufficit Guidoni vitellus oui
mine zuccharino inspissatus, postea verò tutò
nire poterimus ad mel ros. & mundificatiuu
apio, & tandem ad vnguentum apostolorun
ægyptiacum, si res ita desideret. Supra verò
uebimus, basilicon, diachylon, & diaphœnico
go nuncupatum, nam & facultatem mundifi
riam inuenire oportet, & incarnatoriam, qua
ditum esse scimus basilicon medicamentum
Mesue. digerit autem diachylon, neq; alia ta
medicamentorum serie, vel ratione abscessum
dem incisum curare licebit, quam eadem ali
vlcerum, & ideo ad eorum curationem ac
mus. At si laborans, nec scalpello, neque ca
ferro, fieri sectionem pro mollicie, aut alia vr

admiserit, medicamentis adurentibus erit
nda apertio, cuiusmodi est semen lini, fermen
& stercus columbinum, quibus maximas tri-
partes Auic. in fine tract. 1. fen. 3. lib. 4. quæ
efficaciora adhuc efficiemus, si cum sapone
, aut muccagine seminis sinapis misceamus,
quam non iniuria causticum, quod ex calce
& sapone à recentioribus, inter cætera medi-
nta tanquam præstantissimum comprobetur,
doquidem principatum obtinet. Sed quoniam
nque tumores, & abscessus transeunt in gan-
am, phygethlon, & similia, ideo de his primò
agendum, si ordo noster pateretur. tamen quo
omnes, qui in arte chirurgica perscripserunt,
absolutam abscessus tractationem ad phlegmo
siue quatuor humorum tumores deuenerunt,
nos etiam eorum seriem complectentes de
mmatione primum agemus, & postea de reli-
omnibus tumoribus.

e vera phlegmone, & alijs à sanguine procreatis tumoribus. Cap. 8.

ABSOLVTO tandem in vniuersum sermone de tumoribus, qui præter naturam consistunt, tempestiuũ est, de singulis eorum differentijs particulatim differamus. & quoniam
ci antiqui, & recentiores, præcipuè Tagau-
chirurgus eruditissimus, Guidonem secutus,
lasses quatuor instituerunt tractationẽ tumo-

rum, quemadmodum quatuor sunt humores, a
bus genera itidem quatuor tumorū oriuntur,
co eundem nos quoque ordinem subsequem
Ex sanguine primo oritur phlegmone atq; ei
di bifariam Galeno lib. 1. de morb. & sympt
pitur, nempè communiter pro omni veluti pa
inflammatione quadam, hoc est pro quacunq
lida, ac veluti flammea quadam dispositione;
ro verò pro tumore ex sanguine vero ac pur
creato, atque hæc duplex recentioribus esse
tur, vera scilicet, & non vera, tum quam v
esse affirmant, à sanguine benigno, sed copi
quàm sit parti ex vsu ortum habere dixerun
ti versa vice non veram ex prauo, & non na
sanguine fieri voluerunt. Auic. verò 3. 4. doct
ca. 2. declarat quod phlegmone tria significa
mo exarsionem, in qua tantum esse vult inte
riem sine humore, quæ exarsio dicitur ad diff
tiam inflammationis, vt habetur à Galeno l
meth. med. cap. 1. & lib. 2. ad Glauc. cap. 1.
do significat phlegmone communiter, contine
se omnem inflammationem, aut tumorem ex
teria calida, vt patet 2. ad Glauc. capite iam
to. significat tertio inflammationis speciem
quæ est à sanguine cum materia. Est auten
guis, humor calidus, & humidus ex temper
parte ipsius chyli progenitus. Humor verò f
inflammationem, autore Gal. lib. 13. meth. m
pluribus alijs in locis, non est nisi sanguis (
quoque diximus) benignus, quod confirmat T
lib. 7. & Auic. 2. 1. doct. 3. Recentiores tamen
loqu

Phlegmone, quot significet.

*...ntur de causa materialis inflammationis, di-
...unt, quia sanguis fluens aut est naturalis, aut
...aturalis, scilicet non ratione sui, sed ratione
...ius, & sic dicunt duplicem esse sanguinem fa-
...em inflammationem. Naturalis est humor ca
..., & humidus, substantia mediocris, colore mul
...rubens, odore, & sapore dulcis, mitis ac beni-
..., fluitq; à tota massa sanguinea. secundus san-
...non naturalis ille dicitur, qui ab eo iam descri-
...eflexerit, degeneraueritq;, non tamen quòd
...transeat in aliam naturam, quia continetur in
...udine sanitatis. Hic autem secundus humor
...ex extat, alter scilicet non naturalis ex sui na-
..., alter non naturalis propter admistionem al-
...s humoris, erat tamen prius naturalis. quibus
...ratis volũt recentiores quod omnis inflãmatio
...lterutro sanguine generetur. Si fiat ex naturali
...licto sanguine, talis vera erit inflãmatio, quam
...ci appellãt sub hac voce phlegmone: sed si fiat
...nguine præter naturali, tunc resultãt quatuor
...es inflammationis, quarũ primã iam enarraui
...secunda est quando admiscetur bilis, tũc enim
...gmone erysipelatodes nuncupatur. tertia est
...do admiscetur pituita, & talis dicitur phleg-
...e œdematosa. quarta est quando admiscetur a-
...ilis, & dicitur phlegmone scyrrhosa. Harũ ve
...nominationum ratio est, quia cũ humores illi
... faciant species morborum diuersas; idcirco ra
... admistionis, tales sortiuntur denominationes,
...n hac re id ex Auic. 2. pri. adnotandum erit,
...l prima vox semper morbi speciem denotat, vt*

Sanguis naturalis, & non naturalis.

phlegmone erysipelatodes, & erysipelas phle-
nodes, atque idem de alijs copulis erit existim-
dum. Quatuor igitur esse inflammationis specie-
prædictis constat, sed tantum eas sub hoc quat-
numero esse constitutas nequaquam affirmare,
concludere idcirco debemus, quoniam quædam
tiuntur nomina ratione locorum, in quibus sun-
quando inflammatio corripit membranas cere-
tunc dicitur phrenitis: quando corripit membr-
oculorum coniunctiuam, tunc lippitudo uocatu-
ophthalmia. quod si corripiat musculos fauciu-
citur angina. si membranam succingentem co-
pleuritis. si pulmones peripneumonia. si emun-
ria, bubones, phymata, quæ cito resoluuntur, &
nescunt, phigethla. Et cum inflammatio cutim-
tum, vel musculos vsque ad ossa impediat, mag-
& paruæ nomen acquiritur; paruæ Galeno do-
nes appellantur, & Celso magni furunculi, a-
eiusmodi sunt species inflammationis, quæ qua-
prædictas subsequuntur.

De causis, signis, & prognosticis phlegmon- Cap. 9.

PHLEGMONES *autem causæ*
ab autoribus assignantur, quen-
modum & aliorum omnium tu-
rum præter naturam, qui per de-
xionem fiunt. atque ex his quæ-
sunt internæ, vt copia boni sanguinis, quæ cum c-
pus vniuersum aggrauet ad partes inflamma-
tr-

mittitur. deinde calor inflammatus in massa
inea propter agitationem ad partes transmit
. postea pars calida & dolens sanguinem ad
bit, & tandem enumeratur situs, quoniã ipse
requiritur ad recipiendum. Quædam verò
xtrinsecæ, & vt plurimũ est aër nos vbique
ens, attritio, attractio, continui solutio, luxa-
ter quas adnumerantur à recentioribus disru
fractura, vulnus, & vlcus, quas sub solutionis
nui denominatione nos breuiter expressisse po
us, quæ quatenus dolorem in ægrotante parti
xcitant, fluxionem accersunt. Et hæ sunt cau
s phlegmones, nimirum euidentes, sub quibus
nas posuimus occasiones, antecedentes, vt san
s probi exuberantiam, & coniunctas seu con-
tes causas, vt ipsum sanguinem, qui iam in lo-
ctus est. quibus dictis ad signa iã veniamus.
præterea inflammationis, plurima esse pote-
inter quæ principaliora adnotabimus, & pri-
gnosci poterit inflammatio, cum venæ, quæ
erant occultæ, incipiunt detumescere, rubi-
oresq; fiunt, vel nigriores, dummodo sanguis
t multum niger. secundo quando adest exten
ci, quæ uidetur ut in aliquo contineatur. ter-
renixus, cum superponendo digitum statim
remittitur, ac ad locum reuertitur. quarto
do adest pulsus cum dolore. quinto cum adest
us dolor, ac uehemens, nisi inflãmatio sit par-
menti. sexto cum adest color rubicundus in
, non tendens ad alios colores. septimo cum
pimus maximam exarsionem, & calorem.

...nino assequi poterimus. Prima itaque intentio ...icitur debita sex rerum non naturalium, obser...one, ut habetur à Gal. in arte medic. ca. 85. & ...no quæ ad aeris ambientis obseruationẽ, si ma... aderit inflammatio, eaque à tempore æstiuo, ...rantem in loco frigido collocabimus, & ipsum ...em folijs & frondibus rectificabimus, si tamen ...mali, aer temperatus non autem calidus est cli...dus, Galeno autore lib. sec. ad Glauc. cap. 2. ...ulo lib. 4. & Auic. 3. quar. cum dicunt, quòd in ...te actu frigida sunt applicanda, hyeme uerò te...a. Victus tenuis, frigidus eligatur, & modera... humidus, & ideo lotus panis in aqua succo aran...rum aspersus cum modico sacchạro incõueniens ...erit, aquam pro potu adiungentes, ut ex Gal. ...oct. de comp. med. per loc. cap. sept. constare ui...ur, qui iubet in inflammationibus uinum non es... exhibendum, exceptis illis qui habent uentricu...n debilem. Motus & quies hoc pacto conside...tur, ut pars phlegmone obsessa minimè exerci...ur, quoniam ex motu ualido corpus incalescit, et ...c eliquantur humores, qui saltem sunt causa ...menti inflammationis, & idcirco quietem quã...n possimus, præcipuè in succorum abundantia ser...bimus. In somno, & uigilia, nocte obdormiat ...rotus, uel auxilio medicamentorum, uel quouis ...do, atque die omnino uigilet. Pro inanitione, & ...letione, satis est, ut à crapula, & ingluuie sum...pere caueat, & excrementorum habenda ratio ..., quoniam excrementa dura, & sicca multũ ob...t; quoniam ex fæcibus duris in intestinis generã-

tur

tur vapores acres, & maligni, qui per vniuers
corpus diffunduntur, ac propterea maxime infla
mationi obnoxia, idcirco quotidie sunt excernẽ
aut per solutiuum assumptum benedictum med
mentum, cuiusmodi cassia, vel manna existit,
per commune clystere. Clamorem, iram, conten
nem, atque omnia animi pathemata fugienda p
tus erunt. A Veneris usu & uenerea cogitatio
quoniam accendunt calorem, tanquam ab hoste
festissimo æger subtrahendus est. Sequitur modo
cunda curandæ inflammationis indicatio, quæ
materiæ adæquatio, quæ quidem nihil aliud
quàm fluentem materiam remouere, in qua pri
considerare debemus an copiosa sit, & tunc te
Gal. libro 1. aphor. comm. 23. vena erit seca
vsque ad animi deliquium, si valida reperiatur
laborantis, tempusq́; anni, regio, ætas, & id ge
alia nõ impedierint. Quæ aũt uena sit secãda, à
parte, & quæ sectioni cõuenire videãtur antea
claratũ abunde fuit, dũ acriter sumpta cõueniẽt
casione disputatum fuit quæ vtilitates detrahan
dum vena è regione secaretur, etiam si plethora
sit, vel feruor, in quibus secabat venam Galen
vt videre est in lib. de curan. rat. per sang. missio.
ctione ergo remouebimus inflammationem, ma
riam sanguini admixtam euacuando, quod nota
Rasis lib. 2. tract. 2. cap. 1. & Auic. ter. quar. tra
1. cap. 9. & ante ipsos Hippo. 1. reg. acut. tex.
Conferunt quoque non parum ad materiæ adæqu
tionem frictio, & ligatura partis oppositæ cucu
tulæ, sanguisuga, & eiusmodi, atq; si sanguis pr
pt

*tenuitatem ſit mobilis, non autem propter cali-
tem, tunc tutò ſanguinem denſabimus huiuſmo-
tionem ordinantes. Rec. decoct. hordei, iniuba
graminis, oxalidis bugloſſi, ſem. ſumach. an
4. ſyr. viol. vnc. 1. ſyr. diamorum, ſyr. de pa-
re, an. vnc. ß. miſce fiat potus. Tertia deinde in
tio, materiã eſt cõiunctã euacuare, quæ in loco
pacta reperitur, quam aſſequimur ſolis per ini-
inflammationis repellentibus (exceptis prius
oratis quibuſdam caſibus) particulæ laboran-
motis. Repellentia verò quæ maximè prodeſſe
int hæc ſunt, nempè, Rec. olei roſ. completi,
m ouorum, aquæ roſ. lactis muliebris, an. quã-
ſuff. miſce, ſuperponendo madidis linteis, vel
olei roſ. ol. viol. lactis mul. an. quãtum ſufficit,
num. tria integra, concutiantur omnia ſimul,
iat medicamentũ, quod modo prædicto ſuperpo-
r. Quod ſi hæc non proſint ad Gal. cõpoſitũ lib.
Glauc. deueniemus, quod tale eſt, Rec. farinæ
lei, corticum granati coctorum in vino, folio-
ſemperuiui maioris, ſem. ſumach. quantum
miſce cum modico lacte, fiat emplaſtrũ. Poſ-
etiã in principio phlegmones alia imponi me-
menta, quale eſt hoc. Recipe ſanthal. alb, &
ana drach. 3. bol. armen. terræ ſigill. an. ʒ. 1.
. roſ. vnc. ij. fol. portulacæ, plantaginis, la-
æ, ſemperuiui maioris, ſolani, ana quantum
pul. ſumach. vnc. ſem. tritis terendis miſce,
iat emplaſtrum ſecundum artem. Vel vtemur
oxicrato, quod poſcam aquoſam Latini vo-
t, ſiue illo vtemur ex Halyabb. quod valde
efficax*

efficax comprobatur, cuius compoſitio talis
ſtit. Recipe ſanth. alb. rub. an. drach. 3. gl
drach. 2. terræ cimoliæ, boli arm. an. drach. 1
ß. omnia in tenuiſſimum pollinem terantur,
brentur, & poſtmodum diſſoluantur in ſucco
peruiui, aut portulacæ, vel lactucæ, & fiat
mentum. Quæ quidem omnia compoſita ma
valent in phlegmones initio, & cum ipſis ali
huc tum ſimplicia etiam medicamenta, ſtrin
do, & fluxionem reprimendo conferunt, quæ
tim ex lib. 6. partim ſeptimo, partimq́; ex
auctoribus, qui de hac re pertractarunt requi
ſunt. Cum verò augetur inflammatio, tunc
eiuſmodi remedia forinſecus admota, ſubuen
repellentia, & reſoluentia admixta, & prim
ficaciter auxiliatur oleum roſ. in quo quidē pa
reperitur facultas repulſiua, partim per hal
digeſtiua: ſecundo vti poſſumus oleo chamam
no, ex Meſ. quòd benedictum dicitur experto
iuuamentorum, ſedatiuum dolorū, & reſolutiu
tertio, ſi hæc medicamenta non ſufficiant, vta
conſimili, vt. Recipe abſynth. maluæ, roſ.
hordei, flor. chamam. an. æquali portione, co
tur in ſuff. quantitate aquæ omnia, præter
quæ poſtea aſpergenda eſt, & demum adh
oleo cham. fiat emplaſtrum. Subſequitur e
aliud compoſitum ex Auicen. inflammationis
mento valde efficace, quod recipit fol. ma
manipu. vnum, abſynth. roſ. ana vnc. ß. far.
dei, vnc. vnam, olei chamam. quartar. ß. coq
tur, & pinſentur, ac in emplaſtri mollis forn
redigan

igantur. Alïud eiuſdem Auicen. quod recipit i ad dimidias, vel tertias cocti, quart. vnum, æ roſ. aceti, ana quart. ß. croci drach. 2. mode- igne parum ferueant. poſtea colato, & panni liquore imbuti parti inflammatæ applicentur, hematis more. Quod ſi in ſtatu veniat inflam tio, tunc reſoluentia erunt adhibenda, & cum a vehementes vrgeant dolores, melilotum in ſo decoctum, & cum pane admotum, vel mal- n cum modico pane & roſaceo illitam multum ferre arguit Aetius: illud etiam poſſunt (in- t) & palmulæ in paſſo elixatæ, & cum pane roſaceo confectæ, & admixtæ. Probatur quoq; leni illud emplaſtrum, quod ille lib. 13. method. d. deſcripſit: diſcutit enim, & dolores mulcet, us compoſitio hæc exiſtit. Recipe medullæ pa- frumentacei lib. vnam, maceretur ſpatio vnius æ in aqua feruenti, poſtea exprimatur, & huic iſceatur mellis optimi quart. vnum, forme- que cataplaſma. Vtile etiam hoc erit ſequens npoſitum, in quo magna quidem reperitur fa- tas in digerenda inflammatione, quæ in ſtatu eat curari, & fit hoc modo. Recipe maluæ, ietariæ an. manip. vnum, farinæ volatilis, fur- is ſubtilis, an. pug. vnum, anethi, fœnugræci, vnc. ſemiſ. olei chamamelini, quart. ſemiſ. o decoquantur, & ſubigantur, donec coeant, fiat emplaſtrum. Aduertendum tamen quod xime probatur ab Auicenna vnguentum baſi- on, & quod è ſuccis fit diachylon, ad quæ duo, i prædicta non proſint, deueniendum audacter

erit,

erit, quemadmodum ad diapalma etiam aliqu cum oleo roſac. diſſolutum, & ad alia, quæ à Io de Vigo, & ab aliјs recentioribus deſumi poſſ In declinatione verò, ſolis diſcutientibus med mentis vtemur, cuiuſmodi probatur lana ſucc ſpongiæ, ſtupæ, & eiuſmodi vino calente imb poſtea expreſſa, et impoſita: probatur quoq; a ſtis malua illita, & paſſulæ exemptis acinis, pane, & modico melle, & hordei farina ſ applicata: probatur etiam Galeno lib. 2. ad Gl oleum chamamelinum. Quod ſi hæc non ſint tis, vel ob morbi pertinaciam, materia nimis tinax reperiatur, ad alia tunc deuenire neceſ erit, neglecta omnino eorum doctrina, qui ſta ad ſecandum locum affectum accedunt, & p ad illud vulgare, & ab omnibus his tempor vſurpatum medicamentum deueniemus, quod pacto componitur. Recipe corticis rad. alth rad. erigeron, & foliorum maluæ, an. man. 1 rinæ triticeæ, quart. vnum, far. ſemin. lini, vnam, axungiæ ſuillæ recentis, lib. ſemis. d quantur herbæ, & radices in aqua ad ſufficien & contundantur cum reliquis ſecundum arte mortario, fiatq; cataplaſma. Emplaſtrum e quod ex farina triticea, in aqua, & oleo ten ratè cocta conſtat, plurimum laudatur, quo celeriter phlegmonas, quæ digeſtioni non c runt, ad ſuppurationem perducit, vt ex G no libro. 2. ad Glauconem manifeſtum eſt. ſi inflammatio tranſeat in aliud genus morbi, cipuè in abſceſſum, tunc venit curanda abſc

curati

tione, qui si sponte non aperiatur, scalpello, cauterio, aut medicamento quopiam eroden- molienda puri euacuatio erit, deinde vlcus ad tricem, similiter reliquis vlceribus, perducen , hoc est detergendo, carne implendo, gluti- lo, & cicatricem inducendo. Sequitur modo ta, & vltima curandæ inflammationis inten- quæ quidem in symptomatum correctione cō- , quæ, vt plurimū sunt dolor, regreßus ma- e, & eiusmodi. Vnde si dolor vehemens in- uerit, eum statim mitigare nitemur, medica- ta imponentes, quæ dolorem, citra omnem m mitigent, leuent, atque demulceant, cu- odi esse reperitur, quod ex paßo, oleo ros. & ula cera, cum his ambobus liquata, ex Ga- auctoritate conficitur: hoc autem succida la- quæ plurimum habet œsypi, excipiendum est, state quidem frigidum, hyeme verò tepidum ut supra adnotauimus) apponendum. Cæte- si adhuc in aliud morbi genus pertransire ab eßu videatur, tunc curatio secundum morbi rsitatem, in quem transiuit, diuersificanda . & quoniam in scirrhum aliquando à vehe- ter exiccantibus medicamentis, ac digerenti- inflammationi temere admotis, reliquiæ tumo- bierint, idcirco de scirrho hoc loco potißimum tare deberemus. sed quoniam omnes recentio- de carbunculo subsequens caput statim adiun- t, propterea nos etiam de eodem uerba fa- mus.

De carbunculo in vniuersum: de eius signis & prognostico. Cap. 11.

CARBVNCVLVS *ex humore so feruidoq; gignitur, cui si pi tosa sanies mixta sit, cum pus sin syncerus ac purus, sine quam occuparit partem, ex exulcerat, ac ei crustam inducit, magis, minus pro humoris conditione. Nam vbi crassius sa vritur, minus: vbi flaua bilis supra modum retur, magis periculosum carbunculum crea terdum verò vitiosam pestilentemq; putrea contrahit, isque enecare protinus solet. Vn malignitate insita, & vehementia morbi, ca culus magnum negocium facit medico. ex qu centiores quamplurimi, duos, & tres morbos stituerunt, decepti auctoritate Auicen. & pionis, qui ignem persicum, ignem sacrum prunam legebant: & cum ipsis accedit Rasi libro. 22. tract. 7. cap. 1. tractat de pruna & persico, & postea in cap. 5. agit de carbun Hinc Ioan. de Vigo, & alij recentiores capi distincta fecerunt, & male quidem, cum ea cantilenam superuacaneū fuerit toties recan Guido verò Cauliacensis ignem sacrum, pru ignem persicum, & carbunculum idem esse tratus fuit, tamen anthracem ab ipsis differ sò excogitauit: quoniam omnes istæ voces, cum anthrace constituunt vnum genus morb patet ex Galeno, Paulo, Oribasio, & alijs Gr*

e ex Latinis interpretibus, qui semper per racem exponunt carbunculum. Signa verò unculi, sunt primo quando oritur maximus or, & in eius medio est quoddam veluti cru- m vlcus ad vnguis magnitudinem, & tamen tumor totam afficit partem, quam obsidet. ndum signum, (vt habetur ex Gal. libro. 2. lauc. ca.1. & lib. 14. meth. med.cap.10. & ulo lib. 4. ca. 25.) illud est, quòd æger per- t in media parte tumoris pruritum maximum, deo intensum, quòd nisi ligentur manus, fricat em, vnde plures oriuntur pustulæ, tantũ loci pantes, vt est latus vnguis, atq; vesicæ, sub us adusta caro reperitur purpurei coloris. Ter signum est color non perpetuo idem in crusta, varij visuntur colores, vt optime Paulus, & c. declarat. Quartum signum est ex loci in- mmatione, qui quidem non est vt vera inflam- io, sed color est niger cum quodam splendore, it Paul. Quintum signum sumitur ab ipsa do- qualitate: & quamquam in inflammatione, rysipelate adsit dolor magnus, nihilominus do arbunculi est valde grauis. Sextum signũ est, d semper adest febris, vt lib. 1. de diff. feb. ca. & 14. method. med. ca. 10. Galenus testa- est. Septimum signum est, quòd æger corri- r nausea, & quandoque vomitu. Octauum si- n est cordis tremor. Nonum signum colligi- ex Galeno in 1. comm. prorrhet. comm. oct. st delirium, atque hæc sint nobis satis signa ognoscendũ ipsum carbunculum. Modo pro-

Carbunculi signa.

gnoſtica aſſignãtes, primo aduertendum erit,
ſi carbunculus ſit circa partes neruoſas, & ſ
biles, tunc eſt difficilis curationis, cũ autem
noſas partes occupet, tunc facilius curatur. S
cundo ſi carbunculus occupet pectus, vt plu
eſt mortale, vt recitat Celſus, & ſubiungit
quòd ſi ſymptomata ſuperius enumerata aug
tur, mors eſt prædicenda. Tertio ſi oriatur
bunculus, & ſtatim deliteſcat, neque ceſſent
ptomata, tunc mors etiam prædicenda erit,

Carbunculi curatio.

hæc prognoſticorum vice hoc loco ſint ſatis.
curatione carbonis, primo conſtituemus vt t
ſanguineæ maſſæ feruorẽ extinguamus, quoa
ſi res non naturales immutabimus, vt non affi
corpus. Secundo materiam euacuabimus
pharmacum, vel clyſtere aut eiuſmodi, vt p
poſt adnotabimus. Carbonis igitur hæc propri
curatio, vt candenti ferro, ſi fieri id comm
poſſit, protinus venenum intus latens extin
tur: quod nullo præſentiore remedio, quam
fieri poteſt. Quòd ſi ignem æger ferre non
ſit, vel nolit, ſcarificatu circumcidendus eſt
cus, ſanguiſq; effluere copioſè ſinendus: mo
in ambitu, ne venenoſa, vel ſaltem maligna
teria latius ſerpat: bolum armenum, ex a
& oleo roſ. imponere expedit. Carboni ver
admouenda ſunt, quæ adurendi vim habeant
trahendi facultate ſint prædita, inter quæ
mas, quæ ſequuntur partes obtinent. Recipe
tellum oui, tritum ſalem, camini fuliginis,
mentum acre, caricas bene pingues, ſcabioſ

mphitum simul contrita, & oleo liliorũ im- & in modum cataplasmatis imponito. The-, optimè parata ex adipe suillo admota, cum momento & pipere valenter facit. Nonnulli rum tota sui substantia valere prædicant: si nculo admoueatur. Quisnam scopus exu- esse debeat, declarat Celsus, vt primò us- no in vna quaq; parte sentiatur dolor: secun- òd materia quæ debet vri, sit exiccata, & luti crusta. Factaq; vstione, tunc ad crustæ rationem transeundum est, quæ fiet ex buty- ut axungia porcina, ponendo folia malua- violarum, & radicum altheæ æquali por-, coquantur & more emplastri imponantur. ius loco basilico Mes. vtemur. Detergetur melle ros. terebinthina, addendo succum apij. a etiam venti appellata, quæ consolida maior rita, ac superimposita, integra die crustam, vt auctor nobis est Rogerius, Guido, Ta- us, & quamplurimi. Cibabimus interim um maximè victus ratione perstricta, cum sa, boragine, beta, buglossa, cum prunis infusis, & electo aceto, vel sacchero ros. a (si fieri poterit) æger dormiat die integra, octe: id enim experientia comprobatum est, o citius hoc fiat, eo melius ac vtilius. Sed si, aut aliud symptoma somnum impediãt, re- s vtemur, quæ somnum conciliandi vim ha- t, & cum prædictis iam rebus carbonem re- bimus. Verum id vnum interim animaduer um erit, vt quotidie corpus euacuetur, idque

vel cibis, vel natura, vel suppositorijs, aut maco, aut clystere, & vt res ipsa postulare bitur : eaq; repetentes, donec corpus semper le obseruetur. Postea copiosè secanda erit si vires & reliqua consentiant, atque si sem suffecerit, iterum repetemus, iuxta scilice dici consilium, ac rationem. Quod si deb vel quidpiam aliud sectionem venæ non ac rint, cucurbitulis scarificatis hoc fiet, aut dinibus iuxta morbum applicatis, dummodo nocuũ est euacuetur. Atq; hæc de carbonis tione, vel maligni, vel pestiferi dicta sint sa

De gangræna. Cap. 12.

H*IC morbus pessimus est quia rumpit partem in qua est, pra cum est factus. nec recipit c nisi amputando partem. Apu bes reperiuntur hæ voces, gangræna, aschachilos, & esthiomenos, & S. Antonij, quæ voces quatuor, idem genus significant : quibus vocibus correspondent dum græcos, gangræna, phagedena, sphacel cancer: quibus correspondent secundum latin deratio, putrefactio, corruptio, & mortificati voces omnes vnum genus morbi indicant. hin tet morbum istum esse pessimum cum tot hab mina. Notandum quod aschachilos Arabu sphacelos græcorum, qui est morbus intensi eadem est gangræna Arabum, & græcorũ. E*

Gangrænæ diuersa nomina.

n Arab. est gangræna rodens & ambiens.
edena secundum Cels. est eadem natura mor-
fert tantum ratione loci. Cels. lib. 5. cap. 6. ca-
ncrum pro gangræna, in 6. vero lib. significat
rem scyrrhosum in oculo. aduertendum quod
ræna apud græcos oritur siue vlcere: apud
verò aliud nomen sortitur. quæ tamen nomina
, vt superius dictum est, vnum genus morbi
ficant. differunt tantum ratione maioris & mi
corruptionis, & secundum vlcerationem, &
dum quod vlcere carent. Dicitur gangræna
us consequens ad affectum, non autem ad cau
nec ad particulam, morbus scilicet exedens.
r sphacelos apud græcos, quia est veluti com-
io, & coarctatio partium. Verum est aduerten
quod sphacelos apud antiquos erat nomen
ocum. differt sphacelos à gangræna quod spha
corrumpit molles. Dicitur etiam hi morbus
rioma, quasi sæuus, nam epherioma est ani-
ferum apud Græcos. Notandum ex 6. epid.
prima, tex. 24. quòd epherioma significat phti
Vnde apud Hipp. non semper significat vnum
s morbi. Notandum tamen quod syderatio
riè est passio plantarũ, vt quando ex æstu amit
humorem radicalem. dicitur vulgo syderato,
i sydere percussus. Vnde colligitur quod gan-
a est tumor præter naturam cum maxima in-
matione & ardore; neque ita intensus reperi-
lter in corpore nostro. Cuius causæ sunt tres im
iate. prima est intemperies partis. secũda quan
rohibetur transmissio spirituum. tertia quando

Gangręna, quid sit. eiusq; causæ.

calor & spiritus in parte existentes suffoca
In quibus causis est aduertendum, an fiat ex i
perie. Fit etiam gangræna in vulnere sclopet
propter intemperiem calidam, qua partes ill
quantur, & calor naturalis destruitur. Cõtingi
ex magna frigiditate vt quando quis iter ag
niues, et loca frigida & gelida. Solet tertio fie
hoc modo fit sæpe) ex errore medicorũ, qui in p
cipio dum curant erysipelata applicando frigi
ma actu & potẽtiora, destruunt calorem natu
Causatur quarto gangræna, quando in inflamm
ne aut erysipilate tantus est feruor vt destrua
lorem naturalem, et absumat humiditatẽ nat
Fit quinto gangræna cum medicamentum er
parti applicatur, vt risagallum & similia, cum
ratione applicantur, tum introducitur intemp
calida destruens caliditatem naturalem partis
hoc sæpe in mentula contingit, dum barbiton
pro enecandis tarolis vtuntur aqua erodente:
propter eandem causam contingit in ore, ging
& faucibus. Sexto destruitur pars cum oritur
qua pustula venenosa, quæ cum non perfectè c
tur, transit in gangrænam: & hæ præcipue co
git in morbis epidemicis, quia gangræna & sp
li solent enumerari inter morbos crassantes. S
septimo fieri gangræna ex ictu venenoso, au
incisione facta cum venenoso instrumento: 7
nisi statim succurratur, succedit partis corru
seu gangræna. Octauo accidit ex immoderata
tate. Vidi ego semel in quodam, qui laborauit f
hectica per 9. menses marasmode, qui corre

...ngræna in pedibus & pedum digitis, mani-
...brachijs, tibijs, & alijs etiam membris. & hic
... alia aderat causa, nisi superflua siccitas.
...admirandus dicit quòd gangræna fit quando
...us cordis & animæ impeditur à suo solito tran
...quasi velit Auic. quòd ad generationem huius
...i vterque spiritus requiratur. Nos tamen vi-
...us quòd ex interceptione spiritus vitalis fit
...ræna. Et fit gangræna ex interceptione spiri-
...nimalis, quod sæpe contingit ex vinculis ex-
...arum partium. secundo quando aliqua arte-
...u parte superiore patitur tumorem, aut contu-
...em, aut alia simili de causa. Vltimo contingit
...epe, ex obstructione in principijs neruorum,
... patet in magna paralysi, in qua priuatur tran
... spirituum animalium, dato, quòd vitales per-
...nt, & hoc sæpe contingit ex neruis tantum ob-
...tis, cum hoc quod venæ & arteriæ sint aper-
... vt mihi semel contigit in muliere quadam, in
...aderat hæc oppilatio neruorum & paralysis.
...o quando calor naturalis suffocatur, quod con-
...t in magnis inflãmationibus & erysipelatibus
...ibus natura transmittit magnam copiam san-
...is & spirituum; qui cum non possint exhalare
...uentrari propter medicamentum astringens;
... sequitur gangræna. Causa materialis verò est
...or seu sanguis biliosus in loco existens. Succe-
... signa. primum signum est quando videmus
...flammatione calorem illum florentem transire
...olorem pallidum; signum est quod tendit in
...grænam. secundum signum est, quãdo præcessit

Gangræna vnde fiat.

Gangrænæ signa.

inflammatio erysipelas, aut tumor in quo non
sentitur pulsus arteriarum, nec dolor; signu
futuræ et proximæ gangrænæ. tertio quando m
brum redditur molle & laxum, quibus associ
aliquis malus odor cum nigredine; tunc iam in
gangræna. quartum signum certum est, dum
to comprimitur, si cædit tactui; tum videndu
an caro recurrat, quòd si non recurrat (quia i
mate recurrit) tunc signum est gangrænæ, imò
fundæ. præterea cum apprehendimus cutim m
illa videtur separata, quia deficit calor. Vlti
signum, & certissimum est, cum incidimus c
& æger non persentitur, tunc res acta est
hæc duo signa sunt certissima. Aduertendum,
non sat est cognoscere morbum, sed oportet e
cognoscere magnitudinē morbi: quia cum hic
per sit magnus morbus, & quandoq; oporteat
putare aliquam partem integram; oportet ali
prædicere; quemadmodum quando cutis & p
subiectæ non sentiunt, nec mouentur; tunc nec
rio est tota pars amputanda. quòd si cutis &
sculi non sint omnino sensu destituti, adhuc sup
aliqua spes salutis, præcipue si sit in corpore
nili: debemus tamen semper potius totius q
partis curare salutem. Notandum quòd quan
tanta est alicuius membri corruptio, quòd et
quòd pars secetur, non curabitur, nec sanabi
vt quando corruptio est circa thoracem aut ve
inguina. & debent tunc potius à morbo inte
quàm à medico: præcipue vbi adest magna c
carnis, quia opus frustratur. Quòd si corrupt

genu, in brachio, & intra fœmur saltem per ...uor digitos, tunc speratur de salute. Quo ad cu...nem debemus primo victum constituere eo ..., vt in cura carbunculi, vergentem nō parum ...ccitatem. Vnde vsus acetosorum optime con..., quia reprimunt & astringunt leuiter. Victus ...lis, vt in cura carbunculi. Vnum tantum addo, ... post cibum semper aliquid est exhibendum ...riculū corroborans vna cum cerebro. ego soleo ...bere cydoniorū conseruā, cui admisceo diarro... Abb. pulueres seu species, & conseruæ smarag...parum. Somnus parcus & opportunus cōue...multus & profundus pessimus. Excernātur ex...menta quotidie aut saltem alternis diebus clyste...aut lenientibus. Animus alleuietur quantum ...ossibile. Aer sit frigidus vt in cura carbunculi. ...cuatio debet fieri uenæ sectione aut pharmaco. ...andum quòd si adsit plenitudo et copia sangui... faciens gangrænam, tunc debemus secare ue...: quod confirmat Cels. de qua re nihil antiqui ...nonent. sed uolunt ut eadem curatione utamur ...usi sumus in carbunculo. Vnde liceret nobis ...ere sanguinem ubi gangræna oritur ex aliquo ...ore. Quòd si oriatur ex frigiditate aut ex ap...ttione alicuius caustici, aut ex ictu uenenoso; ... phlebotomia non conuenit: nec ubi accidit ob ...ccationem, ut diximus de laborante febre he...a: nisi aliquod urgeat (quod in omnibus sem... est intelligendum). Vnde in curatione causæ ... optimè considerandæ, ut secundam illarum ua...tem possimus curationem diuersificare. Est au-

tem

tem aduertendum, quòd ubi non conuenit phleb
mia, nec ibi purgans medicamentum, & econ
sò. est tamen exhibendum medicamentum,
remoueat materiam illam fluentem exustam
sam & melancholicam, & præcipuè, cum gan
na succedit inflammationi aut erypelati, secun
hanc formam. Rec. foliorum senæ. unc. 1. rad.
podij vnc. 5. tamarindorum drach. 6. cinnam
scrup. 1. zingiberis scrup. ß. tritis terendis cum
aquæ decoctionis lupulorum & fumoterræ in
dantur per horas 10. aut bulliant parum, post
lentur; in qua decoctione dissoluantur confect
mech drach. 3. flor. caß. drach. 6. syr. rof. sol
uiolarum sol. unc. 3. fiat potio, & sumatur in a
ra. Multa alia possem in medium afferre, sed s
ciat istud. Addenda est hæc regula, quòd si g
græna non sit ualde acutus morbus, tunc possi
attenuare materiam & illam concoquere, qu
morbus dat inducias. Sin minus, exhibeatur m
camentum maiori pondere. super loco affect
proueniat ex frigiditate, ego utor hoc medicam
to optimo & diuino, quo plures sanaui. Rec. ra
unum domesticum, unam satis crassam radicem
phani. hæc optime deradimus; cum uerò sunt
rasa. Rec. pul. sem. synapi unc. 1. gariophyllo
drach. 3. ol. sem. lini, ol. nucum iugland. uetu
an. g. 5. misce in mortario, & fiat emplastrum
calidum superponatur aut tepidum, & optimũ
Si uerò oriatur à gangræna ex obstructione
ex incisione arteriæ magnæ, aut uenæ magnæ,
nerui magni, aut ex siccitate; tunc emplastru

pra

...ctum multum confert iuuamentum, nec aliud ...s est medicamentum. Vnde patet totum se-...m locum affectum. Quòd si fiat ab ictu uene ... tunc curandus est hic morbus eo modo, quo ...uenenosus. Si uerò gangræna succedat (quod ...rimum solet euenire) inflammationi, aut ery...ti; sanguis compactus est euacuandus. Vnde ...us secare cutem & partem substantiæ carno-...uòd si non; saltem scarificationibus profundis ...tis incidenda. Vt uerò sanguis fluat, solemus ...ere multas sanguisugas, & hoc modo dum ...æna fit, potest sanitas restitui. Verùm cum san...luit & materia illa uiridis & putrida est, de-...s habere spongiam infusam in lixiuio acerri-...a quo sit dissolutum sal, aut oximel simpl. aut ...ægyptiacum, cum qua detergendus est locus. ...lib.4.cap.29. monet quòd existente uena tur-... in parte, ex qua debet fieri scarificatio, de-...s uenam secare: & cessante fluxu postea ad-...lrare medicamentum. Est tamen aduerten-... quia ex uenæ sectione multa incommoda pos-...oriri, & insequi. Docuit Paulus quòd quando ...imus uenam, debemus illam uincire, quia ali-...ontinget fluxus sanguinis, & per consequens ... Ideo debemus uenam uincire, & munire, ne ...s contingat. Post scarificationem imponemus ...astrum ex farina hordei, orobi, & fabarum, ...iam ibi adest putrefactio, & eget pars exsic-...ne; sed ita, quòd emplastrum nullam faciat ...tionem; quia aliter augeret putredinem. ideo ...mus uti his medicamentis exsiccantibus. Sed

aduer-

aduertendum eſt, quòd nos non habemus ub
uerum orobum. habemus lolium, ſed eius farin
utor. Ego uero hoc modo conficio emplaſtrum
cipio farinam lupinorum coct. in lixiuio ualido
infundo oximel ſimpl. & optimum eſt medican
tum in principio gangrænæ. Paul. utitur dec
lupinorum: idem teſtatur Dioſc. idem Gal. in l
de ſimpl. med. Vnde puro potes uti, ſed prius in
tes ſcarificatas infunde parum ſimplicis ægypt
poſtea impone emplaſtrum prædictum. Quòd ſi
guenta non ualeant, tunc utere cauterio acti
Vnde dico, quod, ubi multa eſt caro; debemus
tare nouacula, remouere carnem illam, ne ex c
terio fiat multa aſſatio fœtida: quod ſi totum m
brum corrumpatur, amiſſa uita membri, eſt i
dendum. Verum eſt, quod imminet maximum
riculum, primo propter fluxum ſanguinis, ſec
do quia in artuum ſectione contingunt animi d
quia ualida, adeo quòd difficulter remouentur.
tium periculum eſt, quod medicus debet uerer
tum membrum ſecare. quartum periculũ eſt, q
maximus inſequitur dolor ob inciſionem part
neruoſarum & muſculorum. Hac de cauſa Gu
ut euitaret quatuor illa pericula, nos monet, ut
mo ſcarificemus partem rectis ac obliquis ſcari
tionibus & profundis uſque ad os. ſecundo nos
net, ut apponamus in parte ſana tale defenſiu
Rec. ol. roſ. omph. ol. myrt. ol. uiol. ana unc. 1. a
acerrimi unc. 2. ſucci plantag. ſolani, ſucci abſ
thij, ſcabioſæ, cõſolidæ minoris, quæ prunella à F
ſio vocatur, an. vnc. 1. bulliant hæc ſimul ad cõ
ption

...em succorum, deinde adde boli armeni, sangui ...aconis, sandalorum omnium, macis, cinnamo ...uinanthi, cyperi an. drac. 1. hæc simul misce, ...m cera. q. suff. fiat vnguentum, quod ponitur ...parte sana. Hoc facto habeantur arsenicum, ...blimatum pari pondere: puluerizentur. quo ...re explendæ sunt scissuræ prius factæ, & per... ...nus hoc medicamentum operari. Quòd si me... ...nentum firmatur, optimum est: sin minus, de... ...s, denuo innouare illud, & cooperire hoc spa... ...po: & hoc medicamento separat natura bo... ...à malo. Sparadrapum verò est ceratum factū ...panno lineo. i. quod infundimus telam in medi... ...nto illo liquefacto secundum hanc formam. ...aloes, myrrhæ, acatiæ, galliæ muscatæ, aliptæ ...atæ, cort. granatorum, nucum cupressi, nucis ...atæ, sandalorum omnium, ligni aloes, cymini, ...inis rochæ an. drach. 1. m. simul & optime te... ...ur. Rec. huius pul. vnc. 1. picis naualis seu ni... ...resin. pini, colophoniæ, an. vnc. 2. thuris masti... styracis liquid. an. vnc. 2. gummi arab. dra... ...nthæ an. vnc. 5. hæc simul mi. & optime liquā ...postea ter imponimus linteolum, & illud sicca ...in vmbra. Quòd si videamus medicamentum ...um durum, potest addi portiuncula se pi hirci... ...ed sciendum est quod talis modus curationis, ...um potest operari, quando corruptio perue... ...d articulū, vt quod manus corrupta deueniat ...e ad brachium, aut brachium ad cubitum, aut ...ad genu. Quòd si tantum perueniat vsque ad ...diū brachij, tibiæ, aut femoris, hæc curatio non potest

potcſt adminiſtrari . tunc ad aliam curationem
tranſeundum, & talis erit ſectio partis, dato,
multa ſymptomata ſoleant, vt dictum eſt, inſe
tantum oportet illam adminiſtrari : & vbi eſt
tantum remedium, oportet (teſte Cel. lib. 7. cap.
vt ad illud etiam inuiti accedamus. Monet nos
loco allegato, quòd in inciſione potius debemus
quid bonæ carnis ſecare quàm malam relinque
ne mala bonam corrumpat . verum debemus
poſſe in recto & vero confinio incidere , & de
mus vſque ad os incidere ; demum debemus ca
retromittere, vt valeamus parum ſupra os ſec
vt poſſit poſtea os carne cooperiri. Vult etiam q
poſt oſſis ſectionem abradamus oſſis ſcabroſita
& aſperitatem quæ relinquitur à ſerra . tunc p
mittimus carnem recurrere . & ſi os non teg
carne ; debet tegi pannis . Vnũ etiam nos doce
nũquam ſecemus in articulo, imo debemus ſem
per ſpatium quatuor digitorũ infra articulum
re, & potius ex ſana parte aliquid excidatur,
ex ægra relinquatur. Quæ ſententia Celſi nõ eſ
probanda ; quia non conuenit cum curatione
leni & aliorum antiquorum. in 2. ad Glauc. cap
gangræna . vbi potius vult quòd in ſectione re
quamus partem corruptã quàm ſanam incidam
Quod etiam rationibus confirmatur , primo ne
conuulſio . ſecundo ne fiat fluxio ſanguinis . te
ne fiat dolor intenſus , quod contingeret ſi part
ſanam ſecaremus . imò cum articulus & vena
rupta ſecantur , raro faciunt magnum profluui
ſanguinis , nec nerui pariunt dolorem : vnde fa
cil

pars tolerat caustica, quæ post incisionem applicari. Vnde damnanda est opinio Celsi, [...]m sequentium, qui volunt vt potius aliquid [...]cetur, quàm aliquid corrupti relinquatur. [...] moderni, pro remotione doloris solent ap[...] stupefacientia quædam sensus & spiritus [...]lis, adeo quod multum dormiant. Sed nec [...] hæc ratio; quoniam cum dolor sit adeo in[...], oporteret vt esset somnus mortis: quia si [...]era sunt leuia, non iuuabunt: si valida, [...]alde periculosa. Ego verò hoc modo proce[...]imo considero an virtus sit valida, quia non [...]ibus secandus. Nunquam enim vbi vires [...]biles, secandus est artus. secundo nunquam [...]ebetis facere; nisi æger consentiat, semper [...]ando quòd res est magni momenti: imò nisi [...]o rogati non debemus adire curam ob multa [...]moda, quæ possunt succedere: quia plerun[...]ccedit mors ob communicationem putredinis [...]orde. Ante sectionem debet prius æger su[...]duo oua sorbilia: post quæ sumat parū vini [...]tici, vt spiritus refocillentur, quia plerun[...]linquunt animo, maxime propter membrum [...]n. debent postea instrumenta & medicamen[...]essaria præparari. hoc facto habeatur fu[...]m, & incidatur phlobotomo aut nouacu[...]s læsa, donec reperiatur confinium: tunc [...]lo ligetur mediocriter pars infra termi[...]næ & corruptæ partis: postea sensim ascen[...] vsq; ad partem sanam per quatuor digitos: imponatur nouacula in igne cum manubrio

Celsi error.

Recentiorū errorr

ferreo

ferreo & alio ligneo, ne comburatur manus : nouacula illa eſt incidenda caro vſque ad os, quendo per digitum carnis apud ſanam. Vt tali nouacula accenſa, quia duplex habemus lium, cauterij.ſ. & inciſiones, & ſtatim inciſione ſecabis ſerra : ſtatim etiam tegend pars ſecta, deinde habeantur ferramenta ign & vbi adſunt vaſa illa magna, applicentur caro adeo exurenda eſt, donec excitata per ſerit. Terminus uſtionis eſt, quando æger dol perſentit : ſecundo quando ceſſat ſanguis : quando adeſt cruſta. hoc facto ſtatim incid funiculum : poſtea accipimus ferreum inſtr tum latum, & cauterizamus os urendo in ſ cilio. cauendum tamen eſt ne medullã exura quoniam quandoq; ex tali uſtione oſſa inflam tur. quandoq; etiam uſus ſum ſucco porri. aliud ſoleo adminiſtrare. Capio linamenta ſ in albo oui madefacta, poſtea vtor chalcanto facto, et impono cum linteis ſupra cruſtam. de capio ol.roſac.aquæ roſac.aceti roſac.partes les & linteum ex his madefactum impono partem læſam & ſanam. verum ſuper ſanam no bolum ar.& relinquo per horas 24.poſtea no ea quæ remouent eſcharam, pro qua remou tantum vtor tetrapharmaco, & abluo partes ſucco apij, quod oreoſelinon à Dioſco. vocatur. de ſarcotium medicamentum eſt apponendu quod prouocet os ad emittendum ſquammas, & le faciet deſquãmare. Rec.terebinthinæ, picis phoniæ an.vnc.5.ol.de ſpica vnc.1.pul. iridis

albi, peucedani, orobi, opponacis, euphorbij
up. 5. ceræ albæ q. s. terātur optime, & fiat ce
..Aduertendum quod in ossis foramine impo-
r linamenta sicca, dura, & sine aliquo medi-
nto. super os ponitur ceratum nunc dictum. su
rte sana medicamētum sarcoticon. ratio qua
ssis foramine imponatur linamētum est, quia
continuè fluat per partem illam humiditas,
inamenta illam exsiccant, quæ si non absume
, impediret partis sanationem. Cum reliquis
vlnus consolidandum est. Vnum est notandū,
liquod membrū amputatur & cor hepar, &
a membra fungantur solito munere circa san
generationem, & alias actiones, quod plerū
defectum membri absumentis materiam ip-
gestam à natura, ipsa natura transmittit san-
m per nares, per menstrua, hæmorroidas, &
ca, adeo quòd quandoque succedunt sympto-
mala, vt ruptio venæ in pectore, aut in ven-
o. hac de causa isti debent in principio veris
ari sanguinis missione, aut pharmaco, aut
; & hoc per multos annos, vt fugiamus peri
prædictorum symptomatum.

De bubone pestifero. Cap. 13.

D*ICEBAMVS superius chirurgicos decipi circa voces illas significātes carbunculum tantum, non autem varios morbos specie. Errant etiam putantes quod althoim sit idem cū*
nculo, quod non est; imo althoim est bubo pe

Chyrurgorum error.

stifer, de quo tradit Auicen. & est genus tum[...]
quod à Græcis bubo dicitur. & quoniā bubo a[...]
græcos multa significat; ita althoim apud Ara[...]
multa significat, vt patet apud Auicen. qui ta[...]
Auic. deceptus multa & diuersa nomina addu[...]
& male. Inquit Auic. quod Arabes antiqui per[...]
thoim intelligebant quodcunque genus tumoris[...]
cūdo intellexere esse genus tumoris exidens in[...]
pore glandoso. tertio intellexere tumorem pe[...]
rum in glandoso corpore, quod genus morbi, est[...]
cum bubone pestifero Græcorum: quando dici[...]
bubonem pestiferum, audimus inflammatione[...]
stiferam. quòd autē hæc sint idem, patet ex A[...]
declarāte, quid sit althoim. quod Gal. 2. ad Gla[...]
& 13. met. 11. dicit bubonem esse afflictionē co[...]
ris glandosi, & quod quandoque associatur f[...]
pestiferæ. De hoc sumus tractaturi: & primo[...]
de causis, quæ duæ sunt coniūctæ. efficiens coni[...]
cta est robur & viuacitas expultricis facult[...]
ipsarum partium principalium, quæ expulsio s[...]
per ab illis fit ad sua emunctoria. Causa materi[...]
est sanguis quidam corruptus & omnino priua[...]
propria natura: & adeo est alteratus & immu[...]
tus, vt à tota substantia sit naturæ inimicus, a[...]
quod carbunculus & gangræna communican[...]
parte affecta. Causa verò huius corruptionis[...]
inquirenda. Notandum, quòd in inflammat[...]
ne & erysipelate sanguis fluens est bonus, q[...]
non expellitur, nisi quantitate grauet. hæc v[...]
rò expellitur ratione malæ qualitatis. Colligim[...]
ergo bubonem esse inflammationem pestifer[...]
gla[...]

Althoim, Arabis q.d.

dosarum partium: vnde eget medico exer-
o & experto discernente & cognoscente, vbi
itutio temporis minatur, & maximum est du-
. Bubonis pestiferi signum ponitur à Rasi, &
bris continua intensa, quæ non appareat mul-
calida, fauces verò sint exustæ, & lingua de-
ta, in quo casu medicus non percipit colorem,
ger sentit calorem, tamen nunquam quiescit
to, nec reperit locum stabilem. secundum si-
n est color totius corporis: & tunc debemus pe
an totius color sit fuscus, aut erysipelatosus.
si adsit bubo, tunc clarum est quòd adsit bubo
fer. Anno 1528. dum grassaretur illa pestis,
us aderat bubo ille in inguine; semper in facie
at color citrinus: & tunc erant certi talem es-
ste correptum. Tertium signum est lingua ni-
rida & nigra, & æger non percipit calidita-
quartum est, quòd vrina est tenuis & aquosa,
urbida & subiugalis, vt habetur tertio de præ
x pul. quarto. quintũ signũ est, quando egestio
int admodũ fœtidæ: ratio est, quia calor ille pu
nalis corrũpit fæces imminuẽdo coctionẽ. Ad-
s, quòd vt plurimum in bubone pestifero flu-
ventris biliosus, & eliquatiuus, & egestiones
os habent colores. egestionis primo color est
s, secũdo est intensus, tertio niger, vt 4. aphor.
declarat Galenus. sexto, quòd vt plurimum
nausea & vomitus, qui vomitus correspon-
gestioni varietate materiarum. septimum si-
n est sudor fœtidus, & tale signum est immedia
Octauum signum proponitur à Gal. (quod vi-

Bubonis pestiferi, signa.

Gal. error.

...t bubonem esse pestiferum: & quando color est ...r in bubone, tunc rari euadũt. & illud est, quod ...t Auic. & anno 1528. accidit, quod in bubone ...ebatur tumor subflauus, & cum vesica, & vi...atur color ille pellucidus. vltimum signum est ...logia; in qua obseruandum est, vt caueamus à ...u pulsus ægri: & quando audimus, quod in ali... loco sit pestis, tunc non licet adesse. Et hæc de ...is. in hoc morbo semper est mors prædicenda: ...o est, quia talia symptomata sunt sæua, magis ...uasuris quam in morituris. & cum morbus sit ...idissimus, ideo mors semper est prædicenda. ve...i est quod vt plurimum symptomata sunt æque ...a. In curatione oportet esse animi constantis. ...primo maxima est aëris habenda cura, quia aër ...issima causa fuit bubonis. In cubiculo ergo in...rgantur aqua ros. acet. ros. & consimilia. Com...unt quædam medici, quæ conueniunt in tempori... calidis, secundum hanc formam. Rec. corticum ...lorum communiom, corticum cydoniorum, cort. ...ri. an. vnc. ß. sandal. omniũ, ros. rube. an. vnc. 1. ...nphoræ, carabæ, an. vnc. 1. fol. myrti, fructuum ...rti, an. vnc. ß. maceres, ladani an. drach. 1. ß. flo. ...l. vnc. 1. nucum cupreßi vnc. 2. tritis terendis, ...sce optime. postea cum s. q. picis colophoniæ, ma...is an. parum. His eliquatis inspergimus pulue..., & facimus postea pastam, de qua imponimus ...ra prunas in cubiculo & tota domo. ex illo odo... rectificatur aer, & spiritus corroborantur. Ad...tendum vnum quod est in vsu, & est, quod quã ...corpus affectum est bubone, solent abluere cor-

*pus vino maluatico aut aqua rof. Verum hæc ab-
tio mala est, & tantum conuenit in sanis: quoni
in ægris non conuenit ob constipationem, quia a
retur putredo. Docent recentiores pro præserua
ne, & vt æger constet animo, vt conficiamus pil
cum foraminibus ex cupresso, constantem ex d
bus partibus; in cuius medio imponatur spongia
dida aliquo liquore præseruante: & cum fuerit
siccata, denuo est madefacienda. Liquores seu-
quorum materia varia est. æstiuo tempore hoc m
dicamentum erit præstantissimum. Rec. specier
cordial. temperatarũ vnc. ß. musci, ambræ an.
2. camphoræ gra. 1. sandal. omn. an. drach. ß. li
aloes scrup. 1. ladani drach. 2. vini maluatici, aq
rof. aquæ ex florib. myrti, aquæ vulgo lamphæ, aq
ex floribus aranciorum an. q. s. aceti parum, supe
ra terantur & misceantur cum aquis, in quibus
gia est madefacienda. Tempore hyemis vtimur
lidioribus cum prædictis aquis. debet etiã, cum q
correptus est bubone, statim mutare locum vbi
suspicio, & eat vbi non est suspicio. Victus sit b
nutrimenti. Vtatur iure auicularum montanaru
phasianorum, perdicum & aliorum consimiliũ.
dato quod morbus sit acutus, tamen non conueni
ctus tenuis; ratio, quia vt plurimum in principio
cidunt vires. & tũc tenuis exquisitissime victus
conuenit, nisi adesset minima portio virtutis. sec
da ratio quia cum tota massa sanguinea sit cor-
pta, egemus restauratione nouorum spirituum,
valeamus vires conseruare, & fouere. Notand
quod vsus herbarum acetosarum optime conue*

Liquorum præseruantium à bubone, confectio.

...cunque condimento, cũ carnibus & ferculis:
...c quia resistũt putredini, et putridos humores
... descẽdere ad partes remotas, vt acetosa, ca
...,betonica; possumus etiã miscere succũ limo
... aranc. & præcipue cũ pestis prouenit ex ae
...rruptela: quia & si cutẽ astringant prædicta,
...morbus fiat ob latitudinem viarũ & pororũ;
...niunt, quia magis resistunt ambienti. Conue-
... cortices citri cum zuccaro conditi, & flores
...iorum, & mali citri: quæ omnia faciunt ad pe
... & ita suaue est conditum, vt præter cinnamo
... non detur aliquod suauius. debet substantia ci
...eo macerari, vt amittat saporem vini: sed flo-
...nseruant suum odorem quia virides conficiũ
... Panis sit optimus: qui si sit biscoctus, dummo
...eratur, erit melior. Potus sit aquæ coctæ ele-
...m syrupo acetoso simpli. cum diamoron & si-
...us. Rasis iubet vt exhibeamus aquã fontis fri- Rasis error
...imam, quam tamen non laudo, quoniam cum
... sit exiguus; extinguetur ab illa. secundo ven
...us relaxatus, & augetur inappetentia, quod
...ius dictum est esse maximum symptoma. nec
... calidam aquam, sed frigidam prius tamen
...; coquendo simul parum cinnamomi, aut coriã
...i. Verũ nõ esset incõueniẽs vinũ impotẽs, quia
...rat & roborat spiritus & partes, ꝑ quas tran
...uia si in febribus pestiferis quandoque vinum
...ditur, ergo magis in bubone. Monẽt aliqui vt
... in quo potant, si possibile est, sit aureus, & ꝙ
...at quartam uel quintam partem argenti ad-
...am à natura. Verum hæ superstitiones mihi

 non

non placent, quia satis imò optime miscent a...
ces; nec uideo causam cur uelint argentum a...
sceri auro, nisi esset, ut color mixtus ille esse...
gis delectabilis animo & oculis. Addunt qu...
mina candida aurea est infundenda in uino, &...
optimum est. quoniam aurum resistit putre...
dato quod sit difficilis concoctionis: dum uer...
coquitur, optimum est. Conuenit etiam in hoc...
aurum potabile, quo sæpe utuntur principes...
bet ergo tota ratio uictus exsiccare, roborar...
frigerare, ut ualeat putredini resistere. Di...
est uictum tenuem non conuenire, sed crassum...
uidetur oppositum. scilicet quod uictus tenuis...
ueniat: & prima ratio est, quod non conueni...
ctus crassus. Vbi humor est crassus, ibi requ...
uictus attenuans; sed in pestilenti morbo tu...
sunt crassi: ergo egemus uictu attenuante. S...
da ratio. In tali bubone ut plurimum uires...
debiles: sed his uiribus conuenit uictus qui...
nutriat: ergo uictus attenuans conuenit, qui...
cilè nutrit & facilè distribuitur, quod non fac...
ctus crassus. Dixi superius, quod uictus debe...
incrassans cum aliqua siccitate, & frigiditat...
tales qualitates alterent massam sanguinis: &...
quando medicamentis non possumus id præst...
quia illo prædicto uictu auxiliamur naturæ &...
teriæ putrefactæ. erat altera ratio, quod ne u...
res petant cor, incrassabamus & infrigidaba...
massam sanguineam uictu illo. tertia ratio,...
talis uictus constituitur ob partium principa...
roborationem; ut hepatis & uenarum; quo...

uictu attenuante. Ad duas illas rationes in ...situm adductas, respondetur. Ad primam, ne...r, quod sanguis sit crassus, imò bubo ille pec...t plurimum in tenuitate, quàm in crassitie. ... denotat color ille rufus bilem, niger uero ...n bilem, indicans. adest & quandoque humor ...ius, & aliquando acris. Ad secundam respon... quòd iam cõstitutum est, ut uictus sit optimæ ...ctionis, & quod facilè concoquatur, uti iuscu...perius posita. Verum est quod addebam quæ...astringentia, & refrigerantia, ut partes robo...ntur, & resisterent putredini. Somnus & ui.... hæc duo capita multum agitant medicos: ...sunt uariæ opiniones. Quòd somnus conue... probant, quia resistit symptomatibus: inter ...symptomata enumerabantur uigiliæ: ergo so...s confert. Secunda ratio, uigiliæ calefaciunt ...bsumunt corpus: ergo non conueniunt sed so...s sic. Tertia ratio, Auic. 3. tertij dicit, quod ...iæ debilitant cerebrum: oppositi tamen ege... in hoc casu. Quarta ratio, in somno materiæ ...antes concoquuntur: ergo somnus conuenit. ... etiam ad partem oppositam rationes ualidæ. ...a ratio est: in bubone pestifero solet accidere ...a uigil, cui contrariæ sunt uigiliæ: ergo uigi... conueniunt. Secunda ratio, in materia ue...sa, nunquam esset dormiendum si possibile ..., cum materia illa in somno petat cor: sed ...oc bubone materia est uenenosa, ergo. Pro...r assumptum ex Auic. in curatione illius qui ...mpserat uenenum; ubi ait; somnum esse pe-stiferum.

stiferum. Tertia ratio. In tali morbo pestife-
plurimum accidit syncope: sed in syncope r-
runtur uigiliæ, ut declarat Auic. 3. primi, &
decima tertij. Quarta ratio est, in somno atto-
tur uapores copiosi ab humoribus qui petũt ca-
qui possunt gignere uarias species morbi in c-
secundum illorum uaporum diuersitatem. Q-
ratio, in morbis exitialibus somnus facit lab-
tremores, & conuulsiones: sed bubo est mo-
exitialis: ergo somnus non conuenit. Vltima-
tio est, quod usus omnium medicorum est, -
beant uigilias: ergo uigiliæ instituendæ, non-
somnus. Sed, neutra harum opinionum abs-
est tuenda, sed potius media. quoniam cum c-
afficitur aut repletione aut torpore; tunc som-
non conuenit. uerum cum adsunt uigiliæ, deli-
& alia similia, tunc somnus conuenit. Vnde-
dò unum, modò alterum conuenit iuxta diuer-
tem dispositionum: quod cognoscetur, si somn-
Somni effectus. *res sint nobis cognitæ. Sed quid agit somnus?*
mo, ex somno animalis facultas quiescit. Sec-
facultas naturalis magis uiget, & concoquit.
tio uiscera magis exercitantur ex somno, sic-
uigilijs magis partes exteriores. quarto calor-
turalis augetur. quinto sanguis & calor intim-
tit. sexto corpus humectatur. Vltimo somnu-
tim reprimit & extinguit. Ex his colligitur, q-
non possumus loqui de somno & uigilia, nisi in-
spectu symptomatum insequentium: quæ cum
uaria, modò somnus, modò uigilia cõuenient.
uertendum, quòd si quis est morbus, qui non ad-

*rem,hic unus est; in quo ex quolibet erro-
moritur. Succedit motus & quies,& cla-
, cum motus calefaciat spiritus, quòd non
t: sed quiescere debet. Est etiam excre-
um habenda ratio, & debent quotidie,si ui
nt, excrementa uacuari, aut saltem alter-
us clysteribus ex decoctione maluarum,
rfuris, & similibus, addendo mel rosf. aut
ssiones animi quantum possibile est,fugien-
us tanquam inimicissima est fugienda.Cum
t morbus incoquens materiam, talis mate-
t euacuatione, quæ fiet aut pharmaco, aut
ctione,aut digerentibus,aut repellentibus.
uos modos numeratur phlebotomia, quæ à
dam non conceditur tãquam læsiua: ab alijs
nceditur, præcipue in principio. Secunda
abetur à Gal.in 11.meth.c.14. ubi inquit,
omni febre putrida,ut putrida conuenit ue
io. sed in bubone semper est febris putrida:
cessario uena secanda est. tertia ratio est,
x ambiente corrupto non solum communi-
corruptio sanguinis, sed causat obstructio-
bes ista,qua fouetur talis corruptio. Et Gal.
.4.habet, quòd febris ex obstructione pro
motione eget phlebotomia, ut minoretur
tas: sed talis obstructio datur in bubone: er
a secanda est. quarto phlebotomia saltem
it, cum apparent signa sanguinis prædomi-
; quod cognoscitur ex urina,cum est crassa,
& rubea; aut ex uictu præcedente. Con-
ur ex Auic.1.quarti, ubi in febre pestifera*

In bubone, an secanda uena.

mandat

mandat ut secemus uenam. & Rasis in lib.
ste cap.6.Pau.lib.2.ca.36. & Auenzoar in
Theysir tr.3.hanc opinionem confirmant. E
bus omnibus colligitur uenam secandam esse
rum in hac materia caute est ambulandum
contra prædictam sententiam teneo, quod n
conuenit uenæ sectio apparentibus uariolis,
ne, & similibus; dato quod in febre pestif. s
conueniat phlebotomia. & qui illis appare
secant uenam, ægros interficiunt. Et hæ du
niones ferè in omnibus ciuitatibus sunt diu
quidam concedant; alij uero non. Ego uerò
cessione morbi iudicandum esse credo; qu
opinio melior sit. His stantibus modo dico
inchoante bubone adest debilitas uirium quæ
contingere ex omnibus tribus illis causis;
sanguine per contagium affecto ratione co
afficitur etiam cor: unde necessario cadent
sed deficientibus uiribus non conuenit phle
mia. ratio, quia illa grauitas est ob cacochy
& tunc non conuenit phlebotomia. quod s
dicat, quod optimus sanguis præcessit: ergo
tudo, ergo uena secanda. Dato quod præc
plenitudo ex copia bonorum humorum, non
nit phlebotomia. ratio est, quia ex contagio
rumpitur bona pars sanguinis; & phlebotom
iugulamus calorem naturalem. Dico, si totu
guis esset corruptus, nonne esset uena seca
Respondeo, quod sic: sed hoc difficile accidit
totus sanguis putreat, & stet uita; dato quod
pus possit nutriri secundis humiditatibus.

..2. in curatione ictus uenenati docet quomo
..ueniat phlebotomia. in cura tamen canis
..nemo uenā secat, Auic. excepto, qui in hoc
..rauit. Tunc dico quod in corruptione illa to
..guinis competit phlebotomia (uerum cre-
..d cum tali habitu non stet uita) ratio quia
..ta illa materia natura alleuiata critice ope
.. & expellit. Cum uerò natura transmittit
..ina materiam; tunc inchoante bubone non
..us phlebotomare, quia tunc natura critice
..ur: sed debemus medicamento & antidotis
..re. Modo superest ut respondeamus ad ra-
..ppositum probantes. Ad primam, quando
..morbus est magnus, ergo uena incidēda. ne
..quod simpliciter à magnitudine morbi eli-
..de uenæ sectione. ratio est, quia si in aliquo
..extrahatur parū sanguinis, tunc illa sectio
..icat morbum magnum quia si magnus mor
..icat magnum auxilium, tunc phlebotomia
..sse cum magna multitudine sanguinis. Du-
.. etiam utrum cōueniat euacuatio per phar-
..: quia aliqui sunt qui dicunt, quod non. &
.. quia ut plurimum adsunt egestiones illæ col
..uæ; & ubi natura euacuat in febribus, illi
..t relinquendum. Secundo, quia medicamen
..atiua sunt calida ualde. Verùm hæ rationes
..unt, quia etiam quod uires sint debiles, illud
..it ratione humoris peccantis, mala qualita
..cti; quo euacuato remouetur cor ab illa af-
..e, quia corpus alleuiatur. Ad secundam,
..uxus uentris: ergo nulla conuènit euacua-
tio.

tio. uerum experientia compertum est, qu
lis fluxus euenit ratione putredinis: & sæp
remota cessat fluxus. Ad tertiam respondeo
maius est iuuamentum nocumento. Præt
nonne exhibentur medicamenta frigida? &
zoar in lib.3.tr.3.cap.4. exhibet euphor
quid plura? nonne omnes exhibent antidota
riacam, mithridatum, & similia, quæ omni
calida? Ideo hæc medicamenta non sunt fug
Aliqui fugiunt scammoneata, & confugi
medicamenta benedicta; ut ad aloen, ma
mirobalanos, tamarindos, diaprun. non sol.
nam, diacatholicon, rhabarbarum, cassiam
sententia est comprobanda, dummodo etia
quando concedant scammonium, quoniam
sum optimè euacuat. Dices, calefacit. ueru
sed maius est iuuamentum nocumento. Veru
ca euacuationem est aduertẽdum, quisnam h
putrescat, & secundum diuersitatem humor
mur diuersis medicamentis. Est etiam adu
dum quod licet abũdet pituita in his febribu
egeret agarico pro eius euacuatione, tunc
humor proportionalis est recipiendus, qui e
est. Aliud est aduertendũ, quod quando exhib
aliquod medicamentũ purgans, semper aliqu
tidoti est admiscendum, vt partes corrobor
Notandũ, quod theriaca non est admiscenda
impedit operationem medicamenti purganti
nihil uacuat tale medicamentum, siue th
exhibeatur ante, vel post illud. Antidoti d
guinibus descriptio habetur à Democrito in

n carminibus. Verum quoniam multa ingre non reperiuntur; ideo aliam descriptionem faciliorem tradam, quæ talis est. Rec. san- ficcati, anatis masculi, anatis fœminæ, san- ris, sangu. hœdi, rutæ syluestris, sem. fœ- ymini, anethi, sem. naporum, sem. napo- . drac. iij. rad. gentianæ, trifolij, squinan- uris, rof. rub. ana drach. iiij. piperis albi, longi, costi, phu, cinnamomi, anisorum, ch. ij. myrrhæ electæ, spicæ nardi, an. drac. zuini, assari, ammoniaci, ana drach. iij. i, agarici, ana drac. 2. carpobalsami offi- n gr. xx. ireos, croci, rhabarbari, gingi- masticis, ana drach. 1. stœcadis drach. v. nia misce & paretur puluis subtilissimus, et atuor lib. mel. despumati optimi misceãtur, electua. & seruetur in vase argenteo, aut : & hoc vtimur cum medicamẽto purgan- uidam vtuntur hoc medicamento purgante. cæpas albas magnas nu. 2. Fiant foueæ in- æpis singulæ in singulis, & in qualibet im- drach. 2. antidoti de sanguinibus illas co- n furno, postea terunt: ex quibus exit suc- dam, quem miscent cũ confectione hamech, osac. Mes. syr. rosac. sol. ana drach. 1. flor. annæ elect. an. drach. v. cum aqua scabiosæ unt potum: quod medicamentum dicũt mo- sse optimum. Est notandum, quod cum habe ulnus venenatum, tunc vtimur cœpis cum mentis, quæ optime educunt venenũ. Fa- rgatione, si optime succedit, tunc deueni- mus

mus ad optimum antidotum, inter quæ ſmara
principatum obtinet, cum eſt bonus, debet t
mortario primo, poſtea ſuper lapide marm
pictoris leuigetur, cuius exhibentur gr. v. a
aut viij. cum vino aromatico, quod medican
optimum eſt. Pro remotione ſymptomatum
rendum eſt ad curationẽ carbunculi ſuperiu
ditam. ſi adſit ſitis ardens, & vehemens;
bent medici pilulas detinendas in ore ſub lin
ſecundum hanc formam. Rec. ſeminum cit
gummi, dragacanthi, an. q.ſ. diſſoluantur g
cum albo oui, cui admiſcentur ſemina, &
paſtilli ad vmbram, & ex illis aliquis detin
in ore. Quòd ſi hæc non ſufficiunt, exhib
talis aqua. Recipe aquæ bugloſſæ, aquæ bor
nis, aquæ meliſſæ, aquæ gallegæ, aquæ capil.
& ſcabioſæ, ana vnc. iij. ſyr. de ſucco aut de
toſit. citri. ſyr. roſ. ſimp. an. vnc. ij. hæc clar
tur eo modo quo utuntur officinæ, & exhibe
ægro, quo ſeu quibus colluatur os: quod tep
quandoque etiam bibere poteſt. Eſt ſemp
aduertendum, ne æger iaceat ſupinus,
nec ore aperto, quia talis arſio
eualet peſſima, & diffi-
cilis curationis; nec
ea, quæ ſunt
ſupe-
rius, enumerata, ſa-
tisfacient.

De erysipelate. Cap. 14.

POST *sermonem de tumoribus à san guine prouenie͂tibus, explicabimus tumores à bile ortum trahentes. cum bilis (quam choleram moderni appellant, dato quod longe differat*
lera græcorum) sit humor calidus, siccus,
arus. hic erit causa materialis horũ tumorũ,
uas habet partes in generatione: altera pars
atur ex parte illa chylosa amara; quia in ani
reperitur dissimilitudo illa propter varia, quæ
yli generationem concurrunt: sunt enim om-
æ comedimus, mixta ex quatuor elementis.
necessario aderit in chylo aliquid proportio-
pondens elementis constituentibus talia mix-
t est, amarum, dulce, acre, frigidum, cras-
tenue, secundum quorum diuersitatem fiunt
res diuersi in corpore nostro. Præterea cum
vate adsit pars quædã tenuis calidissima, hæc
ura agitata transmittitur ad partem quandã,
is bilis dicitur. Notant moderni, quòd bilis
t naturalis, aut non naturalis, vt etiam di-
t de sanguine. Bilis naturalis est humor ca-
& siccus, potentia declinans ad flauum aut
um, aut subrubrum colorem, gustu valde
a, substantia tenuis, & sui natura detergit,
subtilitatem penetrat, nec lædit partes, à
s transit, quoniam non est valde acris: non
, quia non habet partes quibus possit nutrire.
verò oppositum facit, dicitur non naturalis:

Bilis, quotuplex, & quæ.

quod patet, quia morbus regius fit ex oppilat[...] meatuum, quibus defertur bilis ad chistim fo[...] & tamen illa bilis non alterat partes per quas [...] sit, quoniam talis naturalis est. Secunda non[...]turalis est illa, quæ vt plurimum fit ex sang[...] attenuato & feruente: & sicut sanguis non [...] naturalis duabus de causis, aut ratione sui [...] ratione permixtionis alterius humoris; idem d[...]le dicitur; quia altera natura sui non est natur[...] & talis est, quando exuritur, & adeo exur[...] vt quodammodo destruatur; & talis exustio [...]satur à calore putredinali & extraneo. Alia [...]cies bilis non naturalis est ex se, quando bilis [...]tellina exuritur à calore nõ putredinali, & fit [...] porracea, aut æruginosa. (sic enim voc[...] propter similitudinem coloris). Alia speci[...] nonnaturalis ex mixtione quãdo admiscetur al[...]portio pituitæ cum bile, vt patebit in formica [...]liari; & talis bilis, citrina vel crocea dicitur; [...] tenuis pituita & admixta. Si verò admisc[...] phlegma crassum cum bile (cum prædomini[...]men bilis) tunc fit bilis vocata vitellina ob si[...]litudinem quam habet cum vitello oui: si uerò [...]misceatur cum bile, aliquis humor melancholi[...] tunc resultat alia species bilis adusta vocatam [...] admixtionem, quia moderni distinguunt in tres [...]cies bilis adustæ. Prima per adustionem. Sec[...] sine adustione. Tertia adusta, est per admixti[...] Colligitur ergo, quod hi tumores generant[...] bile non naturali. Inter quos tumores erysip[...] primum obtinet locum, ergo de illo primo est[...]

ctand[...]

...um. *Erit ergo eryſipelas tumor præter na-* ...*non admodum eleuatus, nec magnus, imò* ...*ratur inter tumores humiles, qui externam* ...*n cutis & corium cuiuſcunque partis ſubie-* ...*cupat, quandoque tamen etiam occupat* ...*orio partes ſubiectas ſuperficiales muſculo-* ...*à bile proueniens. Notandum, quod multi* ...*entioribus decipiuntur, qui putant eryſipe-* ...*ntum cutim & corium occupare, quia ple-* ...*e internarum partium occupat ſuperficiem;* ...*t ab inflammatione, quæ ferè ſemper occu-* ...*rtes ſubiectas. Cauſæ eryſipelatis efficien-* ...*nt duplices, internæ & externæ: internæ* ...*vt fluxio humoris bilioſi, quæ prouenit aut à* ...*ate humoris mordicantis, aut à quantitate* ...*lantis: quandoq; accenſio ſanguinis ad iram* ...*t eryſipelas. Externæ cauſæ, vt plurimum,* ...*lnus aliquod ſupercalefactum, quod fit cauſa* ...*is medici multum calefacientis vulnus: ex* ...*alefactione generatur eryſipelas. Contingit* ...*eryſipelas ex durioribus frictionibus: at-* ...*tur enim materia ad locum. Oritur vltimo* ...*elas ratione medicamẽtorum calidorum at-* ...*ntium bilem ad partem. Cauſa eſt ipſa bilis* ...*naturalis: quia bilis naturalis, & ſi inficiat* ...*non tamen parit eryſipelas, quod patet in* ...*ato morbo. Aduertendum, quòd vt bilis non* ...*ralis eſt multiplex; ita poteſt fieri eryſipelas* ...*arum ſpecierum; imò quandoque fluit hæc bi-* ...*on naturalis cum modico aut nihil ſanguinis,* ...*doque fluit ſanguis bilioſus; & ex tali fit ve-*

Eriſipelas, quid ſit.

Recentiorũ error.

rum erysipelas , qui sanguis est valde cal…
Accidit quandoque vt æqualis sit portio sang…
& bilis. Si verò fluat bilis cum mediocri copi…
guinis ; tũc dicitur erysipelas phlegmonodes,…
inflammatorium , quia apparent signa aliqu…
flammationis . Quarto quandoque fluit bilis…
portiuncula pituitæ aquosæ , & dicitur erysi…
œdematosum . Quinto fluit bilis aut cum por…
cula phlegmatis crassi, aut cum portiuncula hu…
ris melancholici , & tale dicitur erysipelas …
rhosum . Vltimo quando fluit materia biliosa…
ra & per se, quæ exurit cutim, & tale dicitur…
sipelas vlcerosum . Cognoscitur erysipelas,…
collationem ad puram inflammationem. Quon…
tantũ videntur inter sese differre, quatenus c…
distinctæ, & contrapositæ , quamuis sint sub e…
genere . Et quemadmodum inflammatio habe…
lorem rubicundissimum, ita erysipelas habet …
rem ad flauum declinans ; qui color cõstat ex…
lido aut flauo declinans in rubedinem . Adde…
quod apposito digito supra erysipelas leuiter…
cando, statim color ille delitescit . Non autẽ …
primimus ; quoniam ex in inflammatione & c…
pressione digiti delitescit sanguis ; ratio est , …
cum humor sit tenuis , ex quacunque leui cõp…
sione facilè delitescit , statim etiam recurrit…
principio color liuidus aut flauus est, postea(…
pter frictionem leuem) rubescit . Secundum…
gnum est, quod tumor est paruus & tantum c…
occupans . Cognoscitur , quod tantum cutim o…
pet, quia imposita manu super erysipelas ex ex…

Erysipelatis signa.

dat…

e digitorum percipitur exundatio humoris
i: & hoc etiam optimum est signum. Ter-
ignum est vehemens calor, qui est commune
omnibus tumoribus caloris in erysipelate,
calidior est cæteris. Quartum signum est
io quædam leuis, & parua, quia pulsus est
dolorosus. Quintum signum est dolor, qui
ensiuus, vt in inflammatione; sed pungens
mordens. Vnum est aduertendum, quòd
mor secundum partium diuersitatem est ma-
riculosus, vt in facie: ratio est, quia par-
e sunt laxæ, & panniculi habent communio-
um cerebro. Vnde ceruice aut capite ab ery
te correpto periculosum est, secundum Cel-
Paul. in 4. libro. c. 23. reddit causam, cur in
ctis locis sit erysipelas periculosum. Notan-
uod raro erysipelas euenit, nisi in tibijs &
caput. Verum circa caput succedunt sym-
ta mala, & adeo vehementia, quemadmo-
si adesset inflammatio. Secundo est pericu-
imò periculosissimũ erysipelas, quando suc-
vulneribus aut vlceribus: quod declarat Hip
. apho. 19. quod etiam verum est in disloca-
us, & fracturis, in quibus casibus semper
thale. Hip. 7. aph. 2. addit quod in erysipelate
ratio mala. & ratio est, quia erysipelas fit
uissimo humore & parua obstructione: cum
contingit multa obstructio, & calor detine-
tunc absumit & destruit partes solidas, quod
ontingit in paruis obstructionibus. Addebat.
o. 6. aph. 25. quod erysipelas ab exterioribus

Erysipelas, vbi oriatur

m pro priori opinione sunt rationes. Prima,
us est acutus & celer. ergo eget auxilio cito
nte. Tale est phlebotomia, quia euacuat
facientem erisipelas, præcipuè quando oc-
faciem. Secundo, Gal. in principio capitis
nit erisipelas ortum trahere à bile, cui sit san
dmixtus; & tunc tanto magis conuenit sectio
. Addamus quod Paul. vult venæ sectionē
puè cum erisipelas occupat caput aut partes
nstantes, & tunc talis morbus vrget. Hoc
dicunt aliqui, vt concilient Paulum cū Gal.
æc concordia nulla est, quia si essent concor-
aulus & Gale. sequeretur quod Paulus non
aret de erisipelate puro. quia si ibi tractat de
elate mixto: vbi tractat de erisipelate puro?
nullibi. Paulus ergo de simplici erisipelate,
utem de mixto tractat. quod confirmatur ex
procedendi in eius curatione. Nam præter Rasis error
botomiam omnia exhibet, quæ Gal. admini-
. Quando verò isti dicūt, quod Paul. loquitur
isipelate capitis, quod vt plurimū est admixtū
uini; hoc est falsum, imò puriora erisipelata
illa capitis, quam cætera aliarum partium.
verò non teneo Pauli opinionem, quoniam
quid agitur, methodo est agendū. Videamus
cationes requisitas. Cum erisipelas fiat à bile;
nobis indicat? Indicat vt humor retraha-
ille scilicet, qui est in fluxu: &, ut qui iam
n loco fluxus, euacuetur. Quomodo euacuabi-
materia fluxa? aut communi euacuatione, aut
pria: exempli gratia, quando euacuamus bi-

lem rhabarbaro, illa propria dicitur euacu
quia à proprio medicamento euacuatur: Ite
cimus propriè euacuari, quando diureticis, p
selino, & similibus ducimus lotium, aut ma
existentes in renibus & uesica. pariter phle
mia est propria euacuatio, cum sanguinē eua
mus. Communes euacuationes sunt sudor, fr
nes, balnea, euacuatio humorum per urinas.
botomia etiam est communis euacuatio, dum
nes humores euacuare uolumus. Hoc stant
quæratur qua nam euacuatione debemus uti
muni aut propria? Certum est, quod propria
cuatione, nec est secanda vena, quia ex sang
hausto, sanguis remanens redditur subtilior.
do remouetur bilis frenum, ut inquit Auic. t
euacuamus & bonum, & malum; vnde v
debilitatur. Quòd si erysipilas sit sanguini ac
tum; tunc bene possumus venam secare. Es
men vnum notandum, quod si contingat in c
tione erysipelatis, vt erysipelas retrocedat,
vena cephalica (si vires ferant) est secanda, au
plicabimus ventosas scarificatas; & hoc debe
ri necessitate vrgente. sin minus, nunquam d
mus venam secare: imò debemus vti medica
to purgante. Gal. & Paulus, reddunt ratione
quia cum quantitate bilis adest qualitas inte
Post euacuationem egemus refrigerantibus v
dis, quia ex validis refrigerantibus ante euac
tionem fieret maxima repercussio, ex qua p
aliquod membrum nobile corripi: ante tamen
cuationem possumus uti refrigerantibus medio

Euacuationes cōmunes.

bi

Est tamen aduertendum ante euacuationem, ...umor sit magnus, an debilis: si sit magnus, tũc ...nus medicamento purgante: si verò sit leuis, ... satisfacient clysteria acria. Oportet etiam ...ertere, quia vt plurimũ cum erysipelate adest ...is; ideo fugienda sunt medicamenta scammo...a, & valde calida; sed erimus contenti dia...olicone, caßia, manna, & similibus leuiori... . Vnde cum Paulus & Cels. errent, cum Gal. ...emus curare. Tradam igitur vnam aut alterã ...nam purgantium medicamentorum. Rhab. ...ti scrup. 4. florum violarum, borraginis ana ...ch. 1. decoctionis tamarindorum q. s. infundan... flores & rhabarbarum per horas decem. cole... & in colatura dißolue diacatholiconis drach. ...ut drac. 4. syr. ros. sol. vnc. 2. fiat potio breuis. ...òd si maluerit bolum. Rec. flores caßiæ, diapru...non sol. an. vnc. s. confect. hamech drac. 1. rha...b. elect. scrup. 2. misce & fiat bolus. Quòd si ...rbus sit mitis & sufficiat euacuatio per clyste... conficiatur hoc modo. Rec. fol. mercurialis, ...arum, caulium an. q. s. sem. carthami, fol. cen...reæ minoris, florum viol. an. vnc. 1. misce, & ... decoctio secundum artem. Rec. prædictæ deco...nis lib. 1. s. aut tantum lib. vnam, vt tibi me...s videbitur, hieræ simpl. caßiæ extractæ an. vn. ...nell. ros. col. vnc. 4. salis cochleare vnum, olei ...l. vnc. 3. misce pro clysteri. Poßunt & multa ...a ad huius similitudinem parari. Notandum, ...od quotidie aliquid est exhibendum, vt remo...atur caliditas illa. syrupi sint, vt syr. ros. ex multiplici

multiplici infusione rosar. acetosæ, syr. de cicor
His peractis ad locum affectum est deueniendu
quæ curatio parum differt à curatione inflamma
tionis in modo procedendi. quia primo debe
(peractis vniuersalibus) repercutere. Ve
quoniam erysipelas peccat in quantitate & q
litate, (vt ex Gal. superius dictum est 14. m
3.) potius dicitur exarsio quàm inflammatio;
infrigidantia debent esse validiora quam in inf
matione. Vnde in principio valde frigidis v
dum est. Est tamen aduertendum, quod med
menta valde frigida introducere solēt aliud ge
morbi, vt scyrrhum, gangrænam, & aliquid si
le. ideo terminus refrigerationis secundum
loco præallegato & Paulum lib. 4. ca. 21. est q
do feruor desidet. quod tribus rationibus cog
scitur. prima est sensatio ægri, qui sentit par
magis temperatam. secunda ratio est cum c
partis est pene totus remotus & extinctus. ter
quando color erysipelatis mutatur in colorem
dum & nigrum. Vtimur his medicamentis fr
dis donec feruor decidat. Sed est aduertendu
quod hæc medicamenta non debent astringere.
ratio est, quia cum vapores sint acres, si detine
tur, corrumperent partem; vt habetur à Gal. 1
cōp. med. per gen. ca. 4. hæc medicamenta sunt t
generum: primo sunt succi & decoctiones: se
do sunt quædam narcotica, quæ stupefaciunt. t
tio est medicamentum ex ol. & cera. Primi g
ris sunt lactuca, semperuiuum, vmbilicus ven.
à Græcis cotyledon. Vide Mathio. lib. 4. c. 8. len

ci

aluſtris, portulaca, trifolium paluſtre, ſeris, ..bita, & eius ſuccus, aut ſeminis mucilago, ..ydonei, polygonon, vulgo corrigiola. his ego .. Capio paleam hordei & macero in aqua, cui ..ceo portulacam, aut lactucam. Vtimur quan .. ſucco iuſquiami, aut mandragora; quando- ..rio, ſcilicet quando adeſt maximus ardor. ..o loco ſunt quædam vnctuoſa: nam Paulus .. cerato ex aqua hoc modo. Rec. ol. roſac. ce- ..ſ. ad conficiendum ceratum. abluantur ambo ..ut quater, & fiat ceratum: demum hoc ce- ..a coquatur in aceto; cui poteſt addi parum ..aut mandragoræ. Gal. 1. de compo. m. per ge- .. loquens de diacalcite dicit, quod diſſolutum ..ol. roſac. ſine ſale (quia quandoque ol. roſac. ..m ſale) addendo parum ſucci ſolani, aut agre ..confert. Hic dicet aliquis, non conuenit agre- ..cum aſtringat. Reſpondet Gal. eo in loco di- .., quod agreſtæ ſuccus conuenit pro extractio- ..cci portulacæ, lactucæ, & ſimilium: vnde ..us ille poteſt dilui cũ ſucco aut portulacæ, aut ..cæ; ſuccus verò agreſtæ conuenit ad extra- ..dum ſuccum prædictarum herbarum, quia at- ..at partes illas, & facilè exit ſuccus, aut eius .. poſſumus immiſcere parum aceti; & hoc qui- .. habent pro ſecreto. Poteſt etiam huic medi- ..ento admiſceri opium, aut mandragora, vt ſu- ..us dictum eſt. Vnum eſt notandum, quod licet ..imus vti narcoticis & liquidis medicamentis; .. tamen ſemper ſunt euitanda, & præcipue nar ..ca; quoniam frigiditate ſua quandoque interi-

munt

munt partem. Idem dicendum de medicam
vnctuoſis: quia ſua vnctuoſitate emplaſtran
tem, & halitus non poteſt egredi. ſecundo
oleum facilè inflammatur. Eſt aduertendum,
eſt applicanda ſpongia frigida mixta cum fri
illis ſuccis; quæ tamen ſæpe eſt innouanda, v
rè ſemper ſit actu frigida. Deſinente feruore,
agendum? ſi tantum remanet tumor eryſipe
ſus; ſumemus farinam hordei ex hordeo cocti
cum aqua faciemus pultem ſine aliqua cocti
ex quo medicamento refrigerante tota par
cooperienda. At eius loco vtemur hoc meo f
liari. Rec. ol. roſac. compl. ol. chamomel. an.
2. lythargiri argenti drach. 2. ſuccorum me
rutæ, an. vnc. s. coquantur omnia ſimul vſqu
ſuccorum conſumptionem, cauendo ne medica
tum euadat ſolidum, ſulphur. viui pulzeri
ſcrup. 2. ß. & inungatur pars affecta. loco
ius poſſumus etiam uti ſolo diapalma, diluto
cum ol. roſa. vel ol. camom. Quòd ſi eryſipe
color reddatur liuidus; tunc ſcarificandus eſ
cus leuiter, & aqua calidiſsima cum ſpo
eſt abluendus; hoc enim materia illa compacta
ſoluitur. iubent quidam, vt loco aquæ vtamu
ria vel aqua maris, & ambo conueniunt: ho
cto capimus farinam hordei, farinam fabarū
dam. diſſoluantur in muria aut aqua maris: (
alterum pro altero capi poteſt) & fiat pultis
ſupponatur: & hoc medicamentum eſt optim
Vel poſſumus apponere medicamentum ex ſu
re pro obducenda cute cum diapalma. Si verò
ſip

...us sit vlceratum, tunc vtimur diapalma dilu...m ol. rof. aut vtimur vnguento de tutia, aut ...io consimili officinarum.

De œdemate. Cap. 15.

OEDEMA *Arabibus dicitur vndimia vel apostema molle. Verum est aduertendum circa hanc vocem, quia Gal. in lib. de offic. medi. commen. 3. & 33. & 4. aph. comm. 14. ...arat quid velit hæc vox œdema, dicens quod, ...i apud antiquiores vox hæc significaret omne ...us tumorum (vt apud Hipp. semper significat ...e tumorum genus) apud tamen recentiores & ...temporaneos Gal. vnam tantum tumoris speciẽ ...ificat, qui tumor nihil est aliud nisi affectio or...ica vt 3. de causis symptomatum, & exactius ...l Glauc. 3. declarat Gal. & 14. Met. cap. 4. Vbi ...t, quod œdema est tumor, mollis laxus, sine dolo... (quia in substantia laxa est tumor) Auic. notat ...m non prætermittendum in tertia quarti in 2. ... 2. vbi loquens de vndimia addit quod est tu... sine calore: qua nota distinguitur ab inflam...tione. Ex descriptione verò Galeni distinguun... à scyrrhosis & duris tumoribus ac melancho...s. talis enim est eius natura. Causæ aliæ sunt ef...entes, aliæ materiales. Materiales variæ sunt, ef...ens causa quæ nam sit, declaratur à Gal. 2. pro... comm. 46. dicente, quod cõmunis causa efficiẽs ...norum est fluxio humoris (vt in hoc casu) pitui-tosi*

Oedema, quid.

tosi de loco ad locum, quæ causa habet vel qu
tatem vel quantitatem humorum grauantium
uertendũ, quod hic tumor non est malignus al
modo, nec peccans qualitate; ideo tantum qua
te stimulat partem. Notandum, quod non in
parte generatur œdema, & ratio est, quia non
per reperitur substantia illa laxa; Secunda c
efficiens est frigiditas & debilitas partium. T
causa efficiens est, vt, quando magni morbi inte
sunt causa œdematis, quemadmodũ est hydrop
alij similes affectus interni, in quibus quand
transmittitur materia ad extimas partes. A
mus, quod quies longa quandoque, imò sæpe ca
œdema: quod sæpissime in praxi videbitis, vt
do aliquis vulneratur, maneat qui in lecto per
tos dies: ex illo ocio fluunt multi humores: qui
non possint concoqui, in tumorem eleuantur. A
mus etiam, quod sæpe ex causa externa efficiu
hi tumores, vt à dolore & à calore alterãte pa
ex ictu vesparũ sæpe contingunt œdemata mi
non autem inflammatio. Hæ sunt causæ efficien
Materiales causæ à recentioribus ponuntur hu
pituitosus & naturalis. nam eo modo disting
pituitam, vt distinguebant sanguinem & bilem

Ocdematis signa.

signis primum est aduertendum circa colorẽ,
pars affecta parum immutat colorem: tantum
gens ad albedinem. secundum signum est, qu
comprimatur, nullus percipitur dolor in compr
ne. tertium signum est, quod nullus calor perc
tur apposita manu; cuius oppositum conting
alijs tumoribus. quartum signum certum &

... œdematis eſt, quod tumor cædit digito premẽ ... admittit foueam, nec veſtigium reſilit. quin... ſignum eſt, quòd nullus adeſt pulſationis ſen... i in alijs tumoribus omnibus aut pulſatio per... ur, aut aliquid ſimile. Aduertendũ, quòd tu... qui fiunt ex flatu in pluribus cõmunicant cũ ... ate: differunt verò, quia ex flatuoſo percipi... lſatio, vt in alijs; & non admittit veſtigium ... imprimentis. Circa præſagium eſt aduerten... ꝙ ex fluxionibus tumorũ, quædam ſunt ſæuæ, ... xiones materiæ ſanguineæ bullientis, melan... æ aduſtæ, &ilioſæ. Cõtra benignæ ſunt, quæ ... guinitate benignæ fiunt, & ex pituita. Erit er... dema tumor benignus. Vnde præſagiendũ eſt, ... hic tumor, benignus cum ſit, ſalubris & lõgus ... Cum curatio per indicationem ſit eligenda, ... er tria capitula præ oculis habere debemus, ... o ſex rerum non naturaliũ vſus & adminiſtra... cundo totius euacuatio & cuſtodia. tertio par... ectæ conſeruatio, & morbi remotio. Quo ad ... um, quoniam morbus eſt ex materia frigida, ... luit de loco ad locum, inſurgit indicatio retra... is, ſeu reuulſionis materiæ, & euacuationis et ... rationis. ſecundo quia materia eſt frigida, in... it indicatio, vt cauſa auferatur, & pars gene... alteretur calefaciendo illam. quæ alteratio per ... ur vſu ſex rerum non naturalium: Vnde aer de... ſemper exſiccari in hoc morbo. ſecundo cibus ... otus debet eſſe attenuans, & exſiccans, erit et ... alidus; ideo vinum conuenit, quia digerit & cõ... uit. Aduertendum, quod victus debet eſſe te-

nuis

De scyrrho. Cap. 16.

SCIRRHVM, moderni duritie...
pellarunt, quem Aui. 3. quart...
cap. 12. appellat sephiros, qu...
ciem Græci scirrhom appellāt...
numeratur inter illos morbo...
symptomata morbi explicant, & si non parti...
verò hæc nomina reperiantur durities, scirrh...
sephiros; eadem morbi speciem significāt. A...
Auic. error. primi. d. prima, cap. 1. sic describit. Durities e...
stema quietum, sedatum, destruens sensum, &...
manens, permanens in membro in eodem sta...
quo non est dolor. Hæc est descriptio, quæ aliq...
do est bona; sed secundum aliquas partes red...
scriptionem multum particularem; quia in no...
quisito scirrho non est destrictus sensus, est t...
scirrhi species. Gal. in lib. de tu. prætern. sic...
scirrhum describit. scirrhus est tumor durissim...
ne dolore. Est aduertendum, quod inter tumo...
materia nullus est æque durus, vt scirrhus: se...
mores ossiū sunt duriores scirrho. Causæ huius...
vt etiam aliorum tumorum: vt fluxio in humo...
crassis & viscosis, quibus humoribus excitatur...
xio. Addamus quod mala victus ratio multum...
dit ad hanc fluxionem. Addamus, quod tales h...
res crassi & viscosi generantur ex lienis & h...
tis affectione, aut ratione intemperiei, aut obs...
ctionis. Hinc est quod quandoque desinente qu...
na contingunt tumores scirrhosi, aut intrinsece...
extrinsece. Addamus quarto, quod hæmorrhoi...

aut n...

...is, prima quia rarò cum œdemate eſt plenitu-
...cundo quia cum œdema ſit morbus ex materia
...gna, non habet mala ſymptomata, nec eſt mor-
...magnus: ergo non competit ſectio venæ. Adda
..., quod in morbo humido, & corpore humido nũ
...n ſecamus venam. Verùm ſi œdema coniunga-
...inflammationi; tunc, cum mixtus ſit morbus, cu
...o etiam debet eſſe mixta, vtrique ſcopo ſatisfa-
...do. Reſtat ergo, vt cum in œdemate vt plurimũ
...acochymia, per medicamentum purgans eua-
...nus materiam peccantẽ. & Auic. inquit, quod
...per debemus illam euacuare, niſi aliquod ſym-
...na ſuccedat; & tamen Gal. nullam facit men-
...em de euacuatione. & miror certe cum ſit in
...ibus valde diligens. Euacuandus ergo eſt hu-
..., qui non eget multa præparatione, quia tenuis,
...oſus, & in motu eſt vnde facile educitur. Ego ſo
...dare oximell. ſimp. & mell. roſ. an. vnc. I. ß. cũ
...ctione de iua. poſtea exhiberẽ pilulas cochias,
... optimæ ſunt: & illis vtor, quia euacuant omne
...us phlegmatis ſine corporis alteratione. Eua-
...to corpore, tunc debemus calidis & roboranti-
... alterare. His peractis debemus ad locum affe-
...m accedere. Sed prius aduertendum, an œdema
...per ſe morbus, an ſymptoma conſequens ad mor
...n: Si ſecundum, tunc non curatur, niſi remouea-
... morbus, à quo dependet, quia aliter nunquam
...abitur: Verum eſt, quod etiam ad locum læſum
...uid ſemper agendum eſt, ne locus vlceretur.
...a hydrops ſecundũ Hip. vlcera mala parit, Sed
...d agendũ, cum adeſt materia in loco? Dico quod

nuis & attenuans. debet vinum in parua qua[n]-te exhiberi. eodem modo, & cætera edulia exhibenda in parua quantitate, vt calor vale[at] ſumere illas humiditates ſuperfluas. Conueni[unt] pullorum & auicularum in arboribus degen[tium] & potius aſſa quam elixa: quibus ſemper e[...] dum parũ piperis, aut cinnamomi. aluus debe[t] per eſſe aperta, ſi poſſibile eſt; quod fit clyſte[...] alternis diebus ſaltem. Quidam volunt, vt ca[pia]-tur ſex caricæ cum carthamo per horam ant[e] [pran]-dium. mihi vero magis placet, vt capiant aloe[n] lotam, aut non lotam. quia vltra lenitionem [...] mit humiditates, & illas exſiccat. Conueni[t mo]-tus, ſi fieri poteſt ſine partis labore. ſit ſomn[us mo]-deratus. Paſſiones animi ſunt peſſimæ. Venu[s ...] quam peſſima, fugienda. ſecũdum caput prin[cipa]-le reſpicit totius corporis habitum; in quo eſt [obſer]-uandum (quia hec materia fluit ad partem) v[trum] tantum ab vna parte fluat, an à multis. Eſt n[...] dum, quod qui dormiunt ſub luna aut eius rad[...] mane ſemper ſuccedit tumor alicuius partis, [...] lis tumor fit ab vna parte determinata. Eode[m mo]-do in œdemate quandoque materia ab vna p[arte] tantũ, quandoque à toto corpore fluit. Vnde o[...] indicatio materiæ euacuationis, & partis tra[...] tentis aut partium roboratio; ne materia am[plius] generetur. Euacuabitur materia aut per par[tem] aut per totum corpus, ſi opus erit. Sed cum du[plex] ſit euacuatio, alia, quæ fit per pharmacum, ali[a per] venæ ſectionem, eſt aduertendum quod nunq[uam] in puro œdemate conuenit venæ. ſectio duab[us ...]

Dormienti ſub Luna, quid eueniat.

ca[...]

ſmarini, ſquinanthi ana parum. aluminis ro-
ilis communis an. vnc. 1. ß. capiatur poſca ſa
aceto aut lixiuio, & coquantur hæc omnia
ad tertiam conſumptam. In quo decocto ma-
amus ſpongiam. & illa madefacta vtimur vſ
ſtatum. In ſtatu vngemus tumorem oleo com
& ratio eſt, quia dolor genitus ex compreſſio
nouetur. ſecundo ne locus alteraretur ex va-
nedicamento. Vtemur poſtea ſpongia madefa-
lixiuio capitali tonſorum. & illam ſupra par
ibimus eo modo vt ligãtur fracturæ; quod me
nentum & ſi conferat, tamen Paulus notat,
omnis terra conuenit in œdemate, præcipue
gypſea. Aëtius verò notat, quod terra creta
ilaris conuenit: & ego vſus ſum, in ea coquen
tonicam, aut aliquid ſimile, miſcendo poſtea
r acetum. Quod ſi relinquatur betonica, &
tur parum ſalis: tunc eſt medicamentum pro
nate, quo putamus etiam vti in principio. Ad
Paulus, quod glaſtum mixtum cum ſale, & ace
ptime cõuenit: quod apud Paulum poteſt vide
apimus roſmarini, ſaluiæ, betonicæ, ãn. man. 1.
cochlear vnum, aceti parum, bulliant omnia
ue ad conſumptionẽ medietatis, colata decoctio
at paſta ex illa decoctione & terra, & permit
r parum ad ſolem. Quod ſi volumus magis re-
cutere, poſſumus addere acetum. quo medica-
nto poſſumus etiam in principio vti augendo re
cutientia, & diminuendo diſcutientia ſecũdum
gentiam.

talis eſt diſcutienda; & cum aliquo modo fluat,
repercutienda : & cum adſit parum doloris ill
ſedandus. ideo tres erant ſcopi, primus reſp
fluxionem. ſecundus partem affectam. ter
dolorem. Ideo debemus locum fricare cum o
rhodino & ſale, & hoc cum œdema eſt ſympto
Quòd ſi verus ſit morbus; tunc tantum duplex
ſcopus; reuellere primo ſeu remouere fluxion
partim repellendo, & partim diſcutiẽdo vſque
ſtatum. ſecundus ſcopus eſt diſcuſſio materiæ
xæ ad partem. Gal. Auic. & alij med. nos mo
vt fricemus partem panno, poſtea infundatur
gia noua in poſca, quæ ſit ex aceto & aqua inſe
potabili; & tale eſt medicamentum repellens
ue. Sumitur ſpongia noua, quia habet parum
admixtum, quo mediante exſiccat. quod ſi n
ſpongia deſit, accipiemus ſpongiam antiquam,
illam inficiemus aut nitro, aut ſale, aut mur
aut aqua maris. hac deficiente, vtemur lych
Tarſio, qua etiam materia caremus. Auice
vult, quòd vtamur panno duplicato, quod mihi
placet. Verùm talis ſtupa prius eſt præparand
lixiuio acerrimo, & parum aceti acris, ex qui
duobus fit poſca. demum parti eſt applicãda. Q
ſi talis medela non iuuaret; tunc acetum eſt au
dum, illi admiſcendo parum aluminis. Quòd ſi
non conferant, monet Gal. vt vtamur medicam
to ex Glaucio, quo cum careamus, cum prædict
conferunt, vtor hoc medicamento. Rec. fol. cha
meli, roſarum, myrtorum, abſinthij, ſtæchados
man. ß. balauſtiorum, nucum cupreſſi an. man. 1

1

rũ ſupreſſio ſunt cauſæ generationis horũ ma-
n humorũ : quod cõtingit præcipue mulieribus
chalibus, quæ cum ſepe patiantur menſtruorũ
reſsiones; tunc illa materia aſcendit ad mam-
& facit ſcrrhum . hoc & mala curatio medici
res ſuperfluè refrigerando parit ſcyrrhum;
icuntur ſcirrhi per tranſmutationem . Mate-
s cauſa ſecundum recentiores eſt ſuccus melã
cus: qui & ipſe diuiditur in naturalem & nõ
ralem: naturalis eſt ille, qui tranſmittitur ab
te ad lienem, & ex tali ſucco melancholico
ratur, exquiſitus, verus, & ſyncerus ſcir-
. Secundo dicunt quod ex melancholia non
rali fiunt ſcirrhi, qui ſunt in quatuor differen
ſecundum quod quatuor dicunt eſſe ſpecies non
ralis melancholiæ. Prima ſpecies, quãdo fæx
uinis aduritur, ex qua fit ſcirrhus non legiti-
. Secunda ſpecies, eſt quando melancholia
ſta fit ab aliјs humoribus, præterquam à me-
cholia . Tertia ſpecies, eſt quando per refrige
onem aut propter nimiam exſiccationẽ reddun
tumores craſſi; putà ex medicamentis : quæ
ies coincidit cum prima ſpecie naturalis melan
liæ. Quarta ſpecies non naturalis melancho-
eſt, quando melancholia admiſcetur aut ſangui
aut bili, aut pituitæ. Ex quibus eliciunt diuer
ſcirrhi ſpecies ſecundum diuerſitatem ſpecierũ
ancholiæ nuper enumeratarum. Verùm nõ ita
onimus materiam huius tumoris : ſed tantum
imus quod ſcirrhus habet materiã craſſam vi-
lam & lentam; quæ in partibus collecta; ira

illas partes reddit, vt si essent in lapide. p
illam tripliciter diuidimus, alia fit ex pituita,
ex sola melancholia pura. Tertia ex melanc
admixta alij humori. Ex quo colligimus dupl
esse scirrhum: aut scirrhus syncerus; aut nō
cerus. & talis distinctio non fit ratione ma
subiectæ, quia ex materiebus enumeratis o
bus potest fieri scirrhus verus, & non verus
distinguuntur per suas proprietates. s. vt hab
carent symptomatibus, vt adest & caret veh
durities, & vt est particeps, & expers sensu
doloris. Additur tertia species, & est quādo al
alius humor admiscetur melancholiæ: & tun
affectus mixtus, vt de alijs supradictum est.
affectus varia nomina sortiuntur secundum
rietatem humoris admixti. Sed dubitatur,
modo mixta pituita, cum melancholia faciat
rhum, cum inter sese sint contraria, quia
prietas œdematis est mollities, scirrhi verò
rities: Ideo dicendum, quod quando dicimus
pituita admiscetur, est audiendum, quod illa
tuita est tenax & crassa, quæ tertia species,
est admittenda, quia cum scirrhus semper sit
rus; non potest dici œdemosus, cum non possint
inuicem admisceri. Omissis recentioribus, qui
tantum speciem signorum enumerāt, est aduer
dum, quod duo tantum sunt signa durities sci
& priuatio doloris, & hæc sunt vera & insep
bilia signa scirrhi. Adde quod si in compress
scirrhi cum digitis careat sensu, tunc est co
matus, & tunc non recipit curationem, & pr

Recentiorū opinio refellitur.

...cum accidit circa articulos, vt circa genua,
...los, & alias iuncturas. talium verò curatio
...linquenda. Secundo si scirrhus non sit exqui-
..., nec declinet ad cancrum; tunc talis non est
...ndus, nisi dolor vrgeat. quia sunt cancri oc-
..., quos melius est non curare, teste Hippoc. in
...r. præcipue circa partem affectam, in reliquis
... aliqua possumus exhibere. In scirrhis verò
...habeant sensum, non est desperandum, quia
...ndoque curantur. Et tales duplici modo curan
...: vel per resolutionem, vel per maturationem,
...concoctionem, vel abscessum; Aduertendum,
...d semper debemus prius tentare resolutionem
...m maturationem. & ratio est, quia scirrhi
...transeunt in abscessus, rarò euadunt, quin
...seant in fistulam. Eosdem tres scopos serua-
... in scirrhi curatione, quos in alijs seruauimus.
...rimo debēt omnia attenuari & subtiliari, nam
...est subtiliandus & attenuandus pro posse, quia
...tum confert: Omne genus olerum fugiendum,
...cipue brassica, legumina omnia, carnes bubu-
... Eligendæ sunt carnes auicularum montana-
..., vituli, & similium. Conuenit etiam vi-
...n purum & bonum, nisi scirrhus fiat ex a-
...lione, & tunc vinum est diluendum aqua.
...ercitiorum habenda est ratio, & conueniunt ni-
...ars læsa afficiatur: sint tamen moderata. Ex-
...mentorum quoque habenda est cura aluum le-
...ndo aut clysteri, aut aliquo consimili, alternis
...em diebus. Idem dicitur de alijs rebus non na-
...alibus. Secundum caput versatur circa habitū

totius corporis. Considerandum est, cum p
humor craßus, an sit exustus, an non exustus.
cen. vult quod quando venæ extuberant, m
tur sanguis. Cui est consentiendum, quia op
succedit, & hoc rationabiliter; quia cum h
non possit nisi difficulter præparari, debemu
mores minuere venæ sectione, dummodo scop
cessarij scilicet ætas & virtus consentiant.
paramus postea humorem cum sirupo de beto
regis, sabor, de fumoterræ, cum decoctione
lissæ, boraginis, sumach, & fumiterræ. Pr
ratis humoribus, sunt euacuandi cum cortice
bori nigri infusi in sero, aut mirobalanis nigr
electuario Indo maiori, cum sena, lapidibus
zuli, & Armeno, & ego vtor istis lapidibu
tis nouies; attamen adhuc soluunt, vt elleb
niger. etiam conuenit confectio hamech. Eua
to corpore deuenimus ad partem affectā, quæ
euacuatione propter tumorem; & euacuati
bet esse insensibilis: & talis fit medicamentis
dis & siccis. Verùm dubium est, ne augeatur
citas, & tunc reddatur incurabilis, agemu
modo, quo agit sol in rebus liquabilibus. nam
apposita soli, sensim liquefit. Vnde medicam
debent esse valida, in passiuis temperata, m
ctica dicuntur, & emollientia. Horum medic
torum triplex est genus. Primum sunt medi
pinguedines, & mucilagines. inter medullas
cipatum obtinet ceruina, secundo vitulina,
calida est, & humida. inter adipes principatū
tinet adeps leoninus, eius loco vtimur anser

vrsino. vtimur etiam adipe gallinaceo, boui- hyrcino, caprino. & isti sunt gradus calidita- n modo procedendi. Mucilagines sunt istæ, pri ex rad. altheæ. Secũdo ex fænugræco. Tertio sem. lini. Quarto cũ diachylone. Quartũ genus dicamentorum peregrinorũ, vt est bdelium, gal um, ammoniacũ, gummi. s. mastix ægyptia. et solemus miscere cũ superioribus. Nos vt pri- vtemur medicamento tenuium partium, vt si ndamus partem affectam in oleo anodino, imò ius in ol. antiquo & rancido, postea inungamus tem pinguedinibus. postea addimus gummi il- donec locus reddatur mollior. cum verò nobis icatur, quod materia est digesta; tunc debe- s vti exsiccantibus. Ego vtor medicamento optimo cum successu, quod tale est. Rec. mar- sitam, à Græcis pyrites dicitur: & igniatur ter quater: & ignita imponatur in aceto, & suffu getur locus læsus: postea superponatur ammo- cum infusum in eodem aceto. Est etiam eratũ marchesita, quo vtor etiam in scrophulis opti- cum successu: non apertis cerato illo & vsu il- s lapidis marchesitæ mihi succedit quandoque tra concoctionem resolutio in maximis tumori- s; non dicam durissimis, sed valde duris. No- ndum, quòd semper in scrophulis apertio est fu- enda; imò resolutio tentanda: quod mihi sæpe ccedit à principio cum mollitiuis supra enarra- , postea cum suffumigijs marchesitæ, & cum nplastro eiusdem lapidis. vel eius loco admisce- us lapidem pulverizatum cum diachylone cum gummis.

*gummis. Sed vnum est aduertendum, quòd so-
lutio & mollificatio per interna est administran-
da, ne alterutrum extremorum contingat. ...
etiam Rasis medicamento ad hunc modum. ...
bdelij, ammoniaci, galbani, singulorum pa...
æquales, terantur in mortario, cum oleo de ...
(quod Græci balanum myrepsiam, Latini g...
dem unguentariam vocant) aut de lilio. De...
cum mucaginum fœni græci, seminis lini, &...
cuum, pondus omnium prædictorum, terantu...
mnia simul, donec in unum coëant. Galenu...
eam rem magnopere commendat corticem rad...
althææ (quam, inquit, vulgus anadendrom...
chen, quasi dicat arborescentem maluam voc...
anserino, vel gallinaceo adipe liquatam, & ...
eo contusam, atq; in cataplasmatis forma reda...*

De cancro occulto, & vlcerato. Cap. I...

B*ILIS atra triplex reperitur in cor-
pore humano. prima nempè ad mo-
dum fæcis vini gignitur. Hæc ...
probe repurgatur, nihil eius in ve-
nas præter naturam colligitur. ...
purgatur autem à liene hanc ex iecore attrahe...
aut natura per hemorrhoidas, vel locos mulieb...
naturaliter propellente. Cum igitur natiua ...
mantis temperies hunc humorem prauum ge...
rat, ad idque confert victus ratio, & lien ad...
quod gignitur, valēter trahit, nihil eiuscemodi ...
crementi in venis colligitur. Contra verò plu...*

congeruntur, si iecur ad eiusmodi excrementi
reationem sit pronum, victus ratio crassum
lentumq́ue sanguinem gignat, lien imbecillius
ahat, suppressæq́ue sint mariscæ, aut in mulie-
s menses. Secunda ab hac fit, ubi amplius in
uo loco calida efferbuerit, aut putruerit, aut
quouis modo incaluerit. atque hæc longe ma-
ior est, quàm prima: tanto quidem, quanto ca-
r fuerit, maioremq́ue acrimoniam contraxe-
Tertia uerò ex bile retorrida ortum habet,
sertim uitellina, quæ calfacta non minus quàm
est malefica. Ex primo genere nascuntur can
minimè quidem vlcerati, quos latentes vocāt,
ondum acrimoniam contraxit differentem, pro
moris conditione, curationem habentes. Nam
niger & crassus sanguis apparet, non sine chi
gia: vbi verò non admodum crassus uidetur,
hac curationem recipit. Vlcerati autem can-
ab atro humore fiunt, qui iam leuem quandam
imoniam contraxerit, non dum tamen tantam,
iam maleficus sit. Nam ex hoc nascuntur car-
culi, de quibus suo loco disceptamus. Igitur
cer occupat cum reliquas corporis partes, tum
ximè laxas, cuiusmodi sunt nares, labra, mam-
, & id genus aliæ natura fungosæ, & inanes,
indeq́ue humorē crassum recipere idoneæ. Cir-
hoc malum venæ intumescunt, & expanduntur
aliter, atque cancri aquatilis pedes: unde no-
n cancri hoc uitium adoptauit. Adde quòd tam
iculter ab eis partibus quibus inhæret euelli-
, vt cancrorum aquatilium morem agat, qui lo-
co,

Cancri ex quo humore oriatur.

co,quem ſemel appræhenderit,pertinaciter hæ
Coloreque ſubnigro, eiuſcemodi animalis ſupe
cialis color apparens iudicatur. Cum autem c
cer hoc pacto deſcribatur, ut ſit ſpecies quæ
tumoris duri, inæqualis, venoſi, rotundi, col
fuſci,liueſcentis, & nigricantis, & moderatè
di,neſcio cur recentioribus quibuſdam vnus m
bus, vna cauſa, & vnus tumor ex eodem hum
congenitus in duos nimirum morbos diſtinctus n
pe fuerit. Sancitum enim cùm ſit, vt cum ul
re, phlegmon aliquandò accidat, cum vlcere
mor aliquis,cur etiam cum tumore non coniun
tur alius? vel cùm ſciamus certo quòd vulnus
vt talis morbus curatur,ſed interueniente (vt
rimum) vlcere, mirum quidem eſt cur Tagaut
& qui eum ſectati ſunt cancrum ipſum modò
cus,modò tumorem eſſe conſtituat. Ipſe enim
libellum de tumoribus præter naturam agit, c
crum inter ipſos tumores conſtituit cap.15. &
bro deinde de ulceribus cap.19.inter cætera ul
ra eundem conſtituiſſe eſt uiſus, ſic dicens. C
crorum (ut in tractatu de tumoribus præter na
ram diximus) alij cum exulceratione, alij c
vlcus fatigant. Sed quoniam de eodem morbo
diuerſa capita tractare firmiſſimis rationibus
ſurdum eſſe ſcimus, ne in eundem errorem inc
ramus, hoc unico capite primum de cancro, u
mor eſt, agemus, & poſtea de eodem cum ulc
interuentu. Neque enim cancer à cancro diffe
niſi quòd tumor canceroſus, ſiue apoſtemato
primum eſt, poſtea leue interuentu (vt dixim
acrimo

Cancri deſcriptio.

Tagautij error.

...er crassior fuerit, ac nigrior, tanto deterior ...lus erit. Cancer recens, & qui ex humore ...s inueterato constat, minusque tumentes ue...exerit, curationem admittit. nam medica...is huiusmodi humor cedit. Itaque uacuandus ...ut mox dicemus. Crassus uerò non cedit, ideo ...chirurgia non curatur: quæ cum sine ægro...s periculo ministrari non possit, temere adhi...a non est. In eo curando scopus est, ut humor ...uitium procreans uacuetur, deinde affecto ...remedium adhibeatur. Ab ipsa uacuatione ...r nos auspicari oportet: primum sanguinem ...ntes quantum ipsa res efflagitat: deinde pur..., per initia quidem mitioribus quale epithy...n esse constat, utentes: deinde uehementiori..., paulatim vim eorum augentes, pro vt diuer...m euacuationum formæ, ac exempla sequen...ro, & multarum materiæ septimo libro abun...os docent. Nam si per initia medicamentum ...ibeas, quod vehementer trahat, non sequente ... crassóq; humore, sanguinem & carnes eliqua ...naturamq; irritabit. Sin mite, ac blandum, mul... naturæ negotium facesset, sed leniter trahet. ...ue blandis ac frequentibus purgationibus vti ...rtet, paulum, vt dixi, vim inaugendo, tantisper, ...n restituta sanitas sit. Sic enim quod magna vi ...el educi sine incommodo non potest, sensim tuto ...vacuatur. Cæterum quibus suppressæ sunt solitæ ...retiones, prouocentur. Imperanda quoq; victus ...o est, quæ tenuis sit boniq; succi, cuiusmodi sunt ...mor hordei, omnis generis aues, p̃ter palustres,

Cancrorũ curatio.

piſces ſaxatiles, ouorum ſorbiliũ lutea, & eiu
di; olera item, quæ refrigerãtis atque humecta
naturæ ſunt, veluti malua, blitũ, atriplex, cuc
tæ, citrulli, borago, in cibis permittũtur, præſ
ſi caliditas citra febrem in particula laborant
fuerit, quo tẽpore lac bubulũ à quo butyrũ
extractum, vel ſerum lactis tutò offerri poteſ
diligenter obſeruandum, ne in ventre concre
quod cauebitur, ſi mel illi admixtum ſit, aut
quo veſcimur, exiguum. Quod ſi ob iecoris ca
tem & ſiccitatem craſſus in corpore ſanguis g
tur, cibis adhuc magis refrigerantibus, & h
ctantibus vtendum eſt. loco autem dolenti i
nenda remedia ſunt, quæ repellant, & digeran
nimè verò irritent. Repellentia imponenda ſu
ante purgationem, & purgationis tempore:
rentia verò, vbi integrè corpus repurgatũ eſt
verò mediocriter, mixtum ex digerẽtibus &
mentibus. Quæ autem imponuntur neque imb
liora ſint, neque valentiora. Hec enim quod i
nis eſt tenuius, digerunt ac repellunt: craſſius
nec euocant, nec reprimunt. Illa verò nihil eff
Igitur ſi vehementioribus per initia vtaris, t
rem quidem minues, ſed quod relinquitur reſo
ni contumax reddes. Quare mediocribus opus
quæ nec ob imbecillitatem vincantur, nec pro
vehementiam ſuccum craßiorem efficiant. Ca
neque hæc mordeant, ne vitium irritent. ita
eiuſmodi remedia viribus ſint mediocria, &
tate minimè mordacia, cuiuſmodi ſunt vſta,
taq; metallica, item ſolani ſuccus, quo linteũ

imoniæ occurrit ulcus, complicaturque id ge- morbi cum altero duntaxat morbo. Igitur de primum agere instituimus, quos Hippocrates ntes nominauit, hoc est minime ulceratis, quo- n initia uix comprehendi possunt ad paruuli ci is magnitudinem, ita vt mirum non sit si uul- tunc lateat, neque primis illiusmodi iactatis minibus eum tollere nequaquam curet, sed in lem ut concrescat. Quandoquidem tam magnos cros uidisse in quibusdam memini, ut peponis gnitudinem superarent, neque latere eos uix dem uulgo posse. Signis uerò id genus cancri di- guendum erit, ut & cæteri omnes morbi, at- eadem à colore, forma, symptomatibus, & ilibus. Color enim circa locum affectum fu- , siue liuidus perspicitur, forma inæqualis, du- e rotunditateque particeps, turgidis in circui- enis: delirium aliquando adest, dolor conti- us (quicquid Galenus dicat) calor extraneus, circe sedem ipsam affectam punctura seu ictus cipiuntur. Cum uero ulceratus is morbus est, ıor, durities, dolor, sordes, & inæquale ulcus picitur; ulcusque horrendum, labra habens tumida, & humorum concretorum colluuies gna uisuntur. At quæ pura uidentur, liuida, ulenta, subrubra, & cruenta apparent: sa- inde manat continuo tenuis, aquosa, nigra, fulua, grauiter olens. Hæc itaque signa can- vlcerati traduntur, quæ diligenter obseruanda, antequam curentur: quandoquidem quodlibet minimum ulcus, quibusdam pulueribus super- iectis,

Cancri oc- culti, signa.

...catum imbuitur, & loco affecto admouetur, su-
...q; mollis lana imponi debet, quæ eo succo subin
...inspergenda est, ne siccescat. Plumbum item elo
...m, & vstum, & alia id genus, ex quibus tempe-
...ntur medicamenta ad hunc modum. Recipe ar-
...ti spumam, & cerusam in plumbea pila cum
...o rosaceo, & in sole tantisper terantur dum plū-
...colorem, quod ex his fit, vnguentum nactum
...Aliud quod habet plumbi vsti & eloti, pompho
...is, thuris singulorum vncias quinque, absinthij
...ciam vnam, olei rosacei selibram, ceræ sescun-
...m, succi solani, vt satis est ad vnguenti crassitu-
...em. Aliud etiam ex Theodorico quod recipit
...i rosf. ceræ albæ ana vncias quinque, succi grano
...n rubrorum, solani vncias quatuor, cerusæ lotæ
...cias duas, plūbi vsti, & eloti, pompholigos ana
...ciam vnam, thuris vnc. semissem. Aliud ex
...pollonio à Galeno vsurpatum, quod habet olei
...l ros. vel omphacini heminam, quod in pilam plū
...um infusum tantisper sub sole, cocleario etiā plū-
...o agitari debet, aut pistillo plumbeo teri, donec
...ssescat, nigrescatq; adeo, vt plumbi colorem re-
...at: deinceps seorsim terat̄ lithargiri libra vna,
...usæ tantundem, & cum oleo admisceantur, &
...vnguentum. Aliud ex Paulo, quod accipit can
...rum fluuiatilium crematorum, & cadmiæ parē
...dum, in pollinem coactus inspergitur, aut cancro
...n cinis cum cerato inspergitur. Quod si vlcera-
...cancer occurrat, curariq; admodum desideret,
...nito suis signis euidenter affectu, mimirū à dolo
...tumore, duritie, erosione, inæqualitate, sordibus,

Cancri ulcerati consideratio.

AAa horridoq;

horridoque aſpectu, & concretu humorum coll
ingrata non ſine chirurgia leuari poteſt. Ergo a
cuatione (vt diximus) curationem auſpicabim
deinde totum quod vitiatum eſt, prorſus exc
mus, ſic vt nulla ſuperſit radix, patiemurq; ſa
nem effluere, ac preſſis vicinis partibus craſ
ſanguinem exprimemus. Poſtea alia vlcera
militer curabimus, vel viuotenus aduremus,
contritas cantharides ex alumine, & cyprino
imponemus, vel antimonij præparati puluere
ſine lucro vtemur. Quod ſi à ſectione & vſtio
quæ fit ignito ferramento abſtinere velimus ad
topica medicamenta leuia occurremus, cuiuſm
hoc eſſet. Recipe ceruſæ, vnc. ſem. caphuræ, dr
duas, plumbi vſti, drac. vnam, abluantur omni
aqua roſacea tertia, aut quarta vice, deinde a
pe bol. armeniæ drach. ſem. ſucci ſemperuiuæ m
ris, olei roſ. & ceræ, ana, quantum ſufficit. fiat v
guentum, & linteis albiſſimis vtatur. Hoc au
medicamentum ad octauam vſque vel decim
diem commodè inſeruire poterit, ſed cum aſſ
iam fuerit in eiuſcemodi facultate natura ægr
tis, tanquam ſibi familiare nutrimentum ret
eoq; lætatur, & ideo hoc alterum medicam
per totidē adhuc dies inſtituemus, quod hoc p
componitur. Recipe ſulphuris virginei, thuris
ſalis gemmæ vſti in ouorum corticibus, fiat p
ad parem modum ſingulorum, omnibus permix
& loco vlcerato impone. deinde. Recipe ceruſ
pholygis (quem & tutiā vocant) ana vnciam
miſce cum oleo roſaceo, & ſucco portulacæ de
to, ſe

cundum artem fiat unguentũ in pila plumbea, vt diximus modo vtatur. postea ad subsequẽs eniamus. Recipe vitrioli albi, ellebori nigri, sul ris viui, auripigmenti, lithargirij, calcis viuæ, ninis gallæ argẽti extincti, viridis æris, an. dr. s, misce fiatq; puluis, deinde recipe succi depu , boraginis, scabiosæ, fumiterræ, ana vnc. tres. iant lento igne, & adde fæcis olei veteris, vnc. s, aceti optimi tantundẽ, & cum prædictis pul- bus ebulliant, & vtere. At si eiuscemodi medi entis minimè quidem hic morbus cedat, tandẽ xtremum tanquam remediũ deueniemus, hoc rsenicum sublimatum, cuius egregias dotes a iam alias commemorauimus. Quod si peri- m ex eiuscemodi medicamentis timeamus, sat rimus si hunc augeri prohibeamus, his, quæ su- diximus medicamentis. Excidi autem vt plu- m non potest sine magna sanguinis eruptione, venæ arteriæq; amplæ sunt, quæ sanguinem im icum recisæ effundunt. Has si arcendæ profu- is gratia, laqueo comprehendas, ingenti dolore ietur. Sin eius mali radices exurere velis, ne- hoc quidem sine graui iactura vicinarum par- fiet. Tutius igitur, cum contumaciam morbi s videamus, à vehementibus medicamentis inebimus, solis lenibus, & quasi adblandienti- contenti, præcipuè in maximè vlceratis can- . In quibus si non aliud agamus, saltem saniem amus.

Libri quinti, hoc est de Tumoribus præter naturam curandis, finis.

ANDREAE VESSALI
BRVXELLENSIS,
HISPANIARVM REGIS PHILIPPI ETC. MEDICI,
CHIRVRGIAE MAGNAE LIBER SEXTVS,
HOC EST ANTIDOTARIVM.

De medicamentorum purgantium administratione. Cap. I.

M*VNIA, & officia chirurgi, in quibus vniuersa artis ratio sita esse uidetur, tria sancita sunt: aut enim continuum soluit separat, aut diuisum cogit in probamq; unionem ducit, aut superfluum amputat. Continuum profect hactenus diuisit chirurgus præcedētibus quinque libris, incidendo, excindendo, venam secando, scarificando: diuisum coniunxit, uulnera agglutinando, luxata reponendo, fracturas curando: superfluum resecauit, tumores præter naturam auferendo, idque manuum ministerio, ut dum ganglia, atheromata, scirrhos, nodos, strumas, & id genus alia varijs modis extirpauit. At quoniam chirurgi officia esse diximus duplicia, nempè manuaria &* med-

Chirurgi officia.

dicinalia: absoluto integrè manuali munere, ab-
itisq; conuenienti, ac necessaria insertione sco-
quibusdam medicinalis partis; hoc est præposi-
proba uictus ratione, quæ uulneribus curandis,
cessibus, ulceribus, tumoribus, fracturis, ac lu-
ionibus debetur, atque sanguinis missione, ad
quas medicinalis officij partes propius accede-
s, nimirum ad purgationem, & quæ affectis lo-
topica adhibentur auxilia, unguēta, emplastra,
s, pulueres, cataplasmata, & id genus similia
enientes. Purgatio igitur, est humorum qui &
litate intentiore, & quantitate maiore adaucti
quàm eorum temperies sanguinis inculpatè ge
ando necessaria egeat euacuatio. Qui autem
quibus purgantia medicamenta dari possint, tū
um patebit quum quibus purgantia dari non
ent demonstratum erit. Sunt igitur duodecim
inum genera quos attrahente cathartico pur-
e non licet: nam qui symmetro, ac commode-
sunt corpore ijs aluus catharticis soluenda non
Quum enim purgans non inuenit in corpore
nores præter naturā colliquato corpore ea quæ
secundum naturam educit. Qui phlegmone
rna laborant ij à purgantibus abstinere debēt:
dum medicamentum cucurbitæ modo ex om-
s corporis partibus ad se humores trahit, tan-
abest, ut interna phlegmone decrescat, ut mul
agis augescat. Quibus est uitæ ratio intempe-
ijs frustra purgationes præscribuntur: quan-
enim putredinis purgatio subduxerit tantum
ruptionis intemperata uictus ratio addiderit.

Quæ homi num gene- ra, purgare non licet.

*Quibus largo uentres fluxu soluuntur, ij purga-
nes non ferunt. quòd periculum sit ne tum nat-
motu, tum purgantis ui largiore facta purgati-
uiribus destituatur æger. Qui adeo imbecillis ---
uiribus, ut eorum salus desperata sit, ij cum eo-
uita potius alimento sit confirmanda quam pur-
tione periculo mortis exponenda purgantibus
sunt exagitandi: nam præter id quod nibil proj-
mus, remedia quæ alijs profuere & profutura p-
infamamus. Quibus uentriculus subuertitur ij
thartica assumenda non porrigitur, sed uena ap-
ta si uires ferant curamus: frustra enim medi-
mentum assumitur, quod assumptum reijcitur:
cedit & hoc quod natura uiolento illo motu deb-
tatur. Corpora quæ crudis humoribus abunda-
largis purgationibus non sunt exhaurienda:
paulatim humoribus corruptis potius leuanda
optimis alimentis reficienda: etenim uehemen-
tharticum crudos & uiscidos humores mouet q-
dem, sed motos non educit. itaq; attrahēte med-
mento & retinente natura afficitur æger ma-
molestia. Quod si eos eduxerit purgans, cum
na pars eorum quæ sunt in corpore sint præter
turam, copiosior fit euacuatio quam ægri uires
rant. Febre laborans ardente aut alio quouis m-
bo acuto nisi turgeant humores purgationi est i-
ptus, tum quia cum hic morbus cito extremos
bent labores nō dat indutias, nec spacium ad hu-
res expulsioni præparandos: quare si purgare
tes crudos humores reluctante natura quæ a
concoctionem nihil mouet, euelles: tum uero qu-
cri-*

...es & naturæ motus impedies. Itaque non pur-
...te sumpto sed clystere iniecto aluus emolliēda
... Mulieres utero gerentes non purgantur nisi ma
... turgente inter quartum & septimū mensem:
... primo secundo tertio septimo octauo & nono
...gari nullo modo debent: cuius rei causa est
... catharticum ante quartum mensem menstruū
...uinem nondum confirmatum discutit, & post
...um mensem fœtum iam maturum sua ui dele-
..., & naturæ perturbatione extinguit. Pueri
... decimumquartum annum quod in his per in-
...ibilem transpirationem plurimum spiritus eua
...ur et eorum substātia mollis facile dissoluatur:
...s vero post octogesimum annum quod eorum
...us frigidum & siccum imbecille sit, purgan-
...s non debilitandi. Qui magna in aliquam par
... decumbente fluxione laborant, suntque cras-
... frigidis humoribus pleni, ij non apte purgan
...sumunt, quod humores medicamenti calore
... in partem affectam defluant. Denique qui sunt
...ore nimis obeso, aut nimium gracili, quod illo-
... calor natiuus debilis facile extinguatur, ab hu
...odi pharmacis abhorrent. Restat igitur ut ij
...n purgationes ferant, qui sunt impuris referti
...oribus: sine interna inflammatione: absque
...na humorum crudorum defluxione: sine uen-
...luxu: qui nausea non laborant: qui acuto mor
...on uersantur: mulieres sine fœtu: qui sunt fir-
...uiribus, integra ætate, corpore quadrato: qui
...mo aluntur cibo: qui habent coctos humores.
...d ergo? senes, pueri, abundantes crudis humo-

Purgationes, qui ferant.

 ribus

ribus utentes prauo alimento corpore obeso ... gracili inflammatione laborantes, aut alia qu... fluxione grauidæ mulieres, qui sunt uiribus im... les omnino purgantibus abstinebunt? minime... ro: ij enim omnes & si purgantia attrahendo ... comprimendo non ferant, iuuantur tamen ijs, ... leniendo aluum soluunt. Hæc uero sunt ptisana, ... meli, cassia, tamarindi, manna, mulsa, uiola, mi... lani, & alia eius generis simplicia, quæ libr... ptimo abunde reperiuntur.

Temporum quibus potiones tuto dari p... sunt particularis descriptio. Cap. 2.

POTIONIS *exhibendæ tempu... gitur sumpta indicatione à par... anni, à partibus diei, à natur... morum morbos efficientium à ... poribus morbi & symptoma... Symptomata quæ hic considerantur sunt cri... paroxismus: in quibus nec cibus nec medicam... dari debet, propterea quod natura humori co... do & expellendo intenta à tã necessario oper... est euocanda ad conficiendũ aut alimentũ, aut ... dicamentum. Tempora autem morbi sunt prin... status augumẽtum & declinatio. in statu poti... non dabimus, partim quia tunc symptomata ... vehementissima, partim quia natura est eo ... pore ad humorem coquendum maxime occup... ergo aut in morbi augumento, aut in declina... purgabimus à partibus diei sumpta indicati...*

exh...

ibebitur purgans medicamẽtum in aurora, quo pore facta ciborum concoctio est, atque sto-cho vacuo, ne medicamentum cibos corrũpat, sic putrefactionem augeat; aut vis medicamen bis impediatur, quemadmodum quæ concoctio-a adiuuant, non statim à cibo præbentur, sed lo post cibum. Calida enim sunt & cerebrum oribus obnubilãt. & sæpe etiam coctioni sunt ciæ suo calore, vt diatrion pipereon simplex, citonites, diacalaminthes, & huiusmodi. Quæ ferunt distributioni chili detumescente ventri-o administrantur, sicut quæ flatus dissoluunt et rigunt cruditates tribus horis ante cibum præ-i solent: vt etiam quæ excitant appetentiam, ulo ante cibum: & quæ cerebrum roborant sta-n à cibo præbentur: ita & præparantia humo-, incidentia, & dissoluentia, duabus horis an-cibum: somnum conciliantia hora somni, & rgantia quatuor horis dantur ante cibum. Indi-tione sumpta à partibus anni non purgabimus ate propter nimiã caloris natiui à calore exter-dissolutionem: nec hyeme ob poros corporis fri-litate clausos, nisi nos magna cogat necessitas. umores indicant purgandi tempus: nam si humor plane putrefactus, concoctus, præparatus, sine ora cæteris consentientibus educendus erit: si erò semiputris, post coctionem, ad æstiuos mor-s cauendos, vere: ad hiemales verò, autumno rgabimus. Sed tamen quæ dicta fuere, ea intel-gi debent, dum humores parti alicui adhæreant, purgantia attrahendo sint cathartica: nam

turgentibus

turgentibus humoribus, & leniendo, purgãdo medicamentis quouis anni tẽpore non expectata coctione in principio morbi, post tamen accessionem extra crisim, stomacho vacuo, mane aluum ducemus. Parti autem alicui affixo humore plane corrupto post concoctionem extra paroxysmum mane ante cibum, tempore æstatis lenientibus medicamentis, alijs autem temporibus vehementioribus agemus. Quod si humor non prorsus corruptus sit, sed ad corruptionẽ tendat, autumno ad hibernos: vere ad æstiuos morbos fugiendos post præparationem extra accessionem in diluculo ante cibum purgabimus. Atque hæc de temporibus, quibus potiones tuto dari possunt breuissima methodo atq; enarratione hoc loco dicta sufficiant.

Eorum, quibus purgamus per particularia enarratio. Cap. 3.

QVI sint purgandi, quo tempore purgatio fieri debet, iam expositum fuit: reliquum est, vt per quæ purgatio fieri debeat, singulatim explicamus: & cum purgatio ipsa sit vel vniuersalis, vel particularis expleta parte vniuersali superioribus libris, cum de venæ sectione ageretur, reliquum est, vt de particulari in futurũ pertractetur. Particularis est vomitus, clyster, balanus, pessus, apophlegmatismus, errhinũ, de quibus hoc capite dicere statuimus initio ab ipso vomitu ciẽdo suscepto. In vomitu igitur

Particularis purgatio.

o consideramus, qui sint apti ad vomendum:
uæ moueatur vomitus, quo tempore sit mo-
is: quibus ægros præparamus: quæ sit po-
sumendæ quantitas. Apti sunt ad vomen-
, qui sunt absque dolore capitis, sine inflam-
me interna: qui habent partes abdominis &
riculi robustas: quibus sursum materia fer-
qui habent thoracem latum; qui assueti fue-
vomitui. Qui non sunt morbo extenuati: qui
sunt tabidi; qui fuerūt ante præparati. Præ-
tur autem tum mulsa cum hyssopo cocta; quæ
res crudos coquunt, extenuant, & incidunt:
verò cibo humidiore & quiete; quæ neruos,
enta aliasq; corporis partes sicciores hume-
, & corporis meatus aperiunt; quod fit, vt
tur conuulsio; humectāt cibi temperati. Vo-
s concitatur æstate post assumptionem ciborū
m & salsorum, post coctionem humorum, &
oris præparationem, post accessionem, nisi ea
ria sursum moueatur. Quantitas decocti vt
imum ad summam vnciarum quinque ascēdit
vncijs duabus oximelitis. Forma verò vo-
rij præcipue ad pituitam educendam eiusmodi
it, nempe. Recipe radicum narcissi, sessa-
lis, ana vnciam vnam, seminis anethi, & na-
ij an. drach. vnam, radicis ellebori albi drach.
. fiat decoctio ad vncias quinque colo trāsfu-
quibus ad oximelitis scilitici vnc. duas fiat vo
ria potio, quæ tepida detur post esum rhapha-
m; immittatur in œsophagum penna oleo in-
ta ad irritandam virtutem expultricē. at verò
quia

fusis, adde olei violacei & liliacei, mellis
cei, ana vnciam vnam sem. lohoch de caſ-
iaprunis, ſimpl. ana vnciã vnam, hieræ picræ
n. drach. 5. ſalis drach. vnam ſem. miſce fiat
r; iniſciatur mane horis tribus ante cibum.
eris bilem purgantis exemplum. Rec. radi-
althea, biſmaluæ ana vncias duas, foliorũ mer
lis, helxines, acanthi ana manipulum vnum,
orum damaſcenorum, vuarum paſſarũ mun-
rum ana paria. 5. ſeminum melonis, cucurbitæ
ucumeris, ana drach. tres, florum nymphea,
& bugloſſi, ana pug. vnum, fiat decoctio in
nti quantitate aquæ ad conſumptionem tertiæ
s. De iure colo transfuſo accipe librã vnam
em. olei de lilio & amygdalarum dulciũ, ana
am vnam ſem. mellis violacei colo trãſmiſſi,
am vnam, catholici, diapruni ſimplicis, ana
am vnam, ſalis drach. 1. fiat clyſter. Clyſteris
tam educentis exemplum. Recipe radicum
nij, acori, aſparagi, ruſci ana vnciam ſem.
podij querni vnciam vnam, folia betonicæ, me
hylli, hyperici ana manip. vnum, maluæ, biſ-
æ, violarum, acanthi ana man. ſem. carica-
paria quinq;, ſeminum vrticæ, dauci an. drac.
, florum ſambuci, & chamameli ana pug. 2.
decoctio ad lib. vnam ſem. adde olei anethi,
bſinthij ana vnciam vnam ſem. mellis roſa-
vnciam vnam, trochiſcorum alhandal drach.
ſalis gemmæ drac. vnam. Fiat clyſter; iniſ-
ur mane. Clyſteris melancholiam educentis
mplum. Recipe quinq; radicum diureticarum
ana

ana drach.duas, polipodij quercini drac. 3. ſ... thimi, epithymi ana drach. 4. ſcolopendriæ, ... maluæ ana manip. vnum, ſeminum fœniculi ... ana drach. 3. florum violarum, bugloſſi, inty... pug.duos, fiat decoctio ad libram vnam. ... poſtquam colo tranſiectum fuerit ius, mell... thoſati vnciam vnam ſem. olei anethi vnc. ... catholici, confectionis hamech, an. vnciam ... ſalis gemmæ drach. vnam. fiat clyſtere. Ene... adſtringentis exemplum. Recipe radicum... barbati, conſolidæ maioris ana vnciam vnã ſ... plantaginis, caudæ equinæ, burſæ paſtoris, ... an. manipulum vnum, baccharum lauri, g... recentium ana paria ſex, ſeminis portulacæ... zæ toſtæ ana drach. 6. fiat decoctio in aqua... bis ad lib. 1. adde tragacanthi, gummi arabi... drach. vnam. & ſemis, ſucci ſorborum recen... depurati lib. ſemis, olei myrtillorum vnc. dua... clyſter. inijciatur mane longe à paſtu. Ene... flatus diſcutientis exemplũ. Recipe rad. ga... vnc. 1. fol. abrotoni, origani, calaminthæ an. ... 1. ſemin. rutæ, agni caſti, an. vnc. ſem. florũ ... loti. antheos, ana pug. 2. fiat decoctio ad librã... Adde diaphœnici vnciam ſem. oleorum rut... anethi ana vnc. ſemis, mellis anthoſati dra... fiat clyſter. Forma metrenchytarũ. Metren... tes eſt clyſter, qui ad menſes aut mouendos, a... ſtendos in matricem inijcitur. Item quæ ad t... res præter naturam diſcutiendos, aut ſolut... continui perſanandas. Conſtat autem met... chytes vncijs ſex aut octo medicamentorum:...

Metrenchytes quid ſit.

pellendo conuenientium pulueris aut electua
rgantis si morbus exigat vncia sem. inijcitur
ore somni, retinetur sex horis plus aut minus
itura morbi: præscribitur mulieribus loco
. virginibus insessus instituitur. Metrenchyte
s muliebres melancholicos educentis exem-
. Recipe sabinæ, rosmarini, valerianæ, thymi
an. vnũ sampsuchi, smyrnij, feniculi an.man.
coquantur in sufficienti quantitate aquæ. De
to colo trãsfuso accipe vncias sex. In quibus
ue styracis drac. duas, catholic. vnciam sem.
ietrenchytes: inijciatur hora somni. Metren-
menses sistentis exemplum. Recipe absinthij,
riæ, bursæ pastoris an. man. vnum balaustio-
alycum glandium an. man. sem. fiat decoctio
cias quatuor, mastiches, thuris, myrtillorum
luerem redactorum an. drac. duas. fiat metren
. Metrenchyte flatus discutientis exemplum.
pe origani, iuniperi, smyrnij an.man.unum, se-
anethi, anisi, cumini ana drac. duas, ammeos,
is an. drac. unam. fiat decoctio ad uncias sex.
ue in his hieræ Galeni unciam sem. olei rutæ
m unam, fiat metrenchyte. Superest modo ut
rma glandium, breuiter agamus, quæ qu dem
prime utilis & necessaria. Plerũq; fit ũt cly
s non reddantur propter crassa excrementa,
rectum intestinum occluserant aut inijci pro-
tur ob ægri imbecillitatem ex quo fit ut glan-
in quam non parua sit utilitas: quarum tri-
est genus. Quædam enim sunt lenes, quæ parã
x radice betæ, brassicæ ad digiti indicis longi-
tudinem

tudinem & craſſitiem, præparata ante tam
tracto extimo cortice & melle peruncta.
lardo & ſuillo adipe ſale inſperſo: aut ficu in
& ſale conſperſa: aut folio mercurialis intor
pauco ſale. Quædam uero ſunt mediocres qu
ex melle cocto cum uitello oui, & croco uel
lo melle ſale conſperſo, ea quidē proportion
unciam unam mellis adhibeatur drach. un
aut drac. ſem. pulueris hieræ aliorumve pur
medicamentorum. Aliquando ex ſolo ſapon
roſarum eloto. Poſtremo quædam uehemen
parantur ex hiera picra, euphorbio, elleboro,
felle, ſcammonio, colocyntide, ea certe rati
ad unciam vnam mellis ponantur iſtorum m
mentorum ſcrupulum unum & ſemis, aut d
dij grana quinque. Quæ in puluerem redacta
ciuntur in mel prope iam coctum ne vis ill
igne abſumatur. Glandes igitur tribus cōſta
le, aut cera, aut pice, quæ veluti fulcrum &
eorum quæ ſuperponūtur, ſunt. Deinde ſale, e
bio, diagredio, puluere colocynthidos, hieræ
aut alio quouis vellicante medicamento. Poſt
butyro, oleo, pinguedine ſuilla: quibus balan
ta lubricatur, & in anum illabitur. ad ſingula
mellis vnc. poſt mellis coctionem ponuntur ſi
drach. pulueris. Ex maſſa cocta ſumitur, qua
ſatis erit ad formandam figuram digiti indici
butyro illinitur. Balani aluum deijcientis exe
Recipe ex maſſa mellis bene cocti vnciam ſe
lebori, ſcammonij, ſalis in puluerē redactorum
ſcrup. vnum. Quibus miſtis formetur glans a

n digiti iudicis. Balani flatus discutientis exẽ-
n. Recipe seminum anisi, cumini, colocynthidos
scrup. vnum, salis gemmæ scrupulũ semis. Quæ
enter trita excipiantur melle perfecte cocto.
glans: quæ butyro recenti illita imponatur tem
r necessitatis. Quãtitas mellis raro exprimitur:
pharmacopolæ iudicio relinquitur.

De pessis, ac alijs medicamentis intro exhibendis. Cap. 4.

P*Essvs medicamenti genus est: quod in collum matricis inditum, menses, aut suppressos mouet, aut motos sistit: itemque matricis colli vlcera sanat. Est autem forma te-*
o, longitudine octo digitorum, instar fistulæ pasto
s. Fit cera, aut melle perfectè cocto: vt basis
ijs, quæ superponuntur. Apponuntur enim pul
es, aut succi, aut purgantia ea, quæ morbus, cui
leri cupimus postulat. Eaq; ratione miscentur,
ad vnciam ceræ, aut mellis perfectè cocti adij-
ur vncia etiam vna medicamenti morbo conue
ntis. Quæ in formam fistulæ redacta, & panno
co obducta matricis collo inijciantur appenso
: quo extrahantur quando est opus, cuiusmodi
mplum est subsequens. Recipe mellis perfectè
i vnciam vnã. cui circumadde hieræ picræ vn
n vnam, euforbij in puluerem redacti, scrupu-
vnum: misce, fiat pessus, qui panno serico ob-
tus vuluæ immittatur. Quod si volumus men

ses sistere utemur hoc pessi exemplo. Recipe ... ræ, & acaciæ ana vnc. ss. bursæ pastoris dr... duas, balaustiorum, radicis symphyti, in pulue... redactorum ana drac. vnam, fiat pessarium. Si ... lumus vti pessario tumores emollieti hoc modo ... dinabimus, scilicet. Recipe ceræ, medullæ ce... galbani, ana drac. duas, bdellij drac. tres, fiat ... sus, qui butyro illitus & panno lineo obuolut... collum matricis filo adpenso immittatur. Post ... sus contingit aliquando vt errhinis vti debeam... quæ medicamenta sunt, quæ per nares hausta, ... brum pituitosis humoribus expurgant. Est au... errhinum duplex solidum & liquidum: soli... crassiore consistentia fit, pulueribus, & liquori... constans; ea quidem mistionis ratione, vt pul... res cum liquoribus misti crassescant in vngu... formam, pannoque lineo, aut serico forma pyra... dali naribus indantur. Errhini solidi exempl... eiusmodi erit nempe. Recipe seminis nigellæ, pi... ris contusorum ana drac. vnam, castorij, scrup... semis. excipiantur succo betæ, & reducta in for... pyramidalem naribus indantur. Vtimur etiam ... quandò apophlegmatismis, quæ sunt medicame... quæ ore retinentur & per palati emissoria ca... humoribus præter naturam purgant: atque eor... duplex est forma, hoc est solida & liquida. Q... est forma solida, fit pulueribus medicamentor... attrahentium aliquo succo idem efficiente ex... ptis: vnde fiunt trochisci, seu rotulæ. Quod ... forma liquida, fit ex succis humorem attrahen... bus. Detinentur ore per interualla hiante, & de...

nclinato, vt humor attractus effluat, atque
r matutino tēpore cum à reliquis excremen-
rpus purgatum fuerit. Solidus ſic fit: acci-
ur pulueres medicamentorum, quæ ſequenti
habebuntur, quæ melle excepta aut ſucco be-
trochiſcos rediguntur. Liquidus fit ex deco-
e medicamentorum humores attrahentium,
n ore retinentur gargarizando, poſtea expui-
Apophlegmatiſmi ſolidi exemplum. Recipe
ris albi, pyretri, zinziberis ana drac. unam;
excipiantur melle: fiant trochiſchi: teneantur
e. Apophlegmatiſmi liquidi exemplum. Re-
carpeſſiorum drac. tres, ſinapi drac. unam,
rum paſſarum ab acinis purgatarum, granorū
bidis agriæ ana drac. duas, hyſſopi, origani
man. ß. fiat decoctio, quam gargarizando ore
eneat, poſtea expuat æger.

medicamento purgante per deiectionem, quod ore ſumitur. Cap. 5.

IN *hoc purgandi genere tria conſideranda ſunt: per quæ medicamenta humores ſint ad expulſionē præparandi ante cathartici ſumptionē: deinde per quæ præparatos expel-*
us: denique quibus remedijs corrigemus ſym-
mata, quæ poſt pharmaci ſumptionē eueniunt.
æ humores expulſioni aptos reddunt, alia ſunt
ida, alia ſolida: liquida ſunt iulapia, quæ ex ſe-
ijs, & aquis ſtillaticijs componuntur: apoze-

 mata,

mata, quæ radicibus, lignis, corticibus, herbi-
ctibus, seminibus, floribus, parantur : solid-
vel electuaria, vel opiata, vel condita, de q-
deinceps nobis dicendum est. Iulapia fiunt e-
rapijs, & aquis stillaticijs. hac quidem ratio-
ad vnciam vnam & semis serapij, adiung-
vnciæ tres & semis stillaticiarum aquarum :
nascitur quantitas iulapij vnciarum quinque
dantur ægro mane, repetẽdo per quatuor di-
te cibum horis tribus. Serapia autem, & a-
alia ad flauam bilem, alia ad melancholiam
ad pituitam expulsioni parandam apta sunt.
ex serapijs, & aquis, vnicuique humori dest-
quædam sunt capitis, quædam thoracis, qu-
ventriculi, quædam iecoris, quædam lienis, q-
renum, quædam denique vteri. Quorum seq-
tur cathalogi, & particulares descriptione-
serapia, & aquæ melancholiam præparantia
serapia fumariæ, scolopendriæ, calaminthæ
glossi, de byzantijs, oximeli simplex et compo-
mel rosaceum, serapium de pomis, de thym-
epythymo. aquæ sampsuci, cirsij, fumiterræ,
lissæ, ocimi, absinthij, scolopendriæ, buglossi,
lorum, florum sambuci, & eiusmodi. Serapi-
aquæ bilem flauam præparantia, sunt serapia
pheæ, cichorij, violarum, agrestæ, de succo
rum, de granatis, de limonibus, de acetositat-
tri, de ribes, de rosis ex infusione, de succo ac-
sæ. Aquæ cichorij, plantaginis, portulacæ, n-
pheæ, lactucæ, cuscutæ, endiuiæ, violarum. S-
pia & aquæ pituitam expulsioni præparantia,
ser-

ia de duabus radicibus, de quinque radicibus, echade, de acetosa : mel rosaceum, oximel ositum & simplex, oximel scilliticum. Aquæ bæ, asparagi, petroselini, nepetæ, saluiæ, absin apij, fœniculi. Serapia & aquæ sanguinem nditiem præparantia, sunt serapia de violis, pillis ueneris, de lupulis, de fumaria, de ab-o, de uiolis. Aquæ rosarum, buglossi, fuma-upathorij, politrichi, pulegij, adianti, epathi-ulapij in bilioso humore præparando exem-Recipe serapij acetosi simplicis vncias duas, diuia simplicis unciam unam & ß. de limo-vnciam vnam; aquarum stillaticiarum la-, scabiosæ, acetosæ, ana vncias tres, fiat iu-m pro tribus dosibus. Iulapij in pituitoso hu-exemplum. Recipe mellis rosati, serapij de de ana vnciam vnam & ß. aquarum stilla-rum, absinthij, & fœniculi ana vncias tres, lapium pro duabus dosibus : repetatur qua-diebus sequentibus. Serapia & aquæ melan-am singularum partium præparantia in mor-ssimilaribus, et capitis melancholiã præparã-nt serapium de fumaria, de lupulis, de pomis, el. Hepatis, ventriculi, lienis, serapium de hymo, de thymo, mel rosaceum, oximel. Aquæ m omnium, sunt melissæ, basilici, fumariæ, ossi, cirsij, scolopendriæ, sampsuci, & aliæ generis similes. Serapia & aquæ flauam bi-singularum partium præparantia. Capitis, . de papauere, de nymphæa : aquæ lactucæ, taginis, nymphææ. Thoracis, serap. è glicir-

 rhiza,

rhiza, de iuiubis, de uiolis : aquæ capillorum ue-
neris, violarum, hordei. Hepatis, serap. de byza-
tijs, de cichorio cum rhab. de succo endiuiæ, ac-
sum simplex : aquæ cichorij, portulacæ, oxali-
endiuiæ. Lienis, serap. de duabus radicibus,
violis : aquæ circij, buglossi, scolopen. Ventric-
serap. oxalidis, agrestæ, è succo acetosæ, è s-
cydoniorum, aquæ plãtaginis, oxalidis, lactucæ,
chorij, rosarum. Renum, serap. endiuiæ, viol-
acet. simpl. & compositi, aquæ solatri, endiu-
maluæ, quatuor seminum commu. frigid. Sera-
& aquæ singularum partium pituitam præpa-
tia. Capitis, serap. de stœchade, mel rosaceũ: a-
saluiæ, betonicæ, sampsuci, rorismarini. Thora-
serap. de calamintha, de prasio, de hyssopo, de -
lis : aquæ saluiæ, hyssopi, capillorum ueneris,
nij, scabiosæ. Lienis, serap. de calamintha, de -
mo, de eupatorio, oximelis simplicis, & compo-
aquæ partenij, cuscutæ, scolopendriæ, buglossi. H-
patis, serap. de eupatorio, de absinthio, oxim-
simplicis & compositi, aquæ apij, cichorij, eu-
torij, absinthij. Ventriculi, serap. de mentha,
absinthio, mel rosaceum, aquæ mellissophy-
maratri, menthæ, absinthij. Renum, serap. de-
dicibus oximel. simpl. & compositi : aquæ s-
fragiæ, fœniculi, asparagi. Matricis, serap. de
temisia, de rubea tinctorum, oximel. simpl.
composit. aquæ nepetæ, fœniculi, matricariæ,
temisiæ, mellissophylli. Iulapij pituitam in ca-
præparantis exemplum. Recipe serap. de stœc-
de, mellis rosacei. ana vnc. 2. aquarum stillati-

r-

betonicæ, et saluiæ ana vnc.4. sampsuci vnc.
it iulapium pro tribus dosibus. Forma apoze-
s in similaribus morbis. Apozema constat ra-
ous, corticibus ligneis, quæ æquant plurimùm
lus vnciarum quinque, herbis ad man. qua-
, fructibus ad paria decē seminibus ad drach-
sex, floribus ad p.quatuor. Coquuntur decenti
ntitate aquæ: quæ plerunque supereminet om-
s simplicibus latitudine trium digitorum. Hæc
quuntur, si longam ferunt decoctionem, dum
ia pars aquæ absumpta fuerit: si uerò medio-
,dum tertia pars aquæ consumpta est. De iu-
ecocto coloque transfuso, seruatur lib.1. & ß.
ib.2. quòd maior quantitas corrumpatur an-
àm ab ægro sit consumpta. Cuilibet autem li-
decoctionis colo transfusæ admiscetur selibra
hari æstate, aut mellis hyeme, ad saporem ad-
lum: & aromatum drach.2. ad odorem, & na
confirmationem. At apozematum alia tan-
præparant, quibus non sunt permista purgan-
alia purgant, & præparant. Apozematis bi-
m humorem ad expulsionem præparantis &
inuentis exemplum. Rec. radicum glycyrrhi-
mundæ, vtriusque cichorij, ana vnc.1.ß. fo-
um cirsii, buglossi, utriusque hieracij, ana man.
uarum passarum vnc.1. prunorum, & sebesten
paria decem, tamarindorum purgatorum vnc.
olutea orientalis, medullæ granorum cnici ana
.3. florum uiolarum, buglossi, & cichorij, ana
.fiat decoctio ad lib.1 ß. Quibus colo transfu-
adde saccha. vnc. quinque. in depuratione ad-

de succi rosarum vnc.2. cinamomi & rhabar.
drach.1. fiat apozema pro tribus dosibus. In
apozemate tamarindi, succus rosarum, rhabar
lem flauam educunt: sena orientalis, quā Theop
stus colutam appellat, melancholiam: cnicus
carthamus dicitur, pituitā trahit. Quod fit, qui
bile plerunq; pituita, et melācholia permistæ
Vuæ passæ hepar confirmant, anisum flatus d
tit, cichorium meatus aperit: hieracium, hu
ctat, & refrigerat; sacch. saporem dat: cinn
mum odorem præstat; radices glicir. & cicho
tergunt. Apozematis pituitam præparantis e
plum. Rec. hyssopi M.ij. menthæ M.1.ß. absi
M.1. calaminthæ, anisi, fœniculi, an. vnc.1. ro
rubearum unc.ij. fiat decoctio ad lib.1. et semiss
Quibus colo transfusis, adde saccha. lib.ß. fiat
zema clarificatum, et aromatizatū cum cinna
mi drach.ij. pro quatuor dosibus. Hyssopū est
lidum, & siccū in tertio gradu; incidit crassos
uiscidos humores, educit crudos. Itaq; triplici
tione morbo frigido & humido conuenit. Quæ
facit, ut eius quantitas sit maxima in hoc apo
mate. Mentha calida & sicca secundo gradu,
firmat uentriculum, aufert putrefactionem, ex
nuat humores; ideo secundum locum in quanti
tenet. Absinthium calidum primo gradu, ap
meatus, idcirco tertium gradum tenet in qua
tate. Calamintha quia primis solum qualitati
conuenit huic morbo, ob id minima quantitate
tur. Semina autem ponuntur ad aperiendos
ros. Rosæ ad confirmandam naturam, saccha. a

l dulcedinem inducendam. Hæc ſunt, quæ de ...e miſcendorum medicamentorum dicere vo- ...t ſcirent candidati medicinæ, non eſſe temere ...camenta præſcribẽda. Apozematis melancho ... humo. educentis exemplum. Recipe radicum ...thri, bugloſſi, cum toto, aſparag. graminis, an. ...ß. foliorum callitrichi, lupuli, adianti an. man. ...icarum, vuarum paſſarum mundatarum an. ... decem. Corticis cappar. tamaricis an. par. 1. ...melonis citrulli, an. vnc. 1. anethi, cumini, an. ...2. hordei par. 2. thymi, epithymi, an. vnc. 1. ...t decoctio ad lib. duas. Quibus colo transfuſis ...ſerapij de fumaria, de cichorio, ſacchari, an. ...ſs. fiat apozema depuratũ, & cõditũ ſandal. ci ...drac. 2. pro quinq; doſibus. Apozematis ſan- ...em ad purg. præparantis exemplum. Recipe ...cis aſphodeli, rad. cichorij, cum toto, an. man. ſs. ...rum bugloſſi, ſpinaciæ, lupuli. an. man. 1. tama- ...orum, caſſiæ mundatorũ an. vnc. 1. florum vio- ...m, ſtœchados, bugloſſi, an. par. 2. fiat decoctio ...b. 1. Adde ſerapij de limonibus, & acetoſa an. ... 2. fiat apozema clarificatum pro tribus doſi- ... Apozematis bilioſum humorem in capite co- ...ntis exemplum. Recipe radicis cichorij, bugloſ ...n. vnc. 2. foliorũ cucurbitæ, lactucæ an. man. 2. ...arũ man. 2. corticis ſalicis. man. ß. ſeminũ myr ... & cucurbitæ, an. drac. 2. florum roſar. & vio- ...an. par. 2. fiat decoct. ad lib. ſs. fiat apozema cla ...at. & aromatizat. ſand. citrini, & rubei an. ...ſs. pro quatuor doſibus. Apozematis humorẽ ...itoſum in pulmone præparantis exemplum. Re- cipe

cipe radicum carui, & mei, an. vnc. ſs. folioru
ſinth. marubij, an. m. 1. ſs. hyſſopi, pulegij, an.
ſs. calami aromatici drac. 3. baccarum lauri,
niperi an. paria decem. Florum vtriuſque ſtæ
an. par 2. fiat decoctio ad lib. duas. quibus colo
fuſis, adde ſerap. de praſio, et hyſſopo an. vn.
lis roſacei colati. vnc. 2. Fiat apozema clarific
& aromatizatum. cinna. drac. 1. pro quinq;
bus. Forma electuarij ſolidi. Cũ de ijs, quæ for
quida humores præparant, dictũ iam ſit, ſequ
vt de illis, quæ forma ſolida ad idem parantur
camus: ac primùm de electuarijs. quorum alia
calida, alia frigida. Ex quibus tum calidis, tum
gidis, quædam ſunt capitis, quædam pectoris,
dam cordis, quædam vẽtriculi, quædam lienis,
dam renium, quædam matricis, quædam den
iuncturarum. De quibus poſt hac eſt ordine
agendum. Electuaria ſolida comparantur pulu
bus aromaticis, aquis ſtillatitijs, morbo expell
aptis, & ſaccharo, aut melle cocto, quo pulu
formam ſolidam accipiunt. Hæc verò hac rat
miſcentur, vt ad ſingulas drachmas puluerũ
beantur ſingulæ unciæ ſacchari, aquarum ſtill
ciarum quantum ſufficit diſſoluendo ſaccharo.
lent præſcribi drachmæ pulurum tres: ex quo
ut tres quoque unciæ ſacchari præſcribantur, q
maior quantitas eſſet ſuperflua ægro, & mino
poſſet commodè coqui. Coquitur ſacchar. ad c
ſumptionem aquæ: deinde inſpergantur puluer
Maſſa ex his compoſita ab igne remota, & in p
num proiecta diuiditur in teſſellas: quarum ſin

ant quantitatem drac.1.ſs. Ex quibus datur
ngulis diebus hauſto apozemate mane. Ele-
ſolidi pituitam in uentriculo coquentis exẽ
c.pulu. roſat.nouel.arom.roſati,an.drac.1.
s ammeos,et aniſi,an.dr.ſs.trochiſc.de capp.
1.ſs.ſacch. in aqua praſij diſſoluti unc. qua-
Fiat electuarium in tabellis. quarum ſint ſin-
drac.1.ſs.Capiat unã ſingulis diebus,manè an
um horis tribus. Electuarij flauam bilem in
coquentis exemplum. Recipe pulu. diacydo
ſandalorũ rubei et citrini,an.drac.4.ſs.ſac-
in qua lactucæ diſſoluti vnc.3.Fiat electuari.
elis : quarum ſingulæ ſint drac.1.ſs.ſumatur
ingulis diebus mane poſt hauſtum apozema-
orma conditi, Hactenus de electuarijs: ſequi-
t de conditis agatur. Conditum eſt medicamẽ-
quo natura confirmata humores facilius co-
Fit autem conſeruis,ſaccharis,floribus,corti-
, radicibus confectis. itemq; electuarijs, aut
n pulueribus, & ſaccharo, hac quidem ratio-
primò ponantur conſeruæ,ſeu ſacchara con-
d quantitatem vnc.2.aut 3. deinde pulueres
nc.1.ſs. Poſtremò additur ſacchari quod ſatis
pulueriʒati: & piſtillo miſcentur. Pro diuiti-
ddi poſſunt bracteæ auri tres,aut quatuor.De
umi poteſt ſingulis horis ad quantitatem auel
. Conditi pro humore frigido exemplum. Reci-
nfectionis de oxalide , & cappar. an. vnc.ſs.
uarij de gemmis drac.3.ſeminis aniſi,cumini,
æniculi,an.drac.2.corticis citri conditi vnc.ſs.
hari quod ſatis erit.Fiat conditum auro obuolu
tum:

...ctua. indi maior, & benedict.laxat.an. drac.
...thymi in puluerẽ redacti. drac.4.hermodact.
...1.cinn.scr.i.diligẽter tritorũ,serap.de cortic.
...unc. 1.fiat potio.Potionis sang. mũdantis exẽ
...ec. prunor. damasce.paria sex, sebesten par.
...uantur in decenti quãtitate aquæ buglossi.De
...to colo trãsfuso accipe vnc.vi. In quibus dis-
...ntur ad ignẽ tamarind. & cassiæ mundat. ana
...1.ß. Post colaturam adde diacath.drach.iiij.
...otio. Quæ ad singula membra purgantia di-
...t. Ante dicta purgantia non modò similari-
...orbis, sed dissimilaribus etiam, cum ijs, quæ
...ntur, dirigentibus accommodantur. Aquæ
...n, & serapia singulis membris conuenientia
...apiorum compositione fuerunt commemora-
...Huc ergo transferantur. Ad caput dirigunt
...noschata, cubebæ, chamædris, chamæpitis,
...bas. Ad pectus, vuæ passæ,hordeũ,prasium,
...rrhiza. Ad hepar, spica nardi, anisum,cin-
...mum, daucus. Ad splenem,eupatoriũ, fœ-
...i, cappares, calamintha. Ad renes & ve-
...n, saxifragia, petroselinum, quinque radices
...itiuæ. Ad matricem, sabina, matricaria,
...phyllon,pimpinella. Ad iuncturas,asarum,
...momum. Forma decocti purgantis. Decoctũ
...rticũ constat simplicibus purgantibus. Qui-
...diunguntur pharmacam vim toxicam emen-
...ia. Additur & liquor, quo purgantia deco-
...ur. Postremò,facta decoctione, liquori colo
...fuso, cuius quantitas est vnc. iiij. aliquid ex
...is purgantibus, & morbo expellendo aptis,
permiscetur.

permiscetur. Itemq; alicuius serapij nostro [...] tuto conuenientis, ad saporem cathartici corr[...] dum, vnc. 1. Differt ergo in hoc hæc purgand[...] cies à potione, quod hic purgantia coquuntur[...] verò non. At danda opera est, vt quanto m[...] erit quantitas purgãtium decoctorum, tantò m[...] sit quantitas eorum, quæ post colaturam adij[...] tur. Debet .n. in omni purgantiũ composition[...] mistis proportione ad iustitiam, oriri tanta m[...] camenti vis, quanta est necessaria ad morbũ [...] pellendum: ne si minor sit, à morbo vincatu[...] verò maior, naturã cum morbo vincat. De[...] purgantis bilem flauam exemplum. Recipe p[...] Damasc. paria. v. thymi p. 1. flor. rosar. & v[...] ana p. ß. radicis polipod. quercini, & folior.[...] orientalis, ana vnc. 1. fiat decoctio ad vncias [...] tuor. Quibus adde serap. de absinthio vnc. 1[...] prun. solutiui drach. ij. fiat potio deiectoria: [...] in diluculo ante cibum horis tribus. De cocti[...] lancholiam educentis exemplum. Recipe bu[...] cum toto m. 1. pulegij m. ß. flor. stœchad.[...] epithimi vnc. 1. mirobala. indor. vnc. ß. lapi[...] zul. loti scrup. ij fiat decoctio. De qua colo trã[...] accipe vnc. 4. Quibus misce serap. de thimo [...] 1. fiat potio: detur mane stomaco vacuo. De[...] pituitam purgantis exemplum. Recipe rad[...] asari, drach. 1. polypod. quercini, drach. iij. v[...] passarum mundat. vnc. ß. seminis carthami [...] iij. agarici trochiscati drach. iij. zing. drach. 1.[...] decoctio ad vnc. iiij. Quibus colo transfusis [...] Serap. de stœchad. vnc. ß. fiat potio deiect[...]

ti sanguinem purgantes exemplum. Recipe n, iuiubar. prun. Damasc. ana paria qua- diant. polithric. bugl. ana man. ß. tamarind. recenter extract. ana vnc. 1. ß. fiat decoctio . 5. Quibus dissolue diacath. drach. iiij. ser. loss. vnc. 1. fiat potio. Forma infusionis. In- ifert à coctione, quòd simplicia cathartica coquuntur in liquore aliqua, tunc verò solũ antur per duodecim horas. Itaq; in infu- macerantur simplicia cathartica in liquore stillatitio, aut decocto medicamentorũ mor ueniente, ad humorem corruptum educen- dupla quidem quantitate, ad quantitatem, ntur in substantia. Post infusionem magma, es colo excernuntur à liquore. De quo ac- ur vnc. quatuor. Quibus admiscetur aliquid atis purgantibus, & ex serapijs, quæ mor- ueniunt, vnc. ß. aromatum drach. 1. & fit Diluti purg. flauam bilem exemplum. Re- qu. still. absinth. & fum. an. vnc. ij. in quibus entur. xij. horis, rhabar. drach. ij. cinamom. ß. myrobal. flauor. vnc. ß in iure colo trans- ssolue hieræ picræ Galen. drach. ij. serap. de it. citri vnc. ß. fiat potio deiectoria. Diluti choliam educentis exemplum. Rec. vuarũ p. 1. bugl. fuma. ana man. ß. polipod. quer- nc. ß. origani m. ß. fiat decoctio ad vnc. iiij. bus macerentur per noctem foliorum senæ 1. lapidis cyanei loti & triti drach. 1. manè mendo colentur: in colatura dissolue confe- hamec drach. ij. serap. de lupul. vnc. fiat po- tio.

itam purgantis exemplum. Rec. diacartha. liaphæn. ana drach.2.hermodact.drach.1.ma nes, scrup. 1. turbethi drach.ß.zingiberis scru ß. quibus diligenter tritis, adde conser. hysso. rorismarini, ana drach.2. sacchar. è lauandula ch.3. serap.de prasio, quod satis erit ijs permi- dis. Conficiatur buccella. Boli sanguinem pur tis exemplum. Recipe cath. & diasen. ana ch.3. rhab. scrup. 1. spicæ nardi scrup.ß. senæ ch.2. quibus diligenter tritis, adde conser. bu- si, & cichor. ana drach.3. serap. acetosi quod s erit. fiat bolus. Forma pilularum, quæ ægris endæ describuntur, componuntur plurimũ ex sa duarum, aut trium pilularum, quas confe- seruant pharmacopolæ: sic, vt ex singulis us massis assumpto scrup.1. fiāt ex vna drach- massæ globuli nouem, aut tredecim. Adduntur na aliquot medicamenti simplicis, vel compo- acrioris, quod globulorum vires augeat. Ex bus, cum serapio nostro instituto conueniente, it pilulæ nunc nouem, nunc tredecim pro ægri ura: quas cinnamomo, vel auro postea obuolui s vt minori negocio deuorentur. Ergo in pilulis ficiendis quatuor cõsiderantur: massa ex phar- copæorum massis deducta: quod illius vires au- : serapium, quod illa duo coniungit: cinnamo- m, quod saporem addit. Dãtur autem mane, vt era cathartica, stomaco vacuo. Pilularũ pro a bile exemplum. Recipe pilularum aurearũ, de rhab. ana drac.ß. elater. gra.4. cum serap. limonibus quod sufficiet. Fiant pilul. nouem,

quæ auro obuolutæ, dentur mane ante cibũ. Pil ad melancholiam educendam exemplum. Rec pilul. de fum. & de lap. lazuli, ana drac. ß. elle nigri, in pollinem redacti, ſcrup. ß. tragacant & lapid. Arme. loti ana gra. 4. terantur dilig cum ſerap. de bizantijs, quod ſatis erit. fiant nouem, cinnamomo obuolutæ. Pilul. ad pitui attrahendam exemplum. Recipe pillular. coch pillul. lucis, ana drach. ß. trochiſcor. dialhand. ſ pul. ß. euphor. gra. 4. cum ſerap. de praſio. Fi pill. duodecim: quæ cinnam. obductæ, dentur m nè ſtomach. vacuo. Pil. ad ſanguinem mundãd exemplum. Recipe pillul. de cinogloſ. & de maria, ana drach. ß. rhabar. triti. ſcrup. 2. ſp nar. in puluerem redactæ, ſcrup. ß. cum ſerapio fumaria fiant pillul. 13. & hæ ſint ſatis pro f mis, & exemplis omnium medicamentorum, tro aſſumentium.

De topicis medicamentis. Cap. 6.

MEDICAMENTORVM, *quæ tro aſſumuntur, tum materia tu forma ſuperiore ſermone expoſ fuit. Supereſt, vt pari ratione localibus medicamentis agamu Medicamenta igitur, quæ foris adhibentur, ſu emplaſtra, linimenta, cataplaſmata. Ex ijs v rò ſingulis alia repellunt, alia emolliunt, alia ſcutiunt, alia abſtergunt, alia carne vlcus impl alia cicatricem inducunt, alia attrahunt, alia ca*

Topicorũ medicam. effectus.

n

excedunt. De quibus sigillatim est dicendum.
na emplastrorum. Emplastrorum quædã fiunt
decoctionem, quædam verò sine decoctione.
e sine decoctione fiunt, hæc ex adipibus, axun
resinis, gummi ad ignem liquefactis constant.
bus adijciuntur pulueres ex plantis, et metal-
quæ vbi permista fuerint, ab igne remouẽtur:
in aquam frigidam iniecta, manibus tamdiu
nuntur, dum planè coaluerint. At verò em-
tra, quæ per decoctionem fiunt, constant aut
co, aut substantia plantarum, oleo, cera: ali-
ndo gummi, resinis, & pulueribus metallorũ.
ando igitur herbarum substantiam accipiunt,
c sic parantur: Planta coquitur, donec in mu-
ginem redacta sit. Deinde mucilago setaceo
ro transmissa, tamdiu oleo coquitur, donec
nis humiditas exhalarit. Post additur cera aut
nmi in aceto dissolutum: & iterum fit coctio,
ec humiditas omnis consumpta fuerit; quod co
scitur, iniecta emplastri particula in prunas:
e si stridat, nondum facta fuit concoctio. Po-
emo adduntur pulueres, qui longã decoctionem
n ferunt, idcirco statim ab igne remouetur em-
strum, & formantur magdaleones. At si non
stantia plantarum, sed vel mucilago, vel suc-
s in emplastro sit; hæc coquuntur cũ oleo, donec
nis humor absumptus fuerit. Quo facto, addũ-
r cera, & pulueres aromatici. Nam si sint pul
res metallorum, qui longam decoctionem exi-
nt, cum oleo macerandi, & diu coquendi sunt.
uantitas autem miscendorum ita se habet, vt ad

vnc. 1. puluerum, addantur vnc. 3. olei, ad vn olei addatur lib. 1. ceræ, quæ veluti corpus em stro det: & resinæ vnc. 2. quibus emplastrũ tenax. Quanquam hoc tempore soleamus qu titatem pulueru, & oleorum exprimere, de addere hæc verba, & ceræ, quod satis erit; emplastrum. Augere verò, aut diminuere qu titatem puluerum, vel oleorum, aliorumve dicamentorum, quæ emplastro vires addunt, solus nouit, qui & medicamentorum vires, morbi magnitudinem tenet; quantitatem au ceræ, aut aliorum, quæ emplastro tantum cor præstant, is solus nouit augere, vel minuere, totius emplastri, & integri quantitatem ante p scripsit, quàm partes definierit emplastri. C enim medicamentum debeat, quod est secund naturam, conseruare, & quod est præter natu expellere; necesse est, ut aucto morbo, augea etiam medicamentum. Morbus verò non est se per idem. Fit ergo vt medicamentũ non possit perpetuò idem. Quare certa medicamentor quantitas præscribi omnibus apta non potest; relinquitur prudenti Medico, qui nunc augend tantum faciet medicamentum, quantum exi morbus. Describitur tamen quædam vniuer lis quantitas, quæ addendo, aut diminuendo natura morbi, fit postea morbo propria. E plastri repellentis exemplum. Recipe terebi thinæ, resinæ pini, ana vnc. 1. ceræ albæ vnc. ß. gummi helenij vnc. ß. Quibus ad ignẽ dissolut adde boli Armeni, terræ sigillatæ, an. drach. 2. c

russ

*ſæ, drach. 3. radicis cyperi drach. 1. chalciteos
ch.ſs. quibus diligenter tritis, fiat emplaſtrum.
plaſtri duritiem mollientis exemplum. Recipe
cilaginis rad. lilij, & althææ, an. lib.ſs. olei lau-
& chamæmeli an. vnc. 3. Quibus coctis ad con
ptionem ſucci, adde galbani, ammoniaci, bde-
n aceto diſſolutorum, an. vnc.ſs. Quibus denuo
tis ad humiditatis conſumptionē, addantur pro-
eos & ceruſſæ an. vnc. quinque. fiat emplaſtrū.
od generoſo vino infuſum malaxetur. Empla-
i diſcutientis exemplum. Recipe radicū althææ,
maluæ, an. man.ſs. foliorum abſinthij, & papa-
ris corniculati, an. man. 1. ſeminis fænogræci, oro
contuſorum, an. par. 1. coquantur, donec redacta
t in formam maſſæ: cocta ſetaceo tranſmittan-
r. De trāſmiſſa mucilagine accipe lib. 1. olei, ane
i, & hyperici, an. vnc. 2. axūgiæ veteris porci, et
llinæ, à fibris purgatæ an. vnc. 1. coquātur ad cō
mptionē humiditatis. Poſt adde ſalis vſti drach.
corallij drach. 1. ſeminis aniſi, an. drach. 3. fari-
lolij & hordei an. vnc. 1. croci ſcrup. 2. ceræ,
od ſatis erit: fiat emplaſtrum. Emplaſtri tumorē
æter naturam coquentis exemplum. Recipe ca-
cas albas, numero uiginti, vuarum paſſarum mū
tarum à vinaceis vncias duas, radicū lapathij,
althææ, an. vncias tres, ſeminis fænogr. & lini,
. vnciam vnam ſemis. Contuſa coquantur, dum
mucilaginē redacta fuerint: deinde colo tranſmit
ntur. De colatura accipe libram vnam, olei de li-
s lib. ß. Denuo coquantur, dum omnis humiditas
xhalarit. Adde adipis ſuilli, & vitulini, purgati à*

 fibris,

fibris, an. vncias quatuor, radicis ireos in pulu- redactæ, farinæ tritici, resinæ Colopho. an. vnc. tres, ceræ, quod satis erit: fiat emplastrum. Emp- stri vomicas aperientis exemplum. Recipe rad. hermodactyl. radicis bryoniæ, an. drach. 1. fæcis ni vstæ, stercoris columbini an. drach. 1. ß. pingu- nis ranarum viridiũ, olei antiqui, an. vnc. ſs. pr- leos, & terebinthinæ an. quod satis erit: fiat em- strum. Emplastri vlcera abstergentis, exempl- Recipe succi solani, marrubij, plantaginis, olei r- cei an. lib. ſs. Coquantur ad consumptionẽ succo- puluerum cicerum, ostreorũ, stercoris caprini v- calcis lotæ, an. vnc. 4. æruginis lotæ, arsenici, in p- linem redactorum, an. drach. 2. Galbani, hamon- ci, aloes, an. drach. 3. terebinthinæ, vnc. 2. ceræ v- ridis, quod satis erit: conficiatur emplastrum. E- pl. carnem generantis, exemplum. Recipe suc. so- aizoi, an. vnc. 3. radicis ireos & bryoniæ an. vn. olei rosat. lib. ſs. Coquantur ad consumptionẽ suc- Quibus adde resinæ Colophoniæ, & gummi hele- in aceto dissolutorum, an. vnc. 2. Denuo coquant- ad consumptionẽ humiditatis. Adde cinerum ostr- rum & buccinor. an. vnc. 1. corallij, spodij, an. dra- 2. ceræ, quod satis erit fiat emplastrum. De vngu- torum forma & materia. Forma vnguenti diffe- ab emplastris, quod sit mollior. Nam cum vngu- ta habeant plus olei, & minus ceræ, quàm empl- stra, necesse est sint molliore forma. Itaque, quũ facimus vnguenta, ad drachmam vnam pulueru- addimus. vnc. 1. olei, & ad vnciam vnam olei a- hibemus. vnc. 1. ceræ. Modus verò conficiendi, &

eria, ex quæ fiunt vnguenta, eadẽ omnino ſunt,
de emplaſtris dicta fuere. Vnguenti carnem ge
ntis exemplum. Recipe ſucci millefolij, & ver
e, an. vnc. 4. olei roſac. lib. ſs. axungiæ vaccæ
b. 2. coquantur ad conſumptionem ſucci. Adde
ani ſtyracis in aceto diſſolutorum, an. drach. 2.
um coquantur, dum humiditas exhalarit. Po-
mò adde ceræ quantum ſatis erit: & ab igne ſe
ẽdo adde aloes diligenter tritæ drachmas tres.
vnguentum. Cataplaſmata fiunt ex radicibus,
s ſeminibus, floribus, pinguedinibus, & oleis,
modo: Plantæ contuſæ, & in aqua maceratæ
coquuntur, vt in quaſi mucilaginẽ redigantur.
cocta ſetaceo tranſijciuntur. De tranſiecto acci
us quantitatem, quam volumus: cui admiſce-
s aut olea aut pinguedines. Quæ permiſta ſta-
ab igne remouentur, & vſui ſeruantur. Hæc
em hac ratione miſcentur, vt in ſingulos mani-
os plantarum addantur ſingulæ vnciæ, & ſemiſ
oleorum, aut pinguedinum. Cataplaſmatis emol
ntis exemplum. Recipe radicum althææ, maluæ
man. 1. liliorum alborum, & cucumeris agreſtis
man. ſs. caricas numero decem, ſeminis lini, fæ-
ræci, an. man. 1. contuſa, & in aqua macerata
quantur, dum in mucilaginem deducta fuerint.
inde colo tranſijciantur. De tranſmiſſo accipe li-
am vnam. Cui adde olei de lilio, & amygdalarũ
lcium, an. vncias duas, medullæ capræ & cerui
a vnciam vnam, ceræ, quod ſufficit. Fiat catapla
a. Quibus dictis ad varias medicamentorum cõ
ſitiones propius accedemus, ab emplaſtri initio

prius ſuſcepto. Emplaſtrum diachilon commu- ue diachilon album. Rec. fœnigræci, ſeminis li- dicis althææ à quibus omnibus extrahantur mu- gines, & accipe ex ipſis mucilaginibus ana v- libram, lithargirÿ contriti contritione vltim- mũdati à plumbo & ſcoria lib. 1. ß. olei antiqu- ri lib. 3. lithargirum & oleum diu in mortario deo cum piſtello ferreo conquaſſentur, & elab- tur in eorum conquaſſatione multum: deinde liant ſuper igem cum facilitate, ſemper & ince- ter agitando cum ſpatula vſq; dum coaguletu- targirium. tunc deponatur ab igne, & dimitt- infrig idari paulatim: poſtea. Rec. mucilagine- bulliãt bullitione aliqua. Deinde paulatim pr- mucilagines ſuper litargyriam & oleum ſem- cum piſtello conquaſſando donec fiat eorum c- ueniens permixtio. tunc verò coquatur ſuper i- vſque quo inſpiſſetur. Et ſi vis ipſum facere in- tum, tunc de intentione filÿ Hamech, permiſce- uerem ireos ſubtiliſſimum. & ſunt alÿ qui pro c- muni oleo ponunt oleum irinum, & ſi addas m- cilaginem ſeminis meliloti erit ſedatio eius fort- Emplaſtrum diachilon cuius iuuamentum not- eſt ad apoſtemata dura & ad duritiem hepatis, ſ- nis, & ſtomachi, & ad ſcrophulas, omnemq́ue d- tiem. Emplaſtrum diachylon paruum. Rec. litar- rÿ vnc. 6. olei veteris clari lib. 1. mucilaginis p- vnc. 4. mucilaginis hioſciami vnc. 1. ß. mucilagi- ſeminis lini, mucilaginis radicis maluæ ana vnc fiat emplaſtrum ſecundum artem. Diachilon par- reſoluens & maturãs tumores à caliditate facti-

postemata.Emplastrũ diachilon magnum.Rec. giriȷ mundi triti & cribellati vnc. 12 olei iri- dest ireos, olei camæmelini, olei anethini ana 8. mucilaginis seminis lini, mucilaginis fœni- i,et radicũ althææ,mucilaginis ficuũ pinguiũ, ilaginis passularum,succi iridis,succi scillæ,hi humidæ,glutinis alkanach,idest glutinis pisciũ drach. 12.ß. terebinthinæ vnc.3.resinæ pini, citrinæ ana vnc.2.cõficiētur hoc modo:lithar i, & suprascipta olea diu in mortario lapideo istello ferreo conquassentur per spatiũ mediæ e,deinde bulliant super ignem leuem cum faci- te semper agitando cum spatula donec coagulẽ- tunc deponantur ab igne & dimittãtur infrigi i.deinde Rec.mucilagines ac alia,& simul ite- bulliant donec efficiatur eius forma dura:dein b igne deponãtur super marmor, & fiant mag eones, emplastrum diachilon magnũ operosius quã precedens,et ideo ad resoluendum & matu ionẽ omnis duritiei & inflãmationis expertum. plastrum de mucilaginibus. Rec. mucilaginis inis althææ,seminis lini, mediani corticis ulmi, igræci,ana vnc.4.ß. oleorum camomeli,de li- anethi,ana vnc.1.ß.ammoniaci,galbani,opopa cis, serapini,ana vnc.ß.ceræ nouæ,vnc.20.cro drach.2. terebinthinæ vnc.2. fiat emplastrum decet.emplastrum de mucilaginibus est lenitiuũ mollificatiuum omnis duritiei. Emplastrum ad machum,& hepar. Rec. ligni aloes, absinthiȷ, mmi arabici,mastices, cyperi,costi, zinziberis a vnc.ß. calami aromatici, olibani, aloes, ana drach.3.

drach.3. cariophyli, maceris, cinnamomi ſp
nucis moſcatæ, galliæ muſcatæ, ſpicæ nardi, ſc
anthos an. drach. 1. ß. aggregentur omnia cum
ua aromatica, ideſt miua cum ſpeciebus: & e
de ſuper pannũ, & ſuffumigetur ſuper ligno a
& ſuperponatur emplaſtrũ ſtomachum, & h
confortans, & calefaciens ea. Emplaſtrum de
nis lauri. Rec. olibani, maſtiches, myrrhæ, an.
1. ß. granorum lauri, vnc. 2. cyperi, coſti an. v
mellis colati, quantum ſufficit, ad aggregand
& extendatur in panno, & calidum ſuperpon
vbi oportet. ſi autem triplicetur cyperus, & p
tur de ſtercore vaccarum, aut caprarum ſicco
uenitur mirabile ad hydropiſim, & inflatione
ſcutiendas. Emplaſtrum de granis lauri, Meſu
ferens ad dolores ex frigiditate factos, & uen
tate, & proprie ad dolorem ventris, & ſtoma
renum, & matricum, veſicæ, & aliorum viſce
præſidio eſt. Emplaſtrum de meliloto. Rec. m
loti vnc. 6. florum camomeli, fœnigræci, grano
lauri, radicis althææ, abſinthij, ana drach. 3. ſe
nis apij, cordumeni, ideſt carui agreſtis, iridis, ci
ri. ſpicæ nardi, caſſiæ ligneæ, ammis, aniſi, ana d
2. ß. ſampſuci drach. 3. ammoniaci drach. 10.
racis calamitæ, bdellij ana drach. 5. terebinthi
vnc. 1. ß. ficuũ pinguium num. 12. ſepi hircini,
ſinæ ana vnc. 2. ß. ceræ vnc. 6. olei ſampſucini, o
de ſpica ana q. ſ. ad infundendum, & contunden
Emplaſtrũ de meliloto mollificans omnem duri
quæ eſt in ſtomacho, hepate, & ſplene, & om
viſcera mollificat. Emplaſtrum de gallia. Reci

gall

*moſcatæ, ſchœnu anthus, ana vnc. 1. ſs. ra-
rhois, acaciæ, hypociſtidos, ladani, gallarum
erforatarum, calami aromatici, roſarum, ſan-
um alborum, ſandalorum rubrorum, maſtices,
oes, cariophillorum, ſpicæ nardi, thuris, coſti,
bæ, ciperi, abſinthij, ana drach. 2. panis biſco-
ach. 3. dactili ſicci num. 12. ſucci myrti, ſucci
aquæ roſarum, vini auſteri ana vnc. 1. ß. mi-
omaticæ vnc. 3. vel 4. gummi arabici, aſſari
.7. terantur accurate omnia deinde panis, &
li 24. horis macerentur in ſuccis. Hæc leuiga,
iua excipe gũmis additis, coquẽtur igne lento
ellis craſſitudinẽ: quibus in mortario diu per-
e puluerem prædictũ donec totũ fuit uiſcoſum:
re vtẽdi ſufficitur ligno aloes pãno illitum. Em
rũ de gallia uentrem totũ inferiorem roborat
ingendo & calefaciẽdo, quare lienterias, diar
s; diſſenterias iuuat à cauſa frigida produ-
. Emplaſtrum alterum de gallia. Recipe gal-
rhamich foliorum, & ſeminis roſarum, rhois,
ali albi, & rubri, ſpodij, ſanguinis draconis,
tri, balauſtij, capitum granatorum, hypociſti-
acaciæ, corticum mandragoræ ana drach. 2. cã
ræ drach. ß. polentæ, baccarum mirti, gummi
bici, aſari tenuiſſime tritorum, ana vnc ſs. ſucci
rum agreſtium vnc. 1. ſucci capreolorum, uitis
eſtis unc. 2. ſucci extremitatum myrti, aceti,
unc. 4. miuæ acidæ, unc. 2. vel 3. tere omnia te-
ter, polentam, baccas myrti gummi, aſarum te
ſſime trita ſuccis vuarum, capitulorum myrti,
aceto, macera: quibus adde miuam, & coque
igne*

igne lento ad glutinosam crassitiē. tūc pulue
diligenter misce ex hoc portio alutæ illita te
utendi suffiatur xiloaloe. emplastrū hoc d
ad effectus eosdē, sed à causa calida ꝑfectos
Emplastrū Andromachi secūdū Mesue. R
arietū, picis an. drach. 13. gūmi pini vnc. 8.
rachæ, auripigmēti, aluminis scissilis, calc
ana drach. 3. ammoniaci vnc. 2. ammoniaci
ignē dissoluatur uino rubro, eiq; adde olei li
reliquæ probe puluerata. emplastrū Andron
podagrā, gonagrā, ischiadē, & reliquos arti
dolores antiquos & eorū tumores, & lateri
rhūq; splenis & hydropē iuuat. Emplastrū
machi causticum secundū Mesue. Recipe aq
dentis lib. 4. seminis orizæ, frumenti exco
ana vnc. 7. macera in uase uitreo bene obstr
donec granis dissolutis totum fiat mucosum
ua, sed diebus singulis ligneo baculo mou
obtura: exceptum cortice auellanæ, uel arun
vel cera pertusa, & parti admotum, tribus
aut plus cauterij vice ulcerat, & urit. Em
strum filij Zachariæ secundum Mesue. Recip
ræ flauæ, medullæ cruris uaccæ, adipis anatis,
pis gallinæ, muccaginis, seminis lini, pares po
nes, olei lini quantum sufficit, muccaginis alth
muccaginis fœnigræci, portiones pares. olei le
pro oleo lini, vel cum eo, muccaginis æsipi, mu
ginis ictyocollæ, quantum sufficit. Emplastrum
iuncturarū tophos ac nodos duros mollit, disso
& crassa, lenta, æquè pulmonis, & thoracis ex
menta expectorare magis habilia reddit. Em
st

ceroneum. Recipe picis naualis bene colatæ, ana vnc.2.& drach.3.serapini vnc.2.ammo terebinthinæ, colophoniæ, croci ana vnc.1. ach.3. aloes, thuris, myrrhæ ana vnc.1.opo-is, stiracis calamithæ, galbani, mastices, alu, fœnigræci ana drach.3. confitæ, idest fœcis is liquidæ, bdelii, ana drach.3. litargirii vnc. onfice sic: serapinum, galbanum, opopana-ammoniacum, gummi aliquantulum tusa cũ tẽperentur: deinde ad mediæ partis uini con-tionem bulliant: & vaso stanneo posito super a, cum inceperit bullire, pix naualis bene co-addatur, & cum spatula bene agitetur, donec fiat. liquefacta pice, addatur cera, & ea li-ucta ponatur colophonia: tum stirax cum pi-calido trita frustatim imponatur. postea ma-& olibanum, deinde mirrha cum bdelio. & uallo facto ponatur terebinthina et consequen lumen & lithargirium: ad ultimum fœnum um. & cum decoctum fuerit fundatur supra m tepidam, & ab aqua extractũ manibus ex-atur, donec tota aqua iude exeat: deinde pul loes super marmor inunctum cum oleo laurino axetur: postremum croco puluerato, & inun-manibus cum eodem oleo laurino magdaleones rmentur. Emplastrum ceroneum, à cera dictũ, cipue ualet ad omnem dolorem spatularum, & oris ex frigiditate: & si humor frigidus illuc rit discursum mire soluit, & splenem remollit, et ad hidropisim de frigida causa hepatis, sed ẽ causa matricis frigiditati superpositum mul-tum

. cum colatura ponantur, bulliant agitan-
nec optime incorporentur, & tunc deponan
igne, & addatur terebinthina. & totum
ur cum spatula, & fiat emplastrum.
plastrum contra rupturam. Rec. picis na-
aloes, ana vnc. 3. lithargirij, ceræ rubeæ,
oniæ, galbani, ammoniaci, ana vnc. 2. vi-
ercini vnc. 6. vtriusque aristolochiæ, myr-
ypsi, thuris, ana vnc. 6. terebinthinæ vnc. 2.
idest vermis terræ vnc. 4. gallarum vnc. 4.
que consolidæ, boli armenici ana drach. 4.
inis humani lib. 1. confice sic, primo ponatur
quercinus: et dimittatur diu bullire in aqua
tionis pellis arietinæ, sic vt remouetur ab
, quæ debet decoqui per diem & noctem:
a deponatur ab igne & ponantur terebinthi-
thargirium, & colophonia, postea mastix,
, isculi, myrrha, & galbanum, & am-
cum: paulopost consolida maior & minor,
, & bolus armenus. postea super ignem po
, & ponatur sanguis humanus: consequen-
istolochia longa & rotunda, & ad vltimum
& semper agitari debet sine intermissione
er cum spatula. signum decoctionis est, quan-
gitis non adhæret. postea ponantur super mar
nctum oleo violato, & manibus malaxetur.
ea teratur iterũ in mortario assidue per duos
res dies, deinde vsui reserua.
mplastrum diuinum. Recipe galbani vnc. 1.
b. 2. ammoniaci vnc. 3. drach. 3. opoponacis
1. lithargirij lib. ß. ceræ nouæ vnc. 8. olei oli-
uarum

uarũ lib.1.ß.olibani vnc.1. drach.1. mirrh
1.drach.2.viridis æris vnc.1. bdelij vnc.2.
lochiæ vnc.1. maſtiches vnc.1.aymemis v
ſce omnia ſicut decet & fiat emplaſtrũ. Em
pro matrice, Rec.radicis biſtortæ lib.1.ligni
ſandali muſcatelini ideſt citrini, nucis mo
berberis antheræ an.vnc.1. cinamomi,cari
lorũ, ſchæno anthos, florum chamemeli an.
thuris,maſtiches, aliptæ moſcatæ, galliæ mo
ſtyracis calamithæ,ſtyracis rub.an.drac.3.
ſini drach. ß.ceræ lib.1.ß. terebintinæ lib.ß.
lib.4.picis naualis lib.3.fiat emplaſtrum ſecu
artem. Emplaſtrum de minio, cuius deſcripti
ponit Io.de Vigo.Rec.olei roſacei odoriferi lib
olei myrtei, vnguenti populeonis an.vnc.4.p
dinis gallinæ vnc.2. ſepi caſtrati & vaccin
lib.ſs. pinguedinis porcinæ vnc.7. lithargirij
& argẽti an.vnc.3.ſs.ceruſæ vnc.4. minij v
terebinthinæ vnc.10. ceræ. q.ſ. & fiat empl
ſecũdũ artẽ tendens ad nigredinẽ. Emplaſtrũ
nio valet ad vlcera mala & antiqua,quod pr
fuit & expertum à Ioanne de Vigo. Emplaſ
de ceruſſa.Rec. olei roſati lib.2. ceruſſæ lib.4.
albæ, drach.6.fiat emplaſtrum ſecundum ar
Emplaſtrum de ceruſſa conueniens quibuſcu
malis complexionibus calidis factis caliditate
lis,vel quomodolibet, & fricationi ſeu excori
ni cum calefactione mala. Emplaſtrum palm
Rec. lithargirij auri lib.3.olei oliuarum,pingu
dinis porci recentis ana lib. 1.ſs. vitrioli vi
vnc.4,extremitatum tenerrimarum palmæ,ad

*& semper agitando cum spatula palmæ, & lo
ctremitatum palmæ tu potes ponere radices
æ. Emplastrum palmeum valens ad vulnera
st sanguis, & apostemata pestilentialia, &
uras, & adustionem, & compressionem, & at-
ionem. Emplastrum triapharmacum. Rec. olei
. lithargyrij auri lib. 2. aceti lib. ss. fiat empla-
n secũdum artem. Emplastrum triapharmacũ
ns nasci carnem in vulneribus, & consolidans
Emplastrum desiccatiuum. Rec. lithargirij auri
3, olei rosati, olei violati, ana lib. ss. ceræ vnc.
apidis calaminaris, terræ sigillatæ, minij ana
4. camphoræ, drach. 1. fiat emplastrum in mor
secundum artem vt decet. Emplastrum desic
ũ rubeũ est in usũ apud chirurgos ad desiccã
vlcera mundificata. Præter eiusmodi prædi-
emplastra subsequens est vt alia etiam ad diuer
diuersorum membrorum ægritudines vtilia sub
amus, & primo. Emplastrum capitale ad pue-
m ictus. Rec. farinæ fabarũ, farinæ hordei an.
1. rosarum myrthillorum, balaustium an. vnc.
lorum camamillæ, betonicæ ana drach. 2. ab-
bij. drach. 1. olei rosacei vnc. ss. cum vino auste
& modico aceto secundum artẽ fiat emplastrũ.
plastrum ad testium dolores. Rec. parietariæ.
. 1. sulphuris vnc. 3. rosarum rubearũ, florum
amillæ an. vnc. 1. cum vino stiptico fiat em-
trum. Aliud ad idẽ. Rec. cimini vnc. 1. ammeos,
yli, baccarũ lauri, cyperi, farinæ fænugræci, dau
lei cocti ana unc. ss. farinæ lupinorum, farinæ fa
um, ana unc. 1. & ss. misce omnia cum uino au-*

ſtero oleo anethino, oleo de ſpica. q. ſ. fiat emplaſ
Emplaſtrum ad mãmas. Rec. ficuum nu. 4. pip
longi unc. ſs. ſalis unc. 1. ireos unc. 3. aſſungiæ p
næ unc. 4. miſce fiat emplaſtrum. Emplaſtrum o
nes dolores vlcerum mitigans. Rec. olei commu
un. 3. foliorũ ſambuci. m. 2. picis colophoniæ unc
terantur folia & ſecundum artem fiat emplaſt
Emplaſtrum digerens in apoſthemate calido. R
farinæ triticeæ uel hordeaceæ partes duas, olei
mamelini, & aquæ. q. ſ. & fiat emplaſtrum. Em
ſtrum pro materia nimis calida. Rec. foliorum m
uæ quæ decoquãtur in aqua, poſtea exprimãtu
conterantur, farinæ triticeæ, farinæ fœnugræci a
unc. 1. ſeminis lini unc. ſs. floris camamelini pug
miſce & cum butyro uel oleo camamælino, o
roſaceo, pinguedine capi & gallinæ decoquãtur,
ſecundum artem fiat emplaſtrum. Emplaſtrum
cera ſine ferro uel quouis alio medicamento, ſ
auxilio conſolidans. Rec. ſalis ammoniaci, lib. 1.
ſtilletur, ex quo detrahentur aquæ unciæ tres, ſu
plantaginis unc. 3. farinæ hordei. q. ſ. miſce fiat em
plaſtrum. Emplaſtrum breuiter digerens. Rec. m
uæ, altheæ, radicum liliorum alborum, pinguedi
gallinæ, butyri, ſeminis lini, farinæ fænugræci a
unc. i. decoquatur althæa et malua ĩ ſufficiẽti aqu
coquantur cepæ ſiue radices liliorũ alborũ ſub ci
ribus: terantur oĩa & ſecũdũ artẽ fiat emplaſtr
Emplaſtrum pro vlcere phlegmatico. Rec. radic
altheæ & florum apij, ana partes æquales: decoq
tur in aqua & fiat emplaſtrum. Emplaſtrum dig
rens ex arte materiam in carbunculo. Rec. ſuc
api

,farinæ triticeæ,misce pedetẽtim,pone ad ignẽ secundũ artẽ fiat emplastrũ cum modico melle.

De Vnguentis. cap.7.

VNGVENTVM *apostolorum Aui cẽ.in quinto can. Rec.terebinthinæ, ceræ albæ,resinæ ana drach.14.opo panacis,floris æris ana drach.2.flã moniaci drach.14. aristolochiæ lon thuris masculi ana drach.6. myrrhæ, galbani drach.4. bdelij drach.6. lithargyrij drach.9. ndatur bdelium, ammoniacum & galbanum to bono,& ibi dissoluatur,& dequoquantur om in æstate cum duabus libris olei, & in hyeme n tribus. Vnguentum apostolorum Auic.v.ca e, tractatu vndecimo,quod in vsu est,rectificãs n facilitate fistulas difficiles, & scrophulas par ,nec est aliquid simile ei,& mundificat vulne- ex carne mortua & pus,& consolidat, & dici- quod est medicina duodecim apostolorũ. Vn- entum rosatum. Rec. axungiæ porcinæ recentis antitatem quam volueris,& lauetur in aqua ca a noutes & tantundem cum aqua frigida lotio- vltima, deinde terantur cum ea rosarum rubea n recentium quantum ipsa est, & dimittantur rcescere per dies septem. deinde coquãtur cum cilitate & colentur, & iterum tantundem rosa- m terantur & dimittantur per alios septem dies arcescere, & fundantur super, succi rosarum cir ter part.ß.olei amygdalarum partes 6.Et iterum*

 coquan-

coquantur cum facilitate vsque ad succi co[...]
ptionem : & quando disrumpitur in aqua ros[...]
parum opij & proijcitur in decoctione, est mi[...]
le. Vnguentum rosatum sedatiuum inflamma[...]
& erysipilæ, & ignis persici, & confert soda[...]
dæ & inflammationi stomachi & hepatis. V[...]
tum basilicum magnum. Rec. ceræ albæ, resin[...]
ni, sepi vaccini, picis naualis, glutinis alunb[...]
idest glutinis piscium, olibani, myrrhæ, ana v[...]
picis vnc. 3. & aliorum omnium ana vnc. 1. ß.[...]
guentum basilicum magnum confert vulner[...]
in quibus est calefactio, & proprie in vulne[...]
neruosis: mundificat enim & incarnat ea. Vng[...]
tum basilicum minus. Rec. resinæ, picis, ceræ[...]
quod sufficit. Vnguentum aureum. Recipe [...]
citrinæ vncias 6. olei boni lib. 2. ß. terebint[...]
vncias 2. resinæ colophoniæ ana vnc. 1. ß. olib[...]
mastiches ana vnc. 1. croci vnc. 1. & fiat vng[...]
tum. Vnguentum aureum curat & consolida[...]
gas, sanum, & expertum. Vnguentum popu[...]
Recipe oculorum populi lib. 1. ß. papaueris ni[...]
foliorum mandragoræ, cimarum rubri tenerri[...]
rum, foliorũ hiosciami, solatri, vermicularis, l[...]
cæ, semperuiuæ, bardanæ violæ, scutum cœli, i[...]
vmbilicus ven. ana vnc. 3. axungiæ porci rec[...]
sine sale lib. 2. Omnes herbæ pistentur, & bull[...]
cum axungia, & fiat vnguentum secũdum art[...]
Vnguentum populeum Nicol. taliter dictum, q[...]
fit de oculis populi, & valet contra calorem fe[...]
acutæ, & his qui dormire nequeunt, inunctis te[...]
poribus, & pulsibus, & plantis manuum & pe[...]

...uentum martiatum. Recipe *ceræ albæ lib.2.*
...lib.8.rorismarini, foliorum tauri ana vnc.8.
...drach.7. tamarisci vnc.7. esbrij, sauinæ, bal-
...tæ, idest menthæ aquaticæ, lilifagi, idest sal-
...ocimi, idest basiliconis, polij siler montani, ca-
...nthæ, arthemisiæ, enulæ, betonicæ, brancæ ur-
..., spargulæ, scilicet minoris, herbæ uenti, idest
...etariæ, pimpinellæ, agrimoniæ, absinthij, her-
...aralysis, idest primulaueris, herbæ sanctæ ma
...cimarum sambuci, herbæ crassulæ, idest fabæ
...sæ, millefolij, semperuiuæ, chamædrios, cen-
...eæ, foliorum fragulæ, quinquefolij, herbæ te-
...it, idest herbæ iudaicæ ana vnc.4. radicis eui-
...dest radicis althææ, cimini, myrti ana vnc.3.
...igræci vnc.1.ß.butiri recentis vnc.1.drach.2.
...cæ, violæ, papaueris rubri, mentæ saracenicæ,
...lterius mentæ, lapaceoli, polytrichi, cardum
..., idest cardi benedicti, matrissiluæ, idest capri-
..., herbæ muscatæ, maturellæ, idest valerianæ al-
...ya, idest trifolij acetosi, linguæ ceruinæ, idest
...ionitidis, crispulæ, idest oculi bouis: secundum
...positorem, est herba cancri, camphoræ, stira-
...medullæ ceruinæ, ana vnc.ß. adipis vrsini, adi
...gallinarum, mastiches, ana unc.1.thuris unc.ß.
...nardini drach.2. colligantur omnes herbæ in
...se maio, & in uno die, aut in duobus, si potest,
...hora tertia usque ad meridiem, & postea tere
...nes herbas simul, & infunde septem diebus in
...o odorifero. octauo die coquantur lento igne, &
...m vinum aliquantulum incipit consumere, ad-
...ur supradictum oleum & bulliant, donec herbæ

 inci-

incipiant diminui, deinde studiose cola, & pro
herbis iterum super ignem ponantur: & quum
lire cœperint, ponatur stirax: & cum mod
bullierint, ponatur butyrum, & axungia aliq
tulum contusa, & oleum nardinum, & masti
olibanum, & postea cera: & cum cera lique
fuerit, semper cum spatula agitando ab igne
natur, & cum coagulatum fuerit reponatur
guentum martiatum magnum à Martiano pe
simo medico dicitur, à quo fuit inuentum, quo
cit ad dolorem & frigiditatem capitis, pector
stomachi, & schlirosim splenis & hepatis,
ilij dolorem ad solem, vel ad ignem inunctum
tim subuenit. paralyticis, isciaticis, nephret
podagricis prodest, tumores reprimit, duritie
mollit, spasmaticis & tepide febricitantibus v
& contra omnes dolores ex frigiditate. Vng
tum aragon. Recipe rorismarini, maioranæ, ra
iarij, serpilli, rutæ, radicis sicydis, idest cucum
anguini ana vnc. 4. foliorum lauri, saluiæ, sa
ana drach. 3. policariæ maioris, policariæ min
laureolæ ana vnc. 9. brioniæ vnc. 3. nepetæ, f
rum sicydis, idest folij cucumeris anguini, sin
uestris asinini, ana vnc. 6. mastiches, olibani
vnc. 7. pirethri, euphorbij, zingiberis, pip
ana vnc. 1. olei mustelini, petrolei, vnc. 1. a
ursini, olei laurini ana unc. 3. butyri vnc. 4. ol
munis lib. 5. ceræ lib. 1. unc. 3. herbæ, & rad
colligantur ut in martiato, in mense tamen iu
& fortiter contusæ in mortario ponantur in
per septem dies, octauo verò desuper ignem po

t

& coquantur, donec herbæ detrudantur in fun
, postea per saccum colentur, & iterum super
n ponantur, & cum inceperint bullire, adda-
leum laurinum, butyrum, adeps ursinus et ce-
ua liquefacta ponatur petroleum, & musteli-
, postea mastix, & olibanum, & ad ultimum
iber, piper, pirethrum & euphorbium, & ab
deponatur, & usui reserua. Vnguentum ara-
idest adiutorium, ualet ad dolorem ex frigi-
e uiri, & mulieris tali modo inunctum: in te-
ui mũda primum calefac ad ignem, deinde su-
ungatur, & postea testa calida superponatur
patienti: ualet ad spasmum & tetanum, &
lorem iliorum & renum tali ordine vt supra
mus: arthetícis, et ischiaticis multũ prodest: &
tanarijs si spina inungatur ante horam acces-
s. Vnguentum de althæa. Rec. radicis ibisci,
althææ lib.2. seminis lini, fænigræci ana lib.
yllæ lib.ss. olei lib.4. ceræ lib.1. terebinthi-
gummi hederæ, galbani ana unc.2. colophoniæ,
æ ana lib.ss. radices bene abluantur, et teran-
simul fænumgræcum, semen lini, et scylla, et
n bene trita fuerint, postea totum in septem li-
aquæ per tres dies ponatur, quarto die uero
r ignem bulliat, donec incipiat inspissari, dein-
aulatim ponatur in sacco: et quum exprimere
ueris, addatur aliquantulum aquæ feruentissi-
ad extractionem illius uiscosi succi, tunc acci-
e illo succo lib.2. et cum oleo simul bulliat us-
ad succi consumptionem. postea addatur cera,
um liquefacta fuerit, adde terebinthinam, gal

banum, et gummi hederæ, ad vltimum po
puluis resinæ, et colophoniæ, et cum coctum
ab igne deponatur : et quum infrigidatum fu
conglutinatum diligenter colligatur et vsui
uetur. Vnguentum de althæa valens proprie
lorem pectoris ex frigiditate et pleuresi, et
pectus inunctum sanat omnia loca infrigidat
lefacit, mollificat, et humectat. Vnguentum
pæ. Recipe brioniæ lib. 2. radicis sycidis, ide
cumeris anguini lib. 1. scyllæ unc. 6. iridis u
radicis filicis unc. 2. radicis ebuli, tribuli m
ana unc. 2. radices ter vel quater abluantur,
rantur in pila marmorea. Et in lib. 4. olei len
ni uel communis ponantur per duas dies: sed
sex uel per septem dimittatur plus valet, quia
rem, et odorem sibi et efficaciã uendicat: tert
rò die super ignẽ ponãtur, et tandiu bulliant,
incipiant radices dimitti, postea ponantur in f
& exprimendo colentur, & quum colata fue
iterum super ignem mittantur. & quum b
inceperint, ponantur vnc. 15. ceræ albissimæ
liquefacta cera ab igne deponatur, & cum i
gidatum fuerit, collige in vase & reserua
Vnguentum Agrippæ in magno antidotario
lai, quo Agrippa rex Iudæorum vtebatur,
hidropisi, & omnibus tumoribus in quacunq;
te corporis fuerint, & ad neruos indignatos :
nam prouocat: & inunctum super ventrem la
& dolori renum ex frigiditate optime facit.
guentum pompholigos. Recipe olei rosati vnc
ceræ albæ vnc. 5. succi granorum solatri vn

...æ lotæ vnc.4. plumbi vſti, tutiæ ana vnc.1. ...s, vnc.1. pulueri zentur, quæ ſunt pulueri zan... ſicut alchool, ideſt ſubtiliſſime, poſt fac coqui ...um ſolatri, cum oleo roſato vſq; ad conſum...nem ſucci. tunc adde ceram cum puluere, & ...inde vnguentum, & incorporetur in morta...

Vnguentum palmeum. Recipe olei veteris, ...rgyri ana lib. 3. axungiæ veteris purgatæ à ...nbranis & ſale lib. 2. calciteos vnc. 4. ramos ...ntes palmæ num. 3. liquatis igne axungia & ... in vaſe ſtannato aſperge lithargirium et chal...m mouendo continenter palmæ ramis: & coque ...uſtam craſſitiem, iniecto ipſi inter coquendum ... ramorum minutim conciſo. vel ſic. Recipe ...argiri, adipis porci purgatæ à ſale & membra... vnc. 5. chalciteos viridis vnc. 4. ramis palmæ, ...radice cannæ moueantur.

Vnguentũ palmeũ ...vulnera cruenta, tumores peſtilentes, & exi...as, vſta, rupta, contuſa, & inde nata ecchi...nata conficitur.

Vnguentũ diaphænicon. Re...e adipis ceruinæ antiquæ mundæ & colatæ, adi... vitulinæ antiquæ mũdæ & colatæ, ana lib. 1. ß. ...lciteos vnc. 4. olei antiqui, lithargiri puri, ana ...3. ſegmentorum recentium palmæ quantũ ſuffi..., chalcitis & lithargirios læuiſſime trita, & ...ra cribro tenuiſſimo, poſt oleo paulatim affuſo ...nul terantur: addito deinde adipe igni lento co...antur ſemper mouendo palmæ ramis recẽtibus, ... excorticatis, quorum extremum vbi ſiccius ...aſerit nouos ſubſtitue: iniectis etiam tum ipſi ...nguento ſegmentis.

Vnguentum diachalciteos,

ulcera

vlcera cruenta, fistulosa, pituitæ salsæ, mal- & disepulotrica glutinat: herpetas, tum- pestilentes, & qui ex humoribus varijs con- sanat. Vnguentum mirabile. Recipe myr- aloes, sarcocollæ, ana vnc. 1. mellis despuma- cias. 6. vini albi boni quantum sufficit, coque- lento ad spissitudinem. Vnguentum mirabile tum ad Nicodemum, vlcera putrida & fist- purgat, carne implet, glutinat, cicatrice t- putredinem arcet. & si vlceri caro supercr- rit, adde vnguenti chalciteos vnc. ß. Vnguen- aliud eiusdem. Recipe myrrhæ, aloes, an. drac- vini albi quantum sufficit, his tritis tenuissime- num paulatim affunde, semper miscendo vsqu- mellis crassitudinem, vtere. Addunt nonnulli c- citeos drach. 1. ß. alij olei myrtini & vini pon- nem paucam vicissim miscent. Vnguentum- gnum ceraseos. Recipe hammoniaci vnc. 1. b- lij, thuris masculi, aristolochiæ, sarcocollæ, drach. 5. myrrhæ, galbani ana vnc. ß. lithar- drach. 15. aloes, opopanacis ana drach. 2. ß. a- ginis drach. 3. resinæ drach. 14. ceræ albæ vnc- olei quantum sufficit. lithargirium tere, & c- oleo coque, donec liquefiat. Tunc depone ab ig- & dum modice refrixerit, misce hammoniacu- & bdelium aceto soluta: redde igni, coque ad - stam crassitiem, tuncque reliqua permisce. V- guentum magnum ceraseos vlcera maligna, p- trida, fistulosa, sorde & carne mortua purga- carne implet, glutinat, & cicatrice tegit. V- guentum ceraseos paruum. Recipe aristolochi-

ireo-

...,sanguinis draconis,hammoniaci, sarcocollæ ...nc. ß. lithargiri læuigatæ vnc. 5. olei lib. 1. ... lithargirum,cum oleo,donec liquefiat; tunc ...a, vt in priore misce. Vnguentum cerasеos ...um, vlcera tam vetera, quàm noua terget, ... implet, glutinat, cicatrice claudit. Nam ...s sarcoticum est altero. Vnguentum cicla... magnum. Recipe succi ciclamini lib. 3. suc... cumeris agrestis lib. 1. olei irini lib. 2. butyri ...ini lib. 1. pulpæ colocinthidos vnc. 4. polipodij ...6. euphorbij vnc. ß. sagapeni aur. 5. myrrhæ ...2. ceræ vnc. 5. fellis vaccini aur. 5. scammo... aloes, mezerei, colocinthidos, turbith, ana ...5. euphorbij aur. 2. salis gemmæ aur. 3. pipe... ...ngi, zingiberis, chamæmeli ana aur. 2. colo... ...hid. polipodium. euphorbium sicca, tere, & ...era dies octo succis & oleis in vase vitreo an... ... oris bene obstructo: post semel feruefac, cola: ...de sagapenum & myrrham in aceto dissoluta ...e mouendo ad succorum prope consumptionẽ. ...c adde ceram, fel, & feruefac simul, donec ...i liquatur. tunc insperge reliquos pulueres. ...uentum ciclamini magnum, relatum ad Ale...drum, illitum stomacho, vomitum purgat: ...gastrio autem iunctum aluum deijcit: ob id ...opicos mire iuuat, serosum excrementũ large ...uando: vermes quoq; necat & educit. adhi...ur non potentibus sumere medicamentum pur...is. Vnguentum ciclamini paruum, Rec. suc... ciclamini, succi glutinosi ex radic. filicis ex...cti, succi ebuli ana vnc. 9. succi summitatum

tamaricis

tamaricis vnc. 2. olei irini lib. 2. æſypi dra hammoniaci, bdelij, ana drach. 1. ß. aceti q ſufficit, ceræ flauæ vnc. 6. corticum radicum paris vnc. 1. ß. ſpicæ nardi vnc. ß. fiat vt p Vnguentum ciclami. paruum ſplenis tumore ſcirrhoſos diſſoluit & ſtrumas. Vnguentu panno lineo. Recipe opoponacis vnc. 1. r panni linei tenuis, puri, antiqui vnc. ß. vini, lis, olei roſati myrtini ana vnc. 5. lithargiri, ſarcocolæ, myrrhæ, ana drach. 2. ß. Ferè pau affundendo nunc vinum, nunc oleum, vel adduntur quandoque chalciteos drach. 2. Vn tum hoc mirabile ad vlcera maligna, fiſtuloſ ne implenda. Vnguentum ex cantharidibus. cipe cantharidum recentium drach. 10. axu porci vnc. 5. ß. tere ſimul, dies ſeptem. marce poſt coque, cola, ſerua vitreo vaſe. Vnguen ex canthariđ. cauſticum phænigmon & ve excitat, vlcerat: alphos, pannos, lentigines, tis maculas delet. Vnguentum ex bdellio. Re bdellij drach. 6. euphorbij ſagapeni, ana drac caſtoris drach. 3. ceræ drach. 15. olei iaſmini, coij lutei drach. 10. bdellium & ſagapenum d uantur aqua rutæ agreſtis: cætera cum aqua lida vniantur & fiat vnguentum. Vnguentum bdellio epilepſion, paralyſin, ſpaſmum, cæte neruorum affectus frigidos, ac ſcirrhoſos iuu Vnguentum alterũ ad idem pollens. Recipe ca rij drach. 2. pirethri, euphorbij, ſtaphidos agr zingiberis, ſinapis, ana vnc. ß. ſucci radicum, ſi aſphodeli, ſucci rutæ ſilueſtris, ana vncias 4. c

unc

5.olei rosati vnc.20. cum succis omnia vniã deinde coquantur cum cera & oleo ad succo-consumptionem.coletur,reponatur. Vnguen philagrios. Recipe ceræ vnc.3. æsypi, succi agrestis ana vnc. 2. euphorbij, piperis, am-aci, croci, thuris, castoris, terebinthinæ, onaci ana drach. 2. stiracis, myrrhæ purio-ach.2.ß. Vnguentum philagrios spasmũ & lisim iuuat. Vnguentum ex cerusa. Recipe sæ lithargiri ana vnc. 6. plumbi vsti, scoriæ nti ana vnc.ß. mastiches, thuris, ana drac.2. lei rosati, aceti albi ana quãtum sufficit. Tri-nnibus in mortario, affunde paulatim nunc n, nunc acetum, semper mouendo, donec pin cant, velut nutrita. Vnguentum ex cerusa t ambusta erisipelata, scabiem siccã, & vl-calida. Vnguentum tripharmacum. Recipe rgiros læuissime tritæ, oleo vicissim & aceto atim affusis in mortario mouetur ad iustam tiem. uel, Recipe lithargiri, aceti ana vnc.1. vnc.2. coque igne lento ad crassitiem, est enim oticum & epuloticum. Vnguentum psoricum xandri secundum Mes. Recipe cerusæ, litar-psorici, aloes, croci, cadmiæ argenteæ, argenti extincti, ana portiones æquales, olei oleandri, i, ana quantum sufficit. Hoc vnguentũ pso-sanat, impetiginem à pituita salsa, cutis ritatem, & alia cutis vitia terget. Vnguentũ icum aliud. Recipe lithargiri albi, calcanthi, partem vnam, æruginis partem dimidiam, ti acerrimi quantũ suf. Terantur die uno in So-le æstiuo

le æstiuo paulatim affundendo acetum. Dein uase uitreo probe obstructo condantur sub diebus quadraginta. Psorium hoc medic compositum ad fistulas, cancros, scabiem sic lepram, carnis putridæ incrementum. Vng tum ulcera sanans antiqua, disepulotica. R aloes myrrhæ ana partes æquales, succi absyn chelidonij, plantaginis, ana quantum sufficit, a et myrrham tere cum succis ad mellis consiste ex linamento adhibe. Vnguentum enulatum. cipe radicis enulæ campanæ, coctæ cum acet pistatæ, vt decet lib. 1. axungiæ porci, olei com nis ana unc. 3. ceræ nouæ unc. 1. argenti uiui cti, terebinthinæ lotæ ana unc. 2. salis comm puluerati unc. ss. incorporentur ut decet. Vng tum pro scabie. Recipe axungiæ porci, olei l ni, argenti uiui extincti, ceræ mundæ, mastic thuris albi ana unc. 2. salis communis vnc. 8. plantaginis, succi fumiterræ, ad libitum cõfice ceram, oleum laurinum, et axungiam pone ad cum succis, et bulliant, donec simul liquefiãt, de adde salem, olibanum, mastichem, & bul omnia simul vsque ad consumptionem succi. p deponantur ab igne, & addatur argentum ui extinctum utsupra, & utere. potens est, sed c ne ob argentum uiuum attingat prope mem principalia, addeque mastichem syl. Hoc ung tum sine argento uiuo paratum comedas. A pro pueris. Recipe terebinthinæ bene lotæ un butyri loti unc. 2 salis unc. 1. succi citrangulor vitellos ouorum ana num. 3. olei rosati, unc. 1.

sce

ur omnia ſimul, & fiat unguentum. Vn-
um deſiccatiuum rubrum. Recipe lapidis ca
uris, terræ ſigillatæ ana unc.4.lithargiri au-
ruſæ ana unc.3. camphoræ drach.1. ceræ
. olei roſati, olei uiolati, ana unc.6. fiat un-
um ſecundum artem. Vnguentum contra uer
Recipe olei amygdalarum amar.unc.1.ſucci
i perſici, matricariæ ana vnc.ſs.roſarũ, fari
inorum, cornu cerui vſti ana, drach.1.aloes
rini drach. 2. quidã addunt de felle taurino
.2.modicum aceti, & ceræ quantum ſufficit.
entum reſumptiuum. Recipe axungiæ porci
tis unc.4.axungiæ gallinaceæ, axungiæ anſe-
ungiæ anatis ana unc.2.hyſſopi humidæ unc.
i uiolati, olei chamæmeli, olei anethini ana
.mucilaginis tragacanthæ, mucilaginis ſemi-
toneorum, mucilaginis ſeminis lini, mucilagi-
ninis biſmaluæ, macilaginis gummi arabici
nc.ſs. miſce & fac unguentum. Vnguentum
n Rhaſis. Recipe olei communis lib.2. ceruſæ
is lib. 1. ceræ albæ unc. 6. & quidam addunt
horæ drach.2. fiat unguentum ſecundum ar-
Vnguentum nutritiuum. Recipe lithargyri au
.3. olei communis lib.ſs.aceti unc.3. fiat un-
tũ in mortario plumbeo ſecundum artem. Vn-
tum Aegyptiacum. Recipe floris æris aur.5.
s aur.14.aceti fortis aur.7. coque ſuper ignẽ
inſpiſſentur, addũt aliqui thuris maſculi triti
os.2.ſs.aureus apud modernos eſt drach.1.ſs.
entum Aegyptiacum confert ad uulnera an-
, & fiſtulas quæ indigent mundificatione; ab-
ſtergit

..1.pulpæ colocynthidos vnc.3.polypodij. vnc.
..gapeni aur.5. myrrhæ prius in aceto dissolutæ
..3.ceræ vnc.5.fellis vaccini aur.5.scammonij,
..s,cocci gnidij,colocynthidos,turbith.an.aur.5.
.. gemmæ aur.3.euphorbij, piperis longi,gingi
..s,chamemeli,cinamomi an.aur.2.succos,oleũ
..um,butyrum,polypodium,pulpam, trita in va
..itreo angusti oris octo dies simul reponantur
..e obstructo:post hos semel feruefiat,coletur,co
.. adde sagapenum,myrrham: coque semper mo
..do rudicula,donec succus prope omnis consum-
..s erit: tunc adde ceram, fel, coque donec cera
.. liquata: tunc reliqua pulueri zata & addita in
..tario permisceantur. Vnguentũ de cyclamino
..tri, femori, ilibus inunctum aluum deiectione
..gat:stomacho autem inunctum, vomitu aquas
..sas. idoneũ hydropicis & à medicamento ab-
..rẽtibus: vermes quoque necat, & educit. Vn-
..ntum de cyclamino alterum. Rec. succi cyclami
..humoris lenti ex radice filicis emulcti an.lib.1.
..ci summitatũ tamaricis vn.2. olei irini lib.2.æ-
..i vn.15.aceti vn.2.ammonaici,bdelij.an.vn.1.
..eræ flauæ vnc.6. Vnguentũ hoc ex cyclamino
..itiem splenis resoluit etiam lapidosam, & stru
..s. Vnguentũ neapolitanum Ioan.de Vigo, alij
..licum vocãt. Recipe olei chamemeli, aneti, de
..a,de lilio ana vnc.2.pinguedinis porcinæ, pin-
..edinis vituli ana lib.1. euphorbij.drach.5. thu-
.. drach.10. olei laurini vnc.1.ß.pinguedinis vi-
..ræ vnc.2.ß.ranarum virentium num. 6.lumbri
..rum lotorum in vino vnc.3.ß.succi radicum ebu

*li & enulæ ana vnc.2. schæno anthos, stæch
matricariæ ana man. 1. vini odoriferi lib.2.
liant omnia simul vsq; ad consumptionẽ vini,
de coletur, & in colatura adde lithargyrij au
1.terebinthinæ claræ vnc. 2. cum cera alba f
rotum aut vnguentum, addendo in fine coctur
racis liquidæ vnc.1.ss. deinde auferatur ab ig
baculo agitando, donec tepidum fuerit: postmo
addatur argenti viui extincti cum saliua vn
cum baculo agitando donec argentum viuum
me sit incorporatum. aliud vnguẽtum. Recipe
de spica unc.1.olei tartari, olei laurini, olei pet
ana vnc.ß.axungiæ porci vnc.4. thuris vnc.
phorbij. drach.1.ß.vnguenti de althæa, vngu
agrippæ ana unc.1. argẽti viui vnc.4. misce si
& fiat vnguentũ secundum artem. Vnguen
Galeni. Recipe ceræ albæ lib.1.olei rosati lib.
quefiant omnia simul, deinde lauentur cum a
frigidissima lauationibus pluribus, vsquequo b
albescat, & quanto magis lauatur, tanto fit pe
ctior, in fine vero conquassentur seu lauentur
pauco aceti boni. Vnguentum mirabile ad om
vlcera & vulnera, digerens materias cruda
indigestas et dolores particulæ affectæ persolu
idque vnica applicatione. Recipe pinguedinis
uecis vnc.3.pinguedinis tassi vn.2.pinguedinis
ui vnc.1. pinguedinis muris montani quem vul
marmotã uocat, unc.1.ß. pinguedinis gallinæ,
siluestris an. unc.ß.pinguedinis ursi un.2.ß.me
læ bouinæ, dialtheæ, agrippæ an.unc.1.diaquilo
diapostoliconis, ana drach.6.ceræ albæ unc.6.*

unc

..butyri unc. 2. axungiæ porci maſculi unc. 5. ..æ pini unc. 3. terebinthinæ unc. 2. farinæ fœnu ..,farinæ ſeminis lini,an. unc. 1. æruginis.drac. ..argyrij unc. 1. ſucci plantaginis, ſucci ſolani, ..uiolarum, ſucci betonicæ, ana unc. 2. picis na.. unc. 2. fiat emplaſtrum commiſcēdo primum ..s, poſtea pinguedines, & deinde quæ ſubſe..tur. Vnguentum capitale ad capitis ulcera ..ulnera reſoluenda præcipue ubi fractum ſit ..Recipe betonicæ, matriſiluæ, pimpinellæ, perſo.., cariophylatæ, peloſellæ ana unc. 2. imponātur ..es in optimo uino ſtiptico ad librā per triduū, ..nodum decoquantur ad tertias, exprimantur ..æ per colum, & in decocto imponantur olei ro.. unc. 4. bulliat aliquantulum, deinde addatur ..æ pineæ, ceræ nouæ ana unc. 2. cum præcedenti ..iquefiant ac ſubiungantur terebinthinæ albæ .. 3. & ſecundum artem fiat unguentum. Vn..ntum ad extrahendum fractum os, ex capite. ..pe lithargyri aur. lib. 1. ammoniaci, calami.. thuris, maſticis ana unc. 2. ceræ rubeæ, picis ..nicæ ana unc. 6. ceræ albæ unc. 3. terebinthi.. ſarcocollæ, dictami, ariſtolochiæ longæ, radicis ..niæ ana unc. 1. ſucci radicum ireos unc. 3. olei ..ris lib. 3. fiat unguentum ſolidum. Vnguen.. ad extrahendum telum, lignum, uel quodcun.. occluſum ſit in aliqua parte corporis. Recipe ..næ pineæ unc. 2. galbani unc. 3. lapis calami.. unc. 1. fellis bouini unc. 1. ß. terebinthinæ vnc. ..ræ nouæ vnc. 2. primum coletur raſina, terebin..na, galbanum, & cera, poſtea miſceantur cum

 felle

...6. terebinthinæ lib. 1. ceræ albæ vnc. ſs. lactis ...ris quantum ſufficit, & fiat vnguentum. ...ientum ad morſum canis rabidi, ſerpentis aut ...ius venefici animalis, contra hepatis indiſpo...nem, contra hydropem, contra morbos lienis, & ventriculi. Recipe galbani opopanacis ana ...b. 1 ammoniaci, terebinthinæ, ceræ ana drach. ...ſagapeni drach. 2. picis, drach. 2. ſs. ponantur ...a in olla ſuper prunas cum modico igne, & op...une imponatur farinæ fabarum aliquantulũ, ...de lithargyrij, croci, bdellij ana drach. 1. myr... olibani ana drach. ſs. maſticis ſcrup. 4. fœnu...i ſcrup. 1. bulliant omnia & confectentur, dein ...iungas, olei roſacei, ſeſamini ana drach. 2, ſe...lum artem fiat vnguentum.

De ceratis. Cap. 8.

Ceratvm *œſipatum Galeni ſecundum Meſue. Recipe ceræ flauæ unc. 3. olei chamæmelini, olei irini ana vnc. 6. maſtiches vnc. 1. ſpicæ nardi drach. 2. ß. croci drach. 1. ß. te...inthinæ unc. 1. reſinæ unc. ß. œſipi drach. 80. ...patum Galeni emollit & digerit tumores duros ...atis, ſplenis, uteri, neruorum, iuncturarum, ...aliarum partium, eſtq; anodinum. Ceratum œſi... Philagri, ad eadem potens ſecundum Meſuem. ...cipe croci drach. 5. bdelij, maſtiches, ammonia... aloes, ſtiracis liquidi ana drach. 7. ceræ flauæ ...1. ß. olei nardini quantum ſufficit. bdelium, am*

 moniacum,

moniacum, aloe, dissoluantur in aqua, fœn græcum, & chamæmelum macerata, cum misceantur in unguentum. post phylargirum derunt, succi squillæ unc. 3. sepi uitulini drach thuris drach. 1. ceræ quartaria 3. Ceratum Pauli idem pollens, secundum Mesue. Recip moniaci drach. 10. bdelij drach. 5. stiracis liq drach. 4. vel myrrhæ stactes, croci drach. 1. loes, mastiches, thuris, ana drach. 2. ß. ceræ dr 3. sepi, medullæ uituli, ana drach. 2. œsipi dr 40. olei irini quantum sufficit. Ceratum santal Recipe rosarum drach. 12. santalorum rub. dr 10. santali albi, santali citrini, ana drach. 6. bo menicæ drach. 7. spodij drach. 4. camphuræ dr 2. ß. ceræ albæ drach. 30. olei rosati lib. 1. cer oleum si lauentur fiet præstantius. Ceratum sa linum plegmones, & intemperaturas omnes lidas ventriculi, hepatis, & partium aliarum tentissime extinguit. Ceratum Galeni secun Mesue. Rec. ceræ albæ unciam unam, olei ro ex omphacino facti unc. 4. aquæ fontis frigid mæ quantum sufficit. aceti albi, clari modicu ceratum multum diuque laua aqua fontis, tan addito aceto subige. ceratum Gal. ualentius re gerat, febribus ardentibus, & cephalalgiæ lenti, & cum pulsu dolorifico saluberrimū. Ce tum Gal. stomachicum secundum Mesue. Rec rosarum mastiches ana drach. 20. foliorum ab thij siccorum drach. 15. spicæ nardi drach. 10. ræ vnc. 4. olei rosati lib. 1. ß. aquæ rosarum qua tum sufficit ad lauandum, vini veteris, & auste

su

cydoniorum, ana quantum sufficit ad lauan-
aceti modicum, omnia tenuißime terantur:
& oleum igne lento liquentur, & aqua rosa-
diu lauentur: liquentur iterum & lauentur
, succo & aceto: post misce reliqua, & fiat
tum. Ceratum stomachicum Galeni ventricu-
& hepar roborat: horum dolorem à frigido le-
ppetentiam excitat, co ct.onem iuuat. Ceratũ
ente. Recipe ceræ flauæ unc. 3. stiracis liquidi
b. 3. terebinthinæ vnc. 1. muccaginis ichthio-
, gummi hederæ, olei irini, ana quantum suffi
eratum diapente spasmum, & neruorum iun
rumque tumores duros, & nodosos lenit. Cy-
s Damocratis compositio secundum Syl. Reci-
æ passæ pinguißimæ. cortex ac semen totum
xempta, carnis leuigatæ probæ drach. 24. At
, terebinthinæ vstæ seu purgatæ drach. 24. &
rhæ schœnu anthos ana drach. 12. cinnamomi
h. 4. lacryma bdellij, spicæ nardi, caßiæ bonæ,
uræ, cyperi, baccarum iuniperi, calami odo-
ana drach. 3. aspalathi drach. 2. ß. croci drac.
ellis, uini, ana modus mediocris. bdelium, myr
n, uinum in mortario tere ad mellis liquidi cras
m, melle superaddito, vuam cum alijs tere,
ia ubi erunt leuia inijce, fac cyclos paruos.
hi naribus admouetur ut grato odore destilla-
es à capite in partes subiectas concoquat, &
uedine obstructioneq; nos liberet, & cerebri
triculos purget, & pestilentibus morbis resi-
. Sumitur etiam per os, cum ad hæc, tum ad
uæ pectori inhærent coquẽda, necnon ad frigi-

dos hepatis affectus. Miscetur medicamenti[s præ]cipue epithematibus, & antidotis quæ in[...]phoidea uocantur. Ceratum Alexandri secu[ndum] Mesue. Recipe comarum absinthij, thuris u[...] ammoniaci, stiracis calamitæ, ana drach. 12[...] nardi drach. 3. ceræ unc. 4. olei chamæmelini [quan]tum sufficit. ammoniacum & thus uino hor[...] macerentur: oleum & cera liquentur igne [...] qua trita & creta inspargantur. Ceratum [Ale]xandri uentriculum & uentrem reliquum in[...]rem roborat, ab hisque duritiem dissipat. alt[erum] eiusdem. Recipe castorij, euphorbij, piperis [...] & nigri, ana unc. 1. ammoniaci, opoponacis, g[...] ana unc. 1. ß. medullæ cruris cerui, medullæ c[...] vaccæ ana unc. 2. terebinthinæ unc. 6. stira[cis li]quidi unc. 1. adipis gallinæ, adipis anatis, adip[is an]seris, adipis porci ana vnc. 1. ß. ceræ lib. 1. ole[i ...]teris, olei nardini, olei irini, olei laurini, ole[i cha]mæmelini, olei leucoij lutei, olei naphthici an[a ...] 8. olei balsami vnc. 4. vini veteris quantum [suffi]cit ad macerandum, œsipi vnc. 3. ceratum h[oc ...]lenter scirrhos dissipat, articulorum, & neruo[rum] omnium dolores, & affectus diuturnos à fr[...]natos, & contractiones, & paralysim, & t[...]ram. Ceratum Andromachi secundum Me[sue.] Recipe stiracis vnc. ß. masticbes vnc. 1. ß. foli[j, spi]cæ nardi ana vnc. 3. ß. euphorbij drach. 3. ci[nna]momi drach. 6. ceræ albæ drach. 20. olei bala[...] vnc. 8. olei balsami drach. 15. ceratum Andro[ma]chi ventriculum frigidum roborat, ne excrem[enta] aliarum partium tam prompte recipiat; affe[ctus]

neruo[...]

...rum & iuncturarum frigidos, ut duritiem, ...es, tumores, quos dissoluit, si digeri sunt ha...: aut coquit, & suppurat, si maturare pos... Ceratum de euphorbio. Recipe olei cinnamo... ut olei antiqui lib. 1. ceræ flauæ unc. 2. euphor... ...centis unc. 1. fiat ceratum pro parte conuulsa ...bile. Ceratum ad hernias ex peste arietina ...rnaldi de Villa noua. Recipe litargyri auri, ...sedenegi, sanguinis draconis, boli armeni, ma... ...es. ammoniaci, mumiæ, galbani, thuris, costi, ...bricorum terrestrium ana drac. ß. picis naua... ...icis græcæ, ceræ albæ, ceræ rubræ ana drach. ...adicis soldaginis maioris, radicis soldaginis ...iæ, radicis soldaginis minoris ana drach. 3. & ...secundum artem ceratum.

De oleis. Cap. 9.

OLEVM de *Amygdalis dulcibus. Rec. ex amygdalis mundis ab utroque cortice, partem aliquam, & tere contritione ultima, & fac pastones ex eis, & dimitte in loco ca... per spacium quinque horarum. iterum tere, ...pone in xainari, idest in torculari, & exprime, ...manabit oleum. si autem in uase duplici per spa... ...n horæ coxeris, deinde expresseris in torcula... ...emanabit abundantius, aut si amygdalis tritis ...cellos impleueris, & sub cinere calido, aut are... ...calida inter pannos sepelias, postea exprimas, ...undantius emanabit oleum. oleum amygdalarũ dulcium*

ur super ipsum aqua cum sale pauco, et confri manibus, iterumque roretur donec madefiat: expandatur vt exiccetur, deinde assetur one modica, et ponatur in sacculo panni aspe- fricetur multum donec excorticetur, deinde letur à corticibus, et molatur, et trahatur oleũ le amygdalis. Hoc modo fiunt olea de semine le granis papaueris, de semine lactucæ, præ- am quod non oportet, ut excorticetur semen Mesue in litera. olei sesamini, et eius iuuamen it, quia impinguat et addit in spermate, et le- uritiem et asperitates, et clarificat vocem et guttur, et est materia multorum oleorum. m nardinum. Recipe spicæ aromaticæ, idest nardi unc. 3. vini, aquæ an. vnc. 2. ß. olei se- ni lib. ß. decoquatur in uase duplici, lento igne per horas quatuor, et frequenter moueatur hora. vel sic. Recipe spicæ nardi unc. 3. sam- unc. 2. xiloaloes, enulæ, folij indi, calami aro ci, foliorum lauri, ciperi, schœnu anthos, car- omi ana vnc. 1. ß. uini, aquæ quantum sufficit, esamini lib. 6. antequã terantur vino, et aqua ienti, et oleo sesamino mergantur, coque vase ici igni lento horis sex singulis horis mouendo, ic. Rec. spicæ nardi unc. 4. stiracis cariophyl- m ana vnc. 3. nucis moscatæ vnc. 5. olei balsa- nc. 6. olei sesamini lib. 4. coque ut prius horis que. oleum nardinum, est oleum benedictum, rodest maxime ad omnes ægritudines frigidi- s et ventositatis neruorum, stomachi, hepatis, nis, renum, vesicæ, et matricis: et confert do- lori

lori capitis, et hemicraneæ secundum omnem formam administrationis. Oleum de costo. Recipe costi amari unc. 2. cassiæ vnc. 1. extremitatum pfuci vnc. 8. vini odoriferi quod sufficit ad in dendum noctibus duabus, olei sesamini lib. 3 que sicut oleum nardinum. oleum costinũ M nervos laceratos calefaciens, et aperiens o tiones eorum, et confortans omnia membra n sa, et cõfert stomacho et hepati, et confortat los, et prohibet canitiem, et facit colorẽ et o corporis bonũ. Oleum rutaceũ. Rec. oliuarũ tarũ lib. 3. foliorum rutæ succi earum ana d & fiat oleum secundũ artem vt decet. Oleu taceum, calfacit & resiccat: quare destillatio auxiliatur: doloribus cum thoracis, tum rel rum partium, quæ vim caloris desiderent, dio est; Oleum anethinum. Recipe olei co nis lib. 2. vnc. 4. florum anethi vnc. 10. dra. 3 anethi tribus diebus infundatur in oleo: quar rò die lento igne modicum coquatur diligent extrahatur, & iterum decoctioni addantur fl anethi vnc. 3. & ad Solem suspendatur, & diligenter reseruetur; Oleum anethinum M sedatiuum dolorum, resolutiuum, prouocat sudoris, conferens rigori febris inuncta spina, uocans somnum, & confert dolori capitis; O chamæmelinum. Recipe olei dulcis lib. 2. v florum chamæmeli lib. 1. fiat sicut oleum anet vt decet secundum artem. Oleum chamæmel Mesues benedictum, expertorum iuuamento sedatium dolorum, & resolutiuum, & est

probi

bitio rursus materiarum propter stipticitatẽ modicam, & confortat neruos, & neruosa a, & confert doloribus eorum . Galenus ei laxandi, non adstringendi adscribit. Paulus t florum absque albo, per naturalem diem sicrum vnc. 2. pro sextario uno Italico, & tegit inteo simplici, ut transpiret, & exponit soli quadraginta dies: post bene obturato uase re- t, ubi non habes flores uirides, potes facere iccis, & coquere in uase duplici, sed erit de- s: chamæmelinum oleum, ut inquit Actua- illitum per se uel cum temperato calore cale- t, longas maxime febres discutit: quod si ex o calido, dolores omnium corporis membrorũ leuat. Oleum myrteum. Recipe olei lib. 3. torum lib. 1. confrangantur, vini optimi lib. 2. e simul, bulliant usque ad consumptionẽ uini, de coletur & reseruetur. Oleum myrteum, igerat et adstringit: Ideoq; coliacis affectibus enit: sanat igne ambusta, pustulas erumpen- illitu emendat: attritus hyeme concitatos & rtrigines, illitum corrigit; sedis rimas, condi- ata, laxatos artus persanat, & sudores coher . Oleum irinum. Recipe radicum iridis vnc. 2. is eius unc. 4. aquæ decoctionis radicum eius 1. olei oliuarum uel olei sesamini lib. 2. bulliant luplici uase, usque ad aquæ consumptionem, nde cola, & permuta radices & flores, et aquã octionis, & hoc bis fiat, deinde cola & reser- . In hunc modum communiter parant. Aliud e apud Dioscoridem quod certe magnarum es- set

ſet virum ſi bene pararetur. Oleũ irinum M
abſterſiuum, reſolutiuũ, maturatiuum, & ſe
dolorum frigidorum, ſubtiliatiuum & matu
materiarum in pectore & pulmone exiſten
& confert doloribus iuncturarum, & lenit d
earum & apoſtemata dura, & ſcrophulas, e
fert dolori & frigiditati matricis, & ſpaſ
dolori auris, & fœtori narium. Oleum roſ
Accipe oleum de oliuis, aut oleum ſeſaminu
cens, lauetur cum aqua fontis lotionibus plu
deinde accipe foliorum roſarum rubearum r
tium contuſarum quantitatem ſufficientem
ſepelias in oleo quod lauaſti, & obtura ori
eius, & expone ſoli per dies ſeptẽ: deinde
in vaſe duplici per horas tres: deinde fac pe
tationem foliorum roſarum, & vtere alijs r
tibus, & dimitte per alios dies ſeptem: d
exerce coctionem in eo ſicut feciſti prius, &
denuo permutationem foliorum roſarũ: et p
ſuper illud aquæ infuſionis deſcriptæ in liter
ſicut eſt quantitas olei, & ſtringe orificium v
& dimitte in Sole per dies quadraginta. alij
Soli exponunt, ſed in puteo ponũt. alij fodiun
terra quadraginta dies. Oleum roſaceum M
& eſt primus modus, confortatiuum & reſolu
conuenienter lenitiuum, & ſedatiuum, rude
rò eſt extinctiuum inflammationum cõfortatiu
aggregatiuum, & prohibitiuum curſuum; pro
quod potentiſſimum eſt potatum ad dyſenter
& ad fluxum materierum per corpus. & di
completum à rudi: quoniam materia complet

folijs rosarum completarum ; materia autem est, ex oliuis quibus nondum accidit matu- & ex folijs rosarum non completarũ. Oleum rum habet frigidã & stipticã uim, & ideo ad s capitis ex febre, seu ex calore Solis opti- est: ardores autem et calores quos stomachus s sua ventositate conficit in toto seu in parte t; & doloribus quandoq; in capite toto vel in confert, si ex ipso inungatur caput; confert doloribus existentibus in stomacho, seu in inis ex acredine humorum mixtum cum ma- s vnc. 2. & sufficienti cera in ipso solutum ; tea locis inunctis ad erisipelas est vtile. Oleũ ceum. Recipe olei oliuarum lib. 2. violarum 4. scilicet viridium contusarum exponantur se uitreo, & Soli exponantur per dies septẽ; e bulliant in duplici vase per horas tres. po- olentur, & usui reseruentur. oleum hoc iaton t Paulus, conficiq; dicit uel ex purpureis, uel oceis, vel leucoio, & modus operationis vt ei ; non tamẽ tandiu in Sole morari debet, sed antum decem ; mutandasq; dicit ter uiolas, eque claudendum vas ne transpiret ; adden- ; demum siccas uiolas. Oleum uiolaceum Me- inflammationes sedans ubicunque sint, et lenit itates pectoris, et pulmonis, et sedat aposte- t calida, et pleuresim. Oleum ex cotoneis. pe carnium cotoneorum tritorum cum cortice uibus media accidit maturatio, succi eorum, partes æquales, olei ex oliuis incõpletis quod cit. pone in uase uitreo per dies quindecim ad

Solem,

Solem, deinde coque in uase duplici per hor[...] tuor: post illud fiat mutatio cotoneorum [...] eorum, et fiat sicut dictum est bis uel ter; [...] cola et reconde. oleum cotoneorum Mesu[...] machum et membra nutritioni confortans [...] uos quibus accidit laxitas, et prohibet mu[...] nem sudoris, magni usus est etiam in uentri[...] bus. Vide aliam pulchriorem præparatio[...] scoridis. Paulus melinon appellat, et in hu[...] dum componit; cotoneorum bene detersor[...] cum suis corticibus incisorũ accipit vnc. 3 [...] phacini sextarium unũ, exponit Soli diebu[...] draginta. Oleum mastichinum. Rec. ma[...] vnc. 3. olei rosati vnc. 12. vini boni vnc. 8 [...] in vase duplici vt decet, oleum mastichinu[...] sues, secundum quod in usu est, confortan[...] machum, neruos, hepar, & iuncturas, & [...] apostemata dura, & sedat dolores. Ole[...] pomis mandragoræ. Recipe succi pomorum[...] dragoræ maturorum, olei sesamini, ana p[...] æquales, coque in uase duplici ad succi cõsum[...] nem, succi tantundẽ suffice, coque vt prius [...] tertio fac & reconde. oleum ex mandrago[...] mis inflammationem omnem extinguit, so[...] conciliat. Oleum enulatum. Rec. radices [...] tusas, succi aliarum enulæ radicum, olei se[...] ana partes æquales, vini odori partem dimi[...] Coque atque confice, ut in oleo myrtino dictu[...] oleum enulatum calfacit, tenuat, digerit; [...] affectibus neruorum, uteri uesicæ frigidis [...] dest, ac febrium rigori, & colo à flatibus do[...]

O[...]

um ex styrace. Recipe styracis vnc.3. olei
mini lib. 1. Coque ut mastichinum & colatum
ne. oleum ex styrace calfacit: ob id confert
ntibus à frigore renibus, uesicæ, vtero, neruis,
culis, tendonibus, iuncturis. Oleum ciprinũ.
ipe florum cipri vncias.4. olei ueteris vnc.10.
ue ut rosatum, uel penuria florum, folia cum
lico uino bis mutata, coque in dicta olei men-
a. oleum de alkanna partes neruosas roborat,
illos à canitie uindicat. Oleum de castoreo.
ipe castorei unc. 1. olei lib.1. decoquatur ca-
eum in oleo usque ad consumptionem tertiæ
tis, & conseruetur oleum in puluere castorei.
um de euphorbio. Rec. euphorbij unc. ß. olei
cheiri unc. 5. uini odoriferi tantundem. coque
uini consumptionem & utere, uel sic. Recipe
bhidos agriæ, struthij, ana unc. ß. pirethri dr. 6.
i calaminthes montanæ unc. ß. castorij dra. 5.
i. drac. 10. uini odori lib.3. olei leucoij lutei,
olei sesamini lib.1.ß. euphorbij recentis albi,
tenuissime triti unc.4. omnia trita triduoque in
o macerata ad dimidias coquantur: deinde fri-
multum diuque manibus & cola, colatum cum
n oleo, percoque ad uini reliqui consumptionẽ:
n insperge euphorbium. et miscendo coque oleũ
euphorbio. est medicina solennis ad ægritudines
uorum frigidas, & dolorem eorum, & dolo-
n iuncturarum, & dolorem hepatis & splenis,
fit caput purgium, ex eo ad sodam, hemicra-
m & lethargiam. Galenus ex solo euphorbio
oleo parat, euphorbiũ uel augens, uel minuens,

iuxta maiorem minoremve indigentiam.
lib. 2. de compos. medic. secundum locos. O
uulpinum. Rec. uulpem integram tantum e
teratam, aquæ fontanæ, aquæ marinæ, ana se
olei antiqui clari sext. 2. ß. salis unc. 3. aquæ d
cui hissopi anethi, ana man. 1. sit incoctus qu
sufficit ad affusionem, hissopi, anethi, ana lib. 1
pem exenteratã reple aquis oleo & sale, coq
aquarum consumptionem, & uulpis artuum
solutionem. Postea aquam dulcem affunde
& cum dictis herbis ad huius aquæ consump
recoque, uel uulpes in aqua fontana, & sa
cum herbis dictis sine oleo percoquatur, ad
nium uulpis, & artuum dissolutionem. aqua
ad fotum, uel balneum partium affectarum
efficax. vulpem uiuam sumit Paulus, & co
in oleo. oleum uulpinum Mesues est medicamẽ
nobile ultimum ad arthriticam podagram, do
renum & dorsi. Oleum ex tartaro. Rec. t
tari, idest uini albi lib. 2. uel quantum uolue
puluerețur & inuoluatur in panno lineo, ue
stupis, deinde madefiat in aceto albo forti, ut
tum sit madidum, deinde coquatur sub ciner
optime calidis quousq; bene nigrescat, tunc it
puluerețur & ponatur in catino inclinato in l
frigido, & stet sic per octo dies, quousque re
uatur in oleum & fluat: & si non fluxerit exp
matur in vase vitreo, & reseruetur. Oleũ sc
pionum. Recipe scorpiones viginti, vel pl
vel minus, secundum quantitatem eorum, & p
ne in vase vitreo, & funde desuper olei amig

lar

n amararũ libras duas, & stringe caput va-
& dimitte in Sole diebus triginta, deinde co-
vtere. vel sic. Recipe aristolochiæ rotun-
entianæ cyperi, corticum radicis capparis, an.
1. olei amigdalarum amararũ sext. 1. scorpio-
num. à 10. ad 15. omnibus in oleo coniectis
us viginti insolentur in vase vitreo opercula-
einde scorpiones oleo inijce, obtura, insola ite-
mense vno. oleum scorpionum Mesues, lapi-
in renibus & vesica frangit, & expellit eũ,
bis, pubi perinæo illitum, & iniectũ per vir-
. paratur tunc cum oleo antiquo, additis mul-
simplicibus medicamentis ad venena laudatis:
ue mirabile in pestilentia, & venenis omni-
. Oleum de lilio. Recipe olei oliuarum lib. 1.
rum liliorum alborũ siue croceorũ vnc. 4. fiat
m, sicut oleum chamæmelinum. vel sic. Re-
foliorum lilij vnc. 8. mastiches, calami aro-
ici, costi, carpobalsami, ana vnc. 1. cario-
lorum, cinnamomi, ana vnc. ß. croci drach. 3.
dulcis, vel olei sesamini lib. 2. florum lilij quã
sufficit, omnia præter liliorum folia aqua suf-
ente viginti quatuor horis macerentur, semel
bis ferueant. Tunc inijce oleum, & additis
ibus in vase vitreo insola dies quadraginta:
t colatum reponatur. oleum ex lilio calfacit,
oluit. ob id à frigore dolores thoracis, ventri-
i, coli, vteri, renum, vesicæ, sedat lenit &
uit, muliebribus vitijs congruit, vlcera capi-
manantia, furfures, varos, & feruidas eru-
iones illitu emendat, & vitia à frigore con-

tracta sanat, omnem discutit inflammation[e] cum croco perunctum: potum deiectionem [...] molitur: stomacho inimicum, & nauseam pa[...] Oleum de floribus papaueris Mesue. Rec[ipe] florum foliorum & capitum papaueris virid[...] contusorum, ana vnc. 3. olei oliuarum incom[...] ti lib. 1. vnc. 3. fiat oleum secundum artem [...] decet. oleum de floribus papaueris Mes. sed[...] dolores calidos, & faciens principaliter ad s[om]num prouocandum, quando causa vigiliarum [...] mala complexio calida ab ascensione vaporũ a[...] torum ad caput, si ex ipso inungantur tẽpora, [...] res, aures, & tota frons. Oleum de nenufa[r] Rec. olei oliuarum immaturarum lib. 1. florũ [...] nufaris viridium contusorum vnc. 4. reponan[tur] in vase vitreo & facias, prout de oleo violace[o] [...] bi dixi, et de positione ad Solem, & de decoctio[...] et de permutatione florũ, et de additione infusio[...] oleum de nenuf. Mes. conuenit ferè cũ oleo de p[a]pauere, quum non sit tantæ stupefactionis: s[...] tamen quũ quærimus somnũ prouocare, permis[ce]mus adinuicem oleum hoc cum oleo de papaue[re] est etiam alteratiuum malæ complexionis cal[idæ] vbicunq; reperiatur. Oleum menthæ. Recipe f[lo]rum menthæ, succi eius ana vnc. 4. olei oliuar[um] completarum lib. 3. Tria hæc reponantur in v[ase] vitreo & soli exponãtur per dies quindecim, os [...] sis obturando: deinde bulliant per quatuor hor[as] deinde colentur manibus fortiter exprimendo: [...] hoc idem ter reiteretur semper modo prædicto [fa]ciendo, deinde cola & reserua. oleum menthæ m[a]gistra[...]

ile, ſtomacho debili, frigido & nauſeanti miro subueniens, ipſum refocillant, & omnem eius riam detergens: nauſeam & vomitum ſedans, ligeſtionem confortans, & appetitum procu-, ſoluens duritiem apoſtematum. Oleum de ab-io. Rec. ſummitatum abſinthij, ſucci eius an. .4. olei oliuarum lib. 3. ex his facias prout ſu-us tibi monſtraui. oleum de abſinthio magi-le calefaciens, & confortans membra frigida, oborans ſtomachum, & excitans appetitum rtuum, oppilationes aperiens, & morbos oppila um à cauſa frigida curās, vermes interficiens, educens ſi in vnguentis & emplaſtris contra ip apponatur. Oleum lumbricorum. Recipe ver-m terræ lib. ß. olei oliuarum lib. 2. vini vnc. 2. liant omnia ſimul, & fiat oleum ut decet. oleum bricorum neruos infrigidatos confortat, utile doloribus iuncturarum. Oleum de cheiri. Recipe iri unc. 12. olei oliuarum lib. 2. flos cheiri tribus bus infundatur in oleo: quarto uero die lēto igne dicum coquatur diligenter, & extrahatur: & rum decoctioni addantur florum cheiri unc. 3. & ſolem ſuſpendatur, & uſui diligenter reſerue-. oleum de cheiri eſt reſolutiuum, ſedatiuum do-um qui fiunt in neruis, in iuncturis, & pectore, ibus & ueſica. Oleum ex thymelæa. Recipe fo-rum thimelææ unc. 4. aquæ, lib. 1. olei ſeſamini c. 8. lactis dulcis & recentis unc. 6. macera folia aqua uigintiquatuor horis, poſt coquatur oleo, et te ad aquæ, & lactis conſumptionem: colatum conde. Oleum ex mezereo hydropi confert, ac

ulceribus malignis, cutis fæditatem terget. Ole[um] de thymo. Rec. thymi unc. 4. gingiberis unc. 1. aquæ dulcis, quantum sufficit, succi extremitat[um] thymi unc. 4. olei sesamini unc. 14. coquātur in [ua]se uitreato, ad aquæ & succi consumptionem, [...] sic. Rec. succi thymi, olei sesamini, lactis uaccini [re]centis an. lib. 2. penidiarum albarum unc. 5. gin[gi]beris albi unc. 1. ß. coquantur ad lactis & succi c[on]sumptionem. Oleum sericinum renum, uesicæ, ili[um] dolori confert: urinæ difficultatem leuat iniect[um] in sedem, uel meatum urinarium, posterior com[po]sitio etiam dictas partes & iuncturas roborat, e[a]rumque dolorem lenit, colorem bonum reddit, ue[ne]rem excitat. Oleum de cucumere asinino. Reci[pe] succi cucumeris agrestis maturi, olei sesamini pa[r]tes æquales, coque ad succi consumptionem, uel si[c]. Recipe succi radicum cucumeris asinini, radicu[m] ipsius tritarum, ana lib. ß. olei sesamini lib. 1. coq[ue] ad succi consumptionem. Oleum sicionium epile[p]siam, hemicraniam, & alios cerebri affectus frig[i]dos naribus immissum leuat, & strumas et surdi[ta]tem, pannum et cicatrices nigras delet. Oleum [de] pomis citreis uel arantijs. Recipe pomorum citre[o]rum uel arantiorum maturorum num. 12. olei se[sa]mini lib. 2. aquæ fontanæ, aquæ marinæ ana quā[n]tum sufficit, penidiarum albarum unc. 8. poma in[te]gra in uase uitreato cū aquis et oleo coque ad aqu[æ] consumptionem: iterū in aquæ dulcis lib. 1. ß. cu[m] penidijs coque ad aquæ consumptionem. Oleum [de] pomis citrangulorum ad iuncturarum dolorem da[]tur ab unc. 1. ad. unc. 3. cum potu cibo obsonijs. Ole[um]

croc

...Recipe croci unc.1.myrrhæ puræ unc.ſs.ace
...ntum ſufficit ad macerandum, cardamomi.
...9. olei lib.1.ſs. crocum et myrrham diebus
...que aceto macerẽtur:die ſexto adde cardamo-
...: ſeptimo cum oleo coquantur igni lẽto ad ace
...ſumptionẽ:loco aceti ſunt qui uinũ ſupponãt.
...m croci neruos et uterũ roborat, amborumq;
...rem ſedat, durities diſſipat, coloris gratiam
...it. Oleum ex piperibus. Recipe trium piperum
...unc.3.cepularum bellericarum, emblicarum,
...rũ ana drach.5.radicũ apij, fœniculs ana drac.
....ſagapeni, opopanacis, hioſciami albi ana
...h.2.ſs. turbith boni albi drach.12.gingiberis
...h.3.ſurculorum hyſſopi recentium, foliorum
...uirentium ana man.1.aquæ lib.24. olei cicini
...inæ.2. omnia parum trita coquantur ad ter-
...artẽ.in aqua colentur, cum oleo cicino ad aquæ
...ſumptionem percoquantur. Alij addunt ireos
...ch.6.thapſiæ drach.2.aniſi, cardamomi, cala-
...romatici drach.2.ſs. ſpicæ nardi drach.1. ex-
...ſſionis hiſſopi, expreſſionis thymi ſextarios.3.po
...poni loco cicini, oleum irinum, uel leuconij lu-
...uel amygdalarum amararum, uel omnium ſi-
...l quatuor, ana heminam dimidiam. Oleum ex pi
...ibus iuuat morbos neruorum frigidos, ut parali
..., ſpaſmum, ſpaſmum cynicum, tremorem, epilep
...m: ad hæc iſchiadem, et ceteras arthritidis diffe
...tias, ut uteri et coli, renum, ueſicæ, affectus fri-
...os: quia calefacit, tenuat, terget: obſtructiones
...erit, calculum frangit. Oleum ex viperis. Recipe
...perarum nigrarum integrarum lib.2. olei ſeſa-

mini sextarium. 1. ß. ad dissolutionem carniū lento in vase vitreato angusti oris exacte obtu ne illius obnoxio vapore offendaris, percoque vbi refrixerit vitreo vase repone. Oleum de tibus cutim expurgat, impetigines sanat, p partibus affectis illitum. Oleum ex ranis. R capitum ranarum antiquarum lib. ſs. olei sesa sext. ſs. coque capita cum oleo in vitreo vase obturato ad capitum dissolutionem vti viper oleum. Oleum ex ranis refrigerat, ob id podag & alias arthritidis species calidas mitigat, & cendium febrium ardentium fronti & tempor illitum: quandoq; etiam somnū conciliat. Oleu ouis. Recipe vitell. ouorum elixādo duratorū n 30. aut circiter, manibus fricati in sartagine rea plumbata frigentur igne mediocri, mou ligneo cocleari, aut ferreo, donec rubescan oleum ab his resoluatur, quod pressi cocleari gius remittent, vel ijdem vitelli elixando ind mola frangantur, deinde in offas tundātur, & culari exprimantur, quale in oleo amygdalino plicuimus; & oleum destillabit, vel ipsi uitelli pulento vasi imponantur, oleumque in capite ignis violentia tollatur qualiter oleum philos rum. Oleum de ouis probatum est cutim expu re, impetiginem, serpiginem et alia cutis vitia sanare, capillos regignere, vlcera maligna & fistulosa curare. Oleum ex frumento. Recipe frum tum quod inter laminas ferreas mediocriter i tas preme, oleumq; excipe, vel triticum excor tum vase sublimationis destilletur qualiter ol

philosopho

sophorum. oleum ex frumento impetigines & asperitates curat. Oleum iuniperi. Recipe sar a iuniperi tenuia in vase vitreo oris agusti, ce ac reple, laminam ferri tenuem foramini- multis in cribri triticei modum pertusam ori pplica, luta eandem cum ore tum dicti vasis, lterius minoris etiā uitreati oleum exceptu- od terræ vbi infoderis igne luculento maius al m iuniperi frustula capiēs, circunda horis dua- sicq; oleum in vas minus destillabit. Oleum iu ri emendat cutis infectiones, serpiginem, can- ,vlcera maligna, qualia quæ in tibijs & cruri quorundam. malum mortuum recentiores vo- .Oleum philosophorum. Recipe lateres ex ter- ubente multum antiquatos in frusta comminu- ac carbonibus non fumantibus accende donec ti rubeant: tunc concha, oleo rosmarini, vel an- o claro plena extingue, & quo ad eius fieri po- ,oleo imbue, sicca per se in capsulis, post minu- me tere & vasi per sublimationem distillandū de, tuto chimistarum capitello committe, carbo- us in fornace accensis coque, donec oleum distil in phialam vitream, naso imo capitelli aggluti- am, quam exacte obstructam reconde & ser- : quanto enim antiquius, tanto valentius. Oleum losophorum artificiale (nā Naphtha minerale) veterū omniū consensu effectibus secretis non cis est efficacissimum: calfacit enim siccat, eßē tenuitate in altum penetrat, digerit. Proinde teriā omnem excrementosam cōsumit, ob id epy siæ, paralysi, vertigini, obliuioni, & lienis renū,

vesicæ,

vesicæ vteri, neruorum, articulorum omnium reliquarum partium neruosarum doloribus fr... dis maiorem in modum confert.

De pulueribus. Cap. 10.

P*VLVIS violarum odoriferus pharmacopolæ in officinis solen... spensare. Recipe iridis flore... lib. ß. rosarum unc. 4. ciperi vn... maioranæ, cariophyllorum ana ... 1. santali albi odoriferi, benioin ana unc. 4. st... cis calamitæ vnc. 1. Puluis violarum odorus. ... radicis iridis florentiæ lib. 4. maioranæ siccæ qu... 1. calami aromatici vnc. 3. rosarum, violarũ ... vnc. 3. cariophyllorum vnc. 1. ß. moschi drac... Puluis contra pestem. Recipe radicum tormen... læ, dictami, tunicis, scabiosæ, radicis buglo... ana vnc. ß. seminis citri seminis acetosæ ana d... 4. coriandri præparati drach. 2. rosarum rube... drach. 1. seminis portulacæ drach. 2. rasuræ eb... drach. 2. coralli albi, coralli rubei ana drach. 1 ... terræ sigillatæ vnc. ß. boli armeni vnc. 2. misce... fiat puluis. Puluis electarij de bolo. Recipe om... santalorum, galangæ, ligni aloes, cinnamomi, ... ralli rubei, rosarum rubearum, seminis melon... ana drach. ß. radicis tunicis, radicis torment... ana drach. 3. rasuræ eboris, cornu cerui ana dr... ß. nucis moscatæ num. 1. maceros, cubebarum a... drach. 1. anisi, marathri, zingiberis ana gra. 1... seminis acetosæ, seminis citri, seminis iuniperi, ...*

mi...

coti . idest bombacis , cariophyllorum ana
ſs. boli armeni drach.2. fiat puluis, doſis ad
, boli armeni drach. 2. cum aqua roſarum
2. vini vnc.ſs. Puluis contra lumbricos.
ſeminis contra lumbricos vnc.1. lupinorũ
. abſinthij drach.2. cornu cerui vſti drach.
iſce & fiat puluis. Puluis bezeardicus. Re-
oli armenici vnc.2. roſarum rubearũ drach.
inis acetoſæ, ſeminis citri mundati, cornu
aduſti, ſeminis rutæ, doronici romani, cara-
minis cardi benedicti ana ſcrup.4. utriuſque
, ligni aloes, ſerici crudi, omnium ſantalo-
margaritarum perforatarum, oſſis cordis cer
drach.1. ſmaragdorum ſcrup.2. puluis dia-
aritorum frigid. tormentillæ, dictami, tunicis,
ſæ, coriandri, terræ ſigillatæ ana drach.2.
horæ ſcrup.2. croci gra.15. ambræ ſcrup.2.
bi ſcrup.4. fiat puluis. Puluis xiloaloes. Rec.
aloes vnc.ſs. galliæ aur.1.ſs. ſacchari albi
1.ſs. Puluis ligni aloes ventriculi humidita-
mmodicam ſiccat, flatus diſſoluit, coctionem
t. potantur drach.3. cum miua. Puluis ligni
alius. Recipe xiloaloes drach.3. cardamomi,
thæ ſiccæ, ſpicæ, marrubij, ciperi, corticis ci-
a drach.2. galliæ, ſchœnu anthos ana drac.1.
iches, aniſi, apij ana drach.2. ſaccari pondus
ium. Hic puluis cor & uentriculum roborat,
odorem commendat, coctionem iuuat datur
miua. Puluis diarrhodon. Recipe trochiſco-
diarrhodon, maſtiches ana drach.3. ſuccini,
thæ ſiccæ, ligni aloes ana drach.1.ſs. Puluis
diarrhodon

diarrhodon intemperiem uentriculi frigidam ... git, ob id dolorem inde natum ſanat, ipſumq; ... rat. Datur drach. 1. cum vino odorifero. P... aromatum. Recipe aniſi aur. 12. ſeminis fœn... aur. 4. glycirrhizæ, zingiberis ana aur. 3. c... phyllorum, macis, cinnamomi electi, gala... galliæ moſcatæ ana aur. 2. ligni aloes, corticis... ana aur. 1. ſs. moſchi boni drach. 1. quartam, ... chari albi ad pondus omnium, ſacchari cande... dimidium pondus omnium. Puluis arom. ve... culum roborat, coctionem iuuat, flatus diſſo... habitus gratiam commendat. dantur aur. 2. ... vino bono. Puluis impinguare expertus. Re... farinæ cicerum ter lacti dulci infuſorum, & ſi... torum, & deinde coctorum unc. 6. oryzæ freq... ter lotæ vnc. 2. tritici, hordei exſiccatorum ... ſæpe lotorum, & excorticatorum: & ſæpe ... infuſorum, & ſiccatorum ana vnc. 3. amygd... rum dulcium vnc. 5. papaueris, panis albi biſc... ſeui ana vnc. 4. ſacchari albi lib. 1. tere, da ... bendas in dies mane vnc. 3. coctas cum lacte, ... aqua cicerum. Puluis baccarum myrti. Re... baccarum myrti, granorum granatorum aci... toſtorum ana drach. 20. cymini carmani aceto... gintiquatuor horas infuſi, & ſiccati, coriandri ... ci, ſimiliter infuſi, ſiccati, & torrefacti, pole... ſucci meſpilorum immaturorum, ceratiorũ, Rh... glandium ana drach. 10. acaciæ, hypociſtidos ... drach. 5. Puluis baccarum myrti ad ventriculi... aliorum uiſcerum imbecillitatem datur. Pului... tuſſim & thoracis dolorem. Recipe amygdalar...

m, sacchari ana vnc. 2. seminis fœniculi unc. e, da cum iulep violato, & aqua adianti al- uluis pro epithemate cordis. Recipe florum ssi, borraginis, melissæ ana man. ss. santalo- mnium, rosarum rubrarum ana drach. 2. do- i, been albi & rubri, carabæ, ossis de corde ana scrup. 4. corticum citri, seminis oxalidis, aloes, cariophillorum ana drach. 1. ss. croci . ss. margaritarum drach. ss. moschi gra. 3. boræ gra 6. fragmentorum lapillorum omniũ osorum drach. 1. coralli utriusque, spodij an.). ss. trita per se misce. Puluis cordialis. Rec. li utriusque, sigilli lemnij ueri ana vnc. 1. ss. æ eboris, cornu cerui ana drach. 2. margari- n drach. 1. coriandri præparati, spodij, rosa- ana scrup. 2. seminis oxalidis, fragmentorum lum preciosorũ, ossis à corde cerui ana drach. cchari vnc. 3. folia auri, & argenti ana 25. e trita probe serua, & utere ut artis est.

De trochiscis, & collirijs. Cap. 11.

TROCHISCI *ex gallia moscata confortant cerebrum, & cor, gratum odorem in ore faciunt, ac per vniuersum corpus, alijsque compositis admiscentur. Rec. ligni aloes di partes quinque, ambræ partes tres, mosci, tem vnam, dragaganthi, aquæ rosa. ana quan sufficit ad commiscendum prædicta, & fiant chisci ad formam folij mirthini. Trochisci diar- rhodon.*

rhodon. Rec. rosarũ drac. 4. ligni aloes drac.
stiches drac. 1 ß. absinthij romani, cinnamom
chæ, cassiæ ligneæ. schænanthos, ana drac. 1.
chiscos cũ uino antiquo, & aqua decoctionis
cum communium, vt apij petroselini, & ci
di. Hi trochisci iuuamentum præbent ad
antiquas, & febres permixtionum, &
phlegmaticas, & febres in quibus corrum
forma. Trochisci diaui, siue de violis. Recip
rum violarum albarum viridium drach. 5.
drach. 3. semin. papaueris albi drach. 2. scr
rhabarbari scrup. 5. sem. plantaginis drach.
sami scrup. aquæ ros. quod sufficit, confice ad
trochiscorum prædictorum. Trochisci diac
lion. Recipe corallij rubri, cinnamomi,
rhæ, amomi, papaueris ana drach. 4. schæn
croci, ana drach. 2. calami aromatici, xilob
mi, cassiæ ligneæ, folij, mastiches, polij,
asari, pedis columbini, ana drach. 1. his om
pulueratis, fac trochiscos cum vino. Eiu
trochisci, sanguinolenta excreantibus, dysen
cis, cœliacis, cibum fastidientibus, mirè su
niunt. Trochisci de alkekengi. Rec. gran
alchechengi drac. 3. semin. citri, cucumeris
gni, qui anguria dicitur, cucurbitæ, ana dr
ß. boli armen. gummi arab. thuris, sanguinis
conis, papaueris albi, amigdalarum amara
succi liquiritiæ, tragacanthæ, amyli, gran
pini, ana drach. 6. seminis apij, charabæ,
hiosciami, opij, ana drach. 2. fiant trochisci
mucilagine, quæ exiuit ex granis alchechen

Troc

isci alchechengi mirabiliter conferentes ad
a in renibus & vesica, & ad dolorẽ quando
tur. Trochisci de myrrha. Recipe myr-
rach. 3. lupinorum drach. 5. foliorum rutæ,
istri, pulegij, cimini, rubeæ tinctorum, assæ
æ, sagapeni, opoponacis, ana drach. 2. fiant
isci ponderantes drach. 2. ex quibus detur
in die cum aqua in qua semen iuniperi coctũ
. Trochisci de myrrha est medicamen adeo
mens in prouocandis menstruis, vt etiam fœ-
excutiat, si qua eo sæpe vtatur. Ventosæ
ae sub curuatura poplitis sunt ponendæ, &
otomia ex saphena facienda est: ac tandem
osæ quoq; fæmori sunt apponendæ. Collĩriũ,
ief album, ophthalmiæ, & doloribus oculo-
mirifice confert. Recipe cerussæ lotæ dr. 10.
colla drach. 3. tragacanthi drac. 1. opij drac.
omnibus arte fiunt ad lentis similitudinem
ulæ formulæ. Collirium ex thure. Recipe
is drach. 10. ammoniaci, sarcocollæ, ana dra.
oci drac. 2. fiat collirium cum mucillagine fœ
æci. Eiusmodi collirium, oculorum ulceribus
aturis admouetur; ea enim velociter matu-
Collirium ex plumbo. Recipe plumbi vsti,
monij, tutiæ lotæ, eruginis vsti, gummi arab.
acanthi, ana drach. 8. opij drach. ß. fiat col-
m cum aqua pluuiali. Quod replet, & ci-
ice obducit consolidãdo oculorum vlcera. Col-
m ex memite. Recipe succi herbæ memitis,
ub sole exiccato, donec commode pastilli com-
i possint. Hoc collirium refrigerat, ac valenter
adstringit,

adstringit, optimumque pronide est medicam[...] ad oculorum passiones, & præsentim in morb[...] cipio. Collirium viride. Recipe æruginis dra[...] vitrioli vsti drach. 6. arsenici rubei, spumæ [...] spumæ maris, ana drach. 1. ammoniaci drach[...] salis ammoniaci drach. ß. Dissòluatur ammo[...] in rutæ aqua, & fiat collirium. Hoc vtile est [...] biem, pruritum, & vngulas oculorum. Coll[...] rubeum. Recipe lapidis hematites drach. 3[...] vsti, myrrhæ ana drach. 2. croci drach. 1. pipe[...] gri drac. ß. aquæ pluuialis quod satis sit ad co[...] dum collirium. Valet collirium rubeum ad sca[...] oculorum. Collirium flauum. Recipe clymia[...] in lacte humano, in quo prius infusa sit, drac[...] decem, baccæ lotæ drachmas octo, squammari[...] ri, drachmas quatuor, opij drach. duas, tragac[...] gummi Arab. ana drach. quatuor. fiat cum [...] pluuiali secundum artem collirium. Quod v[...] oculorum affectibus mirifice prodesse ab om[...] prædicatur. Multorum multæ adhuc auto[...] compositiones trochiscorum, & colli-riorum passim reperiuntur, sed nos hoc loco eas potius re posuisse voluimus, quæ magis ad artem chirurgicam facere visæ sunt, de quibus satis dictum sit.

De medicamentis causticis. Cap. 12.

CAVTERIVM est remedium nobile, iuuans ad alterandum dispositionem membri, cuius complexionem volumus rectificare, & ad resoluendum materias corruptas in corporis ...iculis contentas, & ad constringendum sangui... ...luxum. Ex quibus quidem verbis commode col... ...re possumus, inter cætera medicorum vtilia ...licamenta causticum merito connumerandum ..., cum naturam alterare possit, rectificare, resol... ...e, & immutare. Atque cùm in serie prædicta ...dò cõnumerari possit, abs re mihi minime vide... ...in eiusmodi tractatione, quæ facto conueniunt ...uibus enarrare, et primo quotupliciter dicatur, ...bus rationibus administretur, cum reliquis ad ...smodi doctrinam intelligendam apprimè neces... ...ys. Dupliciter itaque intelligendum est caute... ...n, largo scilicet modo eum considerantes, cuius ...li omnis est coctura, quæ fiat in corpore huma..., siue à re quapiam actuali, vt ferro, auro vel ... metallo, vel aqua, vel oleo feruenti, vel causti... ...nedicamento comburente: siue sit simplex, vt ...tharides, allium, chalcantum, sublimatum, & ...qua, quæ infra recensebimus. Altero deinde ...do, stricte dicitur cauterium, quòd vel ferro so... ...n fiat, vel auro, argento, aqua, oleo, & similibus ...pter cocturam artificialiter calefactis, atque ...: pacto, & lato sumpto vocabulo, ac perstricto ...s aliquando postulat cauterij nomine esse intelli-

Cauterium quotuplex.

gendum, ut melius ſuo loco declarabimus. Dici
præterea cauterium à medicis diuidi in potenti
& actuale: atqui illud, quod cũ medicamentis
ſticis fieri ſolitũ eſt, vnde potentia cõburendi e
nat, potentiale cauterium nuncupatur, quonia
lidum nõ eſt actu, neque comburit, niſi calor p
qui in eiuſmodi ſubſtantia reperitur compoſitu
ſubiecti noſtri corporis calore moueatur, quem
modum demonſtrabitur circa finem ſeptimi h
operis librum cùm de qualitatibus medicame
rum agemus. Etenim id eſſe poteſtate confirm
mus, quod quale dicitur, tale non dum eſt, ſed p
tale eſſe, vt exempli gratia, hominem qui nupe
tus fuit, rationalem, & auem volatilẽ, ſcilicet q
eorum vnuſquiſque futurus ſit, hoc ceu iam i
ſum ſit appellantes. Porrò quæcunque cauſtica
dicamenta, calefacere noſtrum corpus, & com
rere ſunt nata, eadem licet talia tangenti min
appareant, calida tamen poteſtate vocamus, q
facile poſſint calida eſſe, quodq́ue prompte in i
vertantur. Illud verò quod cum rebus ipſum a
rentibus exiſtit, præter quàm quòd in ipſo corp
ſubiecti calor operatur, cauterium actuale dici
Actu ſiquidem vnumquodq́; vel calidorum, ve
gidorum, humidorum, & ſiccorum, vel ex eo
dicitur, quòd ſummam habeat huiuſcemodi qua
tem, vel quod vincat in eo id genus qualitatum
qua, vel quod ad cognati generis mediocre aliqu
vel ad vnum quodlibet à nobis ſit collatum. M
ad relatam principio accedentes definitionem,
dicamus deſcriptionẽ ab Auicenna depoſitam,
dean

s quid per ipsam colligere nobis liceat, an sci
auterium in alteratione cuiuslibet membri
ramento possit adferre vtilitatem, & quomo
t, an potius alicui tantum singulari comple-
quãdoquidem quibusdam videtur manifeste,
x sui natura multum conferat in frigido &
lo temperamento, cum materia coniuncta,
e ipsa materia. Nam ex contrarietate, quam
e videtur cauterium, ignis ratione cum frigi
ı materia, eam absoluere vim habet: & per
arietatem etiam, quam habere videtur cum
o temperamẽto, & simul humido absque ma
in contrarium alterare potest. Quod quidem
cium directum esse dicitur eiusmodi intentio-
um omnis curatio fiat per contrarium. Quæ
n vt contraria adhibentur, talia re vera esse
tet, qualia dicuntur, non autem qualia appa-
hoc est, quæ hac, illave qualitate à natura sint
ta, non autem adscititia, & quæ sensui soli ta-
pparent. Res enim natura calida apparere sen
otest, scilicet ab externo aliquo refrigerata:
men affectum calidum tantùm abest, vt cura-
eat, vt etiam magnopere lædat. Non enim eu
bium niue refrigeratum inflammationem vn-
n curabit, sed certè augebit. Porrò autem me-
mentum, quod re vera tale est, quale dicitur,
est, calidum, frigidum, humidum, vel siccum,
primariò per seque corpus immutat, aut certè
ccidente quodã. Primariò quidem, cũ ab ini-
ad finem vsq; magis magisque vim suam pro-
vt calidum calfaciendo, frigidum refrigeran-

do, & reliqua pari modo. Ex accidente verò
ex eorum proprio, natiuoque affectu alius af
nascitur curando morbo contrarius. Calidum
bi gratia, primariò corpus calfacit, calefac
meatus aperit materiamque digerit ac dissip
que ita corpus refrigerat. Ad eundem modu
gus primariò refrigerat, ex accidente verò c
cit, cutem densando, expirantemque materia
lidam cohibēdo. Quod igitur calfacit, affectu
do protinus, & quatenus tale est, aduersatur
do verò ex accidente, & non quatenus calid
sed quatenus materiam calidam vacuant: qu
tione primò humoris multitudini est opposit
cuatio enim & repletio contraria sunt. Qui te
ramento igitur calidi fuerint, quidam ex rece
ribus dixerunt, quòd non sine læsionis pericul
terium tale recipiunt, quanquam simplicitat
bonæ actionis minime nocere affirment, sed ca
te sua actuali, & siccitate sua finali prohibitu
Attamen si ad rectum statum reuocare veli
quod superuacuum est, demere: quod verò d
in morbis perpetuo adijcere oportet: vt si quis
iusto incaluit, ad mediocritatem, ad idque quo
cundum naturam est reducetur, adijciendo qu
est, & detrahendo quod superuacuum est. In q
sit autem frigus, & superuacuus calor adest,
gerando igitur, quod deest frigus restitues: &
superuacuus est, calorem immodicū depelles.
itaque causticum medicamentum simplicitate
tatis suæ actionis, omnem materiam in membr
tentam, absque læsione resoluat, qua resoluta r

uar

etiam temperies illa calida, aut frigida, aut s alia, quæ à materia illa fouebatur, & in es seruabatur, & ideo huic etiam conuenire cō- ieum est temperamento calido . Neque erit co impugnandum de contrario , aut per con- m, de curatione facienda, euenit enim in hoc quemadmodum in curatione febris tertianæ scammonio. quia per materiæ remotionem cō- s, dispositio illa, quæ quidem ab ea materia in ubstinebatur remouetur . Atque dicitur mo- te curationis per contrarium , nam si præsen- icuius materiæ facit , seu fouet in esse dispositi- , tunc remotio eiusdem in causa fuerit destru- is illius dispositionis, & præcipue id totum eue prospexeris in cauterio, quod fit cum igne. Mo d illud cauterium, quod potestate fieri dicimus dentes, seu quod fiat cū simplicibus medicamē vel quocunque modo, aut alio potestatis vincu- ullo pacto ipsum conuenire affirmant non nulli, in materia frigida, & in temperamento frigido le humido, quia ratione eiusmodi effectiuæ tem iei, formam, ac membri temperaturam destruit, compositionem, nisi fortè contrarium inueniat , rigidū impressum ac intensum in corpore humi cum materia frigida. Differt, post hæc, potentia- edicamentum causticum, ab altero actuali pro r bonitatem , & maiorem simplicitatem , quo- actuale non breuitate suæ tantum operationis, simplicitatis magis apud antiquos est eligen- m, sed etiam aliquo modo nobilius existimatur . ucos tamen esse medicos prospexeris , hoc præ-

sertim tempore, apud quos actuale prædictũ
sticum vsui reperiatur, tum quoniam eum v
homines terrere, tum etiã propter particulæ
roborationem. Et quanquam plerique ex m
ribus nostris ad eiusmodi opinionis tutelam id
ferant exemplum, quòd aqua licet commixto
cunque frigidior reperiatur, plus tamen co
læditur à quamplurimis compositis, quàm ab a
sicut ab opio, mandragora, & eiusmodi ita
gidis. Quod quidem egregium argumentum,
nos admodum obligare, vel constringere vid
ad experientiam statim accedendum, nam iuc
recentiores nostri quas vires præ se conducat
hoc modo dementiam obligationis animaduert
nostrum siquidem magis vtile institutum esse v
tur ea ab antiquis, quæ sunt meliora accipere
reliqua silentio prætermittere. Recentiorum i
medicorum vsus maxime postulat, vt actuale
terium tantis à maioribus optimis operibus con
natum, potius dimittatur, quandoquidem in c
firmandis eorum præceptorum rationibus, vn
quisque in cognitionem deuenit eum excellen
modum aufugiendum quodammodo esse. Conce
mus igitur quòd ignis propter eiusmodi simpl
tatem notabiliter operetur: concedamus etiã q
actu, & suapte natura calidum in continenti
perficiat opus, & vbi non inueniat materiam
qua agat, cito consumatur, & cum inueniat n
lam habens contrarietatem nisi materiam, vn
solam efficiat operationem, scilicet consumen
concedamus item quòd ignis dolorem non adfe

ipsamet impositione, seu applicatione, vel
modicum vltra, nec propter eiusmodi sim-
atem, & citam actionem lædat, nisi mem-
tactu: & concedamus tandem quòd ex hoc
li caustico infinitas quodāmodo detrahamus
tates, atque concedant seniores nostri quòd
icum medicamentū, quoniam corpus est com
um, & actu frigidum, plus à nostro calore
tur, & in corpus agat, & in illa pugna, quæ
inter pharmacum & membrum sit communis
rarietas, atque corpus in ea pugna, & mem-
n debilitatur, quid tandem aliud consequetur
ctuali cauterio, nisi partis vel membri quædā
oboratio. Quandoquidem cum nostrum sit in-
tum in vsu cauterij humores potius promoue-
vt ad vlcus quod facimus concurrant, non er-
indigere nos confirmabit quispiam medicamen-
cuiusmodi ignis existit, actuali, vt partem
iectam corroboret, sed præstare potius dixerit
mbri debilitatem admittere, vt magis postea
neum reddatur in excrementis suscipiendis, quæ
idem magnopere natura desiderat, ut ad parti-
lam, quam diximus, deducantur, atqui per
cus effectum expurgentur. At si actuali cau-
rio vti nobis aliquando contingat, duabus id tan-
mmodo occasionibus euenire concludendum est,
capite scilicet, atq; si ægri prius expurgari cor
s minime possimus, ac deprauatis humorib. vel
rruptis repletum esset. In capite, inquam, me-
to cauterium imponemus, ignito nimirum igne:
uandoquidem fieri necesse est, vt commodè ma-

terias diuertamus, & catarrhum in nihi-
reducamus, quod quidem humiditas existit
fauces defluens. Et idcirco si tale cauter-
fiat cum igne (vt aiunt) viuo, propter eiusm-
di, quam habet proprietatem exiccandi, i-
in quo apponitur, prodest satis commode ad p-
enarratas superfluitates dissoluendas, humid-
& excrementitias descendentes: atque cum j-
ca eiusmodi caliditate, quam imprimit, au-
lium innato corporis calori maxime præstat,
valentius cutis meatus in capite dilatentur; i-
de facilius tandem materia illa superabunda-
deprauata tuto consumi potest, & minor h-
ratione catharri copia generatur. Cuius qu-
dem caliditatis quandiu vestigia fuerint in i-
particula combusta impressa, corporis natura-
promouent, vt ad locum prædictum transmi-
tat, atqui hoc modo à particula iam oblæsa d-
uertere possumus: & licet caput ipsum robo-
remus, prodest tamen rationibus assignatis,
scilicet adnascantur superflua excrementa. Qu-
re vera minime operatur causticum medicamen-
potentiale, ex quo nempe particula maxime d-
bilitatur, & multo magis caput proportionatu-
efficit ad catharri propagationem. Iam ad secu-
dum, quem diximus scopum accedentes, dicimu-
actuale, hoc est ex ipso igne cauterium satis pro-
desse posse, si æger aliquis in manus peruenerit,
quo minime corpus purgare ualeas, repletumqu-
nihilominus multis humoribus appareat. Quādo
quidem cum caustico pharmaco, & locum debi-

lioren-

reddes, & particulam quodammodo mor-
is, quæ postea diuelli penitus non potest, nisi
putrefiat, atq; adhæreat viuenti adhuc par-
coniunctæ. Vnde periculo maximo non ua-
n abundanti deprauatarum humorum facili
rsu, ex quo inflammatio talis promoueri po-
, ut minime cancrænæ generatio probiberi
, & magnum, per consequens laborem æger
ministro suscipiant. Quandoquidem cancræ-
remouere cogimur, in qua autem cum carnes
ortuæ penitus non sint, sed adhuc morientes,
ntulumq; uitæ sensusq; cum nigro colore re-
tes, remotionem nullam administrabit sine
antis aliquo dolore. Quæ quidem pericula
ommode quisq; aufugiet, euitabitque, si cor
umoribus corruptis refertum cũ ratione eua-
t: tunc enim per cauterium, quod conuenit,
lificabitur, ac eiusmodi dispositionem quotidie
lius consurgere necessum erit. Sciendũ ergo
ꝓ cauteriũ est super omnia medicamenta con-
tiuum, dũmodo ubi uirtus eius possit materiã
umendã superare impositum fuerit. Cauteria
, quæ uel ignis more corpus exurunt, alia esse
nus actu talia. s. ignea actu, alia potestate
. Quæ sunt actu infinita quodammodo sunt,
i non omnia in usum apud medicos sint: at-
ex his alia sunt ex sicca materia, atque du-
alia ex humida atque eliquata. Quæ ex sic-
uel ex metallo, uel ex uegetabilibus: &
ex metallo, ex auro, argento, ære, ferro,
lybe: quæ ex uegetabilibus, radix gentianæ
accensæ,

accensæ, aristolochiæ, asphodeli, lignum ex lignum oleaginum, nucleus oliuarum, & qu rius apposita sunt. Quæ verò ex humida ria, alia artificio facta, alia sua natura talia ex arte, ut ex sulphure eliquato, plumbo eli chalchanto eliquato, ærugine eliquata: sua ra ex aqua feruente, oleo feruente, atque ei di sunt, quæ ignem in se continentia actu, eliquant, absumunt, atque siccant, & sunt apud medicos. Caustica autem quæ potestat existunt, verè caustica sunt, & dicuntur: nia calida & sicca in quarto gradu, sed no unius generis tantum, differuntque inter se dum magis & minus in caliditate et craßiti stantiæ, ac appellationibus. Quamuis enim sint calida in quarto gradu, & habeant cra & viscidam materiam, non tamen omnia æ ter: nam calx uiua calida est in quarto inte mo, squamma æris in quarto remißiori. Item est crassarum partium, item & æs ustum: anemone & sinapi magis tenuium, idest crassarum, sed hoc magis, illud minus, atqu varietate hac quatuor constituuntur genera sticorum, quorum vnum est illud quod Græci catur escharoticum, quasi crustam inducens medicamentum calidum est supra omnia me menta, & craßissimum omnium: multum te se continet, atque astringit, ac quamuis cra partium non poßit penetrare in fundum, ta tanta est vis caloris atque constantia, ut ta penetret subiecta corpora, sed difficillime, &

ful

partes exedat.hinc oritur dolor uehemens, ob calorem vehementem, atque copiosum uctum, secundo ob penetrationem difficilem. mposito hoc medicamento sibi videntur à aliquo infixo exuri homines. Secũdum est il- ulò minus calidum escharotico,magis tamen substantiæ, minusq́ue terrestris,neque quic- adstringentis: facilius penetrat, ac non ita rtim, neque ita ualde calefacit, & ob id non m dolorem excitat. & quamuis Galenus di- o. quinto de simpl. medic.facul.quòd aliquã- llum dolorem facit, uanus est eo loco Gale- & mendax, nam hoc dolorem inducit,& per . atqui sunt veluti discurrentes acus ignei, entes, qui tamen dolor statim cessat. Vtq́ue riori medicamento pars corrupta ob siccitatẽ, e eius crassitiem uocabatur escharoticum, ita caro ab hoc corrupta, non crustæ similitudi- ,sed potius putrefactæ carnis habeat, atque xa, decolor, ac humectißima, hac ratione uo r à Græcis scepticum, & reliquis medicis,hoc licamentum, quale est arsenicum, quod auri- nentum nuncupatur. Tertium est genus medi- nentorum, quæ ut sceptica calida sunt, uerum m magis tenuium partium, ita ut dissoluantur, ue in cutim tantum poßint, ut caustica agere, rofundioribus autem partibus, ut attrahentia. de cum cutim exurant, tantumq́ue humorum rahant, ut fluenter ad cutim, illam disiungant, n bullam efforment, uesicatoria uocata sunt, ue agunt, quod aqua feruens si etiam uix tan- gat

Galeni error.

gat cutim, & sicut ignis: nam cutis corrum[...]
cumque illa statim non exurat, tamen relict[...]
trahit, & excitantur uesicæ. Hoc autem u[...]
torium, ac causticorum in tertio genere recon[...]
à Græcis anemone appellatur, ac cãtharis, a[...]
lia de quibus suo loco abunde infra agemus. [...]
tum est genus & ultimum eorum, quæ om[...]
sunt minus calida, ita tamen caustica, ut p[...]
urere, sed imbecilliter ac tardè, ut calida in [...]
to gradu & sicca: sed sunt crassarum partiu[...]
adstringentia: unde substantia illorum ex sui[...]
ra, neque ratione ualidi caloris potest penetr[...]
sed eiusmodi medicamenta tantum superficien[...]
sam carnis absumunt, & eliquant subiectam [...]
cant, ac ueluti nouacula summam partem [...]
dunt, unde catheretica Græce dicuntur. Non[...]
gnum inferunt dolorem nisi acribus admisceam[...]
quales sunt squamma æris, & præcipitatum, [...]
tamen si optime lota fuerint, relicta siccitate[...]
adstringentia, caloreq; extincto, epulotica fi[...]
& sarcotica: similiter si abluantur ac tempe[...]
tur, fiunt catheretica, & si magis abluantur, [...]
epulotica. Iam escharotica numeremus, quo[...]
alia sunt simplicia seruata in officinis, alia com[...]
ta, atque ex simplicibus alia sunt sicca substan[...]
vt chalcitis, mysi, sori, attramentum sutoriũ [...]
& non cadmia exusta, ac sublimatum: hum[...]
sunt simplicia, aqua, siue oleum sulphuris, ol[...]
vitrioli, & quæ supra diximus reliqua. Ex c[...]
positis, alia sicca, ut capitellum cum opio, & [...]
arsenico, & sine, trochisci de minio Ioannis V[...]

.oct. cap. 13. qui hoc modo componitur. Re- medullæ panis crudi bene fermentati, unc. 4. nati optimi, vnc. 1. minij, vnc. 5. tunc misce, re, & formentur trochisci, & pineoli, & ita fumo siccentur, & vsui seruentur. Alia sunt humidissima, vt aqua erodens, quæ fit ua modis. Alia sunt mediocria, vt causticum du- ex aqua saponis erodente, & opio, & chal- bo: causticum ex aqua erodente & opio: un- tum Massæ. Recipe argenti sublimati drach. opij, lapidis hæmatitis, rutæ ana scrup. ß. mi um sufficienti quantitate vnguẽti populeonis, at vnguentum: item ægyptiacum Auic. cum ine ac chalcantho. Sunt autem hæc alia sim- a, alia composita: simplicia alia humida, alia a. humida oleum arsenici, quod ex arsenico fit, nitro, & ammoniaco, qui sale sublimatur. alia a ex animalibus, pithiocampe: ex plantis, aco radix vna, altera flammulæ Iouis: ex metal- auripigmentum, arsenicum cristallinum, san- acha Græcorum, chrisocolla, resegal. Ex com- itis hoc habemus in vsu ad cancros, fistulas, ac nes carnes superfluas. Recipe arsenici cristal- , citrini, ana drach. ß. aristolochiæ, æruginis s, ana drach 3. opij scrup. 2. axungiæ quantum icit, tritis conterendis misce pro vnguento. Ve- antia ex simplicibus sunt, & primo ex anima- us: cantharides, animalia in frumento reperta rio colore, luteis lineis, optimæ; vnius coloris n bonæ: parantur ab Albucasi in tertio tract. uit, cum oleo ueteri, donec marcescant: sed ali- ter

Trochiscorum de minio compositio.

Vesicantia ex simplicibus.

ter præparantur à Græcis cum fumo aceti
quod melius est : nam ab oleo corrumpitur
sarum : ab aceto mordacior fit. Recentiores
ci utuntur tantū corpore resectis pedibus, &
& capitibus tanquam veneno : autor tamen
siue sit Hipp. vel quisquis ille fuerit, ī quar.
acutor. tex. 122. ijs etiam vtitur, quem vsu
probat Galenus, sed pedes esse ueluti antido
poris asserere videtur : sic & Aetius id cōfi
Pro vesicatorio parando, hoc modo fit. assu
pasta fermentata, & pro unc. qualibet pastæ,
nitur scrup. vnus cantharidum, miscentur
squillitico, addito croco : uesicat etiam ex p
sinapi, radix ranunculi, anemone, cortex in
sambuci : ex compositis, ut mixtum ex cant
dibus. Catheratica pharmaca ex simplicibus
ma æris, ærugo asphodeli, hermodactili, al
ustum : ex compositis vnguentum damascer
apostolicum. isis, ægyptiacum, & eiusmodi.
igitur id exigere videatur, ut cauterium fi
igne viuo, tunc debemus ferreum instrume
habere, quod in cuspide retineat formam ossi
uaris, hoc est ad similitudinem ossis oliuæ : p
subtilißima quædam rotula quæ vel ferrea sit,
ex alia materia admodum dura, & igni ma
resistens, in cuius medio foramen rotundum t
magnitudinis fabrefactum sit, ut ferri cuspis f
pertransire possit, atque peruenire ad locum
burendum. His rite paratis aliquantulum priu
ter manus excalefacta illa rotula, ne ob eius
frigiditatem opus in membro impediat, loco in

ita ut artifex commode cum ignito exacte
possit subiectam, quam uult particulam exu-
atque cauterium imprimere . Sed quoniam
um hoc esse , ut plurimum solet opificium ,
ægrotus facile sufferre, propterea, vel astan
viribus detineatur , vel ligulis quamplurimis
tur , ne vel tantillum moueri queat , donec
e acies ignita ferri cum impetu transeat per
en , & in subiecta cute quantum necesse sit
matur. Extracto tandem instrumento, habi-
eschara in vlcere , locus cum eiusmodi me-
entis curandus erit , quibus adustos igne cu-
olemus ; pro quo infinita perscribuntur phar
, ac varijs modis administrata . Recentiores
i in hoc casu frigidis medicaminibus occur-
& præcipue oui albumine , & oleo rosaceo ,
minime conuenit ubique, atque non sine labo
rari potest : quoniam si semel aut bis in die ,
recentiores consueuerunt) permutetur, præ-
quod diximus, pharmacum est imperfectum,
neque dolorem subleuet, nisi eo temporis cur-
uo actu frigidum existit , ac perdurat , atque
eui curriculo perficitur . Quapropter sæpissi-
dmodum die, noctuque id medicamen permu-
cogimur à prima incipientes die , donec im-
sus extinguatur dolor, & maximus calor . Eo
o conueniens esset, & ubique administrandum
præter in capite : quoniam repercutientes hu-
es, prohibemus inflammationem, & ægrotus à
re liberatur , atqui à futuro periculo gangræ-
cum non sit corpus expurgatum , vt principio
propo-

Recentiorũ error.

propoſuimus. Verum præter quàm quòd
hic curandi modus exiſtit, nullo pacto in c
uenire dicimus; cùm enim ſine impetu m
percutiat, in cauſa eſſe tandem poteſt, vt
extraneus ad cerebri membranas perue
que ibidem inflammationem excitet: ſiue
præter debitum refrigeratio, eadem ad c
deueniat, & maior copia catarrhi ſuſcit
que à refrigeratione vicinarum partium
poſſumus ad ambuſtionem plus debito. vnd
tur haud difficulter meatuū conſtipationes
ter ſpem intemperies. Quapropter vſus fri
medicamentorum tribus primis diebus à r
ribus comprobatus, nequaquam conuenie
in capitis cauterijs, & ideo meliora exquir
bis ſunt, ne in eundem, quem diximus erro
curramus. Nos verò ſuccum porri compro
in quo neque frigiditas, neque repercuſſiu
tas reperitur, atque dolorem nihilominus r
& cùm hunc ſuccum non habeamus, eius lo
mode ſuccus cæpæ ſuccedere poteſt, quæ m
vniuerſalis, & eadem prorſus operatur:
hic etiam vel deſit, vel propter ingratum o
quem præ ſe fert, nō conueniat, ad aquæ vit
decurremus, quæ calida quidē ac ſicca eſt,
tilium partium, atque idem maxime oper
abſoluendo dolore, nam ſua ſubtilitate, adm
penetrat, & cum caliditate poros aperit,
vſtione iam conſtipatos cum ſiccitate maior
miditatis illius, iam factæ alienæ partem ex
in qua humiditate impreſſus nō naturalis ca

n

& per consequẽs dolor ſubleuatur, doloris cau
reſoluendo: atque id totum abſque repercuſſio-
uod valde vtile, ac commodum exiſtimari de-
n hoc caſu, in quo humores habere curſum vio
m non debent, ſed per modeſtum ad particulã
ceratam, non autem repercutiendi eoſdem ad
em oppoſitam, à qua maxime deſideramus re-
re, vnde cauterium fieri diximus. His omnibus
dminiſtratis, reliquum eſt vt eſcaram ſepare
, pro qua quidem multa in vſu haberi ſolitum
um vnctuoſa omnia id commode præſtare poſ-
ttamen butyrum melle exceptum, nam obdu-
, ac denſæ ſunt vlceris partes circumpoſitæ,
verò eſt partium ſubtilium, neque difficulter
trat, atque putredini reſiſtit, quod nõ operatur
rum per ſe ſimpliciter, & ita vtile eſt medica
um in corporibus minime expurgatis, atque
abſtergendi vim poſſideat, ad eſcaræ remotio
auxilio eſt. Pro vnguento ſupra imponendo,
num eſt vnguentum ex calce, aut vnguentum
ortic. ſambuci: atque ſi gangrænæ periculum
ineat, melius & illud ex calce, quod ſimplex
lx enim ſua natura gangrænæ reſiſtit. Modus
m operandi talis exiſtit, ſtatim perforato loco
ferro (vt diximus) ignito, ſupra ponatur linteũ
catum, triplicatumve pro ratione ſubtilitatis,
trium ſit digitorum ab omni parte, madefa-
in ſucco vel porri, vel cæpæ, vel aqua vitæ,
nque imponatur, reponaturque iterum madi-
per uices tres aut quatuor. ſi poſtea cauteriũ
capite, addatur paruula ſpongia uino auſtero

 excepta,

excepta, & ita ligetur locus. si uerò in alia c... ris particula, circa ulcus unguentum defensiu... ueniens est, atque super ulcus præter complica... linteum succo madidum, idem extendere, a... ca stuppas albo oui & aqua rosacea infusas ... nere: quod si dolor superueniat, iterum idem ... camentum admouere necessum erit, donec ... euanescat, ac resoluatur. Sequenti verò die, ... lor adhuc ægrum infestet, iterum eodem modo... tur: si autem penitus quieuerit, tunc ipsum ... butyro, ac melle curandum est, superposito h... folio, aut brassicæ. Atque si in capite super l... foliorum addenda spongia est, quæ vino aust... madefacta, in alijs particulis eadem spongia i... nenda erit, sed vini vice in posca potius infu... si spongia desit, vel ea vti nolueris, triplica... aut quadruplicatum linteum eodem modo m... suscipito, idq; vsque ad escaræ diuisionem, qu... dem nisi separetur exacte, addendum cum b... præcipitati, aut æruginis tantillum erit, quo... statim escaræ opus absoluetur. Semota tand... scara, habitoque rite vlcere, in eius medio ... vnus apponetur, vel paruulas ceræ globula... ex radice hederæ, quo circa filamenta sicca ... mellis mundificatiuo excepta coniungenda d... ter erunt, & tandem vnguentum, quod fit ex... ce secundo sambuci superponatur, vel aliud ... ce confectum, vel diapalma, idque quandiu ... nouæ carnis generatio fiat, quantum ad succi... dum, circundandumque globulum sit satis. T... solus ille globus cum folio hederæ relinquend...

lusque erit, quandiu apertus locus sustinen-st, quotidie eundem mundando, folium item utando, ac ab omnibus periculis vlcus præser .Recentiorum quidam loco prædicti ceræ, aut s, aut hederæ radicis globi, vt rei maiorem itatem apportent, argenteum medium globu-pponunt, in medio perforatum, & supra argẽ subtilissimam rotulam. Quod quidem inuen-empiricum est, & sine ratione malum, nã cum tum, comparatione nostri corporis, frigidum b omnibus confirmetur, ac siccum, vim habet l dubio humores repercutiendi, qui maxime erant, vt fluxio ad locum affectum fiat, & acto globulus ille maiori precio comparatus, nuo in contrarium operetur: atqui cùm vim utinandi possideat, temporis progressu in causa vt vlcus consolidetur, & cicatrice obducatur. rco relinquendum hunc modum esse existimo, ltra transeundum est, nisi ad ceræ, aut ciceris ederæ radicis globulos antedictos, atque ego cætera maxime cerã extollo, præcipue in prin , & in vlceribus quæ facilè exasperãt, quãdo-ẽ cera emplasticã facultatẽ possidet, atque de-concoquendi vim habet, ac emolliendi, vt ma- e in hoc casu nobis exquirendum est: præterea ũtur ciceres, in quibus abstergendi facultas l, & cùm sicci in vlceribus imponantur, parui ita vt minime vlceris labra attingant, vel pro ea dolorem adferant nullum, dum imponuntur, e in recipiendis humoribus fluentibus, attra-t, humectantur, & per consequens tumefiunt,

Recentioru͂ error.

 quod

quod valet vt vlcus dilatetur, ac plurimas adj
vtilitates. Globuli verò qui ex hederæ radicibu
ponuntur interdum perutiles sunt ijs, quibus v
non debet dilatari, sed eodem semper gradu co
uari, & cum ex hedera sint, vim attrahēdi ha
eas multi opinati sunt, idque nō iniuria, vt vsu
tidiano docemur. quæ tandem enarrata, ac
cauterio finem imponemus. Aliud autē caute
esse iam diximus ex medicamento, quod potes
exurat carnem, escaramque educat, ac tande
cus subsequatur. Vsus verò eiusmodi est, vt p
linteum ad quatuor digitos latum nobis paren
vnguento cerusæ cocto, uel quocunque alio r
geranti, ac uiscido exceptum, ut optime adglu
tur cum cuticula supposita; quoniam duplicit
bis auxilio est, nempè præseruat medicamen
causticum loco imposito, ne hinc atque alibi de
rat, ac humores repercutit, ne ad eundem lo
decurrant. In lintei deinde medio fieri debet ac
us digiti magnitudinem foramen, adnotatoque
in quo cauteriū facere iam decreuimus, prius
dendus rite est locus, donec ad particulæ subi
rubedinem deueniamus, præcipue circa locum
terizādum, atque ita supraponendum erit lint
unguento coopertum, ita ut foramen supra lo
designatum è regione respondeat. In eo autem
mine proijciatur causticum apparatum, donec
ni quadruplicati crassities integre oppleta sit;
facto aliud supra linteum eodem unguento ref
imponatur, ne euanescat aliquo. Coniunctis lin
eo modo quo diximus ne ab aliqua parte caut
apposi

ſitum decidat, tunc relinquẽdum erit per qua
, aut quinque horas, donec locus enigreſcat.
ſi ante partis ſubiectæ denigrationem remoue
r cauſticum, iterum imponendum eſſet, neque
e ægrotantis incommodo. At facta nigra par
a, ſemotoq́ue cauterio recentiorum quidam
, qui ſtatim imponendum eſſe iubẽt vnctuoſum
od medicamentum ad eſcaræ ſubleuationem,
t plurimum butyrum accipiunt, cũ folio cram
vel hederæ, nec aliud ultro, donec eſcara de-
it. Alij ſunt, qui ad ſcarificandam cutim ac-
nt, quæ ex cauſtico impoſito ſenſum amiſit, ut
ius butyrum penetrare poßit. Alij in circuitu
ris loco butyri, accipiunt vnguentum roſaceũ,
iam ſedat inflãmationes, & eryſipelata, quod
ſſe maxime timent. Verum vniuerſi diminu-
it, neque ſine maximo periculo ægrotantium
cium expleuerunt, quandoquidem cùm iam
tua cutis ex cauſtico ſit, neceſſe eſt, vt inflam
o ſubſequatur, & antequam portio illa mor-
ſeiungatur, putrefiat. vnde timendum eſt ne
rticulam tantum ſanguinis effluat (licet exa-
rpus purgatum ſit) vt maxima admodum in-
matio oriatur, atqui, præter ægrotantis dolo-
, natiuus calor ſuffocetur, nec à mortuo quod
dum eſt ſeparare poßit, ſed per contagiũ emor
partem proſequatur, & per conſequens ſta-
velox gangræna ſubgeneretur, uel dixerim pu
m ac erodens vlcus, vt ſæpius eueniſſe opti-
nedicis vidimus. Vnde cum optimi medici mu
it non ſolum præſentem morbum curare, ſed

Recentiorũ omnium error.

futurum etiam prohibere, postquam certum quod inflammatio ad locum vlceratum subuen est, non diminute, sed complete eidem statim currendum erit, ac perfectis remedijs prohib gangræna est. Idcirco, vt hæc omnia procul consequamur, quamprimum segregatum cau sit, cutis emortua iuxta, x, græcorum dilig excindenda est, idque profunde, ac late, pr euasione, dummodo quod viuit intro minime gatur, vt tota operatio hæc sine dolore nobis dat. Postmodum forcipe diligenter vnumquem angulum excipere expedit, atque maiorem c mortuæ partem proscindere, nam quanto n portio remanserit, tanto minor subsequetur pr factio, & maior est exitus, vt icores illi put qui in vlcere generantur diuellantur, nec di per viuentem carnem conquiescant, contagi promoueant. Imponendum postea erit butyr cauitate contracta, vt escara segregetur, atqu pra adiungenda folia sunt vel hederæ, vel ex be, vel lactuca, aut vitis, vt supra. Deind flammationi obuiam eundum est quamprimũ, tuto admodum fiet, si superponantur lintea qu plicata, & acido aceto madefacta cum pa aqua commisto, vt valenter repercutiatur, stringanturq; partes, ne sanguinis effluxioni piant, & hoc tandem modo procedendum er nec perfectè escara seiuncta fuerit. Sed cum quam oportet remouere, putrida iam facta fu admiscendum cum butyro modicum vel pr tati, vel æruginis, ut penitus hac ratione abs

quo facto imponendus iam globulus est; cum
is filamentis, atque ad finem vsque, vt supra cu
lum est. At quoniam post absolutum cauteriũ
dam particularia symptomata subsequi solent,
nisi rite curentur, ac remoueantur, maximo
solent ægrotanti incommodo, propterea de ijs
pertractare consentaneum esse existimamus.
mo igitur communiter in omnibus cauterijs, ali
ndo caro supercrescit, vt ægrotum doloribus &
iatibus infestet. Secundo contingit interdum,
us nullum exeat, quod malum est. Aliquando
dolore adest rubedo, & cum ambabus pruri-
Quarto interdum (præcipue in ijs, quibus ca-
m hepar esse constat) generatur sanguis exu-
, ex quo fit vt vlceris labra corrodantur, & do-
ntensus procreetur. Quinto euenit interdum,
bra denigrentur, & dolor maximus percipia-
Vltimo in fundo vlceris aliquando apparent
dam portiunculæ hinc inde albi coloris, quæ do-
m inducunt vniuersæ vlceri. Primo igitur sym
nati, communiter omnes chirurgi cũ alumine
æ vstæ statim occurrere solent, at ea caro exe
ur superflua, quod optimum quidem est medica
itum, quando recentia adhuc sunt cauteria, sed
iam inueterata fuerint, quoniam in alumine
æ partes consistant, ex quibus caro valenter
tringitur, ex longo vsu, ita callosum vlcus red
, vt nequaquam vlterius liberum admittat hu-
ribus, qui effluere deberent transitum, & hoc
to perpauca exit materia, & maxime tandem
æditur ægrotus. Et quoniam cum apponitur

eiusmodi medicamentum , nempe alumen
vstum, propter eius mordacitatem , ac calidi
ob suas, quas habet, crassas partes , attrah
promouet magnam materiæ copiam , propr
quosdam uidisse memini, qui idipsum dederun
imposuerunt , tanquam optimum medicam
pus attrahēdum, sed postea vsu perspeximus,
qui longo tempore hoc fecerunt, vt attraheri
labra vlceris exiccata reddiderunt, vt iam o
cicatrice obducerentur, nec quicquam expu
tur vlterius. Quamobrem cogimur postea v
stro frustrari fine , vel iterum ad cauterium
nendum occurrere, & propterea non probat
minis huius vsus nisi in recentioribus caustici
vlceris caro supra modum excreuerit, sed cù
ueterata iam sint, si caro concrescat , eadem
est prædita sensu, idcirco melius est cam exc
re, quàm ad eiusmodi pharmacum decurrere
niam exit sanguis putridus , ex quo magnum
trahit ægrotans auxilium, nec aliquem suscip
lorem in sectione, vel nocumentum, cùm quo
ditur mortuum esse constat . Secundo si pus
me ex vlcere effluat, quod satis sit, dolorque
infestet, aut adest caro supra conueniens auct
tunc scindendo illam effluit sanguis , & statim
ctificantur, aut non adest, sed dolor labra occ
& tunc si leuis dolor adsit, tantillum olei am
larum dulcium in fundum vlceris proiectum,
rectificat . atqui cum illud non satis sit , thus
me in puluerem tenuissimum redactũ, ac pri
positum , postea oleum iam dictum : si mag

, neque hoc sufficiat, ad emplastrum ex lacte
mo, & farina triticea occurremus, id per no-
super vlcus relinquentes, vel ad illud quod
aqua, oleo, ac farina, vel ex sapa & surfuri-
ut ex maluæ folijs coctis. & si grauissimus es-
i ægrum infestaret dolor, quod raro accidit,
astrum ex folijs solani hortensis & lacte hu-
, optime probatur, dummodo semel vnica no-
positum sit, postea per aliquot dies loco folij
æ adsit præsto vnguentum, quod diapalma
patur. Tertio si rubedo reperiatur circa vl-
cum pruritu, occurrendum quamprimum erit
vnguento populeone, vel cum vnguento de
a comp. ac lythargirio nutrito in plūbeo mor
, & si id satis non sit, subsequens medicamen
nifice prodest, quod omnia vlcera cicatrice
cit, quæ circa cauterium reperiantur, & pru
cum rubedine maxime absoluit. Recipe axun
orcinæ, adipis veruecis, aceti opti. ana vnc. 2.
urij vnc. 2. ß. dissoluantur pinguedines cum
ad ignem, ac bulliant tantillum, postea per-
tur, & in mortario diligēter simul vniantur,
ndem addantur mercurij vnciæ, prius cū suc-
nonis extinctæ, & secundum artem fiat vn-
tum, ex quo inungatur locus. Quarto, si labra
fuerint, sumatur subtilissimus thuris puluis,
perponatur, & loco folij hederæ, vnguentum
iapalma, vel de tutia dictum superaddatur.
nto, si labra nigra occurrant, puluis ille, qui fit
ræcipitato, et communi papyro exusto, primas
aximas partes obtinet. Vltimo si superuene-
rint

*rint albi coloris portiunculæ in vlceris fundo,
amygdalarum dulcium, & vnguentum infra
tum eiusmodi symptoma persoluet, sed eo uti
folij continuo oportet, ijs præcipue cauterijs
sæpe sæpius irritantur, uel quæ huiusmodi pu
materias ostendant, vel nigra habuerint labr
erodant. conseruat enim ab omnibus sympto
bus futuris, præter à carne superflua, sine dolo
sensu, quæ, vt supra diximus, sectione remou
erit, non autem hoc medicamento. Recipe vng
ti diapalmæ, diachylonis simplicis, pinguedin
linæ, butyri recentis, aua partes æquales a
tum linimenti simplicis ad quart. vnius supe
partis, misce, & arte fiat vnguentum, & a
minorem pinguedinis ac butyri quantitatem
ne. & hæc satis erunt ad cauteriorum exactā
thodum, & rationem describendam si hæc q
adiunxerimus, quòd, quæ ferro, uel igne viuo
da sunt, prius animaduertere oportet, ne quo
insigne, neruus, tendo, vinculum, ne quid n
sum, quales membranæ quædam sunt aut pot
ti tendines conuulnerentur: parcendum etiam
busdam partibus, quæ vegetius sentiunt, & à
bus vis ignis ad principia transeat celerius. C
ria periculosa sunt, occipitio, temporibus &
cunque caluaria est mollior, vbicunque vel e
neruorum, vel aditus vasorum est: nec ea ip
lus sustinet. quibus rite enarratis, libro iam
opportune imponemus.*

Libri sexti, hoc est Antidotarij finis.

ANDRE

ANDREAE VESSALII BRVXELLENSIS, HISPANIARVM REGIS PHILIPPI ETC. MEDICI, CHIRVRGIAE MAGNAE, LIBER SEPTIMVS,

IN QVO DE SIMPLICIVM *medicamentorum serie tractatur.*

Quid sit medicamentum simplex, ac quæ eiusmodi differentiæ. Cap. 1.

MEDICAMENTVM ID *omne esse constat, quod naturam alterare potest, vti quod nostram substantiam augere potest, nutrimentum, & profecto ita res habet. Quæcunque enim qualitatibus corpora nostra afficere, alterare, mutareque possunt, medicamentorum nomine cognienda sunt: ob id enim, quòd neque augere nostri corporis substantiam possunt, neq; omnino facultate vinci, medicamenta rectè dici merentur. Quo in genere non solum, quæ alterationem quandam à corpore adepta afficere ipsa possunt, & quæ nulla substantiæ suæ mutata parte, sed tota seruata integra corpus afficiunt, medicamēta etiam*

etiam dici merentur, vt Galenus lib.3.de temp
conceptis uerbis affirmat. Sed huius ordinis,
sunt, deleteria, & totum corpus corrumpen
iure dicuntur. Duplex autem in vniuersum
medicamentorum genus extat, alterum simpl
alterum compositum. Simplex verò (cum de c
positis dictum iam abundè sit) id dicitur, quod
cundum naturam sincerum est, hoc est nulla
traria mistione concretum, sed ea sola quam à
tura adeptum est. Nec autem & si omne s
plex medicamentum, materia & forma const
qualitatibusq; elementaribus, caliditate, frigi
tate, siccitateq; ac humiditate, ob id composit
dici meretur. Non hæc profecto compositio ea
de qua nobis sermo habitus est, quæ tota extra
remedijs, ac rebus, non ingenitis constat, sed s
cera naturæ in simplicibus productio. Ita en
natura comparatum est, vt ex elementis om
constent: nec ob id tamen composita dicātur, q
hanc miscellam nacta sunt. Ergo simplex id e
medicamentum, quod natiua sinceritate pollet,
alienæ substantiæ contagio polluitur: cuiq; nu
alia substantia medici opera accessit. Composit
vero illud est, cum aliena quædam substantia, a
& industria est admista: sic enim compositi nom
in præsens audire oportet: non prout quicqua
vel ex elementis, vel ex materia & forma co
stat. Sic enim nihil quicquam simplex inuen
liceat, cum omnia, autoribus Hippoc. lib. de n
humana, Aristotele lib.1. phisic. & lib.1.de g
ner. & corrupt. ac Galeno in commen. ad lib.
na

Medicamē tū simplex quid sit.

...uma. ex elementis constent, sed ea naturæ ..., quam rebus ipsis ea ipsa ingerat, alienis ...ntiys & extrariys minimè constat, sed inter... ingenitis. Vnde & si interdũ simplex ali... medicamentum, & pluribus, & inter se di..., atque contrariys uiribus à natura constet ...n aloe, rhabarbaro, alumine, chalcantho, ...itide, rosa, agarico, absinthio, ac plerisq; ...est uidere) nemo tamen composita hæc esse, ...nplicia, vnà cum Galeno, Dioscoride, Pau... tota medicorum schola dixerit. Isthæc enim ..., quæ non aliam, quàm quæ à natura mi...m nacta sunt, obtinent, simplicia vocare ...i consueuerunt: quod ea mistio non arte, ...tura, non extrariys, & aliundè adiectis sub...is, sed ingenitis, & internis, & à natura ...ctis fiat. Nec solum hæc vocare medici sim... consueuerunt, sed & quædam etiam verè ...osita, si modo eiusmodi sint, quæ pauciori... implicibus, quàm alia eiusdem generis com... constent. Hac ratione diatrion pipereon ...lam simplex Galeni lib. 4. de sanit. tuen. di..., quamuis constet trium piperum ana drac... uinquaginta, & anisi, thimi ana drach. 8. ...s idem fuerit simplex, si zingiberis etiam ...mas octo recipiat: compositiusq; dicetur, si ...n trium duplum pondus, compositionem in...itur. Quod autem diatrion pipereon com...m dicitur, præter hæc omnia recipit ammi, ..., libysticum, enulam, spicam nardi, casiam, ...a id genus, quæ ipsum valde medicamẽtosum

Composita medicam. quomodo simplicia dicantur.

&

...mper. primo item, atq; secundo de simplic. facul. ex Galeno habetur. Potestate nanq; dicitur, quod quale dicitur non dum est, sed tale esse, vt cum euphorbium calidũ, ci... frigidam dicimus, intelligere licet: non actu euphorbium calidum est, nec calfaciẽdi ...ntem vim habet, vt ignis, qui actu est cali... & calfaciendi præsentem potestatem, non ...de quæsitam habet nec cicuta, vt nix, aut ...s, frigida. Hæc enim frigida actu dicũtur. ...cum sint simplicia omnia potestate, in futu...ia exercere uim suam in corporibus nequeũt, ...u talia fiant, qualia potestate esse dicuntur, ...q; principio aliquo aliunde petito, à quo in ... ipsa ducantur. Principium autem id, nostri ...ris natiuus calor est, cuius ductu, & ope, ...camenta omnia vires suas in corporibus no... exerunt, attenuatis quidem & comminutis, ...ntro sumuntur medicamentis, atque natiuo ... calore nostro excalfactis, vnde est illud Ga...b. 3. de temper. nihil miri esse, si medicamẽ...imum quidem in parua & tenuia frangi po...t, & secundo loco, vt tempore aliquo, tam minimo, corpori nostro, quo calida fiant, sint ...cta. Et illud item, eorum quæ in confesso est ...tate esse calida, nullum omnino apparere, ...xcalfacere priusquàm in tenuia sit comminu...: minimeq; mirandum esse, si quædam medi...nta, primæ quidem mutationis principium à ...o calore nacta, inde iam pergant eum qui mu...t superare. Quæ enim calida facultate medicamenta

Potestate esse, quid.

dicamenta esse dicuntur, caloris sui princ
nobis accipientia, partim similiter nos reca
partim etiam vehementius: idq; iure sane
quòd innata corporibus nostris caliditas, in
dicamenta ad sese attrahat, & comminue
tenuet. At verò & si simplicia medicamen
uis generis omnia, siue calida, siue frigi
actionis suæ potentiam, atque principium
accipiant, à calore vtique nostro attenuata
nuta, atque attracta, aliter tamen calida, al
gida in actum, vi caloris nostri ducũtur: ca
dem non solum attenuationem, comminutio
suscipientia, sed etiam non nihil caloris. Im
enim aliquid sui natiuus noster calor calidis
mentis, vt non solum ea attenuet, & in min
gat, verùm caloris aliquid adiungat, vnde
diora ipsa reddantur, vt lib. 3 de temperar
& lib. secun. de simpl. medic. facul. cap. 22.
ptis verbis expressit Galenus: tum multò
sius lib. 3. cap. 19. cùm inquit. Medicament
da quadantenus refrigerandi potentiam à n
cipiunt, sicut excalfaciendi calida, tam &
modo illa, alio ista. Nam calida præter dedu
& in minima diuisionem calorem aliquan
calore nostro nãciscuntur: frigida non sic, v
calore nostro deductionem solam, & distrib
atque in minima diuisionem, non autem refr
di principium accipiant. Id enim naturæ rep
re videtur, vt natiuus noster calor refrigera
pertiatur potentia, secus in medicamentis c
quæ præter deductionem in corpus, iuuantur

Medicamẽta potestate talia, vt in actum ducãtur.

innato calore, in calfaciendo : refrigerandi autẽ ...ntiam, quam à nobis accipere medicamenta ...ida, dixit Galenus lib. 3. de simplic. med. facult. ... 20. est, ipsa vi natiui nostri caloris deductionẽ ...pere, & in minima attritionẽ distribuente sci... medicamentum natiuo calore, non autem vl... ab eodem calore qualitatem, qua refrigerare possint. Generale (inquit Galenus) commu... vtrisque est (hoc est calidis & frigidis medica...tis) nempè alterationis principium, ex passuro ...ore in acturum medicamentum procedens. Nã potestate quidem sunt calida (subdit) alteran... eo duntaxat, quòd incalescant à nobis : at quæ ...ida natura tum quòd comminuantur, tum quòd ...ititium accipiant motum. Cum itaque ipsis, tan...m frigidis agere absque corporis patientis au... non licet, iure potestate frigida dicuntur : nã, ...ctu nos refrigerent, non prorsus ex se se obti...t, verum à nobis prius perpetiantur, vt refrige..., oportet: etenim in minuta conteri, & aduen...m motum accipere, affectus sunt medicaminũ. ... quibus sanè verbis perspicere est, quid à nobis ...licamenta calida, quid frigida, vt operentur, ac ...ant. Illa quidem, & comminuuntur, & incale...nt à calore nostro, hæc, nempè frigida, commi...ionem tantum & adscititium motum, non autẽ ...m agendi principium, à caliditate nostra inna... ...ibi assumunt: si enim vnum aliquod agẽdi prin...ium à calore nostro susciperent, præter in mini... diuisionem, & adscititium motum, non aliud ...m calefaciendi omnino possent, cùm natiuus ca

 lor, non

lor, non aliud quàm similem sibi qualitatem, n
pè calorem impartiri queat in rebus, in quas a
Quamobrem oporteret frigida medicamenta
sunt, corpora nostra calefacere, si principium
refrigerationis, præter memorata, à calore no
acciperent. Quod cùm naturæ rerum repugne
frigida quæ sunt per se calefaciant, sequitur om
no medicamenta frigida, vt se se exerant,
quod potestate sunt, actu efficiant, atque operē
non aliter id præstare, quàm sola attenuatione
ī minima à calore nostro facta attritione & in
tes distributione: quæ vbi à natiuo nostro ca
peracta sunt, ipsamet medicamēta frigida, p
quod in semetipsis habent, refrigerādi princip
ac facultatem, corpora nostra abundè refrigera
Atque ad hunc modum quæ potestate talia sun
corpore operantur. Nunc verò quo nam pacto
xilia medicamenta dici merentur promouend
Auxilium itaque dicitur, materia omnis, quæ
pus quomodolibet alterans, aut etiam nutriens
uat. Quo nanque tempore vnum aliquid, vel i
in corpus assumptum, vel foris admotum profi
auxilium certè vocatur: vnde meritò libri de
dica materia à Dioscoride inscripti sunt.
enim materiæ intercedunt, morbo leuando idon
auxilia hæc proprie dici merentur, quod morb
pellant, quòd periclitanti naturæ opera ferant,
auxilientur, vnde id nominis sortita sunt. Ergo
dicamenta omnia delectu certo quæsita, & in te
pore adhibita, dum iuuant, auxilia planè & su
& dicuntur. Fiunt autem interdum, quæ in alle
tion

Auxilium quid.

morbi exhibentur, morbificæ causæ, vt de
nis missione conceptis verbis confirmat, lib.
nodi medendi Galenus, si ea aut immodicè,
empestiuè fiat: idemq; de purgatione diuus
us tradit. In summa, vt auxilium quippiam
sit, multa in considerationem veniant opor-
ura morbi, ægri temperies, atque vires, cœli
atque ambientis qualitas, & cætera huius-
Adhæc enim inspicientes, admouere præsidia
ortet, quæ & ipsa, & morbo contraria, &
ægrotantis familiaria, & cœli statui, ae-
onditioni aduersantia esse conuenit: alio qui
uxilia non futura.

pacto simplex medicamentum humores
at, delectuque certos euacuet. Cap. 3.

ILLVD hoc loco explicare sancitum est, qua ratione simplex medicamentum soluens humores à corpore deducat, delectuque certos euacuare valeat. Quæ quidem res, cum in ab
nis naturæ secretioris recessibus posita sit,
m certè admirationem adfert, esse medica-
, quæ suapte natura vnius attrahendi humo-
alterius cuiuspiam (nisi superfluat purgatio)
ibeat, vt scammonium bilim, agaricus, pitui
yaneus lapis atrã bilim attrahere, cæca qua-
otestate, educereque dicantur. Nos id ex prõ
o præiudicatæ autoritatis, in medicina viro-
xplicare satagemus. Galenus ex professo de

Medicamẽta delectu purgantia quo modo certos euacuẽt humores.

ea re tractans, cùm in tertio de simplicium facult. libro. cap. 25. tum primo de natur. fa bus, cap. 17. familiaritate & similitudine medicamenta purgantia, aut hos aut illos succos astruxit. Eius porrò hæc verba sun stratum (inquit) in commentarijs de natura cultatibus est, plerasq; perfici attractione tatũ familiaritate; proinde quãq; sigillatim tis particulã familiare sibi nutrimẽtum att At quã sentẽtiam, seu dogma (subdit) sequi dicamenta purgantia esse quidem detrahen moribus familiaria, verum quæ attrahunt modo esse efficaciora, valentioraque, sici magnes ferro: quippe qui ad ferri naturam dat, inque ferri metallis reperiatur, eiq; pere specie similis sit, verum fortior est q modo, vt attrahere sit aptior quàm attrahi nec gnicum quoque à pituitæ natura alien diffitendum est, vti colore suo præ se fert, men calore ipso quàm pituita valentior est, here quàm trahi, magis par sit. Et paulò p dem ipso capite. Sed quia attractiones sub rum fieri similitudine ostendimus (demon enim subinde est, in purgationibus attractio se eorum, quæ purgantibus medicamentis sunt, haud verò omnium simul succorum tionem) similitudinem inesse quandam substantijs, & eius videlicet quod purgat, quod purgatur, necesse est. Diuus Mesueu canonum vniuersalium suorum, theoremat medicamentum purgatorium, non à tempe

que ut contrarium agens in contrarium, ne-
t simile trahens, & euellens alterũ, sed quia
, hoc est purgandi facultatem, cœlitus sit sor
, purgandi vim habere, humoresque certos
here dixit. Quod omnis res (vt Philosophi
nt) duplici sit dotata, & prædita facultate
ntari quidem vna, qua calefacit, refrigerat,
ctat, siccat, non autem purgat: altera verò
li, hacq; vel communi, vel sibi propria, &
eriem illam dirigente, & qua medicamentũ
st purgatorium illud, hanc vel illam euacua-
m prouocat, aliud aliam, atque aliam habet
tem. Quæ omnia potest medicamentum, à
li uirtute ad temperaturam accedente. Re-
amq; omnibus natura (vt inquit Plato) pro-
ates quasdam indidit, quibus hæ ipsæ quod si-
t proprium agunt: idq; pro formæ natura, &
one insita, cum nullius rei actio propria esse
t vlla, nisi quam forma ipsa excitat, et dirigit.
urdum itaque fuerit existimare (subdit idem)
ili trahi simile, absurdius contrario: contra-
nim mutuo se expellunt, non attrahunt. Po-
us duorum principum medicinæ (Galeni &
uei) aduersarias de medicamentorum purgan
a actione sententias, vtra verior sit, breuibus
uirendum, & si id mihi non assumo, ut inter
os duces, veluti arbiter æquus dari possim: aut
vno aduersus alterum stans, sistere me patro-
a in iudicio queam. Verùm cùm pro ueritate
i nunc standum esse videam, non verebor &
alterius decreta tollere, vt alterius pro veri-

Animaduersio ĩ Galeni sentẽtiã de med. purgã tiũ attractu

tate firmem, ac stabiliam. Mihi quidem pr
diui Mesuei sententia, quàm Galeni firmior
rior, ac his quæ apparent consentiens magis
tur. Equidem cum medicamentum purgato
abdita quadam vi, cæcaq; potestate humorē
illum ve trahat, constat omninò neque simil
ne, neque contrarietate, neque temperie sua
cere. Medicamentum autem purgans cæca
state humorem sibi familiarem trahere, vel i
met Galeni assertione firmari potest; qui
substantiæ similitudine medicamenta purgāti
mores trahere, lib. 3. de simpl. medic. facul. c
vt paulo antea diximus, astruxit: substanti
autem similitudine, & sympathia quadam,
toq; naturarum consensu aliquid fieri, est cæc
ditaq; potestate, occultaq; vi procreari, vt
effectio in nullam patentium causarum, quæ
bus exploratæ sint, referri omninò poßit: si
est tota rei substantia, perfectio & integritas,
res vna quæque consistit. Ab hac in singulis
totius vocatæ substantiæ proprietates manant
que oriuntur, quæ neque in temperamentum
que in materiam reÿci verè possunt, sed in spe
& formam cuius sunt. Nihil enim omnium
gruentius, quàm species ipsa, & forma, potes
ta vel præcipua rei substantia, essentia ve ap
lari, & quæ substantiæ totius proprietates nu
pantur, hæ ad speciem, & formam pertinere
dicendæ sunt. Si ergo à tota substantia purga
medicamenta quæ sunt, operari dicuntur, non
fectò quatenus, vel purgandis humoribus si

Tota rei substantia quid.

si

vel temperamento aliquo prædita id efficient, vt rectè Mesueus ait) quatenus cœlesti virtu rma, proprietateq́; ad hæc consequente dota- a sanè ratione id præstabunt: vnde agarico, ico vis deducẽdi pituitam, scammonio bilim, eo lapidi atram bilim: firmißimumq́; illud ri debet, quod est ab eodem autore proditum, omnibus natura proprietates indidisse quas- quibus singulæ quod sibi est proprium agunt, pro formæ natura, & motione insita, atque ata: ac proinde vt in plantis, animantibus, ho bus, varias est intueri formas, sic & proprie- diuersißimas est ijs inuenire. Inde sympa- ac dispathiæ, seu antipathiæ rerum, inde con- s, atque natiua quarundam inter se rerũ odia. Herculeum lapidem atque ferrum, consensus am secretior est. Succinum paleas trahit: idẽ culeus lapis, si alij succo illinatur, ferrum tra- desinit, uimq́; tractricem suam amittit: bras- & rutæ, in plantarum genere tanta inimici- t, vt iuxta seri non patiantur. Adiantum & tes & riuos amat, tamen aquam nunquã ad- it, perinde, vt dipsacos: pullus miluum, uel lõ- nspectum horret, agnus lupum, leo animaliũ ßimus, gallum (præsertim canentem) refugit, formidat. Rursus consensus in rebus quibus- admirabiles est intueri. Herculeo lapide cum tantus est consensus, ut ferrum trahat: ele- m surculos pari consensu trahit: pixidis naui- riæ extremum apiculum magnete temperatũ, edibili distantia ad eas se partes perpetuò con-

Admirabilis in rebus consensus.

uertit quæ polos aspiciunt; miraculum sanè
quis ignotum. Viti & oleæ, atque populo
consensio. Vnde autem hi tanti in rerum n
assensus, atque dissensus? certè à proprietate
tiore, quæ rebus inest: proprietas autem hæ
mam sequitur: formæ verò, et potestates qua
ma sunt, cœlitus immittuntur, à cœloq; (vt
in Timæo retulit) manant. Formam namq;
suã, Deus è cœlo, proprijs dotibus, atq; uiribus
tam, in præparatam materiam immisit, gigne
atque agendi fœcundam, quæ iuxta eas, q
cœlo desumpsit vires, ac proprietates, varie
agit, ac proinde iuxta Platonicorum omniu
tentiam, cœlum veluti seminarium quodda
marum omnium tum genitarum, tum etiã gi
darum intelligitur, cuius interior illa, & o
vegetans facultas, seminales eorum, quæ gig
tur omnium rationes comprehendit. Facult
porrò hanc, animam mundi Platonici vocan
nes, à qua vnicuiq; misto materia sua idone
parata, & congrua elementorum attempera
instructa, forma conueniens, qualẽ mistum i
meretur, inditur. Hæc nobilissima formarũ
nium, & proprietates, & formas rebus, no
elementari fæce, nec de subiecti temperation
scitat, sed integram, quasi è sinu suo confert
parato subiecto, in quo iuxta vim illi datam e
cere munia sua, in eoq; illæsa teneri, seruar
possit. Et hoc fonte & forma ipsa, totaq; sub
tia, & specifica vocata proprietas defluit,
quanquam accidens ipsa sit, à propria tamen

iungi, separariq; nunquã potest: vt cuius sit
ita quædam, et indiuidua, perpetuoq; hærens
tas, cuius ope, quæcunq; sua sunt, hoc est for-
atq; substantiæ propria, omnia efficere potest.
ab eo cœlesti principio, quod Plato mũdi ani-
haldæi datorem formarũ, Aristot. vniuersam
ã appellauit, secretiores et abditæ potestates,
effectiones omnibus rebus insunt. Hinc effici-
t purgãtia medicamenta (ea dico quæ delectu
ũt) certos quosdã, & non alios trahant humo-
scammonium bilim, gnicum pituitam, hellebo-
trã bilim. Cur? quod à cœlo id viriũ habeant,
t proprietas insita, & ingenita ipsis, vt hoc
, illud pituitã attrahat. Quo posito ceu firmissi
undamento, constat Gal. sententiã non satis fir
aut rationi consonã per omnia esse habendam.
licamẽta inquã purgãtia, substantiarũ similitu-
quadã, cũ attrahẽdis humoribus, illos deduce-
tque trahere. Nã & si detur aliquid consentiẽ
se inter medicamentum attrahens, & id quod
abitur, similitudinem tamen substantiarum in
sq; inesse vix probare Galenus poterit: alioqui
militudine substantiarum attractus fiat, au-
aurum attrahere, ferrum ferrum, lapidem
idem oportebit, vt rectè Auicennas fen. 4. pri
cap. 4. aduersus Galenum probat. Medicamen
nanque purgans, substantia sua densum, so-
um, crassum non rarò est: humor verò trahen-
, liquidus, tenuis, nihilq; planè simile cũ me-
amento habens. Scammonium quod præstan-
mum est, lactescens esse debet, atque colore
subalbidum,

Galeni sententia notatur.

subalbidum, bilis ipsa flaua est: agaricus pi euacuare dicitur, at substantia sua longissi pituita distare videtur, vt qui (si optimus sit rus, porosus, frangi facilis, leuis, dulcis p gustatu, mox amarus sentitur: quid quæso pr albedinem, commune cum hoc pituita habet quæ crassa, compacta, viscida, glutinosa su natura sit. Idem medicamentum, autore Mes bilem flauam, & atram purgat: sed quæso illi cum his humoribus simile? cũ neq; color, sapor, neq; substantia his respondeat: atraq; substantia crassa sit, colore nigra, sapore ac Agaricum substantia tenue, rarum, poros sapore subdulce, & amarum, colore album quo itaq; similitudinem vllam agarico cum bili esse dicemus, cum nec substantia, nec co nec sapor conueniant? Simile nanq;, vel Pl nis in Parmenide sententia est, cui aliquid ic accidit: atqui agarico cũ atra bile nihil idem peritur, non substantia, non color, non sapor, quicquam aliud. non igitur similitudine atrã bi purgabit, cum eam tamen purgare Mesueus af met. Sed Galeni rationes, quibus similitudine s stantiarum attractiones fieri contendit, paulò huc seuerius examinemus, vt si fieri possit, loc excusationis aliquo pacto aperiatur. Is autem bro. 3. de simplic. medic. facult. cap. 25. & lib. natur. facult. cap. 13. exemplo à magnete desu pto, tum medicamenta purgantia, tum partes c poris nostri, conuenientes ac familiares sibi succ trahere, ac proinde quod pituitã trahit, pituitosu

Simile q d ex Platone.

portere, longa serie affirmauit. Ob id gnicũ à
tæ natura alienum non esse idem arbitratur,
pituitam trahat: quodq́; colore illi persimile
Atq; eæ potissimum sunt Gal. demõstrationes,
us attractiones substantiarum similitudine fie-
ntendit: verum si varios attractionum modos
s explicuisset Gal. non sic absolutè fortasse at-
tionem omnem substantiarum similitudine fie-
xisset, cum non rarò attractus fiant ab his quæ
rsissima, ac prorsus dissimilia sunt substantia,
his quæ attrahuntur. Quod, vt planum fa-
, varios attractionis modos ab Alexan. Aphro
o Peripatetico summo literis depromptos ad-
m. Is libro. 2. quæstionum natur. ca. 23. dum
uirit, cur Herculeus lapis attrahat ferrũ, hos
lem adfert attractionis modos. Quædã (inquit)
& tactu trahunt, & hæc cum mouentur, mo-
t, vt quæ tractoriæ machinæ vocantur, vt equi
rui iuncti. Nunquam enim machinæ onera in
tudinem attollent, ni & onera imposita tan-
t, & motu ab illis indito illa moueant. Atque
ctus huiusmodi & uiolentus est, & impetu, atq;
limine factus. Quædam calore, quod interme-
m est trahentia, consequutione quædam quod
ermedio coniunctum est, trahunt: quo pacto
urbitula per intermedium attractũ aëra, carnẽ
oq; supposita flamma attrahere conspicitur: &
ctrum calfactum frictione diutina, surculos tra-
. Trahunt & matrix genitale semen, & uenæ
que membra nutrimentum: trahit & omne con-
piscibile, et appetibile quod sibi est vsui futurũ,
sed

Attractionis modi varij ex Alexan.

ſed longè ab alijs diuerſiſſimo attractionis m
nempè ingenito, naturali, motuq́; quodam bla
& naturæ trahentis amico, quo membra, v
vterus, quod ſibi conueniens eſt, & familia
ſe alliciunt, prout contrario motu, ea repel
quæ moleſta, quæ inimica, quæ aliena ſunt.
hi ſunt omnes attractionis modi, ad quorũ al
referre oportebit humorum attractum, qui à
dicamentis purgantibus fit. Referri autem
re optimo debet, ad priorem attractionis mod
qui vi & impetu fit. Quod Meſueus teſtari a
tiſſimè videtur inquiens: Medicamentum pu
à noſtro calore in energiam reductum, motu
lento vacuat. Neque enim vacuaret, niſi na
vim afferret: medicamentaq́; propè omnia p
tia, & deleteria eſſe, & ſua violentia natur
ſtræ grauiſſima, idem auctor affirmat. Qui
Hippocrates lib. 4. de morb. medicamenta purg
tia turbulentum corporis motum facere, etia
mitiora ſint: fortiora verò vrere corpus, hoc
vehementer calfacere, conceptis verbis eſt te
tus. Quòd ſi ita eſt prout re vera eſt, an non
dicamenta ſimplicia purgantia eo trahere hu
res dicemus, quòd eos vi, & impetu, & viole
quodã motu à calore noſtro in actũ deducta ciea
conuellant, moueant, vt equi currum, mach
impoſita onera, trahere iure dicuntur? Quæ a
ſimilitudine ſubſtantiarum trahunt, nunquam
adferunt: non enim ſemini genitali vim mat
adfert, illud dum trahit, nec venæ aut corpo
particulæ dũ familiare ſibi ipſis alimentũ trahu
v

vllam inferre conspiciuntur. Nunquã simile ili vim infert, nec ea quæ hoc modo trahunt, n his quæ trahuntur, similitudine substantiæ ueniunt. Quæ enim similitudo inter equos & rum trahentes, et attractum currum? aut quæ er machinam onera subleuantem, et quæ attra-itur onerum nulla me hercule, nisi valde remo-et generica. Ad quem sanè modũ medicamenta rgantia cum trahere humores dicantur, fatendũ , non substantiarum similitudine id efficere me-amẽta, uerum tacita potius quadam facultate, proprietate, quæ in ipsis est, quam cœlestem fa-ltatem, virtutem, ac proprietatem Mesueus vo-uit: Gal. substantiæ similitudinem appellandam nset, sed quã rectè, viderit ipse. Nec mihi satis Galeni ratio probatur, qua gnicũ eo ꝙ pituito-m quid habeat, pituitæq; colore simile sit (album im est) pituitam trahat. Indigna mihi Gal. ea ra-o semper visa facit, ꝙ ex colore solo similitudinẽ rebus deducere velit, nec in quibus pituitosum uid inest, ea omnia trahere pituitã dicenda sunt. aseus, pinguis, et mollis, albus, viscidus, lẽtus, glu nosus, instar pituitæ est, multamq; cum eo humo-e sympathiam habet, at quis caseum pituitã trahe e, nisi insanus, dicet? Scio hic quid mihi à Galeno esponderi possit. Pituitosi quidem plurimum in aseo esse, sed potentia, vincere pituitam non osse, atque ob id à caseo pituitam non attrahi. At multa eSt inuenire huiusmodi talia, quæ & lenta sunt, & alba, & colore suo pituitam vincen tia, quæ pituitam tamen nõ trahunt. Pitydes (quos

Galen⁹ iterum decipitur.

pinorum

[Mat]eria simplicium medicamentorum, qua corpus expurgamus. Cap. 4.

DVPLEX *est quæ per pharmacum fit purgatio: vna quæ per deiectionem: altera quæ per vomitum fit: atque hæc vel simplicibus purgantibus medicamentis fit uel ex eis [c]ompositis. Simplicia verò quæ corpus purga[n]ta esse confirmantur quamplurima reperiun[tur] [...]e quibus mox seriem quandam, materiæ loco [...]are, ab ipsa bile exemplo suscepto consenta[neum] [...] fore iudicaui. Ea igitur simplicia, quæ ex hu[man]o corpore bilim expurgare apta prædicantur, [a]loe hepatica, absinthium, agaricus, helitro[pium,] [c]ynocrambe, polypodium, sambuci folia, ebuli [...], chamæleæ folia, thlaspi semen, lichnidis silue[stris] semen, androsemi semen, clematidis acutæ se[men,] [...]ricini semen, cathaputiæ semen, cynocrambe [deco]ctum, helitropiæ decoctum, tragorigonon deco[ctum], mercurialis decoctum, elleborus albus, cen[tau]reum minus, parthenium, succus radicum cucu[meri]s siluestris, atque cortex eiusdem, thithimali [...] scammonium, pitiusæ radix, iridis Illiricæ [radi]x, picnocomi radix, & alia id genus simpli[cia.] Quæ verò pituitam expurgare apta sunt, erit [...]icæ iridis radix, mandragoræ succus, ellebo[rus n]iger, licij Indi semen, cortex vlmi, cyclami[ni r]adix, scyllæ decoctum, hyssopi decoctũ, thy[mus], spondilij semen, ammoniacum, laureola, hyp[eri]stidis folia, & succus, epithymus, succus brioniæ,*

Materia ex purgãs humorem biliosum.

Materia ex purgans phlegma.

brioniæ, carthami semen, centaureæ decoctu... noris, clematidis semen, sesamoidis semen, ri... men, lathirij semen, cucumeris siluestris succ... thimali lac, scammonij succus, chamæleæ fol... melea, sambuci, ac ebuli folia, apios radix, p... dium, cynocrambe decoctum, helitropiæ deco... agaricus, & eiusmodi. Bilim atram optimè ... gare dicuntur hæc, succus radicum mandra... epithymus, lactis serum, origanum, ellebor... ger, spartium, & alia quamplurima simplicia... que ex his modo etiam vomitum ciere exped... do sub hac vel illa forma prædictos humor... alijs elicere oportet, idcirco, quæ vomitum m... sunt thlaspis epotus ad bilem euomendam, ma... gora epota ad atram bilem, succus tapsiæ, tith... li lac, radices apij, semina, & flores spartij, a... ris semen, betonicæ radices, papaueris semen, ... phis agria, glans vnguentaria, narcissi radix, ... semen, raphani cortex, tithymali lac, æs vstum... timonium præparatum, præcipitatum, vt voc... & alia id genus. Post hæc occurrit materia en... tis mollientis, vt ordo istius tractatus præcedē... bri ordine respōdeat, in quo formæ medicamēt... & compositionū exempla describuntur. Hæc ig... materia mollientis enematis est, vt accipiantu... dices ebuli, sambuci, altheæ, maluæ, bismaluæ, l... rum alborum, folia buglossi, cirsii, lactucæ, acan... atriplicis, mercurialis, betæ, helxines, oxalidis, ... ti. lapathij acuti, meliloti. semin. lini, fœnigræci, ... dei, maluæ, altheæ, fructus prunorum, sebesten, ... tubæ, caricæ, tamarindi, flores chamæmeli, bugl...

violaru...

Materia ex purg. atrā bilim.

Vomitum mouentia.

Materia enematis mollien.

...arum, mel rosaceum, aut violaceum, sacchařū ...eum, butyrum, decoctum capitis veruecis, vi... ouorum, succi ciclæ, mercurialis, & parieta... purgantia lohoch, de cassia, diaprunon simplex, ...ompositum, hiera picra, benedicta, cassia ex...ta, & eiusmodi. Materia purgantium bilioso... humorum clysteris hæc est, scilicet radices li...lbi, bismaluæ, altheæ, maluæ, folia violæ helxi...achanti, oxalidis, cucurbitæ, buglossi, cirsij, en...iæ, cichorij, fumariæ, lupi salictarij, anethi. Fru...s, vuæ passæ, tamar indi, pruna, semina cucur...e, melonis, citrulli, cucumeris. Flores buglossi, ...larum, nympheæ, cirsij. Olea amygdal. dulcium, ...rum alborum, & violarum, & mel violaceum. ...rgantia, cassia, tamar indi, catholicon, diapru... simplex, electuarium de psillio. Materia clyste ...phlegma educentis. Radices acori, helenij, poly...lij, asparagi, rusci, petroselini, fœniculi, apij. Fo... betonicæ, chamepityos, melissæ, hyperici, saluiæ, ...ozostidos, sampsuci, calaminthæ, origani, polij ...tani, quatuor emollientium. Fructus caricæ pin...s. Semina cumini, anisi, fœniculi, carui, vrti... rutæ, cardami orietalis, ameos, dauci, apij, amo... Flores sambuci, stœchados, antheos, chamæme... ...lea rutæ, anachardiorū, absinthij, anethi, costi, ...ri. Mel rosaceum anachardinum colo transie...m, sacchar. rub. sal cōmune, sal gemma. Purgā..., agaricum, hermodactylus, elleborus albus ad ...ch. tres. trochisci dialhandal ad drach. vnam, ...odoricum indum maius, diaphœnicon, hiera pi.... Materia verò clysteris melancholiā euacuātis

Mat. clyst. ad humores biliosos.

Clyst. ad phlegma.

est hæc, nēpè. Radices quinq; aperitiuæ, poly
ellebori nigri, ad drach. 2. in fine decoctionis.
absinthij, thymi, epithymi, scholopendriæ, bug
betæ, maluæ, bismaluæ, melissæ, semina anisi,
culi. Flores tres cordiales, stæchados, meliloti,
mæmeli. Olea anethi, absinthij. Mel violaceum
anthosatum. Purgantia, catholicon, & con
Hamech. Adstringentis clysteris materia hæc
nimirum. Consolidæ maioris radices, tapsi ba
Folia plantaginis, bursæ pastoris, equisceti, po
nati, portulacæ, rosæ rubeæ, myrti, lentisci, sum
Fructus, baccæ lauri, myrthi, lentisci, gallæ re
tes. Terræ boli armeni, sanguinis draconis ad
vnam, & semis. Semina portulacæ, hordei t
oryzæ tostæ, acini vuarum. Succi sorborum, p
ginis, sumach. Aquæ ferratæ, lib. vnam. Gu
tragacanthij, thuris, mastlicis, arabicæ ad dr
duas. Olea rosarum, myrtillorum, & eiusmodi
teria flatus discutientis enematis erit eiusmod
licet radix galangæ, folia mercurialis, calamin
origani, betæ, abrotani: semina anisi, carui, fœ
li, agni casti, rutæ: flores chamæmeli, meliloti
thos, mel anthosatum: olea lauri, de semine lin
tæ, anethi: purgantia benedicta laxatiua, diap
con. Materia metrenchytarum menses mouen
ea est, videlicet: ruta, polium, rosmarinus, hy
con, serpyllum, seseli, chamædris, calaminta,
cus, ruscus, sabina, asphodelus, abrotanum, e
gium, sampsucum, fœniculum, smyrnium, va
na, thymus, radix rubiæ tinctorum, scordium
rax, sagapenum, & alia quamplurima, quæ no

Materia clyster. ad Antig.

Flatus discutien. materia.

Materia clysteris ad mēses ciendos

alenus lib. quin.de ſimplic.medic.fac. Mate-
etrenchitarum menſes ſiſtentis eſt hyoſcya-
fragaria,burſa paſtoris,cuminum, cornu cer-
ſimachia,mirtus, nymphæa lutea, calyces glā
, balauſtia,vua paſſa cum acinis,thus, ſemen
iæ,maſtiche,abſinthiū.Materia metrench. fla
ſcutientis erit. origanum,petroſelinum, nigel
mpſucum, cuminum,iuniperus, daucus, hele-
apium,anethum, careum, aniſum, ſpica nar-
orus, nux moſcata, cinnamomum,ſmyrnium ,
piper, vitex,ammi. Supereſt modo, vt de ma
omnium glandium breuiter agamus, quæ qui
eſt apprimè vtilis, & in re medica neceſſaria.
ciunt itaque aluum pulueres euphorbij , colo-
bidos, ellebori,ſalis gemmæ, hieræ picræ Gal.
Archigenis, grani gnidij:ſucci cyclamini, dia-
ium:flatus diſcutiunt ſemina cumini,aniſi,fœ-
li,carei, colocinthidos: dolorem ſedant opium,
us, caſtorium , aſcarides enecant aloe , ſuccus
nthij,abrotani,cum melle miſta:hæmorrhoidas
iūt ſuccus ciclamini, fel tauri , & aliorum ani
um. Quod ſi æger non ferat glandem,hæc cum
e in formam fomenti flocco excepta ano admo
ntur.Cum autem propria hominum officia ſint,
e, atque intelligere aliquid ſemper natura pro
meq; ſua dignum(quorum alterum animi alte
corporis conſilio & imperio eiuſdem animi ob
perantis,virtus eſt)ideo nos pro viribus, opti-
um virorum , atque autorum volumina ſedulo
; perſcrutantes,tandē id ſumus cōſecuti, quod
talium vitæ prodeſſe poſſe & ſperamus,& val

Glandium materia.

Pessum mẽses euocãs.

de cupimus. Materia pessi menses euocantis e
dices ireos, acori, asphodeli, cyperi, cappar. ar
chiæ, rubiæ tinctorum. Folia abrotani, artem
absinthij, calaminthæ, hysopi, praßij, origani,
næ. Fructus, orobi, baccarum lauri, pistaciorи
mina, anisi, vrticæ. Flores, stæchados. Gumm
rha, laccha. Purgantia, hiera picra, benedi
vnciam vnã, trochisci de mirrha ad drach. 1
pæ colocinthidos ad scrup. 1. Post hæc sequit
teria peßi menses cohibentis, quæ erit radices

Cohibens.

ri, symphiti. Folia absinthij, bursæ pastoris,
equiseti, hieracij maioris, mẽthæ, meliloti, lim
myrti. Fructus persici, palmæ nucis moschat
mina orizæ oxiacanthæ, mori, cumini, thus, a

Emolliens.

Subest materia pessi emollientis, quæ est r ad
altheæ, lilij, maluæ. Folia atriplicis, lauri, visc
cini, fructus cupreßi. Semini lini, nigellæ, fœn
ci, crocus. Medullæ cerui, vituli butirũ, styra
liũ, galbanum, oẽs resinæ, & adipes. Post eo
medicamentorum materiam, consequens est,
solidi errhini materia aliqua breuiter dicam
de errhini liquidi etiam pauca adferamns. M
ria igitur solidi errhini, erit piretrum, struth

Mate. errh. solidi.

radix acori, & radix ellebori albi, nux mosc
carpesia, piper album, cariophillum, castor
macis, gingiber, succus betæ, anagallidos, cuc
ris siluestris, & eiusmodi. Liquida constan
succis: dantur ad quantitatẽ semunciæ, opple
aqua. Succi sunt ciclamini, betæ, braßicæ: aqu
buci, aqua sabinæ, oleum de piperibus. His vt
possumus quãdo corpus expurgatum est, aut

Ene,

...ne, vel venæ sectione. Post errhinos aliqua in-
...nus de materia apophlegmatismi, vt ratio eius
... septimi libri aliquo pacto cum præcedenti re-
...dere videatur. Materia igitur apophlegmatis-
...rit pyretrum, piper, hyssopus, origanum, sina-
...ingiber, masliche, vuæ taminex, macis, cube-
...cortex radicis capparis, radic. acor. carpesiæ,
...r album, staphis agria, & alia id genus medi-
...enta. Sequitur modo, vt de materia apozema-
... biliosum humorem præparantis verba facia-
..., quæ quidem est radix filicis, glicirrhizæ, ci-
...rij, graminis, altheæ, asparagi, rusci. Folia capil
...m veneris, polttrichi, oxalidis, ceterach, scolo-
...driæ, vtriusque cichorij, hepaticæ, lactucæ, be-
...upuli. Semina melonum, cucurbitæ, cucumeris,
...ulli, lactucæ portulacæ, endiuiæ, atriplicis, aspa
..., hordei, plantaginis, cidoniorum. Fructus,
...na, sebesten, tamar indi, berberis, ribes, vuæ
...æ. Cortices capparis, salicis, tamaricis. Flo-
..., rosarum, violarum, nimpheæ. Quæ sequun-
..., sunt diuretica & tamen frigida. Radices,
...lossi, vtriusque cichorij, oxalidis. Folia adiãti,
...trichi, ceterach, hepaticæ, acetosæ, scolopẽdriæ.
...nina quatuor frigida maiora, & minora. Fru-
...s. pruna damascena, caricæ. Serapia, acetosum,
...saccharum simplex, & compositum, ptisana.
...ua quinque capillarium, portulacæ, & eiusmo-
... Quæ verò materia apozematis pituitam præ-
...rantis dicitur est, radices valerianæ, dauci, saxi-
...giæ, rubiæ tinctorum, cappar. glycyrrhizæ, irin-
..., asparagi, fœniculi, apij, asari, polipodij, peuce-

Apophleg. materia.

Apozema ad bilim.

dani, mei, pirethri. Folia smirnij, origani, se
hyssopi, menthæ, eupatorij, saluiæ, chamædric
tonicæ, mētastri, calaminthæ, nepetæ, pulegij,
bræ, polij, thymi. Fructus, caricæ, pistacia.

Aperientia calida.

rientia calida sunt hæc. radices lilij, cyperi,
gi, pæoniæ, asphodeli, dauci, cappar. Folia,
pendriæ, spicæ nardi, costi, rubiæ tinctorum,
pi, polij, fumariæ, chamædrios, pulicariæ, cal
thæ, apij, trifolij, leuistici, eupatorij, prasij,
thij, sambuci, abrotani, hyperici. Cortices, c
momi, xilobalsami. Fructus orobi, cubebæ,
cia, lauri baccæ, lupini. Semina anisi, vrticæ,
par. Flores stœchados, croci. Serapia absinth
mariæ. Aquæ fœniculi, saxifragiæ, petroselin

Crassos humor. attenuantia.

ragi. Quæ attenuant, & incidunt crassos hum
ac viscidos, sunt radic. cyperi, cappar. fœnic
troselini, rusci, scillæ: folia chamæmeli, cala
thæ, cuscutæ, chamædrios. abrotani, eupatorij
sopi, polij, scolopendriæ, sabinæ, mentastri. Co
cinnamomi, flores stœchados, semina ammeo
ticæ, erucæ, coriandri: fructus, pineæ nuces,

Apozema educēs melācholiam.

pares, vuæ passæ, ciceres rubei, piper nigrum.
teria verò apozematis melancholiam educēti
radices marathri, cirsij, petroselini, graminis,
ragi, apij, tamaricis, tormentillæ, buglossi, filic
chorij, althææ. Folia seriphij, abrotani, absinth
pi salictarij, calam. orig. callitrichi, politrichi,
rach, achanthi. Fructus caricæ, vuæ passæ,
sten, pruna damascena. Cortices tamaricis, sa
cappar. radic. apij. Semina citri, citrulli, an
cardui benedicti, hæderæ, utriusque cichorij. F

melit

loti, chamæmeli, violarum, rosarum, buglossi, orij; & omnia aperientia calida: de quibus suo loco diximus. Materia deinde apozematis guinem ad mundificationem præparantis, est ra s asphodeli, cichorij, polypodij: ligna, & cor- s iuniperi, fraxini: folia acetosæ, lupuli, adian- elilotı, fumariæ, ceterach, atriplicis, mercuria fructus cassiæ fistularis, tamarindi, passulæ: flo- vtriusque stœchados, genistæ. Materia apoze- um biliosi, & sanguinei humoris partium dissi- arium est eiusmodi, uidelicet, capitis, radices bu ssi, cichorij: folia lactucæ, cucurbitæ, violarum, ti, portulacæ: ligna, & cortices salicis, sanda- m: semina myrti, portulacæ, cucurbitæ: fru- berberis, ribes, myrti: flores utriusque nym- æ, rosarum, violarum: pulmonis & spatij tho- s, radix ungulæ caballinæ, vtriusque cichorij: a citrulli, cucurbitæ, melonis, quinque capil. be- : fructus iuiubæ, mori, sebesten, amygdalarum . ligna sandal. semina quinque frigida maiora, minora, & oxalid. flores nymphææ, violarum: dis, radices utriusq; cichorij, oxalidis, ligna san orum, folia lactucæ, violarum, nymphææ, oxali- : fructus, myrobal. bellirici, mala cydonia, pru- acetosa: flores rosarum, violarum, nymphææ: triculi, radices utriusque cichorij, folia lactu- portulacæ, plantaginis, sumach, summitates ui- vinacea: fructus pyra, limones, cucurbitæ, ci- a, berber. malum granatum: sem. cucurbitæ, me- s, cucumeris, citri, scariolæ: flores rosarum uio um: hepatis, radices rusci, intybi, asparagi, chon

Apozema biliosi, & sang. humoris.

drillæ, lign. sandal. fructus, vuæ immaturæ, pri berber. semina intybi, atriplicis: flores rosar violarum nymphææ: lienis, radices tamaric. u rianæ, lilij, intybi satiui: ligni sandal. cortic. r cis tamaricis, salicis, genistæ: folia hepaticæ, glossi, splenij, adianti, meliloti, violæ, polytri nymphææ, barbæ hirci: semina, lactucæ, port cæ, scariolæ: renum, & vesicæ, radices symph chelidoniæ minoris: folia acetosæ, lactucæ, vi pastoris, plãtaginis, linguæ ceruì, endiuiæ, rosæ. c tices radicis salicis: semina peponum, melonu cucumeris, citrulli, coriandri: flores chamæle tis, nenuphar. rosarum, violarum, salicis: ma cis, radices sabinæ, simphiti, scariolæ: folia, a casti, plantaginis, nimphææ, salicis, scolopendr poligoni, semperuiui, acetosæ: fructus, gallæ, bes: flores, utriusque stœchados, balaustia: i cturarum, radices pentaphilli, utriusque inti ligna, calamus aromaticus: folia mirti, nimph mercurialis, portulacæ: fructus, pruna, pira; mina, plantaginis, lactucæ, portulacæ. Mate

Apozema pro hum. pituitoso.

verò apozematum humoris pituitosi, & mel cholici dissimilarium partium hæc est, nempè, pitis, radices pæoniæ, chelidoniæ, betonicæ, fœ culi: folia origani, pulegij, saluiæ, pulicariæ, m thæ, verbenæ, euphrasiæ, sileris montani, nu moscatæ polij montani abrotani chamædrios ch mæmeli, hissopi, meliloti: fructus, cubebæ, sem na sileris montani, abrotani, amomi, pæoniæ; f res vtriusque stœchados, meliloti, rorismarini ch lidonij: lign. aloes, macis: pectoris, radices eri giorun

rum, althææ, glicirrhizæ : cortices zingiberis, namomi, folia marrubij, maluæ, meliloti, ori- i, thimbræ, calaminthæ, hissopi, politrichi, egij : fructus, cubebæ, semina sileris montani, otani, amomi, pæoniæ : flores utriusque stæ- dos meliloti, rorismarini, chelidonij : lig. aloes, cis : pectoris, radices eringij, althææ, glicir- zæ; cortices zingiberis, cinnam. folia marru- maluæ meliloti, origani, thimbræ, calaminthæ, opi, politrichi, pulegij; fructus, caricæ, vuæ sæ; semina vrticæ, nasturtij, flores chamæmeli, borij; cordis, radices ciperi, ualerianæ, buglossi, n. aloes, calami aromatici; folia hiperici, ro- marini, sisimbrij, betonicæ, polij, abrotani, ca- minthæ, melissæ; fructus, nux moscata, cubebæ; nina cardamomi, origani, calam. pulegij, oci- ; flores cirsij, buglossi; ventriculi, radices ga- igæ, zingiberis; folia absinthij, saluiæ, dauci, rrubij albi, hissopi, sileris montani, pulegij: stæ- as vtraque, thimum, careum; cortices, & lign. namomi, trium sandal. calami aromatici, xilo- oes; fructus, baccæ lauri, baccæ iuniperi, miro- il. chebul. hepatis, radices fœniculi, dauci, erin- orum, gramin. brusci, asparagi, zedoariæ; fo- t betonicæ, origani, pedis columbini, sampsuci, patorij, fumariæ, apij, leuistici, absinthij; lig. ssiæ, cinnamomi, calami aromatici; fructus, uæ passæ, cubebæ; flores, schœnantheos; semin. iisi, asparagi, brusci. lienis radic. asphodeli quin- ue aperitiuæ; folia chamæpitios, chamædrios, sari, scordij, rubiæ utriusque, fumariæ, scabiosæ,

penta-

pentaphilli, lapathij, pulegii, sileris montani ... uandulæ, hiperici, melissæ, meliloti, ualeria... chamæmeli; corticis sambuci, fraxini genistæ ... res buglossi, genistæ, thimi; renum, radices s... fragiæ, petroselini, rusci, eringii, pæoniæ, fœni... li; folia pimpinellæ, betonicæ, scolopendriæ, ... buli marini, filipend. pentaphilli spicæ celticæ ... tisci, erucæ, urticæ, parietariæ, lithospermi; ... ctus, milia solis, baccæ lauri, ciceris, capparis; ... mina fœniculi, seselios, urticæ, petroselini; flo... genistæ, hiperici; cortices cappar. matricis, ra... ces liliorum alborum, utriusque chelidonii, ua... rianæ, galangæ; cortices cinnam. lauri; folia, p... legii, artemisiæ, balsamitæ rorismarini sileris m... tani, nigellæ, cuscutæ, caprifolii, rubiæ, vtriusq... mentastri sabinæ, nepetæ, ammeos, chrisanthem... fructus lupini, nux moschata, baccæ lauri, & ... niperi; flores rorismarini, schœnanthos; sem. da... ci, petroselini, nasturtii, sesami neruorum, rad... asari, lilii, cappar. folia chamæpitios, hiperi... eupatorii, origani, iuæ, cortic. rad. cappar. & la... ri: fructus, baccæ iuniperi, baccæ lauri; semi... nasturtii, capparis. & hæc sint satis pro mater... apozematum expositione. Sequitur materia el... ctuariorum solidorum in singulis partibus pituit... & melancholiam coquentium, quæ est capitis, p... uer. gallæ moschatæ, diambræ, confectionis diam... schi; pectoris, pulueres diacapparis, diatragaca... thi, diaprasii, diaireos, diacalaminthæ; cordi... pul. electuarii de gēmis, lætificantis Galeni, dia... thus, galliæ moschatæ: ventriculi, rosatæ noue...

Materia elect. solidorum, ad pituitam.

la

trochisci de ligno aloes, aromatici rosati, aro-
ici nardini; splenis, pulu.diacosti, diacappar.
hiscor. de berberis, de capparibus, diacalam.
um, electuarium ducis, diacalamin. matricis,
mb. elect. ducis; iuncturarum, diazingiber,
tor. Aquæ descriptæ sunt in catalogo serapio-
. Materia electuariorum, in singulis parti-
flauam bilem coquentium, eiusmodi est, scili-
capitis, pulueres diacidonii; pectoris, puluer.
ragacanthi frigidi, diapenidii sine aromati-
; cordis, diamargar. diacorallii albi, trochi-
. de spodio, trochisc. de berberis, trochisc. de
dalis; uentriculi, diatrion sandal. trochisc. de
dio, trochisc. de camphura; splenis, diarrho-
, trochisc. de sandal. iuncturarum, diarrhod.
bat. Aquæ leguntur suo loco. Post electuario-
m materias, sequuntur conditorũ materiæ, quæ
ipsa sæpè practicanti chirurgo vsu venire so-
, & primum erit materia conditi pro humore
gido cuiusuis membri, & est, confectio de mo-
o, confectio de citro, confect. de oxalide, tro-
sc. de cappar. elect. de gemmis, semina calida
iora, & minora, cortex citri, & eiusmodi.
teria conditi pro humore calido cuiusuis mem-
est, conserua nymphææ, buglossi: sacchar. vio-
eum, & rosaceum, trochisc. de berberis, de
dio, pulueres electuarij, diamargariti, diatra-
canthi frigidi, diapenidij: semina frigida ma-
a, & minora. A conditorum materijs, ad po-
num, & aliorum medicamentorum materias
cedemus, & primum materia potionis cholerã
purgantis

Materia elect. ad bilem flauã.

Conditorũ materiæ.

purgantis est, simplicium rhabarbari, drach. 1. semis. cum spica nardi, ellebori, drach. 1. cũ ani mirob. flor. drach. 3. cum aniso, scammon. drach cum mastiche. singul. cum decocto absinthij, mariæ, lupul. rosar. violar. an. man. 1. Composi diacath. drach. 10. elect. de succo ros. 3. 6. tryph drach. 10. diaprun. simpl. drach. 10. diapru. drach. 10. diama. drach. 10. elect. de psilio dra 10. hiera Gal. drach. 6. singul. cum serap. acet simplici, serap. de endiuia, oxisacch. oximel. sim aqua violarum, lactucæ, cichorij. Materia p tionis melancholiam educentis, simpliciũ est, tu bith drach. 1. cum zingibere, ellebo. nig. drach. cum trag. mirob. cheb. drach. 3. cum aniso, se vnc. 1. cum zingib. lapid. lazuli drach. 1. epithy drach. 3. singul. cum decocto origani, buglossi, mariæ, thymi, lupuli, ana man. semis. Comp diasen. drach. 6. diacathol. drach. 10. hiera Logo drach. 3. hiera Ruf. drachmæ 3. confect. Hame drach. 6. tryphera Persicæ drach. 10. sing. cu serap. buglossi, serap. fumariæ, ser. adianti, rap. glicirr. aqua lupul. aqua graminis, aqua c chorij. Materia potionis pituitam trahentis sim plic. hermodactil. drach. 2. cum cinnamo. miro emb. drach. 2. euphor. drac. 1. cum tragacant. tu bith drach. 3. cum mastiche, epithim. drac. 6. sin cum decocto hyssopi, prasij, origani, menthæ, a man. sem. Compos. elect. Ind. maior. drach. 5. be dict. laxat drach. 5. diaphœn. drach. 5. diacat drach. 6. trochis. de alhand. drach. ß. cum sera & aquis, serap. de cort. citri, serap. de mentha

Potio ad educen. melancholiã.

Ad pituitã.

serap

up. de calam. aqua sampsuchi, prasij, hissopi. teria potionis ad sanguinem mundandum, sim ium tamarind. vnc. 4. cassiæ vnc. 3. mannæ vn 3. senæ vnc. ß. cum decocto prunorum, sebestẽ, nar. buglossi, adianti, ana man. ß. Compos. dia- h. drac. 10. diasen. drac. 2. cum serap. de adiant. cichor. aqua buglossi, fumariæ, saluiæ. Mate- decocti bilem flauam deijcientis, turbethi dr. ellebori drach. 4. rhabarb. drac. 4. mirob. citrin. c. 1. rad. polipod. vnc. 1. ß. fol. senæ vnc. 2. sin- la coquantur cum prun. num. 10. thymi pug. 1. r. viol. flor. rosf. flor. stœchad. an. pug. ß. Materia cocti purgantis melancholiam, lapi. lazul. loti ach. 3. lap. armen. loti drac. 3. elleb. nigri dra. 4. rob. Ind. vnc. 1. epithymi vnc. 2. senæ vnc. 2. sin la coquantur cum bugloss. lupul. fumar. puleg. man. ß. flor. genistæ, flor. stœchad. ana pug. 1. ateria decocti purgantis pituitã, rad. ireos tri- drach. 4. agarici trochiscati drach. 3. cartham. ac. 6. hermodactil. drach. 6. mirob. bellir. vnc. ß. igul. coquantur cum folijs lauri, rad. asari, fol. ymbrij, fol. smirnij, vuarum passarum, rad. lipod. Decocti sanguinem mundantis materia, abarb. drac. 3. senæ vnc. 1. ß. tamar indor. vnc. cassiæ vnc. 3. sing. coquantur cum iuiubis, sebe- en, prunis damascenis, adianto, fumaria, cicho- o, bugloß. oxalide. Materia diluti purgatorij d flauam bilem purgandam, rhabar. drach. 4. mi- ob. vnc. 1. tamar indor. vnc. 2. cum aquis absin- ij, fumar. violarum, sambuchi. Materia diluti urgantis melancholiã, senæ vnc. 1. ß. elleb. dr. 4.

lapid.

Mat. potio nis ad sang. mũdandũ.

Mat. decocti purg. melancholiam.

lapid. armen. loti drach. 3. lapid. cianei loti dra 3. macerantur in decocto vuarum passarū, pule origan. thymi, buglossi, polipody. Materia dil pituitam purgantis, semin. carthami. drach. 3. bith drach. 2. hermodactil. drac. 5. agarici troch scati drac. 3. macerantur in decocto florum samb ci, radicum ebuli, radicum asari, florū stœcha fol. chamepiti. rad. diuret. Materiæ infusionis sanguinem mundandum, rhabarba. drach. 3. se vnc. 1. ß. tamar indo. vnc. 3. macerentur in dec cto ficuum, vuarum passarum, glicirrhizæ, viol rum, sebesten, prunorum. Materia boli flaua bilem purgantis, cassia, manna, tamar indi, pu uer. rhabarb. mirobal. flau. ellebori nigri, electu rij è succo rosarum, elect. è psyllio, diaprun. solu diacassia. Hæc ea dantur quantitate, & cum co rigentibus, de quibus egimus suo loco: prætere cum his serapys, de quibus meminimus, cum i lapiorum, altero libro præcedenti, compositione tradebamus. Materia boli melancholiam purga tis, pulueres turbethi, mirob. Ind. epithymi, se næ: confection. Hamech, diacidon. solut. hie logodion. Materia boli pituitam trahentis, pu ueres rad. polipod. quercini, hermodactil. turbe thi, diaphœnicon, benedicta diacartha. diacido nium solutiuum. Materia boli sanguinem purga tis, pul. senæ, rhabar. cathol. diasen. sacch. vio laceum, è cichorio, è buglosso, è fumaria, & hæ de bolis, atq; eorum materys. Materia pilular ad flauam bilem educendam, pilularum aurear drach. 1. ß. pilul. aggreg. scrup. 4. pilul. de rhaba

Materia diluti purgātis pituitā.

Mater. boli pur. flauam bilem.

Bolus melan. purgās.

Boli ad pituitam.

Bol. ad purgan. sanguinem.

Pilu. ad flauā bilem.

ba

...rac. 2. scammon. gra. 3. elaterij gran. 4. colo-
...gra. 4. cum oxisacch. & serap. de limonibus,
...cco acetosæ, de rosis, de cichorio. Materia
... ad melancholiam educendam, pilul. de fu-
...a drach. 2. pilul. de lapide lazul. drach. 2. pi-
...d. drach. 2. ellebor. gra. 6. lapid. lazul. gra. 4.
... oximelite simpl. & compos. & serap. de bi-
... de stœchad. de eupatorio, de calaminth. de
...us radic. Materia pilul. ad pituitam educen-
..., pilul. de agarico drac. 2. pilul. cochiæ drac.
...ilul. hermodactil. drac. 1. ß. pilul. de hiera fœ-
...rach. 1. pilul. lucis dr. 2. pilul. stomach. dr. 3.
... sine quibus drac. 2. turbith. scrup. ß. euphorb.
... 3. agaric. scrup. 1. trochisc. dialhand. gra. 4.
... serap. absinthij, menthæ, hissopi, prasij, stœ-
...dos, glicirrhizæ, cortic. citri, calamint. Ma-
... pilul. ad sanguinem mundandum, pilul. de
...glossa drach. 2. pilul. de fumar. drach. 2. aloes
...p. ß. rhabarb. scrup. 1. cum serap. de fumaria,
...e acetosa, de limonibus, de cichorio, de bu-
gloß. de viol. & hæc sint satis de ma-
teriis pilularum, atq; cæterorum
medicamentorum, quæ
intra corpus
pro-
pinantur, administran-
turque.

Pil. ad melancholiã

Pil. ad pituitam.

Pil. ad sanguin. mundandum.

De topicorum medicamentorum materijs. Cap. 5.

Q*V*ONIAM *superioribus capi... omnem medicaminum intra c... sumendorum materiam expo... mus : superest nunc ad ea re... conuertamur, quibus nostræ... medici exterius ferè quotidie vti assueuerun... iusmodi sunt plurimæ materiæ, quas in pr... miropolæ, propter humanæ vitæ commodit... retinent, initio ab emplastrorum materijs s... pto, & primo. Materia emplastri repellent... russa, lithargirium, chalcitis, bolus armen... alba, resina pini, terebinthina, mastiche,... oleum rosaceum, omphacinum, costinum, n... num : succi hippocistid. aloes, mandragoræ,... sciami, papaueris, plantaginis : folia absi... polij, marrubij, saluiæ, centaurij, coriandri... lamus aromaticus, fructus cupressi, rubi, r... semina myrti, rosarum : malicorium, balaust... cinnamomum, adeps suillus : cerotum myrti... cerotum melinum : gummi helenij. Materia... plastri emollientis, lithargirium, cerussa, sq... ma argenti, pyrites, molaris, silex infusa... aceto, bitumen, cera, propolis, stercus capr... olei fæx, terebinthina, pix, galbanum, am... niacum, bdellium, mastiche, thus : oleum... mæmeli, amigdalarum, laurinum, sampsu... irinum, adeps suillus, vitulinus, hædinus, ca... nus, bubalinus, vulpinus, leoninus, vrsinus,...*

Materia empla. repellentis.

Mat. empl. emollientis.

ci...

s, taurinus, ceruinus, anatinus, gallinaceus, is exemptis. vitellus oui, medullæ, capræ, , cerui, vituli: succi opoponacis, seminis psil- acetum, radices maluæ, cucumeris agrestis, , ficus, fabæ; coccum cnidium, oryza, semen , fœnogræcum, staphisagria, althæa, fermen , diachylon. Materia emplastri resoluentis, illium, sal ustus, salis flos, sulphur, calx, mel, a, propolis, laserpitium, laringia, terebin- ia, colophonia, pix arida, mastiche, hammo- cum: olea anethi, sicionium, liliorum, hipe- , sambuci, hissopi: radices cæpæ, pæoniæ, amini, thapsiæ: folia papaueris cornuti, cha- meli, althææ, absinthij, polij, aristolochiæ: en vrticæ, fœnogræci, orobi, axungiæ porci, tis. Materia emplastri suppurantis, radices s, cæpæ, lapathij, althææ: folia malnæ, cari- , vuæ passæ: semina hordei, lini, fœnogræci, ici: crocus, resinæ terebinthinæ, lentisci, la- um, galbanum, styrax, myrrha, pix colo- nia, adeps suillus, vitulinus, anserinus, me- læ omnes, butyrum, vitellus oui: olea, rosaceũ, tinum, sicionium, sapa, panis. Materia em- stri vomicas aperientis, aurigmentum, ærugo, ide æris, arsenicum, sandaracha, chalcitis, isocolla, calx, pumex vstus, cineres radic. ssicarum, arundinis, testarum, cantharidum: polis, canis stercus, & columbi, anacard. ca- æ: semina vrticæ, sinapis, terebinthinæ: suc- radicis asphodeli, euphorbium, radicis brio- , thapsia, lepidiũ, hermodact. medullæ omnes,

Mat. empl. resoluentis.

Mat. suppu rans.

adipes ranarum viridium, axũgiæ, butirum
tex ſalicis vſtus, oleum antiquum. Materi
plaſtri vlcus abſtergentis, ærugo lota, ſqua
æris, minium factitium, lithargirium, arſe
calx lota, cineres oſtreorum, alumen ſciſſile,
cus caprinum, mel roſaceum, cera viridis,
binthina, colophonia, galbanum, maſtiche,
moniacum, thus, mirrha, aloe, ſarcocolla, n
na, oleum roſaceum, ſuccus marrubij, alc
panacis, radicis ireos, dracontij, ariſtoloc
gentianæ, ſolani folia, chelidoniæ, plãtaginis
bioſæ, ormimi, liguſtici, ſemina vrticæ, orobi
bæ, lupuli, ciceris, butiri. Porrò ſciendum
quod non emplaſtra ſolum repellunt, emolli
diſcutiunt, ſuppurant, abſtergunt, carnem g
rant, & ſimiles vtilitates adferunt, ſed m
alia etiam medicamenta idipſum efficiunt, vt
fra res patebit, cum fuſius de repellentibus
quamplurimis materijs, de attrahentibus, re
uentibus, emollientibus, ſuppurantibus, purg
tibus, glutinantibus, ac alijs id genus agemus
omnibus ſiquidem eiuſcemodi materijs adhibe
ratio eſt neq; inconſulto, ac ſine occaſione adm
ſtrandæ perpetuo ſunt: nam (vt de repellent
exemplum adferamus) neque ſemper ſatis eſt
firmo loco repellens medicamentum adhiberi:
quando enim ſuperius collocandũ; vt veluti p
miſſa manus vias intercipiat ne quid transflu
vbi venarum ductus atq; coniugia animaduer
da. Cæterum perpetuo repellere confirmandũ
quod frigidum eſt: frigidum aliud natura aq

mo-

, ac soluta, aliud terrenum crassiore mate-
quod quia astringit & magis contrahit partes
cius reprimit: aut certè solum id efficit, si
m ab actionis vehementia repellentibus no-
nditum est. Adstringenti simul atque repel-
uxilio vis efficacior est, si quid tenuiũ par-
vel natura insitum, vel ipso artificio cõmix-
st: modo non mordeat. Materiæ pestifera
quã occurrimus, vbi in superficiem diuertit,
otius illicimus, atque rapimus vi maiore, si
us mota resistit. Quæ autem illinendi facul-
prædita esse dicuntur, oppilantia sunt, offar-
, alias quidem dolorem leniunt, alias acri-
am hebetant, atq; vias intercipiunt: ex qui-
onnunquam etiam reprimunt oleum rosaceũ,
acinum, mirtinum, violaceum, oui album,
usmodi. At gummi genera, resina, gluten,
a pistrinalis, gyris tritici, hidrelæo, oxelæo,
ino, succo repellente: austero vino dissoluta,
am sponte sua, quàm aduentitia facultate re-
unt. Calida adstringunt, casia, folium, spi-
cinnamomum, crocus, aloe, ciperus, cala-
aromaticus, saluia, mirrha, polium, absin-
n, marrubium, centaurium, vinaq; austera.
ter repellentia sunt aqua, vinum, lactuca,
onium, intiba, trifolium, auricula muris,
cula palustris, psillium, albumen oui, vm-
us veneris, semperuiuum, portulaca. Poten
verò adstringunt omphacium, solanum, rubus,
um folia, capreoli, plantago, sorborum, cor-
um, mespilorum, pirastrorum, cidoniorum,

Vehementer repellentia.

De auxilio ... (illegible margin)

Leniter repellentia.

mirtorum, spinorũ fructus & folia, rhodina, r
capita, obelisci : deinde, sed minus semina, fl
& folia: oxiacãtha mediocriter, malicoriũ m
citinus, balaustia, thus, acacia, bolus armeni
ra sigillata, quercus, cupressi folia, germin
nuces. Vehementer refrigerantia dicantur,
mãdragoræ, papaueris succus & hiosciami.
aquæ præferendum est, & maxime austerum
reprimendũ est. Acetum repellit, atq; vehe
adstringit: caphura repellit, & tenuitate p
facilè permeat. Gipsum repellit oxicrato ma
tũ. Post repellentiũ varias, ac multas mat
consequens erit ut de materijs etiam attrahe
aliquid inseramus, cum hæc vsu quidem repe
tibus conferri possint, & si natura plurimum
deant, calida, tenui substantia, quæq; vi qu
rapiant quæ in alto corpore posita sunt. Mul
cem esse attrahentiũ constat vsum, sed vari
men materia existit. Viscera siquidem exon
apta sunt, venena ad cutim euocant, rectè
ministrentur, criticos abscessus accelerant,
ratos pleuriticos releuant, inguinum tumore
plificant, quodq; vel pestiferum, vel nimis v
sum medio corpore conceptum est, alio pertra
tabidas, ac velut sideratas partes vitæ restit
perfrigeratas spiritu refouent, vitiosam sa
exhauriunt, quæ neruis, & cuniculosis vlcer
latet, squammas ossium detrahunt, coxarios
uant, hidropicos exugunt, clauos, paxillos,
nas ac sagittas reuocant. Aliis ea facultas à
tura insita est, atq; in eiuscemodi modò ma

Vehementer refrigerantia.

De attrahẽtibus.

ualitas elementaris, modò occulta quædam rietas & naturæ familiaritas attrahit. Aliud is idipsum aduentitia qualitate habet, ex pu- ine contracta acrimonia. Attrahunt cucur- læ, sanguisugæ, pyulcus, suctus dolor, vin- , frictio, cauteria, & alia id genus, pro ra- e occasionis, loci, temporis, ætatis, robo- & eiusmodi. Sed in attrahentium vsu in- um, id quod contractum sit, corpore ex- limus: nonnunquam verò tantum attrahimus, autem discutimus. Ceram, resinam, picem, m, epispasticis, argenti spumā antiqui com- uerunt, vt & temperarent, & magis em- licum medicamētum conficerent: atq; aliqui ringente materia obtundi voluerunt. In pri- genere esse dicuntur dictamnus, propolis, po- sagapenum, galbanum, ammoniacum, opo- ax, calx viua, cinis è fæce vini, vel aceti, ithion, aristolochia longa, lepidium, sinapi, urtium, tithimallus, dracontium, pirethrum, unculus, sales, tum qui edi possunt, tum am- niaci. Calore aduentitio trahunt, fermentum, rcus anserinum, gallinaceum, columbinum, etinum, humanum, & quæcunque talia sunt. ahunt euidenter magnes, cancer fluuiatilis, ertæ caput, rana summis partibus resectis, co- arum carnes, ostrea viua, scorpio tritus et im- situs; cucurbitula, hirundines, & alia id genus ılta. Trahit oleum vetus, ricininum, sinapinū, ionium, raphaninum, è terebinthina, larigna, obilina, pinea, picea, abietina, & eiusmodi.

De resol- uentibus.

Modo post materias eorum, quæ attrahunt,
soluentium materias enarrandas deueniemus
mediæ naturæ vicina eo calore esse debent,
humiditas temperet, ex quo minimè siccant,
rem leniunt, cutem relaxant, corporis spira
rarefaciunt, partium tenuitate intrò penet
quodq; parti inhæsit liquefaciunt: hinc ex hu
vapor fit, qui subinde expirat, dum locus
no detumeat. Resoluentia sunt, chamæme
lini semen, althæa, oleũ vetus, ricinum
nabinum, anethinum, è rosmarino, maior
zambace, leucoio, hissopo, & eiusmodi.
rhaphaninum, sinapinum, melanthinum, te
thinum, hipericon, radix brioniæ, cnicum,
banũ, ammoniacum, daucus, caro, cumin
ruta, brassica, mastix, fermentum, fœnumgr
sambucus, ebuli, & alia quamplurima, quæ
sim apud autores sparsa reperiuntur. Molli
verò sunt, quæ modicè calida nulla vi sicca
vel humectandi manifesta indurata corpora e
liunt. Butirum, œsypus, lana succida oleo i
cata chamæmelino, vel amigdalino, in quo lin
men, althææ, fœnigræci, maluæ, cucumeri
grestis, & liliorum radix præcoxerint, atq;
quatum fuerit aliquid galbani, ammoniaci, b
lij, emolliunt manifestè. Lentiscinum oleũ qu
terebinthinum, mastichinũ, vitelli ouum,
cus, cera pinguis, caricæ, seuum, adeps, gal
num, ladanum, propolis, ammoniacum, resi
chia, larigna, picea, abietina, terebinthina,
similia. Suppurantiũ præterea materia, cũ ab a

reme

...dijs desperamus, ac ferè maiores phlegmones
...urant, pulsant, dolent. Modicè autem calida,
...mida natura esse debet, cuiusmodi esse dicitur
...i, tẽperatè calida, triticum, saliuaq; hominis,
...na tritici, panis, butiro dissoluta, vel oleo, vel
...a, farina hordeacea hidrelæo, cocta, conspersa
..., butyro admixta, adeps suillus, uitulinus, tau-
...s, caprinus, leoninus, gallinaceus, anserinus, pix,
...na, terebinthina, & lentiscina, & alia similia.
...dicamẽta simplicia, quæ vomicas aperiũt, præ-
...superius enarrata, sunt theriaca, vrticæ semen
...no tritũ, cauliũ radices vstæ, tritæ, ac veteri axũ
...exceptæ, ita è radicæ cannæ, volutis ostracoder
...i, & testis prius crematis: adeps collectus è ra
...viridibus arboreis: lac ficulneũ, & tithimalli,
...tharidum puluis, batrachij caulis, & folia. ca-
...um stercus album tritum: terebinthina, vel adi-
...vetere concorporatum, & alia quamplurima.
...erta vomica sequitur vt purgetur, & propte-
...de materijs purgantibus statim subiungemus,
...sunt linamenta melle trita, aridum mel, rosa-
...m mel, terebinthina, serum lactis, butirum, iris,
...rrubij succus, ærugo lota, stercus caprinum, dra
...thij radix, cicer, orobus, faba, hordeũ, lupinus,
...nacei cinis, amigdala, stæchas, anagallis, aristo-
...hiæ, radix gẽtianæ, ciperi, vrticæ semen, & irio
..., dipsaci radix, solani radix, cortex, herba, suc
...s, arsenicum, miniũ, & eiusmodi. Post purgãtia,
...imur ijs, quæ à Græcis sarcotica dicuntur, hoc
... quæ carnem generant, nempè thus, aristolo-
...ia, anethum vstum, cucurbita sicca vsta, põ-

Medicamẽta aperiẽtia vomicas.

De purgantibus.

pholix, lapis hæmatites, pini cortex, aloe si
manna, strobilina, cera, ærugo, thus, my
oleum, melinum, rosaceum, adipes, medu
ammoniacū, alumen, ladanum, oui album,
mia lota, cerusa, amylon, myrrha, styrax, suc
solani, spodion, antispodion, oxymel, coralli
plantaginis succus, cristallum, lignorum car
& similia. Modò ad epuloticorum materias tr

De epuloticis.

seundum, nam plenum vlcus cicatrice clauditi,
idq́ue fit medicamentis siccantibus, adstringen
bus, & citra mordicationem reprimentibus,
quod in carne humidum est sorbentibus. Hoc
tem faciunt galla immatura, myrta, mali
rium, æris squamma, chalcitis, mysi, ærugo v
lota, æs vstum, & elotum, plumbi scoria, stibi
semen erysimi, erinaceorum, purpurarum, b
cinorum, ostreorum, calculorum marinorum,
licum, & similium crematorum cinere, bala
stia, cerusa, pompholyx, calx elota, bolus a
me. terra sigillata, & alia multa. Sequitur gl

De glutinantibus.

tinantium materia, quæ maximè ad opus chiru
gi perficiendum necessaria existit, & sine qua
ne suo procul dubio frustraretur. Particularis ig
tur materia glutinantium, est ebulus, sambucu
symphytum, siderites, palmæ cortex, plantago
fraga, equisetum, pini tedæ, tracontij folia recē
tia, anagallis, salix, androsæmon, astragalus, phl
nunculus, araneæ tela, spongia, lana succida, lin
teolum expressa è frigida, vino, vel liquore qui cō
trahat, recens caseus, & oxygalactinus, isatis sa
tiua, pentaphylli folium, allia assata ac trita, myr
rha,

, sarcocolla, gummi genera, & resinæ quæ nõ
deant, nec ita detergeant, pix sicca, hordeũ
m, aloe ex aqua trita, herbæ succus & folia,
m ex India comportãt, zambana ab illis dicta,
i cortex, sorbus, mespilus, piraster, quercus,
s armen. terra sigillata, & similia. Sequitur
teria pyroticorum, quæ & ipsa non spernenda
dem est, nam calfacit, confirmatque partes,
partim frigore, partim assidua fluxione elan-
escunt. Caricæ igitur id efficiunt, oleum rosa-
m, cerusa, nasturtium, sinapi, radix helenij,
oniæ, lepidij, columborum fimus, maximè sylue
um, caprillum stercus, scilla trita, tithymali lac,
lneum, pulegium, cantharides, vrtica, ranuncu
, thapsia, euphorbium, fæx vsta, lana sordida be
carminata, carnes assæ, oua, viscus, melle, axun
veteri, terebinthina exceptus, mel anacard.
mentum, & alia id genus similia. Post præcedẽ-
m materias, sequuntur diuersarum ægritudinum
teriæ, quas etiam chirurgus vtique præ mani-
s habere debet, cuiusmodi est materia illa, qua
rebri inflammationes resoluimus, nempè cortex
curbitæ recentis, cortices melonum, heliotropiũ,
etum. At capitis vlcera, thus in poluerem reda-
um, ficuum lac, orina, malua, cicerum farina, fœ-
græc. cineres allij, decoctum ciclamini, bulbi, me
tum, rubi folia, cineres radicum liliorum, adian
s. Ad conuulsionem, decoctum acori, iris illirica,
rdamomum, radix iunci odorati, hoc est schænãt.
stus albus, helenium, bdelium, iuniperi baccæ,
dri baccæ, radix satirionis, vinum scilliticum,
brionia,

De pyroticis.

De alijs diuersis materijs cuilibet mẽbro conuenientibus.

brionia, decoctum verbasci serpillum, psilliu simphitũ, radix xiridis, folia betonicæ, galban sagapenum, laserum, chamedrij decoctum, clin dium, peucedanum, radix rorismarini, panax I cul. decoctum radicis bacchar. decoctum cala thæ, pulegium, radix eringij, origanum radix a thij, radix centaureæ, & eiusmodi. Ad neruor vulnera, radix narcissi grana tinctorum, radix l rum, radix poterij, folia dragonthea minoris, b rum, vermes terrestres, & similia. Ad oculor cicatrices, lapis hematites, corallum, fex vini, v na humana, cedria, bitumen, myrrha, cancam Ad oculorum vulnera recentia, lac humanum gu is colũbi domestici, ac siluestris, turturæ, ac p nicis, lapis hematites, & eiusmodi. Ad fistulas chrimales, rubi folia, antimonium, æris squam cadmia, ægylope, solani folia, chamæmelum, fo bacchar, auricula topi, plantago, malua, deco foliorum myrti, nuces communes. Ad oculorum flammationes, amomum, fuligo thuris, ac piperi nuces cupressi, mirthi baccæ, flores mali cidonij, seus recens, saccharum, sesamum, portulaca, en uia, cortices cucurbitæ recentis, radix anemoni auricula muris, succus gentianæ, abrotanum, me lotum. folia bacchar. semperuiuum, appium, fo elatinæ, opium, semen iusquiami. folia mandra ræ, folia violarum purpurearum. folia ricini. A oculorum dolores, euphorbium. sagapenum, su cus cyclamini, succus cæpæ, farina fabarum, fel studinis marinæ, perdicis, aquile, gallinæ alba capræ siluestris, pinguedo viperæ, fel scorpij ma

rin

. Oculorum fluxus probibent lapis hæmatites, illium, alumen, sarcocolla, lac ex semine iusmi, lapis galactites, ac samia, plumbũ elotũ, mma æris, folia elatine, semen basilici, fabæ oriatæ, põpholix elota, amilus, fuligo butiri, u cerui, succus foliorũ oliuæ siluestris, folia tani, fuligo picis, fuligo thuris, crocus. Ad aun dolores, succus baccarum lauri, succus folio populi, ladanum, rosarum decoctum, succus orum, & corticis salicis, vinum mali punici, um, spolia serpentis, pinguedo pulmonis vul-, vermes terrestres, pinguedo anseris, gallinæ, lpis, vrina tauri, ac porci siluestris, mel, sen sesamoidis, succus betæ, succus plantaginis, cus corticũ recẽtiũ cucurbitæ, succus dragõteæ, rri, succus sinapi, succus hederæ, absinthium, cus origani, succus mentæ, succus meliloti, sucs rutæ, succus peucedani, succus marrubij, sucs cannabis, succus polygoni, succus helsinæ suc s basilici, lac seminis iusquiami, succus foliorũ cumeris siluestris, sal, & eiusmodi. Ad apostata, quæ occurrunt post aures, terra chimolia, ipus, solani folia, stercus caprinum, psillium, men lini, farina fœnugræci, radix altheæ, bisso- s, plantago. Ad aures pus procreantes, mira, thus, resina terebinthina, laricina, abietina, l taurinum, vrina, vmbilicus veneris, succus dicum amphodilli, succus cæpæ, absinthium, nisum, succus florum spondilij, succus poligoni, ccus psilij. Ad fluxum sanguinis è naribus, thus, ccus seminum porri, ruta, folia omnium vrticarum,

rum, cuminum flores galiopsis, midulla ferul lisimachia, succus climeni, succus caudæ caba næ, chalcitis, acetum. Ad eas carnis excresc tias, quas polipos nasii vocant, nuces cupre radices dragonteæ, flos æris, sandaracha. Ad cera erodentia in ore, radix ciperi, decoctum palthi, acacia, succus plantaginis, decoctum parum, succus liquiritiæ, succus origani, camæ lum, succus britãnicæ, succus tribuli, decoct radicum quinque folij, decoctum verbenacæ, s phisagria, flores lambruscæ, alumen. Ad d tium dolores, decoctum foliorum pini, cedria, coctum corticis platani, decoctum tamaricis, o amurcæ, decoctum foliorum mori, lac ficuum, lia serpentis cocta in aceto, hepar lacerti, ole vermium terrestrium, decoctum rombicis, deco radicum asparagi, succus amphodilli, decoct allii, decoctum radicum cappar. radices lepidii, dices ranunculi, succus anagallidis, oleum ro ceum, decoctum chamæleonis, decoctum spinæ bæ, decoctum absinthii, decoctum hissopi, d coctum pirethri, decoctum nigellæ, decoctũ m lissæ, decoctum althææ, decoctum bethonic decoctum radicum quinque folii, decoctum r dicum iusquiami, decoctum solani, decoctum r dicum ephæmeri, decoctum verbasci, decoctu cucumeris siluestris, decoctum colocinthidis, de ctum staphisagriæ, lac thithimali, sori, succus p cedani, galbanum, radix polemoniæ. Ad dent corruptos erumpendum, cedria, amurca olei, r dix ranunculi, radix chamæleontis. Ad gingiua

putrida

ridas, cancamus, succus plantaginis, aloes, ctus vtriusque tribuli, cinis florum lambruscæ, tum, chalcitis, alumen, pumex. Ad gulæ inflammationes, cinis hirundinum, lac, ranæ oleo decta, mel, succus origani, chalcitis, alumen, sal ium, acetum, aloes, succus britannicæ, decoctum uum, & alia id genus. Ad vuulæ inflammationes, decoctum foliorum pruni, acetum, flos æris, a immatura. Ad pulmonis apostemata, semen claminis secundi, tragoriganum, thußilago. Ad ammarum inflammationes, thus, poma cidonia, rtices fabarum, radices & folia amphodilli, semen irionis, althæa decocta, lapis ostracites, lapis odes, terra samia. Ad mammas tumentes post artum, folia bacchararæ, folia epimedii, folia rici, semen iusquiami. Ad vlcera mammarum, cis vnguis odoratæ, radix asclepiadis. Ad ventri uli inflammationes, hieracium maius, & minus, lia vitis, violæ purpureæ. Ad hepatis vlcera, am oniacum, & eiusmodi. Ad splenis ulcera, poma idonia, succus sicomori, braßica, decoctum chaædrios. Ad splenis inflammationes, iris illirica, corum, spica celtica, nardus montanus, decoctũ amarigii, semen viticis. Ad intestinorum uulne a, radix, & folia caudæ equinæ. Ad ulcera intestinorum, lac, saphirus lapis. Ad ani vlcera, thus, uccus pomi punici, œsipus, plumbum elotum. Ad ani apostemata, poma cidonia, uitella ouorum, aloes, cinis seminis anethi, libanotis, folia rubi, helfine, radices quinquefolii, ærugo ferri, plumbum vstum, sandaracha, crocus. Ad ani inflammationes,

nes, lentes, succus cicerbitæ, melilotum, libano
radix althææ, radix simphiti. Ad lapides renu
spica indiana, celtica, montana, folia lauri, a
sum, semen cimini siluestris, decoctum arthemisi
decoctum chamamillæ, decoctum radicum altha
decoctum alismæ, decoctum utriusque tribuli, d
coctum radicum papaueris, folia parthenii, sem
lini, farina oroborum, folia vmbilici veneris, v
num absinthii, adiantum, alcionium. Ad renu
vlcera, lac, vuæ passæ, radices plantaginis, uinu
melitite. Ad lapides uesicæ, stercus topi, decoc
radicum rombicis. semen sisimbrij decoctum ba
charæ, semen apii, semen fœniculi, sagapenum
decoctum adianti, gummi vitis, lithosperma, s
xifragia, decoctum graminis, semen thragii, lap
Iudaicus. Ad vlcera partium genitalium, œsipu
aloes, succus poligoni, alumen, flos salis. Ad te
stium inflammationes, ciceres cocti, fabæ cocta
folia, & flores senacionis, radices amphodilli, c
molia terra, melilotum, lapis geodes, ruta, s
commune, cuminum, coriandrum, radices lilio
rum, terra samia, semen iusquiami. Ad matrici
inflammationes, radix althæa cocta, decoctũ par
thenii, radix anthillidis, decoctum arthemisiæ
opopanacus, melilotum, decoctum pulegii, aga
ricus, succus cicerbitæ, butirum recens, decocti
seminis, & foliorum uiticis, decoctum schœnan-
tos, decoctum nardi. Ad matricis vlcera, deco-
ctum aspalthi, lac, œsipus, folia fœnugræci, folia
asclepiadis. Ad podagram, pinguedo pecudis, ca-
præ, hirci, ac stercus horum animalium, lac hu-
manum,

...um, pulmo marinus recens, cinis mustellæ, lac ...s, decoctum foliorum & corticis salicis, amur ...lei, folia populi nigri, amomum, radices meu, ...ctum radicum asparagi, decoctum althææ, na...tium, semen irionis, semen capparum, folia, ...radices lepidii, agaricus, rha Põticum, semen ...rosemi, decoctum centaureæ minoris, semen ...otani, radices rubiæ tinctorum, pulegium, ca...inthæ, thimus, thimbra, semen rutæ siluestris, ...horbium, semen hiperici, folia chamæpithios, ...a betonicæ, radices polemoniæ, radices xiri..., decoctum radicum quinquefolii, decoctum ra...um papaueris, decoctum æthiopidis, folia cha...cissi, colocintidis, radices cucumeris siluestris, ...mmonium, & eiusmodi. Post eiusmodi singu...um membrorum materias enarratas, ad mate...s diuersarum ægritudinum quoque accedemus. ...l phlegmones igitur, præsto sunt, glandes, folia ...ndinum recentia, succus vmbilici veneris, plã...go, radices amphodilli, acetum, rha Ponticum, ...legium, folia tussilaginis, parthenium, lonchi..., radices cannabis, poligonum, fructus tribuli ...arini, radices xiridis, achillæa, helsine, liche...s. folia uerbenacæ, folia papaueris, semen ius...iami, folia recentia mandragoræ, folia brioniæ, ...lia sambuci, sesamoidis semen. Ad carbones, ...ua passa, lac tithimali, coriandri, panace, por..., nasturtium, farina lupinorum, farina orobo...um, stercus columbinum, nuces veteres, oliuæ ...immaturæ, folia sabinæ, folia cupressi, pix liqui...a, folia ligustri. Ad furunculos, radices ampho-dilli,

De ma[...]riis diuersarum ægritudinum.

dilli, folia ephemeri, folia vtriuſque vrticæ,
dices leontopodij, radices cucumeris ſilueſtris
cus ſcammonij, ſuccus tapſiæ, ſandaracha n
ralis, lapis Aſiæ, terra cimolia. Ad gangræ
ſuccus pomi punici, nuces veteres, farina lol
rina cicerum, lentes, farina orobi folia galy
lac tithimali, radices bryoniæ, vua paſſa. Ad
ſipelata, crocus, folia cupreſſi, folia rhamni
ſæ, ſuccus acaciæ, folia oliuæ ſylueſtris, folia
ti, ſanguis menſtruus, ſtercus caprinum, len
malua, portulaca, plantago, radices endiuiæ
lia iſatidis, ſuccus rutæ, coriandrum, folia l
rum, folia tuſsilaginis, parthenium, polygon
radix anchuſæ, radix licoſsidis, flos rubi Idui
dix quinquefolij, verbena, capita papauerum,
lia ſolani, radix mandragoræ, ſuccus cicutæ,
cus vmbilici veneris, mucillago ſeminis pſilij,
tes paluſtres, folia ricini, ſemperuiuum, aceti
ærugo ferri, chalcitis, ſal. Ad formicas, ſuc
ſolani ſuccus helſines, ſuccus acaciæ, folia ru
chelidonium, plantago, lentes, ſtercus caprinu
folia oliui ſylueſtris, folia myrti. Ad ſcrophula
radix quinquefolij, radix, & folia capparum,
dix iridis illiricæ, caro viperina, ſanguis muſtel
cinis vnguis aſininæ, ſtercus bouinum, farina l
lij, farina fabarum, lentes, lupini, plantago,
dix plantaginis, ſinapi, naſturtium, piper, c
riandrum, galbanum, folia meliſſæ, althæa, la
rum, ſuccus vmbilici veneris, folia recentia m
dragoræ, ſemperuiuum tertium, folia galiopſis
adiantum. Ad bubones, folia oliuæ, ficus, ſterc

bouinum

uinum, farina lupinorum, atriplex, plantago, ia isatidis, eringium, abrotanum, semen, & res panacis, coriandrum, ammoniacum, radix erior gladioli, psilium, folia mandragoræ, fo-, flores, & succus galliopsis. Ad tumores ab- uendum, semen lini, farina fœnugræci, radix pparum, radix smirnij, ammoniacum, folia, & res buphthalmij, folia recentia mandragoræ, lia, semen, ac succus galliopsis, ægylope, di- riges, lapis pyrites, lapis alabastrum, terra molia. Ad scirrhos, sanguis taurinus, stercus uinum, farina lolij, semen lini, hidropiper, ra- x cannabis. Ad cancros, semen irionis, urtica, lia semen ac succus galliopsis. Ad omnes in- ationes remouendas, pinguedo porcina, crambe, curbita, semen xanthij, semen lini, semen fœ- ugræci, cæpæ, radix narcißi, radix brioniæ, fo- a isatidis, radix smirnij, menta, folia maiora- æ, dauci, radix libanotis, nigella, horminium, ores buphthalmij, radix althææ, radix cannabis, lia anagyrium, poligonum, radix xiridis, radix uinquefolij, folia verbenacæ, psilium, folia ephe eri, folia citysi, radix cucumeris siluestris, cha- esices, semen picnocomi, fex uini. Ad aposte- ata adipina, flores chrisanthemi. Ad meliceri- la apostemata, rombix, melilotum, uua passa. Ad ulcera erodentia, ac carnem depascentia, cor- ex pini, decoctum lentisci, folia cupreßi, folia vtriusque sabinæ, folia oliui siluestris, oliuæ matu ræ, folia myrthi, amygdalæ, fel testudinis, fari- na lolij, farina orobi, semen lini, raphanum, fo-

Ad absolu. tumores.

Ad inflam. remouẽdas.

lia betæ, plantago, radix dragonteæ, radix & f
lia amphodilli, anagallis, folia hederæ, radix c
lidonij, folia isatidis, aristolochia, radix cham
leonis, pulegium uiride, marum, flores & sem
panacis asclepij, folia pastinacæ siluestris, cor
drum, folia marrubij, lac tithimali, succus cic
tæ, semperuiuum maius, spondilium, poligonu
berbena, folia solani, acetum, æris squamma, f
salis, chalcitis, diphriges, alumen, lapis Asi
Ad vlcera chironia, flos cysti, centaureum mini
radix panacis herculei, chamædrium, succus f
liorum liliorum, scordium, radix anchusæ, uerb
naca, radix astragali, folia lapp lae, spongia.
vlcera chachoethe, plantago, radix dragonteæ
petasites, psillium, folia radices & fructus bri
niæ, radices filicis fœminæ, cadmia, flos salis, fl
lapidis Asiæ, lapis ostrachites. Ad fistulas, & u
cera profunda, decoctum radicis iridis Illiricæ, me
succus plantaginis, aristolochia, quinquefolium
lac tithymali, chalcitis, cadmia, spongia, gen
tiana. Ad vlcera callosa, radix capparum, spon
gia, ærugo. Ad ulcera sordida, folia marrubij
folia berbenæ, folia oliui siluestris, iris Illirica
oliuæ immaturæ, terebinthina, pix liquida, cin
purpuræ, cinis ungulæ odoratæ, farina oroborum
radix & folia amphodilli, folia hederæ, chelido
nium maius, aristolochia rotunda, radix libanoti
dis, radix narcissi, radix brioniæ, ærugo, æs vstum
vrtica, radix peucedani, cadmia, mel, pompholix
alumen. Ad combustum ex igne, fructus platani,
decoctum foliorum ligustri, flores cisti, gummi aca

ciæ

e, *folia myrti, folia mori, thus, stercus pecudis, lumbinum, & gallinæ, semen sesamoides, mal-, folia uiridia betæ, lac lactucæ, folia hede-, radices achanti, semen rutæ siluestris, folia thææ, folia, & semen hipericonis, folia andro-ni, radices anchusæ, folia papaueris, folia ver sci, antimonium, alumen, sal, terra cimolia, pis Phrigius, sanguis draconis, radix liliorum, lia cynoglossi, folia sambuci, radices narcissi, eum. Ad ulcera cuniculosa, thus, pix liquida, x sicca, mel, cadmia, coralli, terra eretria, umex, flos lapidis Asiæ. Ad vlcera cicatrizan t, cinis purpuræ, aloes, folia agrimonij, radi-s filicis fœminæ, cadmia, molybdena, lythar-rium, chalcitis, pumex, fæces vini, chalcina iua, corallum, flos lapidis Asiæ. Ad vulnera embranarum cerebri, butyrum. Ad vulnera ex lo cruento, succus dictami. Ad vulnerum in-ammationes, stercus bouinum, folia pini, fari-a fabarum, farina lupinorum, millefolium, flo-es lambruscæ, ærugo. Ad extrahendum si quid i vulnere adsit, capita lacertorum, anagallis, adices narcissi, aristolochia, dictamnus, radices ladiolæ, radices xiridis, radices spinæ acutæ, ra-ices arundinis, folia semen & succus tragij, emen picnocomi, sinapi. Ad carnem superfluam emouendam, cinis purpuræ, cinis vngulæ odo-atæ, cinis lanæ, scordium, æs vstum, plumbum lotum, lithargirium, cerusa, chrisocolla, di-briges, auripigmentum, pumex, corallum, flos apidis Asiæ, lapis pyrites. Ad uulnera consoli-*

danda, folia cupressi, folia vlmi, succus sycomo olei amurca, dactyli, semen viticis, thus, flo mali punici, cinis lanæ, succus glycirrhizæ, ra cis centaureæ maioris, folia centaureæ minor achilleæ, radix smyrnij, aloes, sarcocolla, p lium, scordion, folia caudæ equinæ, folia lonc tis, althæa, folia sideritis, chamepithios, polig num, poligonatum, symphitum petreum, symp tum maius, succus climeni, semen basilici, qu quefolium, grana tinctorum, verbena, lana suc da, folia dragonteæ, folia isatidis, millefoliu cadmia, plumbum elotum. Ad oßium fractura decoctum foliorum mirti, decoctum verbasci, c coctum foliorum, vel radicum vlmi, aristolochi radix peucedani, euphorbium, radix xiridis, b nia, radix vitis nigræ. Ad fracturas internas violenti causa externa, decoctum acori, decoctu calami aromatici, decoctum radicum bacchar decoctum verbasci, cardamomum, radices hel nij, bdellium, radices dragonteæ, radices a phodilli, agaricum, succus gentianæ, aristoloch rotunda, radices centaureæ maioris, radices ac thi, radices smirnij, semen abrotani, origanum folia, & radices caudæ equinæ, sagapenum, ga banum, scordium, folia betonicæ, symphitum p treum. Ad luxata membra, radices narcißi, ra dices acanthi, radices asparagi, radices lappolæ radices arundinis, decoctum acaciæ, semen vitici stercus caprinum, folia maioranæ, folia anchusæ vrtica, folia uitis nigræ, polipodiū. Ad morsus om nium uenenosorum animalium, radices asclepiadi

Ad ossium fracturas.

Ad luxata.

Ad morsus venenosos.

radice

dices baccharæ, rad. gentianæ, rad. iridis, semen ameos, cuminum, semen anisi, semen pastinacæ uestris, semen panacis herculei, succus dictamni, legium, decoctum origani, aristolochia lunga, amædrium, rha Ponticum, agaricum, eryngium, per, succus porri, farina triticea, mel, coagulum poris, agni, vituli, hædi, capricorni, capræ siluestris, cerui, cerebrum galli, lac ficuum, glandes, semen viticis, flores ericæ, fructus platani, bdellium, ecoctum radicum enulæ, hoc est helenij, caßia aromatica, cinnamomum, phu, nardus Celtic. cardamomum, laserum, galbanum, clynopodium, folia rifolij, decoctum polij, folia betonicæ, succus polioni, terra lemnia. Ad viperarum morsus, radix rioniæ, folia anchusæ, decoctum radicum sambui, semen ocimoidis, succus tribuli terrestris, succus adicum rubiæ, succus anagallidis, succus melissæ, uccus porri, succus foliorum frassini, allium, farina erui, virga cerui, camamilla, origanum, galbaum, abrotanum, folia lauri, caßia aromatica, costum. Ad morsus aspidum, castoreum, caro mustellæ, ranæ, cimices, butirum, stercus caprinum, mel, radices amphodilli, nasturtium, semen spinæ albæ, abrotanum, hyssopus, nepeta, semen panacis asclepij, euphorbium, folia liliorum alborum, melissa, folia marrubij, serpillum, ruta, radices smyrnij, radices rorismarini, fœniculum, sagapenum, scordium, coniza, clematis, folia agrimonij, folia, & radices uerbenacæ, radices mandragoræ, radices nerij, decoctũ adianti, terra samia. Ad punturas scorpionũ, cardamomũ, amomũ, lauri baccæ

ſuccus myrti, lac ficuum, mures domeſtici, ſt-
cus equinum, & aſininum, urina humana, fa-
na triticea, ſemen lapatij, ſemen oxalidis, en
uia, lactuca, ocymum, ſemen, & flores ampl
dilli, abrotanum, maiorana, hieracium, laſeru
meliſſa, radices polemoniæ, helytropium, ſulph
uiuum, calamentum, galbanum, farina hordeace
decoctũ rutæ, trifolium, folia cupreſſi, decoctũ g
tianæ, decoctum pulegij, radices ariſtolochiæ, ſ
Ad fuganda omnia animalia venefica, polium, g
banum, nigella, peucedanum, calamentum, dict
mnus, origanum, abrotanum, naſturtium, fruct
cedri, medulla cerui, pinguedo cerui, cornu cerui
folia viticis, gagates lapis. Ad omnia venena, al
ma, ſcammonium, elleborus albus, radix cyclami
ni, decoctum radicum maluæ, lac aſininum, terr
ſamia, terra lemnia, acetum, ſuccus tribuli terre
ſtris, radices polemoniæ, folia betonicæ, folia mar
rubij, decoctum apij, ruta, ſemen abrotani, ſpina a
ba, radices chamaleonis, agaricum, laſerpitiũ, ſe-
men irionis, decoctum foliorum, & radicum mal-
uæ, ſemen rutæ, ſanguis anſerinus, anatis, & hædi,
butyrum, eryngium, calamentum, caro muſtellæ,
caſtoreum, coagulum leporis, ſuccus radicum quin
quefolij, nuces iuglandes, cinnamomum, phu. At-
que hæc de chirurgica materia tandem dixiſſe no-
bis hoc libro ſint ſatis.

De medicamentorum simplicium qualitatibus. Cap. 6.

MEDICAMENTORVM *simpliciũ qualitates nouisse medicus chirurgus maxime debet, si rectè mederi velit, & ideo post diuersas antehac enarratas materias de ipsis hoc ca
te agamus. Aloe igitur calida est in secundo &
cca in tertio gradu, agaricum calidum in primo,
ccum in secundo, myrobalani bellirici, frigidi
primo, sic. in secũdo, cassia humida in primo gra
u, colocinthis, calid. in primo, sic. in tertio, ellebo-
us albus, calid. & sicc. in medio, elleborus niger,
ali. & siccus in tertio, euphorbium, calidum & sic
um in quarto, hermodactylus, calidus ex secundo,
d tertium, iridis radix, calid. & sicca in tertio,
habarbarum, calidum, & siccum potius in secun-
o gradu, quàm primo, scammonium, calid. & sic-
um in tertio, sena, cal. initio secundi, sicca in pri-
no, tamar indi frigidi, & sicci in secundo, hermo-
lactylus, cal. & sicc. in secundo, fumusterræ, frig.
n primo, & quasi sicc. in secundo, adiantum, seu ca
billus veneris, vel temperatum est, vel ad aliquam
caliditatem, & siccitatem tendit, balanus myrep-
sica, cal. initio tertij, sicc. in secundo, brionia, calid.
in tertio, sicca in tertio, asarum cal. & sicc. in ter-
tio, aristolochia cal. in principio tertij, sicc. in secun
do, centaurium, cal. & sicc. in secundo, cnicus cal.
in primo, sicc. in secundo, dracunculi radix crispa,
cal. in fine secundi, epithymum calid. & sicc. in se-*

 cundo,

cundo, geniſta cal. & ſicca in ſecundo, eſula ca
ſicca initio tertij, hyſſopus cal. ex ſecundo ac
tium, nitrum calid. & ſicc. initio tertij, opop
calid. & ſicc. in tertio, pſyllij cortex frigid. &
mid. ad tertias, polipodium calid. in tertio, ſicc
cundo, roſæ ſuccus frigid. ſarcocolla cal. & ſic
ſecundo, ſed minus ſicc. ricinus cal. & ſicc. in
tio, ſquilla cal. & ſicc. in tertio, ſerum lactis ca
mo vſque ad ſecundum, filix calid. & ſicc. in ſ
do, ſtæchas calid. in primo, ſicc. in ſecundo, thy
lea calida & ſicca in quarto, triticum cal. &
mid. temperatè, terebinthina cal. & ſicca, thy
cal. & ſicc. in ſecundo, bdelium cal. eſt in fine
mi gradus, ac vlterius, turbith calid. in tertio, v
bilis ſicc. in ſecundo, abrotanum cal. eſt in prin
ſicc. in ſecundo, agrimonium cal. eſt & ſiccum i
cundo, borago cal. & humi. temperate, appium
lidum in primo ſiccum in ſecundo, rubia tinctoro
calida & ſicca circa tertium, allium calidum
ſiccum in quarto, flammula cal. & ſicc. circa q
tum, gallitricum cal. & ſic. gypſum cal. & ſiccu
caſtoreum cal. eſt & ſicc. in ſecundo, cannabis
men cal. & ſiccum, cucumer aſininus cal. & ſi
in ſecundo, fœnugræcum cal. & ſicc. in primo, a
ſum, & fœniculum cal. in tertio, ſicc. in ſecundo, a
thum ſiccum in ſecundo, ammoniacum cal. in f
tertij, ſicc. in primo, butyrum cal. in primo, ac h
midum, betonica cal. & ſicca in tertio, aſſa fœti
cal. & ſicca in fine tertij, ac vlterius, atramentu
ſutorium cal. & ſiccum in tertio, chelidonium c
& ſicc. in tertio, cyperum cal. & ſicc. in ſecundo

cæp

a cal.& sicc.in tertio,cupressus cal. in primo,
nmi cal.in secundo, sic. in primo, gypsum cali-
n & siccum,hysopus cal.& sicc.in tertio, iuni-
us cal.& sicc.ladanum cal.& humi. in primo,
rrubium cal. secundo & sicc.in tertio, myrrha
.& sicc.in secun.mastix cali.& sicc.in secundo,
mia cal. in secundo,sicc. in tertio, ipericon cal.
sicc.orobi cal.in primo,sic.in secundo, opopana
n cal. & sicc. in tertio, semen lini cal. & sicc.
nperate,nardus cal.in primo, sicc.in secundo,sal
cal.& sicc.in secundo, scrophularia cal.& sic.
nũ cal.sicc.& humidum, vrtica cal.& sicc.mo-
rate,vrina cal. & sicca, vitrum cal. in primo,
c.in secundo,cynnabaris cal. & sicc.in secundo,
ua frigida, & humida, acetum frigidum in pri-
,siccum,in tertio.acacia,frigi. & sicc.in tertio,
donia mala frigida & sicca in secundo, cadmia
g.& sic.cerusa frig.& sic.in secundo, balaustia
g.& sic.in secundo, corallium frig. in primo sic.
secundo, bursa pastoris frigida & sic. verbena
igida & sic. sine excessu, chrisocolla frig.in ter-
,humid.in secundo,amylus frig.& humid.in pri
o,argentum viuum frig.& humi.in secundo,an-
nonium frig.in primo,sic.in secundo, cauda equi
frig.in primo,sic.in secundo,cardus sanctus, in-
igidat moderate, edera frig. & sicca, hepatica
ig.& humida,fabaria frig.& humida, iusquia-
um frig. in tertio,margaritæ, frig. & sic. malua
ig.& humida temperate, nenuphar frig. & hu-
nidum in secundo, mespilus frig. & sic. in tertio,
nandragora frig. & sic. in tertio, opium frig. &
sic.

sic. in quarto, hordeum frig. & sic. in primo gra
portulacæ frig. in tertio, humid. in secundo, solan
frig. & sic. vltra tertium, papauer frig. in secun
humid. in primo, plumbum frig. & humi. in secu
do semperuiuum frig. in tertio, sic. in primo, vi
frig. & humi. in primo, virga pastoris frig. & s
temperate, sandalum frig. & sic. in secundo, a
que hæc sint satis pro exemplo graduū medicam
torum simplicium, quæ quanto futura auxilio si
medico, ipsemet iudicio maturo poterit exactè
actu (vt aiunt) practico percipere. Quæcunq; eni
suis qualitatibus corpora nostra afficere, alterar
immutareq; possunt medicamentorum nomine in
gniuntur: atque in composita ex simplicibus p
rei occasione reducuntur, & si multoties simplic
ipsa inseruire dicantur, vt dum calculus, calculu
expellit, lapis hematites sanguinem sistit, si in ma
nu detineatur, auricula muris succus recentia glu
tinat vulnera, & eiusmodi, quæ simpliciter tantū
& per se hæc omnia efficere dicuntur. Quod vt pe
spicuè doceri queat, sciendum prius illud est, medi
camenta omnia siue qualitatibus suis corpus alte
rantia, seu naturæ suæ proprietate operantia, no
actu sed potestate talia esse. Potestate potest tale e
se, & idipsum dicitur, quod quale dicitur nōdū est
vt cū euphorbiū calidum, cicutā frigidam dicimu
intelligere licet: non .n. actu euphorbium calidi
est, nec calfaciendi præsentē uim habet, ut ignis
qui actu & calidus est, & calfaciendi præsentem
potestatem, non aliunde quæsitam habet; ne ci-
cuta: ut nix, aut glacies, frigida. hæc enim
frig.

igida actu dicuntur. Quæ autem calida facul-
te medicamenta esse dicuntur, caloris sui prin
pium à nobis accipientia, partim similiter nos
calfaciunt, partim etiam uehementius: idque
re sanè optimo, quod innata corporibus nostris
liditas, intrò medicamenta ad sese trahat, &
mminuendo extenuet. At uerò & si medicamẽ
cuiusuis generis omnia, siue calida, siue fri-
da sint, actionis suæ potentiam, atque prin-
pium à nobis accipiant, à calore utiq; nostro
tenuata, comminuta, atque attracta, aliter
men calida aliter frigida in actum, vi caloris
ostri ducuntur: calida quidem non solũ attenua-
onem, comminutionemq; suscipientia, sed etiã
on nihil caloris. Impertitur enim aliquid sui na-
uus noster calor calidis medicamentis, vt nõ so-
m ea attenuet, & in minima frangat, verum
loris aliquid adiungat, vnde & calidiora ipsa
ddantur. Medicamẽta frigida quadantenus re-
igerandi potentiam à nobis accipiunt, sicut ex-
lfaciendi calida, tam & si alio modo illa, alio
a. Nam calida præter deductionem, & in mi-
ma diuisionem, calorem aliquantulum à calore
ostro nanciscuntur: frigida non sic, vt quæ à ca-
re nostro deductionem solam, & distributionem,
q; in minima diuisionem, non autem refrigerã-
principium accipiant. Id enim naturæ repu-
nare videtur, vt natiuus noster calor refrige-
ndi impertiatur potentia, secus in medicamen-
s calidis, quæ præter deductionem in corpus, iu-
antur etiam ab innato calore, in calfaciendo:
refri-

refrigerandi autem potentiam, quam à nobis ac-
cipere medicamenta frigida, ipsa ui natiui nost
caloris deductionem accipere, & in minima attr
tionem, distribuente scilicet medicamentū nati
calore, non autem ullam ab eodem calore qualita
tem, quæ refrigerare ipsa possint. Generale cōm
neq; utrisq; est (hoc est calidis, et frigidis medic
mentis) nempè alterationis principiū, ex passur
corpore, in acturum medicamentū procedens. N
quæ potestate quidem sunt calida, alterātur eo du
taxat, q incalescant à nobis: at quæ frigida nat
ra tum q comminuantur, tum quòd ascitium acci
piant motum. Cum itaq; ipsis, tanquam frigid
agere absq; corporis patientis auxilio non licet, iu
re potestate frigida dicuntur. Nam ut actu no
refrigerent, non prorsum ex sese obtinent. Veri
à nobis prius perpetiantur, ut refrigerent, opor
tet. Etenim in minuta conteri, & aduentitiun
motum accipere, affectus sunt medicaminum
Quamobrem oportet frigida medicamenta, qu
sunt, corpora nostra calefacere, si principium su
refrigerationis, præter memorata à calore nostr
acciperent. Quod cum naturæ rerum repugnet
vt frigida quæ sunt, per se calefaciant, sequitu
omnino medicamenta frigida, ut sese exerant, &
id quod potestate sunt, actu efficiant, atque ope
rentur, non aliter id præstare, quàm sola attenu
tione, & in minima à calore nostro facta attritio
ne, & in partes distributione: quæ ubi à natiu
nostro calore peracta sunt, ipsamet medicament
frigida, per id quod in se met ipsis habent, refri-
gerand

*randi principium, ac facultatem, corpora no-
ra abundè refrigerant. Atque ad hunc modum,
iæ potestate talia sunt in corpore operantur, quæ
nnia accuratus ac doctus medicus apprimè no-
sse debet, si recte mederi uelit. Neq; enim sa-
s esse arbitror, ad perfectum medicũ chirurgum
nstituendum, capsulam pauculis alueis distinctã,
tis pyxidiculam, uel uno atque altero remedio
ntentum esse, quæ scilicet acceperit oraculo,
ec ulli reuelandum. Sed sanitatis custodem me-
icum, & morborum depulsorem esse conuenit.
st enim medici finis, sanitatis custodia, seu ade-
io: præcipuumque munus est morbos adimere.
uæ quidẽ nulla ratione consequi poterit, nisi per
radus à q̃plurimis antehac auctoribus assignatos
cedat. neq; sat este constat hominum prima ele-
enta nouisse, temperamenta optimè distinguere,
c eiusdem integrã naturam percipere, tum fun-
tiones illæsas, tum morbos, nisi remedia etiã mor
orum exactè possideat, quibus ægros liberare ua-
eat. Vnde post exactam prædictorum cognitio-
em, & nos sequuti sumus morborũ remedia ua-
ia ex immensa, omnibusq; exposita naturæ syl-
a & maiorum historia, quæ iam publica uel mul
orum fide constent, remedia deposuimus, no-
raq; admiscentes, quæ & ratione & experien-
ia multoties fide digna comprobata fuere. Quod
t si de eadem materia plurima Hippocrates, Dio-
corides, ac reliqui seniores memoriæ tradiderint,
uædam etiam posteritas adiunxit maxima tum
iligentia, tum maiorum præceptorũ obseruantia,
quibus*

quibus tandem accurate superius enarratis ad aliud tandem caput nostra sese conuertetur oratio, vt plantas tot enarratas, ratione sua vti aliquando possimus.

De plantarum differentijs, partibus, ortu, delectu. Cap. 7.

CAETERVM quoniam de materia chirurgica longe satis locuti sumus, reliquum est, vt de plantarum differentijs, partibus, ortu, delectu, in futurum verba faciamus. similiter quo anni tempore: quibus locis: qua cæli constitutione, & qua omnino ratione herbæ, flores, semina, succi, radices colligi, conseruari, atq; in vsum medicum reponi debeant. Quæ res maximo chirurgo futura est adiumento, cum & ipse cogatur multoties; ex simplicibus composita medicamenta conficere, & in vsum ægrotantium eadem statim redigere. Et quoniam frustra quicquid in agris, ac vniuerso terræ gremio, à natura parente rerum omnium optimo, & locupletissimo, plantarum gignitur, humano generi esse possit, nisi rite quis operam in decerpendis, colligendis, seruandis, ac reponendis singulis collocet, quæ ab corruptela, marcore interim, atq; omni prorsus vitio, integræ simul, & illæsæ persistant: ideo operæpretium mihi facturus videor, si pauca præcepta cum primis vtilia, necessariaque, de eisdem rebus constituam. Quod eo nunc accuratius est monendum, quo segnius

nius hoc seculo, in officinis, pleriq; hic elaborãt. Atqui priusquàm id aggrediamur, præcipuas plan tarum differentias, earundemq; partes commemo rare, mihi necesse visum est, vt ante cognosca mus, quàm in consuetudinem vertamus. Sunt itaq; primæ plantarum partes, radix, caulis, siue suffrutex, ramus, surculus. Radice alimentum attrahitur, quod in caulem, si increscere, aut cõ sistere debeat, transmittitur. Est vero caulis, quod simplex, interdum lignosis adnascentibus ramulis, folijsq; minutis, supra terram assurgit, ex quo deinde semen aut fructus editur. Rami, alijs modis uocati è caule multiplices hincinde spar guntur, ex quibus surculi velut annotinum ger men gignuntur. plantarum aliæ satiuæ, hominum industria inuentæ: aliæ syluestres, & sponte pro uenientes, quod genus naturæ initium est. Hæ citius; illæ tardius germinant, florentq;: simili ter hæ plures: illæ pauciores, sed meliores fructus, temperatioremq; succũ præstantes ferunt. Rursus quædam fructiferæ, quædam steriles: atq; hic in credibilis pene differentia partium, formarum, sa porum, odorum, colorum, ac qualitatum: quæ omnia non est huius instituti edocere, quando acu tissimè ac absolutissimè id immensæ subtilitatis phi losophus Aristoteles, et post eum Theofrastus cla rissimus, ut reliquos mittam, præstiterunt. Nos uerò breuiter rem indicare uolentes, præcipua quæque, & cognitu necessaria recensebimus. Vbi in primis hoc dicere non est intempestiuum, quòd plantarum nonnullæ hyemis iniuriam perferentes, assiduo

Plin. 21. ca. 15. & libro 25. cap. 1.

assiduo virore ornantur: non nullæ ne minimam sa
nè tolerantes, folijs atq; , omni ornatu priuantur
Sed vniuersæ insitum quendã humorem caloremq;
possident, veluti etiam animantia : ac cortice ve
stiuntur, qui vltima, exteriorq; earum pariter, &
fructuum pars est, à subiecto corpore separabilis:
quanquam subinde illo vacuæ reperiantur: cuius-
modi sunt fungi, & quæ absq; radice insuper nascũ
tur. Ac in his non deest mutua pernicies (adeo nihil
perpetuum natura esse voluit in terris) quia herba
herbam sæpe lædit, & planta plantam interimit. Si
quidẽ quercus ac olea, si alterutra in alterius scro-
be ponatur, emoritur. Quercui tantum est dissen-
sionis cum iuglande, vt in vicinia posita, exingua-
tur. Vitis brassicam refugit, & propinquum hostem
declinat: eadem cyclamino, rutæ, & origano, oppo-
sita, exarescit. Orobanche eruum perimit, linodera
fœnugræcum. Lolium, & auena, tritico, & hor-
deo: lappa, lenti, aliaq; alijs cladem inferunt. por-
rò quantum occasione aeris, & solis uarietate, in
ijsdem discriminis sit, iam olim à Theophrasto, Dio
scoride, Galeno, Plinio, alijsq; rei rusticæ scriptori-
bus, & à plerisq; doctis ætate inferioribus, diluci-
de expositum est. Etenim plantarum aliquæ in pa-
ludibus, aliquæ in lacubus, & stagnantibus aquis
exiliunt, aliæ fontium riguos, fluuiorum ripas, &
littora desiderant: quædam humidos, aquosos, vligi
nososq; tractus amant, quædam cõtra aquas ac pa
ludes oderunt, & ob id campestria, saxosa, arida
montanaq; sequuntur: quibus potissimum locis, ve-
neni qualitatem obtinentes nasci videntur. Nec
desunt

desunt quæ opacis vinetis: & quæ pratis, aruis, maceriis, ruderibus liberisque locis delectentur: & quod mirandum atque absurdum insuper haberi potest, non nullæ ex seminum plantarumque numero, pullulare in terra nequeunt, sed arboribus innascuntur, & ab iisdem alimentum suscipiunt, velut agaricum, dryopteris, lichen, viscum, ac polypodiū, quæ è quercubus maximè proueniunt. Sunt præterea, quæ sine radicibus, in aliis herbis prosiliant, vt cassutha, epithymum, & epitymbrum. Sunt quæ per se nascantur, ac viuant, absque vlla radice, vt tubera terræ, quæ Plinius lib. 19. cap. 2. inter rerum miracula numerat. Quin, & pleræque stirpes ancipitem vitam malunt, & extrema refugiunt, ceu vitex, chamaleon niger, smyrnion, scordium, & smilax. Accidit quoque partem imam subinde optimam, & supremam vitiosam esse. In summa vnaquæque planta natale solum eiusmodi quærit, in quo vigere summopere possit: vnde fertilitas sterilitasve exultat, atque vehementiores efficacioresque, siue imbecilliores languidioresq; existunt. Nec enim eadem felicitate, nec pari facultate, in sicca ac squalente, aut humida, & lacustri proueniunt: quoniam omnes rerum excessu languent pereuntque: quamobrem diuersæ qualitates, mutationes, & morbi (præsertim quando turgescunt, germinare, ac fructum gignere incipiunt) singulis penè superueniunt, docente idem quoque præclarissimo rerum naturalium inuestigatore Aristole, de plantis primo: ac. 5. historiæ Animalium, cap. 11. imo frequentissime alterari, neque vlla

Plãtæ in arborib⁹ pullulantes.

NNn crebro

crebro diligentia ali, aut conſeruari poſſe, ſi in alienam terram transferantur: contra alias translationes meliores grandioresque aſſurgere, vſus quotidianus euincit. Quin, & aliæ culturam amant, aliæ eam aſpernantur, quales ſiccæ, acres, amaræ, ac ad ſummum venoſæ, vſum medicaminis exhibentes, cenſentur: nam eiuſmodi ſublatis cultu viribus, hebetantur, vt fructum omnino parere nequeant, aut humidiorem ſaltem deterioremque producunt, quod ipſum ſeminibus (quæ turgenti ſolo vſque concredere oportet) euenit. Turget vero ſolum, quando humectum iuſta ac tepidum, & veluti ſtatum quendam aeris temperatum obtinet, quod vere eidem communiter tribuitur. Tunc etenim terra agilis, fæcunda, idonea, ac læta habetur. Quare Galenus, ver omnis exceſſus in medio, de temperamentis primo, decernit: & rectiſſimè Hippocrates, ſaluberrimum, minimeque morbis obnoxium, tertio Aphoriſ. conſtituit. Atqui hic monendum, ſylueſtres ac montanas plantas in vniuerſum viuaciores, ſolidiores, acriores, præſtantiores, & odoratiores eſſe aquoſioribus, propter terræ denſitatem, & aeris tenuitatem, velut ad Crateuam Herbarium ſiue Radiciſecam ſcripſit maximus Hippocrates, ac Theophraſtus. 4. cap. 14. Amplius de cauſis plantarum primo, cap. 19. Conſtāt etiam ſylueſtres folijs minoribus, caulibusque ſcabrioribus, quàm ſatiuæ, & ſucco potiſſimum acriori vehementioriq; eodem teſtificante. 7. plantarum cap. 6. cui adſtipulatur Plinius lib. 19. cap. 12. & Oribaſius initio tertij collectorum libri de cibis. Ex his itaque

manifeſtum

manifestum est, omnem plantam, cum telluris qualitate ac cœli constitutione, tum nutrimento, cultura, & cæterorum forma, vt melior, ac deterior euadat differre : nam singulæ singulam, imo naturæ suæ propriam terram, siccæ siccam, humidæ humidam postulant: ac paucæ admodum voluntate atque arbitrio agricolarum generantur, aut excrescunt. Nec tellus eadem fert omnia, diues abunde frugibus hæc, vino fertilis illa suo est. Atqui celebre insuper est Cyri regis Apophtegma, quo plantarum semina, hominum mores atque ingenia, similitudinem regionum accipere, pronuntiauit. Sed reuera non est satis plantas omnes, omnes frutices, herbas, flores, fructus, liquores, & alia medicamenta (quantumuis etiam singulorum vires in promptu habeamus) recẽsuisse, nisi commodis, vt dixi, locis, & suis unumquodque temporibus decerpatur, arefiat, ac seponatur : quibus videlicet vires suas præstantißimas retineant: siquidem metallica diuturnitate quoque languent ac intereunt. Huiusmodi itaque ratione, vt autor est princeps herbariæ medicinæ Dioscorides, simplicia aut viribus eximia sunt, aut euanida nullo munere funguntur. Deligenda igitur in his carpendis serena est cœli constitutio, hoc est, quando nullis ferè nubibus obducta sit : verùm adeò perspicua, vt pro vulgarium opinione, æther ipse cõspiciatur, sudum Latini dicunt. Vtilitas aũt inde hæc est, nã si pluuiosa nebulosa ve fuerit, herbæ extranea humidita te perfusæ, aut imbutæ, facillime corrumpuntur. Rursus si à nimio squalore legantur, ne id quidem

*probatur, cum exuccæ, & naturali humido desti-
tutæ, protinus exarescant. Et quanquam omn
herbæ, ex Theophrasti lib. 9. cap. 22. ac Plinij sen
tentia. 27. cap. vltimo. validiores effectus in fri
gidis locis, atque Aquilonijs siccisque, accipiun
quàm meridianis: attamen maiores nostri, & pr
sens quoque ætas, à Galeni vsque seculo initium
mens, medicinalem materiam, ex meridie, quàn
Aquilone petere maluit. Sed quemadmodum veh
mens æstus herbarum vires comminuit, succum i
earum alimentum cedentem exhauriens, & at
tractricem foliorum, truncorum, radicumque vir
depascens: ita immodica humoris copia noxia om
nino habenda erit: quoniam hæc earundem facult
tes retundit, & multa luxuria redolentiam, gen
rositatem, ac incrementum impedit. Certe plant
calidæ & siccæ, in aere eandem qualitatem obti-
nente præstantiores. Itidem de reliquis est sta-
tuendum breuiter, omnes herbas mediocritaten
quandam efflagitare, atque singulas, pro suis tem-
peraturis demetendas esse, cognoscere oportet: ni
gremium telluris inane est, & sine fruge solum, ni-
si sumat ab æthere vires. Hic tempestiue mihi di-
cendum videtur, herbis (quibus peripatetici vege
tabilem tribuunt animam, Anaxagoras, Plato, at-
que Empedocles adhuc sensitiuam) quatuor ines-
se ætatis tempora veluti reliquis animatis: quod
præter alios naturalium rerum scriptores, Diosco-
rides insuper in præfatione sua, diligenter innuit.
Etenim quando primum è terra erumpunt, princi-
pium videri, & dici potest: deinde vbi paulatim*

Nam quasdam ferrũ nõ admittere Pli. 19. cap. 10. ex testimonio Sabini Tyri scribit.

adolescunt,

adolescunt, ac frondes exerunt, augmentum: postea florentes, & fructus proferentes statum. Vltimo in foliorum quodam deciduo, & fructuum priuatione, declinationem siue senium, haud imperite appellamus. Iam quod amplius ad eas decerpendas attinet, tempus eligendum, in quo vigeant, & tantum non floribus ac seminibus turgeant: quod potissimum in fruticosis herbis obseruandum erit: quales sunt, absinthium, adiantum omne, asplenum, abrotonum, anethi coma, betonica, carduus benedictus, calamintha, cicorium, centaurium paruum, chamedryæ, chamæpytis, eupatoriũ, euphrasia, fumaria, hyssopi coma, marrubium, maiorana, mentha, origanum, polium, pulegium, ruta, rosmarinus, sisymbrium, saluia, thymum, thymbra, verbascum, & id genus aliæ complures, quas ex industria prætermitto. Vnde æstatis medio eiusmodi demetere solemus. Mox quicquid est terreni. hærentis spurcitiæ, quisquiliarum, decutiẽdum, vt prorsus syncerræ existant, permaneantque. Deinde in vmbra bene siccatæ, reponuntur in annum, domunculis siccis, aut sacculis ex corio, ne earum vires euanescant: nequaquam in linteis, vt passim fieri aßueuit. Et hic cogitandum, herbam aliam alia diutius, aut breuius durare posse: siquidem Theophrastus testatur, ac post eum Plinius. Elaterium ducentos annos probatum iri, veratrum vtrumque triginta, chamæleonta nigrum quadraginta, centaureum maius decem, aut duodecim, peucedanum, & Aristolochiam quinque vel sex: sed in genere simplici-

Theophr. lib. 9. c. 14 Plin. 27. cap. vltimo

terq́;, quò recentiores sunt nostrates herbæ, eò pl[illegible] virium habere creduntur : & quò facultate mag[illegible] calida exuberantes, eò durabiliores : contrà est [illegible] frigidorum natura, quæ quàm citissime resoluun[illegible] tur, si tantum extremè frigida excipiamus : qua[illegible] lia numerantur hyoscyamus, mandragora, opium[illegible] Verum hoc succus est non herba. Constat igitur e[illegible] supra scriptis plurimas alterationes è terra enat[illegible] accidere. Nobis vero sufficiat in præsentiarum quòd in media quadam cœli, regionis, & locorum temperie, necessaria congregemus, & in vmbra diligenti studio, siccemus, mox sacculis coriaceis [illegible] aut capsulis viliaceis, aut piceis reponamus. Similem quoque rationem in floribus, herbarum gau[illegible] dijs postulamus, qui pleni veris, & anni renascentis sunt indicia. Sed ò Deum immortalem, quanta fuit in effingẽdis tũ coloribus, tum figuris ac delineationibus florũ, naturæ solertia simul, & vbertas [illegible] dum varia mistura, atque opere multiplici, inexplicabili prorsus pictura, in certamen vsque luxuriant omnes: nam quidam colore candido, quidam rubro, subrubro, alij purpureo, & in purpureo albicante, interdum nigricante, conspiciuntur. Sunt qui luteo, sunt qui puniceo, qui aureo, cæruleo, hyacinthino, & alijs præterea coloribus, admirabili opificio insigniuntur. Vt mittam florem flori subinde innasci, duplicemq́ue videri, veluti in rosis chrysanthemo, buphtalmo, caltha, bellidis pariter, & betonicæ speciebus & pluribus alijs. Iam quid dicam quosdam muccosos, quosdam instar vmbellarum, radiantes esse? Alios insuper lanugine quapiam

piam obduci, & in pappos euanescere? alios corymbis similes racematim cohærere? alios echinatis capitulis recondi? alios stellarum solisque effigiem repræsentare? Et inter hos omnes aliqui odori, aliqui inodori, non nulli vrbani, non nulli agrestes: quidam præcoces, quidam serotini reperiuntur. Porrò in his minimè silentio inuoluendum, cœli constitutionem siccam, siccosque tractus, ad odoris incrementum plurimum conducere, accedentibus quoque, stato tempore, aquæ ventorumque commodis mutationibus. Hinc adeo liberæ plantæ in vniuersum satiuis odoratiores: & flores primi postremis plerumque meliores, quando videlicet herbæ succulentæ vigentesque, nullam iniuria noxã contraxerunt. Nam & in arboribus, quæ quotannis bis fructum ferunt, priores censentur præstantiores: quod ipsum immensi ingenij vir Aristoteles libro primo plantarum tradidit. Sed non omnibus plantarum partibus, odor, aut sapor idem est. Sunt etenim quæ in suprema, sunt quæ in ima, aut media, aut in alia quapiam parte, vtrunque retineant, edantq;. præterea quæ in frondibus, quæ in folijs, floribus, ramorum summitatibus, fructibus, seminibus, in radicibus, alium atque alium saporem, & odorem præse ferant: at magis ille quàm hic sedẽ mutat. Et queẽadmodũ sapor in viridi uehemẽtius, ita diuturnus odor efficacius in sicco vigente, soloq; simili exultat. Similiter venenosæ herbæ validiorẽ constantioremq; ex ariditate odorem uibrãt, quia pars aquosa penitus difflata absumptaq; est. Atqui & illud cognoscendũ odoratas plantas,

 flores

flores inodoros, aut certè olentes exiguū præferre: contrà, quibus flores odoratissimi, ipsa planta omni odore destituitur, ceu in violis, rosis, lilijs, betonicæ speciebus, & plerisque alijs depræhendimus: quorum alij exilem odorem spirant, & celeriter euanescētem: alij toto anno fragrantes cōsistunt, cuiusmodi in primis rosæ rubræ diligenter siccatæ, ac crocus numerantur. Sed flores omnes legendi sunt, dum integri, & maturi erunt, cælo sereno (rosas tantum pro sacchar o parando hic excipio) antequam sol meridianus eos siccet, aut alioqui sponte sua decidant: qui quidem siccandi, in locis temperatis, nunc magis, nunc minus pro diuersa ipsorum natura sæpius reuoluentes. Quidam medicorum, donec vna pars ex decem relinquatur, siccandos contendunt. Hactenus de herbis ac floribus, quantum seplasiarijs necessarium esse existimauimus, loquuti sumus, ubi dictionis affinitate illecti obiter quædam de odoribus attigimus verius quàm absoluimus, quia omnem odoramentorum doctrinam cognoscere uolentibus Theophrasti lectionem sexto de plantarum causis, & Plinij libro 21. cap. septimo suademus, quibus sanè locis, diligens lector ea consequetur plenissimè, quæ nos hic breuitatis causa prætereunda statuimus. Venio ad fructus, qui omnes carne, neruo, cute, semineq; constant. Caro pars fructuum interior dicitur. Neruus per se nomine caret, quadam tamen similitudine animalium appellationes sortitur: spectatur autem is continuus, fissilis, prælongus, sed insociabilis, germinisq; infœcundus

rum venis. Cutis, & semen per se manifesta sunt: quod ad illorum delectum attinet, ij ex arboribus maturi decerpuntur, nisi adstringentes fuerint ex legitima regione. Nunc deinceps ad semina progrediendum, quæ finis omnium plantarum, & opus naturæ præcipuum (vt in quo spes ei maxima propagandæ speciei suæ sit) merito iudicantur. Propterea eadem pro vario facultatis discrimine, absolutissima diligentia, sede occultiore tutioreq; natura reposuit ac muniuit. Nam quædam custodiæ gratia, siliquis, glumis, echinis, corniculis modò aduncis, modò rectis, pelliculis, corticibus, lignis, umbellis, crustis, ac similibus seruantur, includuntur, & operiuntur, quædam simplici quædam duplici tunica: Alia lanugine siue pappo vestiuntur: Alia nuda ac conspicua patent. Etenim natura semper, ijs quæ infirmiora sunt, maiorē tutelam impertiuit. Sunt insuper congesta atque coeuntia, sunt discreta atque distantia, sunt ualida, & inualida. Differunt etiam forma, colore, sapore, odore, ac substantia. Et in his omnibus diligenter noua, aut saltem uigentia à veteribus distinguere oportet, dandaq; omnino opera est, ne superflua dulcedine humiditateq; abundent (quæ bestiolarum innatarum origo esse solet) neve uetustate sint exucta, aut alijs peregrinis seminibus sint conspersa. Et inter hæc calida frigidis natura diuturniora experiuntur: æstiua hybernis, nigra albis firmiora. Item quæcunque sicca, amara, acria, ossea, quæq; multiplici vagina, aut diuersa tunica vestiuntur, ab animalium noxa sunt tuta.

Semina, quando legenda.

ta. Reliqua verò omnia celeriter vitiantur. Legere autem conuenit, quando siccari cœperint, & antequam decidant, hoc est; vbi matura ac perfecta habentur, quod post Autumni æquinoctium euenire potissimum solet. Id tempus censetur, Sole Libram subeunte, nimirum decimooctauo Calendas Octobris, siue decimoquarto die Septembris. Semen optimum, anniculum, & grauißimum iudicatur, quod naturæ suæ dotes retinet efficacissimas: bimum deterius, trimum sterile, sicut à Theophrasto lib. 8. cap. 11. ac Plinio 18. cap. 24. edocemur. Porrò quamuis sæpe locus, & substantiæ ipsius qualitas, robur, & diuturnitatem adijciat, nulla tamen semina ultra quattuor annos durare possunt, Theophrasto etiam testificante septimo plantarum, cap. sexto. Quin vniuersa, longioris tēporis spatio senescere emoriq; necesse est: interea seruabiliora in locis siccis, & æditioribus existunt. Breuiter quo ad fieri poßit, ex eiusmodi tractibus petantur, quæ ab autoribus peculiariter celebrata sunt. Præterea modus, & ordo in singulis legendis, purgandis, siccandis, ac reponendis adhibeantur: ne squallorem, situm, aut interitum vllum patiantur, quæ calore humoreque extraneo, haud difficulter superueniunt. Siccantur autem difficillime, quæ cortice reprehenduntur. Legumina cerealia vocata, validiora, vegetiora, suauiora, aut acerbiora, & ad vsum cibarium meliora deteriorave, pro locorum etiam natura, redduntur. Omnia uerò agrum exigunt, pro alimenti conuenientia, & aeris ratione. Etenim

solum

solum apricum, & maxime serenum, infirmioribus commodius est. Contrarium validioribus. Iudicantur præstantissima, si aqua macerata quàm citissimè plurimumq́, turgeant, resoluanturq́;. Coctiua ac mollia insuper fiant. Euenit namque, vt quæ in locis calidis, stercorosis, tenuibus, soliq́ue expositis nascantur, alimentum leue atque facile sortiantur: ita etiam fructum rarum, dulcem, mollemq́; pariant. Quæ id minus faciunt, peßima sunt, nimirum terra frigida, spissa, lenta, madida, & palustri exurgentia, quæ etiam extinguuntur. Eadem puteali aqua cocta sit, aut momentum sinapi fuerit adiectum. Nam id si accidat, quamuis etiam aquam non respuunt, Theophrastus secundo plantarum, cap. 5. & lib. 5. cap. 7. vt coctiliora euadant, nitro macerari, & in sicco solo seri præcipit: vt verò dulciora melle, aut lacte, pari ratione fermentari. Atque ista in herbis, floribus, seminibus, ac serie mox continua exponendis discrimina, herbarum ministros, ac pharmacorum constructores expendere oportet, alioqui non segnitiam, sed præterea inscitiam eorum ego constanter accusauero. Nunc ad humorum (quos publico nomine succos vocant) extrahendorum modum peruenio: qui ex herbis, floribus, fructibusq́;, sanguis eorundem intelligi debet. Aut enim manibus, torcularibus, siue alijs machinis (prius incisis, mox contusis) exprimitur, quod est veluti succamentum. Aut per se exudantes, profluunt liquores, qui gummi ac resinæ etiam nominantur. Aut cortice, siue caule, siue trunco quopiam inciso,

Succi, quot modis extrahantur.

so, lac seu lachrymæ stillant. Speciatim autem e papaueris nigri capitibus succus colligitur, opium dictus. Et in illis exprimendis accidit, vt propri succi colorem plantæ aliquot admittant: alijs enim albus, alijs sanguineus, alijs viridis, alijs luteus alijs alius color inest: sed principales septem nume rantur, uelut odores, & sapores, qui interdum manifestantur, interdum occultantur. Varie interim ex caulibus, caudicibus, ramis, fructibus, floribus, ac radicibus: nunc aquosi, nunc lenti, gummosi, salinosi: nunc acerbi, acuti, amari, acres, dulces sapores eruuntur (vt peculiaribus locis aperiemus) quorum genera septem præcipua, Theophrastus de causis plantarum sexto, cap. 1. & Plinius tredecim enumerat libro decimoquinto, cap. 27. supra hæc tria sunt mirabili maxime natura, quæ apud eosdem studiosi inuenient. Admittunt insuper isti sapores innumeras mutationes, quemadmodum plantæ, & fructus: nulla tamen planta salsum saporem edit. Atqui hanc disputationem latius examinare atque inuestigare desino, ne longior quàm par sit esse videar, sed quædam rudioribus indicasse, non fuerit inutile. Redeo itaque nunc vnde primò digressus sum, nempe ad seminũ profluuium, & herbarum interitũ, qui ætate desinente expectandus est; quando viror simul ac virtus labefactatur: quod equidem fit, vbi plantæ, & stirpes paulatim à summo supra terram pereunt, & quicquid est in toto caule potentiæ, in ipsam radicem confluit transfunditurq́; , ac veluti in ventre suo retinetur. Vnde necessariò valentißimæ,

& vti-

& vtilißimæ radices (quæ plantarum sunt elemen ta) circiter hyemem euadunt. Quanquam alij aliter iudicent, ac peculiarem aliquam in plerisque doctrinam aßignent, quemadmodum curiosus lector, in autorum libris obseruare potest: nos hic summam eiusmodi tradere constituimus. Radices itaque omnes in solo, ac cœlo naturæ suæ c nuenienti, integræ, quod fieri queat, effodiendæ, expurgandæ, abluendæ, dissecandæ, & à lignosa matrice segregandæ erunt, pro multiplici earum imagine, ne luto aut terra obductæ corrumpantur, vel tristi sensu gustum offendant, vel medica pondera vitient: mox filo transfixæ, & ex quibus oportet dura matrice integre exempta, paruis interuallis, in vmbra loco libero ac perflatili, haud quaquam humecto, ne sese partes mutuo contingant, omnino siccandæ: post in capsulis ligneis extra vehementem solem, fumum, puluerem omnem, constituendæ: paruæ autem, tenues raræ, citra eliquationem reponendæ: alias siquidem prompte situm contrahunt, & abominabilem pariter de se odorem præbent, nisi ad hunc modum perite tractentur. iam & hoc cognoscendum, crassas ac densas diutius: tenues & raras breuius asseruari. Auicennas supra tres annos durare negat. Atque in his, sicut in earundem folijs, floribus, fructibus ac seminibus, varia recensentur discrimina, quoniam interdum longæ, magnæ, & multæ: interdum breues, paruæ, & paucæ reperiuntur, veluti omnes æstiuæ: fit etiam, vt vna tantum singularis radix inueniatur. Sunt adhæc subinde molles aut duræ, subinde

subinde crassæ æquales, subinde tenues distortæ, quæ aut in altum descendentes, vel summæ terræ adhærentes sua natura aut loci inæqualitate cõtorquentur: præterea lignosæ, carnosæ, ex carne corticeq; constantes, surculosæ, neruosæ, capillatæ, capitatæ, geniculatæ producuntur. Nulla tamen altius subire potest, ex opinione Theophrasti libro de causis plantarum primo, cap. 13. ac tertio, cap. quarto, quàm solis ardor pertingit, quod cõmentitium Plinius arbitratur. Vnde colligitur terræ quoque varietatem hic, velut in alijs plantarum particulis, animaduerti oportere. Quò enim illa rarior leuiorq;, eò radices maiores atque altiores visuntur: præsertim quando sol potenter agit, & nutrimentum conueniens accedit, & nihil saxei incrementum remoratur. Earum etiam num ipsarũ singulæ, plurimis inter se differentijs distant. colore, odore, sapore: nam aliæ candidæ, subcandidæ, aliæ nigræ, flauæ, rubræ, subrubræ, ex atro rubescentes, ex rubro purpurascentes, & herbacæ nũc exterius, nunc interius apparent. Ad eundem modum quæ odoratæ, quæ inodoratæ, & grauiter olentes deprehenduntur. simile in sapore discrimen est, vt, quæ radicũ aliquæ dulces, aliquæ amaræ, acres, atque insipidæ experiantur: quæ vero dulces sunt, nisi diligenter siccatæ curentur, promptissimè vermiculis eroduntur. Amaræ, & acres huiusmodi vitio tutæ habentur, & si inanitæ viribus hebetẽtur. Si autem bulbosa sit radix facilè siccatur, sed ad durandum penitus imbecillis. In summa omnium diuturnitas est, pro multiplici earundem substantia,

Plantarum inter se differentiæ.

lia, ac facultate. Eadem omnino est doctrina in corticibus siccandis, ac reponendis. Horum omnium vsque medicum, & creberrimè pharmacopolam meminisse necesse est. Et sic quo ad fieri commodè potuit, plantarum partes, differentias, cultum, locorum discrimina, temporum varietatem, ac delectum proposuimus: superest, vt qua peritia diu in vigore seruari queant, breuiter cōplectamur. Corruptela omnium rerum, aut alieni cuiuspiam admistione, aut proprij defectu, aut repositionis negligentia euenit. Proinde dum singula vigent integra, à luto, puluere, ac sordibus munda, diligenterq; ab superflua excrementosaq; humiditate siccata, in ædibus citrà solis feruorem, locis conuenientibus, nimirum siccis perflatilibus, aere sublimi, paulatim, & sparsim herbæ, flores, semina, fructus, radices, & si quæ sunt similia, siccari: deinde reponi concludiq; in capsulis ligneis, aut coriaceis loculis debent. Et hic vulgaris incogitantia nostrorum hominum explodēda, qui supra pauimenta domus confusim, ac confertim spargunt omnia: vbi frequenter à muscarum, glirium, murium, felium, aranearum, & aliorum animalium stercore, sordibus, pulueribus, ac excrementis contaminantur vitianturq;: Aut à rigillorum guttis, siue ædium vetustate pluuiam per rimas admittentium situm contrahentia, corrumpuntur. Nec eos probo, qui in linteis sacculis raræ texturæ, aut canabinis: siue per se siccata simplicia in fasciculos colligata, ad officinarum laquearia suspendunt, vbi non solum breui viribus destituuntur,

destituuntur, sed etiam in mille sordium sentin descißcunt, vel æstiuus aer in ipsa penetrans, quic quid inest boni abolet, atque absumit. Quod stu diose Galenns lib. 3. per genera nos monet. Proin de quæ annua, aut interdum diuturniori in officini consuetudine habentur, expendere animaduerte req; oporteret, vt nihil à natura sua alienum, i mortalium necessitatẽ vsurpetur, quod citius per dere quàm seruare ea ratione possit. Ideo vnun quenq; in his omnibus admonitum cupio, vt eiusmodi occasiones sagaci diligentia, sedulaque inspectione obseruet. Herbæ nostrates quot annis permutentur, quæ postquam probè, pro vniuscuiusq; natura, siccatæ erunt in domunculis firmis, apposite collocentur proprijs locis, aut ædium tignis appendantur. Fructus sæpe corticibus, interdum zucchаro, aut melle conditi: aut succus eorundẽ Sole vel igne coctus, atq; inspissatus, in vasculis vitreatis operculatis, loco frigido reponatur. Liquidus verò quadam efferuescentia per laneum colum transfusus, in vitrea phiala collocetur, supra quem ex melle, aut oleo crusta, haud multò post inducitur, atque ita in subterraneo penuario quàm diutissimè illæsus sine rancore. Flores iucundum odorem spirantes, arculis tiliaceis, aut vitris magnis: semina loculis interdum sub abaco aut scamno supputario reconditis, et exemptilibus distinctis, interdum in chartis papiraceis inuoluta asseruentur. Aromata, vt in frigidis humectisq; infeliciter, & nouercante natura gigni nequeunt: ita in similibus locis reposita, durare non possunt:

quod

quod Theophrastus libro primo plantarum cap. 6. & de causis sexto, cap. 22. testatur. sed omnia in omnibus explicare est impossibile. Hoc vnum in præsens commonefecisse suffecerit, exquisitam in primis anni qualitatem, & peculiarem telluris constitutionem in odoriferis plurimum conferre, quæ studiosè etiam arefacta in arculis (docẽte Dioscoride) tiliaceis obturatis, nullo situ obducti recondi debent, vt fragrantia incolumior aliquãdiu retineatur: quoniam eiusmodi tabulæ promptissimè arescunt, & propter mollitiem moderatam, neque fatiscunt, neq; rimas ducunt. Quare talibus concredita atque conclusa, à blattis tineisq; facilius tutò custodiuntur, quàm quæ quibuscunque indiscriminatim reponuntur Mesue rheubarbari radices, vt viribus integris diutius persistant, sola cera, vel terebinthina mista, circumlinit, vel psillio vel milio sepelit. Idem agarici vires tuetur, zingibere, dauco, ligustico, polipodio quercino. Aloen cum aromatibus siue bdellio vigorat. Hæc atque similia, studiosi apud eundem in simplicibus inuenient. Casia fistularis vulgò nuncupata, integrius in theca sua, sabulo obruta, locis vliginosis reconditur. Camphora, lini aut psyllij sepultura vindicatur ab iniuria. Metallica, lapides, & eiusmodi corpora dura vbilibet tutò seruantur, absq; pulueribus tamen. Artifices nostri multiplices pyxides aromatum diuersitate paratas habent, quibus sine iudicio res medicas recipiunt, quod vehementer damnandum est. Venio tandem nunc ad medicamenta composita, quæ certè varia

*ratione reponi volunt. pulueres cordiales piram-
dalibus vitris angusti oris, quamuis medicame-
tariorum pars, haud imperite coriaceis sacculi,
pyxidibus impositis rotundis ligneis seruet. A
errore magno tantum in vascules ex ligno. Ecle-
mata, Antidota, Electaria mollia, locoh, R
bub, purgatoria, sirupi, conseruæ: omnia h
poculis candidis, læuore alabastritem imitantibu
ac foris picturis variegatis, vel fictilibus, vel f
liceis nitentibus seponuntur. Vidi frequenter, q
noxia consuetudine, stanneis (quæ Dioscorid
medullis destinat,) vidi qui testaceis vasculis ele
ganter depictis reconderent: idem erat in chatar
ticis, & Antidotis vsus, sed horum, non illorun
studium probo. Galenus nobilẽ Andromachi the
riacen, argento, aut saltem pretioso quopiam va-
se, reponebat, & frequenter detegebat, vt per-
spiraret. Seplasiarij quidã nostri temporis, ligneis
cupreis, plumbeis, aut ineptioribus poculis, quod
nulla excusatione tolerari debet, omnia id genus
medicamina constituunt, quando plumbũ cerussam
in sese comprehendat. Et hoc quantopere humanis
aduersetur, non habeo necesse demonstrare, dabi-
tur fortè occasio, cum de stillaticijs aquis in plum
batis campanulis elici solitis, postremo nobis libro
erit sermo. Respondent, per Iouem, ingenia va-
sis, & vtrobiq; prioris, ac posterioris pariter æui,
& ingenij dissimilitudo pariter cernitur: nam vt
tum erat aureũ atq; eruditum, ita nunc plumbeũ,
& crassum esse seculum mihi videtur, in quo
non solum negligitur, siue potius cõtemnitur eius-
modi*

[m]odi in rebus Medicis diligentia: verum absurdũ [&] turpe, nonnullis in scholis vno aut altero, sæpe [n]ullo auditore, & tabernis subinde residentibus, [a]tque ineptè de oleo, aut gramine percuntantibus, [&] Thrasonico interim fastu, temporariã grauita[t]em, aut potius grauitatis vmbram mentientibus, [a]c pertinaci inuidia maleuolẽtiaq; bonis viris de[t]ractantibus, existimatur: quando quispiam ma[g]no sudore, accuratius plerosq; in arte medica er[r]ores expendens corrigit. Quapropter illi titulo [q]ualicunq; superbientes, & purpuratis simijs si[m]iles, magnifico cultu splendidi, tamen nihil aliud quàm simiæ, nullam, aut vix triuialem herbarum cognitionẽ, medicamentorumq; parandorũ doctrinam adepti, neq; sibi, neq; alijs vtiles sint, praui ignaui philonides à Musis, & Graijs alienissimi, omnem prorsus artis peritiam, indoctis herbarijs, atq; imperitis aliquot pharmacopæis cõmittendã arbitrantes, vnam opinor excusationem, ad malè stupideq; agendũ commenti delinquere. Non iniuria miror, eiusmodi ignauum pecus etiamnum in Academijs, & apud nobiles ac comites aliquot foueri, tolerari, ac suspici: vtinam esplodere, & suis coloribus depictum, in theatrum omniũ eruditorum sibilis fugandum producere mihi liceat, sed nunc moderatorum nescio nimia prudentia, an negligentia in rebus publicis liberæ linguæ aut calami, carpendis vitijs esse non possunt: itaq; desino, cũ satis ignauia sua sese prodant. Quòd vero herbaria industria, & pharmacorũ conficiendorum cognitio, non tantũ vtilis medico, ad morborũ inuen-

ad vsum medicum aliquandiu tuentur. Ocularijs medicamentis liquidis, ænea destinantur, quod illa acria, & propemodum mordentia imò ne multum quidem à corrodēdi facultate aliena esse oporteat: quæ sanè tunc vires maiores acquirunt, cum eiusmodi locis credita fuerint, quæ in dies magis magisq; eam vim augere queant. Proinde Galenos in æreis quoq; ollulis coquit, & in æreis pixidibus eiuscemodi repositis vtitur, libro per locos quarto, cap. 7. Nec tamen omnia ocularia medicamina talibus vasculis indiscriminatim committenda sunt, sed acria tantum: insanus enim haberi possit, qui παρηγορικὰ, idest mitigatoria, seu consolatoria æri commiserit. Et de istis nunc satis.

Libri septimi, hoc est de materia chirurgica, ac totius Chirurgiæ magnæ,

FINIS.

REGISTRVM.

abcde. A B C D E F G H I K L M
O P Q R S T V X Y Z. AA BB CC D
EE FF GG HH II KK LL MM NN OO P
QQ RR SS TT VV XX YY ZZ. AAa BB
CCc DDd EEe FFf GGg HHh IIi KKk LL
MMm NNn OOo.

Omnes Quaterniones, præter OOo
Duernionem.

VENETIIS, Ex officina Valgrisiana.
M D LXIX.

brum tenuissimum transfusæ, vasculo terreo, in
sedibus frigidis, aut iuglandium foliis, aut lauri
recipiuntur. Atq; in istis conseruandis, vehemen
tes, & longi solis radij arcendi erunt. Præterea
costringendi coriaceo operculo, ab iniuria inciden-
tium, singula vasa munienda, carnes animalium,
à membranis sordibusq; primo diligenter purga-
tæ, deinde frequenter aqua, post aceto, & vino
austero lauantur, tunc in elibano leuiter siccatæ,
ad vsum